

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

Caroli Iosephi

FLAVII

IOSEPHI

OPERVUM TO-

MVS PRI-

MVS.

*

Decem priores Antiquitatum Iudai-
carum libros complectens.

SIGISMUNDO GELENIO
INTERPRETE.

Collegij

Rom. Ioseph. Ioseph.

*Hoc volumine
opus est p. Be-
nignus pensius
cuius etiam sur-
Note margina-
les*

LVGDVNI,

Apud Antonium Vincentium,

1557.

2
CLARISS. ET AM-
PLISS. DOMINO IO.

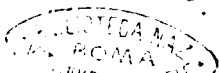
Iacobo Fuggero, in Kirchberg &
Vuisenhorn Comiti, &c.

Sigismundus Ge-
lenius
S. D.

V M omnis institutio, vel sin-
gularū hominū ad beatam vi-
tam contendentiū, vel cactuum
formatam in commune vivendi
querentium, praeceptis constat
exemplisq; ut nō si Fuggere vir magnifice, con-
sentire video in hoc sapientes, neutrum aliunde me-
lius peti, quā ē sacris literis: quas tanto tutius
sequimur, quanto certiora sunt divina oracula
humani opinionibus: quae dispēdiosis suis amba-
gibus nihil aliud ostendunt, quā frustra id co-
natos summos quidē viros, sed humana sapiētia
præditos, quod nō nisi à divini et numini fauo-
re aditus prestatur: sine quo nec via salutis ini-
ri, nec vivēda eius modus alijs monstrari potest.
Et quāvis utraq; iam dicta ratio sit absolutior,
si coniungantur: sicut ex ipsis liquet sacris literis,
ubi tam legis primū bene cōditis hominū pecto-
ribus à rerū opifice inserta, mox exolescēte pau-
latim eius memoria per eundē praeconio Moysis in
cōmunē vitā renovata, summaria capita, quā
bonum

hominum deo carorū, vel priuatorū vel ducum
 atq; regū, gesta produntur: habent tamen hæ se-
 paratam etiam tractationē. Nam ante exortam
 Seruatoris legē homines quidam ingeniosi qui se
 philosophos nominauerūt, veritatem con per te-
 nebras palpare aggressi, præcepta vitæ forman-
 da conati sunt tradere vnā cum dogmatibus ad
 felicitatem sectandum pertinentibus: alij res re-
 gum ac populorū mandauerunt literis, vnde ma-
 gnā colligere liceat exemplorū copiam. Illorū
 lectio habita est præ ceteris utilis, & re vera
 fuisset, si veritatē captatam potuissent assequi:
 nos in hoc feliciores, quibus sacra litera assatim
 repræsentant quod illis obtingere non potuit, le-
 ctio non modo utilis, sed & necessaria. Proxima
 utilitas est in historijs, peculiari quadam volu-
 ptate ad sui cognitionem inuitantibus, vt ab his
 legendis pauci modo sint literati, abstinēat, cum
 illa magis seriæ quibusdam aut nō vacet euolue-
 re aut non libeat. Sed delectu opus est in tanta
 historicorum varietate, si nolis operam & bonas
 horas perdere, sunt enim qui nihil aliud quam
 ludunt, & aures animosq; otiosos demulcent in
 hoc tantū factis narratiunculis, quales sunt He-
 liodorus, Philostratus, & his antiquiores, sed ni-
 hilo grauioribus Herodotus & Ctesias ob nimiam
 mendaciorū licentiā dadū obliteratus, in quibus
 vix quicquam probes præter faciūdiā Doctio-
 res sunt alij, vt imbuti philosophia, sed magno
 discrim

discrimine. nam qui Epicureorum, aut Peripateticorum non multo saniorum duntaxat quod ad pietatis dogmata attinet sectam secuti sunt, propriis affectibus multa produūt tam inutilia, ut ne noxa quidem careant. quid enim bona rei potest expectari à tollentibus immortalitatem animarum, & diuinam providentiam? & hi ferè proponunt sibi celebranda quedam vasta verius quam magna ingenia, Xerxes, Alexandros, Cæsares. Plus bona frugis haurire licet ex accedentibus propius ad Academicos Stoicosve, qui res laudatorum principum aut populi Romani, praesertim illius prisca, transmiserunt ad posteros. huius generis sunt, Plutarchus, Dionysius, Xenophon, Polybius, & Latini aliquot quæstus utilitatem seu peculiarē vindicant. Sed longe utilissima, nec iniucunda est sacra historia, olim propter excellentiam & claritatem, sed maxime propter certissimam sincerissimamque veritatem, etiam profanis expetita regibus, patrum prisconum mores, vitas, resque tam domi quam foris gestas continent: quiq; eius compendium scripsit, & ubi illa desūt reliquam usque ad suam aetatem attexuit; Iosephus vir patriarum literarum cognitione nemini suæ gentis secundus, externa verò literatura studijs vel cum Philone conferendus, facundia pollens quæ plus virium quam fucorum habeat, nec minus philosophum quam historicum deceat: quem non est opus predicare prolixius,

prolixius, quando ipse satis ostendit qualis fuerit, modestissime vitam suam scribens, qua nunc primum in presenti operum eius editione legi potest à Latinis hominibus. huius scriptoris monumenta cum circumferantur, & passim ab omnibus suo merito terantur, Rufino ut titulus pollicetur interprete, mihi nunquam persuaderi potuit antiquitates Iudaicas ab eo viro versas: vel quod non referant peritum utriusque linguae hominem, qualis Rufinus fuit habitus suo seculo: vel quod stilo belli Iudaici sint dissimiles. Id Antiquitatum opus non ita dudum ex officina Frobeniana prodijt, conflatum ex duobus exemplaribus mutilis, è diuersissimis petitis orbis tractatibus: dono tamē quodā casu euenit ut utriusque egregiē suppleuerit lacunas alterius, ac mox non defuerunt qui Latinam versionem nouam requirerent: effeceruntque amici ut suscepta prouincia tirocinium vertendi in eo scriptore ponerē, figlina (iuxta prouerbium) in dolio. Inter vertendū deprehendi non solum deprauata multa in Latinis, sed etiam quibusdam locis deesse versus non paucos. nam x v l. Antiquitatum libro, cap. iuxta vulgatas editiones septimo, iuxta Græcorū distinctionem quam nos sequimur x l. desiderabatur integra pagina, & in calce eiusdem libri non multo minus: id quod vel librariorum, vel interpretis etiam culpa accidit, sed non in his tantum paginis. Itaque omnia meliore fide co-

natus sum reddere, stilo planiore, nec rudiore ta-
 men opinor. Ausus igitur rem subituram censuras
 varias, cæpi circumspicere de aliquo, cuius pra-
 iudicio tutus possem minus de cæteris criticis
 esse sollicitus. In eo delectu succurrebat mihi
 ante alios Io. Iacobus Fuggerus, nimirum ea fa-
 milia natus, in quam singulari cælestis numinis
 favore virtus & fortuna tantum ornamento-
 rum certatim contulerunt, ut per universam Euro-
 pam atq; etiam longe extra eius limites, tam sit
 celebris, tam apud summos monarchas gratiosa,
 ut nihil sit quod hac parte vel principibus viris
 inuideat : & quod peculiariter ad meum deside-
 rium attinebat, habeat in suo stemmate viros li-
 teratos literatorumq; patronos eximios, & vel
 hoc merito omni posteritatis memoria dignissi-
 mos, nuper Raimundum, nunc Antonium eius
 fratrem familiaq; columnen, & insignem Des.
 Erasmi patroni quondam nostri amicum : te verò
 tertium (ne alios mihi minus notos commemo-
 rem) adeò expolitum & candidum acriq; indi-
 cio hominem, ut tue censura non minus probari
 cupiam, quam excellentissimorum in utraq; li-
 teratura professorum nostri huius haud ineredi-
 ti seculi. Et pulchre convenire videbatur, ut scri-
 ptor qui in omnibus præsertim Christianorum
 regionibus etiã vulgo teritur, præferret in fron-
 te seu tutelare nomen viri apud omnes eas gen-
 tes non solùm notissimi, verum etiam laudatissi-
 mi.

vni. Deterrebat hoc vinum quoddignotus essem
 tanto Morcenati: sed contra cogitabam multos si-
 milibus occasionibus inuoluisse feliciter. itaq; sic
 instantem vt tamen propensior essem ad deme-
 rendam tuam gratiam, impulit non inuitum no-
 ster vetus amicus & liberorum tuorum ad imi-
 tandam paternam excellentiam incensor adin-
 torq; Ludonicus Carinus, vir magnatibus meri-
 to carus, integer, pius, eruditus, cordatus: qui ta-
 libus coloribus te mihi depinxit, verissimis qui-
 dem illis vt est ipse sincerus, quales in hanc tabu-
 lam conferre, nec sine modestia tua vexatione
 possem, nec sine adulationis suspitione. Accipies
 igitur vir praeclarissime opus hoc per otium inspi-
 ciendum: quod si tibi tale videbitur vt ferri pos-
 sit à lectore non fastidioso, erit mihi incitamen-
 tum ad aggrediendos etiam autores alios: acci-
 pies & Gelenium tuum in clientelam, quam ne-
 mo non expetit, ipse vehementer opto vt ea di-
 gnus sim. Deus te perpetuò seruet patrone (iam
 enim hanc salutandi formulā mihi tua pace per-
 mitto) obseruandissime, vnā cum liberorum sua-
 missima cohorte totaq; familia, cui me commen-
 datum cupio, si non de officiolo, saltem de
 studio addictissimo. Basileae calendis
 augusti, anno à natuitate
 Christi seruatoris hu-
 mani generis.

M. D. XLVII.

TESTIMONIUM D.

Hieronymi de Iosepho.

Iosephus Mathathia filius, ex Hierosolymis
 sacerdos, à Vespasiano captus, cum Tito filio
 eius relictus est. Hic Romam veniens, septem li-
 bros Iudaica captivitatis imperatoribus patri
 filioq; obtulit, qui & bibliotheca publica tradi-
 ti sunt. Et ob ingenij gloriam statuam quoq; me-
 ruit Roma. Scripsit autem alios viginti Anti-
 quitatum libros, ab exordio mundi, vsq; ad de-
 cimumquartum annum Domitiani Caesaris, &
 duos ἀρχαιότατος & aduersum Apionem gram-
 maticum Alexandrinum: qui sub Caligula lega-
 tus missus ex parte gentilium, contra Philonem
 etiam libram vituperationem gentis Iudaicae
 continentem scripserat. Alius quoque liber eius,
 qui inscribitur πρὸς αὐτοματόν & λογισμῶν,
 valde elegans habetur, in quo & Machabaeorum
 sunt digesta martyria. Hinc in decimooctavo
 Antiquitatum libro manifestissime confitetur,
 propter magnitudinem signorum Christum à
 Phariseis interfectum, & Ioannem Baptistam
 verè prophetam fuisse, & propter interfectionē
 Iacobi Apostoli dirutam Hierosolymam, Scri-
 psit autem de Domino in hunc modum: Eodem
 tempore fuit Iesus vir sapiens, si tamen virum
 eum oportet dicere. Erat enim mirabilium pa-
 trator operum, & doctor eorum qui libèter ve-
 ra suscipiunt: plurimos quoque tam de Iudaeis
 quam

Quam de gentibus suis habuit sectatores, & cre-
debatur esse Christus. Cumq; inuidia nostrorum
principum cruci eum Pilatus addixisset, nihilo-
minus qui eum dilexerāt perseuerauerūt. Appa-
ruit enim eis tertia die uiuus, multa & hac &
alia mirabilia, carminibus prophetarū de eo va-
ticipinantibus: & vsq; hodie Christianorum gens,
ab hoc sortita vocabulum, non defecit.

A V T O R E S Q V O R V M

potissimū testimonio partim com-
probato; partim confutato
Iosephus historię suę
fidem facit.

*

<i>Acusilaus Arginus</i>	<i>Chorilus poeta</i>
<i>Agatharchides Gnidius</i>	<i>Conon hist.</i>
<i>Alexander Polyhistor</i>	<i>Demetrius Phalerens</i>
<i>Andreas</i>	<i>Dius hist.</i>
<i>Apion grammaticus</i>	<i>Ephorus</i>
<i>Apollonius Molo</i>	<i>Estius</i>
<i>Apollodorus</i>	<i>Euhemerus</i>
<i>Ariphanes</i>	<i>Eupolemus</i>
<i>Aristæus</i>	<i>Hecataeus Abderita</i>
<i>Aristoteles</i>	<i>Hellanicus</i>
<i>Berosus Chaldeus</i>	<i>Hermippus</i>
<i>Cadmus Milesius</i>	<i>Hermogenes</i>
<i>Castor Chronographus</i>	<i>Herodotus</i>
<i>Charemon</i>	<i>Hesiodus.</i>

Hieronymus Aegyptius	Polybi ⁹ Megalopolita ⁹
Homerus	Polycrates
Isidorus	Posidonius
T. I. Iulius	Pythagoras
Lyfimachus	Strabo
Manethon	Thales
Menander Ephesius	Theodotus
Mnaſſeas. Damascenus	Theophilus
Mochus	Theopompus
Nicolaus Damascenus	Theophrastus
Pherecydes Syrus	Thucydides
Philon ſenior	Timaeus
Philoftratus	Zopyrion

C A N D I D O L E C T O - R I S.

C V M. noua haec Iosephi Antiquitatum Latina conuersio, quae iuxta Graecum exemplar est dissecta, antiquae translationi capitum distinctione non consonaret, visum nobis est, vetustam diuisionem in studiosorum gratiam margini annotare, quo loci inde à scriptoribus ante hanc nostram editionem citati, facilius inueniri possint: quod quidē more nostro fecimus, quo quicquid literis deditorum vsui iudicamus conducibile, vsq; in medium proferre studemus. Vale bene, & industriam uestram fauore multo amplectere.

FLAVII IOSE-
PHI ANTIQVITA-
TVM IVDAICARVM
LIBER I.

Sigismundo Gelenio in-
terprete.

PROOEMIUM.

*VI ad scribēdas historias se
conferunt, non unam neq; ear-
dem sui propositi causam habere
mihi videntur, sed plures,
easq; multū inter se differētes.*

*Quidam enim ostentanda eloquentia causa, glo-
riaq; ex ea captanda, ad hoc studiorum genus se
applicant: alij quo gratiam illis referrent, quo-
rum res gestas scribendas sibi sumpserunt, nulli
labori quantum in se fuit, pepercerūt. Sunt quos
res ipsa compulsi, vt quibus gerendis interfue-
rant, ea scripto complexa in vulgum proderent.
Nec defuerunt, qui res insignes cognitūq; dignas
in obscuro latere non ferret, atq; ideo narratio-
nem earum in communem vtilitatem proferret.
Ex iam dictis causis postrema dua me quoq; ad
idē permouerunt. Bellum enim quod cum Roma-
nis habuimus, et res vtrinq; gestas, ac demum
eventum, quae omnia praesens ipse meo periculo
didici,*

didici, narrare coactus sum, propter quosdam qui scriptis suis veritatem deprauarunt. Praesens verò opus aggressus sum, ratus Gracis omnibus cognitu non iniucundū fore. Complectitur enim vniuersam nostrae gentis antiquitatē, formamq; reipublicae, ex Hebraicis literis translata. Cogitaueram equidem & antea, iam tum cum historiam de bello scriberem, docere, vnde primum oriūdi Iudaei, quā varia fortuna vsi, sub quali legislatore ad pietatem ceterasq; virtutes instituti, quibus bellis per tot secula gestis, inuiti ad postremum contra Romanos bellum sint pertracti: sed quoniam prolixius erat hoc argumentum, seorsim illud propriè dicato opere exorsus vsq; ad finem suum perduxi. Procedente dein tempore, sicut vsu venit his qui res arduas aggrediuntur, cunctatio quaedam ac segnicies mihi incescit, tantam materiam in alienam ac peregrinam linguam traducturo: sed fuerunt qui cupiditate cognoscēdi ad opus me adhortabantur. & pra cunctis Epaphroditus, vir cum omnis generis disciplinarum, tum verò rerum gestarum peritia cum primis auidus, vt qui ipse in maximis negotijs & varijs fortuna casibus versatus, in omnibus eximiam naturae indolem pra se tulisset, inconcussamq; virtutis studium perpetua retinisset. Hanc igitur morem gerens, assiduo cunctorum vtile aliquid ac honestum molientium fautori, cum me mei iam suppuderet, si videret

derer ignauiam speciosissimo labori antepōnere,
vires animur. q; resumpsi : simul hac quoq; re-
putatione non leuiter permotus, quod & maio-
res olim nostri exteris sua benigne communi-
cauerunt, & Græcorum nonnulli vehementi res
nostras cognoscendi studio flagrauerunt. Itaq;
inuenio literis proditum, quod Ptolemæus secun-
dus eius nominis rex, totus disciplinis, colligen-
diq; libris deditus, magnopere cōtenderit legem
nostram, eiusq; instituta, & viuendi formam
præscriptam, in Græcum eloquiũ transferri,
Eleaxarus autem pontificum nostrorum nemini
secundus, regi hanc vtilitatem non inuidit, recla-
maturus omnino, nisi consuetudinem haberemus
à maioribus acceptã, res bonas & honestas ce-
lare neminem. Proinde mihi quoq; conuenire du-
xi, vt & pontificis nostri imitarer magnanimi-
tatem: & hodie quoq; regis illius multos persimi-
les putarem, duntaxat quod ad discendi cupidi-
tatem attinet: neq; enim totam scripturam occu-
pauit ille, sed legem solam ei tradiderunt inter-
pretes, qui ob hoc Alexandriam missi fuerant.
Sunt autem innumera sacris literis prodita, vt
quæ quinque millium annorum historiam in se
complectantur, in qua diuersi sunt inopinati ca-
sus, varia belli fortuna, multa imperatorũ præ-
clara facinora, multa rerũ publicarũ mutatio-
nes. In vniuersum autẽ ex huius potissimũ hi-
storia lectione cognoscere licet, quod illi qui Dei
voluntati

voluntati obsequuntur, & leges bene latas trans-
 gredi verentur, omnia prosperè succedunt supra
 quàm credi possit, & felicitas illis præmium à
 Deo proponitur. Quod si ab illarum diligentè ob-
 servatione discedant, neq; consil. a eorū exitū in-
 veniunt, & boni ipsorū opinione conatus in ca-
 lamitates immedicabiles desinunt. Quapropter
 iam nunc lecturos hac volumina adhortor, ut
 Deo mentem adhibeant, & legislatorē nostrum
 probent, si naturā, ut dignū est, consideravit, &
 virtuti eius cōueniētes semper operationes assi-
 gnauit, puramq; suā narrationē ab omni, qualis
 apud alios est, fabularum vanitate conseruauit:
 tametsi quantum ad longitudinem temporis, re-
 rumq; vetustatē attinet, impune poterat quili-
bet mēdacīa confingere. Natus enim est ante an-
 nos bis mille, cū ad tot retro secula etiā poēta
 ne deorum quidē suorū natales, nedum mortalium
 leges aut res gestas referre ausi fuerint. Sed hac
 p̄mnia procedens oratio accuratè suo quoq; or-
 dine docebit, ita ut nos facturos sumus polliciti,
 neq; subtrahendo quicquā, nec addēdo. Caterū
 quoniam fermè omnia pendent à Moses legisla-
 toris sapientia, necesse habeo paucis de illo præ-
 fari, ne quē forte cogitatio subeat quī factū sit,
 ut cum operis inscriptio res gestas polliceatur,
 tam multa ad naturæ cognitionem spectantia
 scriptis nostris inferuerimus. Scire igitur oportet,
 quod vir ille ante omnia necessarium existima-
 uit,

vit, vel vitam suam rectè disposituro, vel alijs
leges posituro, ut in primis natura Dei cognitio-
nem habeat, atq; ita consideratis eius operibus,
egregiū illud exemplar imitari, quantū in suis
viribus est, & sectari cōnetur. Alioquin absque
hac contemplatione neq; legislatores ipsum un-
quam bonam mentem sibi paraturū, neq; scripta
eius ullum momentū ad virtutē auctoris alla-
tura, nisi ante omnia discerent, quod Deus cum
sit parens omnium ac dominus, omniūque con-
tueatur, eis quidem qui se sectantur, felicem vi-
tam donat; qui autem à virtutis tramite digre-
diuntur, illos maximis calamitatibus involuit.
Hanc doctrinam cines suos docere volens, non à
pactis aut conventis, & mutuo circa hac iure le-
ges est auspicatus, quemadmodum alij solent: sed
ad Deum & mundum ab eo conditum erectos
mente, & persuasos quod in terris pulcherrimū
Dei opus simus homines cum iam ad pietatem
haberet obsequentes, facile deinceps de reliquis
omnibus edocuit. Itaque alij legislatores priscae
fabulas sequuti, pudēda hominū peccata in Deos
suosque verbis transtulerunt, atq; hoc pacto homini-
bus malis magnum incitamentum ad malitiam
addiderunt. At noster legislator posteaquam
puram puram virtutem habere Deum docuisset,
censuit pro se quēq; adniti oportere, ut in par-
tem eius aliquam pervenire possit: in eosq; qui
neq; sapiunt hac, neq; credunt, senerè admodum
animad

animaduertit. Ad hoc igitur præscriptum volo
 Lectorē hęc nostrā examinare: nanq; sic cōside-
 rantibus nihil vel absurdū, vel Dei magnificen-
 tia indignū esse videbitur: omnia enim summa
 concinnitate iuxta vniuersi naturam sunt dispo-
 sita partim ita vt dignū erat à legiflatore sub-
 indicata, partim decētissimis allegorijs cōuesti-
 ta: partim etiam disertē expressa, nimirū que-
 cumq; absq; ambagibus erant proferenda: quorū
 causas si quis singillatim considerare vellet, sub-
 limis inde & valde philosophica speculatio exo-
 riretur, in aliud tempus differēda. Quòd si Deus
 longiorem etatē concesserit, absolutis quæ nunc
 tractamus, vt illa quoq; perscribantur operam
 dabimus: Nunc ad rerum seriem vertemus sty-
 lum, præmissis quæ Moyses narrat de mūdo con-
 dito: ea ē sacris codicibus ita vt inuenimus trās-
 sumpta, in hunc fermē modum se habent.

Mundi creatio, & elementorum dispo-
 sitio.

C A P. I.

IN principio creauit Deus calum & terram,
 Hac cum in conspectum non veniret, alta ca-
 ligine tecta, spiritusq; eam supernè permearet,
 lucem Deus fieri iussit: quæ cum effulsisset, con-
 siderata tota materia, discreuit lucē à tenebris
 & his nomē imposuit. Noctem, illam vero Diem
 appellauit, Vespera & Mane vocabulo exor-
 diis lucis & quietis indito. Atque hęc quidem
 prima dies extitit, Moses autē vnā eam dixit.

Cuius

Cuius causam possem equidem & nunc reddere sed quoniam promisi me omnium causas proprio volumine conscriptas editurum, in illud tempus hanc quoque rationem differam. Post hac secunda die calum universitati rerum superimposuit, discretum à ceteris, & in sublimi per se collocatum, glacieque circumpositum, & humida ac pluvia natura obterram irroratione iuvandam cōpetenter temperatum. Tertia verò terram statuit, mari unde quoque circumfusam: eademque die continuo planta simul & semina ex terra sunt exorta. Quarta verò calum sole ac luna aliisque sideribus exornavit: mandato eis dato, ut suo motu & meatu temporum anni revolutionem manifeste indicarent. Quinta verò die animantia, tum natatilia, tum per sublime volantia, per altum perque aerem dimisit, copulata prius & ad congressus genitura causa comparata, quo genus eorum cresceret simul ac multiplicaretur. Sexta autem die quadrupedum genus condidit, masculo & femineo sexu distinctum: in hac verò hominem etiam finxit. atque ita mundum sex diebus universum, & omnia quae mundo continentur, Moyses facta esse dicit: septima autem requiescente Deum, & ab operibus cessasse. quamobrem etiam nos vacationem à laboribus per hanc diem celebramus, appellantes eam Sabbatum: quae vox requiem Hebraeorum lingua significat. Quin etiam naturam interpretari post septimam dicit Moyses incipit, de Gen. 2.

b

homi

hominis fabricatione in hunc modum differens.
 Finxit Deus hominem humo telluris sumpta, im-
 misitq; in eum spiritum & animā: homo autem
 hic vocatus est Adamus: significat autem hoc He-
 braorum lingua rufum quandoquidem ē rufa hu-
 mo fermentata est factus: talis enim est intacta
 terra & vera. Statuit autē Deus coram Adamo
 diuersa animalium genera tam masculina quā
 feminina ei ostendens: qui eis nomina indidit,
 quibus hodie quoq; nominantur. Videns autem
 Adamum carentem societate & conuictu femi-
 nae (nondum enim erat) mirantemq; quā reli-
 qua animātes ita se haberēt: sopito illi costa vna
 exempta, mulierem ex ea formauit: moxq; vt est
 adducta, ex se productam Adamus agnouit. Issa
 autem Hebraorū lingua vocatur mulier: huius
 autē nomen erat Eva, id significat matrē omniū
 viuentium. Narrat praterea Deus hortū ad orien-
 tē plantasse omni virenti planta: & in his fuis-
 se arbore vite, & aliā scientie, per quā digno-
 sceretur bonū à malo. In hunc hortū cū introdu-
 xisset Deus Adamū cū vxore, iussit eos planta-
 rum curā habere. Rigatur autem hic hortus ab
 vno amne, vniuersam in circuitu terrā lustran-
 te, qui in quatuor diuersos alueos finditur. Ho-
 rum qui Phison nominatur (ea vox multitudi-
 nem significat) ad terram Indiam delatus, in illud
 se pelagus exonerat, Græcis Ganges appellatus,
 Euphrates autem & Tigris in rubrum mare
 exeunt

exerant: quorum Euphrates vocatur Phora, id significat vel dispersionem vel florem. Tigris autē Diglath, quod interpretatur angustus simul & velox. Geon autem Aegyptum mediam secat: id nobis ab oriente exortum signat, quem Graeci Nilum appellare solent. Porro Deus Adamum et 111. uxorem de ceteris plantis gustare iussit, una ar bore scientia solum illis interdixit, praemonitis si attigerint, confestim exitium eis affuturum. Cū autem per id tempus nullum esset inter animalia dissidium, & serpens familiariter cum Adamo ac uxore degeret, inuidebat eis felicitatem venturam, si iussis Dei parere perseverarent: & ratus in calamitatem casuros, si mandata neglexissent, malitiose persuadet mulieri ut de arbore scientiae gustaret, asseuerans inesse ei vim dignoscendi boni ac mali, de qua si gustassent, beatam nihiloq; deteriorem quā Deū vitam acturos. Atque hoc pacto mulierem subuertit, ut mandatum Domini contēneret: quā gustato arboris fructu, ciboq; hoc delectata, etiā Adamo vsum eius persuasit. Iamq; se nudos esse sentiebant, & de tegmento sibi dispiciebant: arbori enim acuminis et cogitandi vis inerat. Folijs igitur ficulneis sese texerunt, atque ita conuelatis pudendis, videbantur sibi feliciores, qui inuenissent quo primo carebant. Mox cum Deus in hortum venisset, Adamus antea familiariter cum Deo colloqui solitus, conscius sibi iniustitiae secedebat.

Deus autem miratus causam scitabatur, quid ita prius delectatus sua consuetudinē, nunc fugitaret ac latitaret. Illo verò tacente p̄a conscientia nō sernati praecepti, Deus ita insit: Equidem prospexeram vobis, quomodo vitam felicem omniq; mali expertē viueretis, nulla noua cura in anima sollicitati, omnibus quacunq; ad vsum ac voluptatē conferunt, sua sponte vobis prouenientibus, mea vniū prouidentia citra omnē vēstrū laborē aut sollicitudinē: quibus fruētes vos neq; senectus celeriter opprimeret, & vita diuturna quā longissime proferretur. Tu verò hanc meā sententiam ludibrio habuisti, mandato meo contēpto: non enim propter bonū aliquod taces, sed propter malam conscientia: quare & senectus ocyor superueniat, & vita vēstra minus sit diuturna. Adamus autē excusabat peccatum, & irā Deī deprecabatur, culpam in vxorē referens, & dicens, ab illa deceptū se peccauisse: at illa serpentem accusabat. Tum Deus mulctauit eum; quod muliebri consilia cessisset: terramq; nullos post-hac fructus sponte proferre iussit: laborantibus autē et opere attritis alia dare, alia negare. Enā autem parturitionibus & hac genus doloribus castigauit, eo quod ipsa à serpente decepta Adamum eisdem dolo illectum in calamitates coniecisset. Quin & serpenti vocem ademittit, iratus ob malitiam qua erga Adamum est vsus: venenūq; lingua eius indidit, & hostem eorum declara-

uit: admonuitq; caput eius plagis impetendū esse, tum quod in hoc perniciēs hominis sita sit, tum quod ipsa bestia hoc pacto facillime opprimatur. ad hæc pedibus priuatum trahi per terram, ac voluifecit. His pœnis impositis Deus Adamum & Euam ex horto in aliam regionem transtulit.

De posteritate Adam, & decem ætatibus

vsque diluuium.

CAP. II.

Nati sunt autem eis & filij mares duo: ho. I I I I.

rum prior appellatus est Cain quod inter. Gen. 4.

pretatur acquisitio: Abel autem secundus, ea vox luctum significat. Nati sunt eis etiā filie. Hi fra-

tres suis quisq; studijs intenti erant. Abel iusti-

tiam colebat, & omnibus actionibus suis Deum

presente ratus, virtuti operam dabat. Pastoralis

autem eius erat vita. Cain verò quum alioquin

etiam pessimus esset, lucrumq; solum spectaret,

terram quoq; arare primus excogitauit: ac po-

stremò fratrem etiam interemit tali de causa.

Quum visum eis esset sacrificare Deo, Cain agri

& arborum fructus obtulit, Abellac & primo-

genita pecorum. Huius sacrificij Deo fuit acce-

ptius, quod sponte natura geniti constaret, quàm

ea quæ homo auarus et industrius per vim quã-

dam à natura extorserat. Ideo Cain agrè ferens

prælatum sibi à Deo Abelem, interfecit fra-

tre, & cadauere eius abdito, rem clam fore pu-

tabat. Quo cognito Deus venit ad Cain, rogans

de fratre, ubi nam esset: multis enim diebus se

non vidisse eum, quem reliquo omni tempore
cū ipso versari animaduertisset. Tum Cain an-
 xius, nec habens quod responderet Deo, primū se
 quoq; demirari ait, quī factum sit, quod frater
 nusquā cōpareat. Iustāte vērō Deo, & accura-
 tius inquirēte, iam cōmotior negavit se pedago-
 gum fratris, aut rerū eius observatorē esse. Tum
 Deus coarguit Cain paricidij, mirari se dicens,
 quod negaret se quicquā de fratre scire, quē ipse
 interemisset: & supplicij quidē quod cade con-
 meruerat ei remittit, sacrificio placatus ne gra-
 vius in supplicē scuiret: sed male ominatus ei et
 posteris ipsius, vsq; septimā progeniē puniturū
 se est cōminatus: & ex illa regione extorrē vnā
 cū vxore fecit. Illo autē timēte, ne oberrās in fe-
 ras incideret, atq; ita periret, securum esse iussit
 quod ad hoc periculū attinet, & impauide ter-
 ras peragrarē et signo ei indito quo nosci posset,
 abire procul iussit. Cain autem multas regiones
 vnā cū vxore emēsus. tādē Naida cōdidit: id lo-
 ci nomē est: atq; illic sedē optauit, vbi etiā libe-
 ros procreauit. Ceterū tāū absuit vt hac casti-
 gatione in melius vitā mutauerit, vt peior etiā
 sit factus. suis voluptatibus vel cū aliorū intui-
 ria indulgēs: & facultates domesticas per vim
 ac rapinas accumulans, accitis vndecunq; la-
 trociniorum & nequitiae socijs: magister illis ad
 facinorosam vitā est effectus. Adhuc simplicem
 hactenus vinēdi rationē, excogitatu mēsuri &
 pouderi

ponderibus immutauit, pristinamq; sinceritatem
& generositatē ignaram talium artium in no-
uam quandam versutiam deprauauit. Primus
agrorum terminos fixit, urbemq; extructam &
communitā coactis in vnū domesticis & clien-
tibus inhabitādā tradidit, Enosā nomine im-
posito ab Enoso liberorum natu maximo. Is Ia-
redum genuit, ex quo Malalehel, & ex eo dein-
ceps Mauhufala est progenitus. Hinc Lamech
fuit filius, qui liberos habuit septuaginta & se-
ptem, ex duabus susceptos vxoribus, Sella &
Ada. Ex his Iobel ex Ada natus, tabernacu-
lis constructu pastoralis cultu ac victu fuit con-
tentus. Iubal verò germanus eius musica operam
dedit, psalteriumq; & citharam inuenit. Thobel
autem vnus ex altera vxore prognatorū viribus
excellens rem militarem egregiē tractauit, cuius
artibus & opes ampliores, & victum lautiores
sibi cōparauit. quin & aratri primus est con-
mentus, & filia factus est pater vnus, nomine
Naame. Porro Lamechus diuini iuris non im-
peritus, videns penas se exoluturum paricidij à
Caino perpetrati, vxoribus suis hoc indicauit.
Ceterum superstite etiam tum Adamo Cainū
soboles sceleratissima euasit, dū posterior quisq;
fit deterior, nec solum inutatur priorum ritia,
sed & superat, interim nec à bellis, nec à latro-
cinijs tēperando: & qui à cadibus abstinebant,
alioquin auarē & superbē inter suos vivebant.

Adamus autem qui primus è terra factus, vt ad illum oratio nostra recurrat, posteaquàm Abel esset mactatus, & Cain propter eadem solum vertisset, procreandis liberis operam dedit, quodd magno proliis desiderio teneretur, annos ià natus triginta supra ducentos: quibus cùm accessissent septingenti, eadem vita defunctus est. Ex huius liberis quos complures habuit, fuit etiam Sethus: sed quia de alijs longum esset narrare, de solo Setho mentionem faciam. Hic à patre educatus, ubi eò ætatis venit, vt iam quod rectum est discernere valeret, vir tutis studijs se totum dedit: & cùm ipse vir optimus euasisset, etiam nepotes sui similes post se reliquit: qui quoniam erant omnes bona indole præditi, & patriam absque seditione incolebant, in perpetua felicitate vitam exegerunt: & sideralem scientiam ac celestium rerum cognitionem excogitauerunt. Ne autem inuenta sua ex hominum notitia dilaberentur, & prius perirent quàm pernoscerentur, scientes Adamum vniuersalem rerum interitum præcecinisse, vnum incendio, diluuiio alterum, excitatis duabus columnis vtrique sua inuenta inscripserunt: vt si lateritiâ diluuiio deleri contingeret, lapidea superstes hominibus discendi copiam faceret, & quæ inscripta cõtinebat: spectanda exhiberet. Aiunt enim lapideâ illam ab ipsis dedicatam, quæ & nostris temporibus extat in terra Syria.

De diluuiō, & quomodo Noë in arca cum familia
seruatus habitauit in campo Senaar. CA. III.

IN hunc modum per septem generationes per-
seuerauerunt, vnum Deum colentes omnium Gen. 5. &
rerum dominum semperq; virtutis respectum ha-
bentes. Procedente dein tempore à patrijs in-
stitutis degenerarunt, neq; humana iura seruan-
tes, neq; Deo consuetos honores persoluentes: &
qui prius certatim virtutem exercuerant, postea
duplo maiore studio malitiam consuebantur:
atq; ita Deum infensum sibi reddiderunt. Tum
multi angeli Dei cum mulieribus congressi pro-
geniem procreauerunt insolentem, & fiducia ro-
boris omne ius & fas contemnentem: quorū fa-
cinora nō absimilia his quæ de gigantibus Græci
memorant, posteritati sunt tradita. Noë autem
facta eorū molestia & indignè ferens, suadebat
vt in melius voluntates ac opera sua transmu-
tarent. Verum cum videret illos sibi non parere,
totosq; vitiorū dulcedini succumbere, veritus ne
& se & familiā suā interimeret, secedens cum
suis in aliam regionē migravit. Tum Deus viri
iustitia delectatus, nō eius solum seculi homines
extrema militia damnauit: sed cum decreuisset
vniuersum humanum genus extinguere, aliudq;
nouū & à vicij purum instaurare, primum vi-
tam eorū breuiore spatio circumscripsit, & ab-
rogata longevitate intra centum & viginti an-
nos coercuit, dein continentem terram in pelagi-
faciem

faciem trāsmutauit, atq; ita genus illud aboleuit
 vniuersum. Noë autem solus est seruatus, diuino
 oraculo viam euadendi & rationē edoctus ta-
 lem. Arcam quatuor contignationum exstruxit
 longitudine cubitorū CCC. latitudine L. paten-
 tem in altum cubitos XXX. in eam cum matre
 liberorū suorum, eorumq; coniugibus conscendit:
 impositis prius quæ ad vitam sustentandā foret
 vsui, & omne genus animātib; ad seminarium
 conservandum iugatim pro sexus ratione intro-
 dūctis, & quibusdā ex his septenarium vsq; nu-
 merū. Erat autē arca tam tecto quā lateribus
 firmis contra omnē vim tempestatum, & vnda-
 rum insultū. In hūc modū seruatus est Noë cum
 familia, gentis successione ab Adamo decimus.
 nam Lamecho est genitus, cui pater fuit Ma-
 thusala: hic autem Enochi fuit filij Jaredi, Ma-
 labelo geniti. qui cū pluribus fratribus ex Cai-
 nane prognatus fuerat Enos filio. Enosus verò
 Sethi filius erat, Adami nepos. Contigit autem
 hac vařitas anno atatis Noë sexcētesimo, mēse
 secundo, qui Diis à Macedonibus vocatur, ab
 Hebræis Marfonane: sic enim Aegyptij distin-
 xerunt annum. Moses autē Nisan qui est Xan-
 thicus, mensem primum in suis factis ordinauit,
 quod per hunc Hebræos ex Aegypto eduxisset:
 eundē etiam omniū quæ ad rem diuinā pertine-
 rent, exordium fecit: alioqui quod ad nūdinationes
 rerum venalium reliquarūq; dispēstationem anni
 attin-

attinet, nihil de pristino ritu innouauit. Vim autem imbrium cepisse, ait vigesima septima iam dicti mensis, post ~~annum~~ ab Adamo primo homine bis millesimum sexcentessimū quinquagesimum sextū. hoc spatium tēporis relatū est in sacros codices, diligēter annotantibus prisci illustrum virorum tam natales quā obitus. Adasiquidem, qui nongētos & triginta vixit annos, cū esset triginta & ducentorū annorū, Sethus filius natus est. Sethus autē ducētesimo & quinto anno genuit Enosum: qui dum quinq; & nongētis vixisset annis Cainano filio suo rerum curā tradidit, quē genuerat anno centesimo nonagesimo: hic vixit annis decem & nongentis. Cainan cū vixisset decē & nōgentis annis, Malalehem filiū dereliquit, quē genuit anno etatis centesimo septuagesimo. Iste Malalehel cū vixisset quinq; ac nonaginta & octingētis annis, defunctus est, Jaredū filiū derelinquēs, quē genuit quum sexaginta duorū & centū esset annorum: cui nouē & sexaginta & nōgentis annis viuētis, Enochus filius successit, natus cū sexaginta duorū & centū annorū pater eius existeret: qui exactis trecētis sexaginta quinq; annis, discessit ad Deum, vnde finis eius nō inuenitur esse cōscriptus. Matusula autem Enochi filius, quinto ei & cētesimo natus anno, Lamechū filium habuit quum esset annorū octoginta septē & centum: cui tradidit principatū, quē ipse tētererat annis,

nongentis

nongentis sexaginta & nouē. Lamechus autem
 cum habuisset principatū annis septingentis &
 septē, Noë filiū suū rebus prefecit: qui de La-
 metho natus est agente annū etatis secundū &
 octogesimū supra centesimū, quiq; quinquagin-
 ta & nongētis annis rerū administrationi pra-
 fuit. Hi anni in vnā summam cōtracti suprascri-
 ptum tēpus cōficiunt. Non sunt autē disquirendi
 obitus virorū illorū: cum liberis enim suis agebāt
 vitā, eamq; vsq; ad ipsorū nepotes extendebāt:
 sed natales tantum eorū in hac ratione sunt spe

Gen. 7. 8. Et adi. Caterū Deus signo dato imbres emi-
 sit: qui cum nonaginta cōtinuis diebus ruerēt, ad
 quindecim cubitos aqua super terrā extitit: quae
 causa omnē salutē ademit, nō habentibus quō se
 in tutū reciperēt. Centesima autē & quinquage-
 sima die postquā pluerē desijt, tandem cōeperunt
 aquae sidere, mense septimo, vicesimo septimo die
 mensis. Destituta deinde arca in vertice montis
 cuiusdā in Armenia, sentiens hoc Noë, aperuit
 eam: & vidēs circa ipsam aliquātulum terrae,
 meliore spe cōcepta paulisper quieuit. Mox post
 paucos dies magis recedēte aqua, emisit coruum
 cupiens cognoscere si qua alia parte terrarum
 aqua decessissent, vt tutō exscendere posset. At
 ille cōperto totū adhuc stagnare, ad Noë est re-
 uersus: & post septē dies columbā ad explorandū
 terra statū emisit: quae cum lutata & frondem
 olivae ferens redisset, intellecto terram à diluui-
 o iam

iam esse liberatam, postquam alios septem dies expectasset, animantes ex arca emisit: & ipse quoque cum liberis egressus, mactatis Deo victimis, epulabatur una cum familia. Apobaterion, id est egressorium, loco nomine Armeni fecerunt. Huius autem diluvii & arca meminerunt omnes barbarica historia scriptores, & in his Berofus Chaldeus: narrans enim de hoc diluvio, sic ferme scribit: Fertur autem & nauigij huius pars in Armenia apud montem Cordyaeorum superesse, & quosdam bitumen inde abrasum secum reportare: quo vice amuleti loci eius homines uti solent. Meminit horum & Hieronymus Aegyptius, qui antiquitates Phoenicum scripsit, & Mnaseas, & alij plures: quin & Nicolaus Damascenus lib. x c v i. de his rebus narrat in hac verba: Est super regionem Minyarum magnus mons in Armenia, nomine Baris, in quo multos profugos diluvii tempore servatos ferunt, & quandam arca vectum in huius vertice hasisse, ac reliquias lignorum eius longo tempore duravisse. quae fortassis est de quo etiam Moses scribit Indaeorum legislator. **Noë** autem veritus ne Deus vii. damnatis ad interitum hominibus, per singulos Gen. 8. annos terram inundaret, victimis incensis precabatur ut in posterum pristinus rerum ordo maneret, & nulla tanta invideret calamitas, per quam uniuersum animalium genus in salutis periculum adduceretur: utque affectu merito supplicio scelerum.

lesti, parceret innocentibus, quos ipse superstites esse voluerit, & sua sententia absoluerit: alioqui miseriore conditione ipsos fore & grauius dānatos, si non in vniuersum incolumes alteri diluvio reservaretur, & prioris pauore ac spectaculum perpeffi, & posterioris exitio destinati. Orabat igitur, acciperet sacrificiū propitiū, ne ve vllam posthac tantam iram cōtra terram cōciperet: vt operibus suis eam excoletet & vrbibus extruētis feliciter vitam degeret, nullis commodis carentes quibus ante cataclysmū fruebatur, & ad extremam senectutē longevitatemq; qualis ma-

VII. iorum suorū fuerat peruenientes. His precibus finitus, Deus iniūstia viri delectatus, votis eius annuit, negās se deletis interitus autorem fuisse: sed ipsos sibi suapte malitia debitas pēnas accuisse. Si enim deletos cuperet, nūquā in hāc vitam eos introducturū fuisse. Potius enim esse ne dare quidem vitā, quā eos quibus dederis perdere. Sed continuū, inquit cōtumelijs quibus pietatem mihi debitam violabāt, coēgerūt me vindictam de se sumere. Non sum autē posthac tam iracundē pēnas peccatorū exacturus, praesertim te deprecatore. Quād si quando maiores tempestates concitauero, caue te expauescat. ob vim imbrum: nūquā enim in posterū aqua terram sunt inūdatae. Iubeo tamē vt ab humana carne purius manus abstinēatis, & qui contrā fecerit, seuerē puniatis: aliorum animalium vsum ad volunta

Gen. 9. sunt inūdatae. Iubeo tamē vt ab humana carne purius manus abstinēatis, & qui contrā fecerit, seuerē puniatis: aliorum animalium vsum ad vo-

lunta

luntatem ac libitum vestrum permitto. Domi-
 nos enim vos feci omnium tam terrestriū quam
 natalium, & eorum quæ per sublime ferantur,
 absq; sanguine: nam in hoc inest anima. Arcus
 celestis signum vobis erit cessatura mea iacula-
 tionis: nam iris arcus Dei apud illos habetur.
 His mandatis & promissis Deus abiit. Noë V I I I.
 autem cum post diluvium supervixisset CCC L.
 annos, totūq; hoc tēpus feliciter exegisset, defun-
 ctus est expletis annis in univēsum D C C C C L.
 Nec est cur aliquis præsentem vitam annorumq;
 eius paucitatem cum præscorum rebus cōferendo
 fidem nobis abroget, aut quia nunc eam non per-
 aq̃uè prorogari videt, coniecturā hinc de illorū
 longevitate faciat. Illi enim Deo chari quum es-
 sent, ipsiusq; recens etiam tum opificiū, & com-
 modiore victu ad diuturnitatē vterentur, meritō
 per tam multos annos vivebant. Præterea tum
 propter studium virtutis, tum propter utilitatem
 inventarum artium, ut Astronomia, ac Geome-
 tria, Deus illis prolixiorē largitus est vitā: qua-
 rum certitudinem assequi non poterant, si minus
 D C. annis vixissent: ex tot enim magnus annus
 constat. Attestantur autē mihi omnes qui Gra-
 cas barbaricāsve antiquitates literis prodiderūt.
 Namq; & Manetho Aegyptiarum rerum scri-
 ptor, & Berosus Chaldaicarum, adhuc Mochus,
 Hestius, Hieronymus Aegyptius, qui Phœ-
 nicum res prosecuti sunt, nobiscum consonant.
Hesiod

Hesiodus quoq; cum Hecateo, Hellanicus & Acusilaus, Ephorus & Nicolaus, narrāt priscos illos ad mille annos vitam produxisse. De his igitur quisq; ut sibi visum fuerit accipiat.

De turri Babylonica, deq; linguarum mutatione.

CAP. IIIL.

Gen. 10. **T**Res verò Noë filij, Semas, Iaphetus, & Chamas, centū annis ante diluvium nati. primi relictiis mōtib; planitiē habitare cœperunt, & alijs recētis etiā tum cladis memoriā pauidis, nec audentibus à celsiore loco descendere, idem faciēdi autores & exemplū fuere. Campo quē primū colere sūnt aggressi, nomē est Senaar. Caterū Deo iubēte ut propagādi multiplicandiq; generis gratia colonias deducerēt, homines rudes non paruerunt: quamobrē calamitatibus implicati, offensum illū errore sua sunt experti. Cum enim florerent inuētutis multitudine, Deus rursus de colonia deducēda admonebat. Illi verò obliiti se ipsi benignitate presentibus cōmodis perfrui, totamq; illam felicitatē suis viribus acceptā ferētes, dicto eius nō fuerūt obediētes. Et quod peius erat cōsiliū de colonijs nō fauorē nūminis, sed insidias interpretabātur, videlicet quod

2. x. facilius dispersi possent opprimi. Hāc superbiam Deiq; contēptum excitauit in eis Nabrodes, nepos Chama, filij Noë, vir audax & manu promptus, subinde iactās, nō Deo, sed propria virtuti presentē felicitatē eos debere: atq; ita paulatim

rem

rem ad tyrannidē trahēbat, ratus fore ut homi-
 nes ad se deficerent à Deo, si se illis ducē prabe-
 ret, opem suam offerens contra nouū aliud dilu-
 uium intentantē. Turrini enim se ex edificatu-
 rum excelsiōrē quā quō aqua ascēdere posset: Gen. 11.
 & insuper maiorū suorum interitum vlturum.
 Vulgus autem facile Nabrodis placitis obtempe-
 rat, at, ignauū ratus Deo cedere: atq; ita struēti-
 ram turris occiperūt, nulli labori parcentes, ni-
 hilq; sibi ad summam industriam reliquum fa-
 cientes. Cumq; ingens esset operarum numerus,
 surgebat opus suprà quā sperauerant. Crassi-
 tudo enim erat tāta, ut proceritatē obscuraret.

Struebāt autē lateribus coctis, ad firmitatē bi-
 tumine ferruminatis. Hanc eorū vāsaniam vi-
 dens Deus: delere quidem omnes noluit, quando
 ne priore quidem clade ad meliōrē mentē profe-
 cerunt: sed dissidium in eos immisit, linguis eorū
 variatis, ita ut ob diuersitatem sermonis mutuo
 se non intelligerēt. Locos verò turris nunc Baby-
 lon vocatur, propter cōfusam linguā, quæ prius
 omnibus ex aquo clara fuerat. Nam Hebræi
 confusionem nomināt babel. De turri autē hac,
 deq; linguis hominū mutatis, meminit & Sibyl-
 la his verbis: Cum vniuersi homines vno elo-
 quio vterentur, turrim edificauerunt excelsissi-
 mam, quasi ad cælum per eam ascensuri. Dñ
 verò procellis immisit turrim subuerterunt, &
 suam cuiq; linguam dederunt: quæ causa fuit ut

gemelus
uocat
resony
nas inde
oushe
racis
x. *vrbs ea Babylonis vocabulum acceperit. De loco*
autem qui Senaar in Babylonia nominatur, me-
minit Hestius hoc modo: Aiuut sacerdotes cla-
dis eius superstites, Enyeli Iouis sacra ferentes,
in Senaar Babylonia peruenisse.

Quomodo Noë posteri per totum terrarum
orbem sedes sibi occupauerint. CAP. V.

Illo ex tempore dispersi sunt passim, propter
diuersitatem linguarum coloris usquam nō
deductis, & quo queng; sors & Deus tulit, eam
terrā cum suis occupant, vt tam maritima quā
mediterranea cultoribus replerentur. Nec desue-
runt qui consensu nauibus ad insulas habitan-
das traicerēt. Porro gētium quadam adhuc ser-
uant derivatam à suis conditoribus appellatio-
nem, quadam etiam mutauerunt, nonnulla in
familiarē accolis & notiorē vocem sunt versa,
Græcis potissimum talis nomēclaturæ autoribus.
Hi enim posterioribus seculis veterē locorū glo-
riā sibi usurpauerūt, dum gentes nominibus sibi
votis insigniunt, dumq; tanquā ad suum ius at-
tinerent, mores quoq; proprios in illas inuehant.

Quod gentes singulæ à suis autoribus nomi-
na traxerint. CAP. VI.

x I. **E**Rant autem Noë filiorū liberi, in quorum
Gen. 10 honorem gentibus nomina imponebant, vt
quisque terram aliquam occupauerat. siquidem
Iapheto Noë filio filij fuerunt septem. Horum
sedes à Taurō & Amaro montibus incipien-
tes,

des, pertinebant in Asiam ad amnem usque Tanais, in Europa usque Gades, in terris hactenus vacuis occupatis, quod factum est, ut ipsorum nomina gentibus imponerentur. Quos enim nunc Greci Galatas vocitant, Gomarenser olim dictos, Gomar condidit. Magages vero Magogarum à se denominatorum fuit auctor, qui ab ipsis vocantur Scythæ. Ex alijs Iapheti filijs Ianane & Mado, ab hoc Madas descendunt, Græcis Bledi nominati: à Ianane vero Ionia, totumque Græcorum genus. Quin & Thobelus Thobelus sedem dedit, qui nunc sunt Iberi: & Meslini à Meslio auctore appellantur. Cappadocum enim appellatio nova est, veteri autem vestigiū adhuc superest. Urbs enim est apud eos hodie quæque Maxaca, satis indicans intelligere volentibus, hoc priscum fuisse genti nomen. Thires autem Thiras de se vocavit, quorum fuit princeps: eos Greci Thracas dicere maluerunt. Et tot gentes à Iapheti filijs sunt institutæ. Gomari autem, trium liberorum parentis, unus filius Aschanaces originem Aschanaxis dedit, qui nunc Rhægines à Græcis nominantur: Rhiphatès vero Rhiphatæis, nunc Paphlagonibus: & Thygrammès Thygrammeis, quos Phrygias Græcis libuit vocare. Ianani item triū filiorū unus Alisus Alisus ut originem ita nomen dedit, qui hodie sunt Aeolæ: pari modo Tharsensibus Tharsus. Sic enim olim appellabatur Cilicia: cuius rei

signum est Tarsus urbem eius celeberrima catenararumq; princeps, prima novimi litera in tam mutata. Porro Chethimus insulā occupavit, tūc Chethimā, nūc Cyprū; quo factū est ut tam insulas omnes, tum pleraq; loca maritima Hebræis gētili voce Chethim significēt. Attēdatur mihi una ē Cyprūs urbilis, quæ adhuc nomen retinet. Citius enim vocatur ab his qui in Græcū sonū vocabula detorquēt, ne sic quidē abluens à Chethimi nomine. Tot gentium fuere principes Iapheti filij nepotesq;. Caterū, quod Græci foras assis ignorat prius dicā, deinde ceptā narrationē prosequar. Nomina ista dictionis causa in Græcam formā mutari ad auriū voluptatē nostratres enim huiusmodi forma nō videntur, sed eandē apud nos perpetuo speciē obtinent, nec terminationē variant. Adamus certē nobis Adam vocatur, & Noë qui Græcis Nochos diceretur, eaq; forma nullā variationē admittit. Chama vero filij Syriam & regionem Amanō Libanōq; montibus harentē obtinuerunt, quicquid eius ad mare vergit occupādo, & Oceanū vsq; ditionis terminos proferendo: vocabula tamen partim omnino evanuerunt, partim ita depravata sunt in diversum, ut haud facile agnoscat̃ur: ex quatuor enim Chamsa liberi Chusū nihil detrimenti tempus attulit. Aethiopes enim quibus præsuit, nunc quoque tam à seipsis, quā ab Asiaticis omnibz Chusai nominātur. Mesraīs etiam sua mansit

manſit appellatio. Aegyptum enim Meſren, & Meſraos Aegyptios vocamus quotquot eam regionem incolimus: Quin & Libya colonos dedit Phutes, de ſuoq; nomine Phutos dici voluit. exeat & flumen in Mauritania hoc nomine: & cōplures apud Græcos hiftorici eius mentionē faciunt, ſicut adjacentis etiā regionis, quæ Phute dicitur: mutauit autem præſens nomen ab vno filiorum Meſrai qui vocabatur Libys: cur autē Africa ſit dicta, paulo poſt doc-bimus. Quartus Chana filius Chananeus Iudæi nunc vocatam habitauit, gentemq; ſuam Chanaan nominauit. Hi quoque liberos genuerunt, & in his Chufus filius ſex: quorum è numero Sabas Sabæorum auctor fuit, & Euilas Euilæorum, qui nunc Gæſuli appellantur. Sabbathes verò Sabbathenos, qui Græci dicuntur Aſtabarri: Sabactis quoque Sabactenos inſtituit. Romus item Romaos cōdidit, & duos filios habuit: alter Iudæis genti Iudæorū inter occidentales Aethiopes originem dedit & nomen, Sabæus alter Sabæis. Nabrodes autem manens apud Babylonios tyramidem arripuit; ſicut iam ante diximus. Meſrai verò filij numero octo quantum terrarū a Gaza Aegyptum vſq; pates poſſederunt, ſed ſolius Philiftini nomen ipſius regio ſernauit. Palæſtinā enim Græci eius portione vocant. reliquorum, Lumaï, Endamia, Labimai, qui ſolus colonis in Libyam duſtis regionem à ſe depopulauit, cum Nethemi, Pha-

throsimi, Chesiaroni, Cheptomi, tam res quàm nomina sunt in obscuro. Bello enim Aethiopico, de quo suo loco dicitur, vrbes eorum sunt euerse. Chanaan eo quoq; filij fuerūt hi: Sidonius, quē & urbem sibi cognominē condidit in Phœnice, Sidonē à Grecis vocatam Amathus verò Amathē habitauit, quā adhuc extat, & ab aëcolis Amathie vocitatur: tametsi hāc Macedones Epiphaniam ab vno è regum successoribus denominauerunt. Arudæus Aradam insulam obtinuit, Aruceus Arcen urbem in Libano sitam ceterorum septē. Eui, Chettai, Iebusai, Eudai, Sinai, Samarai, Gergesai, præter nomina nihil in sacris codicibus superest. nam Hebræi vrbes eorum exciderunt, quā clades causam habuit hanc.

XIII.

Gen. 9

Postquam terra finito diluuio in pristinam naturā est restituta: Noë cepit eam colere quā cum vitibus consensisset suoq; tēpore vindemiaisset, inuenso vini vsu, sacris prius operatur exulabatur. ebruiq; factus ac sopore grauatus, pagum decore nudatus iacuit. id conspicatus filiorū natū minimus, per ludibriū fratribus indicauit: illi reueriti parentē operuerunt. Sensit hoc Noë: & precatus alijs filijs felicitatem, ne Chanaan quidem diris denouit, respectu sui sanguinis, sed tantum eius posteros: quas cum ceteri euasisset, Chananai liberos vltio diuina est confecta. sed

XIII.

Gen. 11

de his rebus dicemus postea. Sema verò tertio Noë filio filij fuerunt quinq; qui Asiam usq; ad
Indicem

Indicē oceanū incoluerunt, ab Euphrate propa-
 ganda ditionis initio facto. nā Elymus posteros
 reliquit Elymos, à quibus Persæ originē traxe-
 runt. Assyras urbem Ninū condidit, & subditos
 de se Assyrios denominauit, quorum opes pra-
 ceteris effluerunt. Arphaxadēs eos qui nunc
 Chaldaei sunt Arphaxadaeos nominauit, impe-
 rio gentis potitus. Arameos Aramus tenuit,
 quos Graeci Syros appellare maluit. qui verò Ly-
 di nunc vocantur, olim Ludi dicti, Ludā autore
 generis habuerunt. Ex Arami verò quatuor li-
 beris Vses habitator Trachonistidis fuit, Dama-
 sci; coditor. ea sita est Palaestina inter & Syriā
 cognomine Coelen. Armeniam Otrus tenuit, Ge-
 theris Baetrianos : Mesas verò Mesaneos : nunc
 Pafini castrū vocatur. Ex Arphaxade proгна-
 tus est Sales, ex hoc Heberus, à quo Indei He-
 braei quondam appellabātur. Porro Heberus In-
 etan & Phalegū genuit, qui natus est dum ha-
 bitationes distribuēretur. nam haec vox Phalec
 partitionē Hebraei sonat. Iustae verò Heberi fi-
 lio liberi fuerūt, Elmodatus, Salephus, Axermon-
 thes, Iraes, Edoramus, Vxalis, Duētes, Ebalus,
Ebemaēlus, Saphas, Ophires, Emilas, Iobelus. Hi
 à Cophone flumine India ad Assyriam vsq; ha-
 bitāt. Haecenus de Sema progenie sit dictū. nūc
 de Hebraei erit narratio. Ex Phalego enim He-
 beri filio prognatus est Ragans. ex hoc Serugen,
 ex quo Nachorus est. genitus, & ex hoc Thor-

rus, hic Abrahami fuit pater, qui fuit decimus de
 Noë, & natus est post diluviū anno secundo su-
 pra ducentefimum & nonagesimum: si quidem
 Tharrus septuagesimo anno genuit Abrahamū.
 Nachores cum esset viginti & octo annorū ge-
 nuit Tharrum. de Serugo autē Nachores nasci-
 tur circa annū trigesimū secundum. Ragau fa-
 ctus est Serugi pater cum esset annorū triginta
 duorū. totidē verò annorū Phalegus genuit Ra-
 gaum. Heberus autē quarto & tricesimo etatis
 anno genuit Phalegum, ipse de Sale prognatus
 annū nato tricesimū: quem Arphaxades genuit
 quinto & tricesimo etatis anno. Sema filius
 Arphaxades natus est post annos duos à dilu-
 vio. Abrahamus autem fratres habuit Nachoren
 & Aranen. Ex his Aranes relicto filio Loto, &
 filiabus Sara & Melcha, in regione Chaldaeorū
 est mortuus, in vrbe quæ Vra Chaldaeorum vo-
 catur, & sepulcrū eius nunc vsque ostenditur.
 neptes verò ex fratre duxerūt coniuges, Melcham
 Nachores, Scran Abrahamus. Caterū cū Thar-
 rus exosam haberet Chaldaeam propter luctum
 Arani, omnes simul migraverūt Carras, Mese-
 potamiae, ubi etiā Tharrū defunctū sepelierunt,
 anno exacta vita ducētesimo quinto. Iam enim
 paulatim subtraheretur de vita spatij, vsq; ad
 Moyfis etatē. post quē CXX. annorū terminus
 Deo finitore est statutus, quantum temporis &
 Moyses ipse vixit. Long; Nabonars è Melcha octo
 filios

filios suscepit, Vxum, Bauxum, Manhelem, Zachamum, Azanum, Pheldam, Iadelpham, Bathuelem. atque hi legitimi Nachoris filij fuere. nam Thabaum, Gadammum, Tanaum & Macham à Ruma concubina genuit. Porro Bathueli vni è legitimis Nachoris filijs nati sunt, Rebecca filia, & filius nomine Labanus.

Quomodo Abraham generis nostri autor è Chaldeorù terra profectus habitauit it regione quondà Chananaea, quæ nunc Indra dicitur. C. VII.

A Brahamma, verò Lotum Aram fratris sui xv.
 filiù, Sara coniugis suæ fratrè, adoptauit Ge. M. 12
 quod germano filio careret: & cū iam esset an- non de
 noriù hoc LX. V. monitus oraculo Chaldaeam terrā
 mutauit Chananaea: quā & ipse habitauit, &
 posteris reliquit: vir sapiēs ex aquo & eloquēs,
 & in cōiectando sagax. Cumq; ob virtutē exi-
 miam sapiēs esset præ cunctis habitus, ausus est
 vulgo receptā de Deo persuasionē conuellere, &
 in melius vertere. Ergo primus omnium clara vo-
 ce predicauit: unū esse Deū rerum vniuersitatis
 cōditore: de cætero si quid ad felicitatē cōferat,
 nō nostris nobis viribus, sed illius volūtate cōtin-
 gere. Hoc verò ex terra ac maris obseruatione
 colligebat, sum eorū quæ circa Solē ac Lunam
 & reliqua sidera videbat accidere: esse nimirū
 potentiā quandam quæ horū curā gerat, &
 omnia decenter administrēt, quæ cessante nihil
 nostris vilitatibus seruiri, cum nihil suapte

Magnitudo
et in Abra
ham, non hi
buit proci
nie vocatus
et iussu dei
et Moyses; quia
et hoc pan
lo supra in
dehinc

virtute polleat, sed vniuersa omnipotentis ipsius voluntati obsecundent: quapropter huic vni honore deberi, hinc gratias agi oportere. Quamobrem cum Chaldaei Mesopotamitaq; ceteri contra se insurgerent, consilium migrandi cepit, & voluntate ac fauore Dei fretus terram Chananeam tenuit: vbi sedibus positus Deo struxit: aram, & hostias mactauit. Meminit autem patris nostri Abrahami Berosus quoq; non tamen eum nominans, his verbis. Post diluuium autem decima aetate apud Chaldaeos erat quidam iustitia cultor, vir magnus, & sideralis scientia peritus, Hec Testimonia atem verò non meminit tantum obiter, sed libro veterum in hoc conscripto res eius posteritati tradidit. de Abrahami Nicolaus autem Damascenus in quarto historiae sic scribit: Abrahamus regnavit apud Damascum aduena, ut qui cum exercitu venerat è regione supra Babylonem sita, qua Chaldaeorum dicitur: nec ita multo post hinc quoq; migrans cum suo populo, sedem transfudit in terram tunc Chananeam, nunc verò Iudaam nominatam: cuiusq; posteritas ibi creuit in ingentem numerum quorum res alibi sum narraturus. Abrahami verò nomen etiam nunc est apud Damascenos celebre, & vicus ostenditur, quem vocant Abrahami domicilium.

Quòd fame Chananz praemete, Abrahamus in Aegyptum est profectus: & ibi aliqui: ntis per comoratus, retro vnde venerat est reuersus. C. VI. 11.

Fame

Fame deinde Chananeam terrā inuadente, x v 1.
 Abrahamus audita Aegypti ubertate profi-
 cisci illuc decreuit, tum ut copiis eorum frueretur,
 tum ut sententiam sacerdotum de diuinitate
 cognosceret, aut secuturus illorum opinionem
 si modo melior esset, aut ipse rectiora eis com-
 mstratus. Ceterum cum & Saram secum ducere-
 ret, veritus Aegyptiorum libidinem, ne forte ob
 excellentem uxoris formā a rege interimeretur
 artum commentus est talem. Fratrem eius se fin-
 xit, monita prius, ut ob presentem necessitatem
 simulationi suae subfermat. Ut autem vetum est
 in Aegyptum, id quod suspicatus fuerat euenit.
 iam enim coniugis pulchritudinem fama diuul-
 gauerat. quamobrem Pharaothis gentis rex au-
 dita oculis suis cognoscere, ac muliere etiam poti-
 us concupiuit. Huius male libidinis Deus obstitit,
pestilentia & seditione res regis infestans con-
sultiq; de remedio sacerdotes, quōue modo pla-
sandum esset nuntius, hanc mali causam respos-
derunt, quod hospitis matrimonio iniuriam in-
ferre parauisset. Rex territus primum scitatur,
 quanam sit, quisue eius comes: cognita deinde
 rei veritate, Abrahamo satisfacit: sororem se
 putasse non uxorem, & affinitatem contrabe-
 re, non iniuriam inferre, voluisse: donatoq; ma-
 gna pecunia, potestate fecit congregiendis cum
 praestantissimo quoque Aegyptiorum ac doctis-
 simo: qua factum est ut virtutis nomine in ma-

Ge. 12. 13
 cur iue
 in Egy
 tum

Congreg
 Abrah
 Sapien

ximam

proximam existimationem veniret: nam, ceteri ea
 gens in diuersos ritus & opiniones scinderetur,
 & per mutuum cōtemptum atq; insectationem
 infensis inter se animis agerent, collisos inter se
 eorum de religione sermōnes & à seipsis confu-
 tatos, variissimos esse nihilq; prorsus veritatis
 habere declarauit. Ob has dissertationes in pre-
 tio habitus, ut qui magnā tam intelligendi, quā
 eloquendi docendiq; facultatē prae se ferret, &
 numerorū scientia & siderum benignē illis com-
 municauit: nam ante Abrahami ad se aduētum
 Aegyptij rudes erant inuissimodis disciplinarum:
 hanc & quae à Chaldaeis ad Aegyptios profecta; hinc ad
 Gracos tandem perueniunt. Reuersus inde in
 Chananaeam agros cum Loto diuisit. Orta verò
 inter opuliones cōtentione de iure ac terminis pa-
 scuorū, arbitriū & optionē Loto permisit: ipse
 contentus relicta sibi portione agri submontanis,
 domicilium elegit in oppido Hebrone: id septem
 annis est antiquius quam vrbs Aegypti Tanis.
 Loto verò campi cesserunt, & planities Iordanis
 flumina contigua; non longè à Sodomorum vrbe:
 quae tunc bona & magna, nunc diuina ultione
 ac ira, ut ne vestigium quidem superfit, est de-
 leta: cuius rei causa mox suo loco dicetur.

Sodomitarū clades ab Assyrijs accepta. CA. III.

XVII. Eodem tempore cū imperium Asia penes
 Assyrios esset, Sodomitarū res tam opibus
 quam numerosa iuuetate florebant, ut à quinq;
 regionibus

regibus administrarentur: hi erant Ballas, Ba-
reas, Senabarus, Symoboris & Balin, suo quisque
regno prepositus. Hos Assyri bello petierunt, di-
uisisque quadrisariam copijs sub quatuor impe-
ratoribus, regionem illorum oppugnabant, commisso
dixide prelio victores Assyri Sodomitarum re-
gibus tributum imperauerunt: cumque per duodecim
annos imperata fecissent, & tributa soluissent,
decimotertio defecerunt: quo factum est ut nona in
eos Assyriorum expeditio fieret, ductu & auspi-
cijs Marphadis, Ariochi, Chodollogomori, &
Thargali. Hi & Syriam uniuersam rapinis va-
stauerunt, & gregatim posteros perdomuerunt:
omniumque in agris Sodomorum esset ventum, castrame-
nta sunt in valle puteorum bituminis: tunc enim
putei fuerant in eo loco: mox vero Sodomis de-
letis, lacus ibi, quem a scatenti bitumine Asphal-
tidem dixere, repente extitit: eo de lacu paulo
post dicemus. Caterum Sodomitae cum Assyrijs
congressi, post egregiam pugnam editam, partim
in acie ceciderunt, partim deditionem fecerunt,
cum quibus & Lotus captiuus est abductus, qui
Sodomitis in auxilium venerat.

Quomodo Abrahamus Assyrios aggressus tam ca-
ptiuos quam reliquam praedam victor reduxit. C. X.

His auditis Abrahamus, tum Loti cognati. X V L I I.
ti, tum Sodomitarum amicorum ac vicino- Gen. 14
rum clade commotus, nil cunctatus in succorsum
eorum cum suis properauit: & quinta nocte
hostem

nota
pnt

an sa
canci
nulo
erint

hostem affectus circa Danum (hoc aduſu Iordani
nis fontium est nomen) oppressum ex improba for-
facile superauit. Securi enim & instanti partim
lenti pugnâ inermes sunt caſi, partim praeteruen-
lencia pugna inuitos in fugam se conuerterunt, &
quos Abrahamus acriter à tergo sequenti quoque
luce perurgens ad Soba, Daviaſcenorum compul-
lit. Quo facto nemini dubium reliquit, victoriam
non in multitudine militum, sed in bellatorum
alacritate conſiſtere, & virtutem nulli numero
succumbere, ut qui cum domestica tricenaria
cohorte, & inſuper decem octo vernaculis triſque
amicorum auxilijs tantum exercitum proſtigau-
erit: quotquot autem ex hac clade enadere con-
tigit, cum ignominia domum ſe receperunt. Abra-
ham vero captiuos incolumibus reductis, pacis
pace victor ad ſuos redijt: redeunti rex Sodomi-
tarum vsque in locum, quem Campum regiam vo-
cant, gratulandum occurrit: ubi à Solyma vr-
bis rege Melchisedeco eſt exceptus. id nomen in-
terpretatur, rex iuſtus. erat enim reuera talis,
omnium cor ſenſu ſacerdotio ſummi Dei ob iuſti-
tiam dignus habitus. Sed Solyma poſterior ætas
vocauit Hieroſolima. Hic Melchisedecus milites
Abrahami hoſpitaliter habuit, nihil eis ad vi-
ctum deeſſe paſſus ſimulque ipſum adhibentem
menſa meritis laudibus extulit, & Deo cuius
fauore victoria contigerat, debitos hymnos. ut
ſua pietate dignum erat, cecinit. Abrahamus

Nota

Melchise-
dech

contra de manubis decimas ei dono dedit. Rex
verò Sodomorū Abrahamo pradam omnē cedens.
solos captivos sua regionis reposcebat. hanc con-
ditionē ille non accepit, negans ad se quicquā in-
de rediturū, exceptis alimentis militum: amicis
tantū in prada partē admissis: hi efrant Eschol,
Ennerus, & Mambres. Hic viri virtute dele-

Gen. 15

Etatus Deus non carebis, inquit, premio quod
pro tot rebus egregiè gestis tibi debetur. Quo re-
spondente, & quam voluptatē ista premia mi-
hi afferre poterunt, cum herede careā, (nondum
enim pater factus erat) tum Deus & filiū illi est
pollicitus, & posteritatē ex eo tantam qua stel-
las cœli posset equare numero. His auditis letus.

continua
tio cap 15
cum cap 16

sacrificiū Deo iussu ipsius obtulit. Porro sacrifi-
ciū ritus erat hic: mactata iuvenca trienni, capra
trienni, ariete item trienni, ceteras victimas vo-
iussus fuerat diuinit, solis aubus exceptis, deinde
priusquā erigeretur ara aduolitantibus aliebus
ad victimarum cruorē, oraculū redditur, prenū-
tians progeniam eius malos vicinos per annos
CCCC in Aegypto habitū: à quo tempore gra-
uiter afflictos, victoriā tamē de inimicis repor-
tatuos, diuinitisq; Chananai regionē eorum &
vrbes occupaturos. Habebat tum Abrahamus
circa quercum qua vocabatur Ogn id agri no-
men erat non longe ab vrbe Elebzone. Ceterum
agrē ferens cōiugis sterilitatē, supplex à Deo pe-
tuit ut prole sibi ma,cula largiretur. Tum Deus

Sacrifi-
cium Ab-
rahe, quod
le

da

- de cetero quoq; bene sperare illum iussit, vt quod non temere Mesopotamiam reliquisset, atq; in-
- Gen. 16 super liberos ei non defuturos promissa. Ibi Sara Dei monitu in thalamū eius adducit vnam famularū nomine Agaren, Aegyptiā genere, quod liberos sibi ex ea quæreretur: & cū vterū se gerere sensisset famula, cepit cōtēptim habere Sarā, ad principatū aspirās, quasi ad prole suā dominatio peruētura esset. Quapropter cū Abrahamus vxori eā ad pœnā dedidisset, decreuit fugere, nō ferēs afflictionē: Deniq; rogabat vt sui misereretur. Itaq; per desertum abruiti occurrit angelus iubens vt ad dominos reuerteretur: fore enim eā meliore cōditione, modō se modeste gerat: nunc enim ingratitude ac arrogātia pœnam luere, quod si cōtemptis Dei iussu vltius pergeret, praesens exitiā eā manere aiebat: sin retro rediret, matrē futurā pueri, qui tandē regno eius regionis esset potiturus. Paruit famula, & reuersa ad dominos, veniā est consecuta: nec ita multo post Ismahelē peperit, ac si dicas exoratum, eo quod Deus preces matris exaudierit.
- Gen. 17 Hunc Abrahamus sextum supra octogesimum annū natus genuit: cū autē nonagesimū nonū attigisset, apparuit ei Deus, nuntiās quod ē Sara suscepturus esset filiū: eū iussit vocari Isacū, addens prodituras ex eo gentes magnas & reges, easq; iure belii occupaturas: vniuersam Chananeā à Sidone vsq; Aegyptū. Iussit etiam
- genus

genus ipsius, quod notebat in aliis permixtum. *Circum-*
 pudenda circumcidit, idq; octava die natiuitatis: *cipio*
 causam vero iuxta circumcisionis dedit alibi. Co-
 sulente vero Abrahamo & de Ismaele, an esset
 iustus, responsum est, fore legatum similit &
 multarum gentium parentem. Tunc Abrahamus
 posteaquam Deo gratias egisset, euestigio circum-
 cisus est cum tota familia, similiter & Ismael,
 annis tunc agens decimumtertium. ipse vero pa-
 ter nomen iam agebat supra nonagesimum.

Quomodo Deus Sodomitarum gentem excidit
 flagitijs eorum offensus. CAP. XVIII.

P Er idem tempus Sodomita diuitijs & abun- *XIX.*
 dantia pecuniarum elati tam in homines con- *Gen. 18.*
 tumeliosi erant, quam erga Deum impij, quippe qui
 neque beneficiorum eius meminerant, & hospites
 auerfabantur, denique multis etiam libidinis sese
 incestabant. His rebus offensus Deus decreuit su-
 perbia penas de illis sumere, & regionem eorum
 adeo vastam reddere, ut posthac nec plantas, nec
 fructum ullum produceret. His ita decretis de So-
 domis, Abrahamus conspicuus tres angelos so-
 debat enim ad quercum Mambram pro foribus do-
 micilij sui ratus esse hospites, assurgens saluta-
 uit eos, rogantiq; ut ad se diuerentes frueren-
 tur hospitio. Illi vero immensam inter pinguem
 simillam fieri, & multarum vitarum assatum sub
 quercu discumbentibus apposuit. At illi visi sunt
 ei comedere, & de rore quaebeant, vinum esse

Triple
crimen
sodomitari
apud e-
chielem
cap. 16. q.
tuor nar-
rantur e-
rum cri-
mina

d Sara:

Sora : qua referente, ipsas eam esse adit se ali-
 quā post reuersuros, tamq. inuāturos iam ma-
 strem. Muliere autem ariditate, & negante fieri
 posse, ut liberos gigneret, ipsa monogonaria, &
 marito castissimū quum agere, nō sustinuerunt
 amplius simulare, sed assi sunt se Dei esse ange-
 los, & quod missi esset, vni nunciatum de filia,
 duo vero ad delendos Sodomitas. Quo audito-
 Abrahamus indoluit propter Sodomitas, & sur-
 gens deprecatus est Deum ne promiscue iustas
 cum iniustus perderet. Deo vera negante quen-
 quam Sodomitarū esse bonū, aliqui si vel de-
 cem inter eos essent, omnibus remissurum fuisse
 penam: Abrahamus destitit, angeli vero perue-
 nerunt Sodoma. Gentes autem eum vidissent ad-
 lescentes forma prae se habentes ad Lotum diuertisse,
 ad illudendum per vim aetati eorū sunt versi. Lo-
 so vorā suadente cōtinerens se nōne, in probrum
 hospitum ruerent, sed hospitio suo nonnulli hono-
 ris haberent: aut si temperare sibi non quirent,
 filias se pro illis eorum libidini exhibitorūne sic
 quidem parere valuerunt. Deus autē illorum au-
 dacia commotus ad iram, ipsas quidem excaca-
 uit, ne in ades introitū inuenire possent: ceterū
 Sodomitarum, populum universum ad suppliciu
 adiudicauit. Lotum autem ab ipso praemonitus de
 futuro excidio, discessit inde, assumpta etiam
 uxore & duabus filiabus citius tum inuuptis,
 sponsi enim earum monentem de exiundo, con-

temperant, ut delirum qui talia diceret. Tum
 Deus iaculatur telum in urbem, eamq; cū ipsis
 incolis exurit, & agrum quoque pari denastat
 incendio, quemadmodum mihi iam dictum est in
 cōmentarijs quos de bello Iudaico prodidi. Cate-
 rina Loti vxor inter abeundum subinde ad vr-
 bem respiciens, & curiosus cladem hanc contra
 mandatum Dei spectans, in statuā salis est ver-
 sa: dictum est mihi iam & de illa: nā extat ho-
 die quoque: ipse verò cū filiabus in parvū quod-
 dam rus enasit, cui sol ignis omnia circumquaq;
 vastans pepercit, id Zor tunc vsq; vocatur, sic
 paruum Hebræorum lingua significante. In hac
 solitudine vitā inopem aliquantisper tolerauit.
 Puella verò vniuersum genus humanum extin-
 ctum rata, astu circumuento parente, cum infans
 sunt congressa, curantes ne totum genus defice-
 ret. Ex hoc congressu nati sunt filij, maiori Moa-
 bis, ac si dicas e patre: iuniori Ammanus, quod
 nomē significat filium generis. Horū alter Moa-
 bitarum fuit autor, magna gentis etiam nostra
 atate: alter verò Ammonitarum: vtriq; Syriam
 Calen incolunt. Et in hunc modum Lotus reli-
 quit Sodoma. Abrahamus autem migravit in
 Gerara Palestina, Saram ac si sororem se-
 cum ducens, eadem arte qua quondā, nimirum
 insidiarum metu: timebat enim Abimelechum
 eius loci regem, qui & ipse amore Sara captus,
 ea potiri cupiebat. Eam cupidinem mortui gra-

libro 5
 cap 9.

vxor lot

quo consilio
 felix lot,
 labatur &
 appetierit

x x.
 Gen. 20

nis impediret, diuinitus inuictus: atque ita mor-
 dicorū opo destitutus, in fornix admonetur, ab-
 stineret se ab iniuria coniugis hospitis. Mox cum
 meliuscule habere cepisset, indicat amicus, quod
 Datus sibi hunc morbum inuicisset vindicans ius
 hospitii, & uxori eius ab iniuria cauens: nō enim
 fornicare esse, sed uxorem legitimam. Hæc locutus
 Abraham, unum de consilio amicorum accersitum,
 securum esse de pudicitia coniugis iubet. Deum
 enim eius curā habere, cuius auxillo nihil turpe
 passam se illi restituere: idq; ita esse Deū testa-
 batur, & mulieris conscientia: ac ne expetita-
 rum quidē eam fuisse, si nuptā esse sciuisset. Ad
 hæc rogabat, ut equo animo in se esset, Deūq;
 propitium redderet. Et siue apud se maneret: tu-
 bil et de fore siue abire mallet, deductores est pol-
 lictus, & omnia quorum causa ad ipsam ve-
 nisset. Hæc locuto Abrahamus nec omnino fictā
 consanguinitatem aiebat, esse enim fratris filia:
 & sine hac stimulatione parum tutam peregrina-
 tionem credidisse: ac ne morbi quidē causam
 ei se fuisse excusabat. Quin & salutē regis sibi
 cura futurā, & mansurū quoq; cum illo libet.
 Tum rex tam agri quā pecuniarū partē ei cos-
 sit, & condiciones pacis bona fide utrinq; seruam-
 diu dixit, fœdere cum eo super puteo quodā icto,
 qui Bersabe vocatur: ea vox iuramenti puteum
 Gen. 21 significat, & id nomē & hodie locus seruat. Nec
 ita multo post Abrahamus filium ē Sara suce-
 pit.

pit, iuxta promissa Dei, quem *Isacum* nominavit. Sic *risus* Hebraeis significatur: siquidem *risus* Sara dum proles ei iam natu grandi prater expectationem promittitur in causa fuit huius appellationis: ipsa enim erat non agnataria, Abrahamus vero annorum centum, ipso anno quo *Isacus* est natus. Eum octava mox die circumcidunt, qui mos adhuc Iudeis durat, ut post totidem dies circumcisionem celebrent.

secus est
Gen. 21

De *Ismaele* Abrahami filio, eiusque posteris Arabibus.

CAP. XII.

A Rades verò post decimumtertium annus *Isidacum*. *Ismael* enim gentis eorum auctor Abrahamo è concubina natus, post tantum temporis est circumcissus, de quo iam dicendum.

Amabat Sara *Ismaelem* ab initio, è famula x x i.
Agar natiua, non secus ac si ex se esset genti Gen. 21.
tas: aiebatur enim in spem successionis. Verum postquam ipsa *Isacum* peperit, nò amplius nequì
censebat *Ismaelem* cū hoc educari: quippe qui nati maior, defuncto cōmuni patre iniuriam ei facile inferre potuisset. Suasit igitur Abrahamo ut eum vna cum matre aliquò ablegaret. Ille verò primū non advertebat mentē ad Sara consilium, rem atrocem ratus, puerū nondum adultum & mulierem egenam ablegare: tandem verò approbante Deo, Sara voluntati paruit, pueramq; matri cōmmissit, nondum per se peregrinationi aptam, & dato eis vtro aqua ac panibus

Non redit
Josephus
manam
sam ablegat
us, ut patet
Genes. 21

iussit ire quò eos necessitas duceret. Et cum dis-
 cisset comieatus, in anxietate erat mater: cumq;
 nihil aqua superesset, deposito sub abieta pueri
 animã agere, ne spectatrix esset expirantis ulte-
 rius pergebat, cui occurrès angelus Dei, & fon-
 tem in propinquo indicauit, & curam educandi
 pueri habere iussit: sperandã enim illi eximiam
 felicitatem è salute Ismahelis. Tum verò mulier,
 meliori spe concepta, cum incidisset in pastores,
 eorum benignitate miseriam euasit. Postquam
 autè ad virile etatè peruenit, vxorè ei coniunxit
 Aegyptiam genere, unde & ipsa erat oriunda:
 ex qua Ismahel duodecim suscepit liberos: hi
 erant. Nabaothes, Cedarus, Abdeel, Edumas,
 Massamus, Marnassus, Mafmesus, Chodamus,
 Themanus, Ieturus, Naphesius, Calmasus: In
 smae tunc quicquid terrarum est Euphratè inter & rubrã
 uam regi mare habitant, Nabatae nomine regioni indito.
 em in se Sunt autem hi à quibus Arabes gentè suã eiusq;
 erint tribus denominauerūt, tum propter ipsorum vir-
 tutem, tum propter Abrahami auctoritatem.

De Isaco legitimo Abrahami filio. C. XIII.

Gen. 22. **I** Sacum autem Abrahamus supra modũ ama-
 bat, vt vnigenitum, & quia in senectute Dei
 dono susceperat, hunc affectũ & Beneuolentiam
 parentum puer ipse magni ac magis accende-
 bat, omni virtute deditus, & tam parentes
 quàm Deum colens: quo successore omnium for-
 tuarum relicto Abrahamus haud grauati
 vita

vita excessum videretur: id quod ipsi Dei be-
nignitate contigit. Volens tamen precari **XXII.**
periculum facere, Deus apparuit ei: enumeratq;
omnibus beneficijs in eu collatis, ut victoriā illi
de hostibus olim cēsseris, req; presenti felici-
tate suo favore frueretur, filium Isaacum poposcit
ut sacrificium & victimā sibi efferret. Iulobat
autem ut in montē Moriam sub dēclū holocau-
stium faceret: sic enim pietatē eius illustriorē fa-
re, si vel filij saluē volūtati diuina possideret.
Abrahamus verō nefas ducens quavis in re Deo
morem non gerere, quin potius per omnia parā-
dum ei, per quē omnes viverent, calans uxorem
tam Dei mandatum, quam suam de pueri cede
sententiā: ac ne famulorū quidem ulli rem indō-
cans, ne fortē aliquis sibi obstaculo esset: assum-
pto Isaco cū duobus seruis, imposituq; in asinum
rebus ad sacrificium necessarijs, proficiscebatur
ad montem: ac biduum quidē comitati sunt cum
seruienteris: verō die sum iam in prospectu esset
mōs: reliquis alijs in cāpo cum solo puero ascēdit
in montē, in quo post David templum cōstituit:
ferebantq; sociari quicquid ad sacrificium perti-
net, absq; victimā. Isaco verō qui tunc vigesimū
quintam annum agebat, anam apparāto, percon-
tanteq; quidā mactaturus esset, nullam habens
hostiam: tunc ille Deum daturū aiebat, qui po-
tens esset hominibus et quae non habeāt largiri,
& quae habeāt adimere, si in illis fiduciam col-
d 4 locut:

Imola
Isaac

Tunc 15e
erat 25
horum

locens: daturū ergo sibi quoque victimam, si quis-
dem propitiū esset is sacris interuenturus. Post-
quam autē structa analigna imposuerat, omni-
bus apparatis sic inquit Fili, nulle vobis te expe-
ritum, postquā in hac vitā repisti, summa cura
ac sollicitudine educavi, nihil beatius existimans,
quam si te virū videre daretur, & tandē hære-
dem mea ditionis relinquere. Sed quoniam Deo
revelatum est, ut te susciperem, ac nunc rursum ut te
amittam, fer generose hac sacrificiū. Cedo enim
Deo, qui à nobis hunc bonorem reposcit, pro per-
petuo favore quo nos belli ac pacis tēpore est pro-
secutus. Nunc lege natura natum cum sis, ut mo-
riaris, nō vulgare habebis vitæ exitū, sed a pro-
prio patre patri vniuersorum Deo sacrificio ritu
oblatus, ipso, ut credere par est indignū, te cēsen-
te, qui aut morbo, aut bello, aut alia quapiam
humana calamitate de vita decedas: sed inter
peccamina & sacra animā tuā exceptā apud
se collocabit: vbi memor cur te potissimū educa-
uerim senectutē meam sustentabis, nō quidē per
seipsum, sed Deum viliū curatorē tuo loco relin-
quens. Tum Ifacius laudquaquā à tanto patre
degeneret, libenter hac verba accepit, negās se di-
gnum qui vnquam natus esset, si tam Dei quā
patris decreto reluctās, non alacriter se præberet:
vtriusq; placitis: quādoquidē etiamsi pater so-
lus ita vellet, nefas esset non obsequi: iamq; mi-
nimum aberat quin perpetraretur facinus, nō
Deus

Deus obstitisset. Inclamat enim nomine Abraham, nec pueri intercedēs, non enim cupidine sanguinis humani, pueri cadem imperasse neq; ut quem patrem ipse fecerat, liberis per impietatem orbaret: sed ut probaret eius animum, an etiam talibus insus pariturus esset: nūc cognita eius promptitudine ac præcellentī pietate, ratū se habere quicquid illi actenus concesserat: non defuturā autē nec in posterum suam providentiam, tam ipsi, quam eius generi hunc quoq; filium longissimo tēpore victurū, ultaq; feliciter exacta: filiis germanis et probis magnum principatum relicturum. Prædixit etiam fore ut genus eorū in multas gētes cresceret, nec minus opibus, quam numero augeretur: ipsorum etiam aetorum eius generis memoriam fore sempiternā: regione quoq; Chanaanā bello quæsta, usq; ad invidiam omnium exterarum gentium fortunatos fore. Hoc oraculo redditis, Deus illis arietem ad victimam ex improvīso præsto esse voluit. At illi ex insperato sibi redditi, auditaq; tantæ felicitatis promissione, mutuo se complectebantur: mactata deinde victima, incolumes ad Sarā se receperunt: vixerantq; beati, omnes eorum conatus Deo prosperante.

Surz obitus Abraham coniugis. CAP. XIII.

Sara autem non multo post moritur, cum Gen. 23
vixisset annos vigintiseptem supra centum.
Sepulta est in Hebrone, Chanaan publicè ius
d s sepul

sepulcri offerentibus. Abrahamus tamen in alio
sepultura locum quadringentis fclis emere de
Ephremo quodam Hebronensi. sine : ubi monu-
menta eius & posterorum sunt exadificata.

Quomodo è Chetura Abrahamo nupta Tro-
glodytarum gens provenit. CAP. XV.

XXIII.

Ge. 24. 25

Post hac duxit Cheturam, ex qua nati sunt
ei filij sex, viri prudetes & industrij, Zem-
branes, Laxanes, Madanes, Madianes, Lufub-
cans, Susus: quo & ipsi filios habuerunt. Sui Saba-
cans natus est & Dadanes. huic Iatusimus,
Asurus, Luures. Madianis vero fuerunt, Ephra-
Ophres, Anochus, Ebidas Eldas. Hi omnibus
filijs ac nepotibus Abrahamus deducendi colo-
nias fuit autor, occupaueruntq; Troglodyticam
regionem & Arabia Felicis quicquid ad rubrū
mare pertinet. Fertur etiam quod hic Ophres
cum exercitu profectus occupavit Libyā, quam
postea nepotes eum tenuerūt, Aphricam ab ipso
denominatam. Attestatur huic opinioni & Ale-
xander Polyhistor sec scribēs, Cleodemus, inquit,
propheta, cognomine Malchus, qui ad imitatio-
nem Moysi legislatoris Iudaorū historiam con-
texnit, narrat Abrahamum è Chetura ali-
quot filios suscepisse, tres nominatim recensens,
Aphram, Surim, Iaphnam : à Suri appellatam
Assyriam : ab Aphra verò & Iaphna urbem
Aphrem & regionem Aphricam nominatas,
has enim ductu Hieronimi in Libya militasse
contra

contra Aut eum. Hincadeum etiam ex Aphra fi-
 lia genuisse filium. Dedorum, ex hoc Sophonem
 progenitum, à quo Sophaces barbari habent no-
 men. Isaco autem iam ferme quadragenario XXIII.
 Abrahamus pater coniungere volens uxorem.
 Rebecca Nachoris fratris sui nepotem, mittit
 maximum natu famulorum ad sponsalia, prius
 accepta fide obligatum: modus verò detinendi
 fuit talis. Subditi alter alteri manibus sub fe-
mora, Deum ita testem invocabant eorum quæ
destinaverant. Misti etiã dona ad illos vel rara
illis vel nunquam antè visa. Profectus autem fa-
 mulus diuturnū iten faciens, eo quod difficilis ef-
 set transitus per Mesopotamiam, hyeme propter
 cœni altitudinem, æstate ob aquarum inopiam,
 ad hæc propter latrocinia quæ vitari non pote-
 rant, nisi à caulis, tandem pervenit ad urbem
 Carras: et cum venisset in suburbium, incidit in
 complures puellas euntes equatum: moxq; intra
 se precatur, si Deo grata forent hæc nuptia, vt
 inter illas imponeretur Rebecca, ad quam filio de-
 sponsandam Abrahamus eum miserat: Et hoc
 signa dignoscitur, quod cæteris negatibus ipsa
 potum regâci præberet. Hæc secum volutans ac-
 cedit ad puteum, poscens ab eis potum. Illis verò
 consentientibus aquam se nō sine labore acquirere,
 quam domum deferant, non alijs præbeant: vna
 omnium obiurgatis reliquis, negada eas nunquā
 inter homines versatas, quæ de aquam quidem
 impar

Mochus
 Iurand

in fide
 inter hi
 storian
 Sacram
 refert

impartirent, benignè hospiti potam offert. At il-
 le certa iam spe de euentu concepta, volens tamē
 verum cognoscere, collaudata prius virginis in-
 dole & benignitate quæ vel cum sua fatigatio-
 ne roganti subministrare non grameretur, fisci-
 tatur ex quibus non esset parentibus, gratula-
 tus eis talem filiam et imprecatus ut eam ex
 animi sententia viro probo elocarent, ex quo ger-
 manos ac legitimos liberos pareret. Puella in hoc
 quoq; ei gratificatura genus suum indicat. Re-
 becca, inquit, mihî nomē est, pater verò fuit Ba-
 rthuel, quo defuncto Labanus frater meus & do-
 mum curat & matrem, mea quoq; virginitas
 tutor. His cognitu homo gauderat ob ea quæ si-
 bi accideret, quaq; audiuisset: manifesto cernens
 Deum hoc iter prosperare: prolato deinde monili
 & alijs quibusdam ornamentis, quibus ætas ea
 quod delectatur obtulit puella, dicens hanc esse gra-
 tiam & honorem pro communicato potu, ipsamq;
 dignam quæ accipiat, cum inter tot virginēs bo-
 nitas eius eminent: rogabat etiam ut ad domo-
 sticos ipsius diuerece liceat, quandoquidē nocte
 iam appetente vltimus progredi non detur: ferre
 se mōdum muliebrem magni pretij, qui unquam
 tutior esse possit quā apud eos, quorum probi-
 tatem iam esset expertus: coniecturā enim se fa-
 cere ex ipsius moribus, matrē quoq; & fratrem
 pari humanitate esse præditos, neque grauatim
 hospitem admissuros, præsertim ipsas nec oneri
 nec

nee sumptui futurum. Adhiacillā, bene eum de
parentū humanitate coniectare, sed non recte fa-
cere quod tam illiberales suspicetur, omnia enim
sine pretio habiturum; indicaturam tamen prius
Labano fratri, cuius permissu ipsum adductu-
ram. Quo factō postquā adduxit hospitē, serui
Labani camelos curandos acceperunt: ipse verō
ad cenā eum secum duxit: qua peracta sic eum
& matrē puellæ est allocutus: Abrahamus fi-
lius est Tharri, vester autē cognatus. Nachores
enim tuorū matrona liberorū amica, Abrahāmi
erat frater, eorū patre eademq; matre progna-
tus. Is nunc mittit me ad vos, postulans hāc vir-
ginem filio suo coniugē dari, quam legitimū ha-
bet & vnicū, ad omnium suarū facultatū he-
reditatē educatū: cui cum posset opulentissimam
quamvis ex eius regionis facinoris deligere, nō est
ita visum: sed malens hunc honorem cognationis
sua habere, procurat has nuptias: cuius volunta-
tē nolite cōtēnere: diuino enim fauore prater al-
lia qua mihi feliciter in hoc itinere successerūt,
& puellā hāc, & vestras ades inueni. Propin-
qua enim iam oppido, cōspicitur multas virgi-
nes putrū pecentes, optauit ut in hāc incidere, quod
& factum est. Has igitur nuptias auspice
Deo cōciliatas, vos quoq; vestra autoritate ra-
tas habetote: et Abrahāmū, qui me ita accurate
huc misit, vestro annutu honorate. Illi verō iam
quod rem tam opabile approbarent, tum quod

Dei

Dei sententiā accodere cognescerent, mittunt ration-
quibus postulabatur cōditionibus: duxitq; illam
Isacus, facultatum paternarum iam dominus.

De obitu Abrahami.

CAP. XVI.

xxv.

Gen. 25

anno 35. et

nos post illas

nuptias su-

perit Abraham

ham

Defunctus est autem Abrahamus non is-
multo post, vir in omni virtute eximius,
& pro sua insigni pietate Deo egregie carus.
Vixit annos CLXXV. sepultus est in Ebrone
iuxta uxorem Saram, communi cura filiorum
suorum, Isaci & Ismaelis.

De Isaci filiis Esau & Iacobo, & natiuitate
eorum.

CAP. XVII.

xxvi.

Gen. 25

significat
defunctus
esse Abrah-

am ante
ortum Ja-

cobi: post
quem mu-

xit ille.

19. annis

con Esau

sed seir

Lucas

2. hiliis

Defuncto autem Abrahamo uxor Isaci ge-
rebat uterū: cuius mole crescente indies,
anxius cōsuluit oraculū. Responsum est, gemellos
ei pariturā Rebeckā, & ab utroq; descensuram
gentē aitori suo cognominem: & quæ minor vi-
debitur, eam fore potiorem: nec multo post, sicut
prædictū erat, nascuntur ei gemini, quorū grā-
dius à capite ad pedes erat hispidus, minor verò
exeruitis ante se calcaneū retinebat. Pater au-
tem amabat seniore Esau ex tē cognomē ha-
bentē. nā Hebræi pilos vocāt Seir. Iacobus verò
iunior à matre amabatur. Fame autē in ea ter-
ra grassante, Isacus volens ire in Aegyptiū pro-
pter ubertatē regionis, peruenit Gerara, Deo sic
iubente: rex autē Abimelechus excepit eum, quia
hospitiū & amicitia nris inter eum & Abraha-
mam intercesserat. Cumq; hominē initio magna
bene

beneuolentia prosequeretur, matris inuidia non po-
 tuit in eo affectu permanere: videns enim Deus
 Isaco propitiū, suūq; fauorē declarantem, ex-
 pulis illum. At ille expertus mutatu praeui-
 dia, fecissit non longe à Gerar in locum qui vo-
 catur Bances: ibi dum fodere putem, pastores ir-
 ruētes aggrēssi sunt armis opus impedire: sed ille
 ultro cedente, visē sunt vicisse. Max cum alio lo-
 co fodere cepisset, rursum vi prohibentibus alijs
 Abimelechi pastoribus, hunc quoq; puteum im-
 perfectum reliquit, prudenti cōsilio meliorē oc-
 casionē expectans, qua deinde oblata roge spōte
 fodiendi potestatem faciente, puteo Rooboth no-
 men imposuit, quod significat amplius, et prioribus
 verā alterū vocant Esēon, hoc est pugnam: alte-
 rum Syēonā, hoc est inimicitiam. Itaq; Isaci po-
 tentia cum opibus in dies magis ac magis cre-
 scebat. Abimelech autem ratus contra se fortu-
 nas Isaci augeri, cum quo parum sincere consue-
 tudinē habuerat, et qui ob similitudinē suspicio-
 nem aliquantisper secesserat, variis nequando
 apud eū plus recēs offensa quam pristina ami-
 citia memoria valeret, ut re iniuriā acceptā, ul-
 tisceretur, profectus ad illū amicitia cum eo re-
 nouat, uno ē suis amicis arbitro adhibito: cumq;
 Isacus pro naturae bonitate iniurias suas pater-
 nae amicitiae libenter donaret, voti compos do-
 mum est reuersus. Alter autē filiorum Isaci, in
 quem pater erat propensior, quadraginta annos
 uatns;

natum, duxit Adam Helonius, & Alibanes Es-
 bconis, dynastarum inter Chanaanos: filius, idq;
 auctoritate propria, ne patre quidē consulto: ne-
 que cuiuslibet permissurus erat, si filius, senem
 ipsius expectasset quippe qui non delecta-
 batur affinitate eius regionis hominum molens: ac
 non molestum esse filio, iubendo eum ut mulieres
 missas faceret, decrevit rem totam silenzio trans-
 mittere. Sed cum esset senex, & visu orbatus, ac-
 cito filio, prafatusq; atatem, per quam etiam si
 cecitatis calamitati non accessisset, non liceret
 sibi amplius Deum solito cultu venerari, insit
 eum venatum ire. Cura inquit, ut quod poteris
 capias, & para mihi coenam: quā sumptu pre-
 cabor. Deum, ut tibi dignetur esse auxiliator &
 adiutor per omnia vitam tuam: nam mea sum
 quam longe absit incertus sum: qui prius quam
 me opprimat, æquum est ut meo precibus Deus
 tibi faciam propitium. Vadit Esau venatum,
 interim Rebecca malens Iacobo Deū propitium,
 etiam prater Isac mentē, iubet eum huius ingu-
 latis cornū instruere: ille obsequitur matri iussu
 ipsius omnia facit. Cena vero parata, circum-
 volatus badino, vocatis brachijs, ut cōtactū pilis
 Esau siederetur nam cetera omnia simili ut
 gemellus hoc solo differebat: sollicitus ne matrem
 mala dolo deprehe- suā prae, sanctiū precamini,
 bus diras imprecationes reportaret, apponebat
 suā patri. At Isacus sentis in voce nihil
 erat Esau.

tiam

mulier

peculiare, aduocat filium : illo verò protendente
 brachiū hedina pello amictū, Voce, inquit pro-
 prior es Iacobo, atque ob pilositatem Esau mi-
 hi videris nec quicquam doli suspicans, iam co-
 natus ad Deū precibus invocandū se vertit Do-
 mine, inquit, omnium seculorū, & conditor omnium
 creaturarū, tu patri meo maxima bona pollici-
 tus, etiā mihi presentem felicitatē es largitus,
 meis quoq; posteris propitiū te fore, & maiori-
 bus beneficijs eos cumulaturum promissisti : hic
 tuus fauor perpetuus sit p̄tor, nēne me propter
 hanc debilitatem despicias, quæ facit vt magis
 etiā ope tuā egeam. Serua puerū hūc propitiū,
 & ab omni calamitate illa sum custodi : da ei vi-
 tam felicem, & possessionē bonarum qua in tua
 sunt potestate : fac eum formidabilem inimicis,
 apud amicos gratiosum. Sic ille Deum innoca-
 bat, putās se Esau bene precari. Vix absoluerat,
 preces, cū Esau à venatu reuertit, & Isaac in-
 tellecto errore nihil tamen est commotus. Esau
 verò postulabat vt sibi quoq; sicut fratri face-
 ret : denegante id patre, eo quod omnes preces in
 Iacobū absumpsisset, lugebat quod voti cōpos nō
 esset : quin & pater mærore eius motus, studijs
 quidē venādī, & robore corporis armorūq; præ-
 stantia celebrē fore prædicat, eāq; gloriā tū ipsi,
 tum eius posteris mansurā sempiternā seruaturū
 tamē fratri. Caterū cū Iacobus timeret fra-
 trem, ne p̄nas à se exigere ob circumuentū in
 e votis

rotis faciendū patrem, māter enim huius p̄ncipulo
exiuit : persuadet enim marito, vt Iacobo Me-
sopotamiam uxorem daret, propinquā genare :
iam enim etiā Esau duxerat Basemmathem
Ismaēlis siliā. Male enim Chanaanais volebant
Esau cum suis, priorī affinitate offensi, in quo-
rum gratiam filius Basemmathes duxit, quam
postea magis quā ceteras dilexit.

De Iacobo metu fratris in Mesopotamiam
profugo.

CAP. XVII.

Gen. 28. **I**acobus autē in Mesopotamiam missus a ma-
tre, ducturus amicum suū Laban filiam, con-
sistente etiā patre iter faciebat per Chan-
naā: cumq; similitudine haberet cum ea gente, no-
lebat ad quenquā diuertere, sed sub diu quiesce-
bat, lapide vix puluini capiti subiecto : cui dor-
mienti visio talis est oblata. Videre videbatur
scalam à terra ad celiū pertingentē, & per eam
species descendentes, supra humanā naturā au-
gustas : & in summa scala Deū manifestē ap-
parentē & nominatim se his verbis cōpellantē :
Iacobe, cum sis patre bono, & auo ob suā virtu-
tē celebri prognatus, nō debes presenti necessi-
tati succūbere, sed meliora potius sperare. Meo
praesidio magna te manet felicitas: nūc & Abra-
hamum ego ē Mesopotamia huc adduxi pul-
sum à cognatis, & patrem tuū beatum reddidi,
nec tua conditio deterior est futura. quare bono
animo hanc viam pergo, fructus me deductore:
energet

cerniet ex tua sententia cōiugium ad quod pro-
 peras, accedet inde & liberi: eorū numerus erit
 magnus, & ipsi rursus maiorem prolem post se
 relinquet: his ego terra huius imperiū dabo, &
 eorū posteris, qui repleturi sunt terrā omnē &
 mare quā late sol afficit: tu ne cede ulli vel la-
 borī vel periculo, tui curam mihi cōmittens &
 nunc, & magis etiam in posterū. Hoc oraculum
 Deus Iacobo reddidit: quo latus rugit lapidē in
 quo dormienti tanta spes affulsit, & votū Deo
 facit sacrificaturū se illic, si incolumi & facul-
 tatibus aucto reditus contingeret quod post re-
 uertens soluit: omnium bonorum suorum decimis
 oblati: honorem etiā loco addidit, Bethel nomi- Gen. 29
 nato, quod Græcis domicilium Dei significat.
 Pergens deinde captum iter in Mesopotamiam,
 tandē peruenit Carias: & cum pastores offen-
 disset in suburbio, & adolescentes ac puellas ad
 pascuē quendam sedentes, poposcit potum. Hinc
 orto sermone percōtatus est, an nossent quēdam
 Labanum suum popolare, si fortē adhuc sit su-
 perstes. Auiant omnibus sibi notū: neq; enim ta-
 lem esse ut ignotus esse possit: quin & filiā eius
 rēā pascere, demirariq; se quod nondum adsit:
 ex ea facile quæ inperet cogniturum. Vix hæc
 verba finierunt, cū puella accedit comitantibus
 suis pastoribus: ei Iacobum ostendunt, dicentes
 hospitem de ipsius patre sciscitari: quæ puellari-
 ter gausa Iacobi aduentu, rogabas quisnam &
unde

unde ad eos veniret, & cuius rei causa: addens
optare se vt possent illi gratificari, quacunq; re
opus haberet. Iacobus verò non tam cognatione
aut huius affectu quàm insigni puella forma ca-
ptus, obstupuit, vt qui perpauca viderat pul-
chritudine huic conferendas. Mihi, inquit, tecum
& cum tuo patre, si quidem Labani es filia, an-
tiquior intercedit necessitudo, quàm sit vel tua
etas vel mea. Tharros enim Abrahamus, Ara-
nes, & Nachores fuere filij. ex his Bathuelus
tuus avus Nachoris fuit filius: Abrahami verò
& Sara Aranis filia Isaacus, meus pater: est &
propinquior ac recentior necessitudo, qua sumus
mutuo deuincti. Rebecca enim mater mea, La-
bani patris tui soror est, eodem patre ac matre
genita: itaque consobrini sumus ego & tu: &
nunc venio salutaturus vos, cognationisq; offi-
cia, ita vt par est, renouaturus. At illa memor
eorum que de Rebecca ex patre, vt sit, audierat,
sciensq; parètes desiderare aliquid de ea cogno-
scere, pra amore patris lacrymabunda ruit in
collum eius, complexoq; iuvene: Optatissimam,
inquit, & maximam voluptatem affers patri
cum tota familia, qui nunquàm matris tue obli-
uiscitur, crebram illius mentionem faciès: eumq;
nuntium cum quantavis felicitate nò permuta-
ret. Tum iubet vt è vestigio se ad patrè sequa-
tur, neùe diutius cū hac voluptate fraudet. His
dictis adduxit eum ad Labanū: & agnitus ab
aunco

contra fac
m est, non
Rachel Iaco
um, sed hu
scu la rus
st illam

aumculo, tum ipse fuit securus iam apud suos, tum illis inexpectato aduentu magnā voluptatē attulit. Post aliquot autē dies Labanus gaudere se quidem eius presentia magnā quā verbis exprimere posset aiebat, rogabat tamen quāobrem venisset relictis parentibus atate confectis, & qui ipsius obsequijs agrē carerent: pollicebatur etiā benignitatē & operam suā in quacūque opus haberet. Iacobus verò totam ei causam rocen suit. Isaca esse filios geminos, se & Esau: tum quia fraudatus sit patris fausta imprecatione per matris artem in se translata, cupere se interimere, quasi raptore principatus à Deo destinati, & reliquorū votorū paternorum. Hanc esse causam sui aduentus, & mandata matris, praesertim cum omnes sint inter se cōsanguinei, sed propiore gradu mater. Sperare se in rebus angustis post Deū praesidiū maximū in aumculo reperitur. Labanus contra omnē illi humanitatē pollicetur, tum propter cōmunes auos, tum etiā ut affectū sorori absenti debitū erga ipsū presentē declararet. Velle se eū gregiū suorū magistris praeficere: & quando ad suos reuertī libuerit, nec indonatū nec inhonoratū abiturum, quemadmodū tam propinquē cognatum deceat. Ad hac Iacobus, se verò libenter accipere conditionē quantūvis laboriosam, sed aequam esse mercedis loco sibi dari Rachelis coniugium, quā & ipsius virtutis causa diligeret, & quia eius

e 3 opera

opera in tale hospitium sic introduxerat amor enim
 puella coquebat eum hac mentione incere. Ibi La-
 banus ipso vultu letitia praeferens, eius petiti-
 onem annuit, negans sibi optatorem generum potuisse
 contingere: sed opus esse ut aliquandiu secum ma-
 neant. In Chanaan enim non missurum filiam, quin
 et sororis in tam longinquam regionem nuptiam da-
 ta propemodum punire. His assensit Jacobo,
 de septem annis est contentus: tot enim voluit servare
 mercede apud socrum, ut dato virtutis specimi-
 ne, magis cognosceretur quam vir esset. Ceterum
 elapso praestituto tempore Labanus epulam nuptia-
 lem apparat: noctu vero non sentiente Jacobo indu-
 cit in thalamum alteram filiam Rachel maiorem
 natu, facieque non admodum liberali. At ille vino
 et tenebris fallentibus, congressus est cum ea: luce
 deinde cognito errore exposculetur cum Labano.
 Ille veniam petebat necessitati, qua compulsus hoc
 fecerit. Non malitiose, inquit, Liam supposui, sed
 consuetudine regionis huius cogente: nihil tamen
 hoc oberit Rachelis coniugio, sed dabo eam tibi
 videnti ac scienti post alterum septennium. Passus est
 hoc sibi persuladeri Jacobus, nec enim aliter fa-
 cere poterat amore puella deminutus: et exacto
 altero septennio Rachel duxit. Erant autem
 ambabus famula addita à patre, Zelpha Lia,
 Racheli Bala, nequaquam ancilla, subdita ta-
 men: sed Liam male habebat amor mariti, quo
 socrum prosequatur, expectabatque post par-

Errat Iose-
 phus, non
 n. fuit sep-
 temium
 sed septi-

tum se fore in pretio; ubi; assidue precibus a Deo contendebat: cumq; puer masculus natus esset, & maritus ob hoc propensior in eam factus, Rubelum nominavit, qui sibi miseratione divina contigisset. Sic enim interpretatur haec vox. Aliquanto post nascuntur ei tres alij: Simeon, quod significat, exorabile ei fuisse Deum: Levi, quod est firmator societatis: Iudas, quod est gratia. Gen. 30. Etiam et Balaam autem verita ne propter fecunditate sororis deteriore apud maritum conditione esset, in hac famulam suam Bala cum Iacobo cubare: ex ea nascitur puer nomine Dan, quasi dicas, Dei iudicium: & aliquanto post alter nomine Nephtalim, ac si dicat artificiosum: quod mater arti certaverit cum sororis fecunditate. Idem mox & Lia facit, sororis arte contra eam ipsam usa: deducit suam famulam in sui mariti accubitu: ex ea quoq; nascitur filius Gadas fortissimi significante nomine: & post eum Aser, quod sonat beatificum, quod matrem fecunditate se Lia duceret. Porro cum Rubelus filiorum Lia maximum mandragora mala matri afferret, Rachel hoc viso concupivit hunc cibum, partemq; a sorore precario petijt. Illa vero detegente, inbentiq; contenta esse, quod honorem prerogativam apud commune maritum haberet: Rachel mitigatura indignationem sororis, ait se illi virum cessuram in sequentem noctem: quam gratiam altera libenter accipiente, Iacobus cum Lia subans in Rachel

lis gratiam. Rursum igitur ei filij nascentur:
 Issachares, quod nomen significat ex mercede sa-
 tum: & Zabulon, quod significat pignus bene-
 uolentia: præterq; filia Diua. Tandem etiam Ra-
 chel peperit Iosephum filium: ea vox significat id-
 ditamentum. Hoc tota tempore, quod fuit annorum
 Gen. 31 viginti, pascuis facere & gregibus præfuit: quo
 exacto, equum esse aiebat, ut cum vxoribus ad suas
 reuertere. Socero vero non permittente, illam hoc
 facere cogitabat: portendebatq; animi vxorum,
 quomodo latira essent, peregrinatione. Quibus
 cum gratum hoc esset, Rachel sigillis etiam deo-
 rum patrie religionis sublati, una cum sore fu-
 giebat: simulq; utriusq; liberi & famula cum
 suis filiis, asportatis etiam totis quantæ uenit fa-
 cultatibus. Abducebat etiam Iacob dimidium pe-
 corum, priusquam Laban rescire posset. Sigilla
 vero deorum secum ferebat Rachel, quod deos
 toleret, quarum contemptum a matris didicerat:
 sed ut si forte pater fugientes asseperetur, ha-
 beret quod excusaret: uenit impetratur a Laba-
 ne ante postquam diem cognito Iacobi & fi-
 liorum discessu, indignatus persequeretur eum
 cum ualida manu, & septima demum die depre-
 hendit eos in quodam colle quiescentes: cumq; esset
 diei serm, ab omni uis se continuit. per nocte me-
 ro Dens in somnis illi uisus: retulit ut quid in-
 deprehensum in fuga gererem: cum filiabus di-
 uinis precibus confuleret: sed postquam fudum super eo
 ferire:

un Rach
 el furata
 sit idola
 patris

mo post
 diei 3
 yenes. 3

feriret: neue paucitatem fugientium cōtemneret,
 alioqui se illis propugnatores futurum. Sequēti
 verò luce Labanus Iacobum ad colloquium euo-
 cat, non dissimulans oraculum: cumq; ille fidei
 eius se commississet, cœpit hominē accusare, ex-
 probrās quòd pauperē omniumq; egenum susce-
 pisset, & de suis facultatibus abunde ipsi suppe-
 ditasset. Propterea filias inquit tibi commixti,
 putans hoc pacto benivolentiam erga nos tuam
 fore firmiorē: tu verò neq; matrē tuam & com-
 muniem sanguinē, neq; vxores apud nos ductas,
 neq; liberos quorum ego annus sum, reueritus non
 aliter quā hostē me tractasti: rapuisti mea be-
 ne, filiabus vt parentē fugerent auctor fuisti, sa-
 cra patria domū tecū portasti, & apud maio-
 res meos & apud me in summa veneratione ha-
 bita: & qua vix hostis basti faceret, tu cognat-
 us, è favore nepos, gener, hospes ac domesticus
 cōuictor mihi fecisti. Iacobus cōtrā pro se asse-
 robat, nō sibi soli, sed omnibus esse innatū patrie
 desiderium, equumq; vt post tanti tēporis moras
 tendē ad eam reuertatur. Quòd verò prada in-
 quit, abacta crimen obijcis, ipsa iniustitia sub
 alio iudice damnares. Cām enim gratiā mihi
 pro facultatibus tuis conseruatis & auctis de-
 beas, an nō iniquū est agreferre, quòd partē ea-
 rū modicā vsurpauimus: certē quòd ad filias ac-
 cipos, scito nō hoc laudandi animo à me factū, sed
 charitatis coniugalis hoc esse officium: sequim-

oratio
 ban ob
 gatione
 tibi

Respon
 Jacob

tur igitur non tam me quam suos liberos. Hæc
 pro se. Retorquebat deinde accusationem in
 ipsum, quod annuulus ac focet duris mandatis
 eum per annos x. x. vexauit: & illa quidem
 quæ nuptiarum spe tulerit: quamuis per se gra-
 uia, sibi tamen leuiora fuisse: quæ verò postea
 secuta sunt, multo grauiora, quæ nemo nisi bene-
 uolus perferret. Etenim Labanus valde iniquè
 Iacobum tractauerat: videns enim eum in omni-
 bus rebus à Deo adiuari, pollicebatur ei dan-
 rum se futuros fortis, modò quicquid alium na-
 sceretur, modò quicquid nigrum: cum verò magno
 numero nasceretur quæ Iacobo destinata essent,
 non seruabat fidem in præsens, sed in proximè se-
 quentem annum promittebat, quòd esset ad rem
 attetior, promittens quidē eo quod non speraret
 tantū prouentū, ac mox ubi prouenerat fallens:
 sacras tamen effigies permissum est inquirere.
 Rachel autē cognito patrē permissa potestate
 uti velle, deponit sigilla in sarcinā cameli quæ
 ipsa vestabatur, sedebatq; desuper, dicēs se men-
 stras laborare: & Laban destitit amplius in-
 quirere, credens filiam sic affectā non fuisse sa-
 cris propius accessuram. Post hæc offensa veniā
 pollicetur, vicissim alter amorē filiarū, idq; iure
 iurādo sancimur. Hoc fœdus ictū est super monta
 quodam, ubi columnam erexerunt aræ speciei:
 unde Galades colli nomen factum, à quo Ga-
 ladena terra est dicta. Post fœdus conuiniū cele-
 brato,

brato, Laban ad sua redijt. Iacobo autē in Chanaanam iter captum prosequenti visiones obue-
 triebant, bonam spem in posterum facientes: cui
 loco Dei castra nomen indidit. Volens autē scire Gen. 32
 animum fratris erga se, pramissit diligenter cum
 Et. exploraturos, timens eum propter veterem
 suspicionē: quos ita fratrem insit alloqui. Vltro
 se patriam reliquisse, ne cum offenso fratre de-
 geret: nunc credere tantū temporis spatium satis
 valere ad reconciliationem, ideoq; redire cum
 vxoribus ac liberis & facultatibus industria
 quasius, ut se & quicquid earū haberet illi de-
 dat, quandoquidem nihil felicius existimet quā
 ea qua Deus largitus est, cū fratre habere com-
 muna. His nuntiatis Esau vehementer exbila- Gen. 33
 ratus, occurrit fratri cum CCC. armatis. At
 Iacobus, audiens eum obviam properare cum tot
 armatis, extimuit valde. Deo tamen servatore
 fretus providebat pro tempore ne quid detrimē-
 to acciperet, utq; suos ab iniuria defenderet. Di-
 stributo igitur agmine alios procedere iussit,
 alios propere subsequi: ut si quis primos aggre-
 deretur, ad sequēs agmē haberēt refugium: et hoc
 modo instructis qui circa se erant, pramittit
 quosdam ad fratrem cū muneribus: ea constabat
 immētis multiq; ac varijs quadrupedibus, acci-
 pienti placituri propter raritatē: veniebant au-
 tem alij post alios, ut crebrius occurrētes plures
 quā pro numero viderētur: & crebibile erat do-

nis placatum remissurū iram, si qua adhuc esset
 reliqua: quin & illud mandatū est pramissis, vt
 blande hominē alloquerentur. His ita per totam
 diē dispositis, noctu mouit agmē. Cumq; Iobac-
 chum torrentē trāsissent, Iacobus aliquantū ab
 agmine relictus incidit in luctā cū spectro, ipse
 prior lacescit: eratq; superior. Exclamat igitur
 mactū virtute, qui nō quēuis aduersarium,
 sed angelū Dei vicerit: idq; illi esse magna feli-
 citatis prasagiū: genusq; eius nunquā defore, nec
 ullis vnquā humanis viribus posse opprimi ius-
 sitq; illum posthac vocari Israel, quod Hebraeis
 angelo reluctantē significat. Hec sunt predicta
 Iacobo, id ipsum roganti. Cum enim sensisset an-
 gelum esse Dei, precatus est vt ex eo fatū suum
 cognoscere liceret. His dictis spectrū euauit. Ia-
 cobus verò latus auditus, imposuit loco nomen
 Phanael: id significat Dei faciē. sed quia latus
 nervū inter luctādum laesit, & ipse post eo cibo
 abstinuit, & nobis illo propter eum resciri nō li-
 cet. Cognito verò fratrem iam nō longe abesse, in-
 bet vocare procedere per se quāq; cū pedisequi,
 vt è longinquo spectaret pugnam virorū, si eam
 frater mallet: ipse propior factus adorauit fra-
 trem, non malē de se cogitantem. At Esau: eo
 salutato, interrogabat de turba mulierū ac pue-
 rorum: & cū didicisset omnia, volebat eos da-
 ducere ad patrem. Iacobo verò excusante lassā-
 tudinē iumentorum, reuersus est in Scirā: illic
 enim

enim habitabat, vernacula lingua Ioco ab hirsutie sua denominato. Iacobus autē peruenit ad Scenas quas vocat, vetus nomen adhuc retinentes: inde profectus est Sicima, quae est vrbs Chanaanorum. Et cum esset celebritas apud Sicimam, Dina vnica Iacobi filia venit in urbē ad visendum cultum mulierū eius regionis: quā visā Sychemis Emmoris regis filius, rapta stuprum obtulit: & correptus amore patrē suum rogauit, vt puellam vxorem habere liceret. Ille morē ei gerens, venit ad Iacobum, rogans vt filio suo Dinam in matrimonium collocaret. Iacobus verō qui neq; negare poterat propter maiestatem rogantis, neq; fas putabat alienigena filiam nuptum tradere, deliberādi spatium poposcit, Resperans Iacobum assensurum, abiit. Ille verō indicata filijs iniuria sororis. & Emmoris petitione, iussit eos consultare quid facto opus esset. Maior pars hārebat incerti quid esset agendum. Simeon verō & Lewis vterinī puella fratres tale consilium inter se capiunt. Obseruato festo die quo Sicimae voluptati & conuiuijs operā dabant, inuasīs noctū custodibus sopitos contrucidant: atq; ita facile vrbe potiti, mares vniuersos interimunt: vna cum rege ac filio, solus parcētes frēminis: quo facinore citra cōsensum patris perpetrato, sororem reducunt. Iacobum autem ob stupefactum audacia tanta filiorum, indigneq; ferentē, Deus per visum bono animo esse iussus, iustrare

Gen. 34

Gen. 35

Disiun-
Joseph
dolum ob-
tentu con-
cunctis

lustrare tentoria, sacrificiumq; quod olim post
 somnium illud in profectione Mesopotamena ro-
 verat, persolvere imperat. Itaq; dum lustrat in-
 cidit in Labani deos: nesciuerat enim Rachelens
 eos furatam. His apud Sicima defossus in terram
 sub quadam quercu, profectus inde sacrificauit
 apud Bethela, ubi somnium illud diuinum vi-
 derat, iter faciens in Mesopotamiam. Progressus
 deinde in agrum Ephratannum, Rachelē ibi ex
 partu mortuam sepelit, Volam monumento co-
 gnatorum in Hebrone nō illatam. Quam quāq;
 mirum in modum lugeret. Infantulum nomina-
 mit. Benjamin, eo quō doloris causa matri fuerit.
 Atq; hic est filiorum Iacobi numerus, mares duo
 decim, femina una. Ex his octo legitimi, è Lia
 sex, duo è Rachelē: quatuor vero è pedisequis, è
 XXVIII. singulis duo: quorum nomina iam dixi. Inde
 venit Hebronē in Chananea sitam, ubi Isaac
 habitabat: Nec diuturnus fuit eorum cōiūctus.

Mors Isaci, & sepultura in Hebrone. C A. X I X.

Cen. 35 **R**ebbecca enim iam ante defuncta, Isaac
 quoq; eam sequitur, non multo post filij
 reditum: & sepultus est à filijs iuxta uxorem in
 Hebrone, in monumento parentum suarum. Fuit
 autem Isaac vir Deo charus, & magna prou-
 dentia dignus ab eo habitus, post Abraham
 patrem: valde longo etiam tempore vixit. Mor-
 tuus est enim exactis cum virtute annis octua-

llud, quinquaginta quinque supra centum.

FL. IOSEPHI ANTI-
QVITATVM IVDAL-
ICARVM, LIBER
SECVNDVS.

Quomodo Esau & Iacobus Isaci filij diuiserunt
habitationem, & quod Esau Idumæa, Iacobo
Chananaea contigit. CAP. I.

DE VNCTO autem Isaco, filij
partiti sunt inter se habitatione,
nec amba paternam retinuerunt:
sed Esau Hebrone fratri concessa Gen. 35
habitaui in Saira, & Idumæa dominatus est à

seipso denominata. Adomus enim cognomina-
batur ob causam talem. Olim adolescens etiam
tum reuersus à venatu famelicus offendit fra-
trem coquẽtem sibi ipsi in prandium lenticulas
rubentem colore, quo magis etiam excitatus, ro-
gauit ut expetitum sibi cibum traderet. At ille
adiuuante fratris fame ius primogeniti pro cibo
dare cum cõpulis: coactus enim inedia, cessit ei
suum ius, interposito iureiurando. Ob eius cibi
colorem à collatoribus adolescentibus Adomus
est per ludibrium cognominatus. Adomus enim
Hebrais significat rubens: id nomen post in re-
gionem ipsius ditionis est derivatum, quod Græ-
ci in mollius deflexerunt, Idumæam dicendo. Ge-
nuit autem filios numero quinque ex his Iaus, Io-
lamus, & Coreus eadem matre Alibama nati:

Edom

unde Ps.
u dicitur
Edom

ex reliquis duobus Aliphaxem Asā, Raguēthm
 Mosametha ei peperit. Hos filios habuit Esau.
 Aliphaxe item quinque legitimi filij fuere, The-
 manus, Omerus, Ophus, Iothamus, Ocanasus.
 Nam Amalecus erat notus, è Thana concubina
 genitus. Hi habitauerunt Idumaea regione qua
 Gobolitis dicitur, & eam qua de Amaleci nomi-
 ne Amalecitis est appellata. Quondā enim late
 patentē terram Idumaea nomen cōplectabatur,
 cuius partes à primis colonorū inductoribus de-
 nominatae appellationes eas postea retinuerunt.
 Quomodo Iosephus Iacobi filiorum nati impi-
 mus propter somnia futuræ suæ felicitatis præ-
 nuntia in fratrum inuidiam incurrit. CA. II.

Gen. 37

Iacobus autem ad tantā felicitatem peruenit,
 ad quantam vix alius quisquam: nam & opi-
 bus excellebat inter eius regionis homines, &
 propter filiorum virtutes beatus erat ac conspi-
 cuus: nihil enim eis deerat, sed industrij fuere
 omnes, & generosa quadā fortitudine simul ac
 prudentia præditi. Tantam autē ipsius felicitatis
 curam gerebat celeste numē, ut etiam ex re-
 bus (sicut tum videbantur) aduersis maximorū
 bonorū occasionē præberet, & per ipsum eiusq;
 liberos parentibus nostris viam ad exitum ex
 Aegypto præstrueret ac præmuniret. Iosephum
 è Rachele sibi natum pater tum ob corporis præ-
 stantiam, tum ob animi virtutē (erat enim pru-
 dentissimus) præ ceteris liberis amabat: is pa-
 rentis

ventis affectus adiunxerunt & inuidiam fratrum in
 eum promouit : accesserunt etiam somnia, quæ sibi
 visa patri ac illis indicauit magna felicitatis
 præiunctia, quæ res etiâ coniunctissimas ad amu-
 lationem facile concitat. Visiones autem Iosephi
 fuisse tales: Missus cum fratribus à patre ad col-
 ligendas fruges messis tempore visionem vidit
 quæ non poterat existimari vna ex istis vulga-
 ribus quales in somnis obuersari solent, eam ex-
 perrectus fratribus interpretandam narrauit,
 dicens visum sibi præterita nocte suum tritici ma-
 nipulum stare loco, illorum verò manipulos ac-
 currentes adorare eum: quod videbatur & am-
 plam fortunam ipsi præiunctare, & fratres quo-
 que in eius potestate futuros. At illi nihil tale
 Iosepho sunt interpretati, dissimulantes se intel-
 ligere, sed taciti precabantur irritum fieri præsa-
 gium, ipsumq; maiore etiam odio prosequen-
 tur. Deus autem aduersus eorum inuidiam con-
 tendens, alteram visionem Iosepho immittit,
 priore magis mirabilem. Vidit enim solem cum
 luna & undecim stellis descendere in terram,
 & adorare ipsum. Hoc somnium in præsentia fra-
 trum nihil mali de illis suspicatus, patri indica-
 uit, rogans ut interpretari dignaretur, quod ei
 non mediocri fuit voluptati. Præsagium enim
 somnii colligens, & sapienter euentum conijciens,
 gaudebat eo quod ingens filio felicitas portendi
 videretur: euenturum olim tempus quando tam
 f à pat

à parentibus quàm à fratribus adoratione dignus haberetur. Intelligebas per solem ac lunam patrem & matrem, quòd altera auget omnia & aleret, alter formam rebus & vim inderet. Porro stellarum nomine fratres accipiebat, tum quòd numerus non discreparet, tum quia vim à sole & luna habeant: Et Iacobus quidem talem interpretationem non imprudenter attulit. Fratres autem Iosephi valde contristauit id præsagiũ, haud aliter quàm si alieno cuipiam hac felicitas portenderetur, ac non fratri, cum quo pariter omnibus fortunis frui possent, tam felicitatis quàm generis socij: decreueruntq; adolescentem tollere: & hoc cõsilio comprobato, frumentis iam collectis, contulerunt se cum pecoribus in Siciniam agrum pascuis per commodum, non pramonito patre: atque ibi pastoricijs curas obibant. At ille nemine à gregibus veniente, nec certi quicquam nuntiante, de filijs sollicitus ac mœrens, mittit Iosephum ad greges, cogniturum res fratrum, & quid agant remuniaturum.

Quomodo Iosephus in Aegyptum venditus à fratribus illustri ibi factus est, & fratres tandem in sua potestate habuit. CAP. III.

Gen. 37 **I**lli autem viso fratre aduentate graui sunt, non ob aduentum germani à patre missi, sed tanquam inimico in manus suas à Deo tradito: volebantq; confectum eum interimere, neq; praesentem occasionem elabi sinere. Rubelus autem inter

libe

Joseph

inter hos nam maximus videns eos cōspirasse,
 conabatur impetum eorū remorari docens quā-
 tum facinus molirentur; & quantam invidiam
 pariturnā. Nefariā rem haberi tam Dei quam
 hominum iudicio eadem hominis vel non cognā-
 ar, sed longe sceleratius esse nocū fraterna reos de-
 prehendi, quo sublato etiam in patrem eam in-
 iuriam redundaturā, & matrē quoq; in luctum
 ac diram orbisatem coniecturos. Hos respicerēt,
 reputantesq; quantā eis calamitatē allatura sit
 mors filij, tum probi tum natu minimi, abstine-
 rent à tam nefaria scelere. Deum quinetiam ve-
 rerentur spectatorem ac testē consilij contra fra-
 trem iniri: hunc si à cepto desistāt, accepturum
 eorum penitentiam atq; resipiscentiam: sin per-
 gant, fieri non posse quin exigat ab eis paricidij
 pœnas: cum nihil ipsius providentiā latere pos-
 sit, siue in solitudine admittatur, siue in ciuita-
 te. Vbicunq; enim sint homines, existimandum
 ibi Deum quoq; adesse. Sed & propriam con-
 scientiam post tantum scelus illis aduersariam
 fore, quam nunquā abire, siue bona sit, siue talis
 qualis ipsorum foret, si fratrem interfecerint. Ad-
 debat, ne laeso quidem fas esse germanū occidere.
 Satius esse dare veniam amicis, sicubi nō fecisse
 officium videantur. Iosephum verò ne peccasse
 quidem in illos, cuius atas miserationem potius
 mereatur, & illos ipsos tutores ac protectores.
 Causam etiā cadis facinus eorum grauaturam,

lam en
 mortuo
 Rachel

si videatur ob inuidiā futurae felicitatis ei viā
 adēmisſe, qua felicitate propter cognationē ipſis
 quoq; frui licebat. Debere enim ita exiſtimare,
 ipſorum eſſe quicquid Deus Iosepho largitus fue-
 rit. Proinde cogitandum eo graviorē fore indi-
 gnationem Dei, si eum quem ipſe omni bona for-
 tuna dignum iudicaſſet interimendo, materiam
 diuinae beneficentiae ſubtraxerint. Hac Rubelus
 & his plura cōmemorans conabatur eos abſter-
 rere à paricidio. Poſtquā autē nihil ſe proficere
 vidit, ſed omnino ad eadem accenſos, conſulebat
 vt ſaltē modū necis mitiorem eligerent. Diſſua-
 ſiſſe quidem ſe primū pro virili, ſed quandoqui-
 dem ſemel decretum ſit fratrem tolli, minus ma-
 li futurum ſi ſuo conſilio pareant. Sic enim volū-
 tatem eorum habituram effectum, leniorem ta-
 men ac minus malum, ſi ad eadem conferatur.
 Satiuſ eſſe temperare à manibus, & proiectum
 in proximum puteum illic extingui ſinere vt ſal-
 tem manus puras ſeruarent. In hanc ſententiam
 itum eſt, abductumq; adoleſcentem Rubelus fu-
 ne religatum demiſit ſenſim in puteū. erat enim
 ſatis ſiccus. Quo facto ab ijs paſena quaſiturus.

II. Iudas autem vnus è Iacobi filijs, conſpicatus
 negotiatores Arabas Iſmaēlitici generis, aroma-
 ta & Syriacas merces deferentes in Aegyptum
 à Galadēna, proſecta iam Rubelo conſilium de-
 dit fratribus vt extractum Iosephum venderent
 Arabibus. & illam enim hoc pacto ablegatum
 apud

apud exteros moriturum, & se impollatos per-
mansuros. Quo approbato, eximunt eum, &
negotiatoribus vendunt viginti minis annos se-
ptemdecim natum. Rabelus autem noctu ad pu-
trem veniens in scijs fratribus servare Iosephum
voluit: quo frustra inclamato suspicatus per
suam absentiam interemptum, fratres incusa-
bat, cognitoq; quid accidisset, lugere desijt. His
perpetratis fratres consultare ceperunt, quomo-
do patris suspicionē à se alienarent. Placuit tan-
dem tunicam qua indutus Iosephus ad eos vene-
rat, quamq; demittendo in puteū detraxerāt. La-
ceratam prius sanguine hircino inficere, atq; ita
patri allatā ostendere, vt à feris deuoratu puta-
ret: quo facto venerunt ad senē, non ignaram da-
iufortunio filij. Aiebant autem Iosephū quidem
neq; vidisse se, neq; scire quid illi acciderit: tūci-
eam tunc hanc inuenisse lacerā & sruentatā:
quapropter suspicari beluaram incursum perisse, si
non eam indoluita demio exiuerit. Iacobus autē
qui baculus tenuis malū sperauerat, captiuum
aliquid abducitū puerū, opinionē h. oc iam abie-
cit, euidens argumentū notis tunicā ratus: agnos-
cebat enim eam esse qua indutu miserat: itaq;
hand aliter quā extincto se afflictiū, lugebat
tanquā vnicū, aliorum consolationem nō admit-
tens, quod nihil dubitaret. In itinere à feris de-
uoratum. Sedebat ergo sacco amictus, & neque
filij consolando quisquā proficiebant, nec ipse

quan-
uenda
tus hi
Ioseph

4
Geni 39

os eph
uersor
suprum
um hera

lactum satietate remittebat. Iosephum autē de
negotiatoribus emptum Petephres vir Aegy-
ptius qui Pharaonis coquis praeerat, habuit li-
beraliter, quem & disciplinis ingeniorum eru-
diendum curauit, & victu comodiore quā pro
seruili conditione vti praecepit: deniq; totius do-
mus cura praeposuit. Ille verō fruebatur cōcessis,
nec tamē innatam virtutē propter hāc sui sta-
tus mutationem amisit: docuēq; prudentiā ad-
uersanti fortuna nō succumbere, si quis ea legi-
time, & non secundis tantum in rebus viatur.
Herilis enim vxor tum dexteritate eius, tñ for-
ma in amorem illecta, rataq; si rem aperiret se
facilius eo potituram; & in parte felicitatis ha-
biturum si cōtingeret at hera se rogari, estimās
eum magis ex praesenti conditione quā ex im-
mutabili morū generositate, cōcupiscentia dete-
cta mentionem de concubitu facit. At ille preces
eius repulit, infas dicens talē ei gratiā referre,
qua cum tam benigni domini cōtumelia & in-
iuria cōiuncta esset: quin & ipsam hortabatur
ut morbo suo repugnet, negās inquam se in
hac re illi obsequuturam. Desuēret spectare, quo
potiri nō liceat: sic enim fore ut mala cupiditas
facile sedetur. se quiduis potius perpassurū, quā
ut huic eius volūtati pareat: quāuis enim aduer-
sari hera seruū non deceat. ipsam tamē rei for-
ditatem reclamare ne quid tale admittatur. Il-
lam verō repulsa magis etiam accēdebat, quod
non

non putaret Iosephum pernegaturū: & non cessante morbo, secundas illi machinas adinvenire cogitat. Ergo publico festo mēstante, cuius celebritatem feminas quoq; frequentare mos erat, fingit morbum apud maritū, captans solitudinem, & ad Iosephum sollicitandum opportunitatem: quā uacta supplex blādicis talibus eum adortur. Satius quidē erat primis precibus non repugnātē cedere idq; vel dignitati precātū deferre, vel amoris rehemētia, qua cogēte oblita me dominā ad tam abiecta verba descendī: sapiēs tamen si vel nunc cedes, & prius erratū corriges: sine enim iterū rogari expectabas, iā facio accuratius etiā quā ante: nam et aegritudinē ad hoc puxi, & festi latitiā tua cōsuetudini posthabui: sine prius diffidebas, non tentari te malitiose certo argumēto colligere potes, quia in eadem voluntate pēsto: quare aut prāsens voluptatem elige, & amātū obsequere, maiora etiam commoda expectās: aut odium meum & vindictam, si mea gratia castitatis opinionē prāferes. Nihil ea te iuvabit, mihi crede, si ad maritū te deferā, & de stupro me appellatā dicam: quantumlibet tua veriora fuerint, mei verbis maiorem fidem habiturus est Petephres, quā tuis. Ad hac verba lacrymasq; verborum testes, nec miseratione induci, nec terrore cogi potuit, quominus perstaret in suo pudicitia proposito: constanterq; resistit intentātī iniustā afflictionē,

verbo
nō sō
utitur a
stupro

malis acerbissima quaq; sufferre, quàm oblati
 perfrui: non ignarus iusto se dignum supplicio, si
 quicquam tale in mulieris gratiam admitteret.
 Ipsam quoq; officij sui monuit, iurq; cōingalis
 ac consuetudinis, iubens huius maiorem habere
 rationē, quàm momentanea libidinis: huic enim
 præsto esse poenitentia, qua factū qui de doleat,
 infectū tamē reddere non possit: adesse & timo-
 rem continuū, qui pro magno habeat non prodi-
 suum dedecus: at coniugale cōsuetudinē & vo-
 luptatē habere securā, & conscientia fiduciam
 tam apud Deum quàm apud homines: quin &
 condonabilis esse, si impolluta manēs habeat se-
 herili iure subditū, potius quā flagitij cōmunis
 consciū: satius enim esse conscientia recte facto-
 rum, quàm peccati latebris fidere. His & alijs
 similibus verbis mulieris impetū retundere cona-
 batur, eamq; à prava affectione ad rationis ar-
 bitrium reuocare. At illa vehementius instabat,
 & cum verbis nihil proficeret, iniectis manibus
 hominē ad obsequium cogere nitebatur. Ibi verò
 Iosephus intēperias mulieris ulterius nō ferēs,
 relicta etiā interula ex qua retinebatur, profiliis
 è cubiculo. Illa partim repulsa dolore, partim
 metu, ne suam petulātiā maritus cognosceret,
 decreuit prior Iosephū falso deferre, & hoc pa-
 cto vindictā de eo sumere, dignū muliebri astu-
 tia rata, si accusationē preoccuparet: itaq; sedou-
 bat morēs et perturbata, qui erat dolor obfrui
 stratum

stratam libidinē, esse indignationē cētate pudicitie simulans. Marito autē reuerso, & ad hunc aspectum turbato, causamq; scit ante: Ne viuas, inquit, marite, ni scelestū seruū, cubile tuū violare conatū, digna poena mulctaueris, oblitū & qualis in ades nostras venerit, et quāta beneuolentia sit à te cōplexus: qui ingratisissimus habēdus ni omnibus modis frugi se approbaret, ne à coniugio quidē tuo iniuriā abstinuit: idq; die festo obseruata absentia tua, vt facile appareat, modestiam quam prius prae se ferebat, ab herili metu, non ab indole recta profectū. Quod vt auderet, à te praeeter spem ad maritū indulgētē corruptus est: vidēs enim omnia tua bona fidei ac dispensationi sua credita grandioribusq; cōseruis, se propositū, equum putauit uxore quoq; tuam atrectare: & vt verbis suū asrueret, protulit tunicā, quasi in colluctatione relicta. Receptores autem victus oratione ac lacrymis mulieris, & coniugis amoris plus aqua tribuens, omissa ampliore reuerenti inquisitione, collaudata prima uxoris fide audaci facinoris Iosephū damnatum in malefactorū carcerem coniecit: ob uxoriq; predictitiam magis sibi placebat, testis iam cōperta ipsius honestatis. Iosephus autem innocentiam suam Deo committēs, neq; se defendere curauit, Gen. 40 neq; rem ita vt gesta erat indicare: sed vinculo- rum necessitate tacitus ferēs, ma spe cōsolabatur, nāq; tantam potentiorē esse Deum his qui se-
f s vixer

vinxerat, cuius providentiā cōfestim est exper-
tus. Custos enim carceris tum fidem eius ac dili-
gentiam in absolūēdis operū pensis considerans,
tum forma dignitatem, soluit eum à vinculis,
eamq; miseriam aliquanto leniore reddidit: vi-
ctus etiam cōmodiore quā reliquos vinctos uti
permisit. Caterum his qui in eodem erant erga-
stulo, quoties labor intermitteretur, cōfabulan-
tibus ita ut solent miseriarum focj, & inter se
causam damnationis percontantibus, pincerna
quidam regi charus, per iram ab illo ad compe-
des damnatus, familiaritatem cum Iosepha con-
traxit: & quia prudentem existimavit, visum
somnia ei exposuit, orās indicaret si quod sub-
esset presagium, deplorans suum infortunium,
cui non satis erat regis indignatio, nisi per quie-
tem etiam somnijs diuinitus turbaretur. Alebas
enim se in sanis vidisse triumphum, palmatum vitio-
ruas è stugulis evatas pendere grandes iam &
vindemia tempestivas: easq; se exprimere, sub-
dente rege phialam. Colatum deinde mustum se
obtulisse regi, illumq; libenter bibisse. Narrata
hoc somnio rogabat, ut si quid scientia datū à
Deo haberet, interpretis visionis esse dignaretur.
Ille verò bono animo hominē esse iubet, & ex-
pectare intra triduum solutionem à vinculis, re-
ge ipsius ministerium requirente, ad quod ei de-
nuo sit redendum. Interpretabatur enim vitam
fructum mortalibus in bonum usum afferre,
quas

quando quidem eo conciliante fides ac amicitia inter ipsos sanciatur, & inimicitia dissolvatur, adhuc molestia mœroresq; vñ eius discutiantur, pro quibus latitia succedat. Hunc ais inquit, manibus tuis expressum accepisse regem. Scito igitur bonum tibi somnium oblatum, & significare miseria huius remissionem intra tot dies, ex quot palmatibus fructū vindemiasti in somnijs. Tu vero inemento me postquam euentus hanc sanctam prædictionem non falsam approbaverit: et iam liber ne despexeris nos in hac miseria, in qua relinquitur te ad præannuntiata hanc felicitatem descendente: nam omnes sanctes in hac vincula sumus cōpulsi, sed ob virtutem ac modestiam quasi malefici punimur, quod potior rem habuerimus honorem domus in qua versabamur, & eius qui nos hac contrahit, quæ propriam voluptatem. Atque ita pincerna, ut par erat, latius hoc interpretamento exitum expectabat. Alius vero quidā foras pistoribus regis præpositus, in eislibet vinculis degēs cum pincerna, ex tam sancta Iosephi interpretatione suscepta, quia & ipse somnium viderat, rogatus quidam sibi quoq; præterea noctis visio portenderet: erat autem huiusmodi: Tria canistra, inquit, supra caput baiulare mihi videbar: ex his duo panibus erant plena, tertium carnibus et varijs edulijs, qualia regibus apparari solent. Denolantes autē dentes absumpsisse omnia, ipse

licet

licet arcens nihil deteritas. His ductis simila
priori prasagiū expectabas. Tum Iosephus con-
iectura somni facta, prasatusq; quod mallet ei
letiora prænūtiare, quam qua somnium portē-
deret, dicit duos omnino dies, vita ipsi superesse,
hoc enim significare canistra : tertia verò cruci
suffixū ab aliebus denotandū, quas à se arcere
non posset. Nec aliter enenia verisq; quā ut Io-
sephus prädixerat. Ad prascriptam enim in
somnia diem rex natalitium epulum celebrans,
prasosium pistorum in crucem egit : pincernā
vinculis exemptū ministeria pristino restituit.

Iosephus
brennis
fuit in
carcere

Iosephus autem post biennij tempus in viseria
carceris exactum, nihil interim ab ingrato pin-
coria adiutum, Deus eripuit tali via ad liber-
tatem prasstructa. Pharaotes rex cum eadē no-
cte in somnis duas visiones vidisset, pariterq; in
interpretationē accipere, laquei oblatos, sola somnia
retinuit, nihil latū ut cōvincere poterat significā-
tia : connotatūq; prima luce doctissimus Aegy-
ptiorū interpretatiōne requirebat. Illi vero ni-
hil explicantibus, tanto magis rex turbabatur.
Quo viso pincernā subit recordatio Iosephi, eiusq;
que in hoc genus cōiecturis prudētia : emadita re-
ge, indicant ei de Iosepho, et de visione in carce-
re agēi sibi oblata, eiusq; cōiecta iuxta illius in-
terpretatiōne : quodq; eadē die postorū prasosi-
um cruci suffixus tāto magis fidē prädictioni-
bus eius ostendit. Vincit autē a Peseptis co-
quorum

Gen. 41

quorū præfecto, cuius esset seruus: ipsum autē di-
 cere, apud Hebræos se genere ac parētibz cum
 primis claris natū. Hunc, inquit, emicari iubeto,
 ne re cōtempseris hominē propter præsentē miso-
 riam: clarē enim significata somniorū ex eo di-
 scere poteris. Confestim igitur accersitū rex, ma-
 nuq; apprehensum comiter his verbis alloquitur:
 Bone iuuenis, quandoquidē te prudentem indicia
 famali mei cognoui, enarra somniorū meorum
 præfagia, quēadmodū et illi enarrasti, re gratis-
 simam mihi factururus. Cave autē vel metu quic-
 quā suppressis vel ad gratiā ac voluptatē lo-
 quaris: sed vera omnia, etiā si fortasse nō ad-
 modū lata. Visus sum mihi secundū flumē inam-
 bulare, videreq; bones bene pastas & bene ma-
 gnas numero septē in fluviis ad paludes progre-
 di: et alias totidē à paludibus obuiā eis factas,
 vehemēter extenuatas macie ac visu fœdas, qua-
 cum deuorassent septem illas saginatas & ma-
 gnas, nihil tamē profecerāt: miserē à fame ve-
 xata. Post hāc visionē experrectus ē somno tur-
 batusq;, dñm mecum agito, quidnā sibi velint spe-
 cies per somnū obuersata, obrepēte sensum sopore
 grauatus iterū obdormiri: iterūq; somniū vidi
 priore prodigiosus, quod me magni etiā turbat
 ac terret. Spicem septē videbam ab vna radice
 enatus, fruge grauatas et vertice pronas, messiq;
 iā maturas: iuxta quas totidē alias spicas lan-
 guidas & præ rorū inopia descicētibz similes:

qua

qua cū illas alteras ingētes ac pulchras absum-
psissent, attonitum miraculo me reddiderunt. Ad
hac Iosephus, Sōnium hoc Rex, duplici licet spe-
cie visum, vñū tamē & eundē eventū significat.
Namq; & boues animal aratro & labori na-
tū, visa ab exilioribus denorari, & spica à do-
terioribus absumpta, famē Aegypto & sterili-
tatem ad totidē prānūtiāt annos, ad quod prius
vbertatis felicitatē, horumq; fertilitatē à toti-
dem sequentiū sterilitate absumendā. huic ino-
pia nō facile videtur prospicere & occurrere: id
quod inde conijcio, quia macrae boues denoratis
pinguibus, satiari non potuerūt. Sed ista Deus,
nō vt terreat et cōtristet, prānūtiat hominibus:
sed vt pramouiti sibi provideāt, quo leuius im-
minentī malo preniātur. Tu ergo si vbertioris tē-
poris prouentus reposueris ac d'spensaueris, in se-
quentē penuriam Aegyptus non sentiet. Cumq;
rex admiratus Iosephi prudentiā & sapiētiam
percōtaretur, quonāmodo esset in futurū prospi-
ciendum vbertatis tēpore quo tolerabilior heret
uentura sterilitas: monuit et consuluit Aegyptijs
utendum parsimonia, & quod praesenti vsui su-
peresset ad futurā necessitatē reseruādū: suasis-
etiā vt indicta perfectione frumētī aratores nu-
beret id in horrea cōdere, & quantum sat esset,
& nō amplius, populo distribueret. Ibi rex tam
cōsilio quā interpretatione Iosephi collaudatis,
ipsum huic dispensationi praeficit, inbetq; provi-
dere

Iosephi
interpretatio
sonium

clere quacumq; putaret in re esse vel ipsius regis,
 vel populi: praefatus neminem sibi videri magis
 idoneum ad hoc consilium exequendum, quam ipsum
 eius autorem. Qua potestate à rege ductus, acce-
 pto etiam anulo regis signatorio, & iure purpu-
 ra gestanda, in sella curuli sublimis per Aegy-
 ptum circumnectabatur, frumentumq; cõporta-
 bat, tantum inde aratoribus demetiens, quantum in
 alimenta & sementem sufficeret, nemine sciente
 causam cur hoc faceret. Trigesimum iam eta-
 tis annum exegerat, in summo apud regem honore
 habitus, & ob incredibilem prudentiam Pfonto-
 phanechus ab eo cognominatus, quod occulto-
 rum inventor significat: sed & coniugium na-
 ctus est honoratissimum. Duxit enim, rege com-
 bium hoc procurante, virginem Petephra Heliopo-
 litani sacerdotis filiam, cui nomen erat Asano-
 the: ex qua & liberos genuit ante agrorum steri-
 litatem, ex his maior dictus est Manasses, quo no-
 mine significatur obliuio, quia meliorem fortunam
 nactus venit in prioris obliuionem: iunior vero
 Ephraemes, quod redditum significat, eo quod ma-
 iorum suorum libertati restitutus esset. Aegy-
 ptum autem iuxta Iosephi interpretamentum se-
 ptennio per diuitem affluentiam exacto, octauus
 annus fame infestabat, & quia malum impro-
 visum erat, promiscua multitudo graniter labo-
 rans ad fores regia cõfluebat. Rex Iosephum ac-
 cersit, qui mox frumenta diuendendo seruator
 populi

taliter
 gen. 4

populi citra controversiā extitit: nec solum eius
 regionis hominibus forū aperuit, sed et exteris,
 existimās vniuersū genus hominū inter se cognā-
 tum; Et in rebus angustis fortunatiōis ope sub-
 leuari dignū. Et quoniā eadē calamitas et Chana-
 naā et reliquas orbis regiones premebat, La-
 cobus quoq; omnes filios in Aegyptū frumenta-
 tum mittit, cū cognouisset quod et exteris eo
 foro vti liceret, solo Bēiamī retēto, quem ē Ra-
 chele susceperat, vterinum Iosephi fratrem. Qui
 postquā in Aegyptum peruenere, Iosephū acce-
 dūt, mercatū sibi permitti rogantes: nihil enim
 nisi ex ipsius sentētia gerebatur: nā tum demū
 regē coluisse proderat, sine Iosephi quidem gra-
 tia negligeretur. Ille agnitus fratribus, nihil tam
 minus quā de se cogitātibus, quod adolescens
 ab eis distractus iam per atate faciei lineamēta
 mutauerat, ac de tanta dignitate ne suspicari
 quidē poterant tētare eos decreuit, quali mente
 essent praditi, nam et frumētī emēdi potestate
 eis negauit, et pro speculatoribus cāprehēdi vo-
 luit, dicens cōuenisse ē diuersis regionibus, et co-
 gnationē simulare: qui enim fieri posse vt vir
 priuatus tot tā insignes filios educauerit, quā fe-
 licitas vel regibus rarō cōtingeret. Id faciebat vt
 de patre cognosceret, quōve in statu per suā ab-
 sentiam res eius interim fuerint, quidve de Ben-
 iamine sit factum sollicitus enim erat ne et eum,
 quem admodum se, de medio sustulerint. At illos
 magnus

magnus panis occupat, imminēs periculum reputantes, & frustra se tantum iter emēfos existimantes: cumq; crimē amoliendū videret. Rubelus natus maximus sic cōmunē causam agere cepit. Nos neq; speculatū huc venimus, neq; regi damnum aliquod allaturi: sed dira fames cuius effugiū quarimus, venire huc cōpulit, fretos vestra humanitate, quos nō ciuibus solis, sed exteris quoq; salutē vobis debituris frumentum venale proposuisse audiuimus. Quod autem fratres simus & ex eodem sanguine, vel facies nostrae argumēto sunt nō admodum inter se variantes. Pater nobis est Iacobus vir Hebraeus, qui nos duodecim ē quatuor mulieribus suscepit, qui donec omnes essent incolumes, res nostrae satis prospera fuerūt. Caterum vno, cui Iosepho fuit nomen, absumpto, domestica fortuna in peius labi cepit. Pater in perpetuo luctu est, cuius lamentatio non minus nos afficit, quān olim suauissimi fratris immaturus interitus: nunc frumentatū venimus, patris cura Beniamini nati minimo commissi. Hae ita esse, potes aliquo ad nostrā domū misso cognoscere. Hae Rubelus pro se ac fratribus, quo falsam Iosepho suspicionem eximeret: qui cognito patrem ac fratrem esse incolumes, iubet eos includi in carcerem, quasi per otium quēstioni admoturus. Post triduum deinde producti, quoniā, inquit, asseneratis vos in detrimentum regis ac regni non venisse, fra-

Oro Iudae
ad Ioseph

tresq; esse ex parte quę nominastis, facietis mihi
fidem hac ita, se habere, si relicto interim vno
ex vobis apud me nihil durius passuro, cum fru-
mento ad patrē profecti, rursum ad me reuer-
mini, adducētes vobiscum fratrem quem iuebatis
illuc relicto esse: hoc enim erit, arguētum, vos
nihil fingere. His verbis percussus, atq; iam ex-
tremam calamitatē instare, lument ab, aut for-
tunam suam, crebro iactātes, adesse diras vltra-
ces fratris per summā immanitatē oppressi. Ru-
belus insuper increpabat, seram & inutile eorū
pēnitentiā, fortiter ferenda mala dilitans, quę
Deus innocētię iudex in impios fratres man-
teret. Talibus se inimicem alloquebantur, creden-
tes lingua Hebręę gnarum, interasse neminem,
mārebantq; omnes tacti verbis Rubeli, & sce-
lus perpetratum damabant, ac si non ipsi essent
autores facinoris, cui tum iustissimam pœnam à
Deo iudicabant infligendam. In hac anxietate
constitutos vidēs Iosephus, dissimulare fratrem
vltterius nō valens, quod lacryma iam prorump-
perent, quas etiam tum calari volebat, subdu-
xit se de medio. Nec multo pōst reuersus, retento
Simeone qui interim obses esset duam fratres, ad
se redirēt, frumētū emere permisos, abire iussit,
quō prius vni ē suam dasset, vt pecunia quam
pro frumento attulerāt, clam in sarcinā indita,
potestatē abeundi eis faceret: peregit mandata
famulus Iacobi verō filij reuersi in Ciranā, &
renuū

reuerti uenerunt patri quicquid eis in Aegypto
 acciderat, & quod pro speculatoribus regni fue-
 rit cōprehensū: cumq; dicerēs fratres se esse, &
 undocimū domi relictū apud patrē, noluisse illos
 credere: relictū etiam Simeonē apud præsidentē,
 donec Benjamin illuc profectus, uerbum eorū fidē
 asserueret: postulabantq; ut pater nihil sollicitus
 inueniē cum eis mitteret. Iacobo uero filiorū fa-
 ctum displicuit, & cum ne Simeonē quidem illic
 relictum probaret, morte durius putabat etiam
 Beniamine priuari: ac ne Rubelo quidē rogante,
 filiosq; suos dedente, ut si quid Beniamini acce-
 disset in itinere, in illos auno sauiet, Iacobo ut
 assentiret persuaderi potuit. At illos quid agen-
 dum incertas magis etiā terruit pecunia reperta
 in saccis frumētarijs. Ceterū deficiente iam tri-
 tico, urgente fame cōpulsus Iacobus deliberauit
 Beniaminē vnā cum reliquis mittere: non enim
 licebat eis in Aegyptum reuerti: nisi seruato pa-
 cto. Cumq; indies maior necessitas incūberet, &
 filij rogare non desinerent, adhuc tamen hæsita-
 bat. Tandē Iudas uir natura uelēmēs cepit li-
 berius arguere patrē, quod nimis de fratre solli-
 cītus esset, cui nihil prater voluntatē Dei posset
 accidere sua foris sue domi: se uero in certā per-
 niciem tradi, dum ob inanem de puero curam
 misicū a Pharaonis præsidiū adimitur: habendā
 etiam rationem Simeonis incolumitatis, ne dum
 Beniaminem peregrinationi cōmittere cunctan-

Gen 43

tur, interim ille ab Aegyptijs occidatur: credere Deo salutē filij se certe aut eum saluū redūctū, aut illuc vna periturū. Ac tum demum Iacobus cedēs tradit eis puerū, & duplex frumētī pretiū: addit & dona ferēda Iosepho ex pronēno Chananae, balaminū vnguētū, stacten, terebinthū & mel: atq; ita multus vtrinq; fuscis lacrymis à patre digreditur, sene miserè timente saluti filiorū, illis contrā sollicitis ne per suam absentia mārori pater succumberet. In hoc dolore integrū diem exegerunt: mox pater afflictus se domi subsistit, illi in Aegyptum tendentes praesentem tristitiam spe melioris fortuna leniebās. Quò postquam est peruentū, apud Iosephum diuertunt, nō parū solliciti, ne calumnia sibi intenderetur, quasi dolo malo priorū framenti pretiū secum abstulerint: quod mox apud Iosephi dispensatorē diligenter excusauerunt, dicentes pecuniā domi repertā in frumēto dum saccos exinaniūt, quam nunc bona fide reportarēt. Illo verò negante se vnuquā eam pecuniam desiderasse, liberati hoc metu securiores esse cœperūt: moxq; Simeon iam liber inter fratres versari est permissus. Interea Iosepho ab officio reuerso, dona ei offerūt, et scitātī de patre, bene valere aiunt: tum ille cognito Benjaminē superesse, quem inter eos videbat, percontatur an is esset frater nati minimus: & audito quòd is esset, hoc tantum effatus, Deum vniuersis rebus providere, secessisse nolens

nolens ab eis aduerti lacrymas, quas vltimus
 continere non poterat. Acceptos deinde conuiuio
iussit ordine, quo apud patrem solebant discum-
bere: cumq; omnes comiter haberet, duplicibus
 partibus Beniaminē honorabat. Post cenam
 autem illis iam cubantibus iubet dispensatorem
 frumentū admetiri quod asportaturi erant, &
 pretium rursus in saccis abscondere: in Beniami-
 ni verò sarcinam cyprum argenteum, quo ipse
 praeceptū delectabatur, immittere. Id faciebat
 volens experiri fratris animum, essentne adfu-
 turi Beniamini reo furti: an illo relicto, ac si ma-
 leficiū hoc nihil ad se attineret, ad patrē reuer-
 terentur. Quae ubi facta sunt ut imperatū erat,
 prima luce omnium ignari filij Iacobi profici scun-
 tur assumpto Simeone, lati tam huius restitu-
 tione, quam Beniaminis reditu, quē patri se re-
 ducturos fidem dederant: & ecce agmē equitum
 repente illos circumuenit, inter quos erat famu-
 lus qui cyprum in sarcinam indiderat. Illis verò
 turbatis inopinato incursu, & rogantibus cur
 irruerent in viros quos paulò antè honore hospi-
 tij dignati fuerint: Aegyptij contra sceleratos
 inclamabāt, qui huius ipsius beneficij, Iosephiq;
 comitatu immemores, ausi sunt pro talibus me-
 ritis iniuriam reponere: daturusq; furti poenas
 minitabatur: non fefellisse enim eos Deum, li-
 cet ad tempus ministrum mensa fefellerint: &
 nunc regitare satius ne sani essent, quasi verò

imo qui
 que part
 bus, gen.
 43

2

nesciant statim se ad poenam rapiendos. His &
 similibus verbis famulus. præ cæteris insultabat.
 At illi ut qui nihil de dolo cõposito sciebāt, con-
 iunctabantur ei, demerari se hominis intemperias
 temerè obijcientia furti crimen eis viris, qui ne
 fragmenti quidem pretium in saccis inuentū reti-
 merint, sed secum reportauerint, cum nullus de ea
 pecunia præter ipsos sciret, tantū abesse ut data
 opera damnum inferre vellent: certiores tamen
 rati inquisitionē quàm negationem, iubent, eos
 scrutari sarcinas: nec recusabant vniuersi penas
 dare si vnus aliquis ex ipsis in furto deprehen-
 deretur: tanta erat securitas & innocentia sicutia.
 Acceperunt illi cõditionem inquisitionis, sup-
 plicium tamē solius fore penes quem furtū inuen-
 tū fuerit. Inquisitionē deinde aggressi, omniumq;
 ordine sarcinas scrutati, postremo ad Beniami-
 nem veniunt, non quòd nesciret in eius sacco la-
 tere cyplū, sed ut accurate officium facere vider-
 etur: itaq; cætera iam securi de se, de vno Ben-
 iamine adhuc vñ: nihil erant solliciti: sperabāt ta-
 men ne ipsum quidē in maleficio deprehendendū,
 adeo ut iam liberius indignarentur persecutori-
 bus, per quorū importunitatē stetit, ne bonam
 partē itineris iam cõfectam haberent. Ut verò
 Benjaminis sarcinam scrutati cyplū protulerūt,
 ad lamenta & ploratus cõtino vñ, tum fra-
 trem d'flebant mox furti supplicium daturū, tum
 suam ipsorum vitam, qui fidem de Benjaminis
 saluta

salute parentum etiam presenti casu fallere cog-
 rentur. Augere etiam dolore eorum, quod cum
 maxime euasisse omnia pericula videbantur,
 fortune inuidia peruenirent in tantam calami-
 tatem: atque huius tam fratris quam parentis in-
 fortunij se autores fatebantur, qui inuitum ac
 reluctantem ad puerum simul mittendum precibus
 importunis tantum non compulissent. Et equites
 quidem comprehensum Beniaminem ducebant secum
 ad Iosephum, sequentibus et reliquis fratribus.
 Tunc ille videns fratrem in carcerem contruso ca-
 teros lugubri habitu adstare: Itaque, inquit, sce-
 lestissimi omnium vel meam humanitatem vel
 Dei providentiã contempsistis, ut tam nefarium
 facinus contra hospitem ac benefactorem vestrum
 auderetur? At illi vicarios se pro Beniamine ad
 supplicium offerrebant: rursumque Iosephi crebra
 mentio, felicem eum qui morte a vita calami-
 tatis sit exemptus, si tamen esset mortuus: quod
 si vivas, qui dignus sit habitus ob cuius iniuriã
 Deus tam severe in ipsos vindicaret: patris quo-
 que se peccatorem esse et infortunium maximum, cui ad
 veterem luctum recentem hunc afferrent: nec desi-
 nebant Rubelus denuo illis scelus eorum exprobare.
 Iosephus vero rogabat se alios morari, quorum
 innocentiam copertam haberet, contentus vnius
 pueri supplicio: nam neque hunc dimitti in gratiã
 infondit æquum esse, neque illos alieni peccati pec-
 nas persolvere iaberent. Quo velle, se curaturum

ut tutum iter facere liceat. His verbis grauiter
 istos, ceteros pra dolore vox defecit. Iudas vero
 qui patri adolescentam mittere persuaserat, vir
 alioquin etiam strenuus, decreuit se pro fratris
 salute periculo obicere. Fatemur, inquit, I'raſes,
 grauiter à nobis peccatum, suppliciumq; commo-
 ritos, quod parati sumus omnes luere, licet non

omniū sit culpa, sed vnius natu minimi: sed quā-
 uis salutem eius penē pro deplorata habeamus,
 vnica tamen effugij spes in clementia tua boni-
 tateq; superest: quamobrem oramus ut nō tam ne-
 stri comissi rationē habeas, quā tua natura. Et
 in hac causa non indignationē iustam, sed nati-
 uam tuam bonitatē in consiliū adhibeas: iramq;
 magno animo comprimās, cui vulgares homines
 in magnis iuxta ac paruis rebus succumbere so-
 lent. Dispice quaeso, num ex tua dignitate sit eos
 occidere, qui ipsi se dedunt ad poenā, et salutem
 non nisi precario tibi debere cupiunt, quam non
 nunc primum tua benignitati sunt acceptā latu-
 ri: ne cōmittas ut illud beneficiū tibi pereat, dum
 fami erepti, et frumēto liberaliter adiutis, etiā
 ad familiā eodem periculo laborantē domū al-
 imenta perferēdi potestate fecisti. Eiusdem enim
 bonitatis est, seruare fame de vita periclitantes,
 et mortē meritis culpam cōdonare, quibus for-
 tuna tuam beneficentiam inuidisse visa est: eadē
 planē gratia est, diuerso modo collata. Seruabis
 enim quos pauiſti, et vitam quam pra fame
 deficere

deficere non es passus denuo donabis, quo commendabilior sit tua clementia, dum & vitā donas, & per quā vitā retinetur. Quin etiam Deum ipsum existimo tibi hanc virtutis exercendae materiam suppeditare: ut appareat te proprias quoque offensas benefaciendi voluntati posthabere, & nō in solos innoxios egenos liberalem esse. Quantumvis enim magna laus est opē ferre in rebus angustiis, nō minus tamē principē ornas clementia, praesertim in causa quae ad ipsius iniuriā privatiū attinet. Si enim parva peccata remittentes merita laus sequitur, quid in capitali crimine iram colubuisse, an non divina clementia proximū videri debet? Quod nisi Iosephi interitu compertum habere quam moleste ferat pater orbari filiis, non adeo pro salute nostra laborare, nisi quatenus tibi clementia laudē conciliatura videtur: & si non haberemus quibus mors nostra luctum ac maerorem sic allatura, a quo animo supplicium perferremus. Nunc verō quando nō tam nostri nos miseret, tametsi iuvenes adhuc nō multū fructū aut voluptatē vitā percepimus: quā parētis m. feri, atate curiq; cōfecti, has tibi preces illius quoque nomine offerimus, & vitā nobis donari oramus: supplicio per hodiernū malofactū obnoxiam. Ille certe vir bonus est, nosq; ut similes essemus genuit, dignus qui nunquam talem calamitatem experiatur, qui nūc ob nostram absentiam curis ac maerore di-

seruiciatur: quod si talē nostrī ueritue nūtiū
 acceperit, simulq; eius causam, nō sustinebit am-
 plius uiuere, nostra moris infamia illius mortē
 appropinquabit, hoc ipso infeliciore, quia ne nostrū
 dedecoris rumorē sentiret, ē uiuis excussisse uide-
 bitur. His igitur perpensis tamen si ad instā in-
 dignationem hoc scelere permotus, patri tantis
 mūdīcāe gratiā facito: & plus illius miseratione
 apud te valeat, quam nostra impietas. Defer
 hoc honoris senectuti eius, quae si nobis orbetur,
 superstes durare nec uolet nec poterit, defer tuū
 patris memoria, defer ipsi patris uocabulo quod
 tibi iam contigit, ita tibi Deus omnium pater hoc
 felix faxit ac perpetuum: quem & ipsum hono-
 rabis hac pietate propter commune nomen, si te
 calamitatis senis patris misereat, quam orbatum
 mater e est credibile. Nunc tuum est, quae nobis
 Deus dedit curare possis, non auferendo iterū
 dare, & hoc pacto Dei benignitatē imitari, &
 hoc parte simile si fieri. Cum enim tantundē ad-
 uersūlibet ualeas, praestat bene facere quā male,
 & potestate contentū sui iniuri nō meminisse, sed
 tantū ad seruādos homines potentia tibi datam
 existimare, & quo pluribus salutem dederis, hoc
 te ipsum illustriorem fore. Potes autē fratri erro-
 ris uenia data nos omnes seruare: neque incolum-
 es esse possumus, nisi hoc incolumi, neq; domū
 absq; hoc ad patrem redire licet, sed hic forem-
 dum est, quicquid frater suberit, neq; in eis aliam

gratiam

gratiam à te Praeses petimus, si hanc non impe-
 tramus, quam ut nos eodem afficiat supplicio;
 nō secus ac sceleris socios: hoc enim satius fuerit:
 quam si pro merore nobis ipsi manus infera-
 mus. Non addam iuvenē esse, & per aetate non-
 dum satis sapere, & talibus nō gravatim veniā
 dari solere: sed hic finem dicendi faciam, ut siue
 dammemur, nila imputetur non satis diligenter
 huius causa patrocinato: siue absolvamur, in soli-
 dum hanc gratiam tua clementie, ac bonitati
 debeamus: cuius laudi hoc quoq; accedet, quod
 non solum nos servaveris, sed plura etiam quam
 nos ipsi in causa nostra qua pro nobis faciant
 videas. Siue igitur plectere vis hunc, me vica-
 rio ad supplicium accepto, patri eū remittito. Siue
 ad servitium addicere manus, ego tui ministerijs
 magis sum idoneus, & ad utrumvis nō vides
 magis paratus. His dictis Iudas promptus ad
 quidvis pro fratris salute libenter subeundum,
 accedens Iosepho ad pedes, quantum in se erat,
 mollire ac placare iram conatur: pariq; modo &
 ceteri prosternuntur, pro Beniamine sese offeren-
 tes. Iosephus autem pietate victus, & iam agi Gen. 48
 personam irati sustinens, at legat alios qui tum
 aderant, ut sine arbitris à fratribus agnoscere-
 tur: cumq; soli essent, aperit seipsum & insit.
 Pietatem vestram & amorem, quo fratrem pro-
 sequimini, non laudare non possum, quoniam maio-
 rem compedio, quam expectaratus, coniecturam
 faciatis.

faciens ex his quæ mihi olim acciderunt : in hoc enim hac omnia feci ut fraterna beneuolentia caperem experimentis : cuius quoniam egregium specimen edidistis , ne illud quidem in me commissum vestra natura imputare libet , sed Deo potius voluntati totum ascribo, qui volis in presentia comoda procurauit, et maiora est largiturus, si nobis propitius fauorem suum non subtraxerit. Quando igitur et patri incolumitatem, optatam magis quam speratam cognoui, et vos tales quales cupiebam erga fratrem cõperi, libenter iniuria olim mihi facta obliuiscor, malens vobis ut minister diuinae prouidentia in hoc tẽpore cõmuni nostra utilitati prospicientis gratia habere: quam vestra, ut tum videri poterat, malitia meminisse. Vos quoq; tẽporis illius immemores iubeo bono animo esse, et mali consilij bonũ eventũ libenter ferre, neq; pudore præteriti errati quicquam cõtristari. Quid est enim cur vos male habeat iniqua quondam vestra sententia pœnitentia, quam frustratam esse iam videtis? Lati igitur hac diuina dispensatione ite felices patri hac renũtiaturi, ne forte illo consumpto immodica de vobis sollicitudine, præcipuus felicitatis meæ fructus interciderat, priusquam ille in conspectũ meum veniat, et horum bonorũ fiat participes. Quamobrẽ et ipsam et uxores ac liberos vestros totamq; cognationem assumẽtes migrare vos hac volo. Nũ enim docet mihi

mihi charissimos ab hac mea felicitate abesse,
 praesertim fame quinque adhuc annis duratura:
 haec locutus complectitur fratres. Illi vero in la-
 crymis erant ac dolore, tanto maiore poeniten-
 tia, quod in tam bonum fratrem peccauissent:
 mox conuiuium est secutum. Rex autem cogni-
 to fratrum Iosephi aduentu, quasi sibi ipsi aliquid
 boni accidisset letatus est, donauitq; eis currus
 et mulos frumento et aurum ac argentum, mu-
 nera ad patrem deferenda: qui pluribus etiam a
 fratre acceptis, partim patri, partim in singulos
 donatis, sed praecipuis Beniamini, reuersi sunt ad
 suos. Iacobus autem postquam ex filiis sta-
 tum Iosephi cognouit, quod non solum mortem
 effugit, quam tandiu luxerat, sed etiam in splen-
 dida fortuna uiuit cum rege administrans Aegy-
 ptum, et peno totam illius regionis gubernationem
 commissam habens, facile ista credidit,
 cogitans tum magnificentiam Dei, tum erga se
 fauorem, tametsi aliquantisper ut videbatur
 intermissum: nec diu moratus iter aggressus est
 ad Iosephum properans.

Quomodo Iacobus cum tota progenie ad
 filium migravit. CAP. IIII.

UT vero ventum est ad puteum iuramen-
 ti oblato Deo sacrificio, tum timeret ne
 filijs propter uerbositatem Aegypti cupiditate ha-
 bitanda regionis captis posteritas sua non rediret
 in Chanaanam occupaturam eam iuxta promissa
 Dei:

Dei: néue inconsulta Deo migratione presentia
 facta genus ipsius clade aliqua feriretur: ad hac
 ne forte ipse antequam Iosephum aspiciere contin-
 gat, ex hac vita eximatur: talia voluanti in
 animo & somno grauato Deus per visionē aspi-
 cit, eumq; bis nominatim inclamauit. Quo ro-
 gante quisnā esset: at non agnoscis, inquit, Iaco-
 be Deum perpetuum tam tuum quam tuorū ma-
 iorum protectore simul & auxiliatore? qui con-
 tra patris tui propositum principem familiae te
 constituit, & cum solus in Mesopotamiam profe-
 ctus esses, effeci ut coniugiū nactus fortunatum
 redires & liberis multis & facultatibus auctus
 incolumen etiam progeniem tuam seruari, &
 quā amisisse videbaris Iosephum, ad tam subli-
 me dignitatis fastigiū euexi, ut nō multū à rege
 Aegypti differat. Nunc quoque in hoc veni, ut
 me ducem tuus itineris habeas, usq; tibi prae-
 nuntiem inter manus Iosephi te è vita exiturū,
 & posteritatē tuam per multa secula potentem
 fore, simul & illustrē, occupaturamq; terrā eu-
 ius ditionem ei sum pollicitus. Hoc somnio fretus
 eo libentius in Aegyptum cum filiis ac nepotibus
 properabat, qui erant in vniuersum l. x x. Eorū
 nomina cū sint duriora non erant adscriptura,
 nisi propter quasdā, qui nos Aegyptios cōtendūt
 esse, non Mesopotamēnos. Ergo Iacobi filij fuere
 duodecim, ex quibus Iosephus iam antea vene-
 rat: recensendi sunt uñc reliqui, cum sua quinq;
 progenie.

70. poste-
 ri Jacob

progenie. Rubeni fuerunt quatuor filij, Anobes,
 Phalles, Esaron, Charmisus, Simeonis sex, Ium-
 bus, Iaminus, Puthodus, Iacbenus, Zoar, Saar.
 Leui quoque tres fuerunt, Gelfenis, Caathus,
 Marari. Iude item tres, Sala, Phares, Zara, &
 duo filij Pharae Efron & Amyrus. Issachar
 quatuor, Thulas, Plurur, Iobus, Samaron. Za-
 bulonis tres, Saradus, Eton, Ianiel: & hoc quidem
 genus è Lia, quæ secum ducebat filiam Dinam,
 quorum numerus trigintatres. Rachelis autem
 filij fuerunt duo, quorum alter Iosephus filias
 habuit Manassæ & Ephraim: alteri verò
 Beniamini fuerunt decem, Boloissus, Raccharis,
 Asabel, Gela, Nemanus, Ives, Ares, Nornphthis,
 Optais, Sarodus: isti quatuordecim superioribus
 additi, sunt numero quadraginta septem: & le-
 gitimum quidem Iacobi genus hoc fuit: è Bala
 verò famula Rachelis fuerunt Danus & Ne-
 phthalim, quem quatuor sequebantur filij, Elei-
 nus, Gunes, Sares, Hellimus. Dana verò vnicus
 erat filius nomine Vgulis ad iam dictos addi-
 ti, quinquaginta quatuor numerus expletus.
 Gades autem & Asserus nati fuerunt è Zelpha
 Lia famula: ex his Gadem sequebantur filij
 septem, Zophonias, Vgis, Sumus, Zabros, Ae-
 rines, Erodes, Artel. Asserum verò
 filia, & mares numero sex, quorum nomi-
 na Iornes, Esbus, Iubes, Baris, Abarus,
 Melmuel: his quindecim adiectis, ad prædi-
 ctos

post-erij
 Iacob ex
 Lia et Ra-
 chel 47

ex Ba-
 et Zelph
 22.

Etos quinquaginta quatuor, supradictus nume-
 rus cōpletur, annumerato etiā Iacobo. Iosephus
 autem cognito patrem aduētare (etenim Iudas
 praecurrens id significauerat) profectus obuians
 ad Herōum oppidum illi occurrit, qui pra nimia
 latitua minimū absuit quin expiraret: sed Iose-
 phus eum refouit, quamuis & ipse pra gaudio
 periclitaretur, non tamē aequē ac pater. Deinde
 iussu eo paulatim progredi, ipse assumptis quin-
 que fratribus properauit ad regē, nuntiaturus
 adesse cum familia Iacol. nō: quo audito letus il-
 le percontatus est Iosephū quibusnam studiis po-
 tissimum delectarentur: ait, pastoralem artem cal-
 dere, & nihil aliud exercere: idq; eo consilio re-
 spondit, ne fortē distraheretur, sed ut vnā dege-
 tes curā patris haberent: tum ne qua amula-
 tio cū Aegyptiis interueniret, si circa eadē cum
 illis studia versaretur. Nam ei gēti nō erat lici-
 tum greges aut pascua curare. Iacobo autē salu-
 tatū ad regē perducto, post faustas ominationes
 acceptas, rogauit eum Pharao, quantū temporis
 vixisset: & cū audisset triginta supra centum
 annos natū, admiratus est hominē tam longauū:
 cumq; ille adiecisset maiores subis longioris etatis
 fuisse, iussit eum cum filiis degere in Heliopti,
 vbi etiam regij pastores habebant pascua. Fa-
 mes autem crescebat in Aegypto, nec aderat re-
 medium, neque flumine agri rigante, non enim
 ascendebat, neque vllis de celo pluuijs: ad hac
 grauioq;

Heliopti
 111

gravius erat malum, quia vulgo improvisum, qui nihil parati habebat, neq; Iosephus frumentum dabat nisi numerata pecunia: qua postquā defecit, pecudes ac mancipia pro frumento permutabant: quibus verò agri suere, partem aliquam in pretium alimentorum regi decidebant: cumq; ad hunc modum omnes eorum possessiones in ius regis devenissent, alius aliò migrabāt, quò certius esset regium dominium: soli sacerdotes immunitatem & agros retinuerunt. Postremo hac necessitas adeò nō corpora solum, sed & animos gentis in servitutem redegit, vt nihil tupe putarent quo victus vitumq; parari posset. Postquam autem cessavit fames, & rigante fluminis terra ad pristinā fertilitatem rediit, Iosephus regionis vrbes obeundo, conuocata per singulas multitudine, agrorum quos regi cesserant & sumfructum illis restituit, & adhortatus, vt non secus quàm proprios colerent, insit quindā partem fructuum regi pendere, quæ ei iure dominij deberetur. Qui læti insperata restitutione agrorum culturā strenuè aggrediebantur: atq; hoc pacto tum Iosephi autoritas, tum gentis erga regem benevolentia non mediocriter creuit: & ius quinta partis frugum etiam postea regum posteros ac successores permansit. Iacobus autem cum decimumseptimum annum in Aegypto exegisset, inter manus filiorum vitam finiuit, precatuq; eis prius prosperitatē & abundantiā

III.

Gen. 48.

9. 50.

dantiam, & vaticinatus, quod singulorum pos-
 fieri in partem possessionis Chananaea terre es-
 sent peruenturi, id quod factū est aliquanto post
 tempore. Præterea collaudato Iosepho quod obli-
 tus iniuriarum plura fratribus bona contulcrit,
 quam vel benefactoribus deberentur, mandauit
 suis filijs vt Iosephi filios Ephraemen & Manaf-
 sen in suum numerum admitterent diuisuri sor-
 te Chananaeam, quemadmodum postea dicitur.
 Postremo rogauit vt in Hebrone sepeliretur.
 Mortuus est autem cum vixisset annos centum
 quinquaginta minus tribus, ex maioribus suis
 nulli pietate secundus, cuius digna præmia Dei
 benignitate est consecutus. Iosephus verò permis-
 sante rege deportatum patris corpus in Hebronem
 magnifice sepeliuit. Caterum fratribus recu-
 santibus cum eo reuerti, quod timerent ne defun-
 cti patre in se vindicaret, cum nō amplius esset
 in cuius gratiam daturū veniam sperarēt, iussit
 eos posito metu nihil mali suspicari: & reductis
 Mosecum magnas possessiones largitus est, nec vn-
 quam eos summa beniuolentia prosequi destitit.
 Moritur autem & ipse centesimo & decimo vi-
 ta anno exacto, vir admirabili virtute prædi-
 tus, in omnibus negotijs prudens, & potestate
 bene vsus: quibus artibus factum est, vt neque
 externum genus, neque calamitas, de qua dixi-
 mus, quicquā offecerit quo minus ad summam
 dignitatē eueheretur. Reliqui etiā fratres vita
 feliciter

Non con-
 gruit hoc
 cum his
 toria
 fis

feliciter exacta in Aegypto sunt mortui, quorum corpora filij & nepotes in Elebronem relata sepeliuerant. Iosephus autem ossa postea translata sunt in Chananeam per Hebræos idam ex Aegypto populariter migrarent: hoc enim ipse adu-
ratus prius mandauerat. Sed & hoc & alia huius populi gesta narraturi, dicemus prius causam propter quam ex Aegypto exierunt.

De afflictionibus Hebræorum in Aegypto per
annos cccc.

CAP. V.

Aegyptij gens delitans & ad laborem se-
agnis, voluptatibus solum, & captandis
vinctumq; lucris delitans, male volebat Hebræis,
quod per inuidiam ferre aquo animo illorum fe-
licitate non putaret. Videntes enim gentes Israël
liberis florere, & opibus labore atque industria
quiescentibus abundare, non satis tuta sibi eorum in-
clementia existimauerunt. & cum iam Iosephi
beneficiorum memoriam tempus obliterasset, re-
gnumq; Aegypti in aliam familiam demigras-
set, inhumane tractabant Israelitas, & varijs
laboribus atterebant, nam & flumen in multas
fossas deducere summo iussu, & mœnia exadifi-
care, & aggeres extruere, multos inundatio-
nes fluminis arcuentes pyramidem etiam insa-
nis substructionibus vexabant gentem nostram;
cogendo varias artes ediscere, & laboribus se-
rendis asuescere: atque in hunc modum per
cccc. annos fuit laboratum, Aegyptijs id

12. patr
archi
rum corpo
ro sepul
Hebræo
7.

Exod. I

falsum
hoc
et ipsi
contrari
doceant

agentibus ut Israëlitas nimio labore perderent:
 nostris contra omnes difficultates eluctari co-
 nantibus. Exortum est deinde aliud quiddam,
 cur genus nostrum magni etiam cuperent extin-
 ctum. Quidam ex eo genere hominum quas gens
 illa vocat sacerum scribas, quarumq; prædictio-
 nibus multum tribuit, prænnuntiat regi nascitu-
 rum per id tempus apud Israëlitas quædam res
 Aegyptiorum olim graviter afflicturum, Israël-
 itas contra euecturum, si modò ad ætatem adul-
 tam perveniret: nam & virtute fore præcellen-
 tissimum, & gloria per eum annum celebrem.
 Quo terrore percitus rex, edicit ex ipsius moni-
 toris sententia, quicquid masculini sexus inter
 Israëlitas nasceretur, in flumen proiectum neca-
 ri: obstetrices etiam Aegyptias diligenter obser-
 vare partus Hebræarum ac parturitiones. Sic
 enim cautum putabat, ne obstetrices ob cogn-
 ationem edictum regium contemnerent: proposuit
 etiam poenã si quis clam servare fœtus auderet,
 ut cum tota familia tolleretur. Gravis fuit hæc
 calamitas, non eo solum, quia liberi orbaban-
 tur, & quia parentes ipsi ministri eorum inte-
 ritus esse cogeantur: sed futurum quoque tempus
 prospicientes inconsolabiliter tristabantur, cer-
 tum generis exitium expectantes, quandoqui-
 dem & proles necabantur, & ipsis parentibus
 non multo post erat moriendum: atque ita in
 extremo infortunio constituti sibi videbantur.

Sed

Sed nemo potest Dei voluntati resistere, etiamsi Exod. 2
 infinitas artes in hoc commiscatur: nam & puer
 de quo sacrorum scriba prädixerat, elusis regijs
 observatoribus clām fuit educatus, & ratē non
 fuisse vitium eventus rei comprobavit. Amara-
 mes Hebræus vir inter suos nobilis sollicitus tum
 publico periculo ne gens defectu iuventutis ad
 nihilum redigeretur, tum priuatim quod domi
 pregnantem uxorem haberet, inopia consilij la-
 borabat: & ad implorandam diuinum præs-
 idium conuersus, orabat vt tandem miseraretur
 homines à quibus vnus perpetuo cultus fuerit:
 daretq; finem presentis afflictionis, quæ toti ge-
 neri perniciem minaretur. Deus autem preci-
 bus supplicis ad misericordiā flexus, astitit ei per
 somnam, insitq; ut futurum bene sperare. Me-
 morem se esse pietatis eorum à maioribus acce-
 pta, nec ipsis defutura præmia, sicut nec proge-
 nitoribus defuisse. Se enim illorum progeniem ad
 eam numerosam multitudinem aduixisse: suo fa-
 uore Abrahamam solum è Mesopotamia in Cha-
 nanæam profectum præter reliquas felicitates
 ex uxore antea sterili liberos suscepisse, & suc-
 cessoribus amplas regiones reliquisse, Ismaheli
 Arabiam, Cheturae filijs Troglodytidem, Isaco
 Chananæam. Res etiam bello men auspicijs fe-
 liciter ab eo gestas nunquam sine impietatis
 & ingritudinis nota non meminisse potestis.
 Iacobi verò hominē etiam apud externas gentes
 h 3 celebre

Exoda

cap. 2.

Oracula

Dai ad

Amram

Pahem

Mofu

celebre est, tum ob eam felicitatem in qua ipse
vixit, tum ob eam, qua posteris eius quasi heredi-
tario iure obtigit, qui a septuaginta viris pa-
tre in Aegyptu comitatus orationi iam ad sexcen-
torum millium numerum creuerunt. Nunc quoque
scito mihi cordi esse & publicam vestram inco-
lunitatem, & privatam tuam gloriam: puer enim
iste cuius natiuitatis metu Aegyptu, factus ve-
stros ad necem damnauerunt, tibi nascetur: hic
neque deprehendetur ab observatoribus, & post-
quam euaserit, praeter opinionem educatores uir-
tutis, suo tempore Hebraos ex Aegyptia serui-
tute liberabit, memoriamque sempiternam hoc prae-
claro facinore consequetur, non apud suos tan-
tum, sed & apud exteras, ne istud beneficium in
te tuosque posteros conferente. Fratrem quoque talentum
habebit, qui dignus sit meo sacerdotio ipse. &
posteris eius in omni aeuum. Etenim per visionem cogni-
tis Amarames experrectus narrauit hoc Lochas-
beli uxori, quae res virique sollicitudinem auxit;
iam enim non puero tantum timebat, sed ne quo pa-
cto promissa felicitas intercideret, sed mox ora-
culo fide fecit mulieris partus, quae tam facile est
enixa, ut observatores fefellerit, nihil sentientes
eorum quae in vulgaribus puerperijs sentiri solent.
Nunc infantulum per tres menses clam nutrierunt,
deinde Amarames veritus ne re deprebensa ira re-
gis incurreret, ac mox & ipse uia cum puero su-
blatus à medio promissionis Dei faceret irritam,
maluit

maluit salutē filij totā ipsius providētia cōmit-
tere ratus etiā si puer lateret, quod tamē perdis-
ficile erat, molestū tamē in cōtinuo periculo vi-
vere nō eius tantū, sed & suo. De Deo verō cer-
tā spēs habebat prouisorū vt oraculi veritatem
euentus indicaret. Hoc consiliū postquā satis pla-
cuit, excogitauerūt tale quiddā: lectulo ē papy-
ro contexto, quantus infantulū cōmōde capere
poterat, bituminēque illito, ne aqua penetrare
posset, indiderunt puerū: atq; ita in flumē proie-
cti salutem diuina providētia commiserunt. In
hunc modū cum a flumine deferretur, Mariam
infantulū soror iussu matris ex aduerso per ri-
pam descendebat, observatura quō tandem pa-
pyraceum illud vas deportaretur a flumine. Hic
verō manifestissime Deus declarauit; nihil hu-
mana sapientia, sed omnia bonitate illius omni-
potenti confici: eosq; qui propter utilitatē suam
aut securitatē alijs perniciem mouantur, quan-
talibet vtantur diligentia, saepe tamē voti com-
potes non fieri. Rursum; qui suam salutem Deo
committunt, prater opinionem ē medijs periculis
emetgere: quod et in hoc puero videre licet. Erat
filia regi nomine Thersites: hac dum ludit ad
ripas fluminis conspicata vas finitās, missis na-
tatoribus iubet lectulum ad se in ripā extrahi:
quo vt iussum erat allato, mirē placuit puer,
quod esset magnus ac pulcher. Tanto enim faua-
re Deus Moysen prosecutus est, vt eum fecerit ab

illis ipsis nutrirī & educari, qui propter eius na-
 tinitatē reliquos quoq; Hebraeos perdēdos decre-
 nerant. Itaq; iubet Thermuthis mulierē alicūda
 adduci, qua puero mammā praebeat: quo nō ad-
 mittēte mammā, sed aduersante, idq; cum alia
 post aliā adduceretur. Mariame quasi non data
 opera, sed fortuito ad spectandum interuenisset.
 Nihil agis, inquit, regina, dum nutrices infantō
 adhibes alieni generis mulieres: quōd si Hebraea
 aliquam accerceres, tum fortē populari mam-
 mā admitteret. Cumq; recte manere videretur
 puella, iussa est ipsa hoc negotium exequi, & la-
 Etantētem quampiam adducere: ac mox vsa per-
 missa potestate, rediit adducens communem ma-
 trem, ignotā omnibus qui tum aderant. Tum in-
 fans perquā libēter inharere mamillae visus est:
 & rogante regina mulier cōmissi infantis curā
 suscepit: & quia proiectus fuerat in profluen-
 tem, ab hoc casu nomē est sortitus: aquam enim
 Aegyptij vocant Moyses verō seruatos: quare
 composita voce ex utrisq; nomē infanti fuit in-
 ditum: qui deinde citra cōtrouersiam prudentis-
 simus Hebraeorum euasit, ita ut Deus iam antē
 praedixerat: erat enim ab Abrahamo septimus.
 nam ipse Amarama filius fuit, sicut pater eius
 Cathi, hic verō Leni, & Leni Iacobi, qui ex
 Isaco erat prognatus: hic autem Abraham erat
 filius. Puer autē non pro aetate proficiebat intel-
 lectu, sed inter ludendum praeter ceteris aequalibus
 sapere

sapere videbatur, et quicquid ageret, noua quada-
dam indole res magnas olim gerendas pra se fere-
bat. Post tertium vero annū atatis admirādam
 gratiam ei Deus addidit: nemo enim erat adeo
 tetricus, ut visa Moysis pulchritudine nō obstu-
 pesceret: et persape accidebat, ut dū gestatur ac
 circūfertur, obuios quosq; in se cōuerteret, ita ut
 relictis serijs negotijs mallēt præcellenti eius for-
 ma oculos pascere. Tanta erat puerilis gratia,
 ut inuiti homines ab hoc spectaculo discederēt:
 quo factū est ut Thermultus hunc sibi filiū ado-
 ptauerit, cum alioquin germanis liberis careret:
 allatumq; patri ostētabat, dicens de successore se
 cogitare, etiā si Deus illi nullū filium gignere de-
 derit. Hūc puerū, inquit, ego educaui non minus
 indole quā pulchritudine diuina excellentem,
 quem Nilus ipse in sinū meum tradidisset videri
 potest, quē decreui adoptare mihi filiū, tibi verō
 in principatu ac imperio successorē: & cum di-
 cto patri infantem in manus imposuit. At ille
 postquā acceptū ad pectus appressisset filia gra-
 tificaturus comiter diadema suū eius capiti im-
 posuit. Moyses verō capiti pueriliter detractum
 prolabi in humū passus, pedibus etiā calcavit: id
 quod mox ominosum est visum, & regno nihil
 boni portēdere: moxq; ille sacrorū scriba qui na-
 tivitatem eius Aegypto cladem allaturam pra-
 dixerat, occidere puerū volebat, vociferās: Rex,
 puer iste per cuius necem nobis securitatē Deus

Moses f
 lius adop
 tatus f
 lius regi

Umno
 sum fac
 Moys

pollicetur, vaticinium iam cōfirmavit, insultando tuo regno, & diadema calcando. Hoc interempto tam Aegyptijs metū, quā Hebraeis spem & fiduciā adamo. Thermutis verò cōfestim eum eripit, rege quoq; non inuito, cui Deus talem animum indiderat, Moysis saluti providens: itaque educabatur quā accuratissimē. Quamobrem Hebrai quidem felicitatem sui generi sperabāt, Aegyptijs verò suspecta erat hac educatio. Sed cum nemo extaret vel è cognatis regijs vel ex alijs optimatibus, qui etiamsi Moyses sublatu esset, magnopere videretur procuraturus Aegyptiorum commoda, abstinnerunt ab eius cade.

Itaque sic natus, & sic educatus, postquā adolevit, breui suae virtutis specimē edidit & quantum momenti vel suis vel Aegyptijs esset allaturus, occasionē nactus talem. Aethiopes qui supra Aegyptiū incolunt, agebant & ferebāt facultates Aegyptiorū: illi moti indignatione ducunt in eos exercitum, contumeliam cum iniuria coniunctā ulturi: mox praelio cōmisso, partim in acie ceciderunt, partim in fugā turpiter cōpulsi retro ad suos se receperunt: quo successu elati Aethiopes fugientibus instabant, & ignavum rati si fortuna non vterentur, cōcepta spe subiuganda Aegypti, late eam populabantur: degustataq; praeda dulcedine, non temperātes sibi ad maiora audenda accendebantur: cumq; vicinas regiones peruagantibus nemo cum armis obviam iret.

bet, pergebat ulterius Memphis usque, & mare,
 nulla ciuitate resistere valente. Quibus calamita-
 tibus Aegyptii pressi, mittunt qui remedium
 ab oraculis petant: cumque responsum esset, He-
 braeum in auxilium aduocandum, rex à filia postu-
 lat Moysen, qui vniuersis copis cum imperio
 praesit. Paruit illa, sed prius rege iureiurando ob-
 stricto nihil in perniciem iuuenis machinaturum,
 pro magna hoc auxilium impetrans, & sacerdoti-
 bus protra dante, quod non pudere viue eius opem
 implorare, quae prius virostem occidendum esse
 monuerit ac iusserint. Moyses vero Thermuti-
 dus simul ac regis rogatu libenter hoc negotium su-
 scipit: quod factum gentis utriusque vatibus lati-
 tia attulit. Aegyptii post partem eius virtute de
 Aethiopibus victoriam, occasione sibi per dolum
 tollendi non defore sperabant: contra Hebraei, Moysen
 copis praeposito, auctore sibi facultatem euadendi
 ex Aegypto seruitute. Ille vero volens hostem op-
 primere priusquam de aduentu suo cognosceret, non
 per fluminis ripam, sed per interiora terra expedi-
 tionem fecit: qua in re satis declarauit quantum
 ingenio polleret ac prudentia: cum enim hoc iter
 difficile esset pra multitudine serpentum (nam hic
 tractus plurimos gignit, aliquot et genera quae
 nunquam alibi reperiuntur, noxios omnes & ipso
 aspectu horrendos, & in his quosdam volucres, et
 non solum homini latentes insidetur, sed & subdi-
 mes ex improviso nocent) commensus est ad se-

CURRUM

*Bellum
 cum Aethi-
 opibus
 Dux
 Moyses*

Mosis

stratagemam

manu

tare per

memoria

bile

Ibis, ser

pentum

hostes et

exitum

carum iter exercitus stratagemam dignū admī-
 ratione: vasa enim plexilia non pauca ē papyro
 in arca formā fieri curauit, quæ cōpleta illis
 secum deferbat. Est autē hoc animal infestissi-
 mum serpentum generi: quapropter fugiat eā-
 rum infestationem, & inter fugiendum sicut in
 cervis retrahē denotatur: sunt autem mansue-
 alites, & cōtra solos serpentes feroces, de quibus
 nunc desino plura, vtpote apud Græcos non inco-
 gnitis. Postquam igitur ventum est in terrā ve-
 nenosis bestiis scatentē, ibes illis immisit, qua-
 rā bona opera vsus, itinere impune peracto nec
 opinos Aethiopes inuasit: commissaq; pralio fu-
 sos ac fugatos, & spe occupanda Aegypti fru-
 stratos retro in suam regionem compulit: nec hoc
 contentus oppida illorū euertebat, & ubiq; ma-
 gna cades hostium patrabatur. quo factum est,
 vt post hac aspicijs Moysis feliciter gesta tan-
 tam alacritatē exercitus præ se ferret, vt nihil
 non laboris toleraturus vidcretur, iamq; aut ex-
 ordium aut captiuitas Aethiopibus immineret.
 Ad vltimum cōpuli in Saba regiam eius gen-
 tis, quam postea Cambyfes Persarum rex de so-
 roris suæ nomine Meroē appellauit; obsidione
 sunt cincti. Erat autem penē inexpugnabilis, vt-
 pote. Nilo circumquaq; cincta, accedentibus ad
 eius munitionem, & alijs fluuijs Astapo &
 Astoborra, qui obiectu suo difficiliorem trati-
 ctum facerent: itaq; sita in insula, & muro vā-
 lido

lido inclusa, non fluminibus tantum arcebat ho-
stem, sed & aggeribus, qui mania inter & flu-
mina ad eorū inundationes prohibēdas instructi,
ad hoc quoq; tū proderant quod hosti etiā post
superata flumina aditum ad urbē oppugnādam
negabant. Hic cū Moyses desiderare exercitum
otiosum agrē ferret, hoste non audente manus
conferere, interim tale quiddam accidit: Erat
Aethiopiū regi filia nomine Tharbis: hac Moy-
sen mīenibus exercitum admouentem & egre-
giē dimicantem conspicata, virtutemq; viri ad-
mirata, qui & Aegyptiorū fortunā labantem
in integrū restitūisset, & Aethiopus modō vi-
ctores in extremum periculum adduxisset, vehe-
mēti eius amore est correpta: quo indies crescēte,
mittit ad eum ē seruis fidissimos coniugiū suum
offerens. Assensit ille hac conditione iureiurando
firmata post urbē sibi traditā ducturum se eam
uxorem, ac mox dicta factum sequitur. Semitū
est nihilominus in hostem, & actū Deo grātis
nuptiisq; celebratis, Aegyptiorum exercitus vi-
ctor domū est redactus. Illi verō accepta salute
odium pro gratia Moysi reposuerunt, & ma-
iōribus studiis insidias cōtra eum machinabātur:
suspiciatq; ne rebus feliciter gestis elatus res
nouas in Aegypto moliretur, apud regē cū cadū
accusauerunt, tam enim & ipse suspēctus ho-
minem habere ceperat, partim inuidia motus,
ab bellum fortiter ac prudenter administratum,
partim

conuēgiū
Mosis cū
Tharbe
regis Aethi-
opiā filie

partim etiā metu alicuius cladis, sollicitantibus
huc & irritantibus indefinēter scribis ac sacri-

x 1. ficis: vbi iam Moyses minima minus abesset à per-
niciē, opprimendū dubio procul, nisi rem olfa-

fuga Moysi
in Madian
fugis in ipso tēporis articulo se clām subduxisset:

& cum vias observari intelligeret, per solitudi-
nes fugā arripuit, quā euasurū inimici minimū

Exod. 2. suspicabātur: & quāuis alimēta nusquam in-
ueniret, inediā patientiā superabat: cumq; ad

urbē Madianā peruenisset, in rubri maris litore
sitam, denominatam ab vno ex Abrahami &

Chaturā filiis; sedens ad quendam puteū lassitu-
dinem ex laborioso itinere contrāctā recreabat.

Erāt enim tempus meridie. & urbē iam in
prospectu habebat. Hoc loco ei negotium inchoatū

natum ex incolarū viuendi ratione, per quod ea
virtutē suā declarauit, & melioris fortune oc-

casionē inuenit: cū enim ea regio laboret aqua-
rum inopia, pastores operā dabant, vt primi pos-

teos occuparēt, ne forte exausta aqua ab alijs,
ipsum pecora potu carere cogerentur. Veniunt

igitur ad puteū septē virgines sorores, Raguelis
sacerdotis filie, quā in magno honore ab eius loci

habitoribus habebatur: quæ patris gregibus
ram gerentes, id quod etiam per feminas apud

Thugodytas ex mare fit, hantā aqua quantum
satis videbatur, gregibus eam potandam in la-

cunus ad hunc usum factus diffundunt. Cumq;
pastores superuenissent, & repellendo puellas

ut. 1. aquam

aquam sibi usurparent: Moyses iniquum ratus,
 nō ferre opem iniuriam patientibus virginibus,
 & se inspectante vim virorū plus polere quā
 ius puellarum, abactis usurpatoribus auxilium
 eis ita vt decebat, prauit. At ille accepto bene-
 ficio postquam ad patrem venerunt, & pasto-
 rum iniuriam, & quomodo ab hospite adiu-
 fuerint, ei retulerūt: rogabātq; ne illi hoc bene-
 ficium periret. Tum ille collaudata puellarū er-
 ga benefactorem gratitudine, iussit vt Moysen
 adduceret meritam gratiam recepturū. Qui ubi
 venit, indicauit ei, quomodo ex filiabus cognou-
 isset de auxilio quod eis tulerat, & virtutem
 eius admiratus, in non ingratos hoc beneficium
 collocatū aiebat: relaturū enim se gratiam non
 modo parem, sed aliquanto maiore. Deinde ado-
 ptato in filium vnā ex filiabus nuptiū tradit:
 ad hoc pecorū, ex quibus olim vniuersa barbar-
 rorum possessio constabat, curatorem eum ac do-
 minum constituit. Hanc fortunam Moyses nar-
 tans apud Iethoglaum, quod Maguēlis cognomen
 erat, debebat apud socerū pascens pecora. Ad
 quanto verō post egit pastum greges in monte
 qui dicitur Sina, omnium in ea regione celsissi-
 mum, & pascuis valde commodum: abundabat
 enim herba, eo quod vulgato rumore numē illic
 habitare, pastoribus hactenus in accessus ob re-
 ligionem loci fuerat. In eo monte mirabile vidit
 prodigium: ignis enim ruli fruticem depascere
 visus,

hoc de
 adoptio-
 ne & pre-
 crado

XII.

Exod.3

Antiqua
 religio
 montis
 Sina

ut ipse
in nube

visus, nec frondes, nec flores, nec ramos quicquam laesit, cum tamen inde maxima & flagrantissima flamma emicasset. Ille tam inopinato spectaculo non mediocriter attonitus magis etiam obstupuit, postquam vocem ex igne emissam, & nominatim sibi vocato verba facientem audiuit: quibus & audaciam eius taxavit, qui non sit veritus locum hactenus ob religionem hominibus in accessum calcare, et consuluisset insuper ut quamlongissime à flammis abscederet: & contentus quidem sit ha visione: non indignus ea, propter suam ac maiorum suorum virtutem habitus, ceterum ulterius nihil curiose inquiras. Prædixit etiam quantum honorem ac gloriam consecuturus esset apud homines diuino favore assistente: iussitque confidenter in Aegyptum proficisci, futurum illis ducem ac ductorem Hebraeorum multitudinis, & liberaturum cognatum populum ab iniqua eius gentis dominatione. Etenim habitaturi sunt, inquit, terram illam quam Abrahamus generis vestri princeps tenuit, & omnia bona eius percepturi, tua prudentia ad hanc felicitatem illos perducente. Sed fac memineris, ut edificis Hebraeis ex Aegypto in hoc loco sacrificium gratiarum actionis ob felicem successum offeras. Et oraculum quidem tale ex igne prodijt. Moyses vero tam visis, quam auditu, territus insit: Potentia quidem tua, domine, quæ et ego veneror, & maiores mei coluerunt, non sum tam insanus

Ut parere dubitem : attamen non intelligo quomodo vir priuatus & nullus viribus praeclatus, vel meis persuadere potero, ut relicta terra, quae nunc habitant, me ducere sequantur : vel etiam si persuasero, quomodo Pharaotes sit cogendus ut illos exire permittat, quorum opera & labore constat Aegyptiorum felicitas. Deus autem iussit illum securum esse de toto hoc negotio, se illi nunquam non adfuturum pollicitus : & siue verbis opus fuerit, vim persuadendi largiturum : siue operibus, virum satis additurum. Mox iussit, ut virga in terram proiecta fide promissorum acciperet : quo facto, draco humi reprobatur, & in spiras se conuolvens caput erigebat, quasi repugnaturus, si quis insequeretur : ac mox denuo in virga est mutatus. Post hoc manum in sinum mittere iussus cum paruisset, albam & colore calcei similem exemit, quae mox in pristinum colorem rediit. Iussus deinde aquam ex propinquo haustam humi effundere, vidit in colorem sanguineum versam. Ad hac stupentem ut confidat hortatur, cum sciat maximum sibi adiutorem affore : utque apud omnes his prodigijs utendo fide illis faciat à Deo se missum, eiusque iussu omnia facere. Iret sine cunctatione, & festinus in Aegyptum properaret, neque die neque nocte iter intermittendo : neque diu tempus terendo, longior in Hebraei seruitute & afflictione redderet. Moyses autem nihil amplius dubitans de promissionibus, quarum certitudinem tot argumentis au-

Tria pro
 digia

3
 Exod.

ditis

De nomi
neri
Exod. 3.
26.

ditis & visis satis colligebat, precatus ut eandē
potentiam in Aegypto, cum exerta opus fuerit,
experiretur: supplex illud etiā rogabat, ut quem
conspēctū ac colloquio suo dignatus fuerat, ei no
men quoq; suū volens ac libens indicaret, ut
rem diuinā illi aliquādo facturū nominatim
eum ad sacrificiū inuocare posset. Tum Deus
aperit ei suū nomē, nūquam antea hominū ulli
auditiū aut cognitum, quod mihi eloqui nec in
nec fas esse arbitror. Moysi verō nō tunc tantū,
sed quotienscūq; opus esset taliū prodigiorū fa
cultas aderat, atq; ita nihil dubitans de oraculū
ex igne redditi veritate, deq; Dei adiutoris fa
uore, magnā spem concepit, fore ut tandē & sui
liberarentur, & Aegyptij insigni aliqua clade
afficerentur. Cumq; cognouisset Pharaonem
Aegyptiorum regem, sub quo ipse fugerat, esse
defunctum, à Raguele commeatum rogat, ut
salua eius pace ac gratia liceat sibi in Aegy
ptum ob publicam cognatorum ac tribulium
suorum utilitatē proficisci. Quo impetrato, &
assumpta quam ibi duxerat. Raguelis filia, li
berisq; communibus, Gerso & Eleaxaro, iter in
Aegyptum arripuit: quorum nominum prius
peregrinum significat, posterius, Dei auxilium,
quod diuina ope insidias Aegyptiorum euasi s
set. Cumq; iam non longe à limitibus abessent,
Aaron frater venit obuiam, Deo sic iubente:
cui mox indicauit quicquid in monte viderat.

Et omnia mandata quæ divinitus illic acceperat. Mox ulterius pregressus obvios invenit præstantissimos quosq; Hebræorū, qui adhuc eius præsenferant: Et mox, ne quid amplius de fide Moysis dubitarent, prodigia divina voluntati attestantia sunt eis ob oculos exhibita: quibus præter omnem opinionem visis attoniti, sperare iam ceperunt providentiam Dei securitati illorum Et incolumitati non defuturam. Atq; ita obsequentiores nactus Hebræos, Et in potestate ipsius se futuros pollicentes, accensos nimirum libertatis amore, ad novum regē se confert. Ibi Exo. 5. 7 posteaquā cōmemorasset operam suam pro Aegyptijs contra Aethiopas contemptim agros eorum vastātes navatā, laboresq; exhaustos, dum nō aliter quā pro suis popularibus bellum administraret, adijcit malā gratiā pro tot beneficijs sibi redditā: oraculum deinde in Sina monte acceptū regi aperit: nec non prodigia quibus de voluntate Dei confirmatus omnē hæsitacionem posuerit, singillatim enumerat. Addit deinde preces, ne per incredulitatem Dei decretis obstaculo esse velit. Cæterum cum a rege contemptim audiri se animadverteret, exhibet illi specimē prodigiorum quæ in Sina viderat. Rex verò iratus sceleratum eum appellat, qui Aegyptiorū olim fugitivus, nunc magicis præstigijs instructus ad reliquos decipiendos venerit. Habere se quoque sacerdotes, qui eadem ostenta repræsentare

i 2 nōssent,

noſſent, non minus peritos huiusmodi artiũ: nec
 eſſe cur ſe Moyses iactare debeat, quaſi ſolus di-
 uina præ cateris virtute polleat, atque ita apud
 rudem multitudinẽ quaſi ſupra mortalem condi-
 tionẽ poſitus, ſe venditet: confeſtimq; cũ & ipſi
 ſuas virgas proteciſſent, in dracones ſunt verſæ.
 Tum Moyses nihil his motus, ne ipſe quidem, in-
 quit, ignoro aut contemno artes Aegyptiorum:
 attamen quæ ego operor, tanto præſtantiora eſſe
 aio, quam iſtorũ magiam, quanto intervallo res
 diuina humanas poſt ſe relinquũt: iamq; mani-
 feſte declarabo, nõ eſſe hæc præſtigias, veritatis
 ſpecie parũ cautis imponentes: ſed ipſiſſimã Dei
 virtutẽ, argumentũ omnipotẽtis illius volunta-
 tis apud incredulos futurã: & cum dicto virgã
 in terram mittit, iubens vt fiat draco, quæ mox
 dicto parens Aegyptiorum virgæ quæ draconũ
 ſpecie reptabãt, vnã poſt aliã aggreſſa omnes
 ad vnã deuorauit. ac mox in priſtinam ſpeciẽ
 reuerſam Moyses ruruſum ſuſtulit. Rex autẽ ad
 indignationem magis quàm admirationem hoc
 factõ commotus, cũ nihil acturũ reſpondiſſet;
 neque quicquam Aegyptiacis artibus profectu-
 rum, mandat operarum exactori qui Hebræi
 erat præpoſitus, vt de labore nihil eis remittat,
 ſed grauioribus etiam quàm ante operum diffi-
 cultatibus premat. At ille prius paleas eis ad la-
 teres fingendos præbere ſolitus, poſthac id facere
 deſiit: ſed interdum detentos in opẽre, noctu ad
 compor

comportandis paleas dimittebat, pristini laboris onus conduplicaturus. Moyses autem neque Exo. 16
 minis regis à proposito deterrebat, neque assiduus suorū querelis: ut à cepto desisteret, vel minimum flectebatur: sed obfirmato contra utrumque animo, in hoc totus erat, ut suos in optatissimā libertatē restitueret. Itaque denuo regem accedit, suadens ut dimittat Hebraeos in Sinā montem, illic Deo sacrificaturos: hoc enim ipsum iussisse, nec posse quenkū eius voluntati resistere: quapropter dandam operā ne fauorē eius cōtemnere videatur, utque populo potestatē exeundi faciat, ne fortē contra molitudo posthac culpam in se transferat, si quid ipsi tale acciderit, qualia Dei voluntati resistentibus enenire solent. Nam necessario calamitates eos cōprehendere, qui diuinam iram in se prouocauerint: & tum terram tum aērē illis infestū existere, tum procreationē filiorum parū feliciter procedere, elemētis etiam quā vincti etiam in eos concitatis: atque hac mala non posse euitare Aegyptios, etiamsi Hebraeos regionē eorū exire cōtingat, nisi hanc profectiōnem bona pace ipsorū impetrauerint. Rege verdū nihili faciente verba Moysis, neque vel tantillum ad eius preces aduertente, grauissima mala in Aegyptios incubuerūt: quae singulatim recensēbo, tum propter eorū rouitatē, tum ut eo magis appareat, non vanas fuisse vati nostri prae-dictiones: postremo quia hominū interest talia cognoscere.

gnoscere, quo magis ea caueant, quibus iritatus
 Exo. 7 Deus ad infligendas penas commoueri solet. Pri-
 mum annus sanguineis fluentis prolaberetur, ad po-

Plaga tus inopia eos redegit, cum praeterca nullum fontem
 habeant: nec coloris tantum id erat vitium, sed si
 quis siti coactus gustaret, confestim acri dolore
 corripiebatur: eratque talis Aegyptus solis, He-
 braeis vero dulcis ac potabilis, & omnino pristi-
 na naturam retinens. Quo miraculo rex inops co-
 filij, timens incolumitati gentis, permisit Hebraeos
 abire: cumque malum cessasset, rursum ad pristinam

Exo. 8. 9 mentem rediit, sententiam suam renouans. Deus autem
 motus hominis ingratitude, qui nec a periculo
 liberatus vellet sapere, aliam plagam Aegypto
 infligit: Ranarum vis immensa terram eorum popula-
 batur, refertus erat & fluuius, ut aqua inde non
 nisi sanie harum viciata hauriri posset, immorien-
 tibus earum plerisque: & imputrescentibus: plena
 erat & terra turpi limo ex quo enascebantur,
 rursusque in eundem resoluiebantur. quoniam & dome-
 sticum victum ferebant in esculentis atque poculentis
 nusquam non reperta, & in cubilibus quoque passim
 oberrantes: ita ut omnia foeterent putore & ratis
 mortuis exhalante infecta. His malis cum exagi-
 tarentur Aegyptij, rex iubet Moysen cum He-
 braeis abire quod velit: & quamprimum hoc duxit
 enauerunt rana, terraque simul & fluuium in pri-
 stinam naturam sunt restituta. Vix dum hoc malum
 cessauerat, cum Pharaon denuo mutatus, prio-

rum oblitus retinere populum cepit: & quasi
aliarū etiā afflictionū naturas experiri veller;
negabat exitū quem prius cōcesserat timore ma-
gis cōpulsus quā ex animi sui sententia. Rursum
rgitur Deus alia clade in hominē fraudulentum
vindicat: pedūculorū enim magna vis ē corpo-
ribus Aegyptiorū scatebat, à quibus mali male
perdebantur, neq; lauacris, neq; medicamentorum
anunctionibus extinguere eos valentes. Qua no-
na peste turbatus rex, & non magis ipso peri-
culo quā eius scditate ac turpitudine terri-
tus, nequā cū esset, agrē dimidiata ex parte re-
spuit. Hebrais enim exire permīssus, ac mox ma-
lo cessante, liberos & vxores relictus obsides ab
eis exigebat: quo facto magis etiā Deū exaspe-
rat, putans se providentiam etiā circumueniri
posse, quasi Moyses & non potius Deus poenae
de Aegyptijs Hebraeorū oppressoribus sumeret.
Variās ergo & multiformes bestiarū species
immittit, quales nemo ante eam diē unquā vi-
derat, tanta copia, vt tota regio malo hoc reple-
retur: pra quarū frequētia & homines plurimī
extinguebantur, & terra nullo pacto coli pote-
rat: & qui praesentaneū exitū euadebant, infe-
cti tamē earū veneno à morbis corripiebantur.
Rege verò ne tum quidē respiscēte, vt volūtati
diuinae caderet, sed mulieres quidē cum viris di-
mittente, pueros verò retinere volēte, nō desue-
runt Deo varia prioribus etiā grauiore poena.

6
6
0
7
1
2
a
8
Deo quasi per contentione repugnare, & si pu-
blica comoda sciens volensq; peccare pergeret.
Itaq; tandē Hebræi pueros etiā vnā cū mulie-
ribus concedit: sed iussit, vt bona sua Aegyptijs
tanquā pradam relinquerent, eo quod ex ipsorū
bonis nihil post tot calamitates superesse cōque-
rebantur. Moysē verò negante aquam postula-
ri, alioqui non habituros vnde sacrificarent. atq;
hac controuersia diutius durante, tam densa te-
nebra, omnisq; luminis expertes, Aegyptijs sunt
circumfusa, vt prospēctū in vniuersum privati
aliq

alij alio casu absumeretur, illo quoque metu imminente, ne fortè penitus ab ea caligine absorberentur. Deinde his discussis post tres dies ac totidem noctes, cum nondum flecteretur Pharaotes, ut liberum exitum permetteret, his verbis eum Moyses aggreditur, Quousque repugnabis Dei voluntati, qui omnino vult ac iubet Hebraeos dimitti, nec est aliud præter hoc remedium aduersus mala quibus affligimini. Rex verò iratè faciens hanc dicendi libertatè, minatus est eum capite plectendū, si posthac de hac re molestus esse pergeret. Respondit Moyses, se non amplius hac de causa verba facturū, sed ipsum cum optimatibus Aegyptijs vltro Hebraeos rogaturum ut quamprimum inde proficiantur: atq; his dictis abiit. Deus autè cum decreuisset adhuc vna plaga ictos Aegyptios cogere ad dimittendos Hebraeos, iussit Moysen edicere populo, ut paratum habeant sacrificium, præparatum tertiadecima Xanthici mensis in quartadecimam, qui apud Aegyptios Pharmuti vocatur, idem Hebraici Nisan, & Macedonibus Xanthicus: utq; ipse Hebraeos educat, omnia sua secum portantes. Ille verò instructos prius ad profectiōem, & per sodalitia distributos in vno loco continebat. Illucescente verò quartadecima, omnes ad exitum animati sacrificabant, & sanguine domos lustrabant, aspersas hyssopo: & peracta cœna reliquias carniū exusserunt, tanquā exituri. Vnde

nunc quoq; solenne manet nobis idē sacrificium,
 quam festiuitatē vocamus Pascha: id transitū
 significat, eo quòd Deus illa die prateritis illas
 Hebræi, Aegyptios morbo percussit: nam pestis
 illa nocte absumpsit primogenita Aegyptiorum,
 vt agminatim ad regiā cōcurreretur à proximis
 vociferantibus, nō amplius detinendos Hebræos.
 Tum rex accito Moyse mandat vt abeāt, ratus
 post eorū exitum regionē cessantibus calamita-
 tibus subleuandā: donis etiam Hebræos honora-
 bāt, alij quò celerius discederēt, alij propter vi-
 cinitatis cōsuetudinē: atq; hoc pacto exitum, est
 flentibus Aegyptijs & pœnitētibus ob prateri-
 tam malā translationē. Iter autem faciebāt per
 Latopolim tūc desertā: Babylō enim post eo loco
 est cōdita, Cābyse Aegyptū vastāte. Cūq; abeu-
 tes iter strenuē cōtinuarēt, tertia die peruenērūt
 Beelsephōtē ad rubrū mare sitā: cumq; nihil per
 viā inuenirēt propter solitudinē, macerata fari-
 na & modico calore in panis speciem solidata se
 sustētabāt: quo victu per triginta dies sunt vsi:
 neq; enim plus commeatus Aegypto extulerant,
 atq; eum ipsum parcē dispensabāt ad necessita-
 tē magis quā ad satietatē: quapropter in memo-
 riam eius inopia festa per octo dies celebramus,
 quos vocamus Azymorū. Caterū multitudo mi-
 grātium vnā cum liberis & vxoribus vix erat
 numerabilis: qui verò militarem aetatem habe-
 bant, sexcentorum milium numerū explebant.

Quo

Quo Moyse duce Aegyptū reliquerūt. C. VI.

Reliquerūt autem Aegyptum mense Xanthico, luna quintadecima, anno quadringentesimo trigésimo post quam Abraham pater noster in Chananaam venit: & post Iacobi migrationem in Aegyptum anno ducentesimo decimoquinto. Moyses vero annum tunc agebat octuagesimū, & frater eius Aaron triēnio erat maior: diserebant etiam secum ossa Iosephi, ita ut filijs suis mandauit. Aegyptios autem perxitit quod Hebraeos dimisissent: cumq; rex praeteris hanc rem agrè ferret, totum praestigijs Moysis imputans, decretū eū est, ut in eos irruerēt: & correptis armis reliquosq; apparatus, persequeretur, retracturi si possent assequi, nō enim timendum ne Deus offendatur, cum iam semel exitus illis sit concessus: sperabant etiam facile se in potestatem redacturos inermes, & de via lassos. Itaq; obuiū quēmq; rogātes quā tenderēt, raptim insequerantur, tametsi per viam difficilem non solum exercitibus, sed expeditis quorū riatoribus. Moyses autem hac Hebraeos ideo duxit, ut si Aegyptij mutata sentētia persequi eos vellent, pānas malitia violatūq; pacti persoluerent: neue Palaestini, quos ob vetere simulatē inſensos habet, de hac profectiōe certiores fieri possent: est enim illorū regio Aegypto contermina. Quapropter omissa via qua in Palaestinam ducit, per desertum via dispendiosa ac difficilis

cili voluit Chanaanam innadere: obiterq; iuxta
 Dei mandata in montem Sina populū sacrificia-
 Exo. 14 turum adducere. Sed vbi ad rubrum mare per-
 uentum est, ecce Aegyptiorū multitudo circum-
 fusa in arctum eos cōpellit: aderant enim septin-
 genti currus cū equitū quinquaginta millibus,
 & ducenta milia scutatorum peditū: hi vias
 omnes obsederāt, quibus effugiū Hebraeis patere
 poterat, inter rupes & mare conclusis, quo loco
 mons præ aspretis inuius ad littus vsq; procur-
 rit: atq; ita ne fuga quidē sp: relictā Hebraeos
 mare inter & montē obsidione premebant, op-
 positis armatis quā exitus in campos aperieba-
 tur. In hac locorū iniquitate cōclusi, cū nec ob-
 sidiōne præ inopia tolerare, nec exitū ad fugam
 inuenire possent, nec arma adessent etiamsi ma-
 ximē pugnare cuperēt, nihil superesse videbant,
 nisi vt turpi deditiōne saluti cōsulerent: quo fa-
 ctum est vt Moysen incusarent, obliti prodigio-
 rum quibus libertatem eis Deus significauerat:
 minimumq; aberat quin propheta lapidato, con-
 temptisq; per incredulitatē pollicitationibus, de-
 ditione in pristinā seruitutē redirēt: nam et la-
 mentis mulierū ac puerorū exasperabantur, ni-
 hil nisi perniciē expectantiū, cū essent rupibus
 & mari & armatis circūcirca cincti, nec vlla
 spes effugij relinqueretur. Moyses autem effera-
 ta licet contra se turba nulli succumbens diffi-
 cultati non cessabat eis prospicere, Deo fretus,
 quem

quem post tot libertatis praesagia probabile non erat permissurum ut aut deleteretur, aut in potestate inimicorum relaterentur: cumq; medius in concione constitisset, sic ad eos ~~verba~~ fecit: Si homo aliquis res vestras bene ac prudenter hactenus administrasset, oportebat & in posterum similis eius curam & diligentiam expectare: nunc postquam Deus ipse gubernandos vos suscepit, quanta insania fuerit eius opem non sperare, qui per me ultro vobis praestitit quicquid ad vestram salutem ac libertatem conferre videtur: imò hac ipsa difficultas & angustia magis vos ad sperandum accendere debuerat: ipse enim vos in arctum hunc locum concludi voluit, ut ex tanta necessitate praeter vestram aequam ac hostium opinionem servaret, atq; in hunc modum declararet, non solum potentiam suam, sed favorem etiam quo vos perpetuo prosequitur. Non enim in parvis rebus Deus propitius auxilium afferre solet, sed tum potissimum, quando spei superest minimum. Ergo huius ope freti, qui potest & ex parvis magna facere, & horum potentiam debilem reddere, ne terracimini Aegyptiorum apparatu, neq; propter fugam mari & motibus impeditam animi despondete: potest enim Deus & hos in planiciem & mare in terram vertere.

Quomodo mare scissum Hebraeis: egyptios fugientibus viam aperuit. CAP. VII.

HAec effatus ad mare eos Aegyptius spectantibus ducebat. Habentes enim eos sub oculis,

oculis, quòd essent persequendo defatigati, pugnam in sequentē diem differre cōsultius putabant. Vt verò ad extremū littus vētum est, tum Moyses sumpta virga Deum in auxiliū supplexe inuocat, dicens, Tu domine JES ipse quòd nec viribus nec artibus humanis vllum hinc nobis patet effugium: superest vt ipse salutē huic populo expedias, qui Aegypto relicta huc est delatus, tuam voluntatē tuamq; fidem secutus: ad te solum omni alia spe, omni cōsilio, destituti confugimus: ad tuam tantū providentiam respicimus, qua sola nos iratis Aegyptiis eripere potest. Succurre igitur properē, & potentiam tuam exere, & populum iam cōclamata salutis ad fiduciam & spem excita: in difficultatibus constituti sumus, sed nostris non tuis. Tuum est domine hac mare, tuus & mons qui nos claudit: & hic patet te iubente aperiri, & illud in terram verti: possumus & per aërem sublimes effugere, si ita nos seruari tibi placeat. Hæc precatus, mare virga percutit: quo ictu repente scissum, & retrorsum se recipiens, nudum solum Hebraeis ad fugam capeffendam relinquit. Moyses autē videns adesse Deum, & mare de suo solo cessisse, primus progreditur, hortatur Hebraeos vt alacriter sequantur per viam diuinitus datam, & lati præterito periculo gratius agāt ob tam incredibilem salutis rationē tam subito exortam. Illis verò impigrè subsequētibz, nimirum diuina

nina ope fretis, Aegyptij primum insanire eos putabant in manifestam perniciem ruentes. Postquam verò viderunt eos lōge processisse, & impune absq; omni impedimento iter facere, impetu facto persequi eos coeperunt, quasi & ipsi tutum per mare iter habituri: & præmissis equitibus à littore descendebant. Iamq; in aduersum littus enaferant Hebraei, hostibus à tergo relictis, quos armis graues ipsa etiam miraculi nauis nonnihil est remorata: sed cum incolumes illos terrā tenere viderent, sibi quoq; eundē euentum pollicebātur. Verūm fefellit eos hāc opinio, nescientes non quorumvis talem viam esse, sed Hebraeorum tantum, & fugientibus tantum ad salutem patere, non hostibus qui eos perdendi animo insectarentur. Ergo cum iam riuersus exercitus introgressus esset, refunditur iterū mare, & Aegyptios fluctibus inuoluit, ventis etiam eodem impellentibus: accesserunt & imbres de caelo, & aspera tonitrua fulguribus simul intermicantibus: fulmina quoq; deferiebantur, & nihil omnino decreat eorum quae ab irato Deo hominibus ad perniciem immitti solent: nam & nox eos caliginosa nimis ac tenebrosa comprehendit, atq; ita totus ille exercitus est deletus, vt ne nūntius quidem cladis domum reuertetur. Hebraei verò vix sui compotes erant praegaudio ex tam inopinata salute concepto, accedente huc etiam hostium interitu, quo maior esset

esset libertatis securitas, nemine superstite qui eos in servitutem vindicare cuperet, & Deo ex professo illis auxilium submittente: quapropter tum sua salute, tum inimicorum supplicio lati, magis quàm ulli antehac homines in hymnis &

Exo. 15

bilaritate totam noctem exegerunt: & Moyses carmen, laudes Dei, & ob presentem favorem gratiarum actiones continens, hexametro versu composuit. Hæc ego ut in sacris codicibus inveni, ita sigillatim conscripsi. Nemo autem mirari debet tanquam incredibilia, si priscis hominibus & ad malitiam etiam tum rudibus, de salute periculantibus via per mare patuit, siue Dei voluntate, siue natura sponte: quandoqui-

~~dem~~ heri & nudius tertius Alexandri ductu Macedonius Pamphylus mare cecidit, & aliam viam non habentibus illac iter aperuit, cum Deus eius opera ad destruendum Persarum imperium uti decrevisset: id quod omnes testantur, qui res gestas illius regis scripto prodiderunt. Sed de his ut cuique libet ita sentiat. Postera verò die cum ælius & ventus arma Aegyptiorum in littus expulisset, in quo tum Hebræi castra posuerant. Moses id quoque divina providentia factum interpretatus, ne posthac inermes essent, collecta virritim distribuit: atque ita iam probe munitos ad Sina montem duxit, sacrificaturus ibi Deo, & munera pro salute populi oblatorus, quem admodum iussu esse iam ante dictum est.

FL. IOSEPHI ANTI-
 QVITATVM IVDAL-
 CARVM, LIBER
 TERTIVS.

Quomodo Moyses populum ex Aegypto in
 Sina montem eduxit. CAP. I.

RECENTEM hanc letitiam ex
 insperato accepta salutis offusca-
 vit nonnihil itineris molestia, quo
 per deserta in Sina montem duce-
 bantur: quod emetiēda esset regio difficilis pro-
 pter ciborum & aquarum extremam inopiam,
 & ne brutis quidem alendis, nedum hominibus,
 idonea: erat enim tota squalida, & nihil omni-
 no humoris habens, unde fructus provenire solēt:
 talem autem viam necessario sunt ingressi, cum
 aliam non possent: deferebantq; secum aquam
 priusquam desertum intrarent haustam, duce
 ita pramonente: qua absumpta putcos magno
 labore propter duriciem terra fodientes aqua-
 bantur, ac ne si quidem vel satis bonam, vel
 quantum sufficeret inueniebāt. In hunc modum
 iter facientes perveniunt prima vespere in lo-
 cum quendam, cui propter aquas vitiosas no-
 men fecerunt Mar, amarorem vocabulo signifi-
 cante: ibiq; lassus de via & comeatu quoq; iam
 absumpto inopia sentire incipientibus dvertere
 placuit. Inuitabas ad manducandum putens sortē re-
 pertus,

Exod. 15

pertus, qui tametsi tantis copijs non posset suffi-
 cere, non nihil tamen solatij propter naturam re-
 gionis praebebat, audiebant enim nihil aqua in
 progressu se inuenturos: hac ipsa quoque amara
 fuit & nulli potabilis, non homini solum, sed ne
 inmento quidem. Moyses autē videns eis animū
 cecidisse, nec habens quod diceret, non enim erat
 res cū hoste, quē virtute repellere posset, sed &
 viri & imbellis mulierū ac puerorū multitudo
 ex aquo periclitabantur, agrē expediebat consi-
 lium populi miserā ad propriū infortunū refe-
 rens. ad hunc vnum enim concurrebant, mulier-
 cula infantibus opem implorantes, viri verò mu-
 lieribus, ne se despiceret, utq; salutis remedium
 aliquod quæreretur. Ad preces igitur versus orat
 ut Deus mutata aqua ex vitiosa potabile red-
 dat: quo annuente hanc gratiā, arripit frustum
 ligni forte ibi iacēs, & mediū per longitudinem
 scissum in aquā mittens, docet Hebraeos Deū ex
 auditis precibus pollicitum daturum se aquā de-
 siderantibus, si grauiter iussa peragerēt. Quibus
 rogantibus quid facto opus sit, ut aqua mutetur
 iubet robustissimū quēq; certatim puteum ex-
 haurire, dicens, maiore parte enacuata reliquū
 potabile fore: quo facto aqua agitatione cōtinua
 purior reddita, potū iam nō aspernandum mul-
 titudini exhibuit. Hinc castris motis peruenērūt
 in Ilym, agrū, ut primo aspectu e longinquo vi-
 debatur, nō malū, ferebat enim palmas: ut verò
 propius

Non mis-
 eria
 cula affi-
 git sed hu-
 manae in-
 dustrie:
 vnam sal-
 utem

propius est ventū, fefellit omniū expectationē:
 palma enim nō plures erāt quā septuaginta,
 eaq; nō admodū procera propter loci ariditatē:
 nam ne à fontibus quidē rigabātur, qui duode-
 cim eo loco erāt, sed nō ita largi vt emissis riu-
 lis humiditatē terra subministrarent: quare ad
 egerendā harenā versi in nullas venas incidere
 poterant, & si quid modicū distillaret, fossione
 turbatum inutile ad potū reddebatur. Arbores
 quoq; nō multū fructū ferebāt propter eandem
 aquarū inopiam: quāmobrē exortū est murmur
 multitudinis cōtra ductorem, omnē miseria sua
 causam in vnū illum confereutis. Trīginta enim
 dierū itinere confecto, cōmeatum omniē, quē secū
 extulcrāt, iam absumptū desiderabant, & cū
 nihil adimentorum in terra deserta inuenirent,
 minimum à desperatione aberant: atq; ita prae-
 sente egestate prateritorū tam Dei quā Moy-
 sis beneficiorum memoriam excutiente, in iram
 cōcitati videbātur iamā correptis saxis in im-
 peratorē suū inuasuri, autore interitus sibi cla-
 mitantes. At ille irritatā multitudinem & tam
 acriter in se concitatam animaduertens, fretus
 Deo & conscientia rei bona fide administrata,
 prodit in medios vociferantes & saxa intentā-
 tes. Cumq; singularem quādam gratiā in vultu
 praeferret, populariq; facundia cū primis polle-
 ret, exorsus est iram eorū mitigare, obsecrans ne
 in praesentē necessitatē intenti omniū praterito-

Contra
 riuū in
 medietate
 Exod. 16

Exo. 16
 confusio
 huius

Moysi
 oratio
 ad furo-
 rem po-
 puli

rum beneficiorū memoriā abijcerēt: utq; à difficultate tunc promente animum ad Dei gratiam ac dona verterent, quibus toties præter opinionē cumulati fuissent: nunc quoq; expectarent eū bonum exitum præcuraturū, quem verisimile sit ad præbandam eorū fortitudinē, patientiam & gratitudinē, utq; appareat præterita ne an præsentia plus apud eos possint, hanc rerum angustiam immisisse. Cauendū igitur ne ob intolerantiam atq; ingratitude diuino fauore indigni deprehendantur, qui & voluntatē ipsius quam secuti Aegyptū reliquissent, contemnant, & ministrū eius iniquis odijs persequantur, præsertim cum hætenus in nullo eorum quæ Dei iussu gerenda susceperat, deceptos se queri possint. Enumerat deinde sigillatim, quomodo afflicti fuerint Aegyptij dum eos contra Dei voluntatē detinere conarentur: quomodo idem flumen illis quidem cruentum & ad potū inusile, ipsis vero dulcis fuerit ac potabile: quomodo item refluum mari locū eis & viā ad effugium cedente, ipsi quidem per eam euadentes salutem sunt consecuti, inimicos verò interuersione deletos inspectauerint: & quomodo in eā usq; diē inermes, Deo præbente armorū quoq; copiā sibi cōparauerint: tum quoties ex ipsis insentis faucibus eos præter omnium opinionem incolumes Deus eripuerit, qui cum semper sit omnipotens, ne tum quidem de ipsius prouidentia desperandum. Quamobrem

aqua

æquo animo ferenda omnia, cogitandumq; non
 esse ferum auxilium quantum differatur, quod
 rebus adhuc integris accipitur: & sic existi-
 mandum, non contemni à Deo sua pericula, sed
 fortitudinem explorari ac libertatis amorem, ut
 videat utrum eius cupidine & ciborum & aqua-
 rum inopiam sustinere valeant, an potius more
 pecudum dominis in suum usum pascantibus ser-
 uire malint. Se quidem non tam sibi priuatim ti-
 mere, cui caso iniuste nihil mali accidere possit:
 quam ipsorum incolumitati, si per istam lapida-
 tionem facta & consilia Dei damnare videan-
 tur. His verbis furentes ad saniorē mētē reduxit
 & iam ad facinus armatis saxa de manibus ex-
 cussit. Sed quoniam intelligebat non de nihilo cō-
 citatos, ad preces & supplicationes confugit: &
 confensa quadā specula, opem Dei rebus per ino-
 piā afflictis deposcebat, in cuius solius manibus
 salus populi reposita esset: utq; propitiis veniā
 daret populo duris rebus ex asperato, & propter
 hoc more humano ab officio decedēti. Deus verò
 curā sibi populū fore pollicetur, & opem quam
 peterent iam iam affuturā. His impetratis Moy-
 ses descendit ad multitudinē: illi verò animaduer-
 tentes promissionibus diuinis latē, & ipsi posito
 merore vultus hilares sumpserūt. Tum ille stans
 in medio concionis, ait se presenti necessitati à
 Deo remedium asserre, nec ita multo post ma-
 gna vis coturnicū, quod genus auiū præ cæteris

Arabicus furus alit, superato interiacente mari
 longo volatu fessarū, qui alioquin etiam non est
 sublimis, in Hebraeos desertur. Illi verò cibos di-
 uinitus oblatos certatim cōprehendentes, reme-
 dium inopia querebant: & Moyses rursum ad
 supplicationes vertitur, ob auxiliū à Deo pro-
 missum simul atq; exhibitū: qui ad hunc modum
 partis, alia mox alimenta demisit. Nam inte-
 rim dum Moyses precabundus palmas attollit,
 vos de cœlo delabitur qui cum manibus eius
 herens concreuisset, suspicatus ille hāc quoq; ali-
 moniam à Deo dēmitti, degustat: letusq; re cō-
 perta, turbā ignarā & putantē hiberna tempe-
 state vingere, monet opinione falli, nec vulgare
 vorē de calo descendere, sed alimoniam qua opa-
 alia destitutos periculo famis eximeret: ac mox
 prægustatū offert, vt experti crederent. Illi verò
 ad eius exemplū nouo cibo leti fruebantur, quī
 suauitate ad mellis dulcedinem accedebat, aspe-
 ctu verò ad aromatis similitudinē quod Bdel-
 lism dicitur, magnitudine corianari semini si-
 milis: eumq; pro se quisq; certatim colligebant.
 Sed mox edicto admonētur, vt ex equo assaro-
 nis mensurā quotidie colligerēt, nō enim de fore
 hoc cibi genus: quod eo factū est, ne infirmiori-
 bus deesset, dū robustiores per auaritiā plus sa-
 tis colligūt. Quod si quis contempto edicto ultra
 prescriptū modū collegisset, plus defatigatus ni-
 hilo plus habebat quā ceteri: quicquid enim
 ultra

Manna
 exod. 16

ultra assaronē sequēti die supererat, inutile red-
 debatur, amaritudine ac vermibus corruptum;
 adeo diuinus & incredibilis erat hic cibus: cuius
 hac natura est, ut qui hūc habet, alium non de-
 sideret. Quin & nostris tēporibus tota ea regio
 genere hoc compluitur, quemadmodum olim in
 Moysis gratiam Deus in alimentū demisit. Hoc
 Hebraei Mania vocant: nam hac vox Man, in
 nostra vernacula est percōtatiua. Quid hoc est,
 interrogans. Atque ita perpetuum gaudium ac
 securitatem per hunc cibum sunt adepti, quo per
 annos x l. deinceps sunt sustentati: tantū enim
 temporis in deserto, haeserunt. Sed ex loco in quo
 hac primum contigerunt castris moti, postquam
 in Raphidim peruenerūt, extrema iam siti labo-
 rabatur: eò quòd & precedentibus diebus raros
 fontes inuenire datum est, & tunc in regionem
 omnino aquis carentē inciderūt. Rursum igitur
 Moysi irascebantur. Ille verò declinato, aliquan-
 tiſſper turba furore, ad deprecādum vertitur, ro-
 gans ut qui cibum in egestate dederat, nūc potū
 quoq; in extrema necessitate largiretur tātum
 non siti deficientibus, quādoquidē solus cibus in
 hoc rerum statu nihil proderat. Deus verò nihil
 cūctatus promittit Moysi daturum se fontem &
 aquarū abundantia vnde minime sperarent: in-
 betq; ut virga ferēs petram in conspectu sitā,
 inde peteret ea qua desiderabant: velle se ut per
 otium & absq; labore petum adipiscantur. Hic

NOTA

nota

Exod. 17

acceptis à Deo Moyses reuertitur ad populū præ-
 solentem & intentis oculis, si spectantem: iam
 enim videbant à specula descendente. Qui post-
 quam reuersus est, ait Deum eos ex hac etiā ne-
 cessitate liberaturū & in sperato modo salutem
 largiturū, fluuiο de petra illa prorumpente. Quo
 audito territus, si lassitudine ac siti enectis petra
 esset excidēda, Moyses ferit eam virga, quā ene-
 stigio delihscens aquā euomuit copiosissimā si-
 mul ac limpidissimā. Illi verò inopinato specta-
 culo attoniti, vel aspectu ipso recreabantur:
 moxq; magna cū voluptate bibeāt, quod esset
 dulcis & qualem diuinitus datam esse cōuenie-
 bat. quapropter & Moysen plurimi faciebant,
 quem Deo tam carum viderent, & Deo pro ac-
 cepto beneficio quas poterant per sacrificia gra-
 tias referebant. Testantur autem sacra litera
 in templo dedicata, quod Deus Moysi prædixerit
 petram ex se aquā profluentem esse edituram.

De Amalecitarum & sociorum clade, & præ-
 da quæ Israëlitis inde obtigit. CAP. II.

11. **H**ebraeorum autē fama longe lateq; diuis-
 Exo. 17 gata, rumoribusq; de his per omnes gētes
 circunquaq; sparsis, nō mediocris metus accolæ
 eius regionis occupauit: & missis vltro citroq;
 legationibus adhortabātur se inuicē, vt aut ar-
 cerent, aut delerent etiā, si modo possent, adue-
 tantem multitudinē. Tracipui verò huius expe-
 ditionis indigatores erant qui Gabolitidem re-
 gionem

gionem & vltimam Petram incobant, vocanturq; Amaleciti, inter eas gentes pugnatissimi: horum reges & se inuicē & finitimos ad Hebraicum belū concitabant, externū exercitū Aegyptiorū fugitiuos perniciē sibi struere dēclitantes: quos nō oportere contēni, sed priusquā vires eorum augeantur vberē aliquā religionē adeptas, & fiducia ex ipsorū cēssatione concepta priores bellum aggrediantur, tutō posse opprimi: consultiusq; esse in deserto eorū conatus vlcisci, quā expectare dum vrbibus bonis ac opulētis potiātur. Hoc enim esse prudentiū, inuitīs aduersariorū potētiae quā primū obstare, nec spectare dum quotidiani succēssus in maius augeatur, & potius curare ne in discrimē veniant, quā ut periculo eximātur. Post huiusmodi legationes decretum est cōmuni consilio, ut Hebræos adorti pralio repellere conētur. Nihil tum minus expectabat Moyses, quā motum aliquē indigenarum: ergo cū videret trepidare ac tumultuari populū, cui de improviso & imparato cū instructissimo hoste confligendū erat: hortatur ut Dei sententia freti, cuius aspicijs libertatē seruitutis praeluissent, nihil aliud quā victoriā cogitarent: neve reputarēt quod armis, pecunijs, com meatu & alijs huiusmodi praesidijs sint inferiores: sed cum Deum pro se contra hostes stantem habeant, tales animos cōciperent, ac si humanis etiam opibus esse longē superiores: nec ignorare

Amaleciti
ut
aut op
pugna
uerint
Hebræos

illos quantus sit adiutor, toties in grauioribus
malis expertos, hunc & hostibus esse infensum,
& Hebraeis propitium: eumq; fauorē satis decla-
ratum dum famē ac sitim prodigiose ab eis de-
pellit, dum mari & monte inclusis insperatū ef-
fugium expedit. Adhuc tanto magis ad victo-
riam aspirandū, quod post hāc nihil sint deside-
raturi eorū quae ad humaniorē victū pertinere
videntur. Talibus dictis animato populo, conuo-
catisq; tribunis & optimatibus, vniuersos &
singulos hortatur, iuniores quidē vt gradiorum
dicto audiāt, hos verò vt omnes imperatoris sus-
pensus obseruent. At illi periculum contemnētes
& conflictus cupidi, sperabant hanc pugna mi-
seria finem allaturā, & vltro Moysen rogabant
vt se cōfestim in hostē duceret, ne ve intepestina
cunctatione alacritatē militum hebetaret. Tum
ille selectis ē reliqua multitudine ad pugna idō-
neis Iesum praescit Naueci filiū ē tribu Ephra-
mitide, virum manū ac cōsilio iuxta promptū,
& pietate insignē, & à Moysē praeceptore hac
parte non degenerantem: aliquot etiam cohortes
ita disponit, ne ab aquatione intercludi possit:
plures etiam ad praesidium castrorū et imbellis
multitudinis relinquit. Per noctē deinde ad prae-
lium se expediunt, & armis simul ac corporibus
curatis intenti signum classico per Moysen dari
exspectant: qui & ipse pernox cū Iesu cōsulta-
bat, eumq; de instruendis ordinibus admonēbat.

Appetente verò iam die, hortatur ducē vt spei
 de se concepta respondere studeat, & re feliciter
 gesta existimationē sibi apud milites cōparare:
 similiter Hebraorū optimū quēq; priuatim, ac
 mox omnes armatos verbis ad fortitudinē accē
 dit: atq; ita instructos & animatos Iesu & Deo
 committit, ipse montē ascēdit. Iamq; ad manus
 ventū erat, pugnabaturq; strenuē, nec adhorta
 tiones mutua deerant: & quandiu Moyses ere
 ctas manus tendebat, Amalecita deteriore con
 ditione praeliabatur. Moyses verò extēsiōne ma
 nuū lassatus, cum observa, set quotiescunq; ma
 nus dimitteret, toties suos non ferentes hostis im
 pressionē cedere, iubet fratrem Aaronem, & so
 roris Mariamnes maritum Vronē, vtrinq; astātes.
 manus sibi indusiēter sustinere, neq; permittēte
 vt per lassitudinē deferretur. quo facto egregiē
 vicerunt Hebraei, fuissentq; internecione deleti
 Amalecita, nisi interueniente nocte fuga & la
 zebis quidam eorū salutē sibi quasissent. Qua
 victoria nō alia vel magnificētior vel magis op
 portuna maioribus nostris contigit: nam & oc
 currentē exercitum fuderūt ac fugauerunt, &
 omnibus circumquaq; degentibus magnū terro
 rem incuserūt, & laboris premium prædā opi
 mam reportauerunt: namq; castris etiam hosti
 libus expugnatis publicē & priuatim sunt di
 tati, qui ad eam diem vix quotidianum victum
 sibi parare poterant. Nec in præsens tantum ea
 vict

vt m
 - vtrius
 Maria
 sororis
 Moysi

victoria profuit, sed in futurū etiam: non solum
 enim corpora aduersariorū, sed animi quoq; eo
 pralio sunt fracti: & omnibus circumquaq; gen-
 tilis: ex illo tempore facti sunt formidolosi: ipsis
 vero opulentia non mediocri accessio est facta:
 multum enim auri & argenti in castris fuit re-
 pertū multa aramēta vel escaria vel coquina-
 ria, magnus etiam pecunia signata numerus: ad
 hac textilia & armorū ornatus, aliāq; supellex
 castrensis, & varia prada iumentorū & impe-
 dimentorū, quæ exercitum sequi solent: quin &
 audaciores multo successus hic Hebræos reddi-
 dit, & fortitudinis ac industria magis studiosos,
 nihil nō sibi pollicētes si virtutē strenuē colerēt.
 Et hoc quidē pralium talē exitum est sortitum.
 Sequenti verō die Moyses casorū cadavera spo-
 liauit, arma quæ fugiētes abiecerāt collegit, &
 illis quorū opera insignior fuerat premia distri-
 buit, Iesumq; ducē pro cōcione collaudauit, mi-
 lite per acclamationes laudem viri cōprobante.
 Adeoq; incruenta fuit hac victoria, vt ne vnus
 quidē ex Hebræis desideraretur cū hostilium
 cadauerū numerus præ multitudine incōpertus
 manserit. Maclatis deinde pro gratiarū actione
 victimis, aram DEO VICTORI posuit:
 pradixitq; interuocione delēdos Amalecitas, vt
 ne vnus quidē eius generis relinquat, quōd He-
 bræos vltro armis aggressi essent, idq; in deserto
 & inopia laborātes. postremo ducem exercitus
 vitor

victriciali epulo excepit. Hoc fuit primum pra-
 lium post exitum de Aegypto. quo hostem la-
 cessentem fortiter reiectum magna clade affece-
 runt: post quod per dies aliquot festis epinicijs ce-
 lebratis, & quiete viribus reparatis, instructo
 agmine iter continuabant: iam enim creuerat
 armorum numerus: & ad hunc modum pas-
 latim procedentes, tertio mense postquam ex
 Aegypto mouerant, ad montem Sina peruene-
 runt, in quo Moyses visionem ardentis rubi vi-
 derat, ut iam antè commemorauimus.

Raguel: consilium quod genero suo Moysi
 dedit. CAP. III.

Cum autem rui feliciter gesta fama ad Ra- III.
 guelelem quoq; peruenisset, gratulabundus Exo. 18
 occurrit Moysen & Sepphoram & eorū liberos
 salutaturus. Is latus soceri aduentu sacrificium
 instaurat, & populo epulū prabet prope rubū
 qui flagrationem illaesus euaserat. Dum verò
 multitudo per suas quāsq; cognationes epulatur,
 Aaron cum suis assumpto & Raguele laudes
 diuinās consinabant, auctore salutis ac libertatis
 celebrantes: duce quoq; suum faustis carminibus
 prosequēbantur, cuius virtute omnia sibi ex se-
 centia successissent. Raguel quoq; priuatim mul-
 ta in populi laudē, multa in Moysi eius serua-
 toris cecinit, cuius aspectus tot viri boni ac for-
 tes regerentur. Sequenti autem die Raguel IIII.
 videns Moysen multitudine negotiorum obrui
 (inieb

(finiebat enim lites quorum opus erat, omnibus ad ipsum deferētibz, et alio arbitro ius suū tenere se posse non existimātibz, et his etiam quī causam sub tali iudice perdebant a quo animo sententiā ferentibus) tunc quidē siluit, neminē volens impedire quō minus iustitia viri frueretur. Vbi verō tandē à negotiorū tumultu absolutū vidit, seductū seorsum quid facto opus esset docuit: cōsuluitq; vt minores causas alijs cognoscēdis cederet, ipse verō tantū Reip. negotia tractaret. non deesse enim Hebraeis & alios dū dicandis litibus idoneos: curā verō tot milium salutis sustinere posse neminem nisi Moysi similem. Itaq; cū non ignores, inquit: tuas dotes, quae toties populo periclitanti fuerant vsui, tibi ipse parcēs, permitte alijs vt ipsi inter se lites ex iure dirimant: tu verō diuino tantū cultui deditus esto quō facilius populum ē presenti necessitate eximas. Quin & illud pro virili cōsuluerim, vt lustratis ac recēsitis copijs eas in dena milia distribuas singulis huiusmodi legionibus suos duces praeficiendo: easq; rursum in cohortes millenarias, quingenarias, centenarias & quinquagenarias partiari: itemq; in manipulos triginta & viginti et decem commilitonum: tum deinde ita distinctis praefectos imponas, singulis appellationē à numero subditorū militum indita. Iudices autē viros virtute ac iustitia praestātes populi suffragijs creabis, qui de cōtroversiis eorum defer

desernat: & si fortè quid gravius inciderit: eius
cognitione ad te releget. Atq; hoc pacto neq; He-
braeorum quisquam suo iure fraudabitur, & in
sine interpellatione Deum colēs favorē eius pro-
pensorem exercitui conciliabis. Hoc Raguelis v.
consilium Moyses libenter admisit, fecitq; quic-
quid ille monuerat, non sibi hoc commentū r̄sur-
pans, neq; autorem eius calans, sed pro concione
populo indicans cuius hoc inuentū fuerit. Quin
& in libris suis Ragueli ascribit inuentionem or-
dinum militarium ac iudiciorum, malēs dignos
sua laude nō fraudare, quā sibi alienum decus
r̄surpare, vt hinc quoq; virtutem ipsius cōycere
liceat: de qua suis locis saepe nobis dicendū erit.
Interea dum his locis populus haeret, Moyses pro
concione ait se ire in montem Sina collocuturum
cum Deo & aliquid vtile eis inde reportatu-
rum: iubetq; vt ipsi interim in propinquo castra
metentur, viciniore Deo futuri.

Moyses cōcēso Sina mōte acceptas à Deo decē
præceptorū tabulas ad populū reportat. C. IIII.

H Is diebus ascēdit Sina montē omnium re-
gionis eius celsissimum, & ob nimiam al-
titudinem cautesq; præruptas non ascēsus tan-
tum hominum, sed aspectus quoq; ipsos defati-
gantem, vt non immerito propter numē incolēs
religiosus haberetur. Hebraei verò iuxta mādā-
tum profeta motis castris radices montis occu-
pant, suspensi animis quidnam boni ita vt pra-
miser

Num
romm
Cap. 10

1. Mon
Syna

miserat, esset à Deo reportaturus : atq; interim
 dum ductorem suum expectant, fastos dies age-
bant, castitatem seruantes tum in ceteris, tum
 abstinendo à cōgressu mulierū per triduum, si-
 cut iussi fuerant, & assiduū precibus Deum so-
 licitates. vt propitius Moysen excipiens, donum
 sibi per eum aliquot mitteret, quod ad vitā bene
 ac feliciter d'gendam conducibile foret. Interim
 & victu sumptuosiore utebantur, & ornatu
 splendidore vnā cum vxoribus ac liberis excole-
 bantur. atq; in hūc modum duabus diebus inter
 epulas exactis, apperente iam tertia nubes prī-
 mum prater solitum supra tota castra Hebræo-
 rum sublimis pependit, tētoria quā late pate-
 bant cōtegens, reliquū cælum circumquaq; clara
 serenitate obtinente: procella deinde cum imbre
 vehementi ruebant, & fulgura simul crebrā mi-
 cantia terrebant, fulminaq; elisa significabant
 Moysen ex sentētia cum Deo propitio cōuenisse.
 Hac lecturi vt cuiq; placuerit accipiant, mihi
 certē fas non fuit discedere ab illis quā in sacra
 hīstoria cōscripta habentur. Caterū Hebræi
 visa insolita tēpestate, eiusq; horrendo strepitu
 aurē feriente supra modū turbabātur: nā et rei
 nouit'is terrebat, & rumor vulgatus de monte,
 quod crebro Deus eū inuiseret: quālibet contine-
 bāt e intra tabernacula mœsti, putātes a lō de
 salute Moysi, et illo per irā Dei sublato se quūq;
 simile exitiū manere. In tali rerum statu ecce
 sibā

ubi Moyses exultās latitia, vultuq; ipso animū
 gaudio gestientē praeferens: quo cōspecto repente
 metus omnis abiit, inq; locū eius spes magni ali-
 cuius boni successit: nam & aer ad eius aduen-
 tum pristinā serenitatē recepit. mox igitur con-
 cionē aduocat, audituram quae mandata à Deo
 referat. quam ubi conuenisse animaduertit, è su-
 periore loco, vt ab vniuersis audiretur, in hunc
 modum est affatus: Viri Hebraei, Deus optimus
 maximus, quemadmodū nunquam antea vota
 nostra est aspernatus, ita hoc quoq; tempore me
 legatū vestrum benignissimē excepit, & iam in
 castra vestra praesens ac propitiū adest, praescri-
 pturus vobis viuendi rationē, qua nulla beatior
 ne cogitari quidem potest: quare per ipsum perq;
 eius magnifica opera vos obsecro, ne contemnatis
 quae vobis dicturus sum, meam mediocritatē in-
 tuentes, quodq; humanā linguā audituri estis:
 sed expedientes mandatorū bonitatem ac utili-
 tatē: agnoscite eius maiestātē, qui vt vestra cō-
 moda prouehat, me internuntio ad vos vti non
 est dedignatus. Non enim Moyses Amaram &
 Iochabelis filius, sed is qui pro vestra salute Ni-
 lum sanguineis fluentis labi fecit, & Aegyptio-
 rum contumaciā tam varijs calamitatibus fre-
 git: qui per mare viā vobis muniuit, qui omnium
 egenis cibos calitus excogitauit, qui potum de-
 siderantibus è petra scatere iussit, à quo Ada-
 mus terrae ac maris vsumfructū accepit, per quē

Mosis
 oratio

Noë diluvium effugit, per quem Abrahamus nostri generis auctor ex erroneo possessor Chanaanæ terra est factus, per quem Isaac confectis senio parentibus est natus, per quem Iacobus XII. honestissimis filiis est ornatus, per quem Iosephus in Aegyptiorum præsidem evasit: is inquam vobis hæc præcepta largitur, ego nihil aliud sum quam tanti numinis interpret. Ea vobis sacrosancta erunt, & coniugibus ac liberis antiquiora. illis enim parendo beatam vitam agetis, fruentes terra fertili, mari tranquillo, progenie iuxta naturæ leges felici, eritisque hostibus vestris semper formidolosi, ego enim cum Deo coram collocutus, immortalem eius vocem audiui: adde illi cordis estis vos & generis vestri incolumitas. His diebus adducit populum cum liberis & coniugibus ut Deus loquentem eis audiant, & quid agendum docentem, ne dicta minus autoritatis haberent, si per humanam linguam in animos eorum illaberetur: itaque omnes audiebant vocem à sublimi descendentem, ut nemo non intelligeret. Præcepta autem quæ Moyses duabus tabulis inscripta reliquit, non est fas totidem verbis enuigare, sententias

Deco. 20 tantum eorum indicabimus. Docet enim nos

Decalogus

Primum præceptum, Deum esse unum, & hunc solum colendum.

Secundum, Nullius animalis simulacrum adorandum.

Tertium, Non temerè iurandum.

Quartum,

Quartū, Septimi diei serias nullo opere proficiendus.

Quintum, Parentes honorandos.

Sextum, A cade abstinendum.

Septimum, Non adulterandum.

Octauum, Non committendum furtum.

Nonum, Non deponendum falsum testimoniū.

Decimum, Nihil alienum concupiscendum.

Hac ubi multitudo lata ex ipso Deo sicut Moy- Exo.23
ses prädixerat audiuit, dimissa est cōcio. Sequē-
tibus autē diebus sapius ad ducū tentoriū ven-
tantes postulabāt ut etiam leges eis à Deo de-
portaret. Ille & in hoc eis gratificatus leges tu-
lit, & quid quoue modo agendū esset per idē tē-
pus præscripsit, sicut suo loco dicitur: sed maiore
legū partē in aliud tēpus differo, priusatim de his
cōmentaturus. Eodē fere tēpore Moyses rursum
in Sina montē ascendit; pramonito autē populo:
nam & spectare eos ascensionē suā voluit. Cūq; Exo.24
diutius moraretur, per XL. enim dies absuit,
ceperunt solliciti esse, ne quid gravior illi acci-
deret: neq; in tot erumnis aliud quicquam eos sic
contristauit, ut interitus Moysis opinio: varia-
bant enim rumores, dum alij deuorati à bestiis
iaculant, maximē qui minus eum amabant: alij
raptum à Deo videri malunt: qui verò pruden-
tiores erant, inter utranq; sen etiam anxipites,
quod alterum ab humanis casibus non alienum,
alterū viri illius virtuti cōuenientius videbant,

ipsius fortē satis a quo animo ferebant: suā autē
 vicē dolebāt, quòd tali praside ac patrono esse e
 orbatī, qualē aliū inueniri credebāt impossibile:
 & neq; sollicitudo sperare eos sinebat, neque spe
 adempta nō dolere poterant: ac ne castra mouere
 quidē audebant, reditū expectare iussi. Tandem
 XL. diebus totidēq; noctibus elapsis reuertitur,
 nullo interim humano alimento degustato: ad-
 uentuq; suo tota castra ingenti gaudio repleuit,
 diuinam prouidentia illis adesse significās, & ra-
 tionē bene ac beate viuendi se per eos dies didi-
 cisse: postulareq; Deū vt tabernaculū ei faciant,
 quò deficeret quoties placeret, quod etiam mi-
 grātes secū circūferre possent, vt nō sit opus am-
 plius in Sina ascendere, sed interuisitans crebrò
 & tantū non cohabitās praeſto sit votis eorū ac
 deprecationibus: mensurā quoq; & formā taber-
 naculi sibi pramōstratā, nihilq; superesse nisi vt
 ad eius fabricam quā primū se accingerēt. His
 dictis profert duas tabulas continētes decē pra-
 cepta inscripta, in singulis quina: erat autē Dei
 manus ea scriptura. Illi verò praesentia sermo-
 neq; Moysis lati pro se quisq; certatim ad stru-
 cturā tabernaculi conferebāt aurū, argentū, cu-
 prū, materiē ligneā elegantē & contra cariem
 firmā, pilos caprarū, & ouīū pelles partim hya-
 cinthina partim punicea tinctura, quasdā etiā
 candidas colore, & alias purpure flore infectas:
 adhac lanas eisdem coloribus tinctas, & limum
 byssinum:

byssinum: lapillos quoque pretiosos, qui ad ornatum auro includi solent, atque insuper vim magnam odoramentorum: nam huiusmodi erat materia *Tabernaculi*, quod nihil ab ambulatorio templo *ambulaculo* et portatili differebat. Ergo posteaquam ista species ambitiose sunt collatae, viritum contribuentibus, nonnulli etiam plura quam pro domesticis fabricatibus, architectos operi propheta perficit ex mandato Dei, sed tales ut non alij diligendi fuerint, etiamsi populi suffragijs res commissa fuisset. Eorum nomina etiam nunc in sacris codicibus extant: Bezelel ex tribu Iuda, Vronis filius & Mariammes, quae erat ducis soror: & Eliabius Isanachi, tribus Danidis: plebs autem tanta alacritate operam & impensam offerebat, ut edicto coercendi fuerint, & praconis voca admonendi, non esse opus pluribus: ita enim fabricatoribus est visum. Atque ita structuram tabernaculi aggrediuntur, Moysen & Mensuram & magnitudinem designante, sicut in monte ex Dei colloquio didicerat, tunc quantum instrumentum capere deberet ad usum sacrificiorum & sacrorum ministerium, rite ac ordinatè praescribente: nec minor fuit largitio mulierum circa vestes sacerdotales, & caetera quae vel ad tabernaculi ornamentum, vel ad diuinum cultum attinere videbantur.

Exo. 36

De tabernaculo per Moysen in terra deserti facta quod similitudinem templi portatilis referebat.

CAP. V.

3

Omnibus

Exo. 36 **O**mnibus autem paratis, & vasis aureis,
 & aramentis ac textilibus, Moyses indi-
 cto festo & sacrificio pro cuiusq; opibus, taber-
 naculum erigit hoc modo. Atriū primo dimen-
 sus latitudine l. cubitorū, longitudine c. vallos
 areos statuit altos quinq; cubita per lōgiora la-
 tera videnos, & in postuo latere x. In vno quoq;
 inerant anuli, & capitella argentea, bases verd
 aurata mucronata, una basta similes, ex are fa-
 cta & in terrā defixa: anulis innectebantur fun-
 nes: qui ab altero capite clavis areis cubitalibus
 lumi cōfixi singulos vallos firmabāt, & contra
 ventorū vim tabernaculū muniebāt. Lintheū de-
 inde byssinū mollissimū circūtendebatur à capi-
 tellis ad bases dependens, totūq; eum locū sepies,
 vt nihil à pariete differre videretur: atque hoc
 modo se habebāt septi tria latera. quarū verò
 latus l. itē cubitorū totius operis erat frons, cu-
 ius ianua viginti cubita patebat, vtrinq; habēs
 geminatos vallos instar postium: ex argento hi
 quoq; cōstabant prater bases, qua erāt anea: ab
 vtroq; autē latere stabāt tres valli bene firma-
 ti: erāt autē & illi lintheo è byssa cōtexto circum-
 ducti: ad ianuā vero pēdebat velum viginti cu-
 bita longū, & quinq; altum, ex purpura byssiq;
 & hyacintho cōtextum, variē picturatū exce-
 ptis animantium formis: intra ianuas autē erat
 asperforiū aneum, basi ex eadē materia super-
 positū, vnde sacerdotes manū abluerent. & pe-
 des

des perfrunderet. Hunc in modum septum atrij se habuit. Tabernaculū autem statuit in eius medio versum ad orientem, ut sol surgens radios in illud mitteret, eratq; longū cubita triginta, & latum duodecim: alter parietum erat australis, alter ad septē triones obue: sus: tergum ad occidentē spectabat, attolebatuq; tantū, quantum in latitudine patebat. Erantq; tabulae lignee vicena ex utroq; latere, quadrangule, crassitudine quatuor digitorum; latitudine unius & dimidij cubiti, intus & extra laminis aureis cōtectae: & singulis tabulis inerat cardines bini immissi per duas bases quae erant argenteae, & in suis foraminibus tabularū cardines suscipiebant. Parietis vero occidentalis tabulae sex erant, intus & extra deauratae, inter se omnes ita compaginatae, ut unus paries esset videretur. Ex lateribus autē tabulae erant vicena, quarum latitudo habebat mēsurā unius & dimidij cubiti, crassitudo tertiam partē palmae, & ita triginta cubita adimplebant. Posterioris vero parietis nouem cubitos sex tabulae faciebāt quibus coniunctae sunt aliae duae tabulae, ex medio cubito sectae, quas angulares posuerūt ad instar maioriū tabularū. Singulae vero tabulae annulos habebant aures, per exteriores frontes eminentes, velut quibusdā radicibus cōfixos per ordinē, ad inuicē per circuitū respicientes: & per eos deaurati rectes immissi, singuli cubitorū quinq; tabulas coniungebant:

intrabatq; caput vectis vnuscuiusq; in alio capite in modū pyxidis: & post tergū parietum in longitudine positorū, vnus erat ordo, per tabulas omnes radens, quo per vncinos vtriusq; parietis latera cōtinebātur, in casirationibus factis & immixtis ad inuicē atq; ita cantū est tabernaculo contra ventorum vim aliōsue impetus, vt securū & immobile cōsisteret. Intus autē diuisa in tres partes longitudine, post decē cubita intima, statuta sunt colūna quatuor eodē opere & ex eadē materia facta, similibus basibus imposita, paribus internallis per trāsuersum disita: vltra has fuit adytum, reliquum verò tabernaculi sacerdotibus patebat. Atq; hac tabernaculi trifariā diuisio, vniuersitatis naturā referebat: nam tertia pars qua intra quatuor colūnas continebatur, sacerdotibus inaccessa calū Dei quodammodo representabat: viginti verò cubitorū spatium, tanquā mare & terra hominibus inaccessibilis, solum sacerdotibus concedebatur: à fronte verò quā auditus patebat, columnas statuerunt quinque areis basibus innixas: post hac vela sunt per tabernaculū expēsa, è bysso cōtexta, & purpureo. Hyacinthino, puniceo, coloribus distincta: horū primū cubita decē quaquauersum patebat, quod per colūnas est distētū, quā adytū à reliquo spatio disparabāt, et à cōspectu hominū excludebāt: totūq; hoc fanū vocabatur Sanctū, adytū verò vltra 1111. colūnas sicū dicebatur

Sanctum

Sanctum sanctorum fuitq; hoc lintes omnis generis floribus quæ terra fert alijsq; ornamentis picturatum, exceptis tantum animantium figuris: alterum autem velum magnitudine, colore, textura, priori par, circa ingressum sitas quinque columnas tegebat: quod à summo ad dimidium columnarum pendens ibi anulis sustinebatur, & accessum sacerdotibus subintrantibus præbebat. Huic penè contiguum erat aliud velum magnitudine par, sed è lino contextum, anulis à funiculo per transversum pendens: quod aliquando adducebatur, aliquando festu præcipue diebus reductum populi prospectum admittebat. Reliquis diebus, & maxime parum serenis obiectu suo picturatum illud velum à tempestatibus protegebat: unde mos mansit etiam post templum exadificatum, ut velum huic simile in aditu prætenderetur. Erant præterea decem auleæ quaternorum cubitorum latitudinis, longitudinis vicenarium. Octonum cum vicinis autem qui contiguorum anulis ita inferebatur, ut coaptata unum videretur: quæ extensa sanum superne obtegebant, & parietes à lateribus & à tergo, minus uno pede ad terram pertingentia. Erant & alia peripetasmata undecim aequè lata, sed longiora, videlicet triginta cubitorum singula, è pilis eadem subtilitate qua illa è lana contexta: quæ tegmine suo usque terram fusa inftar thalami exhibebant, uno à fronte prominente, quod in hunc usum supra denarium numerum erat adnexum, Hæc rursus ab alijs è pellibus

pellibus confutis contra aestus ac pluviarū iniuriā protegebantur : quapropter è longinquo spectantibus res erat miraculo dignissima : colores enim tabernaculi non aliter micabant, quā si cœlum quis contueretur. Caterū cilicia & pellicea vela ita pendebant, sicut illud circa fanū introitum, ad arcendas tempestates obiecta.

De arca in qua tabulas regis Moyses collocavit.

CAP. VI.

Exo. 37. **T** Abernaculo autē hunc in modū cōstituto,
 VII. **E**tiam arcam Deo sacrā inferunt, è materia natura valida & ab omni carie inuolabili: hæc vernacula nostra lingua dicitur Heorō, signa tali. Longitudo eius erat quinque palmorum, altitudo vero. & latitudo trinū palmorū, eratq; intus & extra tota laminis aureis incrustata, & habebat tegmen aureis cardinibus coaptatū, nulli ex parte prominēs: ex utroq; autē longiore latere inerāt anuli aurei duo, totū lignum penetrātes, & per eos veſtes aurati utrinq; tracti, ut quoties opus esset quocūq; transportari posset: neq; enim à iumentis vehabatur, sed sacerdotū humerū transferebatur. Operculo autē eius impositæ erāt effigies duæ, quas Hebræi Cherubim appellant ea sunt animantia volucris, nona specie nec unquā cuiquā hominū visa: quæ Moyses in Dei folio viderat figurata. In hac arcā reposuit tabulas decē præcepta cōtinentes, in utraque quina, & in singulis paginis duo cum dimi-

dios:

dio: ipsamq; arcam intra adytum recondidit.

De mensa & candelabro aureis, deque altaribus tabernaculi. CAP. VII.

IN fano autem mensam collocavit Delphicis nō I X.
lab similcm, longitudine duum cubitorū, latitudine unius, altitudine palmorum trium: eam sustinebāt pedes dimidia sui parte inferiore per omnia pedibus similes quales lectus Dorientes addere solent, sed supernè quadrangulares erāt: habebatq; cironūq; labrū quatuor digitis tam inferne quā supernè prominēs: Et per singulos pedes inerant anuli ferè circa summū pedē, adhibebanturq; vtrinq; duo ceu manubria è ligno firmissimo deaurata, quæ non per circulū vtrinq; vt vectes traiciebātur, sed fibulato morfu mēsa labrū supernæ, infernè pedis anulū cōprehendendo, facultatē trāsferēdi quocūq; opus esset præbebāt. hæc solebat deponi in fano versus septentrionalē parietē nō longe ab adyto, Et in ea disponebātur duodecim panes nō fermentati, seu è regione sibi duobus ordinibus oppositi, mēdissimū cōfecti è farina duorū assaronū, quæ mēsuræ Hebræorum septē cotylas Atticas cōtinet. Super panes autē ponebantur dua phiala aurea thure plena: post septē verò dies alij panes inferebantur, festo quod nos vocamus sabbatū cuius ritus cap/a alias est à nobis indicanda. Ex aduerso X. mensæ propius meridianum parietē situm erat candelabrum ex auro fusile, sed nō solido, pondo

MANUSCRIPTUM

24 minarum centum: hoc pondus Hebraei cinchares, Græci talentum sua lingua nominant: eratq; distinctum globulis, lilijis, malis pumicis, craterculis ab una basi in altum assurgentibus, in septē ramos diffisis iuxta numerū solis & reliquorum planetarū. Exhibat autē in septem capita ordine inter sese respondentia, quibus imponebantur septē lucernæ secundum totidem planetarū numerū, respiciuntq; ad orientem & meridiē, candelabro obliquē posito. Inter hoc & mensam vix dixi si: a erat arula suffumigatoria, & ipsa ē ligno imputribili, sed solida lamina tiriū quaq; contexta, cubitali in quadrū latitudine, altitudine verò dupla: super qua stabat focus corona aurea circumquaq; cinctus, cui anuli inerāt cum suis vectibus quo per viā a sacerdotibus deponari posset. Sed & pro foribus tabernaculi erat ara alia, hac quoq; lignea, laminis æreis intexta, in quadrum quinque cubita patens, altitudine trium cubitorum, inaurata, cratem pro foculo superpositam habens: excipiebat enim terra quicquid ignitum supernē decidebat, quod basis nulla subesset. Ad aram verò præsto erant infundibula & phiala, thuribulaq; & crateres cum instrumento alio rei diuina peragenda accommodo, nihil non ex auro purissimo.

Exo. 38

De pōticali ac sacerdotali ornatu. C. VIII.

x I.
Exo. 39

ET tabernaculū quidem cū paratu suo sic se habebat. Nunc restat dicendam de vestitu

tam

tam reliquorū sacerdotum quos illi *Chanaas* vo-
 cant, quā pontificis, quem *Anabarchen* nomi-
 nant, sic summum sacerdotē significātes, ac pri-
 mum de vulgo sacerdotū. Sacerdos sacris opera-
 turus purus iuxta legē & castus accedens ante
 omnia *Manachasen* quē vocant induitur, quasi
 dicas constrictorium: est autem subligar circa
 verēda consutū ē bysso retorto, in quod pedibus
 insertis subducit velut dimidiatas brachias, atq;
 ita circū ilia constringunt: super hoc induit lin-
 team interulam byssinam ē duplicata tela con-
 fectam, *Chetomene* nostris vocatur, significatq;
 ea vox lineam, linum enim vocamus *chethon*: id
 indumentum est tunica talaris corpori astricta,
 habens manicas circa brachia et ipsas strictas,
 quæ accingitur circa pectus paulo axillis infe-
 rius zona lata digitos quatuor intus inani, ita
 cōtexta ut serpētis eximū videri possit: floribus
 etiam picturatur puniceis, purpureis, hyacinthi-
 nis & byssinis: stamen verò ē sola bysso constat,
 quæ semel atq; iterum circa pectus revoluta ad
 talos vsq; defluit, tant sper dum sacerdotes à sa-
 cris feriantur, idq; ad ornatū conferre videtur:
 cū verò sacris est ministrandū, ne ventilata sit
 impedimento super humerū laeū reuētur: hanc
 zonam *Moyſes* nominauit *Ahaneth*, nos voca-
 bulo à *Babylonijs* mutuato *Emian* dicimus, sic
 enim illi nominant: sed tunica nusquam sinua-
 tur, habetq; circa collum amplam aperturam,

cuius ora vncinis à pectore & à tergo committuntur. Massabax autē vocant: super caput autem gestat pileum non fastigiātū, neq; totum caput cōprehendentē, sed paulo plus quā mediū: hic vocatur Masnaemphtes: est autem tali paratū, ut videatur vitta linea saepe in orbē replicata & consuta, quam supernè alia tela integit vsq; ad frontē descendēs, & per superficiem verticis suturariū deformitatē occultans: hic adaptatur accuratē, ne inter sacrificandū delabatur. Et sacerdotum quidē ornatus in genere est talis. Pontifex verò vititur quidem etiam hoc, nihil eorū quae enumerauimus omittens, sed superinduitur hyacinthinē tunicā talarē, quam nostrates Metidur nomināt, astringitq; eam xona coloribus su pradiēta simili, nisi quod auro intertexta: ceterū ima vēstis ornabatur limbo effigie malorū punicorū distincto, à quo tintinabula aurea sic depēdebant, ut mediū esset quodq; malū puniciū inter duo tintinabula sitū, & tintinabulū inter duo malapunica. Hac tunica non cōstat è duobus segmentis, ut suturas habeat in humeris ac lateribus: sed vnica tela in longum contexta aperturam in summo habet nō transuersam, sed in longum descendentē à tergo, & ante vsq; ad mediū pectus: cui decoris causa assuta est simbria, ne scissura appareat: eodem modo quā manus exeruntur est scissa. Super hanc tertiam etiamnum induit vocatam Ephoden, graecanicè epomidi similem.

simile, ea sit hoc modo : ex varijs coloribus auro
intermixto ita cōtextitur, vt circa mediū pectus
lacuna quedā relinquatur, maniculis quoq; ita
extantibus vt plane tunica appareat: lacuna ve
rò inseritur frustum amplitudine palmi auro
eisdemq; coloribus quibus ephodes variëgatum:
id vocatur Essen, ac si dicas rationale : quod ita
quadrat, vt ad amussim spatium illud circa pe
ctus à textēte relietum expleat: id cōmittitur cō
tunica anulis aureis per singulos angulos ex oris
tunica ac essenis extantibus, intercurrente tania
hyacinthina : & nequid inter circulos hiet filo
hyacinthino suturā explete : in vtroq; autē hu
mero singuli sardoniches auro inclusi fibularum
vice epomide adnectūt: his insculpta sunt Iacobi
filiorum nomina literis vernaculis lingua nostra
tis, in vtroque lapide sena, ita vt seniores dex
trum humerum obtineant: quoniam & essenē ipsum
duodecim gēma distinguunt, eximia vel magni
tudine vel pulchritudine, ornatus hominibus
propter enorme pretium incōparabilis: cui terna
per ordines quatuor inerant, conferta coronulis
aureis ita vt excidere non possent: in primo ordi
ne, sardonix, topazus, sinaragdus: in secundo car
bunculus, iaspis, sapphirus : in tertio lyncurius,
amethystus, achates : in quarto chrysolithus,
onyx, berillus. His erant insculpta filiorū Iacobi
nomina, quos tribuum autores habemus, ordine
quo olim singuli nati fuerant. Cū autē per se illi
quas

quos diximus anuli sint infirmi, nec possint pondus gēmarū sustinere: alios duos maiores in extremitate rationalis, quæ respicit ad collū, eminentes è textura fecerūt, qui suscipiant catenas aureas, opere plexili, veniētes per fistulas quasdam ad extremitates humerorū: quarū catenarum summitas ascēdens reducitur post tergū, et circulo qui est a tergo in epomidis fimbria cōnectitur. id quod præcipuè sustinet ephodē ne quo pacto defluere possit. Esseni autē assuta erat xonā iam dictis coloribus & auro distincta, quæ totū cōplexa rursumq; supra suturam nodata, decorsum propēdere sivebatur: omnes autem fimbriae quibusdā oris fistulosis vtrinq; includebantur. Porro pileo quali ceteri sacerdotes utebatur, super quē extabat alius cōsutilis ex hyacintho variatus: hunc aurea corona triplici ordine circūdabat, in qua spectabantur calyculi aurei, quales videmus in herba quæ apud nos vocatur daccharus, apud Græcorum herbarios hyoscyamus. Quod si quis aut visam aliquando nō satis animaduertit, aut nomine tenuis auditā de facie nō nouit, huic etiā describere eam nō grauabor. Herba est tres palmos sæpe in altitudinē excedens, napo similem radicē habens, vix enim hac parte est alia similior, folia verò apio: hæc è ramis emittit calyculū ipsis inherētē, vestiturq; tunica quadā, quā exuit fructu ad maturitatē tendēte: calyculus autē est quātus articulus mi-

nimi digiti, circūferentiā habens crateri simile,
quod ipsum clarius faciā propter ignorantes:
ima sui parte circa fundū dimidiato globo est
rotūditate similis, mox in processu paulatim
coarctatur, donec in extremitate rursus dilatus
in labrū exeat mali punici umbilico incisuris si-
mile, cui operculū orbiculare inhaeret, quasi de
industria tornatum, eminentes habens incisuras
quas dixi ut in malo punico, aculeatas et in acu-
tos mucrones definētes: cōtinet autē sub operculo
fructū per totū calyculū, herba sideritidis seminā
simile: florē verò fert qui papaveris videri pos-
sit. Eiusmodi corona ab occipitio circū tempora
utraq; procedebat: nam frontē isti calyculi non
ambiebāt, sed ceu lorū quoddā latū aureū, quod
sacris characteribus Dei nomē incisum habebat:
atq; hic erat pontificis ornatus. Proinde mirari
succurrit, quomodo homines odio nos prosequan-
tur propter perpetuā opinionē de nobis conceptā,
quasi per impietate numen contemnāmus quod
ipsi assiduo cultu venerentur. Nam si quis taber-
naculi fabricā contēpletur, & sacerdotis orna-
tum, & vasa quibus inter sacrificandū utimur,
comperiet legislatorem nostrū diviniū quendam
virū fuisse, & falso nobis impietatis calūniā
impingi: in his enim omnibus representatā quo-
dāmodo universitatis rerū naturā invenire licet
se qui nō otiose, sed prudenter singula cōsideret,
Nam & tabernaculum longitudine x x x. cubi-

torum trifariā partibus, & duabus partibus sacerdotibus permisso, quasi profano loco, terram & mare significat: hac enim ab omnibus promissuè calcatur. Tertiā vcrò partē soli Deo adsignauit, eo quòd calum hominibus sit inaccessible. Itidē per duodecim panes in mēsa dispositos annū significauit in duodecim mēses diuisum: & cū candelabrū ē septuaginta partibus cōposuit, duodecim signa, per quā planeta ferūtur, subindicauit: & per septē lucernas impositas totidem planetarū cursum. Vela quoq; ē quatuor coloribus cōtexta elcmetorū naturā designāt: nā byssus terrā referre videtur, ex qua lini hoc genus provenit: purpura vero mare, eò quòd conchylij cruore sit fucata: aērē verò hyacinthus repraesentare videtur, sicut puniceus color ignē: quin & pōtificis tunica cū sit lintea, terrā similiter significat: hyacinthus verò poliū, per mala punica fulgetra referēs, sicut tonitrua per tintinabulorum strepitū. Epomis etiā vniuersi huius naturā indicat ē quatuor coloribus contexta, quibus aurum accessit, sicut ego interpretor, propter adiūctam rebus omnibus lucē. Essen quoq; in eius medio est insertus, nō aliter quā terra mediū mūdi locum obtinet. Zona itē qua cingitur, oceani similitudinem habet, qui vniuersa circumplectitur. Duo præterea s. donyches in vestitu pōtificis pro fibulis additi, solis & lune significationē habent. Gemmarū etiā duodenariū siue ad mēses retuleris

leris, sine ad parē-partiū numerum eius circuli quem Græci *κadiaū* vocant, nequaquā à vera coniectura aberraueris. Pileus itē cali significatio videtur esse, cum sit ex hyacintho confectus. alioqui nō sustineret Dei nomē, & corona illustratur aurea, propter splendorem quo maxime Deus delectatur. Atq; hæc in hūc modum interpretati sumus per occasionē, ne latente in his legislatoris sapiētia vltro dissimulare videremur.

De Aaronis sacerdotio, & leges quæ ad festa ac sacrificia spectant. CAP. IX.

His ita peractis, priusquā dedicarentur ap- XII.
paruit Deus Moysi, inquit q; vt sacerdotiū Exo. 28
Aaroni fratri suo conferret, ea virtute pradi- 29. 30.
to, vt merito præ ceteris eius ratio habenda videre 40
tur. Qui aduocata concione, recensuit virtutes
illius, & quā studiosus esset publicorū cōmoda
rū, pro quibus toties in salutis etiā discrimen ve
nire non dubitasset. Cumq; omnes dicta eius cō-
probarēt, & fauorē Aaronis vultibus ipsis præ
ferrent. Viri, inquit, Israëlita, opera iam sunt
absoluta, qualia vel Deus poposcit, vel nostræ fa
cultates prestare valuerunt: & quoniam scitis
eum in hoc tabernaculo excipiendū, ante omnia
prospiciendū est, quis sit idoneus sacerdotio, qui
sacra curet, & pro vobis vota faciat. Quod si res
arbitrii mei fuisset, mihi ipsi honorē hunc adiu
dicassem, tum quod ita natura cōparatū sit, vt
quisq; sibi optimē velit, tum quod mihi conscius

sint laborum pro repub. susceptorū, quibus tale
 prēmīū iure meo reposcere possem. Nunc Deus
 ipse cuius est sacerdotiū, Aaroni hunc honorem
 deferendū decrevit, eiq; sui calculi prerogativam
 cōtulit ut qui iustitia in toto populo prēmuneat:
 qui iam ante vestē sacratā & curā sacrorū ak-
 zarīq; sui destituit. Is pro vobis vota faciet
 apud Deū, eo libentius exaudietur, quod etiam
 antē in vos est propēsus, & propitiatorē habitū
 ri estis quē ipse in hoc elegit. Grata fuit haec ora-
 tio populo, & suo quoq; suffragio Dei compro-
 bavit electionē. Erat enim Aaron propter genus
 & prophetiam & virtutē fratris honore hoc
 longe dignissimus, cui fuerunt eo tempore filij
 I I I I. N. iadus, Abius, Eleazarus. Ithamarus.

Exo. 37 Quicquid autē ex collatis ad fabricam taberna-
 culi superfuit, totū iussi sunt in vela tectoria ta-
 bernaculi & candelabri, & ara in qua suffitua
 facies, aliorumq; vasorū impendere, ut haec dum
 in itinere transportantur, neque pulvere neque
 pluvia, aut alia quacumq; iniuria laedi possent.
 Post haec cōvocato populo imperavit ut rursus
 cōtribuerent viri: im. dimidiū solum. Sulus autē
 summi genus est apud Hebraeos, quales sunt te-
 tradrachmi Attici. At illi sine mora paruerunt:
 quorum numerus fuit sexies centena. millia, &
 in super quinq; millia quingēti quinquaginta: cū
 ferebantq; id argentum soli ingenui aetatis an-
 norū viginti & supra vsq; ad annū quinquage-
 gesimum.

gesumum, quod mox in usus tabernaculi est in-
 sumptum. Deinde & tabernaculū & sacerdotes in-
 stravit in hūc modū: Myrra electa scilicet quingē-
 tos, ireos tantundē, cinamomi & calami (est &
 hac odoramētī species) dimidiū dicti pōderis, cō-
 cisa ac cōtusa iussit macerari in olei oliuarūhim,
 (mēsurā nomē est quā capit duos choas atticos)
 quibus permixtis, & arte unguentariorū deco-
 ctis, factū est unguētū suavisimū, quo & sacer-
 dotes, & totū tabernaculū ungens purificavit.
 Offerebātur deinde multa et varia super altare
 aureū adolēda pretiosa valde, quorū naturā, ne
 sim prolixitate lectori molestus: recensere super-
 sedeo. Oportebat autē bis in die suffitū facere, an-
 te ortū & circa occasum solis: & oleū purifica-
 tū ad lucernas servare, quarū tres in sacro can-
 delabro per totā diē Deo lucebāt, reliqua sub ve-
 sperā accēdebantur. Porro omnibus iam absolu-
 tis, palmā arti fabrilis tulerūt Beselel & Elia-
 bus: nam & aliorū inuēta excoluerūt, & ipsi
 multa de nouo inuenerunt: ex his tamen duobus
 praecllebat Beselel. Insumptūq; est hūc fabrica-
 tēpus mēsiū septē: quo transactō primus annus
 ab exitu ex Aegypto est expletus. Initio vero se
 quētis anni mēse Xāthico Macedonū, Hebraeorū
 nisan, nouilunio tabernaculum dedicatū est, &
 quicquid vasorū in eo fuerat. Statimq; Deus in-
 dicauit gratū sibi esse, & nō superuacaneū labo-
 rē Hebraorū, praesentē se fano suo hunc in modū
 m 3 declar

declarans. Cum calū esset aliās serenū, super so-
 lum tabernaculum caligo descendit, non quidem
 tanta quanta solent esse hiberna nebula, nec ta-
 men tam tenuis ut aspectum humanū transmi-
 teret: iucundusq; ros distillabat ab ea, presenti &
 Dei fidē populo astruēs. Moyses autē distributis
 prius in fabricatores tanti operis pro cuiusq; me-
 rito premijs, victimas mactabat in atrio taber-
 naculi iuxta praescriptū, taurum & arietē he-
 dumq; pro peccatis. Sed quo ritu hac fieri soleāt,
 dicam dum de sacrificijs tractabo, & quae vi-
 ctima solida tradantur conflagrationi, & quae
Leui. 8 iuxta legem inepulas cedant. Deinde sanguine
 victimarum ornatum Aaronis & filiozem eius
 aspersit purificans eos fontanis aquis ac vnguen-
 to, ut Dei fieret sacerdotes: atq; hoc modo per se-
 ptē dies ipsos & velles eorū curabat: taberna-
 culum item & eius vasa vnguento sicut iam dixi
 cōfecto, & sanguine taurorū & arietum alter-
Leui. 9 nis diebus iuxta genus suum mactatorū. Octaua
 autem die festum indixit, & sacrificare vnum-
 quenq; pro facultatibus imperauit. At illi dicto
 parentes certatim & ambitiose victimas offe-
 rebant: quibus super aram imp. sitis subito spōte
 sua ex illis ignis fulguris in morē enucuit, & in-
 spectante populo omnia flamma absumpsit. Per
Leui. 10 idem tēpus accidit. Aaroni quadam calamitas,
 paterno animo grauis, quam tamē generose per-
 tulit: erat enim vir fortis, & intelligebat hoc nō
 suae

sine Dei voluntate factū. Ex quatuor filijs quos dixi seniores duo Nabadus & Abius, cum in aram intulissent victimas non iuxta præscriptum Moysi, sed quales antea solebant, combusti sunt flamma in eos cōuersa & vultus ac pectora eorum depascente: nec succurri potuit quin ita occumberent. Moyses autē iussit patrem eorum ac fratres sublata cadauera extra castra deferre, atq; ibi honorificē sepelire: totusq; populus inopinatam hanc eorum mortē luxit: solos fratres ac patrē Moyses voluit à mœrore abstinere, & portiorē Dei honorem quā suā tristitiā habere: iam enim sacram amictum Aaron gestabat. Ceterū Moyses recusatis omnibus honoribus à populo sibi oblatis, totus cultui diuino erat deditus: & in Signa quidē nō amplius ascēdebat, sed in tabernaculū ventitās oracula quoties opus erat à Deo referebat, & cultu habitu priuati hominis vti perseuerans, neq; quicquā prater Reip. curā prae alijs sibi vindicās. Leges præterea seruebat & viuēdi rationē, quam seruātes & Deo placere possent, & ipsi inter se socialiter pacateq; viuere: atq; hac omnia dei monitu faciebat. Dicam autē & de illis legibus suo loco: nunc illud succurrit, quod in mentione sacerdotalis ornatus omissum nō oportuit: nā ea victis omnem sub prophetia prætectu imposturari occasione ademit his qui illa vtebātur: liberumq; Deo vel adesse sacerdotibus, vel nō, omnibus & popula-

ribus demonstravit, & exteris, si qui fortè huius
spectaculo interuenirent. Ex lapillis enim quos
pōtifex in humeris gestabat (Sardoniches erat,
quorū naturā nulli non notam narrare superna
cuius puto) micabat alter quoties litatum esset, is
qui dextrū humerum occupabat: tantūq; fulgo-
rem emittebat ut procul etiā intuentibus conspi-
ceretur, idq; prater naturā suam & consuetudi-
nem: quod certè admirationem meretur apud o-
mnes, nisi si qui ex contēptu religionis sapiētiae
opinionē occupātur. Sed mirabilius est quod nūc
dicturus sum. Per duodecim gēmas, quas in pe-
ctore pōtifex insutas esseni gestat, in bello victo-
riam praeiūtiare Deus solebat: nam prius quā
exercitus se moueret, tantus fulgor ex eis emi-
cabat, ut toti populo faciliē innotesceret, adesse
Deum, opemq; & auxiliū suū inuocātibus esse
allaturū. Quapropter Graeci quotquot à nostra
religione non abhorrēt cū hoc miraculum pro
cōpertissimū habeāt, ita ut negari nō possit, es-
sena vocāt ὀφείον, hoc est oraculum. Desijt tam
essen quā sardonix fulgorē emittere annis du-
centis ante quā haec cōmentaremur, irato Deo
propter legū suarū praecaricationē: de quo aliās
opportuniū dicetur. nūc ceptā narrationē dein-
ceps prosequar. Tabernaculo dedicato, et omni-
bus quocūq; ad sacerdotalē ordinē pertinebāt
ritē peractis, populus Deo in castrorū contuber-
nium recepto, latus ad hymnos & sacrificia, se

conuertit, non aliter quàm omnibus iam malis
 auerſicatis, & omnia proſpera in poſterũ ſpe-
 rantes: donaq; Deo tam priuatum quàm publicè
 per ſingulas tribus offerebāt. Principes enim tri Num. 7
 buum vini de ſuo coſerētes plaſtrum cum duo-
 bus bubus cōtribuebant, vt ſex plaſtra taber-
 naculo per viam deuehēdo inferuerēt: & præter
 hoc vnusquiſq; eorū obtulit phialā & trulleum
 & acerram: hac decem daricos valebat, eratq;
 odoramentis reſerta: trulleum vero & phia-
 la ſeorſim tantum ſeptuaginta: hac farina erāt
 plena, oleo ſubacta, quali ad altare in ſacrificijs
 utebantur. Præterea vitulum & arietem cum
 agno amiculo in holocauſtũ, & hircũ pro pec-
 catis. Adhuc obtulit vnusquiſq; principiũ alias
 victimas qua ſalutares vocabantur, per ſingu-
 los dies boues duos & quinq; arietes cum agnis
 amiculis & hedis: atq; ita per duodecim con-
 tinuos dies ſacrificauerunt, qualibet die vnus.
 Moyſes autem non amplius in Sina mōte, ſed ta-
 bernaculum introgreſſus, conſulebat Deum de
 rebus agendis, & deferendis legibus: quas me-
 liores quàm vt ad hominem autore referri de-
 beāt, poſteritas multis ſeculis ſeruauit, diuinitus
 datas credens: adeo vt eas nec in pace ob volu-
 ptatem, nec in bello ob neceſſitatem violare fas
 putarent. Sed de his nunc deſino, proprium volu-
 men aliquando huic tractationi dicaturus.

Leges de sacrificiis & purificationibus. CAP. X.

Nunc paucas tantum commemorabo, quæ ad purificationes & sacrificia pertinet, quædoquidē in sacrificiorū mentionē incidimus. Duo sunt sacrificiorū genera, priuatum & publicum: horum vtrunq; duobus fit modis. Aut enim tota victima igni absumitur, quod ideo vocatur Holocaustoma: aut pro gratiarū actione persoluitur, & in epulū sacrum facientium vertitur. De priore prius sum dicturus. Vir priuatus holocaustoma facturū, mactat bouem, agnum, & hædum, & hos quidem anniculos, bouem verò licet mactare etiam grandiolem: sed opus ut est sint omnia mascula quæ solida concremātur. His iugulatis sacerdotes aram circumquaque sanguine horū tingunt, deinde mundata membratim dissecant, & sale cōspersa in arā imponunt, strue lignorum iam ardente: deinde pedes & intestina omnia diligēter primum repurgata ad reliquum aceruū adyiciunt, tergora verò sacerdotibus cedunt: & holocaustomata quidē ad hunc modum sunt. Quon verò pro gratiarum actione sacrificant, eorundem generum animalia mactant, sed quæ vitio careant, & anniculis sunt maiora, & mascula fœminis copulata. His iugulatis primum sanguine aram imbuunt, deinde renes & omentū & omnē pinguedinē cum fibrâ iecoris, & insuper caudā agni aræ inferunt: pectore verò ac dextero crure sacerdotibus cōcesso, reliquis

cara

carnibus per biduum epulum instruunt & quæ Leui. 4.5
 superfuerint igni comburunt: idem ritus seruatur
 & in sacrificio pro peccatis. Sed qui victimas
 maiores non habent, par columbarū aut turturō
 offerunt, quarum altera sit holocaustoma, altera
 sacerdotibus in cibum datur. Accuratiùs autem
 de his in libro de sacrificijs differemus. Nam qui
 per ignorantia peccauit, agnum & hædum fœ-
 minam eiusdē ætatis offert sacerdosq; sanguine
 non vt antè aram, sed cornua eius sola imbuuit,
 renesq; & reliquam pinguedinē cum fibra ieco-
 ris in aram inferunt. Sacerdotes verò tollūt sibi
 & pelles & carnes eadē die absumentis in fa-
 no: nam lex vetat quicquā in postera diem re-
 liquum facere. Qui autē sciens peccauit, nemine
 conscio, arietē offert lege ita iubete: cuius car-
 nes in fœno similiter sacerdotes eadem die consu-
 munt. Principes quoq; cum pro peccato sacrifi- Leui. 4.9
 cant, eadē quæ plebey offerūt, hac tantum diffe-
 rentia, quod victimas adducūt taurū & hædū
 masculū. Iubet etiā lex vt tã in priuatis quàm
 in publicis sacrificijs farina afferatur purissima,
 cum agna assaronis mensura, cum ariete duorū,
 cum tauro trium: hanc consecrant in altari oleo
 subactam: nam & oleum sacrificantes afferunt,
 cum boue hinis dimidium, cum ariete tertiā par-
 tem, cum agno quartā. ea est mēsa priscæ He-
 braorū, duos choas Atticos continens, qua oleū
 ac vinū metiuntur: nam vinū circa altare libāt.

Si quis autē non sacrificās ex voto similem offert eius primitias pugillum vñi in aram cōjcit, reliquū eius sacerdotes in cibū sumunt, aut coctū, nam oleo subigitur, aut panibus inde confectis: quantumcunq; autem sacerdos offert, totum cōburi oportet. Vetat etiam lex offerri eadem die natum animal vñā cum genitrice, & aliās quoq; nō nisi octavo à partu die admittit. Fiunt & alia sacrificia pro recuperanda valetudine, aut alia de causa, in quibus liba cū victimis infumuntur, ex quibus nihil in posteram diem relinqui fas est, sacerdotibus quoque partē suam inde sumētibus. Publicis verò impēsis lex

29 iubet quotidie agnum amiculum mactari mane ac vespere: septima autem quoq; die duos iugulant eodem modo sacrificātes: & nouilunio præter quotidianas victimas duos boves cum agnis amiculis septē, & arietē: hadum verò pro peccato, si quid fortē per obliuionē omissum fuerit. Septimo itē mense, quem Macedones hyperbeteum vocant, præter iam dicta taurum & arietem & septem agnos mactant, & hadum pro peccatis: decima deinde Luna eiusdē mensis ieiunant vsq; ad vespērā, sacrificantq; eadē die taurum, & arietes duos, & agnos septē, et pro peccato hadum: adducūt autem duos præter hunc hados, quorū alter viuus extra fines in desertum emittitur, in quem si quid mali propter peccata populo immineat auerpatur: alterum verò in subur

suburbanum in locū purissimum eductum cum ipsa pelle exurūt nihil omnino purgātes, & cum eo simul exuritur taurus, nō à populo adductus, sed sumptu pontificis: quo mactato, & sanguine eius simul & hedi in fanū illato, aspergit digitum septies, totiesq; pavementū, rursusq; toties interiora fani circū altare: reliquum deinde circum altare maius, quod est sub diuo in atrio: deinde extremitates & renes & adipēs cum fibra iecoris inferūt altari, pōtifexq; adijcit arietem de suo, solidū Deo conflagraturum. Eiusdem Exod. 23 mēsis decimaquinta, tēpore iam in hibernū ver- Lewi. 23. gēte tabernacula cōpingere iubentur per singu Deut. 31. las familias contra ventura frigora quæ annus senescens afferre solet: quin & in patria tandē constituti, accedere in eam urbem quā propter templū caput regionis sūt habituri, & octo dies festos ducere, vīlimasq; Deo solidas intendere, & simul pro gratiarū actione sacrificare, manibus interim gestantes ramos myrti, salicis & palmae, ex quibus mala per seae dependeant. Prima die sacrificiū debet esse holocaustoma ex tredecim bubus, & agnis vno pluribus et arietibus duobus, addito hodo pro peccato. Sequētib; diebus idem numerus agnorū & arietū vno cum hodo mactatur, sed per singulos dies vñ de numero boum detrāhūt donec ad septenariū perueniatur. Octauo die feriuntur ob omni opera mactantq; sicut diximus vitulū & arietem & agnos

agnos septem, & pro peccatis hadum. Atque ha
 sunt Hebraeis cerimonia tabernaculorū, à maio
 Exod. 12. ribus accepta. Mense autē Xanthico, qui nostris
 13. 23 Nisan vocatur, & annū exorditur, Luna quar-
 Leut. 23 tadecima, Sole arietem obtinente, quandoquidē
 Num. 9 hoc mense ab Aegyptiaca seruitute liberati su-
 Deut. 16 mus sacrificium quod tunc exeuntes fecisse dixi
 Leui. 2 mus pascha nominatū, quotannis instaurare le-
 ge iubemur: celebramusq; id per sodalitia, nihil
 ē victimis in sequentē diem relinquētes, qua est
 quintadecima & azymorū festiuitatis prima:
 nam hoc festū priori cōtinenter succedit, duratq;
 dies septē, per quos panibus non fermētatis ve-
 scuntur: & per singulos dies tauri ingulantur
 duo, aries vnus, agni septem: haec holocaustoma
 sunt, addis:urq; hadus pro peccatis in quotidia-
 num epulū sacerdotibus. Secunda azymorū die,
 qua est mensis huius decimasexta, frugibus de-
 messis & actenus intactis incipiūt frui: equūq;
 rati Deum huius vbertatis autorem per gratitu-
 dinem honorari hordei primitias offerunt in hūc
 modum. Spicarum manipulum igni torrent, hor-
 deum deinde pinsunt, atque ita in alicā modum
 fracti assaronem ad aram offerunt: inde pugillo
 vno in eam iniecto reliquum sacerdotum vsui
 cedit: & ex co licitum fit publicas ac priuatas
 messes metere. Primitiarum tēpore agnus in ho-
 locaustum Deo mactatur. Post paschale sacrum
 elapsis septem septimanis, hoc est, quadraginta

novem diebus, quinquagesima quam à numero Asartha Hebraei vocant, offerunt Deo panem è farina triticea duobus assaronibus cum fermento confectum, mactantq; agnos duos: hac oblata mox in cenam sacerdotibus apponuntur, et eadem die sicut nihil supersit absumuntur: ceterum holocausta faciunt è tribus vitulis, arietibus duobus, agnis quatuordecim: hædisq; pro peccato duobus. Nullum autem festum ducitur absq; holocaustate & laborum vacatione, sed in omnibus omnino hæc duo lex observari iubet, & post sacrificium in epulis degunt: ex publico prabetur panis non fermentatus ex farina assaronibus viginti quatuor: coquuntur autem bini pridie sabbati, & sabbato mane proponuntur in sacra mensa duobus ordinibus seni ex aduerso sese respicientes, atq; ita cum duabus lancibus thure plenis permanet usq; in proxime sequens sabbatum: tunc demum alij pro illis recentes supponuntur, & hi priores sacerdotibus in cibum datur: thus ite igne adoletur, quo ad holocaustata uti solent, & pro eo quoq; aliud cum panibus proponitur. Sacerdos autem de suo quotidie bis offert Deo farinam oleo maceratam, & modica coctura duratam, estq; demensum eius farinae assaron unus: huius dimidium mane, tatumde vespere, in ignem infert. Sed de his hæc lenius, quorum rationem alias diligentius explicabimus. Ceterum Moyses tri- Levi. 8
bkm Leviticam à cetero populo exemptam, ut Num. 3,

Deo sacrandam, fontanis aquis perenniibus & solēni sacrificio purgavit, eiq; tabernaculū cum sacris vasis sartum tectum curandum commisit, iubens ut ad præscripta sacerdotum sacrū ministerium capeſcerent: atq; eo tempore sacri et Dedicati sunt habitū. Post hac animalia discrevit, quæ ad cibum essent pura, & quibus veſci nō liceret: de quibus aliquando per occasionē differemus, quā ob causam aliorū eſum permiſerit,

Leu. 7. 17 aliorū interdixerit. Sanguinis certē ideo retuit, quod hunc animā & spiritum putaret, neq; animalis non occisi carnem ad cibum conceſſit. ad hæc reticuli & adipis caprini, ouilli & bubuli abstinentiā indixit. Eiecit etiam ē coctū & con-

Leu. 12. ſuetudine hominū leproſos, & ſeminis profluſio-

13. 14. 15 laborantes mulieres etiam quæ naturaliter purgātur verſari inter homines vetuit nec niſi poſt ſeptimam diem puras haberi voluit: eum quoq; qui cadauer curaffeſſet, per totidē dies à coctu arcuit: ſi quis autē vltra hunc dierum numerū diuturniore pollutione teneatur, ſacrificare iubetur agnas duas, quarum alteram ſanctificare oportet, alteram ſacerdotes accipiunt: eodem modo & pro gonorrhœico ſacrificari mos eſt: qui verò per ſomnū geniturā emiſit, ſi ſe mergat in aquā frigidā, ut ſolet fieri poſt legitimā vxoris congressum, pro puro habetur. Leproſos autem in perpetuum relegavit, tāmquam nihil à cadauera differentes. quod ſi quis priſtinam valetudinē à Deo

à Deo precibus impetraverit, & in cutē sanitatis color redierit, hic varijs sacrificijs Deo gratitudinē suam attestatur, de quibus aliās dicemus. Quo magis ridēda est illorū fabula, qui dicūt, Moysen propter leprā ex Aegypto profugū, turbā eodē morbo laborantū in Chananā duxisse. Nisi enim vanus ille rumor esset, nūquam Moyses in suā ignominiā talē legē tulisset, qualem etiā alio ferēte, probabile erat ipsum reclamaturū, praesertim quam inter multas gētes leprosi versentur, & in pretio sint : & adeo nec relegētur, nec cōtemptim habeātur, ut et in expeditionibus militares dignitates, & in administratione reipub. ciuiles illis committantur, ac ne à templis quidē & fanis arceātur. Quid igitur vetabat, si tali vitio fuit infectus, quo minus apud multitudinē sibi parentē eas leges statueret, quae ipsi honorē potius quam detrimentū afferret? Qua re manifestū sit quod hac per inuidiā de nobis fingantur. Moyses enim purus ipse & inter puros degens, ad honorē Dei taliū legū autor esse voluit. Sed hac quisque ita, ut libitū fuerit accipiat. Caterū puerperas fanū intro- XIIII.
gredi vetuit, aut sacris interesset; & in quadragestimū diē si factus sit masculus: quod si femina sit duplū eius temporis praescribitur. Ac ne post praestitutū quidem terminū intrant absq; victimis; quae partim Deo, partim sacerdotibus ce- Nume. 5
dūt. Quod si quis adulterij suspicionem de uxore
habuerit,

habuerit, offert hordeate & farina assaronem, &
 immisso ex ea pugillo super altare, quod reli-
 quū est, sacerdotibus rescēdū datur. Deinde ali-
 quis sacerdotū statuit mulierem ad portam quæ
 est obuersa ad sanum, & inscripto primū Deī
 nomine in membrana, desert ei iusiurandū cum
 imprecatione, ut si pudicitia lesisset, luxato crure
 & dextro & ventre disrupto miserè moriatur:
 si autē pro amore nimio, & pro xelotypia ma-
 ritus ad iniquam suspensionē sit cōmotus, decimo
 mense infantem masculum pariat. peracto iura-
 mento de membrana deletum nomē in phialam
 exprimit, & sumpto ē sano puluere humi colle-
 cto, atque in poculū asperso, ebibendum porrigit.
 mulier verò si iniuste est delata, pragnans facta
 maturē & feliciter enititur. quod si & cōiuga-
 lem fidem & Deum iusiurandi testē sefellit, tur-
 piter moritur, crure luxato, & ventrē aqua in-
 tercute inuadente. Hæc sunt quæ Moyses genti
 suæ de sacrificijs ac purificationibus præscripsit.
 Leges autē tulit tales. Adulteriū in vniuersum
 prohibuit, ratus coniugij summam felicitatem,
 si fides ac pudicitia seruetur, & reipub. quoque
 Interesse, ut liberi legitimi proueniant. Itē ince-
 Dnt. 17. stum cū matre, aut nouerca, cum amita aut ma-
 Leuit. 18. tertera, cum sorore nuriue, omnesq; tales coitus
 20. 21. 29 ut nefarios damnauit. Veruit & cum muliere
 menstrui fluxum patiente cōgredi & cum bru-
 ti: damnauit etiā eos qui ex fermosis maribus
 turpem

turpem voluptatem captarent, & qui contra se-
 cisset, capitale pœnam inflixit. Sacerdotes autem
 duplo castiores esse voluit: hos enim nō solū præ-
 dictis legibus sicut reliquos teneri iussit, sed etiā
 non quāvis fœminā in conjugale thorum ad-
 mittere, nō quæ corpore quæstum fecisset, nō ser-
 uam aut captivā, neq; campenariam aut stabu-
 lariam, neq; à priore marito quacūq; de causa
 repudiatā. Pontifici verò ne viduam quidē per-
 misit, quod tamen ceteris sacerdotibus liberum
 reliquit: sed solum virginē ducere cōcessit, eamq;
 servare. Idem nec ad mortuum sinitur accedere,
 quod tamen ceteris est licitū, ad fratres & pa-
 rētes ac liberos mortuos accedere. Idem iubetur
 simplices esse, omniq; fūco carere. Quicūq; è sa-
 cerdotibus integer corpore non esset, partē quidē
 suam cum ceteris accipere sinitur, sed ad altare
 ascendere, & funum intrare prohibetur. Nec so-
 lum in sacris obeundi puros esse oportet, sed vi-
 tam etiā irreprehensibilem præstare: quapropter
 qui sacrum amictum gestant, tantisper dum eo
 utuntur, præter aliam castitatem puritatē &
 sobrietatē à vino quoq; interim arcentur. Victi-
 ma etiā integri corporis mactantur, omniq; vi-
 tio carentes. Hæc sunt quæ Moyses iam tunc vi-
 tæ suæ tēpore observanda tradidit: quadam etiā
 in futurum, ipso licet in deserto degens, Chana-
 naam terram tandem adeptis prospexit. Septi-
 mo quoque anno remissionem agris dedit, inter-

Levit. 25

Etosq; aratro & plantatione esse iussit, quem-
 admodum iam ante populo septima quaque die
 remissionem à laboribus dederat: qua verò per
 hunc annum sponse sua terra protulerit, publica
 esse & promiscui vsus iussit, & neq; indigenas
 neque aduenam ab eis fructibus colligendis arce-
 ri: idemq; observari post septimam annorum se-
 ptimanam, qui numerus quinquaginta conficit:
 vocaturq; Hebrais quinquagesimus quisque an-
 nus Iobelus: in quo & debitoribus scenus remit-
 titur, & serui manumittuntur, qui contribules
 eum essent, legem aliquam violauerint, & sup-
 plicij vice in servitutem vindicati fuerint. Agri
 quoque ad pristinos dominos ex hac lege redeunt
 hunc in modum: Instante Iobelo, qua vox liber-
 tatem significat, conveniunt venditor agri &
 emptor, computatisq; fructibus ac expensis in
 agrum factis, si fructus maiores fuisse compe-
 riantur, recipit agrum venditor: quòd si expēsa
 maiores fuerint, hoc quod deest recipiēs emptor
 possessionem alteri cedit: sin utraque paria fue-
 rint possessio ad veteres dominos reuertitur. Idē
 ius est in domos qua in vicis non minutis ven-
 duntur: diuersum verò de illis qua intra oppido-
 rum mœnia venduntur. Licet enim ante annum
 elapsum reddita pecunia domum recipere: quòd
 si integer annus interim abiuerit, emptori pos-
 sessionis ius confirmatur. Has leges Moyses in
 castris in Sinā populo tradendas accepit à Deo,
 moxq;

moxq; literis mandatas ad posteros etiam ob-
servandas transmisit.

Leges belli, & consuetudines. CAP. XI.

Legibus ad hunc modum digestis, ad rei mili- x v.
tariis curam animum aduertit, de bellis fu- Nume. I
turis iam tunc cogitans. Indicit igitur censum
tribuum, excepta Leuitica: eiusq; cura principi-
bus demandata, numerum eorum qui militari atate
esset, ad se referri iubet. Leuita enim sacri erat,
& immunes a militia. Censa sunt capita sex-
centa millia eorum qui arma ferre valerent, eta-
tis ab anno vigesimo usque quinquagesimum, &
super hunc numerum. M. M. M. D. C. L. Pro Leui
autem allegit inter autores tribuum Manassem
Iosephi filium, & Ephraemem pro Iosepho. Hos
enim Iacobus in adoptionem a Iosepho impetra-
uerat, sicut supra diximus. Compacto igitur ta- Nu. 2. 3. 4
bernaculo in medium castrorum illud receperunt,
tribus tribubus per latera singula tendentibus,
inter quas via intercedebant. Forti quoq; rerum
venalium est propositum, & merces suo quaq; loco
disposita: aderantq; opifices omnium artium in suis
officiis, ut plane ciuitas videretur huc atq; il-
luc commeans. Loca autem tabernaculo proxima
sacerdotes occupabant, ac deinceps Leuita. Eorum
(nam & hi seorsum sunt recessiti) numerus erat
viginti tria millia, octingenti octuaginta, mari-
bus tantum, & qui trigessimum a natalitate diem Nume. 9
excederet, in hunc censum venientibus. Et quoad

Num. 10

nubes super tabernaculū perscuerabat, tantisper
velut prasente Deo castra eodē loco manebant:
quoties verò se aliò mouebat, tum etiam ipsi mi-
grabant. Inuenit autem & buccina speciem
ex argento facta talem: Canna erat tibia pau-
lo crassior, longitudine paulo minus cubitali,
cuius os tantū patebat, quantum ad inflandum
sufficeret, desinebatq; in extremitatem campa-
nula similem, quemadmodum tuba. Asofra vo-
catur hoc genus apud Hebraeos. Duas tales fe-
cit, quarum una plebs ad concionem vocaba-
tor, altera principes ad consultandum de repu-
blica exciebantur: vtriq; verò clangentibus
vniuersus populus conuocabatur. Quoties verò
tabernaculum moueretur, hic modus seruaba-
tur. Primo signò canente qui in orientali parte
castrorum tendebant excitabantur: secundo ve-
rò, qui à tergo tabernaculī tentoria sua fixe-
rant: deinde tabernaculum dissolutum medium
portabatur inter sex tribus precedentes, &
alias sex ponē sequentes. Leuita verò taberna-
culum circumdabant. Ad tertium autem signum
pars castrorum meridionali mouebatur, & ad
quartum septentrionalis. His buccinis uteban-
tur etiam in sacrificijs, in quibus victimas ca-
dē mos est, tam sabbatis quàm ceteris diebus.
Tunc etiam primum pascha solemnibus victimis
est celebratum ex eo tempore quo in libertatem
vindicti, Aegyptiorū dominationē effugerant.

Seditio

Seditio contra Moysen propter egestatem,
& seditio ferum pœna. CAP. XII.

NON multo post à Sina monte castra mo- xvi.
uentur : & post aliquot mansiones , de Num. 11
quibus dicemus, ventum est ad locum qui dici-
tur Iseremoth : vbi denno populus seditionibus
agitari cœpit , & laboriosa peregrinationis
culpam in Moysen conferre. Illius suasu se re-
liquisse regionem fertilissimam , & nunc non
solum eius vbertate carere , verumetiã pro spe-
rata felicitate in extremis miserijs huc & illuc
oberrare , aquarum inopia laborantes : & si
manna quoque aliquo casu deficiat , proculdu-
bio fame interituros. His addebant multa con-
uitia, qua in virum optimè meritum passim
iactabantur. Exortus est interim vnus e popu-
lo, qui admonitos prateritorum Moysi benefi-
ciorum , bonam spem habere hortabatur , ne
tum quidem opem diuinam frustra requisitu-
ros. Vulgus autem his verbis vehementius con-
citatum , magis ac magis contra prophetam tu-
multuabatur. Qui videns ita desperatos, iubet
æquo animo esse , pollicendo se quamuis graui-
bus contumelijs immeritò petatum , copias ta-
men carniū eis exhibiturum, non in vnum tan-
tum diem, sed in plures etiam. Illis verò credere
nolentibus, quodam etiam rogante, vnde tot ho-
minum milibus providere possit : Deus, inquit,
& ego, quantumuis male apud vos audien-

tes, nunquam tamē desinemus vestri curam gerere, idq; breui estis visuri. Vix hac dixerat, cum tota castra coturnicibus complentur, quas acervatim venabantur. Deus tamen non multò post in Hebraorū insolentiam ac maledicta animadvertit, non paucis ē populo desideratis. Nam & hodie locus ille nomen ex eo casu inditum retinet, vocaturq; Cabrothaba, quasi dicas concupiscentiae monumenta.

De speculatoribus, qui explorata Chanaanorum regione reuersi Israëlitis terrorem hostium incusserunt. CAP. XIII.

XVII. **M**Oyses autē posteaquā abductos inde adduxisset in locū humanae habitationi parum aptū, nō longē à finibus Chanaanorū sitū, qui dicitur Fances, in cōcionem populū aduocat. Cumq; in medijs constitisset, Duo bona, inquit, Deus vobis dare decreuit, libertatem & felicitis terrae possessionē: quorū alterū ex ipsius munificentia iam habetis, alterū quoq; mox habituri. Summus enim in Chanaanorum finibus, à quibus adeo nulla ciuitas, nulliusue rex nos arcebit, ut ne vniuersa quidē gens collatis in unum viribus efficere hoc valeat. Ergo parati simus ad rem fortiter gerendam: neq; enim sine pralio regione sua nobis sunt cessuri, sed post magna certamina victoria praeuiū erit: ante omnia mittendi sunt speculatores, qui & terra vbertatē, & habitatorum potentiam explorent. Nos verò in primis
concord

concordia studere oportet, & Deum adiutorem ac auxiliatorem nostrum debito cultu prosequi. Hac ubi locutus est, populus collaudato Moysi consilio, exploratores eligit duodecim nobilissimos, ex unaquaq; tribu unū : qui exorsi à partibus ad Aegyptū vergētib; totā Chananaeorū regionē perlustrauerant, donec ad Amathē urbem & libanū montem peruenirent: explorataq; terra simul et incolarū natura, reuersi sunt ad suos, quadraginta diebus in hoc negotium insumptis. Et fructuū quidē pulchritudo quorum specimen erat allatum, vbertasq; regionis quam audiebant, animos multitudinis ad bellum suscipiendū erigebat. Contrā deterrebantur narrantibus difficile fore eius acquisitionem, quod flumina superanda essent magna ac profunda, & montes ardui transcendendi, & vrbes mœnibus firmissimis cingātur. Apud Hebronē verò etiam gigantum progeniē se reperissē aiebant, atq; ita exploratores cum omnia maiora apud Chananaeos inuenissent, quàm quā hactenus post exitum ex Aegypto viderant, suo timore reliquam etiam multitudinē data opera implerunt. Qui ex eorū narratione impossibile rati talē terram acquirere, soluta cōcione domū reuersi cum vxoribus & liberis lamentabantur, dicentes Deum verbis tantum multa polliceri, re autem omnino nihil auxiliū prestare : rursusq; Moysen incusantes, in eum simul & fratrem eim Aaronem pontificē

pontificem vociferabantur: atq; ita totam nocte
 inquieti exegerunt, in vtrumq; conuicia iactan-
 do. Mane verò ad concionem còcurrunt hoc ani-
 mo, vt lapidatis Moyse ac fratre, in Aegyptum
 retrò, vnde venerant, reuenterentur. Quem euen-
 tum metuentes duo è speculatoribus, Iesus Na-
 uucci filius ex tribu Ephraimitide, & Chalebus
 ex tribu Iudæ, procedunt in medium, & populū
 compeſcunt, orantes vt bona spe sint: neue Deum
 insimulent mēdacij, temerè fidem habentes qui-
 busdam, qui vanis sermonibus de rebus Chana-
 naorum vulgatis multitudinem credulam terri-
 tarent: quin potius eos sequerentur, qui illuſe-
 gionem tam felicem acquirēdi autores ac duces
 se praberent. neq; enim montium magnitudinē,
 neq; annuū profunditatem obſtaturam viris for-
 titer rem gerere paratis, præſertim auſpice Deo,
 & pro illis in acie praliaturo. Ite, inquiunt, po-
 ſito omni timore alacres, Deoq; freti, quā vos
 ducemus ſequimini. Talibus verbis conabantur
 ſedare tumultuantem populum. Moyſes interim
 & Aaron procidentes in faciem ſupplicabant
 Deo, non pro ſua ſalute, ſed vt inſanientem mul-
 tudinē ad ſanam mentem reduceret, tot præſen-
 tibus & inſtantibus neceſſitatibus turbatam:
 cū ſubito nubes ſuper tabernaculum exorta,
 XVIII. adeſſe præſentem Deum ſignificat. Quo viſo
 Moyſes animatus inſert ſe in turbam, & vltro
 punam eis à Deo tanta ipſolentia prouocato mi-
 natur:

natur: non tamen quantam peccati enormitas merebatur, sed qualis esse solet paterna castigatio. Sibi enim tabernaculum ingresso, & inter-
necione populi cum lacrymis deprecanti, comme-
morasse Deum, quot & quantis beneficijs affe-
cti ingrati esse pergerent: & quod nunc specula-
torum ignavia seducti, eorū verbis plus verita-
tis inesse putarent, quā suis promissionibus:
quamobrem non deleturū quidem totū illud quod
ceteris mortalibus omnibus prætulisset: attamen
terram Chananaam eiusq; vbertatē illis nō con-
cessurum, sed sine lare & sine vrbe in deserto
quadraginta annis erraturos, quo peccati pœnas
exsoluant. Liberis tamen eorū terram illam da-
tarum, eosq; commodorum quibus patres se per
intemperantiam indignos redderēt, dominos esse
constituturū. His denuntiationibus vulgus at-
tonitum, totū se mœstitiæ dedit: Moysenq; obse-
crabant, vt deprecaretur Deum, quo reconcilia-
tus peccatisq; condonatis, vrbes hostiles eis tra-
deret. Ille verò negabat Deum latitum talibus
se tentari precibus. Non enim temerē aut huma-
no more ad hanc indignationem esse commotū,
sed iustam hanc sententiā protulisse. Non est au-
tem incredibile, Moysen vnicū virtū innumera
penē hominū milia cōcitata sedavisse, quādoqui-
dem Deus illi præsens placabiliore faciebat mul-
titudine saepe iam suo malo expertā, cōducibilior
esse nō repugnare diuina voluntati: & alioquin
etiam

etiam vir ille dignissimus est admiratione, tum ob singularem virtutem, tum ob fidem non tantum à seculi sui hominibus, sed à posteris etiam impetratam: quandoquidem hodie quoque nemo est Hebraeorum, quin etiamsi latere possit, quasi praesentem revereatur. Et quasi poenas exacturum, si quid prater decorum ab ipso praescriptum gesserit. Auctoritatis eius plusquam humana argumenta sunt plurima, et in his illud non minimum, quod quidam ex regionibus ultra Euphratem sitis ad honorem nostri templi quatuor mensium iter magno sumptu, nec sine periculo emensi, sacrificioque peracto, non potuerunt tamen partem aliquam de victima consequi, existente aliqua causa, cur per leges nostras id minus liceret. Et quidem ne sacro quidem facto, alij semiperfecto sacrificio relicto, nonnulli ne templum quidem adire permisi, re infecta redierunt, malentes Moysis legibus, quam suo proposito obsequi: idque nemine redarguente, nisi propria conscientia. Tantum valet semel concepta de hoc viro opinio, ut maior homine habeatur qui leges à Deo acceptas hominibus tradidisse creditur. Nuper etiam non longe ante Iudaicum bellum principatu Claudij, pontificatus apud nos Ismaele obtinente, cum tam valida fames regionem nostram premeret, ut assaron quatuor drachmis veniret, et in festiuitate axymorum allati essent cori septuaginta, hoc est medimni Siculi triginta et unus, Astici

Attici verò quadraginta & unus, nemo tamen sacerdotum ausus est micam vnā inde comedere, tanta egestate premente, legem tantū & iram diuinā veritus, quæ in occulta etiam peccata grauiter animaduertere solet. Quare non est cur aliquis miretur quæ illo tempore sunt gesta, quandoquidem etiam scripta posteris ab illo relictā tantam vim & auctoritatē obtinent, vt vel inimici nostri fateantur quòd talem viuendi rationem Deus per Moysen instituerit. Sed de his quisque vt videbitur sentiat.

FL. IOSEPHI ANTI-
QVITATVM IVDÆI-
CARVM, LIBER
QVARTVS.

Hebræorum inscio Moysē cum Chananijs pugna & clades. CAP. I.

HEBRÆOS autem duram vi- Num. 14
tam in deserto agentes, & multis
miserijs afflictos, nihil penes ha-
buit, quā quòd Deus non sinebat
eos armis cum Chananijs experiri: nec iam am-
plius Moysen audire volebant quiescere iubē-
tem, rati etiam sine illius auspicijs victoriam
de hoste se posse obtinere: accusabantq; eum,
quasi hoc tantū agentem, vt in magna inopia
constituti, semper ab illius consilijs penderet: &
omnino

omnino pugnare decreuerunt, auxilium Dei sibi pollicentes, nō tam Moysis respectu, quātm quod in eius tutela iam inde à maioribus essent : & quos prius ob pietatem dignos libertate duxisset, eis nunc quoque si rem strenuē gerant, victoriam non negaturum. Satis sibi virium aduersus eas gentes, etiam si Moyses Deum ab ipsis alienare conetur, omninoq; expedire sibi vt arbitratu suo potius rem gerant : quā pro excussa Aegyptiorum seruitute Moysis tyrannidem suscipiant, eiusq; libidini seducti pareant, iactantis diuina colloquia, quibus vt Deo pra ceteris carus de rebus gerendus praeconeatur : quasi verò non omnes ex aquo Abrahae essent posteri, vt vnus singulari gratia praescientiam futurorum diuinitus habere debeat. Prudentium esse, vt contempta vnius hominis arrogantia, Deo potius promissori credentes, ad acquirendam eam regionem se expediant, neque diutius sub Dei pretextu verba sibi dari sinant. Cogitandum de praesenti inopia, quam loca deserta grauiorem in dies reddant, & ductore Deo manus cum Chanaanis quamprimum conferendas, nec amplius assensum legislatoris expectandum. Comprobata deinde omnium calculis hac sententia, populariter in hostes vadunt, qui neque feroci eorum impetu, neque immensa multitudine perterriti, irruentes in se excipiunt fortiter : & bona parte Hebraeorum caesa, reliquos turpiter

retere

vertere terga coactos insequendo, trepidos in castra compellunt. Ea clades præter omnium opinionem oblata vehementer animos multitudinis deiecit, peiora metuentis, cogitantique; ab irato numine immissam esse, eo quod non expectato oraculo ad pugnam prorupissent. Moyses autem videns tum suos accepta clade consternatos, tum hostem victoria recenti elatum, veritus ne præsentis successu non contentus maiora moliretur, decrevit copias retrò in desertum reducere. Cumque populus posthac in ducis potestate se foro polliceretur, malo admonitus nihil absque ipsius consilio prosperè cessurum, motis castris itum est in desertum hoc animo, ut non prius contra Chanaanæos pugnam capeferent, quam signo diuinitus accepto. Sed quemadmodum in exercitu ingenti usu venit, maximè rebus aduersis, ut difficiles se moderatoribus prabeant, ita Iudæis etiam idem accidit. Quum enim essent numero sexcenta millia, & vel in secunda fortuna parum tractabiles præfectis viderentur, tanto magis in egestate ac infortunio tam in se inuicem quam in imperatorem suum exasperabantur. Quapropter tanta seditione est laboratum, quantam nec apud Græcos nec apud Barbaros unquam fuisse accepimus: quæ res dubio procul in extremum iam periculum delatas perdidisset, nisi Moyses oblitus acceptæ iniuriæ, quod minimum absuit quin lapidaretur, rebus labantibus opem attul

attulisset. Ac ne Deus quidem curam eorū prorsus abiect, sed tametsi contumeliosos non solum erga legislatorem, verum etiam in mandata divina per Moysen accepta, liberauit tamē ē perniciosissima seditione, cuius absq; sua providentia non nisi tristissimus exitus expectari poterat. Hanc seditionē, & quemadmodum ea sedata Moyses rem administraverit, nunc dicemus, causa eius primum exposita.

Seditio per Corem aduersus Moysen & fratrem propter sacerdotium excitata. C. A. II.

II. **C**ores vir genere & opibus inter Hebræos
 Num. 16 **C**larus, & populari quadam factitia præditus, videns Moysen in celso dignitatis constitutū, moleste ac inuideter id ferebat. Cum enim esset ex eadem tribu & cognatione, iniquū censebat se illi posthaberi, & diuitijs pollentiorē & genere nihilo inferiorem: multaq; in illum apud contribules Leuitas & inter cognatos concionabūsus vociferabatur, rem indignā dictitās, nec diutius ferendam, Moysen ambitiosis artibus sub prætextu cuiusdam diuinitatis cum aliorum iniuria suæ tantū gloria studere: & nuper præter eas & fas sacerdotium absq; populi suffragio fratri Aaroni dedisse, & alias dignitates quasi tyrannide arrepta pro libidine distribuere. Grauem hanc esse iniuriam, quod ita latenter se in dominationem insinuet, ut priusquam sentiri possit, populi libertas opprimatur. Qui enim

enim principatu se dignum sibi sit conscius, eum
volente ac persuaso populo sine vi ad tale fasti-
gium aspirare. Qui vero bonis artibus eo perue-
nire desperent, à vi quidem abstinere ne boni-
tatis ac honestatis opinionem amittant, sed tech-
nis malitiosis ad id consequendum niti. Talium
conatus in medium protractos puniri è republi-
ca esse, priusquam è clancularijs insidiatoribus
aperti hostes evadant. Quam enim rationē Moy-
sen afferre posse, cur Aaroni potissimum & filijs
sacerdotium dederit. Si enim ex Levitica tribu
alicui honoris ex divina voluntate deberetur, se
merito fuisse preferendum, genere Moyse parente,
etate atq; opibus potiorē, quòd si antiquissima
tribus ratio haberetur, optimo iure viris Rube-
litis tribus dignitatem eam deferendam, Da-
thamo, Abironi, & Phalao, diutius iuxta ac eta-
te inter contribules præminentibus. Hæc Cores,
videri volens reipublica curam habere, reuera
hoc tantum agens, ut concitato populo pontifi-
catum invaderet. Nec diu se intra unam tribum
hæc criminationes continuerunt, verum sparsæ
paulatim rumor, dum quisque auditis de suo
aliquid addit, totis iam castris peruagabatur:
breuiq; eò res devenit, ut ducenti quinquaginta
è primatibus factionem Coræ sequerentur, qui
omnes operam dabant, ut sacerdotium fratri
Moyse adeptum in illum transferretur: po-
pulus præterea tam concitatus erat, ut ad lapi-

des conclamaretur, concurrebatq; intendita multitudo in concione, ubi stans ante Dei tabernaculum vociferabatur, tollendū tyrannū, & populum à seruitute eximendū, cui sub religionis prætecto dura imperata imponerentur. Deum enim si ipse esset sacerdotis elector, aliquem dignum fuisse ad hanc honorē prouecturū, nō eum qui multis esset merito posthabendus: vel si Aaroni eū dare decreuisset, populi suffragio potius quā fratris beneficio fuisse daturum. Moyses autem qui Coræ calumnias non ignorabat, videns populum irritatum, nequaquā expauit: sed fretus conscientia rei benè administrata, & sciens fratrem electione Dei peruenisse ad sacerdotium, non sua gratia, produxit in concionem: & quoniam non erat imperitus artium quibus vulgaris tractandum est, ad Corem versus elata voce: Mihi, inquit, Cores, vel tu vel unus quinis ex istis, intenta in ducentos & quinquaginta viros manus, honore digni videmini: imò ne reliquam quidem concionē contemno, etiam si vobis diuitijs & ceteris dotibus non sint conferendi. Nam nec Aaron ideo sacerdotio potitur, quia ditior. Tu enim ampliores quā vterq; nostrum, facultates possides: neq; quia nobilior. Cōmune enim vniuersis genus nobis Deus voluit, cuius eundem cunctis autorem dedit: neq; fraterno affectu motus quod alijs debebatur, fratri cōtuli. Nisi enim inus & fas præ oculis habuissē, nequaquam oblitus

oblatus mei, dedissem alteri : cum nemo sit mihi
 me ipso propinquior, & mihi non minus quam
 illi bene velim: & alioqui qualis erat prudentia
 me violati iuris rem facere, & huius facinoris
 praeuium alteri cedere? Verum & à mea probi-
 tate absit tale scelus, neq; Deus, sustinisset aut
 se contemni, aut vos ignorare quid illi gratissi-
 mum facturi essetis. Ipse sacerdotum sibi elegit,
 ipse ab hoc crimine immunem mereddidit. Atta-
 men licet non meo beneficio, sed diuina electione
 hunc honorem adeptus, non dubitat in medium
 depositum vestris suffragiis committere, nullam
 prerogatiuam postulans ex eo quod haecenus eo
 sit legitime functus, ut qui omni ambitione pa-
 sita, malit vos sine seditione videre, tametsi ve-
 stris etiam calculis ante iam comprobatus: ne-
 que enim Dei voluntatem in hoc laesimus, quod
 vestrum etiam assensum accedere volumus: sed
 quod ille ultro detulit, salua pietate recusare nõ
 licuit: quemadmodum & illud aequum est, ut qui
 semel dedit, suum donum ratum ac perpetuum
 efficiat. Quamobrem indicabit denuo quem ve-
 lit pro vobis sacra facere, & pietatis vestra an-
 tistitem esse. Iniquissimus enim fuerit, Corẽ per
 ambitionem obstare, quo minus tiberam electio-
 nem sui sacerdotis habeat. Nihil est igitur quod
 seditionibus turbemini, quantum ad hanc causam
 attinet. Cras mane cum sua quisq; acerra & igma
 ac odoramentis adesto. Tu verò Cores cede Deo,

Et calculum eius expecta, neque maiore quàm Deus habeat, autoritatē tibi arroga: sed tu quoque inter ceteros huius honoris competitores iudicandus adesto. nec video cur vel Aaron à petitione debeat excludi, eodē genere natus, Et qui iam in hac functione irreprehensibile sui specimen dedit. Vbi verò conueneritis, corā toto populo suffitū facitote, Et cuius sacrificiū acceptius Deo fuerit, eū mea quoq; autoritate confirmabo, meq; ab hac calumnia colata per priuatam gratiam in fratrem summæ dignitatis exoluam. His auditis turba Et tumultuari simul, Et male suspicari de Moyse destitit, Et insuper consilium eius collaudauit tanquam è republica futurum: atq; ita concio dimittitur.

Quomodo seditionis concitatoribus diuina ultione extinctis, sacerdotum Aaron & filijs est confirmatum. CAP. III.

Numb. 10 **P**OSTERÀ verò die reditur in concionē vt sacro facto interessent diuino iudicio, per quod competitorū certamen erat dirimendum: eratq; nonnihil tumultus, multitudine suspensa ad cunctas expectationem, quibz tam Moysen in ordinem redigi cupientibus: qui verò prudentiores erant, seditionē sine exoptantibus: timebat enim ne actū esset de rep. si ulterius seditio procederet: multitudo quoq; natura nouarum rerū cupida, Et ad obloquendū magistratibus prona, omnibus rumoribus circumferebatur. Moyses autem
missus.

missi ad Dathanū & Abironē viatoribus, iussit ut ad condicium venirent sacris interfuturi. Postquā autē negaverūt se obtēperaturos, neque diutius passuros Moysi potentiam artibus malis quasitam in populo augeri: his renuntiatis assumptiq; aliquot praestantioribus non est dignatus ad contumacē Dathani factionem venire, sequentibus se libenter quos iusserat. Tum Dathanus cum suis audito Moysen cum primariis ad se advenire, progressi cum liberis & uxoribus ante tabernacula, expectabāt quidnā acturus esset: aderant etiā satellites qui arcerent eū si quid vi agere vellet. Ille verō iam propior sublatus in caeli manibus, & elata voce ut à tota multitudine exaudiri posset, Domine, inquit, celi & terra ac maris, tu qui mihi testis es fide dignissimus, quod quicquid haecenus feci, ex tua sententia feci, qui miseratus res Hebraeorū perpetuus adiutor mihi fuisti, exaudi hanc orationem: tu enim scis omnia, ipsas etiā cogitationes hominū: qua propter nō dedignaberis rei veritatem atq; istorū ingratitudinē in mediū proferre. Nosti sanē exacte & illa qua natiuitatem meam praeceperunt, visa nimirū nō audita: nunc in illis rebus testimonio tuo me sublena, quas isti tūm non ignorent, male suspicari tamē nō vereror. Ego cum vitā agere quietam, id quod mea virtute & tua voluntate Ragueliq; soceri beneficio cōsecutus eram, tamen relictis eius volupta-

tibus & commodis meipsum totū dedidi exanimis
 pro isto populo perferendis: & primū pro liber-
 tate eorum, nunc verō pro salute prōptissimē ma-
 gnos labores suscepī. Nūc ergo quoniam in suspi-
 cionem veni hominibus, qui mea cura ac provi-
 dentia tot mala incolumes enaserunt, tu qui in
 igne illo ad montē Sinā mihi apparuisti, & tua
 voce spectaculoq; illorū prodigiorū me dignatus
 es, qui in Aegypto legatione tuo nomine fungi
 voluisti, qui Aegyptiorum opibus afflictis ser-
 mitutē eorū effugere concessisti, & Pharaonis
 potentiam succumbere mihi fecisti, qui ignatis
 via per mare mediū iter aperuisti, cuius postea
 fluctibus Aegyptios inuoluisti, qui inermes ar-
 mis minuisti, qui ex vitiosis fontibus potabiles
 reddidisti, & potum nobis inopia laborantibus
 ē petra produxisti, cibumq; in terra non inueniē-
 tibus à mari attulisti, ē calo deniq; nunquā au-
 rē auditū es largitus, qui legibus ac institutis rē
 nostrā ornasti, adesto mihi domine iudex omnium
 ac testis incorruptissimus, quod neq; namera à
 quoquā Hebraeorū favore meū cōtra iustitiā ca-
 ptatē admisit, neq; pauperē bonā causam habē-
 tem propter aduersariū dimittē perdere lītē sum
 passus: & nūc Republica sincerissime admini-
 strata in suspiciōē culpa, à qua sum alienissi-
 mus, venio, quasi frati ob priuati affectuū &
 nō tua volūtate sacerdotiū tuū cōtulerim. Ostē-
 de quōd vniū tua prouidentia dispersantur, &
 nihil

nihil fortuitis casibus, sed tua voluntate ad effectum peruenit: & quod res Hebraeorum cordi tibi fuit, iusta in Dathanum & Abironem animaduersione declara, qui te stupidum faciunt meum imposturus circumueniri iactantes. Facies autem manifestam aduersus insanos gloria tua detractores vindictam. Et si non communi more intereat, ne quis nihil nisi humanum passos existimet, sed terra quam indigni calcant delibescens cum familijs & facultatibus eos absorbeat: hoc modo & tua potentia omnibus apparebit, & exemplum posteris statuatur, ne quis secus quam pius est de tua maiestate sentire audeat: & meum ministerium ex tua sententia esse comprobabitur. Quod si vera sunt crimina quae in me cogerunt, tum in me caput dira vertant, illis quos execratus sum incolumibus. Atque ita exacta poena à populi tui turbatoribus reliquam multitudinem in pace, concordia, & mandatorum tuorum custodia serua intactam & expertem supplicij federatis hominibus debiti: quandoquidem alienum est à tua iustitia, illorum poenam immeritam Israelitarum turbam deponere. Hæc cum lacrymis effato, terra horrendum repente cõtremit, & vndate superficiei, non secus quam pelagus vento fluctuas, vniuersum populum terrae: immensi mox sonitu eliso, quæ sedesiosae tendebant, solium subfidit, & eodem momento omnes ad vnum absorbet: sublatisque in hæc modum prefatus, hiatus ille ita rursus clauditur, ut

ne vestigium quidē eius superesset. Hic finis seditiosa factionis, illustra argumētū diuina prouidentia simul & potentia : fuitq; hic casus eo miserabilior, quod adeo nemo ne propinquorum quidē aut cognatorū eos est miseratus, vt totus quantus erat populus, anteaclorū oblitus, latis uclamationibus Dei sententiam comprobaret, ac ne luctu quidē dignos, vt pestē ac perniciem popularium existimaret. Post Dathanum cum suis extinctum Moyses pontificatus annulos conuocat, Deo denuo cōmissurus electionem, vt ei sit ratum sacerdotium, cuius sacrificium Deo gratissimum apparuerit. Itaq; conueniunt ducenti quinquaginta viri summo in pretio semper apud populares habiti, tum quod à maioribus omni virtute præclaris oriundi essent, tum quod ipsi nequaquam degenerarent : cumq; his procedunt & Aaron & Cores: deinde stantes ante Dei tabernaculum adolebant acerris odoramenta qua secum attulerant: cum subito tactus ignis effulset, quantum nec homines ipsi vnquam excitauerunt, nec in terris spōte ardentibus, nec in syluis per aëstū austeri flatu collisis & attritis excitatum viderunt, sed quatenus diuinitus accendi poterat fulgentissimus simul ac flagrantissimus: cuius vi ac impetu ducenti illi & quinquaginta vni cum Core ita sunt absumpti, vt ne cadauerum quidem reliquiae comparerent: solus Aaron superfuit illatus, vt manifestum esset, diuinitus

uocant hoc incendium. His ita absumptis, Moyses volens perpetuam eius supplicij memoriam ad posterum tradi, ut & illis non ignoraretur, iussit Elcazarum Aaronis filium acerras eorum affixas altari aereo consecrare, ut hoc monumētum omnes terrentur, qui caeleste numen humanis dolis putant circumueniri posse.

Quæ Hebræis in deserto per annos xxxviiij. obtulerunt.

C A P. I I I I.

Post tam evidens argumētum cum iam satis constaret, non ambitu, aut fratris gratia, sed diuino iudicio sacerdotium ad Aaronem peruenisse, sine ulla cōtrouersia post hac illud tenuit: nec tamē ob hoc diu cessatū est à seditione, imò penē grauior priore est insculta: nam ex talibus causis ortum habuit, ut facile appareret longo tempore duraturam. Cum enim semel animos hominū occupasset hac persuasio, nihil sine Dei voluntate geri, arbitrabatur Deum in gratiam Moysis ista facere. huic igitur imputabant omnia, tanquam non peccatorū odio Deus seniret, sed à Moysse sollicitatus: agrēque ferebant quod non solum impune tot optimatū morte populum mulcasset, sed primum etiam auferret confirmatum iam fratris pontificatū: quandoquidem nemo posthac eum affectaturus erat, cum alijs id male cessisse videret: adhuc cognati extinctorum agebant apud populum, rogantes ut superba & nimia Moysis potestati modum

aliquem statueret : facile enim hoc illi esse. Tum ille maturè sentiens excitari turbis , veritus ne qui rursus res novas molirentur , unde magnū aliquod malum accidere posset , concionem aduocari iubet : & auditis postulatis nihil respondens ne magis irritarentur , hoc tantum principibus tribunalis mandauit , vt virgas afferret tribunalis nominibus inscriptas , cuius enim fore sacerdotium , in cuius virga Deus signum ostenderit. Quod ubi placuit , inscriptas attulerunt , cū alijs tum Aaron , inscriptam habens in sua Leuiticam : eas Moyses acceptas in Dei tabernaculum deposuit : sequenti verò die omnes protulit , quæ facile agnoscebantur , quod essent & à principibus qui attulerant , & à cetero populo notata : videbantq; alias eadē specie manere , quæ erant pridie cum eas Moyses acciperet , ex Aaronis verò ramos & germina esse exorta , & quod magis mirum , amygdala matura , quod virga ex hoc genus ligno constaret. Hac nouitate spectaculi vulgus attonitum , omisso odijs quibus tam Moysen quàm Aaronem prosequabatur , totum in admirationem diuini iudicij versum , amplius Deo repugnare desuit , ratumq; Aaroni sacerdotium esse voluit : atq; ita tertio Dei calculo confirmatus nemine posthac contradicente fuit pontifex , & Hebræorū populus longis seditionibus agitatissimus hoc modo ad quietem tandem peruenit. Moyses autem posteaquam Leuiticam

etiam tribum diuino cultui dicatam, immunitem à Nu. 18. 35
 militia fecisset, ne fortè in parandis ad vità ne- Leni. 14.
 cessarijs occupati, negligentius sacra tractarèt. 18. & 16
 mandauit vt post armis ac Dei fauore quesitam
 Chananaam ex oppidis eius quadraginta oçto
 bona & pulchra Leuitis distribuerentur, cum
 agro manibus eorũ contiguo duum milium cu-
 bitorũ, & insuper à tota populo decimas annui
 fructus exegit Leuitis simul hac sacerdotibus cõ
 ferendas: atq; hi posthac eius tribus solennes re-
 ditus fuere. Nunc dicendum qua sint sacerdotum
 propria. Ex quadraginta oçto oppidis insit vt
 Leuita concederent eis tredecim, & decimarum
 à populo quotannis acceptarum decimas pende-
 rent: præterea vt populus Deo primitias omniũ
 fructuum è terra promouentium offerret, & ex
 quadrupedibus qua mactare fas est, primogeni-
 tum si masculinum fuerit, sacrificandum sacerdo-
 tibus adducat, vt ea cum familia vescantur in
 vrbe sacra: pro eis verò quibus patria lex vesi-
 vetat, dominus factus solum cum dimidio depen-
 dat pro homine verò primogenito quinq; siclos:
 debere eis etiã primitias tonsura ouium: & qui
 panes coquũt liba aliquot eis prabere. Qui verò Num. 6
 ex voto se consecrant, Maxarai dicti, capillum
 alentes, & vinum non gustantes, cum capillum
 consecrant, victimas eorum sacerdotibus cedere.
 Item qui Carbã seipsos nominat, hoc est Dei do-
 num, si velint à ministerio ad quod se vltro obli-
 gauerit

gauerunt dimitti, sacerdotibus pecuniam munerare, mulierē triginta siclos, virum quinquaginta: qui verò tantū pecuniā nō habuerint, hos sacerdotum arbitrio relinquēdas. Quin & si quis domi mactet ad priuatū epulum, non ob cultum diuinum, offerendum tamē sacerdotibus pecoris pectus & brachium dextrū. Tancū est quod sacerdotibus Moyses attribuit, praterq; quicquid pro peccatis populus offert, vt in proximē pracedente volumine diximus. Quicquid autem a populo sacerdotū ordini contribuitur, ex ea tā vxo- res quā filias & famulos etiā participes esse voluit, exceptis quæ pro peccatis offeruntur: bac enim in sano soli sacerdotio fungētes mares eodem die absumunt. Hu ita post seditionē dispositis castra mouit, & cū omnibus copijs ad Idumæa fines peruenit, legatis primū ad regē præmissis: petebat ab eo tantū liberam transitū, paratus ipsius arbitrio fidem dare, siue cuiusquam iniuria iter se facturū: præterea forū rerum venaliū suis exhiberi postulat, persolutus etiam aqua pretiū si rex ita iuberet. Ille verò legatis re infecta dimissis, negatoq; transitu, armatus cum exercitu est obuiā profectus, prohibentem Moysen si vi viam aperire conaretur. At propheta cōsulto prius oraculo, & Deo non permitte. vt ipse pugna principū faceret, retrorsum abduxit exercitum, per desertum iter facturū. Eodem tempore sorori eius Mariam mæ ultimū

vite dies aduenit, quadragesimo anno ex quo
 Aegyptū reliquerat, mensis Xanthici Luna pri-
 ma: sepultaq; est publico sumptu magnifice, su-
 per quodam monte qui appellatur Sem; & post
 menstrui luctum lustrauit Moyses populū hunc Num. 19
 in modum: Iuuentā laboris & aratri expertem,
 colore toto corpore rufam, paulū ante castra p-
 ductā pontifex in loco purissima mactauit, &
 sanguinē septies digito aspersit versus Dei ta-
 bernaculum: deinde solida iuueca, ita vt procu-
 buit cum pelle ac intestinis ardente, lignū cedri-
 num in mediū ignē iniiciunt: simulq; hyssopum
 & lanā cocco tinctam: huius cinerē uniuersum
 vir purus ac castus collectū reponit in locum pu-
 rissimum: & quorūq; posthac funesti purifica-
 tione opus habebant: paulū huius cineris in fon-
 tianam immittētes, & hyssopi ramulū intingen-
 tes, aspergebāt se die tertia & septima: quo fa-
 cto pro puris posthac habebantur: & hunc lu-
 strandi morem etiam in terra belli sorte quesita
 seruari praecepit. Ceterū funesto exercitu ita vt Num. 20
 dixi. lustrato, per desertū cum eo pergens Ara-
 biam petiit. Cumq; venisset in agrū vrbis Ara-
 biam primariā; quae olim Arce, nunc Petra no-
 minatur, hoc loco motē excelsū, quo ager clau-
 ditur, Arcon conscendit, praemonitus à Moysē,
 quod esset mortuus: et in cōspectu totius exer-
 citus, stans in loco acclini, exutā pontificiā sto-
 lam Eleazara filia tradidit, ad quem iure atq;

succesit

successio pertinebat: atque ita spectante populo
 moritur, eodē ipso anno quo sororē amisit, anno
 ætatis centesimo vigesimotertio: dies mortis eius
 incidit in primam Lunam mensis qui Atheniens
 fibus. Hecatonbaeon dicitur, Macedonibus Lous,

IIII. Hebrais Sabba. Luxit eum populus diebus tri-
 Num. 21 ginta, & luctu finito, Moyses ductu peruenit ad
 fluvium qui nominatur Arnon: is ex Arabia mō-
 tibus exortus, desertum medium pererrans, in
 Asphaltitem lacum influit, Moabitas ab Amo-
 reis dīterminans: estq; hæc regio frugifera, &
 fructus quantum satū est incolis suppeditat. Ad
 eius regem Sehonem misit legatos. Moyses, qui
 transitum per regnum peterent, fidem daturus,
 quod sine detrimento vel agrorū vel colonorum
 militum traderet: sed persolutorum pretiū
 rerum venalium ex æquo & bono, etiam si po-
 tum aqua sine pretio dare gravarentur. Sehon
 verò negato transito, & armato suorum exer-
 citu, vada Arnonis occupat, prohibetur si He-
 brai fluvium transire conarentur.

Quomodo Moyses devicit Sehonē & Ogē Amo-
 reorū reges, deleuitque eorū copias. C A P. V.

Num. 2. **M**oyses autē postquā intellexit Amoreos
 hostilē in se animū gerere, haud serendū
 contemptū ratus, & vidēs Hebraeos genus homi-
 num intractabile, otio simul & egestate facile
 adduci posse ut pristinos tumultus ac seditiones
 renouarent, occasiōē eū adimere volēs, cōsultat

Deum,

Deum, an bello viâ aperire permitteret. Deo veniente, et victoriâ insuper pollicente magnopere hac spe animatus, militē quoq; fiducia complet, clamitās adesse tēpus quo pugnādi cupiditatē exsatiaret, auspice Deo et quò sponte iam propenderent autoritate sua cōpellente. At illi permissa potestate lati, arma corripunt, et uestigio instructa acie ad hostem properant. Amorem contra ut vidit aduētātes oblitus pristina ferocia, tū ipse est territus, tū milites animos quos ante visū hostē pra se ferebāt, pra timore demiserūt. Itaq; vix primo cōsiliū excepto terga vertūt, in sola fuga spē salutis repōnentes: cōfidelāt enim munitis urbibus quae tamen nihil prorsus eis profuerūt. Nam Hebraei ut primā animaduēterūt hostes cedere acriter institerūt, turbatisq; eorū ordinibus, in extremam formidinem illos coniecerūt. Iamq; totis campis sparsi effuso cursu alij alias vrbes petebāt. nec alteri psequēdo fatigātur, imperfectā victoriā relinquere nolētes, sed cū essent funditores optimi, et eius pugna generis, quod omni telorū genere cminus geritur in primis periti, et expeditiores quā ut armis grauarent, aut pedibus fugatos assequerentur, aut glādibus et iaculis, si quos celeriores timor fecerat. Itaque magna strages editur, et si qui effugerāt, cū vulneribus et siti cōsiliū abātur: erat enim aestas. Cumq; desiderio potius ad flumiū agnūne magno ferretur, ab insequen-

quentibus circumuēti eminus sagittis ac iaculis
 sunt confixi, & inter ceteros Sehon rex cecidit.
 Hebraei uero caesos spoliabāt, praedas agebāt ma-
 gna uerū copia fruebātur, quod fructus nōdū ex
 agris collecti essent: & milites totā regionē per-
 currebāt impunē diripiēdo, captiuosq; abducen-
 do: nemo enim resistebat, robore eius regionis in
 pugna absumpto. Talis clades Amorreis acci-
 dit, qui nec consilio prudenter, nec armis fortiter
 sunt vsi. Hebraei uero terrā eam occupauerunt,
 inter tres annes insula modo sita. Nam Arnonis
 ripe meridionale eius latus terminant, Iobac-
 chus uero septētrionale, qui in Iordanē influens
 namē amittit: occidentalis tractus Iordane annie
 alluitur. In hoc uerū statu exoritur Israelitis no-
 uus hostis Oges Galadimae & Saulanitudi regia-
 num rex, in auxiliū Sehonis amici & socij ve-
 niens: cuius res quum iam perditas videret, nihī
 hominis uictoriā sperans, virtutis suorū ac ha-
 stiū periculum facere decreuit. Qua spe frustra-
 tus & ipse in pralio perijt, & exercitus a. l. vnū
 est deletus. Moyses uero Iobaccho fluuio supera-
 to, regnum Ogis ingressus urbē vnā post aliā
 subuertebat, habitatores internecione vastans,
 qui omnes eius terra homines diuitis & agro-
 rum fertilitate superabāt. Oges etiā vir heroica
 specie corporis, ne uiribus quidē ac uirtute fuit
 inferior: cuius roboris et staturae argumentū ex-
 stabat in expugnata regia urbe Annanitudis
 regionis

regionis, dicta Rabatba: lectus erat ferreus. quatuor cubitorum latitudine, novem longitudine. Huius viri casum non solum praesens Hebraeorum felicitas est insecuta, sed in futurum etiam maiorum successuum illis causa est facta. Sexaginta enim oppida egregie munita de eius ditione ceperunt, & ex praeda tam privatim quam publice sunt locupletati. Post haec Moyses castra Iordanem versus movet, & campum magnum e regione Hierichuntis: ea est urbs copiosa, palmis abundans, & balsamum ferens. Iamque in tantum creverant Israelitarum animi, ut nihil magis quam pugnas ac praelia cuperent: & Moyses utendum hac promptitudine suorum ratus, victimis Deo pro gratiarum actione mactatis, epuloque exercitui dato, partem eius armatam ad Madianitarum regionem vastandam misit, urbesque gentis eius expugnandas: cuius belli origo talem causam habuit.

De Balamo vate.

CAP. VI.

Balac Moabitarum rex, habens veterem Num. 22. amicitiam & societatem cum Madiianitis, 23. 24. cum res Israelitarum in tantum crescere videret, cepit etiam de suo regno esse sollicitus. Nesciebat enim Deum vetare, ne Hebraei quicquam ulterius praeter Chanaanem usurpare appetant: atque ita non satis consulere de rebus novis cogitavit: & bello quidem aggredi elatos tot victoriarum successu non est ausus, obistere tamen volens ne ulterius procederent, legatos de communibus commodis

p

ad

ad Madianitas mittit, illi ad Balanū quendam
 ultra Euphratem, nobilem in eis locis vatem, &
 sibi amicum, tum Balaci legatis mittunt etiam de
 suis honoratissimum quendam, rogantes ut veni-
 ret ad se, et diris imprecationibus Israelitis de-
 moueret. Vates legatis comiter exceptis, & ho-
 spitali mensa adhibitis, consulit Deum, qua sit
 eius de Madianitarum postulatis sententia: quā
 cum vetaret illis obsequi, reuersus ad eos, ait sibi
 non deesse voluntatem illis gratificandi, sed ob-
 stare Deū, cuius beneficio debeat gloriā ex ve-
 riis hactenus praedictionibus comparatam: nam
 exercitum illum quem ipsi execratū velint, esse
 Deo longē charissimū: deditq; cōsiliū ut ob hanc
 causam ad Israelitas profecti, pacē cum illis qui-
 buscumq; conditionibus facerent: his dictis lega-
 tionem dimisit. At Madianita Balaco maximis
 precibus urgente, eadē de re denuo legatos mit-
 tunt ad Balanū: qui cupiens hominibus obsequi,
 Deum consulit. Deus verō offensus iubet ut le-
 gatis assentiatur. Is ratus Deū hac sermō iubere,
 cum legatis profici scitur. Inter eundū autē cum
 ventū esset in viā quādam angustā inter duas
 materias sitā, occurrit ei angelus: quo animad-
 uersi asina qua vellebatur declinās appressit eū
 ad alterū septem, nihilq; mouebatur verberibus
 fessoris pressuram molestē ferētis: cumq; nec an-
 gelus de via cederet, nec vates verberandi sinē
 faceret, tandem procumbens Deo sic volente hu-
 manā

mana voce Balamm̃ incusat, quòd nunquam an-
 te hac laesus sciret in se, non intelligens Deum
 prohibere quo minus quibus cuperet obseque-
 tur. Hoc prodigioso asina sermone dum ille tur-
 baretur, apparuit ei angelus, obiurgās verbera-
 torē, quòd iumentū nō esset in culpa, sed ipse ob-
 staret iter contra Dei voluntatem facienti. Tum
 vates territus volebat retro abire: sed Deus ius-
 sit eū pergere quò instituerat, modò ne quid ali-
 ter agat quā diuinitus admoneretur. His man-
 datis perceptis ad Balacū peruenit: exceptusq; à
 rege honorificētissimè, voluit ad quendam montē
 deduci, vnde Hebraeorū castra contēplari posset.
 Balacus verò ipse cum regio comitatu deducit
 vātē in montē proximè imminētē, qui à castris
 stadia sexaginta aberat: quibus consideratis iu-
 bat regē septē aras extruere, & totidem tauros
 ac arietes exhibere. Id vbi celeriter iussu regis
 est factū, mactat victimas vt victoriā prae-
 sagire posset: d'inde sic fatur: Felices vos quibus
 Deus largā bonorū prabet copiā, & providētia
 suā perpetuā ducē & auxiliatricē amittit: quo-
 niam nullū est hominū genus, cui non innocentia
 morum, virtutisq; ac probitatis studio sitis an-
 teferendi, liberos praestantiores etiam successores
 habituri, quandoquidē Deus vos solos hominum
 completitur, & vt omnium sub solē felicissimi
 sitis prospicit, & quamobrē obtinebitis terram ad
 quam vos nixi, & posteris vestris in perpe-

tuum possidendam relinquetis, & gloria vestri
 nominis implebitur vniuersa terra simul & ma-
 re, adeoq; multiplicabitur gens vestra, vt nulla
 non orbis regio vestri sanguinis homines admi-
 ctos sit habitura. Beatus vos exercitus & ad-
 miratione dignissimus, ex vno parente instanti
 auctus, nunc vobis parum amplum pro dignita-
 te ac numero domicilii Chanaan a cotinget, sed
 totum olim terrarum orbem habitationi vestra de-
 stinatum scitote, vt tam in insulis quam in con-
 tinente sit vobis degendum prae multitudinis ipsis
 caliculis numero equiparanda. Cumq; tam in-
 numeri futuri sitis, nihilominus nihil vobis ad-
 summam rerum copiam deesse patietur, in pace &
 in bello virtutem viris addet. Animis nostris in-
 mentem veniat, vt hostes vestri esse, & in vos ar-
 ma sumere velint: non enim reuertetur e tali pra-
 lio victor, qui latitiam coniugitum ac liberis affe-
 rat. Tanta vobis fortitudo diuino fauore conti-
 git, qui solus potest & quod superest detrachere,
 & quod deest addere. Talia vates fatidica vo-
 ce cauebat, extra se raptus, & minime totus
 correptus, rege indignè ferente, & pacta non ser-
 uare clamitante, licet magnis muneribus ab ami-
 cis conductum: venisse cum ad execrandum hostes, quos
 nunc mactos virtute ac pietate caneret. Ad quem
 vates: putas, inquit, quoties fata sunt aperienda,
 in notum situm esse quid dicamus, aut taceamus
 afflati diuino spiritu? ipse voces quales vult
 profert

profert & oracula, nobis nec sciētibz nec cogi-
 tantibus. Equidē satis memini ad quid precibus
 Madianitarū sim adductus, eaq; causa veni, ut
 voluntati tua morem gererem. Sed potentior est
 Deus, quam mea volūtas, qui cōtra Dei volūta-
 tem ad gratiā hominū loqui proposuerā: quam-
 primum enim nostrum pectus subintrat, nihil am-
 plius nostrū ibi remanet. Ego certē nihil in horū
 laudē dicere in animo habui, nec quae Deus eorū
 generi dare decreuit, commemoranda putavi: sed
 numen illis propitiū, quod genti felicitati studet
 ac gloria, pro destinatis hac verba mihi subdi-
 dit. Nunc age, quando animus est tibi atq; Ma-
 dianitis rem gratiā facere, quotū preces me nō
 decet nō admittere, alias aras erigamus, & sa-
 cra instauremus, si fortē Deū flectere possim, ut
 consecrationibus hoc genus hominū deuovere li-
 ceat. Cuiq; Balacus id fieri permisisset, ac ne
 iterato quidem sacra potestate deuouendi impe-
 trauisset, collapsus in faciem pronus, praecebat
 quicquid euenturū esset regibus & ciuitatibus
 clarissimis, quarū quaedā nondū cōdita vidētur:
 quae verō extant earū res terra mariq; gesta ita
 praedictionibus respōderunt vsq; ad nostrā me-
 moriā, ut facili sit cōiectura, reliquū etiā eius
 oraculi nō vanū fuisse euentū aliquando cōpro-
 batum. Balacus autē agrē ferens expectationē
 frustratā, si honore ratē ablegat. Ille domum Numaq;
 repetimus, cum iam Euphratem attigisset, accito

Balaco & principibus Madianitarum, Balace, inquit, voxq; Madianita, quandoquidē necesse est vt vel prater Dei voluntatē vobis obsequar, Hebraorum quidē genus nunquam est interiturū, nec bello, aut pestilentia famēue, aut alio casu delebitur. Deus enim curā habet eius gentis ut malis seruanda, nequando talis clades incidat qua vniuersi de medio tollantur. Interdū tamen quaedā vitari nō poterunt, quibus ad tempus afflicti, mox magis quā antē florebant, castigatione tali ad sanitatem reuocati. Quapropter si breuem victoriam de illis consequi queritis, hoc consilio voti cōpotes efficiam. Filiarū formosissimas, quae pulchritudine sua mentes eorū expugnare possint, quantum fieri potest cultas ac ornatas mittite: vt circum castra obuersentur, & iuuenibus cōplexus experientibus faciles se praebeant: vbi verō captiue captas viderint, subito se proripiant. cumq; rogata fuerint vt maneant, nō amittāt, nisi persuasis, vt relictis patrijs legibus & cultu Dei à quo illas acceperunt, Madianitarū & Moabitaram Deos venerentur: sic enim Deum iratū sibi reddent. Post hac monita abiit. Madianitis autē ita vt moniti fuerant filias mittētibus, Hebraorum iuuenes pulchritudine puellarum capiuntur: & in colloquium venientes, rogant ne sibi voluptatē ex earum pulchritudine capere inuideāt, nē. & consuetudinem eorū amiserint. Illa libenter & verba inueniē

& complexus admittunt : iamq; blanditijs ille-
 ctos, & capiline feruētes relinquere parāt: tum
 illi tristes mulierū discessu, precibus instāt, ne se
 relinquāt, sed futura coniuges & omnīū facul-
 tatū domina apud illos maneant : hæc promissa
 iureiurando confirmabant Deū testē inuocando,
 & lacrymas fundendo, quo magis eas ad mise-
 rationē flecterent. Tum illa postquā omnino ca-
 ptos & consuetudine sua deuinctos animaduer-
 terunt, sic respondēt: Optimi iuuenes, non defunt
 vobis domi nec ampla facultates, nec parentum
 ac domesticorū affectus, neq; inopia taliū rerum
 huc ad vos venimus, aut forma corporis mundi-
 natura preces vestras admisimus : sed persuasæ
 viros esse bonos hac hospitali gratia non dedi-
 gnata qua vos opus habere videbamus, faciles
 vos vobis præbuimus. Nunc quandoquidē amare
 vos & ambitionē nostrā molestē ferre assenera-
 tis, ne has quidem preces auersabimur : quare si
 beneuolētia cōiugalis fidē dederitis, qua sola no-
 bis satisfacere potest, libētē vobiscū vt legitimæ
 nuptæ cōiūctura sumus: veremur enim ne libi-
 dine exsatiata, cū iniuria & cōtumelia nos re-
 tro ad parētes nostros allegetis: cui nostræ soli-
 citudini veniā vos dare aquū postulamus. Illi
 verò quolil et modo fidē daturus se pollicētibus,
 & nihil præ amore nimio recusantibus : Quan-
 doquidē, inquit, ita vobis videtur, et mores ha-
 betis ab omnibus alijs diuersissimos, vt cibus etiā

proprijs vestro more vtamini, nec potu cum alijs
communē sustineatis, necesse est si vultis nobiscū
vitā degere, Deos nostros colatis: neq; enim alio
argumento persuadebitis amorē istū vos nō sin-
gere, nisi eosdē nobiscū deos adoretis. Nec absur-
dum fuerit aut vitio vertendū, si terrā in quam
venistis peculiare deos colere malitis: praesertim
cum nostri per omnes regiones honorētur, vestrū
nemo prater vos cultu dignetur aut ceremonijs.
Aut igitur ceterorū more vobis est vinēdū, aut
alius orbis quārēdus, vbi soli iuxta vestra insti-
tuta vitā agatis. At illi cupidine caci dicta earū
cōprobant, & quod traherantur sequentes à re-
ligione patrū desciscunt: & plures deos credere
inducti, sacra illis eius gentis ritu faciunt: cibus
quoq; indifferēter vtebātur, & in mulierū gra-
tiam nihil nō contra legē faciebāt: vt iam tota
castra inuicem impietas inuaderet, & seditio
priorē peior glisceret, & auita religio in extre-
mum periculū deduceretur: inuētus enim gasta-
tis semel peregrinis moribus inexplēbilitē in eos
ferebatur: & si qui nobilitate à maioribus ac-
cepta praecelebant, vnā cum reliqua turba cor-
rūpebantur. Zambrias etiam Simeonidis tribus
princeps ducta Chosbi Madianitide, Vri filia
gentis eius dynasta, iussus ab vxore, & contem-
ptis in eius gratiam Moysis placitis, alieno ritu
sacrificabas, & alienigena coniuge nō dissimu-
lante se oblectabat. In hoc rerum statu Moyses
veritus

meritus ne grauius aliquid sequeretur, aduoca-
ta cōcione, neminem quidem nominatim accusa-
uit, nolens in desperationē adducere eos qui tan-
tisper dum latere se putant, ad sanitatem reduci
poterant: sed dicebat rem indignā, nec ipsis nec
maioribus eorū decorā, quod voluptatem pluri-
quā Deum & religionē facerēt. Expedire illis
ut dum tēpus est resipiscant, & nō legū contem-
ptu, sed cōpescendis prauis cupiditatibus, sortes
se viros declarent. Absurdum præterea dicebat,
quod cum in deserto modestē vixissent, nunc in
bona regione ita baccharentur, & quæ per ino-
piā quasuerāt, nūc per affluentia perditū irēt.
Talibus dictis conabatur inuentutem corrigere,
& ad saniorē mentē reducere. Tum Zambrias
insurgens: Tu, inquit, Moyse tuis legibus vttere,
quibus iam longo vsu robur addidisti: quod ni
fecisses, saepe iam pœnas dedisses, et tuo malo nō
esse Hebrais imponendū didicisses: me certe nun-
quam ad tua tyrannica iussa obstrictū habebis
neq; enim aliud hactenus, quā sub legū ac reli-
gionis prætectu nobis seruitutē, tibi principatum
malitiosis artibus adstruis, voluptatem nobis ac
vita licentiā adimēs, quæ liberorū sunt, & sub
nullius imperio degentium: hoc enim vel Aegy-
ptiaca seruitute fuerit grauius, in quēvis tuis le-
gibus pro tuo libitu animaduertere: cū ipse mul-
to dignior sis, qui puniaris, quandoquidē abro-
gati quæ omnium consensus approbat, plus tua
P. S. quam

quàm ceterorū mortaliū placita valere possitas: ego quæ nunc facio, quia bene facta iudico, ne fateri quidem in hoc actu grauabor, mulierculam alienigenam me duxisse: audis à meipso mea facta, vt ab ingenuo, neq; enim latere cupio. Sacra etiā dijs facio præter consuetum, quia id equū censeo, ex multis mihi veritatē querere, & nō sicut sub tyrānide viuere, de vniū tantū fiducia pendentē: nemo mihi rē gratā fecerit, qui in rebus meis meipso plus arbitrij habere voluerit. Hæc Zābria pro se & quibusdā sui similibus afferente, populus quietus expectabat quonā audacia hæc esset euasura, maximè quod videret legislatorē amplius nolle cōtēdere, ne hominē insolentem iritatorē redderet: verebatur enim ne plures talis in loquēdo impudētia imitatores facti, turbas in populo excitarent. Atq; ita tum cōcio dissoluitur: ac fortasse vltimus malum hoc serpsisset, ni Zambrias maturè sublatuū esset talē ob causam. Phinees tum alijs rebus, in patris dignitate, iuētutis facile princeps, Eleazar pōtificis filius, & Moysen magnū patrum habens, agerrimè tulit Zābria contumaciā: cuius impanitate ne legū cōtemptus cresceret, vindicare in flagitiosos decreuit, non ignarus quod exēpla primatū in vtrāque partē plurimū valeant. Cumq; tāto esset animi & corporis robore, vt nō temerè aliquid arduum aggrediretur, quod non etiā perscreret, ad Zambria tentorinū vadit.

vadit, & eodē ictu ipsum unā cū Chosbi transi-
 git. quo exemplo iuventus ad pulcherrimā vir-
 tutis emulationem accensa, certatim in eiusdem
 criminis reos facit impetū, & bonā illorū partē
 ferro conficiunt, reliquos infecuta pestis sustulit,
 per iram numinus inflicta, & ne illis quidē pe-
 percit, qui cū iure cognationis talē suorum pe-
 tulantiā cohibere deberent, aut dissimulare aut
 accendere etiā maluerunt. nec prius destitit, quā
 quatuordecim millia viroꝝ desiderarentur. Hāc
 ob rem Moyses in Madianitas concitus, ad gentē
 internecione delendam exercitum misit, de qua
 expeditione mox narrabimus, postquam quod
 omissum antē nō oportuit: dixerimus. Balamum
 illum, qui à Madianitis accitus ad execrandos
 Hebræos, quo mirus hoc faceret à Deo est pro-
 hibitus, nihilo secius tamen tale hostibus consi-
 lium dedit, quo effectum est, ut quibusdam in-
 fecis prava opinione, penē totius populi religio
 sit corrupta. huic inquam Balamum tanto hono- Num. 31
 re dignatus est propheta, ut oracula eius suis li-
 teris inferuerit: cumq; nihil vetaret, quin ea pro
 suis ederet, nec vllō teste id factum eius coar-
 gui posset, maluit eum debita apud posteros me-
 moria non fraudare. Sed hac quisque ut libue-
 rit ita consideret. Moyses autem ut dicere cepe-
 ram, in Madianitas misit exercitum duodecim
 millium, singulis tribubus mille militibus impe-
 ratū eiq; copijs Phineem praefecit, cuius opera
 leges

leges vindictas, & de Zambria violatore eam
penis exactus paulo ante memorauimus.

Hebræorum de Madianitis victoria, & Amo-
ritis regio quomodo à Moyse duabus cum
dimidiata tribubus concessa. CAP. VII.

Madianita vero intellectu hostium aduen-
tu, & quod iam non longè abessent, &
ipsi copias in unum contrahunt, & quia in re-
gionem suam irrupturos putabant, minuto pro
tempore aditu, præstò erāt, impetus eorū pro vi-
ribus propulsaturi. Sed mox primo cōgressu tam-
ta multitudo Madianitarum est caesa, vt nume-
rus cadauerū iniri non posset, ne regibus qui-
dem seruatis. Hi fuere Ochus, Sures, Robeas,
Vbes, & quinque Recemas, à quo deductum no-
men primaria vrbs Arabum & hodie retinet,
Receme dicta, quam Graeci Petram vocare ma-
lunt. Fusis hostibus, Hebræi regionem sunt po-
pulati, prædas abigendo, & incolas vna cū mu-
lieribus interimendo, solis parcentes virginibus,
hoc enim Phinees à Moyse mandatū acceperat
qui reducto incolumi ac illeso exercitu, prædam
quoq; memorabilem retulit, boum quinquagin-
ta duo millia, & in super sexaginta septem: asi-
norum sexaginta millia, vasorum aurorum &
argenteorum magnum numerū, quibus in dome-
stica suppellectile utebantur. Etenim pro opibus
lantiore victu delectabantur. Abducta sunt
enā virgines circiter triginta duo millia. Moy-
ses

*ses autē partitus prædā, quinquagesimam eius
 partē Eleazar dedit & sacerdotibus, & Leui-
 tis alterius quinquagesimā, reliquū verò populo
 distribuit: quo factum est ut deinde suauiter
 viuerent, opibus virtute quæsitis, otium quoq; ad
 fruendum nacti. Moyses autem iam admodum Num. 27
 senex Iesum designauit, qui sibi in propheta & Deut. 3
 ducis (si opus foret) munus succederet, Deo ita
 iubente ut hunc principatus successorem faceret.
 Erat enim totius diuini atq; humani iuris peri-
 tissimus, Moyse præceptore doctus. Per idē tem-
 pus duæ tribus, Gade & Rubeli, & dimidia
 Manassitis, numero pecudū & alijs rebus abun- Num. 23
 dantes, de cōmuni cōsilio rogant Moysen, ut sibi
 extra sortē traderet Amoritidem terrā, qua non
 multo ante bello capta fuerat: esse enim pascuis
 vberē. Ille verò suspicatus eos prælia contra Cha-
 naneos metu detrectare, & curā pecudū igna-
 uia prætexere, conuitio viros excipit, meticulo-
 sos simulatores dictitās. Velie eos in otio luxuq;
 terrā cōmuni Marte quæsītā possidere, & nolle
 arma cū cætero exercitu ferētes, terram vltra
 Iordanē à Deo promissam capere, denictū gen-
 tibus quas ille pro hostibus haberi iusserat. Qui
 vidētes eū iratū, ne meritò irasci videretur, re-
 spondent se neq; per ignauiam periculā, neq; per
 desidiā labores sugere, sed hoc tantum agere, ut
 præda in locis cōmodis relicta, expeditiores ad
 certamina fierēt: paratosq; se aiebant, si oppida
 ad*

ad tutelam liberorū & cōiugum ac facultatum
 ipso dante acciperent, reliquū exercitiū armatos
 quocunq; ducerentur sequi, & cōmanibus mili-
 tare auspicijs. Tum Moyses cōprobata eorum vo-
 luntate, aduocatoq; Eleaxaro pontifice & Iesu,
 ceterisq; magistratibus, concedit illis Amoritudē
 hac cōditione, vt simul cum cognato populo ad-
 uersus communem hostem bellum gerant, donec
 omnia ex sententia cōfecta fuerint: atq; hoc pa-
 cto accepto quod petierūt, & extructis munitis
 oppidis: liberos & vxores atq; impedimenta in
 illis deponunt, Moyses quoq; in eadē regione de-
 cem vrbes cōdidit, in illū quadraginta octo nu-
 merum computandas, in quarū tribus asyla san-
 cuit, illis tantū profutura, qui eade nō spōte cō-
 missa eō cōfugissent: statuitq; talibus exiliū tem-
 pus, tantisper dum pontifex viueret sub quo ca-
 des accidit, post cuius obitū redire in patria per-
 misit. Exiliū verò tēpore lacer: cuius ē cognatus
 interempti homicidā impunē occidere, duntaxat
 extra urbem refugij deprehensum: idq; in solis
 cogitatis esse voluit, alijs non item. Ceterū op-
 pida refugij fuerunt hęc, ad fines Arabia Boso-
 ra, in Galadena regione Arimanum, in Batare a-
 de Gauladem: & post captam Chananeam
 totidē ex Lemiticis oppidis iussu Moysis destina-
 ta sunt, vt hoc genus exulibus refugium & ha-
 bitationem præberent. Eodem tempore cum de-
 functus esset quidam ē primatibus Manassides
 tribus

Num. 35

Deut. 4.

19

Iosue 20

Num. 27.

36

tribus nomine Salpades, liberi deterioris tantum
 sexus relictis, tribules eius viri insignes Moysen
 consulunt, an filiarum eius in diuisione & forti-
 tione agrorum ratio haberi debeat. Is respondit,
 si in domum tribulis nuptum darentur, sortem dota-
 lem fore: sin mallent in aliam tribum elocari, sor-
 tem in sua tribu relinquerent: atq; hac occasione
 instituit, ut cuiq; tribui sue sortes perpetuo ma-
 nerent. Cumq; iam de quadragesimo migra-
 tionis anno triginta tantum dies superessent, adua-
 cata concione ad Iordanem, eo loco ubi nunc op-
 pidum Abila visitur, agrum habens palmetis
 consitum, ubi populum omnem praesto videt, in
 hunc modum verba fecit.

V I.

Deut. 24

Moyses leges, & quomodo ex hominibus est
 sublatum.

CAP. VIII.

Viri commilitones, & longi laboris socij,
 quoniam Deus ita vult, & aetas CXX.
 annorum exacta postulat, ut ex hac vita disce-
 dam, & rebus ultra Iordanem gerendis interesse
 me Deo non est visum, equum duxi, ut quantum ad
 vestram felicitatem attineat, ne nunc quidem offi-
 cio desit: sed pro gratia mihi data provideam,
 ut pro composita ad eam via, sempiterna apud
 vos memoria dignus habear. Age igitur, ubi
 prius in quo tam vestra quam posterorum bea-
 titudo consistat indicauerimus, & hoc pietatis
 erga vos nostra perpetuum monumentum re-
 liquerimus, libentes ex hac vita decedamus. Fide-
 enim,

enim, sat scio, mereor, vel quòd antehac vestrū commodis indefinenter seruiens nunquā vos fefelli, vel quòd anima prope exitum cōstitutā in omni virtute ac veritate seipsa melior redditur. Filij Israël, vna omnibus hominibus felicitatis est causa Deus propitijs, quam solus dignis dare, & peccantibus in se auferre potis est: cui si vos tales praestiteritis, quales ipse postulat, qualesue ego ex ipsius sententia instituo, nunquam non macti virtute, emulandiq; omnibus eritis: sed & quae iam contigerūt bona erunt perpetua, & quòd deest breui cōsequimini. Tantū volūtati diuinæ obsequimini, & mādatis eius parete: & neq; legibus per me latis alias praeponite, neq; in religione per contemptum quicquam nouate. Quòd si feceritis bello praestantissimi inter omnes gentes, & omnibus hostibus insuperabiles eritis: nam auxiliante Deo minā omnes facile contemuntur. Ceterū virtutis prēmia magna per omnē vitam sunt proposita, & ipsa sibi primum est ac potissimū prēmium: deinde per hanc cetera bona facili parātur: quā inter vos inuicem vtentes & vitam beatā ducetis, & gloriā tum apud exteros, tum apud posteros immortalem consequemini. Haec vobis sunt speranda, si leges monitus Dei me perferente scriptas nec ipsi violatis, nec alios violare patiamini, & harū intellectum ac usum nunquā non meditamini. Ego verò commodis vestris latius discedo, vosq; pietatis

ac prudentia legibus, & virtuti ducū ac magistratum cōmendo, qui incolumitatis ac felicitatis vestra posthac curā fiant habituri. Deus autē sub cuius ductu hac lenus egistis, & cuius fauori debetis quicquid vtilitatis ex me percepistis, nō desinet vobis prospicere, sed quā diu ipsum & pietatem colueritis, tam diu sub eius praesidio tuti permanebitis. Nec deerunt qui vobis optima monita suggerant, quibus parentes beati eritis, nimirum pontifex Eleazarus & Iesus, & senatus ac primates tribuum, quibus caute vos difficiles praebeatis, scientes quōd qui bene parēre nouit, etiam bene imperaturus est vbi ad potestātē peruenerit. nēue in hoc libertatē sitam existimetis: si mādatis principū obmurmuraueritis: nā hac lenus in contumacia contra benefactores libertatē reponebatis: à quo vitio si vos in posterū seruaueritis, res vestras in meliore statu videbitis. Al sit autē vt ita in hos exasperemini, quemadmodū aliquoties in me incanduiistis: meministis enim quōd sapius à vobis de salute periclitatus sum, quā ab hostibus, quod non exprobrādi causa dico: nolim enim vos hac commemoratione in exitu vita cōtristatos relinquere, qui etiā tūc aequo animo vos tulit: sed vt admoniti in posterū sapiatis, id quod in vestrā etiā Deut. 7. rem futurū est: & ne in praepositos contumeliose sitis clati opum affluētia, quibus traiecto Iordane & occupata Chanaanā potieminis: alioqui si

per has insolentiores facti in cōtumaciā & vī-
 zutis contemptū prolabantini, Deū fautorē ne-
 quaquā estis habituri, quē si vestro merito int-
 micum nobis reddideritis, & terrā virtute par-
 zam oppressi ab hostibus per summā ignominia
 amittentis, & per totū quam late patet orbem
 dispersi seruitute vestra terras ac maria reple-
 bitis: quō si ventū fuerit, iam frustra poenitebit
 patrias leges non seruasse. Quare quō minus pe-
 riculi sit, ne illas violetis, post victoriam neminē
 hostiū superesse patimini: idq; rebus vestris cōdu-
 cibilius existimate, ne cū illis viuētes ad similia
 studia prolapsi patriā institutionē corrumpatis.
 Præterea lucos & aras & templa quotquot ha-
 bent ad vnū tolli iubeo, ferroq; & flāmis ita de-
 leri, vt etiā memoria eorū omnis aboleatur. Sic
 enim bona vestra tutius cōseruabitis. Verūm ne
 per ignorantia meliorū natura vestra in dete-
 rius deprauetur. Deo iubente & leges cōscripsi,
 & formā administrationis rerū iam publicarū
 quā priuatarū, a quibus si nusquā discedatis,
 mortaliū omniū felicissimi eritis. Hæc locutus
 tradit eis codicē, leges scriptas & instituta bene
 viuendi continentem. Illi verō soluebantur in la-
 crymas, & iam tum desiderio duci mœrebant:
 memoresq; quanta pericula pertulisset, quamq;
 alacriter salutē ipsorum procurauisset: & de fu-
 turo solliciti, quōd non essent talē principē habi-
 turi, ac ne Deum quidem aque propitium Moyse
 non

non amplius deprecatore: tum penitentes eorum
qua in deserto per furorē contra illū cōmiserāt,
grauissimē dolebāt: ita vt totus populus lacry-
mans nullā consolationē admitteret. Moyses ve-
rò solabatur eos, & iubens à lacrymis desistere,
ad leges accipiendas hortabatur: atq; ita tum
concio est dissoluta. Nunc priusquam ad reliqua
trāsitiū faciā, operæpretiū duxi, leges talis lato-
ris maiestate ac virtute dignas hic inserere, quo
lector cognoscat, qualia sint nostra iam inde à
prisca seculis instituta. Extāt autem omnia qua
ille vir scripsit, vt nihil ornatus causa liceat
affingere: seriem tantum nouauimus, & leges
quas ille sparsim vt quamque à Deo retulerat,
scripsit, nos generatim in suos ordines digessi-
mus: qua de re lector admonēdus erat, ne si quis
fortē ex contribulibus in hac nostra inciderit,
calumniam temerē struat, quasi parum sincere
scripta Mosaita tractātibus. Enumerabo autem
eas potissimum leges qua ad publicā institutio-
nē, ritusq; gentiles pertinet, qua vero ad priua-
tā consuetudinē aut cōtractus vel cū exteris vel
cū nostratibus spectant, in eū cōmentariū distu-
limus, quem de moribus & sacrorū causis Deo
fauente scribere est animus. Postquā acquisi-
ta Chananaea terra, vi bibusq; conditis, victoriae
fructus securi carpere ceperitis, hac mādāta ob-
seruādo rem Deo grātā facietis, & partem fe-
licitatem constabiletis. Vrbs sacra sit vna in

regione Chanaanæ, in loco illustri, & fertili,
 quæ Deus per oraculū elegerit: & templū in ea
 sit vnū & altare vnū ex lapidibus nō politis,
 sed collatis cōstructum, qui inducti testorio,
 decorā & mandā speciē præ se ferāt, ascēsusq;
 sit ad illud non per gradus, sed terra leniter per
 accline aggesta: in alia verò vrbe nec altare sit
 vltum, neq; templū: Deus enim vnus est, & He-
 braorū genus vnū. Qui conuictū Deo fecerit,
 lapidatus per diē pendeat, deinde ingnominosè
 Ieri. 4 & obscurè sepeliatur. In sacrā vrbe & tem-
 Deut. 16 plū ter in anno conuētus fiat Hebraorū ex vni-
 uersa eorū ditione, v̄t Deo pro acceptis beneficijs
 gratias agant, & in futurū precibus eum dēme-
 reantur, & per cōuersationes ac cōuiuia mutua
 beneuolentiam alant. Expedit enim vt inter se
 noscantur, quibus idē est genus, quiq; eisdē stu-
 dijs delectantur. Id verò ex huiusmodi cōgressi-
 bus facile cōtingit, dū aspectus et colloquia perti-
 naciter in animis hæret: sicut cōtrā qui nunquā
 cōueniunt, eos alienissimos à se inuicē esse oportet.
 Deut. 18 Sint præterea decime fructuum seorsum ab
 illis quæ sacerdotibus ac Levitis debentur, qui-
 bus in patria v̄ditis, pecunia inde redacta in sa-
 crā vrbe insumatur in sacrificia & conuiuia.
 Aequum enim est ex prouētū terra à Deo data
 in ipsius honorem hilariter agere. Ex mercede
 meretricis non est sacrificandū: neque enim quic-
 quam Deum delectat cum iniuria coniunctum:

neque

neq; maior est turpitudine, quàm quæ corporibus infertur. Similiter si quis mercedē pro admiffura canis venatici aut pastoralis acceperit, nec inde quidem Deo sacrificare est licitum. *Dij* *Exod. 21*
alienus nemo malè loquatur. Fana externa nō sunt spolianda, neque sacra donaria tollenda.

Nemo veste è lino & lana contexta utatur: est enim solorū sacerdotum. *Sep:imo quoq; an-* *Deut. 17*
no, quando per Scenopegia festa apud Sanctam urbem sacrorum causa conuenitur, pontifex è sublimi suggesto, vnde à tota multitudine exaudi possit, legē pro concione legat. & neq; mulieres neq; pueri ab auscultando arceantur, imò ne mancipia quidem. Nam bonum est vt inscriptam in animis nūquam delendam memoria retineant: sic enim minus peccabunt, non ignari quid sit in lege decretum. Leges etiam vim maiore obtinebunt in delinquentiū consciētis, dum sua placita minis interpositis in auditorum animas insigunt: ita vt nunquam non legis voluntas intus obuerfetur, & quantas penas contemptus eius incurrat. Pueri etiā ante omnia le- *Deut. 6*
ges ediscāt, quæ disciplina nec honestior est aliis, nec ad felicitatē cōducibilior. Bis quotidie, in eunte die, & cum itur cubitum, commemorāda summi Dei beneficia, quæ liberatis ex Aegypto prastitis: equum enim est gratias agere quæ pro acceptis rependantur, & in futurum tempus fauorem contiliant. Inscribenda sunt. etiam fo-

ribus precipua, & in brachijs ostentanda. & qua potentiā eius ac beneficentiam indicāt, circumferēda sunt inscripta in capite & brachio, ut undiquaq; cōspiciat Dei erga populū suū benignitas. Oppidatim præsint septem viri probata virtutis, & iustitia cultores. Singulis magistratibus attribuātur duo ministri de tribu Lenitiā. Quibus iudicandi fors obigit in suis ciuitatibus summo in honore habeantur, ut præsentibus illis nec conuiciari liceat, nec asperius agere. Sic enim futurū est, ut assueti homines reuereri, ad pietatē quoq; assuescant, & tanto longius à contemptu numinis absint. Iudicibus quicquid visum fuerit, illorū sentētia valere debet, nisi cōstet pecunijs esse corruptos, aut manifestē coargui possint nō rectē decreuisse. Oportet enim sine lucri & dignitatis respectu iudicare, et iustitiā omnibus alijs rebus antepomere. Hec enim iniuria in Dei contumeliam recidit, quasi verò is infirmior sit habendus, quā illi quorū potētia metu prater ius fertur calculus: nam Dei potentia est iustitia. Ergo qui in magnatum gratiam prauaricatur, potentiores illos quā Deum facit. Quòd si iudices nesciant de negotio ad se delato pronuntiare, sicut interdum accidit, in sanctā urbem integram causam relegent: tū vero pontifex et propheta unā cū senatu quod visum fuerit decernāt. Vni testi fides vō habeatur, sed tribus, aut ut minimū duobus, quorum

quorum testimonium vita ante acta faciat ve-
 risimile. Mulieribus autem testimonium depo-
 nere non liceat, propter lenitatē ac temeritatem
 eius generis. Neque seruum hominem testem esse
 liceat, propter animos degeneres: probabile enim
 est, aut lucri causa, aut pra metu non verū testi-
 monium deposituros. Quod si cui falso testi cre-
 ditum fuerit, inq; postea falsi coarguatur, ei pe-
 na sit obnoxius, quam reus daturus erat, si gra-
 uante hoc testimonio condemnatus fuisset. Flo. Deut. 22.
 inicidio in aliquo agro commissio, si autor nuf-
 quam compareat, neq; suspicio sit, à quopiam per-
 edium occisum hominem, inquisitio fiat summa
 cura propositis iudici premijs: quod si nullus exi-
 stat index, magistratus oppidorū vicinorū agro
 in quo cades est facta, & senatus convenientes,
 metiantur à loco in quo iacet cadaver: & quod
 fuerit proximū oppidum, eius oppidani emptam
 iuuentam & adductā in tesqua nec sementi nec
 plantationi idonea uernis ceruicibus absisis ca-
 dant, & ablatis manibus supra caput iuuenta
 sacerdotes & Lenita ac senatus illius oppidi,
 puras se manus ab ea cade habere proclamant,
 eamq; nec fecisse se nec dum fieret interfuisse, in-
 nocentq; Deo ut propitius factus nunquam
 posthac in ea regione tale malum accidere per-
 mittat. Optimum quidem est optimatum regi-
 mē, et in sic administrata Reipub. viuere, nec est
 cur aliam eius speciem concupiscatis: sed praestat

ut hac contenti in legum & vestra ipsorum potestate sitis. Satis enim est, Deū habere præsidē.

Deut. 17 Attamen si regis vos cupido caperit, nemo sit nisi vestri generis & sanguinis & cui iustitia sit cordi cū cæteris virtutibus. Is quisquis fuerit, plus legibus & Deo quā sua sapientia tribuat, nihilq; præter pontificis ac senatus sententiā faciat: nec multas alat vxores, aut pecunijs equisve plurimus gaudeat: quarum verum copia facile cōtemptor legum posset euadere. & si talibus studijs plus equo fuerit deditus, obstādum est ne potentior fiat quā rebus vestris expedit.

Deut. 19 Terminos terra mouere nō est fas, nec propria, nec aliena, dūmodo pacata: sed religiose cauendum, ut tāquam Dei calculus in æternum fixus maneat, quod hæc præcipua causa sit bellorū & seditionū, si auaritia certis terminis non circūscribatur. Facile enim legū præscripta transilis, qui terminis cupiditatem suam cohiberi non patitur.

Leui. 25 Qui terram plantauerit, si plantæ ante quantū annum fructuū protulerint, nec Deo primitias inde offerre oportet, nec in propriū sum conuvertere: intēpestatiuus enim est talis fructus: quicquid autem præmaturè à natura extorqueatur, eius vsus nec Deo cōuenit, nec domino. Quarto vero anno colligat quicquid iam tēpestinum, & in sanctā urbē deferat, & cum reliqui prouentus decimis in collinijs cum annuū cōsumat, & cum papillis ac vicia. Quinto autem anno arbit

arbitratu suo fructus colligat. Agrum viti-
 bus censuū ne semines: sufficit enim quod hanc
 plantā nutriet, nec opus est ut & aratro vexe-
 tur. Rubus aranda est terrā, nec aliud animal cū
 eis subiungādum, sed eiusdem semper generis sub
 idem iugum agēda. Semina quoq; debēt esse pu-
 ra & impermixta, nec diuim simul aut triū ge-
 norū sunt semināda: abhorret enim natura com-
 munionē dissimilium. Neq; diuersi generis iumē-
 torum coitus sunt admittendi: verendum enim
 ne hoc exēplo & ad homines cōtemptus generis
 sui perueniat, ut solent à minimis principēs res
 in peius proficere. Cauendum est autem magno-
 pere ne quid eiusmodi permittatur, ex cuius imi-
 tatione mores publici deprauari possint. Qua-
 propter ne lenia quidē leges dissimulāt, dum of-
 ficio suo nusquam deesse cupiunt. Metentes & Deut. 24
 demessa colligentes ne spūdegiū faciāt, quin &
 de manifestis nonnihil egenis relinquant, ut hęc
 tanquā à fortuna obiecta in vsum suum cōuer-
 tant & alimoniam. De vindemia quoq; rati-
 muli relinquantur pauperibus: similiter de olive-
 torū fructu nonnihil, ut sit egenis quod colligant,
 quādoquidē de suo nō possunt: non enim tantum
 ex negl. gētiori collectione deedit, quantū acce-
 dit ē pauperū gratia. Deus etiam ad enutrien-
 dos fructus terrā alacriore faciet, si nō quisque
 suis tantummodo prouideat, sed in oī nō quoq;
 rationem habeat. Mes. bubus in area triturari Deut. 25

tibus os obligandum est: non enim equū est vetare laboris socios quo minus & fructuum sint participes. Nec à pomis maturis viatores sunt arcendi, sed sinendi ut tanquam proprijs se satient: & siue indigenae sint, siue exteri, libèter illis ad esum exhibenda sunt: auferre verò secum non liceat. Neque vindemiantes vident obuios degustare ex his quae ad torcular deferunt: iniquum enim fuerit de bonis à Deo cōcessis inuide re tantillum cōcupiscentibus, praesertim quum id anni tēpus sit fertilissimum, & iuxta Dei ordinationem non diu duraturum. & si quis pra pudore cunctetur attingere, ut sumant hortentur, Israēlitas quidē ut socios, & quibus propter cognationem liceat hoc facere: aduenas verò hospitalibus his munusculis dignetur, quae ipsis Deus pro tēpore praebeat. Non enim debet existimari detrimentū, quod liberali animo sumendum hominibus permittitur: quia nō in hoc Deus abundantiam bonarum rerū largitur, ut his soli fruamur, sed ut de nostro alios etiam honoremus: volens hoc modo singularē erga Israēlitas fauorē ac liberalitatē suam gentibus innotescere, dum id quod ipsis superest, benignē cum illis cōmunicant. Qui verò contrā fecerit, plagas vna minus quadraginta publica scutica accipiens illiberalem hanc penā sustineat: eò quod cum esset ingenuus, lucro seruans ipse suam dignitatem laesit. Rectum enim est ut cum ipsi multa in

Aegypt

Aegypto & deserto sitis perpeſſi, aliorum miſerias non negligatis: et Dei benignitate amplius facultates cōſecuti, ex his nonnihil per compaſſionē egenis decidatis. Ultra duas decimas quas quotannis pendere iam iuſſi, alterā Leuitis, alterā in ſacras epulas, tertia tertio quoq; anno eſt conferenda, qua in egenas viduas & pupillos diſtribuatur. E fructibus primos prouentus in Dent. 26 templum deferant, & pro accepta terra qua eos tulit Deo gratiſ actis, & ſacrificiſ iuxta legē ritē peractis, primitias ſacerdotibus offerāt. Hac omnia ubi quis perfecerit, & utraſq; decimas tū qua Leuitis debētur, tum qua epulis attulerit, iter ingreſſurus conſiſtat è regione tēpli, ante omnia Deo gratias agat, quod ab Aegyptiorum graui ſeruitute liberatis terram vberē & amplam fruendā dederit: teſtaturq; decimas ſe iuxta Moſis legē ſoluiſſe, precetur Deum, ut tum ſibi priuatim, tū Hebrais publicē propitiuſ & qua bona actenus dedit, conſeruet, & pro ſua potētia ac benignitate augere etiā dignetur. Vbi atas maturuerit, vxores ducant virgines ingenuas ex honeſtis parentibus prognatas: qui autem non ducit virginē, ne ſibi coniugat alteri maritatum, ne ve priorem eius virum cōtriſtet. Ancillas ne ducant ingenui, ne adamas quidem: decet enim cupiditatibus imperare, & ad retinendam dignitatem id magnopere conducit. Neque meretrici ſit ius nuptiarū, cuius propter

imur

iniuriam suo corpori factam, nuptiale sacrum
 Deus non admittit: atq; hac ita observari valde
 interest, ad hoc ut proles nascatur ingenua, &
 ad studium virtutis erecta, si nō ē turpi aut illi-
 berali matrintonio sunt prognati. Si quis ali-
 quam pro virgine disponsam postea talē nō in-
 venerit in ius vocatam accuset, afferatq; argu-
 menta quae habet: puella verò causam agat pa-
 ter, aut frater, aut qui post hos genere videtur
 proximus. Et siquidem puella fuerit absoluta,
 degat in accusatoris coniugio, isq; nullū posthac
 dimittēdi eam ius habeat nisi talē ipsi causam
 praeberit, quae cōtradictionem non recipiat. Cae-
 terū temeritatis & petulātia qua insontē de-
 tulit, poenas luat quadraginta vna minus pla-
 gis acceptis & quinquaginta siclos puella patri
 mulcta nomine numerare cogatur. Quod si vi-
 tiata fuisse coarguatur, si quidē plebeia fuerit,
 eo quod parum sollicitē pudicitiam vsq; ad nu-
 ptiarum tempus servauerit, lapidibus obruatur:
 quod si ex sacerdotibus prognata fuerit, vivens
 exuratur. Si quis duarum vxorū maritus pro-
 pter amorē, aut formā, aut aliam quamvis cau-
 sam, alteri plus benevolētia honorūq; detulerit,
 alteri verò minus: si filius dilectae iunior quā
 ille ex altera natus, propterea quod sua mater
 in maiore gratia patris fuisset, postulet ius pri-
 mogenitura, ut duplicē facultatē paternarum
 patre iuxta meas leges auferat, non pmittatur:

iniq

iniquū enim est eum qui sit natu grandior propter matrē negligētius à patre habitā suo priuilegio fraudari. Qui virgini alteri desponsatae Deut. 22 stuprū obtulerit, si quidē p̄suasa ut se praberet, simul cū ea capitalis esto: sōtes enim sunt ambo: hi quia puella p̄suasit ut liberali cōiugio rem turpissimā anteponeret: hac verò quia lucro aut voluptati succubuit: quòd si solitariā alicubi natus, vi oppresserit, solus dēt suppliciū. Quī virginem nondū desponsatā cōstuprauerit, ipse ducat, quòd si pater puellae nolit hāc ei nuptū tradere, quinquaginta siclos iniuria p̄tiū numeret. Qui à coninge quacūq; de causa ut saepe hominibus vsu venit, disrūgi postulat scripto ei securitatē faciat, quòd eam nolit amplius repetere: sic enim habebit potestatem alterius coningis querēdi: alioquē diuortiū nō permittitur. Quòd si & alterū offenderit, aut post eius mortē prior reducere eam voluerit, nō licet ut ad eū redeat. Si cuius maritus nondum susceptis liberis dēfunctus fuerit, frater mariti eam ducito, et filiū ex ea natum defuncti nomine vocatū, sortis hereditatem nutritor: nam hoc ē Repub. erit, dum nec familia deficiūt, & possessiones apud cognatos remanēt, mulieri quoq; lenior sit calamitas, cū prioris mariti coniunctissimo victura. Quòd si frater nolit eam ducere, mulier senatū accedens testetur, quòd volentē eā in familia manere, & ex ipsos liberos gignere, cū iniuria defuncti repule

Leui. 25

pulerit. Rogante verò senatu causam, siue magnam siue parvam afferat, huc tādē res enadet: vxor fratris soluto viri illius calceo, et consputa eius facie, meritò hac illū pati dicet, quā fratris defuncti memoria iniuriā fecerit; atque ita ille quidē ē curia discedet in omnē vitā nota

Deut. 21 *tus ignominia: mulier verò cui vult nubito. Si quis vel virginem vel maritatā captiuam abduxerit, eiq; legitimè cōiungi voluerit, nō antè ius esto cubile eius tangere, quā vaso capite sumptoq; lugubri habitu cognatos & amicos in bello amissos deplorauerit, vt ita mœrore satiata tum demū ad nuptiale cōuiuium veniat. Bonum enim & iustū est, vt qui mulierē ex qua liberos gignat accipit, mœrem gerat eius affectibus, & non sua tantū voluptati indulgens illius desideria negligat. Elapsis autem luctus triginta diebus, tot enim sapienti ad d. florādos caros sufficiū; tunc nuptijs dare operā liceat. Quòd si satiata cōcupiscentia pro coniuge eā habere dedignatus fuerit, ne pro serua quidē eam tractare ius habeat: sed quocunq; mulier abire maluerit,*

Deut. 21 *liberam hoc faciendi potestatem habeat. Quicunq; ē iunioribus parētes suos cōtempserint, & debitum honorē prae pudore aut cōtumacia reddere eis neglexerint, & insuper contumaces ac proterui in eos fuerint, hos primū veris parentes moneant nam hos natura fecit idoneos iudices: dicantq; non voluptatus causa in matrimo-*

nium se cōuenisse, neq; ut collatis in commune facultatibus opulentiores fieret: sed ut liberos acquirerent, qui se in senectute nutriant, & necessaria sibi suppeditent. Acceptos autem à Deo cum gratiarum actione ac gaudio, summa cura educauisse, nulli rei parcentes quæ ad eorū salutem & institutionem pertinere visa sit. Nunc quoq; quādo iuentum erratis ignoscendum est, scis sit quòd officiū hactenus oblitus es. proinde resipisce & cogita, quòd etiā Deus laesis parentibus offenditur, qui & ipse humani parens est generis, & ad se pertinere iniuriam existimat, qua infertur hominibus cum quibus illi cōmunis est appellatio: quin et lex talibus pœnā inclementer infligit, cuius absit ut tu facias periculum. His verbis si arrogātia iuuenū emēdata fuerit, per incitiā cōmissis debetur venia: hoc enim & ad legislatoris clemētia laudē, & ad parentum felicitatē pertinet, si nec filiū nec filiam legibus dare pœnas videāt. Quòd si hi sermones et præcepta nihil profecerint, sed contumacibus in parentes ausis pergat leges sibi infestas reddere, ab ipsis extra urbē sequēte turba productus obruantur lapidibus, & per totū diem omnibus ad spectandū propositus, nocte demum sepeliatur. Similiter & qui quomodocunq; legibus damnati dant supplicium. Quin & hostes sepeliantur: nec mortuus quisquam expers terra iaceat, ultra quam iustum est, pœnas exsoluens. Mutuum Deut. 23

Dare

dare ad usuram Hebraeorū nemini liceat, neq; cibum neq; potum: non enim iustum est redditus capere ex fortunis tribulorum, sed præstat opem ferre illorū necessitatibus, & ad lucrum imputare eorū gratiarum actionem, & Dei retributionē, quæ huiusmodi beneficentiam solet cōsequi. Qui verò acceperint mutuū sine pecuniam, siue fructum aliquē aridum aut liquidum, ubi Deo fauente ex sententia fruges ipsorū prouenerint, alacres restituant eis qui mutuauerūt, quasi sua

Dent. 24 reponentes, & usuri denuō si opus fuerit. Quod si non pudeat eos non reddere, non sunt e domibus auferenda pignora, nisi iussu iudicum: & pignus foris est expectandum. Is verò qui afferre debet, nihil contradicat ei qui cum legum auxilio ad se venit: & si quidem non inops fuerit, qui oppignerauerit, retineatur pignus, donec redatur mutuū. Sin autem pauper, restituat id creditor priusquam sol occidat, maximè si vestimentum pignus fuerit: ut habeat iturus cubitū, quando quidem Deus à natura erga pauperes est misericors. Molā & instrumentū quod ad hāc pertinet, non esto in pignus capere: ne carentibus his si desit cibum parandi facultas, ob inopiam grauius aliquid accidat. Plagiū qui commiserit in ultator capite: qui verò aurum aut argentum subtraxerit, duplum restituito. Qui in furto deprehensus, aut par eum perfodientem occiderit impune esto. Pecudem qui furatus fuerit,

fuerit, quadruplo mulctator, excepto bone : pro hoc enim quincuplum numerandū est. Qui verò mulctā solvere nō valet, in seruitutē vindicetur.

Qui tribuli in seruitutē est venditus, sexēnio seruiat, septimo anno manumittatur. Quod si in herili domo prolem ē conserua suscepit, & propter suos affectus seruire maluerit, anno iobileo, is est quinquagesimus, liber esto vnā cum filijs & vxore. Si quis aurum aut argentum in via inuenerit, querat eum qui perdidit, per praconē indicato loco in quo inuenit : reddatq; scīs nō esse bonū ex alieno damno lucrū facere.

Sic & de pecudibus, in quas errātes in de ser. Dent. 22. ta inciderit si ignoretur dominus, statim apud se refernet, Deum testatus quod aliena vsurpare non cupiat. Iumentum per tempestatem in luta haerens praeterire non licet, sed subleuandum est non secus quā proprium. Viam ignorantī commonstrare oportet, non per ludibrium risum, captando alienas utilitates impedire. Absenti & surdo nemo male loquitur. Percussus in rixa absq; ferro, cōfestim vindicetur: idem patiente eo qui percussit, quod fecit. Quod si domū relatus complures dies agrotauerit, deinde moriatur, qui percussit à cade insons esto. sin autē reualuerit, & multa in aegritudine insumpserit, percussor quicquid interim dum decubuit impensum est dissoluat, praeterq; mercedē medici. Quī mulierē vterum gerente calce percusserit, si quī
dem

dem mulier abortiat, pecunia mulctetur à iudicibus, quòd corrupto fœtu populũ vno ciue diminu-
 ueris, & aliã præterea pecuniã det marito mu-
 lieris: quòd si illa moriatur, & ipse det pœnas
 capite: quãdoquidẽ vitã pro vita reponi instum
 est. Venenũ neq; letale, neq; aliã noxiũ quif-
 quam Iſraëlitariũ penes se habeat: quòd si ha-
 bere deprehensus sit, morte mulctetur, & patia-
 tur id quod facturus erat illis aduersus quos ve-
 nenũ parauerat. Qui excacauerit quenquam,
 similia patiat, priuatus quo priuauit aliũ, nisi
 in malis pecuniã accipere: nam ipsi lex permis-
 tit arbitrium æstimãdi suum casum, si nolit ha-
 beri ſeniorior. Bouem corruptetam dominus in-
 gulet: quòd si in area quenquam percussum in-
 terfecerit, ipse quidem obruatur saxu, indignus
 qui vel in cibũ veniat. quòd si & dominus coar-
 guatur nouisse ingenium eius, nec tamẽ cauiffe,
 & ipse morte mulctetur, vt qui à boue necato
 mortis causa fuerit. Quòd si seruũ aut ancil-
 lam bos interfecerit, ipse quidẽ lapidetur, domi-
 nus autem eius triginta ſiclos necati hero per-
 soluat. Quòd si bos à boue alio ita percussus
 mortuus fuerit, vendantur tam mortuus quãmo
 qui percussus, & pretiũ vtriusq; inter se dominũ
 partiantur. Qui puteũ aut lacũ fodiunt dili-
 genter curent, vt inieclis tabulis operiantur, non
 vt aquatio non sit libera, sed vt absit periculum
 vt quid incidat. Quòd si in talẽ fossam nõ clam-
 sans

sam pecus alicuius illapsam moriatur, pretium eius domino restitui debet. testā quoq; circumspicienda sunt obicibus, qui nō facile prolabi sināt ac decidere. Deposita tanquam rem sacram Deut. 24 qui accepit, diligenter custodiat, & nemo eius commissorem fraudare sustineat, neque vir, neq; mulier, etiā si nemine coarguente ingētem auri vim lucris acturus sit. In vniuersum enim danda est opera vt sua cuique conscientia sana sit, & huic testi approbati satis est quicquid laudem meretur apud homines. Præcipuus autem Dei respectus habendus est, quē nemo malus vnquam potest fallere. Quod si absq; dolo malo cum commissum est id perdiderit, accedēs ad septem illos iudices, iureiurando Deū testē faciat, quod nihil sua voluntate aut malitia sit perditum, nec vsum se parte depositi, atq; ita absolutus abeat. Quod si vel minima commissorū parte vsum post perdiderit, ad restituendū quod accepit, in solidū condemnatur. Idem ius esto de mercedibus qua Ibidem parantur labore corporis. Cauendū ne quis virū pauperem mercede sua defraudet, memor quod is vice agri & facultatū hoc à Deo sortitus sit: proinde non procrastinanda solutio, sed eadē diē reddendū, cum constet, Deum nolle, vt operarius laboris sui fructu careat. Liberi ob parentum Ibidem iniquitatē puniendū non sunt, nimirum propter suam virtutē digniores miseratione, quod ē talibus nati sunt, quam odio propter illorum vicia.

Neq; patribus peccata filiorum sunt imputanda, qui cōtēpta parētū disciplina multa sibi permittunt facere. Spadones abominare & auersare, qui virilitate & genitura seipsi priuauerunt, quam nobis Deus ad incrementū & multiplicationē addidit. Procul arcendū est hoc genus, quod nō modo posteritatē quātum in se est, sed multo ante propriā innocētīā ac puritatē perdidit. Satis enim constat, quod effæminato primū animo etiā corpora habent muliebria. Simuliter abhorere oportet quicquid inter portenta ducitur.

Castrare nec hominem licet, nec vnum aliud animal.

Hæ pacis leges & instituta sunt, & Deus propitiū inconcussam eam & imperturbatam conseruabit. Absit autem vt vllum tempus veniat quod hac innouet & in contrariā formā transferat. Quoniam autem necesse est homines vel sponte vel inuitos in turbelas ac pericula incidere, age etiam de his pauca præcipiamus, vt scientes quid opus factū sit, cum vsus erit in promptu habeatis salutaria consilia, nec sitis hac parte imparati in ipso temporis articulo. Faxitq; Deus vt terrā quam vobis pro labore vestro ac virtute dedit, in pace & tranquillitate colentes possideatis, nec hostibus incurstantibus, nec domesticā seditione turbante, qua abrogatis patrū legibus & institutis, in contrariam disciplinam vos inducat: vtq; in perpetua legum à Deo comprob

comprobatari observatione permaneat. Bella
verò vel vobis vel vestris posteris gerenda, ex-
tra fines Deus auertat. Caterum cum bellum in- Deut. 20
stabit, caduceatores primum ad destinatos hostes
sunt mittendi: decet enim ante arma verbum ad
eos uti, docendo quod quamuis & copie vobis
adsint numeroe, & equi, & arma, & super
omnia Deus auxiliator propitius: manibus ta-
men non cogi ad bellum, neque ex rebus illorum di-
reptis ingrata lucra querere. Et si quidem quod
equum est persuaderi sibi patiantur, prestat pa-
cem inuiolatam seruare: quod si plus suis viribus
tribuentes ius in armis reponat, exercitum contra
eos educate, imperium Deo committentes, creato uno
aliquo forti viro qui vicarius illi sit, & quasi
promperator. Multorum enim imperium non modo
moram affert rebus strenue gerendis, sed non raro
plus nocet quam prodest. Delectus autem habendus
est virorum tantum robore tam animi quam corpo-
ris praestantium: ignaui verò minimè admiscendi,
nedum res armis geritur, in fugam auersi hostium
conditionem potiore faciant. Immunes autem sine
à militia, qui adificata noua domo nondum inte-
grum annum illa sunt usi: tum qui plantata vinea
nondum ex ea fructus perceperunt: & praeter hos
qui desponsata vxore nondum eam domum duxerunt:
ne harum rerum desiderio sibi parcetes, et seruantes
se relictis voluptatibus, in gratiam vxorum parum
fortiter rem gerant. Castrum autem positum cauetur

ne quid asperè ac crudeliter faciatis : & oppugnaturi urbem si desit materies ad machinariorum fabricam, ne deglabretis terram frugiferas arbores excidendo : sed parcite, non ignorantes in usum hominum ista creata, & si vox eis daretur exposulatura vobiscum, quod cum ipsa belli causa non fuerint, iniuste affligantur, mutatura domicilium si liceat, & alio migratura. Victores in pralio facti eos qui in aduersa acie steterunt cadite, ceteros tributarios futuros seruate, excepta Chananaeorum gente. Hi enim cum tota familia

Deut. 22 lijs sunt delendi. Cauete autem, maxime in bello, ut neque mulier habitu virili utatur, neque vir stola muliebri. Hec sunt instituta quae Moyses reliquit. Leges vero ante quadagesimo anno conscriptas tradidit, de quibus in alijs com-

Deut. 30. mentarijs dicemus. Sequentibus deinceps die-
31. 32. 34. bus, nam continenter conciones aduocabat, fau-
35 stis eos precationibus Deo commendauit, sicut contra diris imprecationibus eos deuonit, qui neglectis legibus aduersus earum praescriptum agerent. Deinde carmen hexametrum eis recitauit, quod scriptum reliquit in sacro volumine, continens praedictionem futurorum, iuxta quam omnia facta sunt, atque sunt, euentis nusquam non congruentibus. Hec volumina & arcam sacerdotibus tradidit, in qua decem illa praecepta in duabus tabulis scripta reposuerat, & praeter ea tabernaculum populo etiam mandauit, ut occupata terra & fixis

fixis sedibus, nō obliuisceretur iniuria ab Amaleciti accepta: sed expeditione in eos suscepta poena repōsceret pro dānis in deserto sibi illatis. Capta autē Chanaanā, & plebe eius ut par est Deut. 27. deleta, aram erigere iussit ad solem orientē ob- 28
uersam, nō procul à Sicimis vrbe inter duos mō-
tes, dextrā Garix enī, sinistrā Gibalem: diuisasq;
copias in senas tribus super duobus mōtibus con-
sistere, & unā cum illis Levitas ac sacerdotes:
et primū illos in Garix eo preccari omnia fausta
leges Dei & religionē seruantibus, & Moysis
constitutiones nō violātibus, alteros verō accla-
mationibus hoc approbare: & rursū his pre-
cātibus illos acclamare: deinde pari modo trans-
gressoribus execrationes inferre, succinantes sibi
inuicem, ab alteris dicta comprobantes: & tam
faustas ominationes quā deuotiones in literas
retulit, ut in perpetuū cuius eas discere liceat:
quæ tandem huic ara inscripta sunt ex utroq;
latere, quia populus iussus est stare, & holocan-
tomata offerre, & post eā diē nunquā alias vi-
ctimas imponere: neq; enim fas esse. Hæc sunt
quæ Moyses præcepit, & quæ Hebræorum gens
indescinenter obseruat. Postridie populo cum Deut. 29
vxoribus & liberis in cōcionē collecto, ne man-
cipijs quidē exclusis, iureiurādo eos ad legū cu-
stodiam adstrinxit: utq; Dei voluntatē diligen-
ter expēdentes, neq; cognationis gratiā, neque
periculorum metum, neque vllam aliam causam.

tanti facerent, ut eam potiorē legibus ducētes, ab earū præscriptis discederent: sed sine consanguineorum vnius aliquis, siue vrbs quæpiā, circa eas turbare aliquid, aut statū earū labefactare conetur, priuatim & publicè illis periclitatibus auxiliū ferrent: quam si vicissent, à fundamētis ut desertricē reuellerent, & ne solū quidē ipsius si fieri possit superesse pateretur. Sui verò id efficere nō valerēt, nec pœnas meritas exigere, saltē testarētur se impietati aliena nō cōsentire. Hæc populus in foro iureiurando firmavit. Post hæc docebat eos quomodo sacrificia Deo gratiora fierent: & quomodo expeditiones suscipienda, captato signo ex lapillis de quibus iam diximus. Sed & Iesus superstitie etiam tum & præsente Moysē vaticinatus est quicquid pro salute populi gesturus erat, vel foris bello administrando, vel domi ferēdis legibus: & ad viuendī rationē recens institutā eos preparans, diuino monitu se præsagire aiebat, quod si patriā religionē violaret, clades nō effugerēt: nā & regionē ipsorū armis exterorū opplendā, & vrbes diruēdas, & templū incendendū, & ipsos sub hasta victoris venundandos, seruiturosq; gētibus qua afflictorū nulla miseratione tangerentur: ac tum demissam atq; inutilem erratorū pœnitentiā acturos. Deum tamē ipsorū conditorem, & vrbes suis ciuibus & templū populo redditurū. Hæc autem fore, ut non semel tantum amitterent, sed sæpius.

Deinde

Deinde Moyses exhortatus Iesum ut in Cha- Deut. 31
 nanaos exercitū duceret, affuturūq; captis eius
 Deum pollicitus, & populo omnia fausta omi-
 natus: Quoniam, inquit, ad patres nostros ab eo,
 & Deus hāc mihi diem abitus praefiniuit, gra- Deut. 33.
 tias illi uiuens adhuc & vobis praesentibus ago 34
 pro cura ac providentia quam de rebus vestris
 hactenus habuit, nō solum depellendis aduersis,
 sed cōmodis etiam largiter exhibendis: & quia
 laborē meū ac solitudinē dum vestrū statū
 in meliorem fortunam reducere conor, propitiū
 semper adiunxit, imō verò ipse et exorsus est rem
 & absoluit, me ministro vsus & vicario in ob-
 eundū qua ad vestrā felicitatem pertinere visa
 sunt. Quapropter aequum est, ut priusquam de-
 cedam, eius potentia, qui & in posterū vobis nō
 deerit, dignas laudes rependam, meq; hoc debito
 exoluā, vestraq; memoria cōmendem, quod hūc
 solum colere & venerari cōuenit: & leges eius
 habere in pretio, ut qua omnibus reliquis donis
 iam acceperis, aut in posterū à propitio cōferen-
 dis, longè sunt anteponenda. Graui enim aduer-
 sarius est vel homo legislator, si constitutionibus
 suis auctoritatem adimi sentiat. Dei verò indi-
 gnationem absit ut experiamini, qua legibus
 ipsius contemptis excitari posset. Hac postrema
 verba Moysē loquente, & singulis tribubus sua
 fata aperiente, vniuersa multitudo in lacrymas
 erupit, ut & mulieres plangentes dolorē ob fu-

turam ipsius mortē conceptū declararent. Quin
 & pueri prae mortis impotentia plorantes prae
 se ferebant, quod tanta esset viri virtus ac ma-
 gnificētia, ut ne illam quidē atātē latere pos-
 set. Itaq; certamen quoddam erat inter minores
 & grandiores, utros maior haberet mōstītia.
 Alteri enim intelligentes quali orbarentur an-
 tistite, futuram suā conditionē lamentabantur:
 alteri hoc ipsum lugebant, quod priusquam eius
 virtutē satus degustassent, iam carendum eo, seq;
 destituendos videbant. Quantum autē fuerit po-
 puli ploratus & querimonia, coniecturā capere
 licet ex eo quod tum propheta accidit. Quamvis
 enim persuasissimū semper habuit, nō esse instā-
 te morte dolendū, ut qua prae Dei voluntatē
 ac natura leges nō veniat: viso tamē affectu po-
 puli, à lacrymis temperare non valuit: dum verò
 eò proficiscitur, ubi dispariturus erat, omnes cū
 fletu sequebantur. Tum Moyses his qui longius
 aberant manu mota significavit ut cōsisterēt:
 propiores autem rogabat, ne excessum suum la-
 crymabilem facere pergerēt, cū fletu prosequen-
 do. Illi verò & hanc extremā gratiā ei referen-
 dam existimantes, ut quemadmodum cupiebāt
 seorsum secederet, continuerunt se inter se la-
 crymantes. Solus autem senatus eum deduxit,
 & pontifex Eleazarus, & imperator Iesus.
 Ut verò in monte Abari vocato cōstitit, qui
 celsus eregiōe Hierichū attollitur, & cōscen-
 dentib

dentibus latè Chanaanæ terra prospectū exhibet, senatum dimisit. Cumq; post mutuos cōplexus Eleazaro ac Iesu vltimū vale diceret, inter loquendum repentina nube circumdatus in vallem quandam est ablatu*s*. in sacri autē voluminibus scripsit se mortuū, veritus ne propter excellentem eius virtutē à Deo raptum pradicarent. Vita eius tempus vniuersum centum viginti annorū fuit, cuius tertiam partem in imperio exegit, vno mense minus. Mortuusq; est vltimo anni mense, die prima mensis qui à Macedonibus Dystrus dicitur, à nostris verò Adar: vir omniū quotquot vnquam fuisse prudentissimus, & qui cōsilia bona optimè nosset exequi: adliac eloquentia & in tractando populo gratia & dexteritate incomparabilis: affectus quoque ita semper in potestate habuit, vt omnino illis carere videretur, & nomina tantū eorū ex his quæ in alijs hominibus conspiceret, cognita habere. Imperator idem cum primis bonus, vates verò qualis nemo alius, vt omnia eius verba vim oraculorum obtineret. Quapropter triginta diebus enim luxit populus, cui nunquam quicquam tristius accidit, quàm tunc propheta mors: nec in præsens tantummodo sui desiderium reliquit, sed maximam apud omnes existimationē quotquot scripta eius euoluere contigit, dum eius virtutem ex illis aestimant. Atque hæc sunt quæ de Moysi exitu dicenda habuimus.

Mosis
obitus

FL. IOSEPHI ANTI-
QVITATVM IVDÆI-
CARVM, LIBER
QVINTVS.

Quomodo Iesus Hebræorum imperator de-
bellatis ac cæsis Chananæis terram eorum
sorte diuisit tribubus. CAP. I.

POST Moysen, quemadmodū dixi,
ex hominibus sublatū, officiumq;
memoria viri exhibitū, sedato lu-
ctu, Iesus iubet copias ad expedi-
tionem instrui: mittitq; exploratores in Hieri-
chuntē, quo mentem eorū & vires cognosce-
ret: castra deinde mouet maturè Iordanē traie-
cturus: mox conuocatis Rubelidis & Gadidis
tribuum principibus, atque etiam Manassetidis:
nam & huic tribui dimidiata Amoræam habi-
tare permissum erat, quæ fuit Chananæa pars
septima: reuocauit eis in mentē quid Moysi fuis-
sent polliciti, rogauitq; vt in eius gratiam quæ
ne vltimo quidem vita tempore prospicere eis
defatigatus est, & propter communem utilita-
tem, alacriter præstarent quæ promiserant. Illis
verò imperata haud grauatim facientibus, ar-
matis quinquaginta milibus, ab Abila ad Ior-
danem sexaginta stadia castra promouit: quæ
postquam metatus est, commodum speculatores
aderant omnibus apud Chananæos exploratis.

Ignorō

Ignoti enim à principio, totam illorū urbem per
otium considerauerūt, & mœnia qua parte ma-
gis aut minus erāt munita, & portarū quenam
assultū minus ferre possint, & capi essent faci-
liores: nec quisquā obuiorū spectantibus singula
fuit molestus, dum curiositatē hospitū cōsuetam
interpretatur, nec hostile adhuc quicquā suspi-
cantur. Vt verò sub vespērā successerūt in quoddā
diuersoriū nō longè à mœnibus, in quod primum
fuerant deducti, iamq; cœna peracta de reditu
consultabant, indicatum est regi cœnanti, venisse
speculatū quosdā è castris Hebræorū, & nūc di-
uertētes apud Rachabe hoc tantū curare, qua-
modo latēter se subducāt. Ille verò cōfestim mit-
tit qui eos cōprehendant, quæstioni admonēdos
vt causam aduētus sui aperiant: quos vbi aduē-
tare Rachabe cognouit, fortè eum limi manipu-
las siccabat in mœnibus, speculatores his conte-
xit: missis autē à rege duxit, hospites quosdam
ignotos paulò antè solis occasum apud se cœna-
tos discessisse, qui si suspecti essent regi, quasi de-
apimentum aliquod reipublicæ allaturi, parua
negotio posse ab insequentibus de via retrahi.
Tum illi decepti à muliere, quā serio loqui puta-
bant, ne perscrutati quidē diuersoriū abierūt: et
excurrentes per vias quibus verisimile erat eos
discedere, & quæ ad flumen ducebant, vestigia
nullo inuēto, frustra laborare desisterūt. Sedato
autem tumultu Rachabe deductos de mœnibus,

Et admonitos quanto suo periculo salutis eorum
 consulisset, ut quæ in dolo deprehensa pœnâ ca-
 pitis cum tota familia regi erat data, roga-
 tosq; ut occupata terra Chananaa memores be-
 neficij gratiâ sibi rependeret pro accepta salute,
 iussit ut bono animo abirent: iureiurando prius
 delato, quod expugnata vrbe, Et alijs iuxta
 ipsorum decretum internecioni traditis, mulieri salus
 manebit incolumis: hunc enim euentum sibi Deus
 iam antè significasse. Illi Et in prasens ei gra-
 tias, agunt, Et in futurum abunde relaturos iu-
 reiurando confirmant, Et hoc consilium dant, ut
 eam præsenserit vrbe expugnandâ, contractis fa-
 cultatibus Et propinquis intra diuersorium, vestem
 corvineâ pro foribus expadat: imperatorem enim
 edicto inhiberi, ne quis eam domum ledere au-
 deat, quo data sibi salutis gratiâ recipiat: quod
 si aliquis ex eius propinquis in pugna caderet,
 ipsius culpâ fore non suam: neq; se ad eius incolu-
 mitatē præstandâ iureiurando teneri velle. His
 conditionibus discessum est, cum se fune de mœni-
 bus demississent, reuersiq; ad suos rem totâ ut erat
 acta narrauerunt. Tum Iesus p̄sifici Eleazar o-
 rem senatu indicat quid exploratores Rachab
 iurauerint, eorumq; autoritatē iussurandū ratū
 est habitū. Imperatore autē sollicito de traiectione,
 armis enim auctus aquis fluebat, Et cum pontem
 non haberet, ne fabricari quidem hostis passurus
 videbatur, nec naues ulla præsto aderant: Deus
 se illis

se illis transitum procuraturū promisit, fluentis
 eius immunitis. Itaq; Iesus postquam duos dies
 expectasset, copias omnes ad hunc modū in vlti-
 riorē ripam traduxit. Sacerdotes cū arca agmē
 precedebāt, post eos ibant Levitæ portātes taber-
 naculū & vasa sacrificijs destinata. Sequebatur
 deinde totū agmen in suas tribus distinctū, re-
 ceptis in mediū mulieribus ac pueris, quo tutiores
 essent ab Impetu fluminis. Ut verò sacerdotibus
 primis ingressis vadabile est visum, quod &
 aqua decrevisset, & glareā nō amplius vi vnda-
 rī volueretur, sed stabile solū exciperet vesti-
 gia, omnes iam intrepide vadū transibant: tale
 redditū cernētes quale Deus promiserat: stete-
 rūtq; in alvei medio sacerdotes, donec transiret
 multitudo, & in tuto cōsisteret. Quod ubi factū
 est, & ipsi egressi fluvium, liberū ei solitū cursum
 reliquerūt: qui confestim auctus, ad pristinam
 aquarū molē rediit. Exercitus autē quinquagin-
 ta stadia progressus, ad decimum à Hierichunto
 stadium castra metatus est. Porro Iesus ara ex-
 structa ē lapidibus quos singuli tribuū principes
 ex alveo propheta iubente sustulerāt, ut monu-
 mentū esset prodigiose refranati fluminis, sacrum
 in ea Deo fecit: & paschæ sollemnitās eo loci cele-
 brata est, omnibus rebus iam affluentibus: qua-
 rum penuria hactenus laboratū fuerat: nam &
 segetes Chanaanorū maturas tum demetebant,
 & alias pradas abigebāt: eodē enim tēpore &
 manna

manna eis defecerat, post annum ex quo ea primū
 Iosue.6 vti ceperant quadragesimum. Cumq; hæc o-
 mnia securè & impune Israëlita facerent, nus-
 quam occurrentibus Chanaanis, sed intra moenia
 præ metu se continentibus, expugnare vrbes eo-
 rum Iesus decreuit. Itaq; prima die festiuitatis, sa-
 cerdotes arcam gestantes, stipati armatorum custo-
 dia, accesserunt ad urbem septem cornibus clangendo,
 & ad virtutem suos adhortando circumambulabant
 manna senatu comitante, nec aliud quicquā fa-
 ciendo, quā quod inflaret cornua, retro in castra
 reuertebantur. Cumq; per sex continuos dies idem
 fecissent, septima Iesus contractis in vnu copiis,
 reliquo populo convocato, letum illis affert nuntium,
 urbem ea die sine labore capiendam, Deo hanc in-
 potestate ipsorum tradente, & ruentibus sua spon-
 te manibus facile aditum aperiente: insitq; omnes
 occidi quotquot in manus militum deuenirent, &
 neq; lassitudine, neq; miseratione, neq; præda cu-
 pidine à cedibus auocari, aut effugium ulli hosti-
 bus permittere: sed quicquid spiritum vitalem ha-
 bet extinguere, nihil in prædam aut proprium emo-
 lumentum cessurum reseruando. Quicquid autem
 auri ac argenti repertum fuerit, in vnu comportari
 voluit, ut præmitta ob rem feliciter gestam spo-
 lia de primis capta vrbe Deo dedicarentur: solā
 autem Rachaben cum sua cognatione seruari, pro-
 pter insurandum ab exploratoribus acceptum.
 Hæc locutus instructum exercitum ad muros,
 admo-

admonet: urbē deinde rursū circumambulant,
 precedentibus, cū arcta sacerdotibus, & cornū
 classico milite ad aggrediendū opus incitatibus:
 cumq; septies lastrata paulisper cōstitissent, col-
 lapsa sunt moenia, nec machinis admoti, nec vlla
 alia vi ab exercitu illata. Hebraei verò nullo ne-
 gotio per ruinam irrumpentes in Hierichuntē
 omnes promiscuē cadūt, inopinato mœnium ca-
 su cōsternatos, & subitaneo stupore ad pugnam
 inutiles: passimq; cadaueribus via sterneban-
 tur, nullū nec praesidium nec effugiū incolis in-
 uenientibus, ita vt ne faminis quidem parcere-
 tur ac pueris: repletaq; trucidatis vrbs & postro-
 mō incensa rogiū defunctis praeuit, in agros
 quoq; pari sciente incendio. Rachaben verò cū
 domesticis qui in diuersoriū confugerāt, explo-
 ratores periculo exemerunt: ac mox ad Iesum
 adducta, gratia sunt ob seruatos speculatores
 acta, dicente se meritis illā praeuijs remunerati-
 rum: moxq; agris donatā, in honore postea sem-
 per habuit. Reliquias autē vrbi quae incendio su-
 pererant, ferro diruit, diris execratus quisquis
 semel vastatā instaurare aggredieretur: nimirū
 vt prima fundamenta iaciens orbaretur filio pri-
 mogenito, & absoluto opere natu minimū ē libe-
 ris amitteret. Nec irritam esse voluit Deus im-
 precationem, sicut suo loco dicitur. E direptione
 autem ingens vis argenti ac auri, atq; etiā ari-
 ta vnum acervū est redacta, nemine edictum nō
 obseruan

obseruante, aut sibi pradam ac lucrū inde quæ-
rente. Eas manubias Iesus sacerdotibus in the-
sauros reponendas tradidit. Ac Hierichuntis
quidem excidium in hunc modum se habuit.

Ios. 7. 8 Achar autem quidam Zebediæ filius ex tribu
Iudæ, nactus paludamentum regium totum ex
auro contextum, & massam auri trecentorum
siclorū pondus, & iniquū ratus si nullum periculi
pretium ad se rediret, sed oblatū à fortuna lucrū
Deo nihil talibus rebus opus habenti offerret,
intra tentorium in cauū profundum defodit, pu-
tans sicut commilitones ita & Deum se posse fal-
lere. Erant tum castra in loco qui vocatur Gal-
gala, voce libertatē significāte: transgressi enim
fluvium, tandē se & ab Aegyptis & ab erūnia
in deserto exantlatis liberatos existimabant.
Pauci autē post diebus quā Hiericus est ex-
cisa mittit Iesus tria millia militum ad urbem
Ainam supra Hierichuntē sitam: qui cum
Ainatis pralio congressi, & in fugam versi, tri-
ginta sex è suis desiderauerunt. Huius incommodi
accepti nuntius postquā in castra peruenit: ma-
iorem quā pro caesorū numero molestiam at-
tulit: nō tam propter amissos, tametsi omnes vi-
ri fortes & honore digni fuerāt, quā propter
desperationem. Credentes enim se iam ea regione
potitos, & illa sum exercitū habituras ut Deus
promiserat, nunc mirū in modū elatos hoc suc-
cessu animos hostium videbant. Itaq; saccos in-
ducis

Aut per totā diem hoc habitu in luctu ac lacry-
mis persenerabāt: nullaq; interim corporum cu-
randorum ratione habita, totos se dolori dedi-
derāt. Iesus autē videns exercitū sic affectū, &
nihil lati amplius sperantē, cū fiducia Deū allo-
quitur. Nos, inquit, nō nostra temeritate addu-
cti sumus, ut terrā hanc armis subigere concu-
ramur, sed Moyses servus tuus ad hoc nos exiit,
cui multis attestantibus prodigijs pollicitus es,
traditurū de nobis hanc terrā possidendam, &
exercitū nostrū ope tua fretū semper inconfliktū
adversarijs fore superiorē: atq; harū promissio-
num eventū non semel iam sumus experti. Nunc
autē prater opinionē clade acceta, & militibus
aliquot desideratis, hoc casu territi, & de pro-
missis tuis ac Moysis hesitantes, & à praelijs ab-
stinemus, & post talia belli exordia nihilo fe-
liciores progressus sperare possumus. Tu ergo do-
mine, potes enim, fer opem, & praesentem ma-
rorem victoriam largitus adime, desperationemq;
in futurum attonitis exime. Talibus exorabat
Deum Iesus, in faciem humi prolapsus. Respon-
sum deinde accipit, surget & lustraret exer-
citum pollutum sacrilegio & violata religione,
hanc enim causam esse praesentis calamitatis: in-
quisitione autem facta & poena à sacrilego exa-
cta Israëlitarum fore victoriam. Hoc oraculum
Iesus populo indicat, & vocato Eleazaro ponti-
fice ac magistratibus sortem per singulas tribus
mittat

mittebat : cumq; fors in Iuda tribum cecidisset, rursum per cognationes eius mittebatur. & cum in Sacharia cognatione maleficiū esset inuentum, eam rursum viritū examinantes, Acharem deprehenderunt: qui videns nō esse locū tergiuersandi contra diuinū iudiciū, furtum fassus res furtiuas in medium protulit: moxq; affectus supplicio, noctu ignominiosa sepultura traditur, quemadmodum solent damnati iudicio publico. Iesus autē lustratū exercitū ad Ainā ducit, & noctu dispositis circa urbē insidijs, diluculo hostē ad certamē prolicit. Illus verō audacter ob proximā victoriam irruentibus, simulata fuga procul eos ab oppida abstrahit, insum hostē existimātes, & quasi victoria iam parata insolescentes. Postquā autē subito cōuersis copijs in faciem illis obstitit, & alijs qui in insidijs latebant ex cōposito signum datum est, coorti celeri cursu ad Ainam feruntur, & auersam eius portam occupant, plerisq; ciuiū ē muris suorum ve tum putabant victoriā spectantibus: urbemq; ingressi sine discrimine cadē ingentem edunt. Interim alia parte Iesus obuios in fugā vertit: qui urbē petētes integrā adhuc rati, ubi hanc quoq; ab hoste captā ac cum vxoribus ac liberis incensam animaduenerunt, per agros dispersati; cum sibi inuicē praesidio nō possant esse, alij alijs in locis sunt oppressi. Post hanc Aenatarū cladē magna multitudo puerorum & mulierū atq; mancipiorum

capta

capta, est & supellex sine numero : pecudū item greges non modici, & insuper signata pecunia multa, erat enim eā regio pradiues : atque hac omnia Iesus inter milites partitus est in eis castris quæ habuit ad Galgalā. Caterum Gabao- I I.
nita qui nō longē à Hierosolymis habitant, cogni Iosue 3
to Hierichuntiorum & Ainatarum casu, iamq;
in se iturū hostē suspicati, Iesum quidem precibus
flectere nō tentauerūt, frustra eas fore putā-
tes apud eum qui interneciū bellum cū Chana-
naeis gereret: sed maluerūt vicinos Cephertas
& Cathieremitas in societate asciscere, dicētes
nec ipsos posse euadere periculū nisi naturē prou-
derent: quod si suū consiliū sequantur, nō deesse
remediū. Quod ubi persuaferūt, mittunt legatos
ad Iesum de sedere, quos maximē credebant ad
negotiū consiciendum idoneos. Qui periculosum
rati si se Chananaeos faterentur, & multo tur-
tius si nihil sibi cum illis commune dicerent, sed
longē diuersas sedes habere : aiunt se fama viri
excitos multorum dierū iter fecisse, & hoc esse
verū ex habitu cōprobabant: vestes enim quas
viā ingressuri nouas induissent, longo itinere
detritas, sumpserant enim tritas data opera, ut
verisimilia dicere viderentur. Hoc habitu in
concionem ingressi, dicunt se missos à Gabaoni-
tis & vicinis vrbibus, ut saluis patrijs institu-
tis, in amicitiam eorum venirent : comperto
enim quod deus gratuito mutere Chananaeorum

terrā illā concessisset, gratulari se eis, & ius ci-
 uitatis petere: his dictis, & ostentatis vestibus in-
 signū longi itineris, orabant vt in fœdus & ami-
 citiam admitterentur. Iesus autem credens eo-
 rum verbis quod Chanaanai nō essent, recipit eos
 in fidem & amicitiam, & Eleazarus pontifex
 cum senatu iuravit, habituros se eos pro amicis
 ac socijs, & nihil cōtra eos iniustum molituros,
 approbante id fœdus vniuerso populo: hoc actis
 voti compotes domum ad suos sunt reuersi. Iesus
 autem exercitu ducto in submōtanū Chanaanā
 tractum cum audisset Gabaonitas non longe à
 Hierosolymis habitare, & esse Chanaanorū ge-
 neris, euocatis eorū honoratioribus, fraudem eo-
 rum incusabat. Illis verò excusantibus nō alium
 se modum salutis querenda habuisse, & ideo ad
 dolum verfos necessitate cogente, Eleazarū pon-
 tificem & senatum cōnotat: cumq; decretū esset
 non violandam fidem iureiurando sancitam, sed
 publicis ministris deputandos, in hac cōditione
 postea sunt habitī: atq; hoc pacto imminenti pe-
 riculo se subtraxerunt. Caterum cum rex Hie-
 rosolymitarum indignè ferret Gabaonitas ad Ie-
 sum defecisse, & quatuor proximorum gentium
 reges ad bellum contra eos gerendum accinisset.
 Gabaonitæ videntes se peti, & hostes castris
 circa quendā fontē non longe ab vrbe positis, ad
 oppugnationem expediri, Iesum in auxilium ad-
 uocant: nam eō tum res deuenerat: vt ab his per-
 niciem

Iosue 10

diem expectaret: in illis vero qui ad excidium
 Chanaanorum venerant, propter novam amicitiam
 vnicam spem salutis reponerent. Tum Iesus
 cum toto exercitu in succursum properans, die
 & nocte itinere facto, diluculo parantes oppu-
 gnatione adoritur: cumq; terga vertissent, per
 declivem fugientes est persecutus. Bethora is locus
 dicitur. Interfuisse huic praelio divinum auxilium
 incidentibus prodigijs apparuit, calo tonante &
 crebris fulminum ictibus, gramine insuper maiore
 subito ruenite: accessit & illud, nunquam antea
 visum, quod dies factus est longior, ne interventus
 noctis victori hostis eriperetur: quo factum est ut
 Iesus reges istos caperet in spelunca quadam la-
 tebras querentes iuxta Macchida, de omnibusq;
 supplicium sumeret. Crevisse autem eam die vi-
 tra consuetum, extat relatum in sacra volumina
 quae in templo sunt asservata. Debellatis in hunc
 modum regibus qui Gabaonitas invaserant, Iesus
 in Chanaan a motana ducit exercitum: & ma-
 gna in ea regione cade edita, pradaq; abacta, Iosue II
 exercitum reducit in Galgala. Cumq; latè per cir-
 cumquaque sitas regiones rumor de rebus He-
 braeorum fortiter gestis spargeretur, atq; stupe-
 nda multitudine casorum, excitati sunt in eos reges
 Libani accola, & ipsi Chanaanai generis: &
 quantum Chanaanorum campestris colit adscitis
 Palestinis castra posuerunt ad urbem Galiliae
 Beretham, non longe à superiore Cadesa, qua
 etiam

etiam in Galilaorū agro sita est: erantq; armis
haec copia, peditum trecenta milia, equitū decem
milia, currum viginti milia: quae tāta hostium
multitudo, adeo tam ipsū Iesum quam ceteros
Israelitas terruit, ut praemetu minimū à despe-
ratione abessent. Sed cū Deus exprobrasset ei
formidinē, & quod eius praesidio se non tā tuto
putarent, pollicitusq; victoriam, equos captiuos
eneruari & currus incendi iussisset: concepta ea
his promissis fiducia, ducit in hostem: quoniam di-
quinto adeptus pugnandi copiam facit. fitq; con-
flictus validus, & strages maior quā ut facie
credi possit est edita. In fuga quoq; plerūq; coe-
derunt, ut praeter paucos totus hostilis exercitus
interierit. Reges etiam ad unū omnes sunt cāsi:
adeoq; sauitū est in victos, ut hominibus subla-
tis in equos ferrū exerceerūt, et currus exurerēt.
Totam deinde regionē peruagatus est, nemineq;
audente congregari, expugnabat oppida, & quot-
quot ad manus suas peruenirendū interficiebat.
Iamq; quinto huius belli anno, exacto Chana-
neorum nemo supererat, nisi siqui in loca muni-
tissima confugerant. Iesus autem castris ē Gal-
galis in montana translatis, sacrum tabernacu-
lum in vrbe Silunte fixit: quod is locus propter
pulchritudinem visus sit idoneus in quo tātis per-
maneret, dum maior commoditas edificandi tem-
pli se praberet. Inde cum omni populo profectus
versus Sicimā, altare ita ut Moyses praeceperat
statuit:

statuit : & diuifio exercitus, in Gariz eo monte
 dimidium eius collocauit, & in Gibale alterum
 dimidium, in quo altare erat cum Leuitis ac sa-
 cerdotibus : vbi maclatu victimis, execrationi-
 busq; peractis & in altari inſculptis, in Silūtem
 ſunt reuerſi. Ieſus autem iam ſenex, cum vide- I I I.
 ret Chananaeorū vrbes penè inexpugnabiles, tū Iof. 13.
 propter ſitum natura tutū, tum propter munitione 14. 18
 res ad fruſtrādos hoſtium conatus arte additas:
 nam cognito Iſraēlitarū ex Aegypto exitu, &
 quod ad ſuum excidiū properarēt, toto illo tem-
 pore in muniendis oppidis occupati fuerāt : con-
 uentu populi in Silūtem inducto concionē aduo-
 cat: cumq; frequens cōcurſus factus eſſet, res ha-
 bitum fortiter ac feliciter geſtas recensuit, qua-
 les par erat Dei auſpicijs à populo religioſiſſimo
 geri: reges triginta et vnum auſos manus confe-
 rera deuictos, exercitusq; potētiſſimos pralio ſu-
 peratos, et interneciōe caſos, va ne reliquia qui-
 dam generis ſuperēſſent Laterū quoniā ex vrbi-
 bus alia capta eſſent, alia munitionēs et ob hoc
 obſtinatiores, longa oppugnatione opus haberent,
 cenſuit eos qui ex regione ultra Iordanē ſita in
 communem expeditionē proſecti fuerāt, et pro-
 pter cognationem ſocios periculorū ſe adiunxe-
 rant, gratijs prius actis ad proprias ſedes remis-
 ſibus: deinde ex ſingulis tribubus ſingulos te-
 ſtata, probitatis viros eligendos, qui regionē to-
 tam permiſi bona fide & abſq; dolo magnitu-

dinem eius renuntiarent. In eam sententiā itum
 est ab vniuerso populo: moxq; eos viros misit ad
 metiendam terram adiunctis ad eos quibusdam
 geometria peritis, qui propter hanc scientiā er-
 rare ac falli non poterant: hisq; mandata dedis,
 vt aestimationem agrorū iuxta bonitatē terra
 facerent: nam Chananaea natura talis est, vt vi-
 dere liceat campos magnos & frugum ac fru-
 ctuum feracissimos, qui collati ad aliam terram
 admodum vberet videri possent: quod si idē ad
 Hierichuntinū aut Hierosolymitanū agrum cō-
 ferantur iam non magni pretij videbuntur: cum
 tamē hi agri parui sint & bona ex parte mon-
 tani, sed quantum ad fertilitatem attinet, nullis
 alijs secundi. Hanc ob rem voluit iuxta aestima-
 tionem potius quā iuxta mensurā fortitionem
 fieri, quod nonquam vniū iugerum pro mille
 alijs valeat. Decemviri autē huic negotio desti-
 nati perlustrata regione & aestimatione terre
 peracta, septimo mense reuersi sunt ad eum in
 Silmē, vbi tum tabernaculi sedes erat. Tum Ie-
 sus assumpto Eleazaro cum senatu ac tribuum
 principibus diuisit regionem nouem tribubus &
 Manassitarū dimidia parti, cuiq; tribui pro eius
 magnitudine agrum admetiens: cumq; ad sortes
 ventū esset, tribui Iuda obuenit tota superior Iu-
 daea pertinens vsq; Hierosolyma: latitudo verd
 eius Sodomiticū lacum attingebat: in hac sorte
 vrbes erant Ascalon & Gaza. Secundo loco

Simeon

Simeoni sortita est Iudamaa partē Aegypto &
 Arabia cōterminam. Beniamita deinde regio-
 nē sortiti sunt, qua à Iordane annie vsq; mare
 protēditur: latitudo verò eius patet Hierosoly-
 ma inter et Bethela: angustissima autē hac fors
 fuit propter agri bonitatem: Hierosolyma enim
 & Hierichum accēperunt. Ephraim autem tri-
 bus terrā à Iordane vsq; Gadara in longū pro-
 tēsam sortita est, in latū patentē à Bethelis vsq;
 magnum cāpum. Manassetidis itē dimidia pars
 agrū à Iordane vsq; Dora urbē, latitudine vsq;
 Bethsana, qua nūc Scythopolis vocatur. Post hos
 Isacharis in longum patentē à flumine vsq; Car-
 melum montem, latitudinis verò mons Itabyria
 fuit terminus. Zabulonita vsq; Genesaritem la-
 cum terrā Carmelo & mari cōtiguam sunt sor-
 titi. Qua autē regio post Carmelum sita est con-
 uallis ex re nomen habens tota Aferitis cessit
 quā ad Sidonem est obuersa. In hac portione fuit
 urbs Arce, alio nomine Arctipus. Qua verò ad
 orientem spectant vsque Damascum urbem, &
 superior Galilaea Nephthalitis obsigit, vsq; Li-
 bani mōtem & Iordanis fontes, qui ex hoc mon-
 te oriuntur, qua fines sunt Arces urbis versus se-
 ptētriones sita. Porro Danita adepti sunt quic-
 quid vallis ad occidentem Solem vergit, Azoto
 & Doris terminati: horū est Iamnia & Gitta,
 & totus ager qui ab Acarone pertingit vsque
 mōtem à quo Iuda tribus initium fecit. Ad hūc
 modum

modum sex gētium à filiis Chananaei denomina-
 tarum regionē Iesus diuisit, & nouē cum dimi-
 dia tribubus habitandam dedit. Amoraam enim
 & ipsam ab uno ex filiis eius dictā Moyses iam
 ante duobus cum dimidia tribubus diuiserat, vt
 lib. 4. c. 7 supra diximus. Sidoniorum autem, Arucaorum,
 Amathaorum & Aritheorū agri nihil ad hanc
 diuisionē pertinuerūt. Caterum Iesus atate iam
 defecta cū non valeret cōsilia sua per se exequi,
 & qui vicem eius gerebāt, negligentius Remp.
 administrarent, praecepit unicuiq; tribui, vt ex
 sua sorte Chananaeorum reliquias tolleret. In hoc
 enim consistere & ipsorum securitatē, & disci-
 plina ac religionis incolumitatē. idq; eos non ex
 Moysi tantū monitis, sed suomet experimēto di-
 didisse: deinde vt Leuitis triginta octo destinatas
 vrbes redderent, iam enim decem in Amorea
 trans flumen acceperāt: ex his in tribus profugis
 receptacula sunt instituta: nihil enim magis erat
 curae, quā vt nusquā à Moyses praescriptis re-
 cederetur: haec fuerunt, in tribu Iuda Hebron, in
 Ephraemi Sicima, in Nephthalitide Cedefis, quae
 est in superiore Galilea. Post haec quod de praeda
 in reliquum erat diuisit: supererat enim permul-
 tum: vnde nō mediocri diuitiarū accessio & pu-
 blicē & priuatim facta est: tātum erat auri &
 vestimentorum ac reliqua supellectilis: tantum
 etiam iumentorū ac pecudū, vt numero cōprehē-
 di non possent. Posthac aduocato in contionem
 exer

exercitu, ad eos qui ex regione vltra Iordanē sita vñā militabāt numero quinquaginta milia, in hac sententiā locutus est: Quoniam Deus, & pater qui est dominus Hebraeorū generis, terram hanc & acquirere dedit, & in perpetuū mansuram nobis promisit: vosq; opem vestram indigentibus ex mandato Dei alacriter & impigre prastitistis, equum est cum iam nihil arduū super sit, missionē vobis dari, & promptitudine vestra non abuti: quandoquidem certi sumus, si in posterum sit opus, nihilo segnins operā vestrā nobis paratam fore. Itaq; gratias vobis agimus, quod socij periculatorū esse voluistis, rogamusq; ut in hac mutua beneuolētia perseueretis, memores amicorū et quod vos quoq; vestras possessiones nostris auxilijs parastis, sicut nos ad hanc felicitatem Deo fanente & vobis adnitētibus peruenimus, nec id sine vestra opera pramio: quādoquidē ex hac militia ditati estis, multūq; praeda, auri, & argēti referetis, & super omnia nostram beneuolentiam ad referādam vicem vnam quam non promptam ac paratā. Nam et Moyses mādātis satū fecistis, non contempta auctoritate mortui, & nihil vobis ad nostrā gratiā promouendam reliquū fecistis. Latos igitur vos ad vestras possessiones dimittimus, hoc vñā rogatos, ut nullum terminum existimetis cognationem nostram dirimere: né ve propter flumen medium alios nos putetis quā Hebraeos. Omnes enim

Abra.

Abraha stirps sumus, qui vel hæc vel illam rit-
pam incolimus, vnus Deus tã nostros quàm ve-
stros maiores in hanc lucem protulit: cuius leges
ac religio per Moysen instituta diligenter obser-
uanda sunt: hoc enim pacto futurus est adiutor
& propitijs: sicut cõtra, si in alienos ritus dege-
nerauerimus, & ipse nos aduersabitur. Hæc locu-
tus & singillatim primatibus populoq; in com-
mune dicto vale, ipse quidã eodem loco restitit:
reliqua autẽ multitudo vniuersa cum lacrymis
eos deducebat, & agrè à se inuicẽ diuellabatur.

IIII. Itaque traiecto flumio Rubelis tribus & Gaddis
Ios. 21 & quotquot Manassitarum eos sunt secuti al-
tare super ripam Iordanis erigunt, nonnumetum
posteru & signum cõiunctionis cum reliquis qui
vltra Iordanem incolũt. Quo audito apud cate-
ros Israëlitas, cum altare exstructũ scirent, nõ
etiam qũo animo, putabãt eos nouata religione
alienorũ numinum cultum velle introducere: &
temerè hac suspitione violatæ religionis moti, ar-
ma corripuerant vindicaturi patrios ritus, &
penas à violatoribus exacturi. Existimabant
enim nõ tam cognationis ac dignitatis eorũ qui
in hoc erãt crimine, quàm diuinæ voluntatis ra-
torem habendã: atq; ita irati ad expeditionem
se accinxerũt. Iesus verò et pontifex Eleazar
cum senatu colubebant eos, dicentes verbis prius
quidã armis rem aggrediendã, & scitandũ qua
mente id fecerint: & si fortè malo animo factũ
depr

deprehensum sit, tum demum armis impetendos. Mittunt igitur eò legatos, Phineasem filiū Eleazari, & cum eo decem honoratos in populo, qui cognoscant quid sibi volentes altare in ripa construxissent. Ut verò traiecto flumine, & cōuentu aduocate Phineeses in cōcione constitit: Mains, inquit, vestrum delictū est, quān vī verbis tantum castigari debeat: attamen non culpa magnitudine moti repente ad arma cōclamauimus ut pœnas sumeremus, sed respectu cognationis, & ea spe quod fortasse admonitione ad sanitatem reduci possitis, legationē ad vos suscepimus: ut cognita causa extructi altaris, nō temerē armasse nos in vos videamur, si p̄is rationibus adducti id fecistis: sin autem in culpa sitis, iustam ultionem violatā pietatis inferamus. Vix enim credere patuimus, vos qui perspectā Dei sententiam habetis, & legum eius auditores estis, diffinictos à nobis & in vestrā possessionē reuersos, quam Deo ferre acceptā debetis, cuius prouidentia vobis cōtigit, beneficiorū ipsius oblitos, & relictis tabernaculo, arca, & altari patriæ, externos Deos cōplecti, ac Chanaaneorū impietati accedere. Sed venia dabitur, si resipiscatis, & nō ad maiore insaniā prolabamini, ad domesticarū legum reuerentiā reducti. Quod si in male ceptis obstinate persistatis, non grauabimur ullum laborē pro legū defensione suscipere, sed ad hoc simul & Dei honorem tuendum flu-

mine traiecto, pro Chananais habitos, non secus atq; illos exterminabimus. Cauete enim putetis quia extra limitē nostrā estis, extra potestatem etiam Dei vos euasisse ubi ubi estis, omnia sunt illius, nec licet ius eius ac iudiciū effugere. Quod si putatis locū vobis ad recte sapiendum esse obstaculo, praeſtat nouam agrorū diuisionē facere, & hanc regionē pecoribus compaſtuam relinquere. Satiū est igitur vt reſipiscatis, & à nouitatibus mutato proposito deſiſtatis: rogamusq; vos per salutē liberorū ac coniugū, & quicquid habetis carissimū, ne nobis belli suscipiendī necessitatem imponatis, cōtra quos minime volumus. In hac enim cōcione & consultatione situm est; utrū pace nostra & vestris affectibus perpetud frui malitis, à nobis persuasi, an vos & vestra omnia belli periculis exponere. Postquam haec Phineeses dicere desiit, qui cōcioni praeſerant: pro communis causae defensione hac attulerunt: Viri fratres, nos neq; à cōnatione deficere volumus, neq; in religione cuius nequaquā patietur, quicquam inuoluare. Vnum Deum nouimus Hebraeis omnibus communem, & altare eius ierū quod est ante tabernaculum, nec aliud vnquā nostras excipiet victimas. Nā hoc quod nūc ereximus, quodq; vestra suspitioni ansam praeſtuit, non ad Deum sacrificijs placandum extractum est, sed vt perpetuum argumētum exſtet nostra necessitudinis, nosq; patriā religionis admoſeat, non

vt vos

ut vos suspicamini, violāda religionis sit initiū:
 & hanc fuisse nobis instruendi causam, Deus
 ipse testis esto idoneus. quapropter meliorem post-
 hac de nobis opinionem habetote, absitq; ut nos
 affines existimetis ei crimini: cui quisquis ex
 Abraha posteris se obnoxium fecerit, & a pa-
 tris moribus ac ritibus degenerauerit, absq; ca-
 pitali poena expiari nō valeat. His auditis Phi-
 nees, collaudataq; eorū cōstantia, reuersus ad
 Iesum, rem totā apud populū exposuit: qui latus
 quod nec delectu opus esset nec ciuili sanguine,
 gratias egit Deo per sacrificia: moxq; soluto con-
 uentu, reuersis ad sua singulis, ipse apud Sicima
 elegit domiciliū. Anno autē post vigesimo iam Ios. 23. 24
 decrepitis, accitis oppidatim honoratioribus, &
 cum senatu magistratibus, tū ex plebe quotquot
 erat cōmodū, ubi vidit omnes adesse: primū Dei
 beneficia in memoriam illis reuocat plurima, per
 quae ex rebus afflictis in tantas opes tantamq;
 gloriā peruenerāt. Hortatur deinde ut dent ope-
 ram ut Deū in posterū aequē habeant propitiū,
 cū sciāt eius beneuolentiā nō alijs retineri pos-
 se quā pietatis artibus. Suum enim fuisse ut
 priusquam decederet, illos officij cōmonefaceret.
 Postremò rogauit ut hāc admonitiōe boni con-
 sulerēt, essentq; eius perpetuò memores post hāc
 concionē natura debitū exoluit, anno vita cen-
 tesimodecimo: quorum x l. sub Moysē magistro
 minister ipsius exegit, & post eius obitū vigin-
 tiquinq;

tiquinq; reip. præsuit, vir incōparabili tum prae-
 dentia tum eloquentia, adhuc in re imperatoria
 fortis & impiger, nec minus in pace bonus &
 utilis: deniq; in quavis virtute eximius. Sepul-
 tus est in oppido Thamna tribus Ephraemitidis.
 Per idem tēpus moritur & Eleazarus pōtifex,
 Phineesi hereditariū relinquens sacerdotiū: se-
 pultura eius monumētū impositū extat in vrbe
 Gabatha. Post horū obitū consultus Phineeses
 à populo de voluntate Dei, cuiusnam foret im-
 perium in bello Chananæo: Respondit, iubere Deū
 vt Iuda tribus ductu bellum gererent, qua mox
 assumpta Simeonide, his conditionibus rem ag-
 gressa est, vt sublatis è sua ditione hostium reli-
 quijs, tum tributarijs, in alterius tribus extir-
 pandis huius generis reliquijs vicem rependeret.

Quomodo post mortem imperatoris Israëlitzæ
 neglectis patrijs religionibus in extremas
 calamitates inciderunt, & exorto civili bel-
 lo ex vniuersis Beniamitis D. C. tantū fue-
 re superstites.

CAP. II.

AT Chananæi quorum res tum erant satis
 integra, cū magoo exercitu apud Bezeceā
 vrbe eos expectabant, ductu loci regis Adonibe-
 ceci: id nomē Bezece norū dominum significat,
 Adoni enim Hebraorū lingua dominus dicitur.
 Hi spem victoriæ reponebant in hoc, quod Iesus
 dux Israelitarum esset defunctus. Aduersus hos
 quas dixi duæ tribus egregiè pugnaverū: et ca-
 sas

sis decē millibus dum reliquos fugiētes insequun-
 tur Adonibex cū ceperunt : qui manibus ac pe-
 dibus truncatus, agnōit diuinā iustitiā, septua-
 ginta et duos reges antea hūc in modū à se mul-
 ctatos confessus: sic affectū d tulerūt nō longē à
 Hierosolymis, vbi fato functū terra mādauerūt.
 Deinde circa oppida bellū circūferebāt, quorum
 bona parte capta, Hierosolyma sunt adorti. Et
 capta inferiore eius parte, omnes habitatores
 terra cōtrucidauerūt: at superior natura loci &
 munitionibus est defensa: quare oppugnatione in
 Hebronē translata, vrbeq; vi capta, in oppida-
 nos omnes scuitū est. Apud hos in eam diē super-
 stites erant quidā ē gigantū genere, statura &
 specie ceteris mortalibus dispares, visu simul &
 auditu horribiles: quorū ossa adhuc ostēduntur,
 qualia vix credant qui nō viderūt ipsi. Hoc op- Iosue 22
 pidū Leuitis honoris gratia concessum est cū illis
 duobus cubitorū millibus: reliquum eius agrum
 Chalebs dono dederūt, iuxta mādatum Moyses:
 fuerat hic vnus ē speculatoribus, quos Moyses in
 Chananaē premiserat. Habita est ratio Iethra
 quoq; Madianita, olim Moyses soceri, cuius poste-
 ris ager est attributus, quia relicta patria comi-
 tes se adiunxerant, & in deserto arūnarū socij
 fuerāt. Expugnatis mō:anis oppidu, in cāpestrā
 & m.ritima descendentes prād:tae duae tribus
 Aſcalonem & Azotum de Chananeis ceperūt.
 Enasit autem eos Gaxa & Accaron, quod in
 planicie

planicie sita & abundātes curribus, inuadentes se male mulctatos facile reijciebant. Atque ita haec duo tribus magnis opibus bello acquisitis domū se receperūt, & arma deposuerūt. Beniamin-za verò in quorū sorte erāt Hierosolyma, tributo imposito habitatoribus eius pacē dederūt: & in posterū alteri à cadibus, alteri à periculis feriati, ad culturā agrorū utriq; se cōtulerūt. Beniamitarum exēplo mota reliqua tribus & ipsa idē fecerūt, & tributis cōtēti pacem Chananais dederūt. Ephraimi verò tribus cū assidendo Bethelis multo tēpore ac labore impēso nihil proficeret, in cēptis tamē pertinaciter durauit: tandem cōprehensō vno ciuiū qui in urbē importabat necessaria, fide data & accepta, & iureiurando firmata, intromissos clam ipsum cū familia seruatu-ros, proditiōe eius facti sunt voti cōpotes: casisq; reliquis omnibus, prater hos quibus salus ex pactō debebatur, ipsi posthac urbis dominiū habuerūt. Omissō deinde bello Israēlita omnes agricultura tantū operā dabāt: atq; ita pace longa emolliti, voluptati magis quā honestati studebāt, disciplina ac legū diuinarū immemores. Qua iniuria Deus cōmōtus per vatem admonet eos nō ē sua sentētia hosti Chanaanō parcere, quamobrem fore vt aliquando per occasionē pro intēpestiua clementia crudelitātē eis reponeret. At illis, tametsi territis oraculo, bellū tamen nō libebat suscipere, tū quod multa

ē Chan

ē Chananæo perciperent cōmoda, tū quodd ob lu-
 xum ad laborē non essent idonei, de prauata iam
 reipub. forma, & autoritate optimatū inuali-
 da, dum nec senatus vt antè legitur, nec magi-
 stratus solennes creātur: dumq; relicta cura sta-
 tus, publici omnes priuatis tantū lucris sunt de-
 ditū. In tanta licētia perturbatio grauis incidit,
 ex qua mox bellū ciuile exortum est, quod hanc
 causam habuit. Vir ē plebe Leuitica, in Ephra. **Iud. 19**
 mitarū ditione habitans, duxit vxorē natam in
 oppido Bethlemis, quod ad tribū Iudæ attinet:
 hanc cū vehementer ob formā amaret, parū re-
 spondere in amore agrè ferebat. Hinc orto dissi-
 dio, mulier continuas expostulationes nō ferens,
 relicto marito mense quarto ad parentes reuer-
 titur. Is coactus desiderio, & ipse venit ad soc-
 ros, quorum opera missis querelis cum vxore in-
 gratiam reuertitur: eo loci quatuor dies exegit,
 comiter à puella parētibus habitus: quinta cum
 decreuisset domū repetere, post meridiē iter in-
 greditur: cunctanter enim parentes filiā dimise-
 runt, nec nisi meliore diei parte trāsacta: comes
 erat vnus famulus, & mulier vehebatur asina.
 Cumq; emensi triginta stadia nō longe abessent
 à Hierosolymis famulus dabat cōsiliū vt aliquod
 diuenterēt: ne si nox iter faciētes opprimeret, in
 aliquod incommodū inciderēt, præsertim propin-
 quū hostibus, cū serotina hora etiā amicorum
 loca suspecta facere soleat. Marito non placuit

alienigenarum vti hospitio nam Chanaanai tum
urbē tenebāt, malebatq; progressus viginti sta-
dia ad sui generis homines diuertere. in hoc con-
sistentibus omnibus, peruenit in Gabam tribus
Beniaminitidis sero admodum: cumq; in foro inue-
niret neminē qui se inuitaret ad hospitium, senex
quidā è rure domū repetens, Ephramita genere,
sed Gaba habitās, casu repertū interrogat, quis
nam sit, & cur crepusculo demū cenā è foro pe-
teret. Ille se Leuitā ait, & uxorem à parētibus
domū reducere, & in Ephramitarum ditione se
habere domiciliū. Tum senex respectu cognatio-
nis ac tribus, & quod fortē oblatus hospes visus
est, ad se deducit hominē. Gat aeni verō quidam
iuuenes qui mulierculam in foro viderant, mi-
rati eius formam; postquā ad senē illum diuer-
tisse cognouerunt, contēpta imbecillitate & soli-
tudine, venerunt ad ianuam: rogantēq; sene ut
abirent, & vim abstinerent ac iniuriā, postula-
bant ut exhibita hospita quieti sua consuleret.
Cumq; ille contrā diceret cognatā esse, & Leni-
sidem, peccaturos eos grauiter, si propter volu-
ptatē leges violarent: iuuenesq; iura contemne-
rent ac deriderent, cadē minantes si obstare li-
bidini eorū pergeret: senex ait, se filiam eis per-
mittere, ut saluo hospitali iure cupiditatē exple-
rent, volens quantum in se erat tutos ab iniuria
prestare, quos exceperat. Illis verō pertinaciter
hospitam expetentibus, & hanc omnino accipere
volentib

volentibus, supplex orabat, ne quid contra leges committerent. At illi furentes vi raptam mulierem domū abducunt: cumq; ei per totam noctem ad satietatem illuissent, diluculo dimiserunt: quæ ita misere affecta ad hospitium reuertitur, & præ nimio dolore ac verecundia, non audens in mariti conspectū venire, quod hunc indignissimè rem laturū putaret, humi collapsa expirauit. Leuita ratus sopore oppressam, & nihil grauius suspicans, excitare conabatur, consolaturus eo quod non sponte se ad stuprum præbuisset, sed vi in alienas ades abrepta. Vt verò defunctam sensit, satis prudenter pro calamitatis magnitudine se gerens, cadeuer iumento impositū domū reportat, & mēbratim diuisum in partes duodecim, ad singulas tribus misit, mandans perferentibus, vt indicarent per tribus qui mulieri causa mortis fuerint, & de eorū violentia. Tum verò illi nunquam tali antè viso vel audito spectaculo ad indignationem grauitè commoti, & iusto furore perciti apud Seluntem conuentū faciunt, & congregati ante tabernaculum, Gabaënos hostiliter armis impetere decernūt. Hūc impetum senatus cohibuit, suadens non ita temerè cognatis bellū inferendum, priusquam verbis agerent de criminibus: quando ne in exteros quidē ob iniuriam acceptam armari leges permittunt, nisi legatis prius de satisfactione missis. Rectum igitur esse ad Gabaënos mittere qui

fontes ad supplicium deposcant: qui si dedantur; horum poena contentos esse debere: sin contumaces fuerint, bello in eos vindicandum. Itaq; mittuntur ad Gabaēnos accusaturi eos iuuenes quō vim pudicitiae mulieris intulerāt, & postulaturi ut pro violatis legibus morte iustas poenas dependerēt. Gabaēni verò non dediderunt iuuenes, arbitrati sibi pudendum si alienis imperatis metu belli parērent, cum multitudine ac virtute nulli se cedere videri vellent: eratq; magnus apparatus totius tribus, cūm ceteri non desuturos se promitterent, si quis eos vi & armis aggredi vellet. Quae postquā Israēlitis à Gabaēnis renuntiata sunt, iureiurando sanciunt, neminem ex suis viro Beniamita filiam traditurū in coniugē, & acriore bello persecuturos se eam tribū, quā maiores eorum Chananeos persecuti sint. Et confestim eduxerūt cōtra eos exercitū quadringentorū nullum armatorū. Beniamita verò habuerunt vigintiquinq; armatorum millia, & insuper sexcentos: ex eo numero fuere quingenti funditores peritissimi, qui laeva manu feriabant: itaq; cōmisso apud Gabam pralio, egregiè vicere Beniamita, casis ex aduersa acie viginti duobus millibus: & fortasse plures cecidissent, nisi nox praliū diremisset: atq; ita Beniamita lati se intra moenia receperunt: Israēlita verò in castra insperata clade attoniti. Sequenti die praelium instauratur, & Beniamitis rursum vincent

vincentibus, decem octo millia cadunt ex parte
Israëlitarum, quo factū est vt castra metu de-
fererent: profectiq; Bethela, qua vrbs non longe
ab erat, postridie ieiunio peracto supplicauerunt
Deo per Phineesem pontificē vt ab ira desiste-
ret, & cōtentus duabus cladibus victoriam &
robur contra hostem concederet. Deus verò pre-
cibus eorū annuit, & per eundem vatē fauorem
est pollicitus. Ergo diuisis bisariam copijs, dimi-
diam partem noctu circa urbem in insidijs col-
locant, reliqua in acie producta cum Beniami-
tis manus conferunt, moxq; vt impares paula-
tim pedem referunt: eò magis Beniamita instant
sponte cedentibus, quò longius hostem ab vrbe
abstraherent, ita vt etiam illi qui vrbe propter
atatem imbellem relictī fuerant, procurrerent
quasi prada futuri socij. Postquam autem satis
longe à mœnibus discessum est, Hebraei reuersi
in pugnam signum dant insidiatoribus: qui mox
coorti cū clamore hostē à tergo inuadunt. Sen-
serunt illi se deceptos, & cū consiliū in ancipi-
ti metu nō suppeteret, in cōnallem quandā com-
pulsī, circumdati expeditioribus qui eminus pu-
gnare assueuerāt, telis ferarū in morē sunt con-
fixi. Sexcenti tantum euaserunt incolumes, qui
conglobati & facto cuneo, ferociter per medios
hostes eruperūt, & in montē quendam fuga de-
lati natura loci se tutati sunt: reliqui omnes ce-
ciderūt, numero circiter vigintiquinque millia.

Israëlita verò Gabam incenderunt, & mulieres
 atq; impuberes contrucidauerunt: pari modo &
 in alias Beniamitarum vrbes factū est: adeoq;
 indignatio iusta eos efferauerat, vt ad expugnā
 dam etiā Iabīsum Galaditidis vrbe, qua auxi-
 lium cōtra Beniamitas negauerat, duodecim se-
 lecta millia mitterent: qui potiti vrbe occiderūt
 tā viros quā mulieres & pueros, seruatis tantū
 quadringentis virginibus. Tanti erat dolor ac
 furor ob perpetratū in muliere scelus, recentibus
 etiā cladibus exasperatus: qui postquā resedit,
 subsecuta est pœnitētia, dū vna se tribu diminu-
 tos reputāt: & quāuis iustis armis oppressos cen-
 serēt, vt qui cōtra leges diuinas peccauerāt, ieiū-
 nium tamē indixerunt ob eorū exitiū. Sexcētos
 quoq; illos qui effugerāt, missis legatis reuocāt:
 hi petram quandā, qua Rhōa dicitur, in deserto
 occupauerāt. Legati verò apud illos tam ipsorū
 quā suā cladē cōquesti, quod infelīx esse nō po-
 terat, suaserūt aquo ferret animo, & ad sui ge-
 neris reliquos aggregarentur, nēne quantū in sa-
 esset, vniuersam tribū Beniamiticā irēt perditū.
 Licere enim illis pace sua tribus totius agros re-
 cipere, & prædā insuper quantam possent abi-
 gere. At illi agnoscētes suā iniustitiam iusto Dei
 iudicio dānatā, reuersi sunt in sua tribus ditio-
 nem, parētes suorū hortatibus. Israëlita verò de-
 derunt eis in vxores quadringētas illas virgines
 Iabiticās, de reliquis verò deliberabāt vnde illis
 vxores

Vxores ad sufficiendā prole parari possent: cū enim ante initū belli iureiurando cautū esset, ne quis filiā in Beniamiticam tribum elocaret, non deerant qui negligendū id sacramentū consulerent, quōd ab ira profectū esset, nō à iudicio. Non ingratam rem deo fore si quo modo prouideatur ne integra tribus pereat: & periuria non quando necessariò sunt periculosa esse ac graua, sed cū ausu malitioso cōmittuntur. Cū verò senatus succlamatione periurij mentionē abominaretur extitit quidā qui diceret habere se cōsiliū, quomodo saluo iureiurando Beniamitis vxores possent contingere. Proferre deindē id à senatu iussus: Singulis, inquit, annis nobis mos est apud Siluntem ad celebritatē conuenire, in quo comitatu sequuntur & cōiuges & filiae. Harū quotquot potuerint, rapere Beniamitis impune sit, vobis nec iubentibus nec prohibentibus: quod si patres earum agrē tulerint, & vindictam postulatauerint, dicemus ipsos in culpa esse, qui filias negligenter custodiuerint: & quod non oportet irae in Beniamitas nimis indulgere, quā iam antē plus satis contra consanguineos sint vsi. In hanc sententiam concessum est, decretumq; ut liceat Beniamitis vxores rapto quærere. Instante autem festo ducenti illi bini triniue ante urbem insidiabantur aduentantibus virginibus inter vineta & per alias latebras: illa vero nihil suspicantes lusingando securē iter faciebant.

IUNES

Iuvenes autē coorti dispersas corripiebant : atq; hoc pacto quasitis nuptijs, agricultura insudantes, dederunt operam, vt ad pristinā felicitatem aliquando redire possent. Quo factū est, vt Beniamitarū tribus quæ minimum ab internecione absuit, prudenti hoc Israelitarū consilio seruetur, moxq; magnæ incrementis tam numero quàm opibus est aucta. Hic finis fuit belli Ben-

VII. iamitici. Nec felicior per idē tēpus fuit Dania-
Iud. 18 na tribus, tali fortuna vsa. Israelitis iam desuetis armorū exercitio, & in colendis agris tantū occupatis, Chanaanæ in contemptū gentis collegerunt copias: nō quòd sibi timerēt, sed vt illata Hebræis aliqua memorabili clade, securius in posterū suas vrbes habitarent: & coniuratione facta, magnoq; numero peditū armato, adiunctis etiam curribus, Ascalonem & Accaronem in sorte Iudæ sitas in partes suas traxerunt, & alias plerasq; campestres ciuitates : ita vt Damita in montana cōpellerentur, ne pedē quidem vbi ponerēt in campestribus habentes. Qui cū nec bello essent pares, nec pro numero satis agrorum haberent, miserunt ex suis quinq; viros in mediterranea, dispecturos nūquē locū inuenirēt deducendis colonis idoneū. Illi à cāpo magno. Sidonis iter vnius diei progressi, nō longe à Libano & minoris Iordani fontibus inuento agro bono ac fertili, rem totā suis renūtiant: qui mox cum exercitu illo profecti condiderunt urbem Dana, cognom

cognominem vni è Iacobi filijs, & à sua tribu denominatam. Iſraëlitarum autem res in deterius prolabeantur, quòd neq; ad laborẽ se exercerent, neq; pietatem colerent: luxato enim reſp. ſtatu, magna licentia pro ſuo quiſq; libito vivebat, vt domeſtica Chanaanorum vitia iam totam gentem impunè inundarent.

Quomodo propter impietatem in Aſſyriorum ſervitutem à Deo populus Iſraëlitarum eſt traditus.

C A P. I I I.

HAnc ob rem irato Deo, felicitas populi Iud. 3 multis laboribus acquiſita, per luxum ac voluptatem breui diſperijt. Bello enim à chuſarthe rege Aſſyriorum petiti, & in acie multos amiſerunt, & oppidatim infeſtati, aut vi aut deditiõne in poteſtatem eius venerunt. Tributis deinde iniquioribus grauati, & aliis varias iniurias ferre ſunt coacti per annos oſto, quibus exactis in hunc modum ſunt libertati reſtituti.

Libertas per Cenizum reddita. C A P. I I I I.

ERat in tribus Iudæ Cenixus vir induſtrius Ibidem. & magnanimus, hic oraculo monitus, ne pateretur Iſraëlitas diutius tales miſerias perferre, ſed vt ad audendũ pro libertate accẽderetur, aſcitis paucis quibuſdam periculorum ſocijs, quos præſentis ſtatus tadebat et mutatu cupiebant: primò præſidiũ ſuis à Chuſarthe impoſitu interfecit, tantumq; primus ſuccellus valuit, vt indies creſcẽte ſuorũ numero, iam aperto Marte hoſti

hosti pares viderentur: itaq; congressi cum hoste vno pralio se in libertatē asserunt, reliqua fusi & fugati exercitus vltra Emphratem se recipiunt. Cenixus verò egregie nauata opera primum principatum à populo accepit, nomine Iudici: in quo postquam annos quadraginta exegit, vita defunctus est.

Quomodo populus rursus à Moabitis est subitigatus, & per Iodē ē seruitute exēptus. C A. V.

VIII.

Iud. 3

Post cuius mortem vacante principatu, res Israelitarum rursus in peius ruere cœperunt: idq; tanto magis, quòd nec Deo debitum honorē, nec legibus obediētia exhiberēt: quæ res in causa fuit, vt Eglon Moabitarum rex opportunos ad iniuriam ratus, bello adoriretur. Exceperunt tamen eum aliquot pralijs, sed omnibus victi ferocia posita iugū acceperūt, tributarij facti. Rex victor translato Hierichuntē domicilio, modis omnibus plebē vexauit, ita vt in summa miseria per annos XVIII. degerēt. Deus autē calamitatibus corū & supplicationibus flexus, à dura dominatione eos liberauit in hunc modū. Iodes filius Gera, tribus Bēlomitica, inuenis ad quoduis egregium facinus & animo & vtraq; manu ex equo promptus, habitabat ipse quoque apud Hierichuntē. Is in familiaritatem Eglonis se insinuauit, crebris muneribus hominē suū concilians, & eo nomine amicis etiā regis gratus. Accidit vt semel cum duobus famulis dona fe-

rens,

res, pugione prius subter fagu ad dextru femur accinctus, ad regem introgrederetur: erat autem astas & diei mediu, quo remissius agebatur custodia, partim propter astu, partim satellitibus occupatis circa prandium. Iuuenis igitur oblati Egloni muneribus, qui tum in astino quoda cubiculo morabatur, cofabulari cu eo cepit. Erant autem soli, quia rex familiariter cu Iode collocuturus famulicu ablegauerat, sedebatq; in sella, & Iodes verebatur ne fallere ictu plagam non satis lethalẽ inferret. Iubet igitur eu surgere, dicẽs habere se somniu, quod ex Dei mandato regi sit indicandu. Cumq; ille audiendi cupidus alacriter assurrexisset, Iodes insucto in cor pugione, & relicto in vulnere, exiuit clausis prius foribus: regis famuli interim quiescebant, dormire eu putantes. Iodes vero Hierichuntis re clam indicata, auctore se illis libertatis vindicanda prauit. Illi vero libenter hac accipientes, & ipsi confestim arma capiebant, & cornicines per tota eam regionem dimittebant: sic enim illic multitudinem conuocari mos erat. Eglonis autem domesticos diu latuit quod acciderat. Sed cu iam adue, erasset, veriti ne quid noui homini accidisset, ingressi sunt in cubiculu: cumq; mortuu inuenissent, habebant inopes consiliu, & priusquam satellitu cõglobaretur, Isralitaru turba superuenit: ex his pars in vestigio confodiu: tur, pars alia, circiter milia decẽ, fuga Moabitica regionẽ petunt: Eos

Isra

Israëlita praecipuo Iordani transitu, in fuga intercipiebant: maxime circa ipsa vada, ita ut ne vnus quidē incolumis euaderet. Atque ita Hebraei Moabitarum imperiū excusserunt: Iode autem huius felicitatis auctori is honor consensu multitudinis est habitus, ut confestim princeps declaratus sit: cum principatū per annos octuaginta obtinuit, vir alioquin etiā laude dignissimus: post quē Sanagarius Anathi filius electus in imperium, vix toto vertente anno vitam finijt.

Quomodo sub Chananzorum imperium redacti, & per Baracū in libertatē sint repositi. C. VI.

- I x. **I**sraëlita verò, quos praeterita calamitates ni-
 Ind. 4 **I**bilo castigationes reddiderant, in pristinam impietatem atq; inobedientiam relapsi priusquā satis à Moabitica seruitute respirassent, imperio Iabini Chananzorum regis subiugati sunt. Is regiam habens apud Asorū, quae vrbs sita est super Samachonitem lacum, peditū alebat milia trecenta, equitū decem, praeterq; currus bellicos habebat ter mille. His copys praefectus Sarsares primus inter amicos regios, congressus cū Israëlitis in tantam desperationem res illorum adduxit, ut libenter incolumitatem tributaria seruitute paciscerentur: quam per viginti annos ferre sunt coacti, pra nimia seruitute caput non audentes attollere, etiā Deo sic volente, quò nimiam gentis contumaciam & ingratitudinem retunderet. Qui tandem resipiscetes. & agnita
 sala

calamitatum causa, nimirum quòd à legū contemptu proficiscerentur, Deborah quandā prophetidem adeunt, (nomen hoc apem Hebrais significat) rogantes, vt precibus Deum ad miserationem flectat, ne ita patiatur eos à Chanaanais opprimi. Deus autem exauratus salutē illis amittit, imperatore designato Baraco, viro tribus Nephthalitidis: eius nomen interpretatur fulgur. Debora autem accersito Baraco, iubet eum delictu habito, & conscripto decem millium virorum exercitu in hostem ducere. Satis enim esset tot ad victoriam, quam Deus oraculo promiserit. Baraco verò negante se accipere imperium, nisi & illa vnā secum administratura id esset: illa commotior, Tu, inquit, mulieri cedis honorem, quem Deus te habere voluit, ego verò non recuso: & conscriptis decem millibus, castra posuerunt ad mōtem Itabyrium. Occurrit mox eodem Sisares, rege suo sic iubente, & non longe ab hoste cum exercitu confedit. Baracum autem & Israëlitas multitudine hostium territos, & in tutiora se recipere volentes, retinuit Debora, iussitq; eadem die praelio decernere. Victoriā enim penes ipsos fore, & Deum subsidium & opem allaturum. Itaque commissā pugna vehementis imber mixtus grandine superuenit, quem ventus in aduersos Chanaanæorum vultus ingerēs & prospectum adimens, inutiles eorū iaculatores ac funditores reddidit: atq; etiā scutati manibus

nibus rigentibus præ frigore gladios vix retinebant. Israelitas verò tempeſtas à tergo imminēs non ſolum minus offendeſbat, ſed alacriores etiā faciebat, manifeſtario Dei præſentis ac fauentis ſigno accēſos. Itaq; rupta aduerſa acie, turbatiq; ordinibus, ingentem hoſtium ſtragem ediderūt: atq; ita pars telis Iſraeliticis cadebant, pars à ſuomet ipſorū equitatu ac curribus proterebātur. Syſares verò vt vidit ſuos terga vertere, deſiliens à curru, fuga delatus eſt ad quandam mulierem Cenetidem, nomine Ialen, qua latebras petentem excepit, & potum poſcenti lac acidum exhibuit: quod ille cum avidius ingurgitaſſet, in ſomnum eſt ſolutus: quem Iale aggreſſa, ferreum clauum ſopito per tempora adegit malleo, moxq; Baracianis ſuperuenientibus, ſolo affixum oſtendit, atq; ita mulier iuxta Debora præſagium autor fuit victoriæ. Baracus autem duccens ad Aſorum, Iabinum obuiam factum interfecit, & caſo rege, ac vrbe ſolo æquata, quadraginta annis imperium Iſraelitarum tenuit.

Quomodo Amalecitiæ deuictis Iſraelitis regione eorū per ſeptē annos vaſtauerūt. C. A. VI I.

x. **D**Eſunctis autē Baraco & Debora eodem
Iud. 6 ſerè tempore, paulo poſt Madianita ſocijs Amalecitis & Arabibus expeditionem contra Iſraelitas fecerunt, & congregi auſos magno prælio vicerunt: vaſtatiq; frugibus prædam abegerunt. Cumq; idē per continuos ſeptē annos

face

faceret. Israëlitas in montana cōpulos campestri solo cedere coegerunt: qui speluncis & subterraneis adificijs excanatis, quicquid hostium violentiam euadere poterat, intro receptū asservabant. Nam Madianita per astatem facientes expeditionem, hyeme agros colere Israëlitas per mittebant, ut possent denuò labores eorum vastare. Itaq; in perpetua fame ac egestate vivebant, nec iam ullum supererat praesidium, nisi in precibus ad Deum & supplicationibus.

Quomodo Gedeon populū liberavit. C. VIII.

PEr idem tempus Gedeon Iali filius, unus ex *Ibidem.* primatibus tribus Manassetidis, manipulos frugum clām in torcular comportatos flagellabat: non enim ausus est propter hostem propalam hoc in area facere. Cumq; spectrū ei adolescentis specie se obtulisset, & felicem ac Deo charum appellavisset: respondens, Hoc, inquit, mea felicitatis argumentum est maximū, quod torculari nunc utor pro area. Illo contrā iubente ut bono esset animo, & de libertate vindicāda cogitaret, negabat fieri posse: nam & tribū suam cuius alteri cedere numero, & se iuvenem esse, & tam arduis negotijs imparem. Deus autem quicquid deesset se suppleturū pollicebatur, & victoriam Israëlitis daturū, modò ipse imperiū assumere nō gravaretur. Hanc rem Gedeon cum quibusdam iuuenibus comunicavit, qui libenter credentes oraculo, sine mora effecerunt, ut praestā

v 2 essent

essent decem millia militū, ad quidvis pro liber-
 Iud.7 tate audendū paratissima. Gedeoni autem Deus
 in somnis apparēs, dixit, homines tali esse inge-
 nio, vt sibi placentes nemini velint virtute ce-
 dere, & victoriā sibi potius quā Deo tribuāt,
 nimirū magnis copijs freti. Vt igitur sciant rem
 totam pendere ab ipsius auxilio, iussit vt circa
 meridiem cum aestus feruet maxime, exercitum
 ducat ad fluuiū, & quotquot procumbentes bi-
 berent, eos viros fortes crederet: quotquot autem
 trepide ac tumultuariē potum sumerent, sic exi-
 stimaret, eos metu hostiū hoc facere: quod post-
 ea quam ita vt iussus est fecit, trecenti inuenti
 sunt cum perturbatione aquā sumere, canis ma-
 nibus ori adinueniendo, imperauitq; Deus, vt his
 assumptis hostem inuaderet. Gedeone verò solici-
 to, quia mandatum acceperat à Deo, noctu illos
 adoriri volēs ei metū omnem eximere, iussit vt
 assumpto vno milite, clam accederet ad Madia-
 nitarum tentoria, ab illis enim accepturum occa-
 sionem fiducia. Vadit ille quò iussus est, vno tã-
 tum comitante famulo: cumq; ad quoddam ta-
 bernaculum adrepsisset, offendit insomnes in eo
 milites, & quendā cōmilitoni narrantē somniū,
 ita vt à Gedeone quoq; exaudiri posset: erat au-
 tē tale. Visus erat sibi videre massam hordeaceā
 prae vilitate homini fastidicandā, per castra pro-
 uolui: & primò regis tentoriū, mox ceterorum
 omniū prosterne. Qui respondit interitū exerci-

bus significari, addēs unde hoc ita colligeret: Inter omnes, inquit, fruges hordeū est sine cōtrouersia vilissimū: & inter omnes Asiaticas gentes non facile reperias viliorē quā hodie sunt Israhēlitæ, ut merito conferri possint hordeo, Hi nūc, autore Gedeone, cōtraxerūt copias, & res novas moliantur. Ergo quia dicis te vidisse illā massam tentoria nostra subuertentē, vereor ne Deus Gedeoni triumphū de nobis cōcedat. Gedeon autem audito hoc somnio plenus bona sp̄e & fiducia, edicit suis ut omnes in armis essent, edoctis de visione quā in castris hostiū audierat. Fecerunt illi quod imperatum est, accensi hoc signo ad quidvis laboris aut periculi subeundū. Tum Gedeon circa quartā fermē vigiliam suos in hostem dūcit trifariā in tres cohortes diuisos: erāt autem centenariæ, gerebantq; singuli amphoras vacuas, & in eis faces ardentes, ut clam possent hostem invadere nihil tale expectantem: & in dextris cornu arietinū vice tubæ. Hostium castra latē patebant, eo quod camelorū magnū numerum haberent: & cum iuxta gentilitates distributi tenderent, omnes tamen intra eundem ambitum continebātur. Hebræi verò à dace ante pramoniti, cum iam non longē ab hoste abessent, dato inter se signo cornibus sonantes, & confractis amphoris, sublatoq; militari clamore, certi Deum adesse Gedeoni, cum facibus in castra impetum faciunt. Qua arte, accedentibus

diuinitus nocturnis terroribus, tanta inter semisomnes consternatio exoritur, vt incomparabiliter plures mutuis vulneribus, quàm hostili ferro caderet, quòd diuersa lingua homines eadem castra haberent: semel enim pauore confusi, omnes obuios pro hostibus trucidabant. Tanta cadis & Gedeonis victoria rumor vbi ad caeteros Israëlitas peruenit, correptis armis fugientem hostem insequuntur: quem adepti circa loca torrentibus impedita haerentem circumueniunt, & quotquot ad manus venire occidunt, interq; caeteros reges etiam duos, Oribum & Zibum. Qui verò superfuere duces cum reliquijs exercitus ferme decem & octo millia hominum, quantum potuerunt procul ab hoste castris locum ceperunt. Nec Gedeon defessus cum totis copijs eò properat, & iterum congressus postremo hoc confictu ad unum omnes trucidat, & reliquos duos duces capit, Zebim & Hexarbum. His praelijs caesa sunt Madianitarum & caeterorum Arabum, qui eis auxilio venerant, circiter centum viginti millia: praeda etiam magna, auri, argenti, textilium, camelorum & iumentorum Hebraei sunt potiti. Gedeon verò reuersus in patriam suam Ephram supplicium sumpsit de Madianitarum regibus. Caterum Ephraemi tribus iniquo animo ferens Gedeonis bonam fortunam, bello eum petere decreuit, eo quòd in seipsos hostem esset aggressus. Gedeon vir in omni virtu-

te summus, modestè respōdit, se non suo arbitratu hostē absq; illis aggressum, sed iussu divino. Victoriā tamē nihilo minus illorū esse, quā suā ipsorum qui militassent: atq; his verbis sedata eorū ira, nō minus profuit Hebrais quā rebus pspere gestis: obstitit enim ne civile bellū exoriretur. Huius tamē superbia tribus hac poenas dedit, sicut suo loco dicemus. Porro Gedeō cū vellet imperiū deponere, cōpulsus est id retinere p annos quadraginta. dicēdo ius et litibus finiedu occupatus, populo ratū habēte quicquid ille in eam sis controuersis pronuntiaret. In senecta deinde mortuus, apud Ephram in patria sepelitur.

Quomodo aliquot successores Gedeonis cum gentibus circumquaque finitimis bella gesserunt.

CAP. IX.

HAbuit autem filios legitimos quidem sex-
 ptuaginta, non ex vno matrimonio susce- Iud. 8.
 ptos, notū verò vnum ex concubina Druma, cui
 nomē Abimelechus. Is defuncto patre profectus
 Sicima, vnde mater fuit oriūda, adiutusq; à ma-
 teruis cognatis pecunia, cum videret malis arti-
 bus insignes, & ad quoduis facinus promptos,
 vna cū eis ad paternas ades reuersus, omnes fra-
 tres interemit excepto vno Iothane: hic enim fu-
 ga incolumitatē quasiuit. Abimelechus autem
 occupata semel tyrannide, omnia pro suo libitu,
 nihil iuxta legū praescripta gerere, omnibus iu-
 stitia defensoribus inuisus aequè ac infestus. Itaq;

dum quodā tempore publica in Sicimis festiuitas
 celebratur, ad quam plebs vniuersa conuenerat,
 frater eius Iothanes, quē fuga seruatiū diximus,
 conscenso monte Garix eo qui Sicimis imminet,
 et sublata voce vt ab omnibus exaudiri posset,
 silentiū ei populo præbēte, rogauit vt pauca ver-
 ba audire dignaretur. Cumq; illi magis etiā si-
 lerent intenti, dixit quod arbores olim humana
 voce vsæ, in cōuentu ad id habito rogauerūt fi-
 cum, vt imperiū in eas acciperet. Recusante au-
 tem illa, quod cōtenta honore quem propter fra-
 tē suos percipiebat, nō requireret alium: arbo-
 res nō destiterūt principiē querere: visumq; est,
 viti hūc honore deferre. Ea verō totidem verbis
 quot ficus recusauit, & simili modo etiam olea.
 Itum est deinde cum eisdem postulastis ad rubū,
 cuius lignū ad ignaria valet. Is respondit: Si serio
 me regem poscitis, sub vmbra mea requiescite:
 sin autem insidias mihi struitis, egrediaturs ignis
 ex me, et absumat vos. Hæc, inquit Iothanes, nō
 visus mouēdi causa vobis fabulor, sed quia ma-
 ximis beneficijs à Gedeone affecti, sustinetis Abi-
 melechū necatis fratribus principatū vsurpare,
 cuius ingeniū nihil ab igne differt. Hæc locutus
 recessit, & per trienniū in latebris motiū vixit,
 Abimelechī potentiam fugitans. Nec ita multo
 post, Sicimitæ pænitetia ducti eorum quæ in fi-
 lios Gedeonis patrauerant Abimelechum ex vr-
 be & tota tribu expulerunt. Ille verō cogitabat
 quomodo

quomodo ciuitatē aliqua clade afficeret: cumq; instaret vindemia, nō audebāt colligere fructus, metuentes ne quid incōmodi ab Abimelecho acciperent. Fortē per eosdē dies cōtulerat se eo cum armatorū manu & cognatis quidam princeps nomine Gales hūc exorauerūt Sicimita vt tantisper sui custodiā susciperet, dñs vindemia peragitur: cōperuntq; securē fructus conuehere, & per sodalitia cœnantes audebant apertē in Abimelechum cōiūtia iactare. & principis cognatis dispositis circa urbē insidijs, multos ex Abimelechianis in eas precipitados interficiebant. Zebellus verò quidam ē Sicimitarum primatibus, hospes Abimelechi, per nuntium ei significauit, quomodo Gales populum cōtra ipsū irritaret: hortatus etiā vt insidias ei ante urbē tenderet, se enim Galem illō adducturū: atq; ita fore facile vt inimico gratiam qualem meretur referat: quo facto curaturū se, vt eum populo recōciliet. Cumq; Abimelechus locū insidijs aptum cepisset, & Gales cum Zebello in suburbanis negligēdius ageret, conspectus repente armatis exclamat, Zebelle hostē video. Illo respōdente, umbras esse captium: iam propiores cernēs, Imò nō umbræ sunt, inquit, sed virorum cohors. Ad hac Zebellus, Nōne tu Abimelecho ignauiam obſcis? quin igitur ostēdis qui vir sis, & armis hominem aggredieris? Gales verò turbatus excipit primum impetum: cumq; suos inferiores animad-

uerteret, amissis aliquot, ceteros intra moenia
 recipit. Zebellus arrepta occasione, calumniatus
 eum quasi volens malè pugnasset, effecit ut vr
 be pelleretur. Caterum Abimelechus cognito
 quòd Sicimita ad vindemia reliquū exituri es
 sent, insidias circa urbē disponit: cumq; prodif
 sent, tertiam suorū partem occupare portas iu
 bet, ne ciuibz reditus in urbē pateret, ceteri ve
 rò dispersos circumueniunt. Itaq; ubiq; plurima
 cades patrabatur: & vrbe capta primo impetu
 ac solo aquata, saleq; in ruinis eius seminato, tū
 demum militem inde abduxit: atque ita Sici
 mita sunt deleti. Quotquot autem per regionem
 dispalati periculū euaserāt, collecti denuò, petra
 quadam occupata, locum natura munitū muro
 insuper cingere volebāt. Sed hoc cōsiliū praeue
 nit Abimelechus, qui quamprimū id cognouit,
 exercitū eò adduxit: & arrepto fasce arido, inf
 sisq; ceteris idem facere, breui petrā strue ligno
 rum circumdedit, subiectoq; igne, & fomētis in
 gēstus flammam ingētem excitauit, ita ut nemo
 euaderet, sed vnā cum vxoribus & liberis absu
 merentur. Numerus virorum fuit circiter mille
 quingentos, prater imbellem turbam satis ma
 gnā tale fuit Sicimitarū exitium: dolē dum
 sanē, nisi quòd meritas pœnas dederunt ingradi
 tudinis erga virum optimē de se meritum. Abi
 melechus autem Israëlitis Sicimitarū internec
 tione perterritis, videbatur nō fore praesenti for
 tuna

tana contentus, neq; prius conquieturus quàm
 vniuersos perderet: mox enim exercitū ad The-
 bas duxit, & capto ex incurſu oppido, circa tur-
 rim quādam reſtitit, quæ quòd eſſet nō mediocris,
 populo fuit receptaculum. Hanc expugnaturus
 cū propius ianuam acceſſiſſet, mulier fragmi-
 ne mola demifſo caput ſubeuntis ferit: ad quem
 iētum humi collapſus rogauit armigerū vt ſe oc-
 cideret: ne mulieris manu periſſe diceretur: quo
 factō fratribus debitas impietatis pœnas exſol-
 uit, ſimul & crudelitatis, qua in Sicimitas uſus
 eſt: quæ quidē clades iuxta Iothanis præſagium
 illis accidit: ceterū exercitus duce mortuo, mi-
 les in ſuas quiſq; domos reuerſus eſt. Iſraëli- xii.
 tarum deinde gubernacula Iairus Galadenus de Iud. 10
 tribu Manafſetide ſuſcepit, vir tum rebus cate-
 ris, tū numeroſa prole felix: triginta enī filios
 habuit, equites egregios, & Galadena oppido-
 rum principes: is cum viginti & duos annos in
 principatu vixiſſet, iam ſenex deſunctus, in Ca-
 mone vrbe Galadena eſt ſepultus. Res autē He-
 bræorū rurſum in peiore ſtatu erant, legibus au-
 toritatē ſuam non ampliùs obtinētibus: qua oc-
 caſione arrepta Ammanita & Palaſtini cum
 valido exercitu regionē eorū ingreſſi, omnia ra-
 pinis vaſtabant: & occupatis locis vltra Iorda-
 nem, traũcere flumen & reliquā regionē inua-
 dere parabāt. Hebræi verò calamitatibus caſti-
 gati ſupplices opem diuinā implorant, et victi-

nis numen placare conati, rogabāt vt iram finiret, aut certē moderatius exerceret. Deus autem iam propitiū, auxiliū eis non negauit. Igitur

Jud. II Ammanitis Galadenam cum exercitu ingressis, incolae eius regionis obuiā illis cū armis veniūt, sed imperatore carebāt. Erat autē quidā Iaphthes, vir patris virtute celebris, qui proprios milites alebat: ad hūc missis nuptijs rogabāt vt in auxiliū veniret, promittētes se perpetuū copiarū imperiū ei tradituros. Ille nō admisit preces, causatus quod nullā opē ei tulerint, dū à fratribus manifestā iniuriā pateretur. Cum enim non esset eadē matre natus: sed extrema quā pater amore captus in ades induxerat, contempta eius solitudine eiecerūt hominem: tunc autem in Galadena degebat, omnibus quotquot ad se venirent stipēdia soluens Tandem exoratus, & in reuincendo accepto imperium copiarū penes se fore, milite suū cum eis cōiunxit. Et cum maturē quicquid factū opus erat prouidisset, exercitū in vrbe Massphaca collocato, mittit legatos ad regem Ammanitarum, expostulatū quod res alienas inuaderet. Qui missis alijs oratoribus respondit, ipsos potius iniquē agere, qui Aegyptiorum fugitiui alienis bonis incubarēt: postulatq; vt de regione Amorea decederent, quae ad maiorum suorū ditionem pertineat. Cōtrā Iaphthes negabat eum meritō queri de adepta quondā Amorea, sed magis gratiā debere pro Ammanitide relicta:

relicta : potuisse enim Moysen & illā occupare. Se verò agris nequaquā cessurū, quos annis iam trecentis Deo volente tenuissent, & potius litens hanc armis dirempturum. His dictis legatos dimisit: ipse votum fecit, si victoria potiretur, sacrificaturum se quicquid domū reuerso primum occurrisset: cōgressus deinde cū hoste vicit egregiè: fugientesq; persecutus est vsq; vrbe Maniathen: & ingressus regionē Amonitidem multas vrbes deleuit, prada militi cōcessa: finēq; seruituti imposuit, quam sua gens per annos decē & octo pertulerat, fortunatior militia quā domi. Redeunti enim obuiā facta est filia virgo, præter quā nullos alios liberos habuit. Ingemuit pater, iactus dolore nimio: dein cōquestus de importuno officio, indicauit victimā esse Deo destinatam. At illa non ilibenter accepit, gratulatoriam se fore pro victoria patris & ciuium libertate hostiā. Vnum rogauit, vt sibi liceret iuuentutē suam cum aequalibus per bimestre tempus deplorare, atq; ita voto patrem soluere. Quo impetrato, ad præfinitū terminū pater mactatam holocaustoma obtulit, neq; legitimum, neq; Deo gratum sacrum faciēs, nec quicquam pensi habens quid fama de hoc facto locutura esset. Petitus post hæc bello ab Ephraimi tribu, quod sine illis in Ammanitas expeditionē fecisset, & nunc solus prada simul & gloria frueretur primò excusauit, nec ignorasse eos quod consanguini

nei bello premeretur nec auxiliū attulisset, quod vel nō vocatos ferre decebat. Vltro deinde accusavit, quod iniquè facerent, qui non ausi hostem aggredi, nunc contra cognatos ferocirent. Postremo minatus est, pœnas sibi Deo volente daturus, si insanire pergeret. Vt verò nihil se verbis proficere sensit. accito è Galadena exercitu venientes excepit: plurimūq; in cōflictu cassis, & postquam in fugam versi sunt, præmissis qui vada Iordanus occuparent, intercluso effugio, circiter quadraginta duo millia hominum peremit: ipse expletis sex principatus annis defunctus sepelitur in patria sua Sebei, quæ sita est in regione Galadena. Huic in principatu successit Apsanes, natus è tribu Iudæ, ex Bethlemis oppido: huic liberi fuere LX. mares & XX. totidem deterioris sexus quos omnes superstites reliquit, hæc nuptas, illos vxoribus cura & opera sua cōiunctos: cumq; nihil memorabile in principatu septenni gessisset, admodū senex diem obijt, in patria sua sepultus. Helon post hūc assumpsit principatum, tribu Zabulonita: quo per decennium functus, nec ipse quicquam gessit memoratu dignum. Qui deinde successit Abdon Elielis filius tribu Ephramita, ex vrbe Pharathone, nihil præter numerosam prolem habet memorabile, alioqui per suam pacem & pacem, quæ sub eo floruit, nulla data est ei rerum fortiter & gloriose gerendarum occasio. Filios habuit qua-

draginta, nepotes triginta, atq; egregijs equitibus septuaginta comitatus circumueſtabatur, quos omnes ſuperſtites reliquit. Mortuus eſt iam ſenex, & in Pharathione magnificè ſepultus.

De Sampſonis fortitudine, & quanta mala

Paleſtiniſ fecerit.

C A P. X.

Poſt huius mortem Paleſtini ſuperauerunt Iud. 13. Iſraelitas, & tributa ab eis exegerunt per annos quadraginta. Ab ea miſeria liberati ſunt in hunc modum: Manoches quidam vir inter XII. Danitas optimus, & patria ſua ſine cōtrouerſia princeps, vxorem habuit eximia pulchritudine, ſuſcipiendā ſupra omnes eius ætatis fœminas: ex qua cū nihil liberorum ſuſciperet, agrè ferens orbitatem, in ſuburbanū ſuum, quod erat in cāpo magno, cum vxore vëlitanſ, crebris precibus ſolicitabat Deum, vt daret ſibi liberos. Inſaniebat autem in vxorē præ amore, eratq; vehemēter Zelotypus. Cumq; aliquando ſola ageret mulier, ſpectrū ſe illius oculis obtulit angelus Dei, ſpecie iuuenis pulchri & magni, lætum nuntium afferens, fore vt favore Dei naſcatur eis filius, pulcher & inſigni robore: qui ubi ad virilem ætatem peruenerit, compeſcendam eſſe ab eo Paleſtinorum inſolentiam: iuſſitq; ne capillitium ei detonderetur, vtq; Deo ſic volente ab omni alio potu abſtineret, ſola aqua contentus: poſtremo addens à Deo ſe miſſum abijt. Illa marito reuerſo angeli verba indicat, mirè prædicās iuue-

nis staturam & pulchritudinem, ita ut vir eam
 laudatione motus ad xelotypiam, nonnihil de
 uxoris pudicitia malè suspicari inciperet: qua
 volens hunc mariti stultum mœrorē adimi, sup-
 plex Deum rogavit, ut iterum angelum mittere
 dignaretur, quò ille à coniuge etiam posset con-
 spici: & impetrata hac gratia, rursus in sub-
 urbano versantibus apparuit angelus soli mu-
 lieri: illa rogat ut paulisper maneat dum virum
 adducit: quo permittente, cum Manoché mox ad
 eum reuertitur: quo viso, ne tum quidem suspi-
 cari desijt: rogavitq; ut sibi quoq; eadē indica-
 ret. Illo respondente, satis esse quòd mulier sciat:
 iubet quisnā esset dicere, ut nato filio referre ei
 gratiam & munus aliquod donare possint. Ne-
 gavit ille sibi opus muneribus, nec enim horum
 causa de filio latum se at:ulisse nuntium. Cumq;
 iterū rogaretur, ut saltem hospitalem tractatio-
 nem admitteret, non amuit. Tandē exoratus ut
 paulisper maneret, dñ aliquid affertur, cum ma-
 ctasset hadñ Manoches, coquendumq; uxori de-
 disse, paratis omnibus iussit deponi in petra, &
 panes & carnes absq; vasculis. Quo factò, vir-
 ga quā gestabat carnes attigit, confestimq; flam-
 ma emicante cū panibus absumptæ sunt, & an-
 gelus fumo tanquā vehiculo in calum ascendere
 ab eis visus est. Manoché autem sollicito ne quid
 periculi immineret ex aspectu numinis uxor bo-
 na iubet esse anima, affirmans magno suo bono

Deum

Deum se vidisse: cūq; concepisset, diligēter mandata retinuit. Nato deinde infanti Sampson est nomen inditū, quod robustū significat: qui mox egregia animi ac corporis indole præditus, promisso capillatio victusq; sobrietate diuinū nescio quid præ se ferebat. Cūq; adoleuisset, comitatus parentes in Thannam urbē Palaëstinorum Iud. 4. conuentus tēpore, implicitus amore puella indigena, rogauit suos parentes, vt id connubiū procurarent. Quibus excusantibus quod diuersi essent generis, quodq; religio vetaret eiusmodi nuptias, vicit iuuenis pertinacia, effecitq; vt virgo sibi despōderetur. Crebrō deinde sponsam interuſens, in itinere in leonē incidit, nec tamē eius occursum declinauit, licet inermis: sed nudis manibus adortus belua fauces elisit, eiusq; cadaver in dumetū viā vicinū abiecit. Aliquot post diebus eandē viā ad puellā remetiēs, offendit examen apum mellificare in leonis pectore, & sumptis inde tribus fauis, eos cum ceteris muneribus adamata obtulit. Ad nuptias deinde celebrandas Thammitas cōuocat, qui quod vires eius haberēt suspectas, honoris specie triginta affectatores ex equaliū numero iuueni adhibent, iussos obseruare nequit auderet. Cōuiui deinde vt sit hilarescentibus, ait se quæstionē propositurū suis sodalibus, quā si intra sex dies soluerēt, cuiq; sindonē se daturū & tunicā: qui tum quod sagaces videri cuperēt, tum quod lucrū nō fastiderēt, iubēt

eum propone. Ille, Ex voraci, inquit, cibus prodijt, & ex immiti suauitas. In his explicandis cū basissent triduo nec proficeret, puellā aggreddimur minis simul & precibus, vt expiscata secretum ē marito iudiciū sibi faceret. Ille repulsis aliis quādiū blāditijs, cū rogādi finē nō faceret, & lacrymās grātā se illi negaret, tandē nihil suspicans rem totā de leone aperit, & vnde tres illos fauos nactus fuerit: illa inuenibus prodit omnia. Ergo cū prefinita soluenda quæstioni dies adesset, ante solis occasum convenientes: Neq; leone, inquit, quicquā occurrētis immitius, neq; melle gustāti suauius. Ibi Sampson subiecit, neq; muliere dolosius, quæ vobis quæstionē nostrā aperuit. Nihilominus illis persoluit quæ promiserat, spoliatis quibusdam Ascalonitis quos fortē per viā inuenit obuios: sed iratus mulieri remisso nuntio res suas sibi habere insit ac gerere. At puella contempta vt vicissim illi moueret stomachum, nupsit eius sodali qui priores nuptias concilia-

Ind. 15 uerat. Hac contumelia cōmotus Sampson, decreuit de tota gente pœnas sumere, & commodum maturis segetibus tēpus iam messis aderat. Ergo cōprehensis trecētis vulpibus, & facibus ad caudas earū annexis, per arua Palestinorū omnes dimisit, quibus passim discurrentibus totus frugum prouentus mōmento ferē temporis concrematus est. Quo cognito gētis principes, & quid Sampsonem ad perpetrandum facinus mone-

ris

rit, missis in hoc Thamnan satellitibus, uxorem
 quondā eius cū cognatis, damni dati reos prius
 factos, viuos exusserunt publicè. Sampson autem
 in Palaëstinos latè grassatus cadibus, ad habi-
 tandam Aetam se contulit: ea est petra bene fir-
 ma, in tribu Iuda sita. At Palaëstini totam tri-
 bum bello impetunt: quibus bellū deprecātibz,
 quòd nec Sampsonis culpa essent affines, nec de
 solenni tributo quicquam diminuerēt, respōsum
 est non absolvendos ab hoc crimine, ni Sampsonis
 deditionē facerent. Illi volētes hanc suspicionem
 à se amotam, armatis tribus milibus ad petram
 veniunt: & ex postulantes quòd suis facinoribus
 Palaëstinos Hebrais infensos redderet, qui irri-
 tati facile possent toti genti magnā aliquā cla-
 dem repēdere: dicentesq; in hoc se venisse: ut cō-
 prehensum illis dederēt, postulabant ut consensu
 ipsius facere hoc sibi liceat. Qui iureiurando ac-
 cepto nihil prāterea molituros, sed hosti tantum
 deditionē faciendā, descendens de petra in cogna-
 ta gentis potestatem se permisit: & illi vinctum
 prius duobus funibus, Palaëstinis tradendū du-
 cebant. Cumq; ventū esset ad locū, qui obscurus
 antè, nūc ex Sampsonis facinore inclaruit, Maxil-
 la nominatus, nec procul abessent à castris ho-
 stium, procurentibus obviam Palaëstinis, & lati-
 tiam re ex sententia gesta clamore testantibus:
 Sampson abruptis repēte vinculis, arresta q; ma-
 xilla asini quæ fortè iacebat prae pedibus, in me-

dios hostes irruit: qua seriēs quotquot assequi potuit, circiter mille interfectis ceteros metu dare terga cōpulit. Qua victoria plus satis elatus, & opus diuina immemq; cū totū sibi tribueret, quoddam maxilla tantū armatus fudisset ac fugasset hostiles copias: ingēti siti oborta, cōfessus nihili esse quātūlibet vires humanas, Deo victoriā acceptā retulit: supplexq; rogauit vt arrogātia data venia, succurreret, & periculo se eximeret. Nec irrita fuere preces, sed copiosus fons subito ē quādā petra prorupit: loco Maxilla nomen Sampson imposuit, quod in hodiernū vsq; durat. Post hoc praliū, iam Palaestinos cōtemnēs venit Gazā, et

Iud. 16 in publico diuersorio egit. Quo audito Gazæorū magistratus, ne clā abire posset, statioēs pro portis collocant. Sampson verò qui insidias maturē senferat, circa mediam noctē surgēs, portas cum ipsis claustris ac vectibus ceteroq; paratu reuulsas, & humeris impositas in motē qui est supra Hebronē perlatas deposuit. Paulo verò post à patrīs institutis desciscere, & in peregrinos mores degenerare incepit, quod ei omnium malorū fuit principiū. Cū enim meretricē quādā Palaestinā adamasset, nomine Dalalē, consuetudine eius delectabatur. Quamobrē qui apud Palaestinos rerū potiebātur accedūt eā, & magnis pollicitationibus inducūt, vt eliciat ē Sāpsone causam tāti roboris, propter quod inuictus haberetur ab hostibus. Assensit illa, & cum prima occasione

casio data est, inter computationē & muliebres
 blādias extollēs eius res gestas omni astu ute-
 batur ut cognosceret cur tātopere virtute excel-
 leret. Sampson verò adhuc mētis cōpos eisdē ar-
 tibus cōtra mulierē vtēs: si septenis, inquit, viti-
 bus flexilibus reuinctus fuero, siā nihilo alijs for-
 tior. Tacuit illa, rē ita se habere putās: cōmuni-
 catoq; super hoc cū magistratibus cōsilio, inclu-
 saq; in penitiorē domus parte manu militū, be-
 ne potum ac sopitum accuratē ab ipso didicerat
 vinxit: deinde excitato indicat adesse quosdam
 qui illū vellēt aggredi. Ille ruptis virgeis vincu-
 lis ad resistendū se expedit. Mulier tūc frustrata
 paulo post aliam opportunitatē nacta, grauibus
 querelis aggressa est virum, quod amātī nō satis
 fidēs, celaret ea id, quod maximē scire cuperet,
 ac si nesciat tacere, quicquid alios scire amasio
 suo nō expedit: rursumq; simili figmēto elusa est,
 cum septē funibus alligatū perditurū se vites di-
 ceret: experta enim hoc quoq; nihil effecit. Cūq;
 vrgerē nō desisteret, tertio mulierem ludificatus
 est, dicens capillos suos oportere implecti licio,
 atq; ita parari vincula. Ac ne hoc quidē verum
 experta, postremò adhibitis omnibus artibus nō
 prius rogandi finē fecit, quā fatali iā necessitate
 instante, victus importunitate Sāpson in gratiā
 mulierculæ suæ ipse secretum prodidit: Deus, in-
 quit, mei curā habet, & eius prouidentia natus
 hāc comā alo, cuius censurā ipse mihi intermi-

natus est: nā in eo capillitio totas sibi vires cōsti-
 flere. Hoc cognito, nescienti comam derafit, &
 hoc pacto imbecillem factum inimicus prodidit,
 repugnare amplius non valentem: illi orbatum
 oculis & vinctū abduxerunt. Procedente deinde
 tempore cum iam capillus repullularet, cumq; so-
 lenne Palæstinis adesset epulum, confidentibus
 optimatibus in quodam fano cuius tectum dua-
 bus columnis sustinebatur, accitus est & Sam-
 pson. vt misero inter compotandum illuderent.
 Qui hoc extremum malum existimans quod il-
 lufores vlcisci non quiret, iubet puerum, à quo
 manus ducebatur, vt ad illas columnas se accli-
 net, iam, vt tum simulabat, defatigatū: quibus
 admotus, sic eas cōcussit, vt subuersa totius edi-
 ficii ruinam traherent, qua tria milia hominum
 sunt oppressa, & inter ceteros ipse Sampson. Hic
 finis viri fuit, exacto principatus anno viges-
 imo, admirandi ob incomparabilem animi simul
 ac corporis fortitudinem, qua in hostium perni-
 ciem vsq; ad extremum halitum vsus est. Nam
 quod à muliere deceptus est, humana infirmita-
 ti imputari conuenit, prona ad eiusmodi vitia:
 cetera dignus sempiterna memoria virtutis no-
 mine. Cognati verò eius cadaver in patriam re-
 portatum, apud Sarasam oppidum monumento
 maiorum intulerunt.

Quomodo filij sacerdotis Elis à Palæstinis
 in prælio sunt cæsi,

CAP. XI.
 Post

Post Sampsonis autē obitū præsuit Israëlitis XIIII. Elis pontifex, in cuius principatu fames va Ruth. I. lida eam regionē inuasit: quā nō ferens Abimelechus Bethlemorū ciuis, quod oppidū est tribus Iudæ, assumpta vxore Naami, & filijs communibus Chellione & Mallone, in Moabiticam terram migravit: cumq; ibi prospera fortuna vteretur, filijs suis vxores dedit eius gentis foeminas, Chellioni Orphā, Ruthem Malloni. Exatto autē decēnio Abimelechus cū filijs breui tēpore alius post aliū obiit: quo casu Naamis in maximum maerorem coniecta, desolata à charissimis quorum consuetudinē amorī patriæ prætulera, mutato pro re consilio reuerti ad sua decreuit: iam enim res patriæ in meliori statu esse perceperat. Nurus autē eius non sustinebāt ab ea diuelli, & velit nolit comitari eam volebant. At illa precata eis felicius coniugium, quā in quo cū filijs suis vixissent, & in reliquis rebus prosperitatem & docens quod in se nihil esset opis, rogabat vt manerent, neue relicta patriā in euentū incertum sequi miserā socrum cuperent. His monitis Orpha paruit: Ruthē verò nolentē manere, cuiusuius fortuna futuram sociā secum socrus abduxit. Quæ postquā vnā peruenerūt Bethlema, Boxus Abimelechi cognatus eas excepit hospitio. Cumq; Naamis à ciuibz suo nomine appellaretur, iustus, inquit, vocaretis me Mara: significat autē Hebraorū sermone Naamis felicitatē,

- Ruth 2** Mara dolorē. Et cū esset messis tempus, Ruthe permissu socrus exhibat ad spicilegiū, vt cibos sibi pararent, c. usq; in Boz rus deuenit: qui cū paulo post superuenisset, cōspicatus puellā, de ea villicū percōtatur. Is denarravit omnia domino, quæ paulo ante ex ipsa cognouerat: qui exosculatus in ea beneuolentiā erga socrū, & affectū erga defunctū maritū, noluit spicilegio contentā esse, sed permisit vt sibi ipsi meteret quātū posset, ac sumeret: mādauiq; villico, ne eā prohiberet, & vt vnā cū messoribus prādū ac potū ei præberet. Ruthe verō acceptā ab eo polētā seruauit socrui & vespere cū frugibus collectis simul attulit: (sed & Naamis seruauerat sibi quasdam partes ciborū, quos ei vicini contulerant) narrat deinde socrui, quid ei Bozus dixerit: auditoq; ex ea quod cognatus esset, & propter pietatem forsan curā earū habiturus, exiuit etiā sequētib; diebus ad spicilegium cum Boz ancillis. Post aliquot dies iā hordei tritura peracta venit Bo-
- Ruth 3** zus in suum rus, & cubabat in area. Hoc cognito cogitauit Naamis in rem ambarū fore si Ruthe cū eo cubaret: misitq; eō Ruthē dormituram ad pedes eius: quæ nefas rata non parēre socrui, fecit quod iussa est. Ac primò non sensit hoc Bozus altū dormiēs, sed circa mediā noctē experrectus: sentiensq; eā vnā cubare, quæ fuit quānā esset. Edidit illa nomen, & famulā se in eius potestate dixit. Tacuit ille tū, sed mare summo priusquam

priusquam famuli ad opus surgeret, excitatam
 iussit hordei quantum ferre posset capere, & pri-
 usquam aliquis eam ibi dormisse videat, ad socrum
 redire: cauendos enim tales rumores, maxime si
 non de nihilo oriatur. Ceterum meum, inquit, consilium
 est hoc: rogabis eum qui tibi propinquior est quam
 ego, aut vxor opus habeat: quod si aiat, seque-
 ris eum: sin minus, mea legitima coniux eris. Hæc Ruth 4
 verba ubi renuntiavit socro, bonam spem habuerunt,
 Boxo res earum cura futuras. Circa meridiem vero
 reuersus ille in oppidum, senatum coire fecit, ac mox
 Ruthem & cognatum illum accinit. Qui postquam
 venit, Abimelechi, inquit Boxus, & filiorum sor-
 tem possides. Fessus est alter possidere sedique in
 re propinquitatis. Tum Boxus, ergo non ex parte
 tantum legem meminisse oportet, sed omnia iuxta
 præscriptum earum facere: Ecce adest mulier, quam si
 vis possessionem agrorum retinere, lex te ducere iu-
 bet. At ille Boxo & sortem & mulierem cessit,
 quandoquidem & ipse defunctorum esset cognatus.
 Sibi enim iam & vxorem esse & liberos. Id Bo-
 xus apud senatum contestatus, iussit mulierem acce-
 dere illum, & iuxta legem calceum ei detractum in
 faciem incutere: quo facto Boxus duxit Ruthem,
 & anno elapso natus est illis infans masculus:
 hunc Naamis nutricas Obedem de consilio mulie-
 rum nominauit, sibi in senectute constituta in-
 ferniturum: nam ea vox Hebrais inferniuentem si-
 gnificat. Ex Obede prognatus est Iessai: ex hoc

David rex: qui posteris suis regnum reliquit per-
viginti & unam aetates duraturum. Hac neces-
se habui de Ruthe narrare, volens Dei potētiam
ostendere, cui facile est etiam vulgares homines
ad amplissimam dignitatem perducere, sicut
perduxit Davidem ex mediocribus maioribus

XV. oriundum. Porro Hebræi per hoc tempus re-
I. Reg. 2 bus suis iam labantibus, bellum Palæstinis infe-
runt ob causam talem: Eli pontifici duo filij fue-
runt, Ophnes & Phineeses: hi contra omne ius
& fas omnia sibi licere volebant: nec contenti
honorarijs muneribus, etiam à rapinis non absti-
nebant: mulierum insuper, religionis ergo con-
fluentium ad sacrum locum, pudicitiam vel vi-
vel donis expugnabant, ita ut nihil à tyranno-
rum moribus differrent. Hanc insolentiam iu-
venum & pater ipse magnoperè detestabatur,
diuinam ultionem nunquam non expectans, &
populus iniquissimè ferebat. postquam autē illo-
rum exitium Deus & patri & Samueli propheta
etiamnum puero prædixit, tum verò non ali-
ter quàm defunctos filios lugebat. Sed priusquàm
de clade in qua sunt absorpti dicam, quadam
de hoc propheta narranda sunt. Helcanes Levita
vir ingenuus Ramatham urbem in sorte Ephra-
mitarum habitans duas uxores habuit, Annam
& Phenannam: ex quarum posteriore liberos
suscepit, nihilominus alteram quanquam steri-
lem diligens. Is cum sacrificium venisset in Si-
luntem,

luntem, ubi tunc Dei tabernaculum fuisse diximus, & de epulo partes vxoribus ac liberis distribueret. Anna videns alterius liberos cum matre confidentes, in lacrymas prorupit, admonita orbitatis & solitudinis: cumq; consolationem mariti non admitteret, abiit in tabernaculum supplicatura, votumq; factura, ablata sterilitate matrem factam primum filium se consecraturam, ad ministeria Dei non vulgari more educatum. In huiusmodi precibus longas moras protrahentem animaduertens Elias pontifex, qui ante tabernaculum sedebat, tanquam parum sobriam iussit abire. Quæ cum respondisset, aquam se potare, sed mœstam quòd liberis careat, precibus à Deo sterilitatis remedium petere, bono animo eam esse iussit, pollicitus habituram ex Dei munificentia filium. Tum demum hilaris ad maritum reuersa, cibus antè præ miore fastiditis vsa est: in patriam deinde reuersa, breui vterum gerere cepit: mox ubi parienti tempus aduenit enixa filium, Samueli nomen indidit, quasi dicas exoptatum à Deo. Cumq; parentes gratias acturi Deo pro accepto filio, & sacrificaturi redissent, simulq; decimas ex more afferentes, mulier votò rea puerum Eli tradidit, Deo consecratum, prophetamq; futurum: itaq; & comam alebat, & aqua tantū in potu utebatur, degebatq; circa fœnū, cuius ministerijs educabatur, Halcana autē
aliq

- alijs praterea filij ex Anna nati sunt, & filiae tres Porro Samuel exacto anno aetatis duodecimo
- 1.Reg.3 prophetam agere cepit. Quadam enim nocte dormiente Deus nomine vocavit. tum ille ratus à pontifice se vocari, accurrit ad eum. Quo negante à se vocatū, Deus idem teritiò fecit. Tum Elis rem perspiciens ait : Ego mi Samuel nunc quoque ut antè filui, sed Deus te vocat : quapropter praesto esse te responde. Itaque rursus Deo vocante, rogavit quid iuberet, paratum se ad ministerium offerens. Tum Deus, Quando, inquit praesto es, audi imminere Israëlitis cladem maiorem quam credibile est, & filios Elis ambos vna die perituros, & sacerdotium meum migraturum in familiam Eleazari. Elis enim pluri fecit suos filios quam meum cultum, idq; ne cum ipforum quidem commodo. Hoc oraculum cum ab adiurato extorsisset pontifex, alioqui se non contristaturo, certiore iam expectationem exitij filiorum habuit. Samuelis autem gloria magis ac magis crescebat, omnes eius
- XVI. prediçiones veras euētu approbante. Per idem
- 1.Reg.4 tempus Palaestini suscepta expeditione contra Israelitas, castrametati sunt apud urbem Amphecam: & nemine ibi occurrente, ulterius processerunt: tandem congressi praelio, Hebraeorum circiter quatuor millia peremerunt, reliquis trepide in castra compulsis. Quamobrem Hebraei periculum extremum instare putantes, mittunt
- ad

ad pontificem atque senatum, qui postulent arcam in aciem proferri, ut eius praesentia freti hostem superent, ignari eum qui sententiam semel aduersum eos tulerat fore ut vincerentur, maiorem esse quam arcam, quae propter ipsum erat veneranda. Venit igitur arca in exercitum, & cum ea pontificis filij accepto à patre mandato, si amissa arca vivere sustineant, ne unquam in conspectum sibi veniant: quorum Phinees iam sacerdotio fungebatur, patre propter senium honorem concedente. Vehementer autem Hebraei arcam animos addidit, victoriam in hac sitam existimantibus: contra hostes metuebant ne arca Israelitis esset praesidio: attamen utrorumque expectationem euentus fefellit. Nam post conflictum sperata Hebraei victoria, Palaestinis contigit: & quam cladem hi timuerant, eam Hebraei passi, cognouerunt frustra se in arca fiduciam collocauisse: namque primo impetu in fugam sunt auersi, in qua triginta hominum milia sunt amissa, inter quos pontificis filij ceciderunt, & arca quoque in hostium potestatem deuenit.

Quomodo Elis audita filiorum caede, & arcae amissione provolutus de throno explorauit.

CAP. XII.

HAnc cladem & arcae captiuitatem post- Ibidem.
quam in Siluntē Beniamita, quidam iu-
uenis agrè seruatus è praelio renuntiauit, tota
vrbe

vrbe repleta luctu, Elis pontifex, qui ad alteram portam sublimis in sella sedebat, audito eiulatu, suspicatus id quod res erat, noui aliquid malū suis accidisse, iuuenem accersit: cumq; audisset euentum praelij, tam militum quā filiorū cladem satis equo animo tulit, vt qui Deo prænuntiante iam antè hac præsciuera: Solent enim longe grauius afficere quæ prater expectationē accidunt. Vt verò etiam arcam in hostium potestatem factam cognouit, insperato malo ictus, & doloris impatiens, prolapsus è throno exhalauit animam, vita anno nonagesimo octauo, principatus quadragesimo. Eadem die Phineesis quoq; alterius è filijs vxor obiit, non valens superesse mariti infortunio. Peperit ea filium septimestrem quidem, vitalem tamen, cui ob acceptam ignominiam Ioachabes fuit nomē, quam ea vox apud Hebræos significat. Primus autem hic Elis ex Ithamari familia, qui fuit alter Aaronis filius, pontificatum obtinuit: nam antè in Eleaxari familia fuit hoc sacerdotium, quod filius à patre per manus accipiebat: ille enim Phineesi id tradidit, quod mox filius & successor eius Abiexeres filio suo Bodeia reliquit: ab hoc Oxus filius eius accepit, post quem Elis sacerdotio potitus est, de quo nunc loquimur: quod mansit eius generi vsq; ad Solomonis tempora, quando ad Eleaxari familiam rursus redijt.

FL. IO SEPHI ANTI-
 QUITATVM IVDAL-
 CARVM, LIBER
 SEXTVS.

Quomodo Palæstini peste & fame cōacti
 arcam Hebræis remiserunt. CAP. I.

PART A de Hebræis victoria, sa- I. Reg. 3
 craq; arca, quemadmodum dixi-
 mus, capta: Palæstini cum cate-
 ris spolijs Azotum eam referunt
 & in fano Dei sui Dagonis inter donaria collo-
 cant. Sequenti verò die manè venientes vt ado-
 rarent Deum suum, inuenerunt eum è basi ex-
 cidisse, & prouum prostratum ante arcam:
 quod agre ferentes, in pristinum locum eum
 reponunt. Cumq; sapius illuc accedentes, sem-
 per prostratum & adorabundum reperirent,
 stupor maximus ac perturbatio totum populum
 inuasit. Postremo grauissima pestis Azotiorum
 urbem atque agrum adorta est. correpti enim
 dysenteria cruciabiliter moriebantur nonnulli
 interanea vitata morboq; corrosa euomebant.
 Ager verò totus scatebat muribus, qui omnia
 vastantes, nec segetibus parcebant, nec cate-
 ris fructibus. His calamitatibus Azotij pressi,
 nec valentes amplius tolerare, intellexerunt ar-
 cam in causa esse, & victoriam cum eiusmodi
 spolijs luctuosam sibi contigisse. Miseruna
 igitur

igitur ad Ascalonitas, postulātes vt arcā in ipso
rū urbē transferrent: qui nō grauatim Azotio-
rum legationi annuentes, cupide arcā ad se rece-
perūt, moxq; eisde, quibus illi, malis laboraue-
runt: cū arca enim simul etiā calamitates sunt
translata. Itaq; hinc quoq; ablegata est ad alios,
sed ne apud illos quidem permansura: agitati
enim eisde pestibus, ad vicinas vrbes eam trās-
mittebant: atq; in hunc modū quinq; Palestino-
rum vrbes peruagata est arca, veluti tributum
per singulos pēnam violatae religionis exigens.

I. Reg. 6 Quae defessa tot malis, & alijs exemplum facta
ne arcam reciperet talia hospitij prēmia refe-
rentē, nihil superesse videbāt, quā vt bono ali
quo modo à se eam ablegarent: & cū cōuenis-
sent quinq; ciuitatū principes, Gitta, Accaronus,
Ascalonis, Gaxa & Azoti, dispiciebant quid fa-
cto opus esset. Ac primum visum est remittēdam
esse arcam ad suos, cuius captiuitatem Deus vl-
cisceretur, quum tot mala simul cū ea regionem
ingressa homines & agros vastare non desināt.
Nec defuerūt qui huic sententia contradicerent,
negantes hac imputanda captiua isti arca: cuius
si tanta vis esset, aut si omnino Deo cara fuis-
set, nunquam illam in diuersa religionis hominū
manus deuenire permisisset: suadentesq; vt hos
casus aequo animo ferrent, & sic cogitarent,
hac omnia non aliunde quā à natura proue-
nre: qua & corporibus, & terris, & plantis,

Et ceteris potentia sua subditis per certas temporū vices huiusmodi mutationes ingenerare solet. Sed vicit sentētia probata prudentia hominum, qui tunc aptiora ad propositū negotiū censere videbantur. His neq; remitti arcā placuit, neq; retineri: sed pro quinque ciuitatibus quinque statuas aureas dedicari Deo in testimoniū gratitudinis, quod eius fauore seruati essent ex ea peste quā humanis remedijs euadere fuerit impossibile: Et totidem mures aureos addi illis similes qui agris vastitatē intulerunt. His omnibus in loculū inclusis Et super arcam impositis plaustrū ei nouū fabricari vaccas deinde nuper enixas plastro subiungi, inclusis domi earū virtutis, ne sint impedimēto matribus, Et vt fectiū desiderio magis properent: ipsas verò deduci in triuū arcā vehētes, atq; ibi relinqui, vt quamcumq; velint viā ineāt. Et si quidē ad Hebraorū regionē se verterint, ad eāq; perrexerint, credere arcā fuisse calamitatū causam sin aliō deflexerint, retrahēdas ex itinere, indubitato argumēto nihil in hac inesse viriū. Hoc cōsiliū omnibus calculis est approbatū, quod mox opere sunt exsecuti, Et paratis quae diximus, productoq; in triuū plastro ac ibi relicto ipsi retrorsum discesserūt.

Victoria Hebraorū ducta Samuelis. C. A. P. II.

VAccis autem veram viam ingressi, Et Ibidem.
recta non abster quā si deducerētur tendentibus, principes Palaestinorū sequebātur, cupientes

pientes cognoscere quò peruenirent, & ubi plan-
 strū sisteret. Vicus est quidā in tribu Iuda, nomi-
 ne Bethsama: huc postquam venerūt vacca, ta-
 met si pulchrā plantiē ante se haberet, vltius
 tamē nō sunt progressæ, sed ibi planstrū statue-
 runt: ad quod spectaculū à vicinis mox cū gra-
 zulatione est cōcursum. Cū enim esset æstas, et
 fruges ex aruis cōportaretur: vt viderūt arcā,
 præ gaudio mittentes opus è manibus, ad plan-
 strū illud properabāt. Demp̃tā deinde arcam, &
 vas quod statuas illas ac mures cōtinebat, in pe-
 tra cadā quæ in cāpo exstabat, deposuerunt: &
 accitis victimis peractōq; sacrificio splēdidē epu-
 lati, planstrū simul ac vaccas holocausto Deo
 fecerūt: quo viso principes Palaestinarū retro ad
 suos sunt reuersi. Caterū indignatio Dei Beth-
 samitas inuasit, ex quibus septuaginta occidit,
 quod cū nō essent sacerdotes, profanis manibus
 cōtrectare arcā fuit ausi: quæ res letitiā vica-
 norum nouo luctu nōnihil obscurauit, eò magis,
 quòd suos nō fatali morte, sed diuina vltione ex-
 tinctos desiderabant: quamobrē indignos se du-
 centes qui hospitium arca praberet, mittunt nū-
 tios ad vniuersos Hebraeos, qui certiores faciant
 de arca à Palaestinis reddita. Illi re cognita
 transferūt eam in Cariathiarim, urbē vicinam
 Bethsamitis, atq; ibi apud Aminadabū quēdam
 Leuitā, opinione religionis ac iustitiæ celebrē, in
 quibus eius collocant, idoneū sacrario locum exi-
 stimantes.

stimantes, ubi vir iustus haberet domiciliū. Cura arca cōmissa est eius filiis quam per viginti annos cū summa laude gesserūt: tot enim annos in Cariathiari mansit, quatuor solis mensibus apud Palæstinos detenta. Cumq; populus toto hoc vicennio votis & sacrificijs operā daret, magnamq; religionē & cultus diuini curam præ se ferret, propheta Samuel animaduersa eorū propititudine, putans se nactū occasionē adhortandi ad libertatē, & bona quæ illam sequuntur orationē & tēpori accōmodans & negotio, verba in hāc sermōe sententiā ad eos fecit: Viri Israëlitæ, quandoquidē nec hostis infestus esse desinit, & Deus vestris precibus flexus propitius esse incipit, oportet nō votis tantū libertatē expetere, sed eō totis viribus ineūbere, ut vel nūc tandem illa potiri cōtingat. Cauete ergo ne vestrismet moribus hac indigni reddamini, sed pro se quisq; colat iustitiā: expulsisq; omnibus vitijs ex animo, purgatas mētes ad Deū cōuertitē, & in eius veneratione cōstanter perseuerate: hæc enim facientibus breui omnia bona venient, & in primis noua libertas, & victoria de hostibus: quæ neq; armis, neq; robore corporū, neq; copiarū multitudine consequi licet: nō enim his rebus Deus premia proposuit, sed probitati ac iustitiæ: qui vestrā expectationē nō fallat, mihi credite. Hanc adhortationē alacris populus faustis acclamationibus excepit, promptū se offerēs ad

omniū quacūq; Deus velit ac iubeat. Samuel autē edixit vt conuenirent in oppidum Masphatim, quæ vox conspicuum significat : ibi hausta aqua libauerūt Deo, & indicto vnius diei ieiunio publicè supplicatū est. Nec latuit Palaestinos Hebraeos circa Masphatim congregari, sed cōsestim cū magno exercitu affuere, sperātes se illos nec opinos posse opprimere. Quapropter trepidi ad Samuelem concurrūt, consiliū dubijs rebus petentes, nihil dissimulantes non esse sibi satis vel viriū vel animi ad cōfligēdū cū tam potēte hoste, à quo toties victi discessissēt: & libēter quieturos si liceat, ne vltro sibi perniciē accersere viderētur. Cōuenisse se ad supplicationes & sacrificia, vtq; sacramento ad militiā adigerētur. nūc imparatus & inermibus imminere hostē, vt nulla spes salutis super sit, ni Deus à propheta exortus periclitātes in tutelā accipiat. Ille iubet eos securo animo esse, neq; enim auxiliū Dei defore & mactato agno lactēte, rogat Deū vt in se sperātes protegat, et à vi Palaestinorū tutos faciat: neue patiatur iam iterū ab eodē hoste cladē accipere. Hac victima egregie litatum est, & Deus præsens ac propitius insignē victoriā annuit. Sed priusquā totā flamma absumeret, nondū sacroperactō, hostis in conspectu aciem explicat, rem factam se habere putās interceptis Iudeis imparatis ad pugnam, & tantum non inermibus, vt qui non in hoc in eum locū conuenerant. At longē ali

gē aliter accepti sunt quā crederent, etiā si
 quis prādiſſet. Prīmū enim terra iubēte Deo
 ſub pedibus eorū intremuit, & vacillante ve-
 ſtigio nutabant, nonnulli etiā in improviſos
 hiatus prolabebantur: deinde fulminibus crebris
 attoniti, & ignitis fulgoribus oculos ac manus
 ſemiustulati, ut ne arma quidem retinere poſ-
 ſent, in fuga ſpem totā ponebant: cum ſubito Sa-
 muel in perturbatos irruit, caſisq; plurimis, re-
 liquos uſq; Corraeos (id loco nomen eſt) perſequi
 non deſtitit: & fixo ibi ſua victoria fugāq; ho-
 ſtium termino, qui trophai vice eſſet, appellauit
 eum Fortem, in ſignum donatæ à Deo contra ho-
 ſtem fortitudinis: qui poſt hanc cladem nūquā
 bellū inſtaurare eſt auſus, ſed cohibēte metu &
 accepti incōmodi memoria intra fines ſuos ſe con-
 tinuerunt: & inuerſis rerū vicibus, eorū ferocia
 in partes victorijs tranſiit. Nec his cōtentus Sa-
 muel, crebris expeditionibus & multis cadibus
 eos vaſtauit, donec omnino ſuperbiā gētis per-
 domiaret. Agrū etiā quem praelio victis Iudeis
 abſtulerant, quā latē inter Gittam & Acca-
 ronē patet, armis recepit. Reliqui verō Chana-
 nai pacem eo tempore cum Iſraēlitis habebant.

Quomodo Samuel deficientibus per etatē viribus
 rerū adminiſtrationē filijs ſuis cōmiſit. C. III.

Samuel autem rebus populi compoſitis, &
 iuridicis conuentibus per certas vrbes inſti-
 tutis, ipſe ſingulis annis bis eas obibat, & iura

reddebat: multoq; tēpore hanc precipuam curam habuit, vt patrijs legibus Respub. administrare-

III. tur. Deinde senio grauāte, vt cōsuetis munijs
I. R. 8 sufficere nō posset, filijs suis principatū & curā Reip. tradidit: quorū seniori Iohel, iuniori Abia, nomen erat: mādauitq; vt alter in Bethelis, alter in Bersabe ius diceret, partito populo, & sua cuiq; iudici parte attributa. In his manifestum exemplum exhibitum est, nō semper patribus similes nasci filios, sed interdum ex malis bonos, sicut tunc cōtra ex bono mali prognati sunt. Relictis enim paternis institutis diuersissimā viam ingressi, muneribus corrupti iustitiam opprimebant, & in iudicando non tam veritatis quā lucri respectum habebant: solutiq; in luxum ac delicias, tum Dei voluntatem, tum patris contemnebant, cui nihil magis erat cordi, quā vt in populo iustitia rigeret quammaximē.

Quod populus offēsus Samuelis filiorum moribus, regem sibi dari postulauit. C.III.

Populus autē vidēs Rempub. cura & diligentia prophetæ optimē constitutā, labefactari per filiorū eius impotentiā, vehemēter offensus ad patrē cōcursum fecit, qui tum habitabat in vrbe Ramathia: & commemoratis filiorū eius iniquitatibus, quodq; ipse iam senio debilis, more solito praeesse administrationi rerum non posset, obnixē precabatur vt regem aliquem declararet, qui toti genti cum imperio præsit,

& c.

& à Palæstinis illata toties iniuria pœnas debi-
 tas exigat. Hæc populi voluntas vehementer IIII.
 Samuelem contristavit, qui propter imatam iusti-
 tiam non amabat regiæ potestatem ut nimiam.
 Valde enim optimatum gubernatione delectaba-
 tur non aliam ad felicitatem populi conducibiliorem
 existimans: adeoque res hac hominem sollicitum ha-
 buit, ut nec cibum nec somnum præcura caperet,
 sed per totam noctem se in lecto versaret, multa in-
 terim animo volutans. Sic affecto Deus se vide-
 dum præbuit, consolatus eum ne postulata populi
 agre ferat: dicens, non tam ad ipsum pertinere
 hanc contumeliâ, quam ad se, quæ nolint sibi so-
 lum esse regem: idque moliri cepisse iam inde ex quo
 primum ope sua ex Aegypto sunteducti. Verum
 non multo post futurum est, inquit, ut eos consilij hu-
 ius sermo pœniteat: quando nec factum infectum esse
 poterit & ipsi suam erga me æquè ac te ingra-
 titudinem dammabunt. Nunc iubeo te eis creare re-
 gem, quem ego designauero: idque prius quam fa-
 cias, præmonebis quantum malorum sibi ultro ascen-
 scant, protestaberis; eos te invito ad mutatio-
 nem status in deterius properare. His auditis Sa-
 muel, mane convocatis Iudeis, declaraturum se illis
 regem promissit, addens velle se primum indicare, qua
 erunt sub regibus ferenda, & in quâvis incômo-
 ditatibus erit viuendum. Scitote ergo primum,
 quod à vobis abstrahet vestros liberos, & alios
 aurigas sibi facient, alios equites, & satellites,

& cursores, & tribunos ac cēturiones: & alios
 item opifices, armorū suorū ac curruū, aliorumq;
 instrumētōrū fabros: praterea villisos, agrorum
 suorū & aratores, & vinearū fossiores: & nihil
 est quod nō cogētur facere more mācipiorū quā
 pecunia parātur. Filias quoq; vestras faciēt sibi
 vnguētarias & culinarias, & panificas: & ad
 alia ministeria cōpellent, quā ancilla necessariō
 verberū formidine obeunt. Possessiones etiā ve-
 stras vobis ablatas eunuchis suis & satellitibus
 donabunt, & pecorū greges vnicuius ē suis lar-
 gientur: & vt cōpendio dicā, seruiētis vna cum
 omnibus vestris regi, nō secus atq; domestici eius
 famuli: cūq; haec omnia patiemini, veniet vobis
 in mentē huius meae praedictionis, & poenitentia
 tacti supplices Dei miserationē implorabitis, vt
 vos a regibus liberet. Verū ille nō admittet eas
 preces, sed repulsos sinet dare poenas inconsultae
 temeritatis. His praemonitionibus multitudo erat
 surda, nec à proposito dimoueri poterat, cōtem-
 ptis omnibus quae Samuel in rē eorū afferebat:
 sed vrgebat obstinatē vt missa futuri cura re-
 gem crearet: quandoquidē nisi regis ductu vin-
 dicare se de inimicis gentibus non valerent: nec
 esse absurdum, si cum finitimi omnes regnētur,
 & ipsi eandem Reip. formam accipiāt. Samuel
 verò videns se praedictionibus suis parum profi-
 cere, sed pertinaciter eos in sententia manere:
 Nunc, inquit, abite domum quisq; suam, & cum
 tempus

semper erit accersam vos, quam primum cognovero. quem vobis regem Deus dare velit.

Satis iubente Deo rex declaratur. CAP. V.

ERat quidā ex tribu Beniamide, vir bene natus & laudatis moribus, nomine Cis: huic erat filius, nomine Saulus, egregia tum statura, tum specie, quibus respondabat & animus. Hic Cis cum eximias asinas, quibus præ ceteris iumentis delectabatur, à reliquo grege aberrantes amisisset, filium cum vno famulo ad eas quarendas misit. Qui cum perlustrata sua tribu eas non inuenisset, ad alias venit: & cum nusquam cõparent, decrevit redire, ne patri solitudinis causa fieret. Et dum non longe à Ramatha oppido iter faciunt, famulo admonente habitare ibi prophetā veridicū, cumq; omnino consulendū esse: sic enim scituros quid actū esset de asinis: respondit, nihil se habere quod mercedē diminutionis daret: iam enim viaticū esse consumptū. Et dicente famulo, superesse quadrantem sicli, eumq; dari posse (nesciebant enim prophetā mercedes non accipere) itum est ad illum: inuentisq; circa portā virginibus aquatū euntibus, interrogāt ubinā sit prophetæ domicilium: qua indicatis adibus, iubent properare prius quam eat ad cœnam: præbere enim eū epulā, & nihil esse in mora nisi ut ille primus accūbat. Samuel autē hac ipsa de causa conuiuias vocauerat. vā pridie cum per totā diē oratus esset Deus, ut certiorē se redderet quem

creaturus esset regē, in crastinum se id facturum pollicitus est: circa eādē enim horā missurum se Beniamitā quendā iuvenē. Quam ob rem sedebat in solario, expectās præsinitum tempus, quo peracto ad cenā se cōferebat. Cumq; Saulum offendisset. Deus inspiravit ei, hūc esse futurū principem. Saulus verō accedens eum, salutatū prius rogat ubi propheta habitat: hospitē enim se hoc ignorare. Cumq; ille respōdisset, se eum esse, et ad cenā duceret, dicēs non asinas tantū quas quæreretur saluas, sed omniū omnia bona in potestate eius fore: Supra spē, inquit meam sunt ista domine: neq; enim ea est mea tribus quæ reges proferat, & familia mea humilior est alijs familijs: tu verō ludis me, & maiora quā pro mea conditione loqueris. Propheta autē deductū eum ad cōuiuium accumbere fecit, & famulū supra alios vocatos: erant hi septuaginta numero: iussitq; ministris ut Saulo portionē regiam apponerent: cumq; iam hora dormiēdi adesset, alij quidē surgētes domum quisq; suā reuertebantur. Saulus verō apud prophetā cum famulo pernoctavit & cū primū dies illuxit, Samuel excitatū eum in viā deduxit. Postquā autē egressi sunt urbē, monuit ut famulo pcedere iusso, ipse paulisper subsisteret: esse enim quod sine arbitris

2. Regum illi vellet dicere. Tum Saulus famulum ablegat,
 10 & propheta deprompta lecytho caput iuuenis oleo perfundit, simulq; regem salutā, Deum ei benig

honorem hunc ratū facere dicens, pro tutela Hebraeorū, quorū iniurias bello Palaestinus illato vl cisci debeat. Hæc ita fore hoc argumēto cognoscere poteris: In hoc itinere offēdes tres homines religionis ergo tēdētes ad Bethela: quorū primū videbis ferre tres panes, secūdū hædum: hos tertius sequetur utrē vini baiulās. Hi tibi comiter salutato dabūt panes duos, & accipies. Inde venies ad Rachelis monumētum, vbi occurret tibi qui nūtiat inuētas esse asinas. Inde pgressus ad oppidū Gabatha, in cœtū prophetarū incidēs: & correptus diuino spiritu, vnā cū illis pph: tabis, vt quotquot hæc viderunt, attoniti miraculo dicant, vnde hæc felicitas Cisi filio? His signis visis certo scito Deū esse tecū, & saluta patrē tuum & cognatos. Venies autem Galgala, me accersente, vt pro his Deo pacificas hostias immolemus. His prædictis dimisit iuuenē: & quicquid prædictū est occurrit ei in hoc itinere. Postquā autē domū redijt, percōtāte cognato suo Abenaro, quē præ cæteris diligebat, quō successisset pegrinatio: nihil illū celauit, ne hoc quidem, quod apud prophetā fuisset, & ex eo cognouisset inuentas esse asinas: de regno tantū tacuit, ne ea res vel credita inuidiā, vel nō credita vanitatis opinionē ei cōtraheret: quāuis enim & amicus esset & cognatus, tutius tamē ac consultius arbitratus est silētiū, reputās credo humana natura infirmitatē, quod nemo cōstans in amore, sed

etiāmsi

etiamsi manifesto diuino suffragio felicitas contingat, tamē alios sibi praeferri iniquē et inuidē ferunt. Porro Samuel populum in oppidum Masphatim conuocat, & cum frequētes adesse videret, in hanc sententiā alloquitur. Hec iussu me dominus suo nomine ad vos perferre. Ego vos in libertatē vindicaui, primum Aegyptiorum seruos, deinde à vicinis regibus toties victos ac subiugatos: pro quibus beneficijs hanc mihi gratiā reponitis, quod abrogato mihi quantum in vobis est imperio, quasi nesciatis vtilissimū esse homini à Deo regi, vnū ē vestro numero digniorē existimatis, qui vobis praesit: qui subditis tanquā pecudibus p̄ sua libidine vtēs, quilibet in quēvis licere sibi vult: nō enim fieri pōt, vt homo erga hominem sic affectus sit, quēadmodū ego erga à me ipso cōditū. Eia quādo plus apud vos potest temerarius animi impetus, quā vel religio, vel beneficiorū memoria, digeratur multitudo p̄ tribus & familias, & fiat sortitio. Quo facto Beniamitica tribus fors exiit: dein familiarū nominibus in vrnā cōiectis: Metri familia fors obuenit: postremò cū viritim sortitio fieret Saulo Cisi filio regnū sortito obtigit. Iuuenis verò qui hoc p̄scribat, abdiderat se, videri volēs inuitus ad regnū accedere. Tanta fuit praeditus modestia simul et tēperantia, vt cū pleriq; vel modica felicitate potiri vix sui praelatitia sint cōpotes, & omnibus se ob oculos ingerat: hic tot populorum

rex

rex declaratus ac dñs, non modò non obſtètareť
 ſe, verũ etiã è ſubditorũ cõſpectu ſubduceret, vt
 nõ abſq; negotio poſſet inueniri. Cumq; nuſquã
 cõparente Saulo omnes eſſent ſoliciti, haſitantes
 quidnã fieri oporteat, propheta precibus Deum
 appellat, vt latebras indicet, deſideratũq; inue-
 nẽ exhibere dignetur. Quod vbi impetratũ eſt,
 mittit qui eũ adducãt: et poſtquã venit, in me-
 dio populi inuenẽ ſtatuiũ vniuerſis cõſpiciũ, vt
 qui humeris tenuis ſupra omnes excelleret, et ipſa
 ſtatura maiestate regiã pra ſe ferret. Tum pro-
 pheta: Hunc vobis Deus dat regẽ. cõtēplamini
 quantũ omnibus praminet, & quã ſit hoc ho-
 nore dignus. Cumq; populus acclamaret, Vinat
 rex propheta cõſcriptis in libro omnibus quæ il-
 lis ſub regia dominatione erãt enẽtura, recitauit
 ea populo reges praſẽte, et librũ in tabernaculũ.
 Dei reſpoſuit, vt eſſet apud poſteros prædictio-
 nis ſua monumentũ. His ita perfectis, dimiſſoq; pa-
 pulo, ipſe reuerſus eſt Ramatha in patriã. Sau-
 lum verò in natale oppidũ Gabatha redeuntẽ
 multi boni viri comitabãtur, vt nouo regi debi-
 tum officiũ præſtãtes. Sed plures mali & factũ
 hoc eorũ vitio vertebãt, et ipſi cõtēpto rege nul-
 lis vel muneribus vel obſequijs gratiã eius do-
 mereri conabãtur. Mẽſe autẽ poſt acceptũ re-
 gnum elapſo, exortũ cõtã Naaſen Ammanita-
 rum regẽ tellũ apud omnes ex aquo autoritatẽ
 illi parauit. Hic enim diu Iudeis vltra Iordanẽ
 habã

habitātibus infestus, postremò cū magno & forti exercitu regionē ingressus, vrbes eorum subiugare cepit: nec cōtentus libertatē in præsens abstulisse, vt omnem rebellādī materiā in futurū adimeret, tā vltro deditis, quā vi subactis dextrū oculum eruebat: vt quoniam scutum sinistro prospectum negat, omnino inutiles bello fierent. Hoc modo tractatis trans amnem incolentibus in Galadenā exercitum duxit: & castrametatus ad primariam regionis urbem, cui nō est labe, oratores eō misit, qui cōditiones offerrent, vt aut deditione facta dextris oculis orbentur vt alij: aut internecionē hominū & oppidorū excidium expectent: eligerent ipsi vtrum mallent parvā corporis particulam decidere, an in omnium facultatū simul & vitæ discrimē venire. Tam ancipiti optione territi Galadeni, nec hostile responsum dare ausi sunt, nec paccatum: sed inducias septē dierum petierūt, vt missis ad consanguineos nuncijs postularent auxilium: & si impetratum fuerit, bellum gerant: sin minus, promittebāt se deditionē facturos quatenq; conditione hosti liberet. Naases autē qui Galadenos contemnebat, non grauatim inducias dedit: permisis vndecūq; suppetias implorare. Qui euestigio per omnes Isrāelitarū vrbes nuncios dimiserunt, significantes se minus Naasis in extremam desperationē adductos: sed quocūq; illi venirēt tantundem metus quantū mororis afferebāt, vt

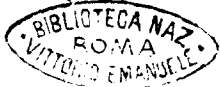
nemo

nemo se mouere auderet. Caterum cum ad regiã quoq; venissent, et ibi etiã populus sicut in alijs. oppidis afficeretur, nihil aliud quã mœrës, Saulus rure domũ reuertës, & animaduersa mœstitia populi, scitatus satim salua res essent, & qua noua causa tristitia: ex nuncijs omnia cognouit. Mox percitus diuino afflatu, ire eos iubet, & Iabesenis referre, se tertia die venturum auxilio, & ante Solem exortum hostes profligaturum, vt exorians Ammanitas fusos ac fugatos, miseros vero ciues periculo exemptos inspiciat: atque his mandatis, aliquot ex eis retinuit, quibus itineris ducibus vti decreuerat.

Sauli victoria contra Ammanitas. C. A. P. V. I.

VOlens autem pœna formidine populum ad I. Reg. 12
Ammaniticum bellum excitare, quo celerius conueniret, boum qui fortè ab opere veniebant neruos succidit, idem passuros minatus quã postridie cũ armis ad Iordanẽ non afforèt, secuturi quocunq; ipse ac propheta ducerèt. Eo metu factũ est, vt cum omnes ad præfinitũ tẽpus præsto essent, recësitis apud Balam oppidum copijs, inuenirentur septingẽta milia confluxisse, absq; tribulada: quæ sola ammanit l. x. x milia. Transgressus dein Iordanem & decem schanorũ spatiũ nocte vna emësus, ante Solis ortũ quod destinarat puenit: & diuiso trifariã exercitu, vndiquaq; hostẽ nihil tale expectatẽ aggredit: et acriter pugnãdo ingenti strage edita inter ceteros Naasem

Naafen regē occidit. Hæc victoriā Sauli nomen apud omnes Hebræos inclytū reddidit, fama longē lateq; fortitudinē viri celebrāte. Si qui enim erāt qui prius eum cōtemnerēt, tunc mutata in diuersum opinione nullo nō honore dignū prædīcabant: nam non contentus Iabesenos seruasse, in Ammanitarū regionē irruptione facta totā vastauit, & ditato ex prada exercitū gloriose domum reuersus est. Populus verò nimio gaudio gestiens, placebat sibi quod talē regē esset nactus, & illis qui inuile fore dixerāt insultabat, rogī tās ubi nūc essent istī cōtemptores, & ad supplicium eos deposcens: & alia multa iactabat, ut solet multitudo, quoties in aliqua felicitate constituta cōtra autorū eius aduersarios irritatur. Saulus interea studiū quidē ac beneuolentiā eorum collaudabat, sed iureiurādo affirmauit non passurū ut quisquā ē consanguinea multitudine tam festo die rapiatur ad supplicium. Periniquum enim esse victoriā à Deo datā civili sanguine polluerē: sed magis decere ut possitis odijs diē epulis ac hilaritate trāsfigāt. Post hæc Samuele monēte opus esse alterni comitijs per quæ Saulo rata fiat regni possessio, cōuētus sit apud oppidū Galgala: ibi rursum inspectāte tota multitudo propheta. iuxta Saulū sacro oleo atq; iterū regē cōsaluauit fecit. Ita factū est ut mutato reip. statu regia dominatio introduceret. Sub Moysē enim & discipulo eius Iesus, qui tū exercitū cū imperio p̄fuit, optima

optimates rem administrabāt: post cuius mortē
oēto decem annis populus sine summo magistra-
tu vixit: deinde rursū ad pristinā regiminis
formā redierūt, qui belli gerēdi sciētia & forti-
tudine praeclleret, supremū iudicē constituendo:
quamobrē totū hoc tēpus, quo talis status dura-
uit, appellauerūt Iudicium. Samuel autē prophe-
ta priusquā comitia dissoluerētur sic est allocu-
tus populum: Adiuro vos per maximū Deū, qui
vobis optimos illos fratres Moysen & Aaronem
misit, & patres vēstros ex Aegypto eduxit, vt
absq; pudore ac metu omniue affectu alio, libere
dicatis, nūquid cōtra ius & equū fecerim, vel
propriū lucri cupiditate, vel in alterius cuiusquā
gratiā. Coarguite me si cuius vituliū aut ouē, aut
aliud quid tale accepi: cū tamē huiusmodi mu-
nuscūla quae in quotidianū victū cedunt, ab vl-
tro dantibus sumere, vitio verti nō soleat: aut si
cuius iumento ad meas necessitates vsus sum: in
his & similibus, si quē offendi, nūc rege prae-
sen- te dicite. Acclamātū est vno ore, nihil tale eū fe-
cisse, sed sancte & iustē principatū gessisse. Tū
ille, Gaudeo nullas esse vestras de me querelas, at
ego habeo nōnihil quod conquerar, si vera loqui
licet: quae tamē iniuria magis ad Deum attinet,
quē certē hoc factō valde offendiistis, quōd aliū
regē poposciistis: oportebat enim vos meminisse, I. Reg. 7
quōd auius vēster. Iacobus, l. x x. solis homini-
bus vēstri generis comitatus, fame coactus in
x Aegyptum

- Aegyptū deuenit. Cūq; ibi in multa milia propagata esset eius progenies, eaq; graui & contra meliōsa seruitute ab Aegyptiis premeretur, inuocantibus vestrīs partibus, absq; ullo rege Deus tantā multitudinem eripuit, missis in hoc Moyse & Aarone fratribus, qui vos in hanc terrā induxerūt, quam nunc possidetis: & tamē post talia beneficia non semel prodidistis verā pietatem ac religionē, Nihilominus subiugatos ab hostibus liberauit, dum eius ope vicistis primū Assyriorū potētā, deinde Ammanitarū ac Moabitārū, & postremō Palaēstinos: atq; hac omnia confeciistis non regum auspicijs, sed ductu Iaphtha & Gedeonis. Quae igitur dementia vos impulsit, vt deſectantes imperium Dei, sub rege esse malētis? Gessi tamen vobis morē, eo declarato, quem ipse elegit. Vt autē manifestē sciatis Deum vobis iratum, nec ei placere in regnū versam vestrā rempublicam, dabo euidentē signū diuinitus, Qualem enim nūquā quisquā aſtatis medio vidit in hac regione tēpeſtatē, talem nūc impetrabo à Deo, quae verbis meis fidē astruat. Vix ea factus erat, cum tanta vis tonitruū ac fulgurē & grādinis ingruit, vt attoniti extremaq; timentes faterentur se peccasse, & per inſcitiam in hunc errorem prolapsos, rogarentq; prophetā vt paterno affectu eos cōplexus, in gratiam Dei placati reponeret, & quemadmodū aliorū antea, huius quoq; peccati veniam impetraret. Pollicitus est ille ro-
- gaturus

gaturum se pro eis Deū, & exoraturum: simulq;
consiliū dedit, vt probi ac iusti esse perpetuū
studerēt, nec vnquā obliuiscerentur, in quantas
clades & calamitates ob neglectū virtutū inci-
dissent. meminissent præterea prodigiorum Dei.
legumq; per Moysen latarū, si carā haberent vel
suam ipsorū vel legis incolumitatē. Quod si hæc
negligerent, prædixit grauē ultionem tam ipsis
quā regi non dī fore: atq; ita denuo confirmato
in regno Saulo, conuentum missum fecit.

Palæstini Hebræos bello aggressi vincun-
tur.

CAP. VII.

R Ex autem delectu habito, cōscriptisq; tri-
bus milibus, duo milia sibi voluit esse sa-
tellitium, cum quibus ad habitandum Bethela se
contulit: reliquos Ionathæ filij satellites esse ius-
sit, quem misit in Gabam: ille verò expugnavit
castrū quoddam Palæstinorū non longe inde di-
stans. Qui enim Gabam tenebāt, perdomitis Iu-
dæis arma ademerunt & occupatis opportunis
locis præsidijs ea cōmunierūt, & omni prorsus
ferri vsu eis interdixerūt. quamobrem si quādo
agricolis opus esset aliquo ferramento, puta vo-
mere aut ligone, aut alio ad colendū agrū neces-
sario, à Palæstinis instrumētū erat petēdum. Vt
verò audierūt expugnatū castrū, indignati &
nō ferendā contumeliā dictitātes, armāt contra
Iudæos trecenta milia peditum, currū triginta
milia, equitū sex milia, & castra metati sunt.

2 2 ad

ad oppidum Machmam. His cognitis rex Saulus profectus est Galgala: & dimissis praconibus per totā ditionē edicit, vt qui saluā vult libertatem populi, cōtra Palaēstinos arma capiat: dissimulās interim eorū potētīā, & negās tales esse vt timeri debeat. Sed vbi certō cōpertū est maxīmū esse hostiū numerū, metus oēs Sauli subditos occupat, & pars in speluncas ac loca subterranea se abdūt, plures verò vltra Iordanem fugiūt. quae Regio à Gadus & Rubeli tribubus tenebatur, Saulus autē accersit prophetā, vt de cōmuni cōsilio res gcratur. Ille renūtiat, debere eū eodē loco manentē comparare victimis: se enim post septē dies vēturū, vt immolatis sabbato victimis, cū hostē pralio decernatur, At ille expectauit quidē quātū propheta iusserat, sed nō per omnia fuit obediēs. Cū enim cūctari prophetam cerneret, & se paulatim à militibus deserui, victimis ad altare obtulit. Cūq; nūtiatū esset prophetā aduentare, honoris causa obuiā ei prodijt. Ille malè factū dixit, quod neglectis suis mādatis, se absente preces & sacrificia quae Dei voluntate faciēda erāt pro populo temere occupasset. Saulo verò excusante, expectasse se ad statutum dierū numerū: sed cū milites audito hostē relicta Machma petere Galgala, metu se desererēt, necessitate cogēte properasse ad sacrificiū, Cōsultus, inquit propheta, fecisses, si mihi paruisses, & praenimia festinatione Deū, cuius ego mētra

interpres

interpret sum, nō cōlēpsisset: nā per obedientiā et
 tibi diuturnitatē regni, & posteris successionem
 parare poteras. Ita Samuel offensus regis facto
 domū est reuersus, Saulus autē cū sexcētis tantū
 militibus et Ionatha filio venit in urbē Gabao-
 nem: horū maior pars non erat armis instructa,
 quōd ea regio nec ferrū haberet, nec armorū fa-
 bros, quod cura Palæstinorū cantū fuisse dixi-
 mus. Hi diuiso trifariā exercitu, per totidē vias
 regionē Hebraorū ingressi omnia populabātur,
 spectāte Saulo rege cū filio, nec valēte prohibere
 hostē, propter suorū paucitatem. Occupauerant
 enim collē quēdā cū pōtifice Achia, qui fuit vnus
 ex Elis pōtificis posteris, & vidētes suorū res im-
 pūnē agi & ferri, grauit̄ augebātur quōd in se
 nihil esset presidij. Filius verō Sauls cū armi- I. Reg. 14
 gero suo cōspirat, vt clam ingressi castra hostiū
 tumultū aliqūē et trepidationē in eis excitaret:
 et famulo om̄nē operā in quēuē enētū pollicēte,
 etiā si mori oporteat, soli ā colle descēdētes ver-
 sus hostiū castra iter faciūt: ea sita erāt in loco
 prærupto, qui tribus angulis in lōgū excurrēbas,
 rāpe circūquaq; cincta, ceu minimēto cōtra in-
 sultus hostiū. Quapropter negligētius custodie-
 bātur, quia propter naturā loci nō solū ascēdere,
 sed ne accedēre quidē tutū videbatur. Ergo post-
 quā eō accesserūt, Ionathas cōfortabat armige-
 rū ad hostē aggrēdiendū, Si nos, inquit, viderint,
 iusserintq; ascēdere, omen victoriæ accipiendū est:

quod si tacuerint, neq; nos vocauerint, reuertamur. Cumq; propius ad hostilia castra accederet appetere iam die, Palaestini vbi hoc viderunt inter se dicebant: Ex antris & cuniculis prorepunt Hebraei: deinde Ionatha, cū armigero inlambant, Venite huc daturi poenas audacia. Quam vocē Sauli filius cupide arripies, vt indubitātū omē victoria, tunc quidem recessit è loco in quo cōspecti fuerant, sed ex alia parte ad rupē accedentes propter sitū incustoditam, magno labore difficultate loci superata euaserunt ad hostē, aggressiq; sopitos viginti ex his interfecerunt, & totū exercitū stupore ac consternatione replerunt, vt abiectis armis in fugam se daret. Pleriq; verò nō noscitate inter se, quod ex multis gētibus cōflati essent, pro hostibus se inuicē invadebāt: & cū nō putaret duos tantū Hebraeos in castra penetrasse, mutuo Marte cadebāt: quidā metu vulnerū in precipitia aut ipsi ruebāt, aut resit in turba tumultuante, alij ab alijs protrudebātur. Cumq; renūtiatū esset regi per speculatores tumultū esse in castris Palaestinorū, interrogauit Saulus, nū aliquis è suis abesset: & audito filiū cū armigero abesse, iubet pōtifice sumpto sacerdot ali habitu de futuro vaticinari. Quo respondere victoriā Deū & hostiū cladē promittere, ducit milite in Palaestinos, & perturbatos adoritur, iā ante ipsos inter se depugnātes: quo audito, qui ante in speluncas & subterranea se abdidi

abiderāt, & ipsi prorūpētes militibus Sauli se
 agglomerāt: iamq; ad decem milia creuerāt, ho-
 siemq; tota ea regione palātem infectabātur. Ibi
 rex siue nimio gaudio parū sui copos, quod diffi-
 cile sit eximiā felicitatē moderato animo ferre,
 siue per inscitā, dignū quiddā reprehensione ad-
 misit. Volēs enim meritis pœnas à Palæstinis ad
 satietatem repetere, diris deuouit eñ, quicūq; in-
 termissa cade ante noctē cibū caperet, nolēs an-
 te tenebras insequendi & cadendi finem facere.
 Paulo pōst cū delati essent ad quandam sylvam
 Ephremitica tribus refertam apibus, filius Sauli
 qui non exarduerat patris imprecationes, easq;
 cōsensu populi ratas habitas, fauū fortē nactus
 expresum inde mel edebat: & monitus quod pa-
 ter additis execrationibus interdixisset ne quis-
 quā cibū anteq̃ solis occasum sumeret, edere quidē
 destitit: negauit tamē rectē id à patre factū: ma-
 iore enim vi & alacritate hostem persecuturos
 fuisse, si corpora cibo recurauisset, & lōge plures
 affecuturos fuisse ac trucidaturos. Itaq; cæsis Pa-
 læstinorū multis milibus, sub vespērā demū eorū
 castra diripiunt: & inter ceterā prædā magnā
 pecudū copia reperta mactant, carnibusq; non-
 dum à cruore purgatis vescuntur: quod ē vesti-
 gio regi à scribis renuntiātū est, vulgus militū
 in Deū peccare, & carnes etiā tum cruentas co-
 quere ac edere. Tum Saulus iubet saxū grāde in
 medium prouolui, edicitq; ut super illud pecudes

ingulēt, néue carnes cū sanguine comedant: quia factū hoc Deo displicet. cui edicto cum oēs parē-
rēt, statuit ibi altare, & impositis victimis ho-
locautoma Deo incēdit: idq; altare omniū primū
à Saulo extructū est. Cumq; eadem nocte prius-
quā vires & animos resumerent, hostium reli-
quias vellet conficere, & miles hand grauatim
imperata faceret, magnā prae se ferēs alacrita-
tē, accito pōtisice iubet eū diuinā super hoc vo-
luntatē querere, an sibi reliquū hostilē exercitū
delere permittatur, Pōtisice verò negante Deum
respōsum velle reddere: Nō temere est, inquit rex,
hoc Dei silentiū, qui antehac vltro solebat quid
facto esset opus cōsulere: sed oportet aliquod la-
tens in nobis peccatū esse, quo offensus tacet. Sed
iuro per eum ip̄sum, quod etiā si filius meus Io-
nathas peccatū id cōmisset, vt Deum placē, ca-
piti poenā ab eo exigā, nō secus quā si de quo-
uis nihil ad cognationē meam pertinente suppli-
ciū sumendū sit. Tum acclamāte multitudine vt
hoc faciat, vniuersos confestim in vnū locū sta-
tuit, & ipse cum filio seorsum stans, sorte depre-
hēsurus quis in culpa sit. cumq; fors Iona' hā in-
dicaret, interrogat quid fecisset, & cuius pecca-
ti sibi esset cōsciū, Tum ille, Equidē pater, nihil
aliud scio, nisi quod heri dñ hostē persequor edi-
cti tui nescius de fano degustavi, Saulus verò iu-
rat se eum occisurū, pluri quā genus aut natu-
rā aut affectus, insurandum faciēs. Ille ne prae-
senti

Senti quidē periculo territus, magno ac generoso animo se præbuit, Nihil, inquit, deprecor pater. Libenter enim hanc mortē fero, quæ te religione soluat, dum prius tam magnificā victoriā videre contigit: maximum enim mihi fuerit solatiū, Palæstinorum insolentiā ab Hebræis esse perdomitā. Hac iuuenis indole omnis multitudo ad dolorem & miserationē flexa est, iurantq; nō laturos se ut occidatur Ionathas, autor tam luculenta victoriæ: atq; ita iuvenē irato patri eripit, & vota Deo faciunt ut ipsam immunē à peccato faciat. Saulus victor domū reuertitur, caesis circiter sexaginta milibus hostium. Feliciter deinde regnavit, & contra finitimos Ammanitas & Moabitas, Palæstinosq; & Idumæos ac Amalecitas, & regē Oba multas res gessit prospere. Habuit autē liberos mares tres, Ionathā, Iesum, Melchisum. Filiae fuerunt ei Merob & Michael. Copiarum imperium dedit patrueli Abenaro. Is Neri fuit filius, Nerus verò & Cui Sauli pater germani fuere Abelie filij, Abundabat autē & equitatu & curribus, & cū quocunq; hoste congressus semper victor reuertebatur, ita ut Hebræorū res ad felicē statum perduceret, & potentiam eorum in tantum auxerit, ut omnibus finitimis essent formidabiles: ex iuventutis verò numero robore ac specie præstantissimum quenq; in suum deligebat satellitium.

Victoria Sauli cōtra Amalecitas. CAP. VII.

Σ 5 Samuel

VIII. I. Reg. 15. **S**Amuel autem ad Saulum veniens, ait se ad
Sulum missum à Deo, ut eum commonface-
ret, electione Dei ceteris eum in regno praelatū,
atque idcirco par esse ut ei morem gerat in omnibus:
quandoquidem ipse præsint populis, Deus autem
& regibus & ceteris rebus omnibus. Hac igitur,
inquit, sunt mādāta domini: Quoniam Amalecitas
Hebræos in deserto multis affecerunt iniurijs,
dum egressi ex Aegypto in eam quam nunc
tenent regionem proficiscuntur, oportet iusto bello
in eos vindicare, & deuictos internecione delere:
scireque in omnem sexum ac aetatem, & has illis
pro iniurijs patribus olim illatis penas repēdere:
ac ne iumentis quidem alijsque pecudibus parcere,
aut inde quicquam prædæ nomine usurpare, sed
omnia Deo sacra esse, ut iuxta Moysis præceptū
Amalecitarum nomen è rerum natura deleatur.
Pollicitus est Saulus facturum se omnia: & ra-
tus obedientiam in hoc consistere, si non pareret
tantum, sed etiam quā celerrimè mandata
exsequeretur: confestim omnes undique copias
contrahit, & recensito apud Galgala milite,
absque tribu Iuda circiter quadringenta milia
comperit, quæ tribus ex suo tantū delectu præ-
buit triginta milia. Saulus autem Amalecitarū
terram cum exercitu irrumpens, pluribus locis
insidias circa torrentem disposuit, ut non solum
marte aperto eos infestaret, sed ex improviso
etiā per vias circumuētos opprimeret. Postremo
magno

magno praelio in fugam versos nō prius persequi
desistit, quā ad unū omnes ferro tolleret. Quod
opus posteaquā ita ut diuinitus prädictum fue-
rat successit, oppidatim bellum circumferre cœ-
pit: quorum aliquot machinis, alia cuniculis &
operibus, nonnulla fame, siti, alijsq; modis cū ex-
pugnasset, vsq; ad mulieres & pueros cadibus
gratiatus est, nec crudele nec inhumanū hoc ra-
tus: primum quod in hostē sciret, deinde quod
iussu Dei, cui non parēre periculosum est. Cœpit
etiam regem hostium Agagum, cuius magnitu-
dinem ac pulchritudinē corporis miratus, serua-
re eum decreuit, idq; non ex Dei sententia, sed
victus affectu proprio, inconcessam miserēdi li-
centiam suo periculo sibi vsurpans. Deus enim
ita Amalecitas oderat, ut ne infantibus quidem
parceret, quos natura ipsa miseratione ceteris
digniores esse voluit. Saulus autē regem ipsum
hostiū, & malorū omnium Hebræi autōrē ser-
uauit, pluris eius formā quā Dei mandata fa-
ciens. Hoc eius peccatū imitatus est mox popu-
lus: & ipsi enim iumentis ac pecoribus peperce-
runt, in prædam cōtra Dei mandatū abactis: pe-
cunias etiā ceterasq; opes diripuerūt, nihil per-
dentes nisi contemptibile. Itaq; deuictis omnibus
à Pelusio, quæ vrbs est in Aegypti finibus, vsq;
ad rubrum mare, totā eam regionē. Saulus va-
stauit, sola Sicimitarum gente intacta, qui in
Madiana terra meditullio habitant. Hos ante
belli

belli principiū admonuit per nuntios, vt secederēt, ne uires suas cū Amalecitarum rebus miscerēt, ne ex eo bello & ad ipsos cladis aliquid perueniret. Studere enim se eorū incolumitati, propter cognationem qua illis cum Raguele Moysis
 I x. socero intercedebat. Atq; ita Saulus, ac si nihil esset pratermissum ex ijs, quæ propheta iuxta Dei voluntatem de bello gerēdo mādauerat, sed omnia fuissent ad vngū obseruata, letus victoria domū reuertitur. Deus autē offensus est quòd regi erat parcitum, & quòd populus pecudes in prædam verterat, cum ipse neutrum permisisset. Iniquum erat cuius ope victoria cōtigisset, eius mādata cōtemni, etiam si is mortalis aliquis rex fuisset. Admonēs igitur ea de re prophetā, ait se poenitere Saulum elegisse, qui nō curet iussa sua exequi, sed malit quicquid ipsi visum fuerit facere. His auditus Samuel vehemēter cōturbatus, per totā noctē suis precibus Deum Saulo conciliare conabatur. At ille quātūlibet à propheta rogatus veniā regi nō amittit, quòd non placeret peccata donari in gratiā deprecatoris: quæ non aliunde magis nascentur, quàm ex nimia eorum in quos peccatur indulgentia: qui dum lenitatis gloriā aucupātur, imprudētes maiore delinquēdi anīm offerunt. Postquam igitur Deus preces propheta nō admisit, & satis apparuit flecti eū nō posse, prima luce Samuel ad regē, Galgalis tū agentem, proficiscitur. Hunc quā primum rex vidit,

vidit, accurrens salutauit, dicēs se gratias agere Deo pro victoria, omniaq; iuxta voluntatē eius esse peracta. Tum Samuel, Qui sit igitur quod voces iumentorū & pecudum in castris audio? Respondit rex, populum hac ad sacrificia referuasse: sed gentem Amalecitarum internecione iuxta mandatū deletam, nemine superstite. Solum se captiuū adducere eorū regem, de quo ex propheta consilio se decreturum. Ad hac propheta respondit, Non sacrificijs delectari Deum, sed viris bonis ac iustis: hos autem esse qui voluntati & mandatis eius obsequuntur, nihilq; à se recte fieri putant, nisi quod iuxta eius precepta fiat. Contemptum enim eius consistere nō in non sacrificando, sed in non obediendo: & qui non obediunt, vnicūq; hoc & verum sacrificiū non offerunt, ab his Deum nec multas saginatus victimas, nec donaria ex auro argētoue fabricata vel postulare vel admittere: sed aduersari hac vt malitiæ magis, quàm pietatis argumēta. Contra qui id solum meminerunt quod ab ipso iussum est, & mori mallent quàm inde discedere, his delectari, ac ne victimas quidem ab his requirere, quod si etiā sacrificare aliquid libuerit pauperem honorem gratis ab his accipere, quàm à quocunq; alio vel ditissimo. Tu igitur, inquit, scito te in irā Dei incurrisse: cōtempisti enim: & neglexisti mandata eius. Nam quibus oculis putas eum inspecturū sacrificiū ex rebus perdit

perditioni destinatis, nisi forte idem esse putas, perire & immolari Deo. Quapropter expectabis amissionem regni, & huius potestatis, qua elatus contra auctorem tuæ felicitatis mandata eius neglexisti. Saulus autem fassus est se peccasse & malè fecisse, quod verbis propheta non parmisset: metu tamē coactū se id fecisse, quod non auderet militē praeda cupiditate accensum cohibere. Sed da veniā, inquit, et propitius esto: Canebo enim in posterū, ne in simile peccatum incidam, rogabatq; ut maneret tantisper, dum pacificas hostias pro se offerret. Ille verò qui prouidebat Deum, nulla flectendum victima, abire incepit.

Samuel ad Dauidem regiam potestatem transfert.

CAP. IX.

TVM Saulus retinere eum volens iniecit manū in pallium: & quia Samuel properantius discedebat, scissura facta est in vestimento: cumq; propheta dixisset, sic scindendum eius regnum, & peruenturum ad virum iustum & bonum: Deum enim in proposito manere, neque similem esse homini natura mutabili. Saulus fatebatur Deum sibi merito inensum, sed factum infectū fieri non posse. Rogabatq; saltē hoc honoris sibi haberet, ut Deum simul in præsencia populi adoraret. Fecit ei hanc gratiā Samuel, & una cū illo adoratū iuit. Post hæc adductus est ad eum Agag rex Amaleitarum: qui cū, O mortem inuaram, exclamasset, audiuit à propheta,

pheta, Quemadmodum tu multis Hebræorum matribus casis earum filijs lamenta. & luctum attulisti, ita equum est ut ipse matri tue matritiam afferas, iussitque eum ibidem in Galgalis interfici: ipse vero reuersus est Ramatham. Rex vero X. tum demum sentiens in qua mala offenso Deo peruenisset, ad Gaba regiam proficiscitur, quod nomen collem significat, nec post illam diem unquam in propheta conspectum venit. Samueli vero vicem eius moleste ferenti, Deus hanc curam mittere iussit, & assumpto sacro oleo Bethlema proficisci ad Iessæum Obedæ filium, & ex eius filijs eum ungere, quem ipse indicasset sibi regno dignum videri. Cumque propheta diceret vereri se, ne si Saulus hoc senserit, vel per insidias, vel etiam aperta vi perniciem sibi moliretur: iussus hac de re securus esse, ad dictum oppidum peruenit. Eo loci magno hominum concursu salutatus est, querentibusque aduentus causam sacrificatum se renisse dixit. Peracto sacro Iessæum ad epulas unum eum filijs convocat: visumque natu maximo eximia statura ac forma iuvene, conciebat inde hunc esse regnaturum. Sed hac parte non est assequutus Dei providentiam. Percontanti enim, an hunc iuvenem ungere deberet, quem ipse admiratus dignum regno ducebat: responsum est, non eadem spectare Deum quæ homines. Tu, inquit, visa iuuenis pulchritudine, iam satis dignum principatu existimas: apud me vero non eximia corporis formæ præ-

mium

miū est regnum, sed animi virtuti, & eum requiro qui hac sit perfectè excultus, pietateq; ac iustitia, obedientia & fortitudine animū exornatus. His auditis propheta iubet Iesseum filios omnes ostendere, moxq; & alij quinq; adfuerūt; horum nomina iuxta ætatis ordinem sunt hæc: Eliabus, Animadabus, Samma, Natbanaël, Raël Asanius. His quoq; visis, qui nihilo deteriores forma erant, propheta rogat Deum, quisnam ex his eligendus esset: & audito quod nullus, sei scitatur ex Iesseo, num quos præterea liberos habeat, Quo respondente, esse etiam vnum nomine Dauidem, qui curam gerat gregū: propheta iubet vt confestim vocetur, non enim licitum esse absq; illo sacrū epulum celebrari. Qui postquam accitus à patre venit, adolescens colore flauus, & martiū quiddam tuens, alioqui liberali specie: tum propheta ad patrem versus submissa voce, hic est inquit, quem regnare Deo visum est, & cum dicto accūbit, & proximū sibi adolescentē collocat ac deinceps patrē cum reliquis filiis. Depromit deinde sacrū oleum, quo deuotū Dauidem in aurem admonet, Deum ita velle, vt regnum in populum obtineat: præcipitq; vt iustitiā colat, & operā det ne vnquā à mandatis Dei discedat: Hæc enim pacto & regnum eius fore diuturnū, & familiā vniuersam illustre nomen consequuturam, Palestinos quoque ab illo subigendos, & cum quibuscunq; gentibus congressus

congressus fuerit, semper victorē rediturum, insignemq; inde gloriam tam sibi paraturum quàm posteris relicturū. Post hac mandata Samuel domum proficiscitur, simulq; numen deserto Saulo ad Dauidem commigrat: quo factum est vt hic concepto diuino spiritu prophetare inciperet, Saulus verò in morbum demoniacū incidere, ita vt prefocari ac strangulari videretur, nec aliam opem inueniret medici, quàm si quis peritus excantator adhiberetur: moueruntq; ubiq; in querendum, qui quoties rex à demone agitaretur, stans ad caput eius voce ac fidibus sacros hymnos caneret. Cumq; rex sine mora queri talem mādasset, quidā ex astātibus ait, se apud Bethlema vidisse filium Iessai, adolescentē liberali forma, & præter aliam honestam institutionem hymnos ad citharam canere doctū, ac ne militarium quidem exercitiorum rudem. Mittuntur ergo ad Iessaum abducluri Dauidem à gregibus, nuntiantq; patri, regem audita adolescentis tam forma quàm virtute, cupere ipsam videre. Paruit Iessaus, simulq; munera per filium regi misit. Cumq; venisset, confestim à rege admodum læto in satellitiū assumitur, in magno apud eum pretio habitus. Quoties enim à demone agitaretur. vnicum erat in excantatione remediū, & solus Dauid hymnos ad citharam accinens, regem ad sanam mentē reducebat. Impetratum est igitur à Iessao, vt filium apud regem degere

A pate

pateretur, quandoquidem tantopere eius præsentiā delectabatur.

Expediit noua Palæstinorum contra Hebræos.

CA. X

XI. **A** Liquāto autē post Palæstini cōscripto numero
I. Reg. 17. **A**merofo exercitu bellū Israelitis inferunt,
& castra inter Sochū & Axecū oppida metantur, nec Saulus cunctatus ducto in hostē exercitū effecit, vt prioribus castris relictis in munitiore quendā collē ē regione Iſraelitarum Palæstini se ciferrent, valle quadā inter vtrosq; intercedēte. In hanc ē castris hostiū descendit Gittæus Goliathus, vir prodigiosa statura, quatuor enim cubitos vno palmo superabat, vastos artus conuenienti armatura protectus. Thorax quinque milia siclorum pendebat, huic moli respondebat & galea & ocreæ: prægrandem etiam hastam non dextra gestabat, sed humero suslinebat, sexcentorū siclorum ferro cuius idatā: ponē sequebatur armatorū phalanx. Hic cum inter vtrāque acie cōstitisset, immanē voce sublata, Quid opus est, inquit, Hebræi ancipitem martis aleam vos subire? Date mihi aduersariū, & duorum periculo decernatur, penes vtros futura sit victoria: vt quorū miles succubuerit, alterius partis ingū ex pacto suscipiant: præstat enim vnum aliquē, quam totū exercitum in periculū adducere. Hac locutus retro ad suos reuertitur. Sequenti die rursum procedēs eisdem verbis est vsus, atq; ita per
quadra

quadraginta dies prouocare hostem prædictis conditionibus non destitit, stupente Saulo cum vniuerso exercitu: qui prodibant quidē in aciem sed à neutris initium pugna fiebat. Ad hanc expeditionem profecturus Saulus Dauidem remiserat. patri, contentus tribus alijs eius filijs, qui tum signa regia sequebantur, isq; ad gregum curam intermissam se receperat. Sed dum bellum ducitur magis quam geritur, missus à patre venit in castra, visurus quo in statu res essent, & fratribus necessaria portaturus. Interim Goliathus ex more progreditur, & iam insolentior exprobrat, ne vnum quidem esse inter Hebraeos qui in singulare certamē descendere audeat. Fortē tum Dauid cum fratribus colloquebatur de patre & rebus domesticis, auditisq; barbari conuijs grauiter commotus, se paratum dixit vt hostem excipiat. At Eliabus maximus fratrum obiurgat hominem, per imperitiam rerum supra quam etatē eius deceat ferocientē: addens satius esse vt ad patrem ac greges quā priuū reuertatur. Reueritus est Dauid fratrem, nihilominus apud alios milites professus est sibi nō deesse animum ad singulare pugna, ita vt celeriter ad regem de hoc sit perlatū: quare accitus & iussus quid vellet dicere, Nō est, inquit, rex cur abijciamus animos aut formidemus: Ego congressus cū hoste insolentiam eius cōpescam, & clatū ac ferocientem prosternā, & ex terribili deridendum

reddam: tãtoq; erit tua simul & tuorũ illustrior gloria, quod ab adolefcẽte magis quã virò hostis deuictus videbitur. Saulo verò laudante generosum eius animũ, nec tamẽ audente rem tantam tam tenera etati cõmittere: Non est, inquit, quod dubites, nam hæc Deo fretus polliceor, cuius fauorẽ iam non semel expertus sum. Quum enim paternos greges pascere, raptum agnũ ex ore leonis recepi, ipsamq; ferã in me impetum vertentẽ cauda correptam, soloq; afflicta occidi: neq; mitius tractaui vřsum greges inuadentem: & hanc quoq; beluam nihilo pluris facio, qui cum in Dei atq; homines conuitia euomat, non patietur caeleste numen impune hoc illum auferre, sed meis eũ manibus perdomabit. Effecit tam prompta audacia iuuenis, vt rex omnia fausta precatus ad pugnam eum mitteret, instructum prius thorace regio, simulq; ense ac galca. Tum Dauid qui armis gestandis non assueuerat, grauari se his magis quã muriri sentiẽs: Tuus sit, inquit, hic ornatus, qui gestare eum es idoneus: mihi famulo tuo permitte meo arbitrato pugna capeßere: & cum dicto arma deponit, baculũq; tantũ assumit, & coniectis in peram quinque lapidibus de glarea torrentis funda dextram armatus in hostem properat. Hunc apparatus postquã vidit barbarus adeo cõtempfit, vt per ludibrium percõtaretur, num se canẽ putaret, qui armis ad canes arcendos aptis instructus ad pugnam

gnam prodiret. Imò cane viliorē, respondit David. Quo dicto cōmotus Goliathus, funda & infunda conuitiatus minatus est se cadauer eius frustatim feris alitibusq; pabulo sparsurū. Tum David, Tu me inuadis hāsta tua cōfissus, ac thorace, & gladio : mihi verò pro armatura Deus est, qui te ac tuum exercitū nostris manibus hodie deleturus est: auferā enim tuū caput, & reliquum tuncum canibus tui similibus laniandū relinquam : & discent omnes quòd Deus curam Hebræorū habet, eiusq; providentia vires nobis simul atq; arma suggerit: sicut contra, vbi eius favor deest, nullus apparatus proficit. Interim Palæstinus armis grauior quā ut procurrere posset, magnis passibus in iuuenem ac inermem contemptim ferebatur.

Singulare certamen Davidis & Goliathi, sequitūque Palæstinorum clades. C A P. XI.

Hic Vic David impigrè occurrit, occultum adiutorē Deum secum in certamen ducēs, & promptū ē pera in hoc selectum ē torrente vnum lapidem, funda rotatū tanta vi in aduersam hostis frontem infligit, vt ad cerebrum vsq; penetraverit : quo ictu sopitus Goliathus in faciē est postratus. Accurrit victor alacris, & quod ipse inermis esset, suo sibi gladio barbarum obtruncat : tantumq; in eo momenti fuit, vt ē vestigia Palæstini terga verterent. Videntes enim praestantissimum ex suis iacere, nullam amplius

A 3 spem

spem superesse rati, turpi ac ignominiosa fuga periculo se eximere conabantur. Tum Saulus & vniuersus Hebraeorū exercitus sublato militari clamore in trepidos irruūt, & quotquot assequi poterant cadētes, vsque ad Gitta fines, ac portas Ascalonis persequuntur. Cecideruntq; Palaestinarum triginta milia, & duplo plures sunt vulnerati. Saulus verò à persequēdo reuersus castra hostium diripit ac incendit. Caput autē Goliathi Dauid in suum tentorium reportauit, & gladium eius Deo consecrauit. Motus deinde inui-

I. Reg. 18 dia Saulus cœpit clām Dauidem odisse, hac potissimum occasione: Cū enim victor cum exercitu reuerteretur, honoris causā obuiam venerūt ei mulierum ac puellarum chori ad cymbala ac tympana canentes. Mulierū cautio fuit, Saulum nullenos hostes profligasse: virginum item, Dauidem decies millenos sustulisse. Itaque audiens decuplo potiores victoria partes adolescenti tribui, & ratus post tam gloriosum testimonium nihil ei superesse sperandum nisi regnum, suspectum eum habere cœpit: & parū tutum putans armatum circa se versari, ex satellite tribunum fecit, non tam illius honori quàm suæ securitati consultum volens, vt sæpe hostibus obiectum aliquis casus è medio tolleret. Dauid autē nusquam diuina ope destitutus, quocunq; mitteretur rem feliciter gerebat: vt ob eximiam fortitudinē non solū apud populū gratiosus fieret, sed etiā Sauli

filia

filia virgo amore eius caperetur, ita ut ne patre
 quid latere id posset. Nasitum enim se ampliore
 insidiarum tendendarum occasionem putans, re-
 nunciavit illi puella amorem libenter se illam ei
 traditurum respondit, futuram periculorum & 2. Reg. 17
 exitus causam. Promitto, inquit, filiae coniugium,
 si sexcenta hostium capita afferat. Scio illum ho-
 noris avidum, et ex periculo gloriæ petere non re-
 cusaturum, sed fortiter Palaestinos inuasurum: id
 quod mihi bonum erit et commodum: sic enim sine
 mea infamia sublatas securitatem nobis afferret.
 Mittit deinde domesticos qui Davidis mentem
 pertentarent, quomodo erga puellam coniugium sit
 affectus. Qui cum indicassent ei, quod ob gratiam
 quam apud regem, tum apud populum polletet,
 Saulus generum sibi eum destinasset: Vobis, in-
 quit, fortassis mediocres res videtur generum re-
 gium fieri, mihi certe non item, qui conscius mihi
 sum quam plebeis ortus sim natalibus. Quo re-
 nunciato Saulus ad domesticos: Dicite, inquit ni-
 hil me morari pecunias, aut dona quae sponsa of-
 ferat: hoc enim videre fuerit filiam magis quam elo-
 care. Sed cupere generum, fortitudine alijsque vir-
 tutibus præcellentem, quales in ipso iam comperi.
 Postulare autem pro nuptijs filia non aurum aut ar-
 gentum quod e paternis edibus afferat, sed claudere
 Palaestinarum et sexcenta eius gentis virorum ca-
 pita. Nam et mihi nullum aliud tali munere opta-
 bilium: & filia fuerit honorificum non vulgaria

dona ista accipere, sed in matrimonium vini spectata ac testata fortitudinis convenire. Quibus auditis David putans sincere à rege affinitatem suam expeti, nihil cunctatus, neque expèdens negotij difficultatem, cum suo sodalicio ad imperata exsequenda properat: & hic quoque ut in ceteris propitium numen expertus, rem ex sententia conficit. Cæsis enim plurimis hostium, sexcenta capita abscisa signum victoriae ad regem retulit, promissi eum admonens.

Saulus Davidis fortitudinē admiratus, filiam ei in matrimonium collocat. CAP. XII.

I. Reg. 19 **S**aulus autem non valens tergiversari, quòd turpe duceret vel mētiri, vel prætexitu affinitatis insidias & perniciē per mandata tam periculosa viro forti struxisse videri, collocat ei filiam nomine Melcham. Nec tamen hac necessitudo animum regis immutavit. Vidēs enim fauorem Davidis & apud Deum & apud populum augeri, parū tutum hoc existimavit vel regno suo, vel vitæ: & cum durū esset vel de alterutro periclitari, tollere hominē decrevit: eiusque necis Ionatham filium cum domesticorum fidissimis ministros esse voluit. Qui demiratus patris incōstantiam, quòd non solum amare talem iuvenem desinerit, sed mortē etiam eius expeteret: tum propria benevolentia, tum virtute hominis motus, secretam patris voluntatem ei nunciat: simulque consultit, ut salutis suæ maturè fuga prospiciat

spiciat, neu in sequentem diem usquā in propinquo appareat. Interim, inquit, ego patrē saluta-
bo, & nactus occasionem de te mentionem inji-
ciam, & cognita indignationis causa, refellere
eam conabor. Nullam enim existere posse ido-
neam rationem, cur optimè & de Republica &
de rege meritis opprimi debeat. Nam etiam si
quid peccatum sit, oportere hoc pristinis eius me-
ritis donari: post colloquium autem certiorē te
de patris animo faciā. Paruit huic cōsilio David,
seq; quān primum ē conspectu regi subtraxit.

Quod rex Davidi necē sit molitus. C. XIII.

SEquenti autē die Ionathas patrem accedens,
Scūm hilarem ac lubentem eum offendisset,
cepit de Davide verba facere. Pater, inquit, quae
nam in re vel magna vel parua laesus iubes in-
tersci virum, qui tantum momentū ad salu-
tem nostram attulit, nec minus ad cladem Pa-
laestinatorum: quiq; à quadraginta dierum igno-
minia populum Hebraum vindicavit, solus pro-
vocato hosti opponere se ausus: idē postea rela-
to praescripto capitum numero, honoris causa so-
rorem meam in matrimonium accepit: quō ma-
gis lucubris fiat nobis eius mors, non solum ob
virtutem, sed etiam ob necessitudinem. Iniuria
enim hac ad filiam quoque tuam pertinet, quae
prius viduitatem, quā coniugij fructus expe-
rietur. Hac igitur reputans sine te flecti ad mi-
tiora, nēve seuias in virum primum optimè de
A S famil,

familia nostra meritū, quādo te demoniaco morbo misere vexatū pristinae sanitati restitutum seruauit: deinde qui in perpetuos nostros hostes tam egregie vindicauit. Indecorum enim fuerit orū omnium obliuisci. His persuasus Saulus, iurat filio, posthac omne iniuriā à Davide abstinere se velle. Vicit enim equitas iram ac formidinem. Ionathas autē accito Davidi indicat mollitū patrem, iam nihil magis quā salutē ipsius cupere: reductumq; in aulā patri recōciliat, vt solita officia circa eum quem admodum antē obiret.

Quomodo David aliquoties insidias regis ægre elapsus, his tamen eum in potestatem suam reductum interficere non sustinuit.

CAP. XIII.

PER idem tempus Palæstinis bellum redintegrantibus, David cum exercitu contra illos mittitur: breuiq; victor magna eorū strage edita ad regē reuertitur. At nō ita exceptus est ab eo vt sperabat, vtq; post rem feliciter administratā excipi oportebat: sed successu maestus, eius felicitatē periculosam sibi fore existimabat. Cūque rursum intēperis vt ante agigaretur, accitū in cubiculū in quo decumbebat spiculum manu tenens, iussit psalmos ac hymnos incantare: et illo iussu exsequēte, spiculū in eū iaculatus est: quod cum David flexu corporis declinasset, domū refugit, ibiq; per totā eam diē mansit. Noctū vero misit rex qui vsq; mane ad eum seruant,

ne clā elaberetur *ut* in iudiciū enotatū capitali
sentētia dānaret. Melcha autē eius vxor & re-
gis filia vbi patris voluntatē cognouit, accurrit
ad maritū, quāto is in periculo esset, issaq; vna
cum eo renūciāns, quo sine viuere nec vellet nec
posset. Caue, inquit, ne te Sol hic deprehēdat, aut
nunquā posthac te videbit: sed fuge dum per no-
cturnas tenebras licet, quas Deus ad tuā salutē
tēgiore faciat: alioqui scito quod si te pater in-
uenerit, sine mora est interfēcturus. His dictis su-
ne per fenestram demissum periculo exemit: de-
indē parato lecto tanquā agrot. vni, stragulus ie-
cur capra recēs exemptū subiēcit: diluculoq; ve-
niētibus quos pater ad Dauidem miserat, osten-
dit lectū opertum, & quod palpitacione iecoris
stragula moueri viderent, maritum agrū anhe-
lare persuasit, adulens totam noctē inquietā eum
exegisse. Quod vbi renūciatū est regi, ea nocte
in aduersā valetudinē incidisse, iubet sic ut erat
eum afferri, omnino enim illi moriendum esse.
Qui cum reuersi ac relecto cubili artem mulie-
brem tandem deprehendissent, rem totam ad re-
gem deferunt. Et cū pater exposlaret, quod
inimicum sibi eripuisset, excusationem vcrisimi-
lem commenta est. Ait illum mortem sibi ni pa-
rēret ac adiutaret comminatum: itaq; venia se
dignam qua hoc non sponte fecerit, sed necessita-
te cōpulsā: debere enim illi cariorē esse vitam
filie, quā inimici interitum, atq; ita vnam
conseq

consequitur. David autem fuga elapsus peruenit ad prophetam Samuelem in Ramatha, eiq; rem omnem quo erga se animo rex esset indicat, & quàm minimū alfuert quin spiculo ab eo traiectus fuerit: idq; cū neq; regē vlla in re la-
sisset, neq; in bello segniter aut improvidē se gessisset: sed fauente Deo cuncta ex sentētia conficisset: atq; hoc ipsum esse quod Saulum ad inuidiam ac odium magis excitaret. Propheta verò cognita regis iniquitate, relicta Ramatha Davidem ad quendam locū deducit, cui nomen Gal-
taath: ibiq; aliquandiu cū eo habitauit. Vt verò nunciatum est regi Davidem apud prophetam agere, mittit armatos qui eum cōprehensum ad se pertrahāt. Qui postquam ad Samuelem venerunt, offendūt eū in cœtu prophetarū, moxq; eodē spiritu afflati, & ipsi prophetare cœperunt. Hoc audito Saulus alios eo mittit, Davidē cōprehensuros: quibus cū idē quod prioribus accidisset, rursus alios mittit: cumq; tertij quoq; pphetico spiritu corripētur, tandē ira impotēs ipse eò properat: iamq; nō longe ab eo loco remotus prius quàm in conspectum Samuelis veniret, eius opera & ipse prophetam agere incepit. Cumq; ad destinatū locum peruenisset, alienatus à mēte, abiectiq; vestitu nudus per diē ac noctē in conspectu Davidis & propheta iacuit. Paulò post ad Ionathā David peruenit, multa de patris eius insidijs cōquerens, quòd se nihil tale meritū

totis viribus opprimere cuperet. Ille verò rogabat ne vel ipse hoc temere suspicaretur, vel alijs fortè suggerentibus talia facile crederet: sed sibi I. Re. 20 soli fideret cui còpertū sit, nihil mali patrē cōtra ipsum moliri: alioqui indicaturū eū sibi fuisse, cum absq; ipsius cōsilio nihil agere soleat. Cōtra David iureiurando asseuerabat se vera dicere: obtestabaturq; vt mallet credere ac salutē amici prospicere, quā contēptis eius verbis tanquā vanis tum demum fidē habere, posteaquā extinclū vel viderit, vel audierit. Nā patrē talia cōsilia ideo cum ipso nō communicare, quòd nō ignoret mutuā beneuolentiā quæ inter ipsos intercedat. Quare tristis quòd iā persuasus esset percōtatus est, quā nā in re posset illi gratificari. Tum David: Scio, inquit, quòd bene mihi velis, & gratificari cupias. Cras erit prima luna & solēne regis cōuiuium, cui me quoq; adhibere solet: quāre si ita videtur extra urbē in agro clam te præstolabor: tu verò cum requisierit me, dic profectum in patriā Bethlema, vt interfim festo quòd mea tribus celebrat: idq; permissu tuo factum. Quòd si, vt mos est de amicis, dixerit, Feliciter profectus sit: scito illū nihil mali aduersum me in pectore coquere, Sin autē aliter responderit, hoc erit tibi iniqui in me animi argumētū: indicabisq; mihi rē, ita vt præsentī mea calamitate mutuaq; nostra amicitia dignū est, quā fide in hoc data & accepta dominus cū seruo tuo voluisti

luiti inire: qua si me indignum aut erga paren-
 tē tuum iniurium cēses, nihil expectatus eius ius-
 sis iam nūc me tuo gladio cōfodito. Hac vltima
 verba grauitē ferēs Ionathas, facturum se po-
 stulata promisit, et si quid patrem malē de ipso
 cogitare deprehēderit, indicaturum: & quō ma-
 iorem ei fidem faceret, educto sub diuinum iure in-
 rādo cōfirmat, nihil se nō tentaturū quod ad sa-
 lutem ipsius pertineat. Deus, inquit, qui hāc vni-
 uersitatē quā late vides implet ac moderatur,
 quiq; prius quā eloquar mentē meā nouit, testis
 esto initi inter nos foderis, quodq; nō prius pa-
 tris voluntatē scrutari desistā, quā cōpertum
 habuero ecquid latētis odi aduersum te cōcepe-
 rit: et quicquid deprehēdero, siue amicū siue in-
 fensū, cōfestim tibi significabo. Nouit Deus quod
 ipsum tibi ppetuo propitiū precor, utq; semper
 tuas res prosperet, quēadmodum & nunc facit,
 & posthac facturus est: & siue pater meus siue
 ego tibi aduerser, tu tamē ope illius nunquā non
 victor euades. Tu verō memor esto huius nostri
 affectus, & si me perire cōtingat, liberos meos
 serua, et mihi debitam gratiam in illos collocat.
 Post hoc insurādum Dauidem dimittit, iussū
 in certū agri locum secedere, in quo se exercere
 solebat: cognito enim patris animo venturum se
 illuc vnā cum puero: & si, inquit, emissis tribus
 ad scopum iaculis, collecta puerum referre iusse-
 ro, iacere enim ante ipsum, scito nihil triste à pa-
 tre

pre timendum : quòd si cōtrarium me dicere audieris, patrē quoq; cōtrario modo affectum existima: utcunq; tamē ceciderit, ego dabo operā, ne quid tibi secus quā velimus accidat. Tu cūm latiora tēpora venerint, fac memor sis horum et liberos meos commendatos habeto. His Ionathas promissionibus confirmatus David ad constitutum locum proficiscitur. Sequenti verò die quā fuit novilunium, rex de more caste ac purē ad cœnam venit: cumq; filius Ionathas dexter illi accumberet, alterumq; latus Abenares exercitus imperator clauderet, videns Davidis locum vacuum tacuit, suspicatus cum i deo abesse, quòd à congressu vxoris non esset purus. Sed cūm ne postridie quidē adesset. sciscitatus est ex filio, quā de causa neq; tunc, neq; hesternā die adfuisset solemibus epulis Iessai filius. Respondit ille pfectū in patriā ad solemne tribus eius festiuitatē, comeatu à se impetrato. Quinetiam me, inquit, ad hoc epulum inuitauit, & si tibi idē videtur, ibo: nosti enim quāta benivolētia hominē psequar. Hic iam nō amplius odium suū Saulus apud filium dissimulare potuit, & euidenter patuit, quā infesto esset in Davidē animo. Iurgio enim adortus filium, desertorē eum patris ac hostem appellauit, sociumq; & adiutorem Davidis. Nec pudere eum quòd nullo parentum respectu cum inimicis conspiraret, & non possit induci vt credat nunquā secūrē regnāturos incolūm David

uide: simulq; iubet, vt hominē accersat, daturum debitum supplicium. Cumq; filius quæreretur, ob quā culpā eum capite plectere vellet, nō iam intra verba iram cōtinens proripuit se & nactus alicūde spiculum, impetum in filium fecit: perpe-
trassetq; impium facinus, ni intercursu amico-
rum fuisset cohibitus: atq; ita manifestē mali-
gnum & infestum erga Dauidē animum apud
filium pdidit, cū minimum absuerit quin suis
ipsum manibus ppter illum perimeret. Ac tum
quidem regius filius ē conuiuium profugus, oblitus
epularū, tum suū periculum, tum amici iam neci
destinati vicē dolēs, in mœrore noctē exegit: &
prima luce ante urbē in agrum prætextu exer-
cendi se, sed re vera vt amico indicaret omnia,
processit: peractisq; in iaculatione his quæ pro-
miserat, oblegatoq; in urbē comite puero, solitu-
dinem nactus ad colloquium Dauidis properat:
qui vt primum in cōspēctum est datus procum-
bēs ad eius pedes seruatorē suum salutauit. Ille
erectū à terra cōplectitur, atq; ita aequales duo
in mutuis amplexibus harētes iniquā sortē suā
deplorabāt, quæ illis suauissimā cōsuetudinē in-
uideret, & inuitissimos à se inuicē distraheret,
quod illis morte nihilo mitius videbatur ac vix
tandē multis lamētis exsatiati, obtestatiq; se in-
uicē vt mutue fidei perpetuò meminissent, digre-
diuntur. Inde David fugiens infestissimum
1. Rēg. 21 regem, in oppidum Nobam ad Achimelechum
sacerd

XIII.

sacerdotē peruenit: qui solum neq; famulitio stipatū, neq; amicis comitatū aduenisse vidēs, motus admiratione tāta solitudinis causam percontatus est. Tū ille secreta mādāta à rege se habere dixit, ad quæ peragenda nullo comitatu opus esset, nā famulos in cōstituto loco sibi occurrere iussos. Poposcit autem ab eo viaticū, sic enim & amici officium facturū, & ad præsens negotiū opem collaturū: quo impetrato, armorū etiā aliquid petijt, aut hastā aut gladium. Fortē autem aderat quidā Sauli seruus natione Syrus, nomine Doëcus, regiarum mularū curator. Pontifex verò negauit sibi esse quicquā armorū, esse tamē ibi Goliathi gladiū, quē occiso Palaestino Deo consecrauerat. Hoc accepto Dauid extra ditionē Hebræorum aufugit in Gittā Palaestinorū, apud quam regnabat Achis. Vbi agnitus à regis ministris, & indicio ad regē perlato, hunc esse Dauidem, qui tam multa Palaestinorum milia neci dederit: veritus ne ab eo perimeretur, & periculum quod apud Saulum effugerat, apud hūc incideret, furorem ac rabiē simulat, ita vt ore spumam emitteret, & alia signa insanie præ se ferret, quibus morbo fidem apud Gittensium regem astrueret: qui iratus famulis quoddam mēte captum hominē ad se adduxissent, iussit vt quam primū eijceretur. Hoc pacto è Gitta cū euasisset, in tri- I. Reg. 22
bum Iudæ peruenit, & agēs in spelūca quæ est in agro Adullamæ, misit ad fratres qui eos doce-

ret, vbi nam ipse moraretur: at illi cum tota cognatione se ad eum contulerunt: nec non & alij multi aut rerum nouarum cupidi, aut Saulum timētes, ad eum ultro confluerunt, operam suam ad omnem eius nutum offcentes: quorum numerus ad quadringentos creuit: quorum multitudine ac ope fretus, relicto eo loco ad Moabitarum regem proficiscitur, rogatque hominem ut parentes ipsius intra regni sui fines tantisper reciperet, dum res eorum in meliore statu collocaretur. Quo impetrato, et parentibus in magno honore apud regem quādiu illic manserunt habitis, ipse iussu propheta relicto deserto in tribum Iudae se cum suis transtulit, apud Sarim oppidum se continens. Quod postquam ad Saulum delatum est, Davidem cum armatorum manu esse conspectum, in non mediocrem metum ac perturbationem regem contiecit. Sciens enim eius magnanimitatem ac fortitudinem, aliquid magni moliturum suspicabatur, quod rebus regis aut periculum, aut certe difficultatis ac laboris plurimum afferret: convocatisque amicis & ducibus & vniuersis suis tribulibus ad regiam urbem Gabā, sedens in loco cui nomen Arum, adstante honoratissimo quoque, et toto satellitio, sic eos est affatus: Viri contribules, scio vos meminisse quantis à me affecti sitis beneficijs, et agris locupletati, & honoribus ac praefecturis aucti. Rogo igitur num plura & maiora munera à Iessai filio expectetis: scio enim vos omnes in illum propensiores, initio facto à Ionatha filio, qui

Et vobis huius sententiae autor est: non enim me latet clandestina inter illū & Dauidē iſta fœdera: neq; quod cōſilio & opibus aduerſariorum partas cōtra me adiuvat. Vos autē nihil hæc cura tægit, ſed quieti quò res euasura ſit expectatis. Poſt hæc regis verba cæteris ſilentibus, ſolus Doëcius Syrus mularū regiarum curator reſpondit, vidiffe ſe Dauidē in Noba oppido, quò cū ad pontificē Achimelechū veniſſet, ab eo de euentu rerū oraculū accepiſſe, adiutūq; cōmeatu & gladio Goliathi armatū, quò volebat deductū eſſe. Accitus eſt mox cum tota cognatione pontifex, cui rex, Qua noſtra iniuria prouocatus excepiſti Ieſſei filiū, & regis inſidiatorē armis atque cōmeatu inſtruxiſti? aut cur etiā de futuris oracula ei reddidiſti? Nō enim ignorabas, quò propter odiū quo familiā meā proſequitur, hinc auſugerit. Pontifex autem nihil horū inſiciatus, liberè faſſus eſt hæc ſe nō tam Dauidi præſtiſſe quā ipſi regi. Excepi, inquit, nō vt inimicū tuū, ſed vſq; fidiffimum miniſtrum & tribunum, & quod maius eſt generū, ac propinqua neceſſitudine cōiunctū: quis enim putaret eū qui hoc honore à te dignatus ſit, inimicū eſſe, ac nō potius cū primis beneuolum? Conſultus etiā de diuina voluntate, nō nunc primum ei reſpondi: ſed aliās quoq; ſæpenumero. Cumq; ſe diceret à te miſſum ad arduum negotium properare, nō ſuppeditare qua requirebat, ad tuam magis quā ad illius

iniuriã pertinere indicabam. Quare nõ est quod de me male suspiceris, aut si quid novi nunc Dauidẽ moliri audiuiſti, ob exhibitã à me humanitatem, fauere me illi aduerſum te cogites : in amicũ enim ac generũ & tribunũ tuum collatum volui, quicquid officiũ in illũ cõtulì. His verbiſ Saulus fidem habere noluit, quòd plus apud eũ metus periculi valeret, quàm excuſatio quãtumuiſ iuſta : itaq; circumdatũ armatiſ cũ tota familia iubet cõtrucidari. cumq; illiſ religio eſſet viros Deo ſacros ferro violare, Doecum Syrum eam cadẽ perpetrare mãdauit: qui aſſumptiſ ad hoc aliquot ſui ſimilibuſ facinoroſiſ, pontificem cum tota cognatione interfecit : quorum numeruſ erat trecẽti octuaginta quinq;: moxq; miſſi ſunt à rege Nobam ſacerdotũ oppidum, qui cõtrucidatiſ ad vnum habitatoribuſ, nullo vel etatiſ vel ſexuſ reſpectu, poſtremo flãmib; eam deleuerũt : ex qua clade vniciuſ tãtum Achimelechii filiuſ, nomine Abiatharuſ ſeruatuſ eſt : idq; totũ iuxta oraculũ Dei Eli pontifici olim redditum cõtingit : quo predictũ erat, propter filiorũ iniquitatẽ eiꝯ poſteritatẽ aliquãdo interiturã. Rex autẽ Sauluſ tam ſæuo facinore perpetrato ſtirpe põtificia internecione deleta, neq; teneram etatẽ miſeratuſ, neq; grãdeuoſ reuerituſ, inſuperq; ciuitate quã patriũ ac alumnã ſacerdotũ & prophetarũ ſingulari priuilegio Deus elegerat, ſolo equata, ſatiſ declarauit quã prauum ſit

*sit hominum ingenium. Tantisper enim dñm hu-
miles sunt atq; plebey, quia nō audent, neq; libe-
rum est natura obsequi, equi ac boni viri esse vi-
dentur, mirumq; quoddā iustitia studium pre se
ferunt: quin & pietatem interea colūt, Deumq;
omnibus actionibus nostris interesse, omnes de-
nique cogitationes intueri persuasum habēt. Sed
simul atq; ad potentiam & imperium proeclsi
sunt, exutis pristinis moribus, & tanquam in
fena mutato habitu, nouaq; persona assumpta,
in omniē audaciam & insolentiam, diuinarumq;
equē ac humanarum rerum contemptum prola-
buntur: & cū ad superandam inuidiam maxi-
mē illis opus est pietate & iustitia, cūq; omnes
eorū non actiones solum, verumetiam volunta-
tes in conspicuo sint omnibus propositæ, tum ma-
xime tanquā aut dissimulante Deo, aut ipso po-
testatē eorū formidante, in subditos debaccha-
tur: & quicquid aut per inanē metū, aut odiū,
vel fauorē irrationabilem decernunt, id tum ho-
minibus ratū, tum Deo quoq; ipsi probatū esse
existimant: futurorum verò prorsus nullam nec
respectum nec rationem habent. Quotquot enim
in eorū gratiam plurimos labores exhauiunt,
eos primum euclunt: deinde iam honoratos per
inuidiā non solum dignitatibus priuant, sed per
calumniā etiam saepe opprimunt, non considera-
tes quā meritō, tātmq; temerarijs delationibus
absq; vlla probatione fidem adhibentes: & sa-*

uiunt nō in quos oportet, sed in quos ipsos sanire
 est facile. Hæc ita esse manifestū exēplū in Sau-
 lo Cisi filio nobis est exhibitū, qui primus post
 sublata obtinatum administrationē, ac indi-
 cū supremū magistratū rex Hebræorū creatus,
 propter suspectum Achimelecum trecetos sacer-
 dotes & prophetas interfecit, caesosq; excidio
 urbis obruit, & quantum in se fuit summi Dei
 fanum sacerdotibus sacriq; ministerijs orbauit,
 post tam numerosam cadē re patriā quidē eorū
 & seminariū superesse passus. Abiatharus autē
 Achimelechi filius, qui solus generis sui superstes
 cadē sacerdotū euaserat, ad Dauidē fuga dela-
 tus familie cladē & patris interitum ei renun-
 tiavit. At ille iam ante se hoc præfaguisse dice-
 bat, cum illic Doëcum videret: facileq; suspicātū,
 calumniā pōtifici apud regē struendam: egerri-
 meq; ferebat quod ipse tanti mali occasionē præ-
 buisset: simulq; iussit, ut apud se maneret, quod
 nusquā tutiores latebras inuenire posset. Per idē
 1. Reg. 23 tempus cum indicatū esset Dauidi Palæstinos in
 Cillanorum agrū irrupisse, eumq; quantus est po-
 pulari, decreuit illos adoriri, consulto prius pro-
 pheta, an Deus victoriā annueret: confirmatūq;
 oraculo, & cum sua cohorte hostem aggressus
 magna cede repulit, prædasq; ex hostico egit,
 & Cillanis præsidio fuit, dum fruges ex areis
 conueheret. Resciuit hoc maturē Saulus: nam rei
 feliciter gesta fama contineri non potuit, qui in
 late

latè propagata ad regias quoq; aures permaneret, non sine ipsius Davidis laude. Quo nuntio lætus rex putavit se iam rem factā habere, audiēs inimicū se intra viuis oppidi mœnia cœclusisse, & diuinitus hanc occasionē opprimēdi eius datam dūctitans, edicit populo vt Cillam properè circumuentam tandiu premant obsidione, donec Davidē in potestatē redactū interficiant. At ille oraculo admonitus, nisi maturè suis rebus consuleret, fore vt Cillani eius deditione ab ira regis se redimant, relicta vrbe in desertū se cum quagringentis armatis contulit, ibiq; collem quendā munitū infedit, nomine Engelain. Saulus autem cognito quòd David non amplius apud Cillam esset, expeditionē eam omisit. David verò ex deserto in Canā locū agri Zipheni se cū suis trāstulit: quò etiam Ionathas regis filius præsto fuit salutaturus amicum, & de futuris collocuturus. Hortabaturq; eū vt bene speraret, neue presentibus difficultatibus de fatigatus cederet: omnino enim regnaturum eum, & vniuerso Hebræorum populo præfuturum. Tales autem felicitates non solere otiosis contingere. Renouatiq; fœderibus & sancita sub Deo teste in omniē vitam amicitia, additiq; diris execrationibus in eum qui prior à pactis recederet, illum eò loci reliquit metu nonnihil ac solitudine lenatum: ipse verò domum suam repetijt. Zipheni verò gratiam regis captantes, certiore eum faciunt, Davidem

in agro suo morari: pollicebanturq; suam operā,
 ut in manus regis traderetur: occupatis enim
 quibusdam faucibus, nullū reliquū illi fore effu-
 gium. Saulus verò hominibus collaudatis, gra-
 tijsq; actis, quòd inimicū sibi indicassent: cumu-
 latē se illis beneficiū repositurum pollicitus, misit
 qui diligēter quærerent Dauidē, omnesq; deserti
 latebras perscrutarētur: dicēs se breui cum exer-
 citu secuturam. Atque ita Ziphienī duces se regi
 ad perquirendū eum & cōprehendendū obtule-
 runt, studium suum erga ipsum nō indicio tantū
 declaraturi, sed omnibus viribus conando ut in
 potestātē redactum regi traderent. Sed non ha-
 buit successum iniqua eorum cupiditas, quibus
 cum nullū periculum ex silentio immineret, per
 adulationem & avaritiā virū piū & prae-
 ter ius ad mortē quæsītū, regi se tradituros erāt
 polliciti. Dauid enim cognita eorum malitia, si-
 mulq; regis aduentu, relictis locorum angustijs
 in quibus tum versabatur, euasit ad magnā pe-
 tram qua sita est in deserto Simonis. Nec Sau-
 lus destitit illū insequi: cognito enim inter eun-
 dum quòd superatis faucibus euasisset, ad alterū
 petra latus peruenit: futurūq; erat ut Dauid
 circumuentus comprehenderetur, nisi rex trepidu
 nuntijs reuocatus esset, qui Palaēstinos in ditio-
 nem eius hostiliter irrupisse adferebant. Satius
 enim indicauit hos perpetuos ac germanos hostes
 rescisci, agriq; suis quo minus vastarentur opem
 afferre,

afferre, quam studio capiendi inimici, regionem
 illi populandum prodere: atq; ita David prater
 omnium opinionem seruatus, ad fauces agri Enga-
 deni se contulit. Saulo autem post reiectos Pala- I. Reg. 24
 stinos nuntiatum est, Dauidem intra fines Enga-
 denorum morari: moxq; assumptis tribus arma-
 torum milibus ex omni exercitu selectis, properè
 eos ad locum indicatum duxit: cumq; non longè
 abesset, offendit spelūcam longo recessu opacam,
 & in penitioris sinus latè patetē, in qua tum for-
 tē David cum sua cohorte delitescibat: in eamq;
 solus ad requisita natura se insinuauit. Ani-
 maduersum est id continuò ab vno è Davidis co-
 mitibus, qui cum eum moneret tempus ultionis
 offerre Deum, nec esse negligendam occasionē tot
 erūnas finiēdi abscisso infestissimi regis capite,
 laciniam tantū regij pallij pracidit: indignū ra-
 tus in proprium dominum saure, quem Deus
 ipse ad imperij fastigium electione sua pronex-
 rat: nec enim par esse iniurijs certare cū eo, qui
 inmeritum extinguere cuperet. Egresso deinde è
 spelūca Saulo, David quoq; in apertum progres-
 sus regem inclamat, & cum ad agnitam vocem
 se conuertisset, ex more prius adoratum sic allo-
 quitur: Quam iniquum est rex, te calumniato-
 ribus patulas aures prabentē, & vanissimis ho-
 minibus fidem adhibentem, de amicis spectatis
 suspicari, quos ex ipsorum factis potius indicare
 oportebat: verba enim vel falsa possunt esse vel.

vera, sed nullū apertius de animo quā ex factis
argumentū potest colligi: quēadmodū nūc quoq;
inducare potes nū temerē illis credideris, qui eius
crimini me apud te reū faciūt, quod ne in mētē
quidē vnquā venit: & in tantū te exasperaue-
rūt, vt nocte atq; die nihil magis quā de mea
perniciē cogites. An nō vidēs vanissimā esse tuā
opinionem, qua persuasus es me familie vestra
inimicū, tuāq; in primis necis esse cupidum. Aut
quibus oculis Deū putas immunitatē tuam aspi-
cere, qui hominē ad cadē expetis, oblata vindi-
ctā tali occasiōe tibi parcentē, quam ipse nactus
nūquā elabi ē manibus suis. Nihil enim ma-
iore negotio caput tibi pracidere poterā, quā
hāc vestis laciniā. Simulq; pānum protulit, qui
verbis fidē astrueret. Ego certe ne iusta quidē vl-
tioni indulsi, & tu iniustas simultates cōtra me
exercere nō vereri. Sed horum Deus iudex erit,
probabitq; vter nostrum equioribus moribus sit
præditus. Tum Saulus demirās ē quāto periculo
esset seruatus, modestiaq; iuuenis attonitus, inge-
muit: similēq; gemitū referēte Davide, rex se in-
stius gemere fassus est. Tu enim, inquit, multorū
bonorū causa mihi fuisti, ego contrā tibi multa-
rum calamitatū autor. Et nunc quoq; declarasti
te à priscorū equitate nō degenerē, qui inimicos
in solitudine ad iniuriā expositos nacti, incolum-
es dimittere maluerunt. Itaq; hodie manifestē
cerno regnū tibi à Deo repositum, & sub tuum
imperium

imperium vniuersam Hebraorum gentem concessu-
ram: quamobrem postulo vt iureiurando fidem mihi
facias, te rerum potius obliuioni iniurias meas tra-
diturum, & familiam meam saluam esse passurum. Pol-
licitus est id David interposito, iureiurando, atq;
ita regem in regnum remisit. In idem tempus mors Sa-
muëlis prophetae incidit, viri qui suo merito in
maximo semper apud Hebraeos pretio fuerat: il-
lustreque virtutis ipsius ac suae obseruationis populus
testimonium edidit, dum defuncti exequias & se-
pulturam magnifico sumptu cöcelebrat: & post-
quam iusta excoluit in Ramatha patria sepulto
luctum in longum tempus prorogat: non quasi in
publico maerore, sed quasi ad vnum quemuis pro-
priae hac orbitas pertineret: fuerat enim vir ad
omnem iustitiam ac bonitatem à natura cöpositus,
& ob has virtutes Deo longè acceptissimus. Prae-
fuit populo post Elis pontificis obitum primus solus
annis duodecim; deinde Saule regnante annis de-
cem & octo: cuius extremi dies in hac vt dixi
tempora inciderunt. In locis autem, in quibus tum
David versabatur, erat Ziphemus quidam in
oppido Emma, vir locuples & multorum gre-
gam dominus: habebat enim in pascuis ouium
tria milia, & capras mille: ab his David omnem
iniuriam abstinuit, grauitè interminatus suis,
ne vel cupiditate, vel egestate, vel latendi spe
impulsi quicquam violarent, sed pluri iustitiā
facerent, & Dei voluntatem, cui nunquam pla-

cuerunt

cuerant qui in alienas res manus auidè inijcerent. In hac disciplina suos continebat, putans se in hominē probū & sua benivolētia dignū hoc officium collocare. Nabalus verò (hoc erat viro nomen) homo erat aggreſſus, & malis moribus pradiſus, ſed honeſta ac prudentis & elegantis mulieris maritus. Ad hūc David pecora tondentem decem è ſuis miſit ſalutariū, qui illi in multos annos eam felicitatē ominaretur: ſimulq; rogarent ut è facultatibus ſuis aliquid cōmunicaret, cum è paſtoribus intelligere poſſit, quòd longo iam tempore in ſolitudine verſati adeò nihil detrimenti attulerint gregibus, ut cuſtodes eorū fuiſſe potius videri poſſint. Quicquid autem in Davidē cōtulerit, in hominē gratū ac memorem collaturum. Ad hæc poſtulata homo ſuo more nimis durè dedit reſpoſum. Percōtatus enim quis eſſet David, ut audiuit eſſe Ieſſai filium, Nunc, inquit, fugitini relictis dominus insolenter ac ſuperbè ſe gerūt. Quibus renūtiatus David in iram accenſus, quadringentis armatis aſſumptis, & ducētis ad cuſtodia impedimentorū relictis (iam enim ſexcentorū manū coēgerat) contra Nabalum proficiſcebatur, iuratus quòd ea nocte & familiā eius & omnes opes eſſet euerſurus. Neq; enim ſe tam agrè ferrè, quòd homo ingratus officiū nihil repēderet, quàm quòd ultro cōſuetis ſe impeteret, nulla unquā affectus iniuria. Interea quidam è ſervis paſtoribus ad herā ſuam, illius

uxorem,

uxorem, venit nuntians, quòd David à marito
 eius modicū quiddam postulans non solum nihil
 impetrauerit, sed cōuijs etiā nō ferendis sit ap-
 petitus, cū tamē in eā diem semper greges eius
 intactos præstitisset: eamq; insolentiam domini
 posse illi magnā aliquā calamitatē asferre. Hoc
 audito Abigæa (id nomen mulieri fuit) oneratis
 aliquā multis asinis, & varijs xenijs in sarcinas
 cōgestis inscio marito & per temulentia sopito,
 ad Davidē properat: eiq; in vallis cuiusdam de-
 scensu cōtra Nabalū armatorū agmē ducētī sit
 obuiā. Quē postquā appropinquare vidit, de iu-
 mento desiliit, & prona in faciē adorabūda de-
 precata est, ne verbi Nabalis moueretur, qui re-
 uera esset id quod vocabatur. Nabalus enim
 Hebraeorum lingua vocatur insipiens. Excusa-
 batq; se neminē eorū vidisse, qui ad maritū mis-
 si fuerāt. Quare obsecra, inquit, da veniā, et age
 gratias Deo, qui per me tibi obstitit, quo minus
 humano sanguine manus polluas. Si enim incon-
 taminatus à cæde permāseris, ipse pro te poenas
 ab his qui te laferunt exacturus est. Quod enim
 Nabalū manet infortunū, inimicorū tuorū con-
 tingat capitibus. Tu verò propitius hæc mea
 munuscula admitte, & irā qua meritō in ma-
 ritū meū es cōmotus, in meā gratiā remitte. De-
 cet enim clemētia & humanitas eū cui fata re-
 gnū destinauerūt. Ille verò numeribus acceptis:
 profectō, inquit, Dei volūtate ad nos hodie ve-
 nisti:

uisti: alioqui crastinam diē non videres: iurauit enim me hac nocte domum vēstrā subuersurū, & neminē superstite relicturū ex familia hominis ingrati, ac in me meosq; cōtumeliosi. Nūc verò Deus tibi in mentē immisit, vt maturē occurrens furorē meū dēlinires. Nabalus autē tametsi propter te veniā nūc cōsequitur, pœnā tamē nō euadet, sed sui mores per aliā occasionē perdet hominē. Hac locutus mulierē dimisit. Ea domū reuersa offendit maritū cū equalibus cōpotantem iamq; vino grauē, ideoq; tū nihil corū quæ gesserat indicauit. Sequenti verò die posteaquā sobrio rem totā exposuisset, in tātū mgerorē eum coniecit, vt toto corpore sideratus decima post diē mortē obiret. Quod vbi Dauidi relātū est, meritas pœnas Deo persoluisse eū dixit: suapte enim malitia perditū, & vltioni subiectū, idq; incontaminatis eius manibus qui iniuriā acceperat. Atq; hoc quoq; exēplo didicit, neminē scelestum vindictam Dei posse euadere: nec humanas res à Deo neglectas ferri temerò, sed bona bonis, & malis quod illis dignum est repēdi. Moxq; missus ad vxorē eius nuntijs, acciuit eā in legitimū thorum coniugē sibi inducturus: quæ præfata prius se indignā vt vel pedes eius contingeret cū omni tamen suo paratu venit, & vxoris loco posthac habitata est, hunc honorem ab eo consecuta tum propter modestiam bonosq; mores, tum propter eximiam formæ gratiā. Habuerat autem Dauid

& antē

Et antè coniugē, ex Abesaro oppido oriundam,
Nam Melcham Sauli filiam prius Dauidi nuptā
pater Liso Pheltia filio elocauit, in oppido Get-
thla habitanti. Nec ita multo post Zipheno- I. Reg. 26
rum quidam renuntiavit Saulo, Dauidem rur-
sum in eorum regione esse, Et si velit adiutare
posse eum comprehendī. At ille cum tribus mili-
bus militum eò proficiscitur, Et superueniēte no-
cte castrametatus est in quodam loco cui nomen
Sicella. Dauid autem cognito quòd rex contra se
cum armis veniret, speculatoribus missis, iussit
ut se certiores facerent, quoniam usq; processis-
set: cumq; audisset eum esse apud Sicellam, no-
ctu ignaris suis omnibus, duobus tantum comita-
tus, Abisao sororis suae Saruie filio, Et Achime-
lech Chettas, in castra hostium penetrat. Dor-
mienteq; Saulo Et circum eum satellitio, simulq;
imperatore copiarum Abenero, in tentorium re-
gium insinuatus, neq; regem agnito eius cubili
ex spiculo interficere sustinuit, neq; Abisau ac-
censum ad facinus permisit: sed cohibuit adma-
nitum nefas esse regem diuino suffragio creatū
interimere, quantumuis malum: eius enim esse in
eum vindicare, qui regnū dedisset: utq; aliquod
signum esset, quòd nactus potestatem regis op-
primendi, non esset ea usus, ablato spiculo Et le-
cytho aquali, quae iuxta cubile sita erant, nemi-
ne sentiente castra exiuit, intrepidè Et quasi
per otium inter sopitos versatus, partim noctur-

nis tenebris, partim audacia propria fretus: transgressusq; torrentē, & conscenso montis vertice unde facile poterat exaudiri, inulamatis Sauli militibus & imperatore eorum Abenero ē somno eos excitat. Et cū imperator nominatim appellatus scitaretur, quisnā esset qui se vocaret, sic respondit: David ego sum Iessai filius, a vobis profugus. Sed quī factum est vt tu vir tantus, & inter amicos regios maxime honoratus, tam negligenter domini corpus custodias, vt dormire malis, quā curā saluis eius gerere. Capitalem enim culpam admisistis, qui paulo antē quosdam ē nostris clam in castra regia subrepentes nota sensistis. Vide igitur quonam deuenerit spiculum regium, & aqua lecythus, & disce quantum flagitium sit commissum. Saulus autē agnita Dauidis voce, & cognito quod adeptus eum a somno & custodum negligentia proditum, non tamē interfecit, cū id iure suo facere potuisset, gratias se illi habere pro salute concessa professus est: hortabaturq; vt bono esset animo, nihilq; mali in posterū timens, ad proprias aedes reuerteretur. Comptū enim habere, nō sibi ipsi salutem suam cariorē esse quā Dauidi. Se enim seruatore suum, hominem spectata per multa officia beneuolentia, in exilium actū, & saepe in capitis discrimen aduētū, amicorumq; consuetudine orbatū persequi non desistere: illū verō pro hostili insectatione salutem sibi reponere. Tum
David

David iussit ut mitteret qui & speculum & lecythum reportarent, hoc attestatus, quod Deus futurus esset utriusque natura & morum ac gestorum index, cui notum esset, quod ea quoque die percussisset inimico, quem in manu erat interficere. Atque hoc modo Saulus iam iterum clementia Davidis incolumis è manibus emissus, retro in regiam se recepit. Caterum David veritus ne si diutius in eis locis haberet tandem comprehenderetur, consiliis putavit in Palestinam transire, & illic degere: quod cum ceteris quoque visum esset, una cum sexcentorum manu ad Achis se contulit regem Gittæ. cuius est quinque eius gentis civitatibus: ubi domicilio accepto à rege cum duabus uxoribus Achima et Abigæa habitavit. Saulus autem cautior factus posthac destitit contra eum aut proficisci aut militem mittere, videns id sibi iam bis male cecidisse, minimumque absuisse quin captando caperetur. Davidi autem non placuit in urbe Gittæ manere, sed petijt à rege ut ad pristinam erga se hospitalitatem hoc quoque adijceret, & agri partem ad incolendum ei cum suis attribueret. Vereri enim se ne intra mœnia morando onerosus Gittæsis videatur. Annuit ei precibus rex, & vicum quendam nomine Sicella ei donavit, quam David postea regnum adeptus adeo dilexit, ut suam & posterorum privatam possessionem in perpetuum esse voluerit: quæ de re alias fusius dicturi sumus. Totum autem

tempus quo Dauid apud Sicellam vixit, fuerunt menses quatuor, additis viginti diebus: ex eo loco clancularijs excursionibus Palestina gentis vicinos sibi Saritas & Amalecitas infestabat magnas iumentorum & camelorum pradas abigēs: mancipia enim nō abstrahēbat, veritus ne horū indicio res ad Anchum regem perferretur, De manubijs autē munera mittere ad regē solebat quo percontante vnde eas pradas ageret, meridionalē Iudaorū regionē cāpestrē incursare se respōdens, regi facile persuasit, vt crederet, quod verū esse vehemēter cupiebat: sperabat enim Dauidē si hostiliter gentē propriā tractasset, praeluso redditu semper posthac obnoxiiū se habitu-

I. Reg. 28 rum. Et parabatur tum bellū in Hebraeos cōmuni Palestinorū decreto, indicto omnibus eius nominis socijs die ad conueniendū in Rengā, vbi collectū exercitū Anchus in hostē ducturus erat: & inter cetera auxilia Dauidē cū sexcentorum cohorte euocauerat. Quo prōpte operā pollicente & dicente adesse tēpus referēda hospitalis gratia, rex cōtra à quo magis eum sibi deuinceret, promisit se eum re bene gesta in summo apud se honore habiturū, & satellitio suo prapositurum.

Hebræi à Palæstinis magno prælio vincuntur, in quo Saulus rex vnā cū filijs fortiter pugnans occubuit.

CAP. XV.

Saulus autem è regno suo diuinos omnes & ventriloquos ac ariolos ceterosq; similis vanitatis

nitatis homines eiecerat, solis prophetis retentis: cumq; audisset Palaestinos Sonnam vsq; urbem progressos, castra ibi metatos, & ipse cum suis copys illuc occurrit: & iuxta montem quendam Gelboë dictum castra è regione hostium posuit: ubi non mediocris trepidatio illum incescit, reputantem hostilem exercitum viribus longè præcellere: qua de re sollicitus ad oraculum Dei confugit, euentum prælii sciscitans. Deo autem silente magis etiam territus prorsus animum despondit præsagens cladem imminere, posteaquam Deus præter solitum auxiliatricè manum subtraheret. Quæri nihilominus imperat mulierculam quampiàm ventriloquam, & manes elicere callentem, quo vel sic rerum euentum prænosceret: nam ventriloquorum genus euocatu defunctorum animabus per eas futura sciscitantibus prædicunt: cumq; iudicio cuiusdã familiaris suò comperisset, esse talem mulierculã in oppido Endoro, ignaris omnibus mutato regio habitu, assumptusq; duobus fidißimis famulis ad Endorum & mulierem fatidicam proficiscitur: rogatq; eam vt diuinet, educatq; ad superos animã viri cuius ipse voluerit. Illa autẽ repugnante & negante se effectum regis contempturã, qui hoc diuinaculorum genus à suo regno arceat: & obtestante ne nulla iniuria laceßitus insidias sibi strueret, quo deprehensa vetitas artes attrectare ad supplicium rapcretur: inrauit neminem hoc

resciturum, neq; se responsum cum alijs cōmunicaturum, sed fore eam extra omne periculū. Ut verò iurciurādo per suasa est nō timere, insit eā Samuelis animam excitare: quae cū nesciret quisnam fuisset Samuel, ab inferis hunc euocat. Quo in conspectum veniente, mālier specie viri diuina & veneranda perterrita ac stupefacta, versa ad regem, nōme, inquit, tu es Saulus rex? hoc enim ex Samuele didicerat. Quo amuētē & rogāte trepidationis causam, ait se videre ascendentem virum diuina quadam specie praeclatum. Percontante deinde qua effigie quōue habitu esset ac etate, ait senē esse venerandum, habitu sacerdotali amictum. Agnōuit rex Samuelē esse, & procidens adoratione salutauit. Anima autē Samuelis interrogante, quam ob causam elici ac suis moueri sedibus iusserit, necessitate se huc adactum conquestus est: imminere enim grauem hostium exercitum, & se inopem esse consilijs destitutum à Deo, neq; per vates, neq; per somniorum visiones futura praesignare dignante: quapropter ad eū se confugisse, cui res suas semper cura fuisse sit expertus. Samuel verò adessā iam regi extremū vita diē praeuidens, supernacaneum respondit ex ipso futura scitari, cū à Deo destitutū se agnoscat. Audi tamen, inquit, in fati esse, ut David assumpta regia dignitate bellum ex senectia cōficiat: te verò & principatum & vitam simul amittere, eo quod in bello quod

quod cōtra Amalecitas gessisti obediens Deo nō fueris, & quæ tibi per me etiā tum viuum mandauit neglexeris. Scito igitur & exercitū tuum ab hoste profligandū, & te vnā cū filijs in praelio cadentē cras mecū futurū. His auditis Saulus obmutuit præ mœsticia, & in humum collapsus est, siue ob subitanēā trīstitiā viribus deficientibus, siue ob inēdīam, quōd eā nocte ac præterita die corpus cibo recurrare neglexisset. Tandē cū agrē ad seipsum redisset, mulier vrgebat eū vt cibū sumeret, hanc gratiā ab ipso reposcens officij, quod per interdictas artes nō sine suo periculo poscētī præstiterat, priusquā sciret hūc ipsum esse qui interdixit: pro quo beneficio hoc tantum reposcebat, vt mēsa appositæ vires refoueret, quōd ad exercitū redire valeret. Resistentem verō & cibū omnē præ desperatione auersari pergentem tantū nō adēgit improbis precibus vt assentiretur, cumq; vnicū haberet vitulū domi à se educatum mulier quotidianis operis victū sibi parans, & nihil præterea possidens, hoc mactato carnes coctas ipsi & famulis apposuit. Saulus verō eadem nocte in castra est reuersus. Mirari succurrit hoc loco mulieris huius comitatem ac liberalitatē, quæ tametsi à rege artem exercere vetita qua victum parare assueuerat, hominem nunquā antē visum, immemor totā alendi se rationem per hunc sibi ademptā, non auersata est vt hospitē & ignotū, sed cōmiserata & consolata

ta ad fastiditum cibum sumendū adhortata est: et quod solū mulieri pauperi superfuit, promptē ac libenti animo apposuit, nec gratiā pro beneficio rependens, nec officio fauorē regis captans, quae iam iam moriturum praesciebat: cū tamen homines natura ita cōparati simus, vt tum demū officiosos esse libeat, quādo aut pro meritis gratia est rependenda, aut ipsi demereri quēpiā cupimus, quem cumulatē aliquando beneficium repositurū speramus. Egregium igitur exemplar beneficentiae nobis exhibuit, ostendens nihil esse potius quā in necessitate cōstitutos subleuare nīhil quod hominē magis deceat, nihil quod Deum aequē conciliet, & ad benefaciendum nolis pro-uocet: atq; hac de muliere illa dixisse sufficiat. Nunc aliam quandam admonitionem scriptis meis iuuat inserere, cū populis ac gētibus profuturam, tum precipuē viris eximys & ad gloriam natis incitamento futurā ad virtutē: quādoquidem haec sola in sempiterna memoria suū cultores colloquere valens, magnū calcar ad honesta studia tam regibus gentiū, quā ciuitatum magistratibus debet subdere, vt cōtempnis periculis atq; etiam certa morte, nihil durū pro patria subire ac sustinere subterfugiant. Quod vt faciam opportunē Sauli Hebraorum regis illustre exemplum flagitat. Hic enim licet futuri gnarus, & de obitu suo praemonitus à propheta, noluit tamen eum vitare, & ob vita cu-
piditat

pidi atem exercitum hosti prodere, atq; hoc modo regiā maiestatem dehonestare: sed cum libristotaq; familia periculo se obijciens, pulchrum existimavit in pralio pro suo subditis imperio pugnando cadere, & filios in eiusdem laudis societate assumere, potius quā superstitēs relinquere, incertum quales nam futuros. Sic enim existimavit, loco posteritatis, perpetuam laudem & immortalem memoriam sibi futuram. Quamobrem hic mihi verē iustus & fortis ac prudens fuisse videtur, & si quis huic similis fuit aut futurus est, huic virtutis testimonium ab omnibus reddi equū censeo. Nam illos qui cum certa victoria incolumitatisq; spe bellum aggrediuntur, posteaquam magnificum aliquid gesserint, non censeo merito fortitudinis titulis insigniri ab historicis alysq; scriptoribus. Sed quamvis & illa sua laus debeatur, soli tamen generosi ac fortes periculorumq; contēptores iure dici possunt, qui Saulum emulantur. Quid enim magni est cōmunem martis aleam subire, & inter ssem ac metum fluctuando, si fortuna affulserit favore eius utiq; cōtra nihil letū sperante, & præsium quod necesse sit in pugna cadere, intrepidē tamen & imperculso animo fato minati occurrere, id verō generosi & fortis viri facinus ego cēseo. Hæc est Sauli nostri laus, qui exemplo est omnibus vere gloria amatoribus, ut si honesti apud posteros nominis rationē habent, idem sibi si quando

vsus veniat proponant: in primis autē regibus,
quibus propter fortuna sublimitatē adeo non li-
cet esse ignavis, vt turpe sit etiā mediocritatem
fortitudinis non excedere. Possem quidem etiam
plura in hoc argumēto de Sauli generositate di-
cere, verū ne videar immodicus, eō vnde digressi

I. Reg. 19 sumus reuertar. Palæstinis copias vndiq; cōtra-
hentibus, delectuq; per singulas gentes ac regna
& satrapias habito, nouissimus venit cum suo
milite rex Achis, quem secutus est Dauid cum
sexcentorū cohorte: quem vbi viderunt Palæsti-
norum duces, percōtabantur regē vnde nam ve-
nirent Hebraei, aut à quo vocati. Is respōdit Da-
uidem iram domini sui Sauli fugientē, à se exce-
ptum, nūc vt gratiā hospiti referat, vtq; de Sau-
le vindictam sumat, in auxilium venisse. At il-
lis non probabatur, quod veterē hostem in auxi-
lium acciuisset, suadebantq; vt eum retrò remit-
teret, ne fortē cladem aliquā ipsis afferat: faci-
le enim habiturum occasionē reconciliādi se do-
mino, si hostibus eius detrimentum aliquod at-
tulerit. Quare prospiciendum esse in futurū, Da-
uidemq; cum sua cohorte ad agros à rege illi af-
signatos remittendum. Hunc enim esse illum Da-
uidem virginibus cantatum, quod plurima Pa-
lastinorū millia deliuisset. Visum est regi quoq;
Gitta rectē illos monere, moxq; accito Dauide:
Equidem, inquit, fidem tuam ac virtutem com-
pertam habens socium huius expeditionis te as-
sumpsi:

sumpsi, sed ceteris ducibus hoc non probatur: quare confestim agrum quem tibi donavi repete, nihil de voluntate nostra dubitans: Et illic esto praesidio mea regioni, ne interim dum cum exercitu absum, hostes aliqui eam per occasione inuadant: hoc enim pacto non minus amici ac socij praestiteris officium. Paruit David, Et ad Sicellam se recepit. Sed interim dum Palaestinarum castra sequeretur, Amalecitarum gens expugnata Et incensa Sicella, praedaeque tam inde quam ex vicinis Palaestinarum agris abacta, in suam regionem reuertebatur. David autem vitulum suum vastatum inueniens, omnibusque direptis utramque etiam uxorem abductam, Et pari modo commilitonum uxores ac liberos cum cetera praeda abactos, doloris impatiens scidit vestimenta sua: Et adeo huic calamitatis succubuit, ut non prius flere ac lamentari suam Et suorum vicem desineret quam lacrymae eum deficerent: nec multum aberat quin ab iratis ob iacturam coniugum Et liberorum militibus saxis impeteretur, quod in ipsum causam tanti mali reijcerent. Postquam autem a moerore se recollegit, et animam ad Deum erexit, rogauit pontificem Abiatharum ut sumpto sacerdotali amictu Deum consuleret, Et oraculum referret, num Deus concessurus sit assecuto Amalecitas uxores ac liberos recipere, poenasque de hoste sumere. Pontifice vero iubente persequi, assumptis sexcentis armatis quantum po-

tuit per vestigia hostium properauit: cumq; ad torrentē quendam nomine Baselum peruenisset, incidit in quendam Aegyptium errantem, iamq; inopia & fame deficientem, qui toto triduo per desertū impastus oberrauerat: hunc cibo & potu prius refocillatum, rogat cuius esset, & qua natione. Is respondit se Aegyptium genere, à domino relictum in itinere, quod propter langorē non posset agmen consequi eorū qui vastata Sicella finitimisq; locis domū se recipiebant. Itaq; hoc ductore David vsus ad persequendos Amalecitas, affecutusq; eos in terram proiectos, & partim prandiū sumentes, partim iam tumulentos, & rebus ex praeda quæsitis se oblectātes, ex improviso irruens, magnā eorum stragē edidit. Inermes enim, & nihil tale expectantes, & epulis tantum, ac compotationibus intenti, facile ab armatis conficiebantur. Alij enim instructis mensis accubātes, cruore appositos cibos inuendabāt, alij propinantes sibi inuicē opprimebantur, nonnulli verò somno iam ac vino sopiti, & si qui se interim armare potuerunt, nō multo maiore negotio quā ceteri cadebantur: durauit enim ea cades à pradio vsq; ad vespērā, vt ex omnibus Amalecitarum copijs agrē quadringenti celeritate camelorū ab interiectione sint exempti: ceterū praeda omnis est recepta, vxoresq; tā ipsius Davidis quā comilitonum. Remetientes autem iter postquā ad eum locū peruenierunt, vbi ducē-

tos minus expeditos ad custodiam impedimēto-
rum reliquerant, quadringēti illi nolebant eos in
prædæ partem admittere, quòd per ignamiam in
persequendo hoste delassati fuissent, aiebantq;
contentos esse oportere receptis vxoribus ac libe-
ris. Hanc eorum voluntatē iniquam David pro-
nuncianuit. Par enim esse, vt victoria diuinitus
concessa receptisq; ex hoste spolijs, vniuersi mili-
tes ex aquo fruerentur, maximè cum reliqui im-
pedimenta interim asseruauerint. Ex eo præiu-
dicio mos in posterum obtinuit, vt tantundē ex
prædâ caderet ijs qui pugna interfuerunt, & ijs
qui interim circa impedimētorum custodiā sunt
versati. Reuersus deinde Sicellam David, per to-
tam tribū Iudæ partes ex prædâ ad amicos &
familiares misit: atq; in hunc modum circa Si-
cellam & in persequendis Amalecitis res gestæ 1. Reg. 13
est. Interea Palestini acri prælio cum hoste con-
gressi, & superiores facti, plurimos ex aduer-
sa acie sternunt: ibi Saulus & filij contra ho-
stem egregiè certantes, & hoc tantum agen-
tes, ne inulti caderent, utq; honestis vulneribus
confecti luctuosam hosti victoriam relinque-
rent, totam vim hostium in se conuerterunt: &
circumuenti multitudine, magna circa se stra-
ge Palestinorum edita, postremò & ipsi ho-
stium telis sunt obruti. Fuerunt autem Sauli fi-
lij, Ionathas, Ammadabus & Melchissus, post
quorum casum vniuersus Hebræorum exerci-

tus profligatur: dūmq̃ nullo ordine trepidi fu-
 giunt, instantibus à tergo barbaris ingens cades
 est perpetrata. Saulus quoque stipatus suorum
 caterna fugiebat: in quē Palæstini immiſſis ſa-
 gittarijs & iaculatoribus, omnes paucis exce-
 ptis confixerūt. Ipse verò post multa fortia faci-
 norā edita grauatus vulneribus, vt iam nec sub-
 sistere, nec sibi ipse manus inferre valeret, obse-
 crauit armigerū vt se ferro trāsfigeret, priusquā
 viuus in hostiū potestatē fieret. Quòd cū armi-
 ger ob maiestatis reuerētiā detrāctaret, ipse ad-
 moto ad pectus pprū gladij mucrone in cū incu-
 buit: et cū deficientibus viribus traicere se nō pos-
 set, circūspiciēs inuenē p̃ximū rogat, quis nam
 esset: auditoq; esse Amalecitā, orat vt se inuaret
 efficere, quod ipse suis manibus non quiret. Qui
 postquā eius optata exsecutus est, adeptis aureis
 armillis et corona insigni regio, quātū potuit fe-
 stinus inde se pripuit: armiger autē regius cōspe-
 cta Sauli nece, ipse quoq; se iugulauit: pari mo-
 do & vniuersum eius satellitiū vnā cū domino
 suo cecidit, circa montem qui nominatur Gelboē.
 Qua clade audita ab Hebrais qui vallem vltra
 Iordanē sitam habitāt quiq; cāpestres vrbes te-
 nent, quòd Saulus rex cū filijs et exercitu in præ-
 lio cecidisset, relictis suis oppidis in munitissimas
 quasq; vrbes cōfugerunt: qua Palæstini deserta
 nacti, facile occupata ipsi posthac incoluerunt.
 Die verò qua prælium proximè consecuta est.

dum

dum caforum cadauera spoliant, inciderunt in Sauli filiorūq; eius corpora, quibus excus capta etiam præciderunt: & dimissis in hoc per totam suam regionē certis hominibus, hostes cecidisse nunciaverunt: quorū arma in tēplo Astartes dedicauerūt, porro corpora eorū circa mœnia vrbs Bethsana, quæ nūc est Scythopolis, crucibus affixerūt. Quod posteaquā auditū est in Labissæ vrbe regionis Galaditidis, truncata esse Sauli ac filiorū cadauera rē indignā rati eos extrema exsequiarū honore fraudari, alii quā multi fortissimi & audacissimi egrediuntur, (alii enim hæc vrbs homines robustos ac feroces) factōq; per totam noctem itinere, ad Bethsana mœnia peruenientes, demptis Sauli & filiorū corporibus Labissam ea d. portauerunt, nemine hostium arcere eos aut aggredi propter virtutē ipsorū audente. Labisseni autē populariter eos deploratos in celeberrimo agri sui loco sepeliuerunt, & indicto ob regis & filiorum cadem luctu ac ieiunio dierum septem, in lamentis & planctu eos exegerunt. Hic finis fuit Sauli iuxta Samuelis vaticinium, propterea quod mandata Dei de bello contra Amalecitas gerēdo non est executus: & quia tradato cum tota cognatione Achimelech pontifice, vrberem quoq; pōtificalem subuertit. Regnavitq; vivente Samuele annis decem & octo, & post mortem eius annis viginti: quo tempore exacto, cum quem diximus vita finē est sortitus.

FL. IOSEPHI ANTI-
QVITATVM IVDAI-
CARVM, LIBER
SEPTIMVS.

Dauid apud Hebronem vnus tribus rex
creatur, in reliquis Sauli filius pa-
ternum regnum obtinet.

CARVT I.

2. Reg. 1

HOC pralium in eum diem incidit,
quo Dauid de Amalecitis victor
Sicellam est reuersus. Tertio au-
tem post eius redditum die, elap-
sus è pralio Sauli interfeutor, scissa veste, ca-
putq; sparsus cinere, ad Dauidem peruenit: ado-
ratoq; eo, interrogatus vnde veniret, è conflictu
Israëlitarum ait se venire: id fuisse illorum par-
tibus infortunatum, casis multis Hebræorum
millibus, & insuper rege cum filijs post eam pu-
gnam desiderato: atque se nunciare suis oculis vi-
sa, cum fortè in fugientem cum suis regem inci-
disset, quem à se rogatu ipsius casum ferebatur,
ut viuus in manus hostium veniret: cum enim
in gladium intubisset, non potuisse se ipsum præ
multitudine vulnerum interficere. Eius dauid
cadis argumenta certissima ostendebat, armil-
las aureas, & insigne regium, quæ ipse mortuo
detraxerat, ut Dauidi afferret. At ille tant cer-

in indicijs credere coactus, scidit vestimentum,
 & in fletu ac lamentis totam diem cum amicis
 exegit. Accedebat ad mœroris cumulũ Ionathas
 Sauli filius, fidiſſimus eius amicus, & salutis
 ipsius non semel autor. Tanta autem fuit Davi-
 dis virtus & erga Saulum beneuolentia, vt quã-
 nis sapius capitalibus eius insidijs appetitus, nõ
 solum agerrimè tulcrit eius interitum, verum-
 etiam interfectorem illius affici supplicio inſe-
 rit. Præfatus enim quòd ipse sui accusator exti-
 terit, regis eadem professus, & per hoc Amale-
 cita filium se declarauerit, duci hominem man-
 dauit: præterea lamentationes & epitaphia in lau-
 dem Sauli & Ionathæ composuit, quæ in hodiernum
 vsq; diem leguntur. His extremis officijs 2. Re. 2
 honorato rege, lutuque finito, consuluit Deus
 per prophetam, quãnam ex tribus Iudæ tri-
 bus habitandam sibi concederet. Cũque re-
 sponsum esset Hebronem concedi, relicta Sicella
 eò commigravit, ambabus vxoribus illò addu-
 ctis, & cohorte domestica: moxque tota tribus
 ad eum locum confluens, regem eum communè
 suffragio declarauit. Audito deinde quòd Sau-
 lum cum filijs Iabiseni in Galaditide regione
 sepelissent, misit illuc qui collaudato eorum fa-
 cinore, gratiam illis referendam suo nomine pol-
 licerentur simulque nuntiarent, quòd Iudæ tri-
 bus regem se consalutasset. Interea Sauli copia-
 rum perfectus Abenerus filius Neri, vir stra-

natus, & ad magnas res obeundas natus, quàm
 primum cognouit cecidisse regem & Ionatham,
 aliosq; duos eius filios, prope in castra delatus,
 reliquū ex omnibus filiis nomine leboſthū pericu-
 lo eripit, & superato viā cū illo Iordane, totius
 populi regē eum constituit: excepta tribu Iudæ;
 regiamq; ei eligit apud locū qui Hebraice Ma-
 nalis ductus, interpretatur castrū. Inde profectus
 est cum delectissimo milite, vt praelio cum Iuda
 tribu decerneret, iratus quòd Dauidē regē crea-
 uissent. Huic occurrit Ioabus Saruia Dauidis se-
 roris filius, natus ex patre Suri, duos secum fra-
 tres, Abiseum & Asaëlem, vniuersumq; Davi-
 dis exercitum ducens: & cū circa quendā fon-
 ticulum apud urbem Gabaa in eum incidisset,
 aciem ad praeliū explicat. Cumq; Abenerus di-
 xisset cupere se experiri vtrius partis præstan-
 tiores milites essent, ex pacto vtrinque duodeni
 ad certamē sunt destinati: qui pgressi inter v-
 trāq; acie, emissis prius pilis, gladios stringūt: v-
 prehēsisq; aduersariorū capitibus, latera et ilia
 feriebāt, donec mutuis vulneribus ad vnū se con-
 ficerent: quo facto exercitus etiā conflixerunt,
 & post acre certamen, partes Abeneri succu-
 buerunt. Versos deinde in fugam Ioabus non de-
 stitit persequi, sed tergis eorum haerens hortaba-
 tur suos, vt ne defatigarentur: idemq; etiam fra-
 tres eius faciebant, præcipuē iunior Asael ob-
 eximiam pedum pernicitatem celebris, & non
 solum.

solum cum hominibus, sed cum equis etiam cursu contendere solitus: is tum Abenerum recta insequabatur, nec in sinistram nec in dextram deflectens. Conuersus autem Abenerus, & impetum eius frustrari volens, primum vnus militis armatura cum eo depacisci voluit, vt persequi desineret: deinde rogabat, ne se in hanc necessitatē adduceret, vt illo interfecto, in fratris eius cōspectum posthac venire nō auderet. Cumq; ille his verbis nihil moueretur, sed persequi pergeret, ita vt versa hasta fugiebat, imminenti letale vulnus infligit, vt in vestigio concideret: qui verò cum eo Abenerū insectabantur, postquam ad locum in quo Asael iacebat peruenerūt, oblitī amplioris persecutionis circum cadauer constituerunt. Ioabius autem & frater eius Abiseus, praeter exanime corpus cursu prouecti, incitatiq; ira extincti fratris, mira pernicitate ac alacritate vsque ad solis occasum persecuti sunt Abenerū, & vsq; locum qui ab aquae ductu nomē accepit: hic in loco eminentiore consistit, Abenerum cum Beniamitis fugientē prospiciens: qui cum exclamasset, satis iam indignationi indultum, nec esse viros consanguineos improba insectatione cogendos; omissa fuga in certamen redire: culpā enim penes fratrem eius Asaelem esse, quod monitus ab insequendo desistere noluiſſet, & ideo ictus cecidiſſet: visus est non male admonere: moxq; Ioabius dato receptui signo suos cohibuit: & in

eo loco castris positus pernoctauit. Abenerus vero continuato per totam noctem itinere trans Iordanem in Iebosthi regiam se contulit. Sequenti die Iobab recensitis casorum cadaueribus omnes sepultura dignatus est: ceciderant autem ex Abeneri exercitu trecenti sexaginta: ex Dauid nouemdecim, praterq; Asael: cuius cadauer Betblema reportatum fratres cum patris monumentis intulissent, ad regem suum in Hebronem sunt reuersi.

2. Reg. 3. Hoc fuit inter Hebraeos civilis belli initium, quod aliquandiu durauit, sed ita ut Dauid partes magis ac magis proficeret, contra eorum, qui sub Sauli filij debebant imperio, indies deteriores fierent. Interea Dauid sex filios è totidem vxoribus suscepit, quorum natus maximus è matre Achima natus, Ammon dictus est. Secundus ex vxore Abigaa Daniel. Tertius ex Machaba filia Tholomai natus regis Gessirorum, nomine Abesalon. Quartus Adonias ex vxore Angite susceptus, quintum vero et sextum Gerthesam et Galam nominauit. Porro post conflatum civile bellum, et crebros partium conflictus, praeipuum monumentum fuit in Abenero, qui quod esset vir prudens, et ad popularem gratiam factus, multitudinem in officio continebat, ut longo tempore in fide Iebosthi permanerent. Deinde vero insimulatus apud eum, quod consuetudinem haberet cum concubina eius Raspha filia Sibasthi, et ea de causa obiurgatus, dolore et indigno

indignatione motus, quasi non bona gratia sibi pro fidelis studio redderetur: minatus est se regnū ad Dauidē translaturū, & declaraturum quōd Iebosthus nō tam propria virtute aut prudētia regno trans Iordanē potiretur, quā ipsius bellicis artibus, & eximia in eam diem fide, moxq; misit in Hebronē ad Dauidem, qui suo nomine fœdus cum eo ferirent, hac conditio- nem ut inter præcipuos regis amicos reciperetur, si populo ad defectionem à filio Sauli concitato, efficeret ut Dauid ab vniuersis Hebrais rex agnosceretur. Qui cum vehemēter hoc nuntio latus conditio- nem accepisset, & quo magis ratum esset fœdus, postulasset ut Melcholen vxorem ad eum remis- teret, quam magno suo periculo & annumeratis Saulo sexcentis Palestinorum capitibus emerat: ante omnia remisit eam abstractam à Pheltia coniugio, adiuvante etiam Iebostho: nam & huic Dauid scripserat, equū esse vxorē sibi restitui. Deinde cōvocatis senioribus populi, & præfectis militiae, in eam sententiam locutus est apud eos: Remoratum se quidem illos quo minus relicto Iebostho ad Dauidē desciscerent: nunc autem li- benter se hoc illis permissurū, quandoquidē certo comperisset, hunc per Samuelem prophetā totius Hebraorū gentis regem diuino iudicio designatū esse: eundemq; ratem præcuisse, quōd huius ductu vindicandum sit in Palestinos, nec alio rege sub iugum Israelitarum eos posse subigi.

His auditis seniores & praefecti, certi iam in eorū
sententiā Abenerum transisse, Dauidi in poste-
rum aperte studuerant. Supererat ut & Benia-
mita in hac sententiā cōcederēt, quod ex hac tri-
bu esset Iebosthi satellitiū: ad quos quum eadem
verba fecisset, ac ne illos quidē reniti animadu-
erisset, cum viginti ferme comitibus ad Dauidem
proficiscitur, ut p̄sens fœdus initū cōfirmareti-
tū quia quisq; in rebus suis sibi magis quā alijs
fidit, tū quia volebat certiorē facere, quid in cau-
sa eius cū senioribus & ducibus egisset, et quod
ipsam quoq; Beniamiticā tribū in partes ipsius
traduxisset. A quo comiter exceptus, & splēdi-
dis ac sumptuosis epulis per aliquot dies adhibi-
tus, tandē petijt ut dimitteretur, traducturus ad
eū exercitū, & quod promiserat re exhibiturus.
& quasi in manum imperium gentis ei tradito-
rus. Vix ad hac promissa exsequenda missus à
Dauidē Hebronē exiuerat, cum Ioab copiarū
imperator peregrē rediēs illuc aduenit: cognitoq;
quod Abenerus icto cum Dauidē fœdere paulo
antē abiisset regnū ei tradi curaturus: veritus ne
is primum inter amicos locum obtineret, anteq̃
illi factus regū fastigiū, & alioqui vir prudens
in consilijs capiendis, & rerū momētis obseruan-
dis: ipse verò deteriori cōditione esse inciperet, et
praefectura copiarū priuaretur, malum & ini-
quum consilium concipit: ac primum calumnijs
eū aggressus, persuadere conatur regi, ut caueat
sibi,

sibi, neq; fidem illius verbis adhibeat. nihil enim
illius non tentare, quò regnum Sauli filio cōsta-
biliat: & nunc structis dolis aduenisse, & opta-
tis potitum, cum certa spe insidijs circumueniēdi
Davidis abire. Postquam autem frustra se ver-
ba fundere animaduertit, ac ne tantillum quidē
regem his moueri, mutato cōsilio facinus audax
mente concipit, & certus hominem tollere mit-
tis cōfestim qui cursim per eius vestigia viam
carperēt, & affecuti eum Davidis nomine reuo-
carent, quasi per obliuionē quiddā maximē ad
rem pertinens illi significare omisisset. Abenerus
autē postquam hac audiuit ex nūtijs in loco cui
nomen Besira x x. stadijs ab Hebrone. dissito,
nihil eorū qua euētura erāt suspicatus, ad urbē
reuertitur. Cui obuiam factus ante mœnia Ioa-
bus, humanissimē exceptum summam beneuolen-
tiam prae se ferens (ut saepe fit cum ad obtexen-
das insidias malum aliquod facinus molientes
summam bonitatem simulans) seorsum à cetero
comitatus seducit, quasi secretius aliquid cum eo
colloqui vellet: atq; ita abductum in locum por-
ta solitarium, vno tantū fratre Abisao presente
stricto ferro per ilia traiecit. Hunc exitum ha-
buit vir egrogus, insidijs à Ioaabo interceptus,
ut ipse videri volebat in vitionem fratris Asae-
lis, quem in praelio ad Hebronem commisso Abe-
narus pertinaciter se insequentem interemerat:
re autem vera quòd misere timeret, ne bonore.

quem obtinebat priuaretur. Danide imperium exercitus in Abenerum transferente, Hinc satis videre licet : quam nihil non audeant homines ambitioni & auaritia dediti, dum nemini cedere volunt. Nam & dum cupitis potiri properant, non dubitant quoduis perpetrare facinus : & ne quod semel nacti sunt amittant, maiora etiam non reformidant : sic existimantes, lenius incommodum esse ad summum fastigium non peruenire, quam ab assuetis iam bonis excidere : ideoque plus illis semper audacia superest, dum timet ne pristina felicitate priuentur. Sed de his satis est paucis admonuisse. Porro David audita Abeneri nece vehementer indoluit, sublataque ad calamus dextera, magna voce protestatus est, quod nec iubente se, nec conscio cades ea fuerit commissa : ad hac diris imprecationibus autorem necis huius execratus, & familiam eius & facinoris socios prauidicio suo damnauit. Valde enim sollicitus erat, ne videretur hoc contra fœdus cum Abenero ictum fuisse admissum, edixitque : ut totus populus defleret ac lugeret virum, & solennibus funeralibus ei parentaret, scissis vestibus & saccos indutus : atque hoc modo exequias frequentari voluit, quas & ipse una cum honoratoribus ac prefectis deduxit, planctu & lacrymis satis iudicans vel beneuolentiam erga virum, vel merorem ob defunctum, quodque prater ipsius voluntatem interemptus fuerit : quin &

magnifice

magnificè apud Hebronem sepultum, ac epitaphio à se composito honoratum, stans super monumentum primus deplorauit, suoq; exemplo ceteros ad idem faciendū prouocauit. adeoq; grauius Abeneri morte affectus est, ut nullis amicorum precibus ad gustandum ea die cibum adduci potuerit, sed iuratus ieiunium vsq; ad solis occasum seruauerit. quod sanè non mediocrè ipsi gratiam apud multitudinem conciliauit. Nam quotquot erāt Abeneri studiosi vehemēter hunc defuncti extremum honorē & seruata ad vltimum fidem probauerunt, quòd omnia in eum contulisset quæ in amicos conferri solent, & non ut inimicum aliquando neglecta & ignominiosa sepultura tradidisset: tum considerantes pro se quisque egregiam regis benignitatem, eadem sibi quoque ab illo pollicebantur: atque hoc modo optime David fame sua consuluit, nemine amplius suspicante ipsius voluntate casum fuisse Abenerum: quin & priusquam multitudo quæ ad funus celebrandum conuenerat digredere-
tur, docuit eos quantum ipse in animo vulnus accepisset, quantumq; totus populus detrimentum amisso viro in rebus bellicis tam consilio quam manu præstantissimo. Sed Deus, inquit, qui vniuersa gubernat, necem huius inultam non sinet. Is mihi testis esto quòd in Ioabum & Abisæum animaduertere non valeo, qui apud exercitum penè plus possunt quàm ego ipse: per-

nam tamē diuinitus infligendā non effugient. Es Abenerus quidem in hunc modū vitam finiuit.

Iebostho amicorum insidiis interfecto, vniuersum regnū ad Dauidē deuenit. CAP. II.

- I I. **I**ebosthus autem Sauli filius morte eius audi-
 2.Reg.4 **I**ta grauitur hoc tulit, quod priuatus esset viro
 consanguineo, qui principis autor ei fuerat, ut
 in paternū regnū succederet, mirumq; in modū
 ob hanc causam se afflictauit. Nec ipse diu su-
 perstes fuit, sed à filijs Hieremmonis Banastha
 & Thanno per insidias est oppressus. Hi enim
 cū essent Beniamita genere, & inter praci-
 pios optimates, existimantes si Iebosthum in-
 terficerent magna se munera à Dauidē acceptu-
 ros, & aut amplas praefecturas, aut aliud quid
 honorificum apud eum per hoc factum se conse-
 cuturos, uasti solum Iebosthum in cubiculo me-
 ridiantem, videntesq; nec satellitum quenquam
 adesse, neque iantricem vigilare, sed & ipsam
 partim lassitudine, partim aestu in somnum so-
 lutam, subintrogressi ad eum, dormientē intere-
 merunt: praevisoq; capite, & per totam noctē ac
 diem itinere continuato, tanquam à lasis prope-
 rantes ad eum quem magno beneficio demeruis-
 sent, Hebronem perueniunt: ostensoq; Dauidē
 Iebosthi capite, commendabant ei suam operam
 ac beneuolentiam, quod regni amulum de medio
 sustulissent. Sed multū eos spes sua fefellit: neq;
 enim pro eorum opinione illas excepit rex. Scele-
 ratiss

ratissimi, inquit, & iamiam poenas daturi, an
 nesciebatis quod à me opera primum Sauli in-
 terfector retulerit, qui ad me coronam eius au-
 ream apportauerat? & ille quidem rogatus hoc
 ei prastiterat, ne ab hostibus caperetur. Aut for-
 tè alium me iam factum credebatis, ut mutatis
 moribus delectarer viris maleficis, & domini
 eadem tanquam beneficium: oblatum cõplecte-
 rer: idq; occiso à vobis in suo lecto viro iusto, qui
 neminẽ vnquam laesit, vos verò maxima etiam
 beneuolentia, summisq; honoribus profecutus est:
 quapropter eadem opera & illi poenas violatae
 fidei dabitis, & mihi iniqua de me opinationis,
 quem putastis de tali lebothi cade libenter au-
 diturum. Neque enim alio modo grauius existi-
 mationẽ meã ladere potuistis. Hac locutus insit
 eos exquisitissimis tormentis excruciatos suppli-
 cio dedi: caputq; lebothi cum omni honore fu-
 neratum in Abeneri monumentum intulit. His 2. Reg. 5
 ita finitis vniversi Hebraorum proceres Hebro-
 rem ad Dauidem conuenerunt, cum tribunis ac
 praefectis, seq; & sua omnia illi dediderunt, com-
 memoratis prius veteribus officijs quae in eum
 vivente etiam tum Saulo contulissent, & quod
 tribunum tũc regium in summo honore habuis-
 sent, & quod diuino suffragio per Samuelẽ pro-
 phetam rex vnà cum suis filijs declaratus esset:
 eiq; soli destinatam esset ut perdomitis Palaesti-
 nis Hebraorum rebus perpetuam salutẽ ac secu-

ritatem offerret. At ille collaudato eorū studio, hortatusq; vt in cæptis permanerent, fore enim vt nunquam eos pœniteat, conuiuiō & omni comitate exceptos remisit ad populum in regiam adducendum. Conuenerunt itaque ex tribu Iudæ armatorum sex millia octingenti, scuta & lanceas gestantes qui hæcenus Sauli filium secuti fuerant, & sine quibus hæc tribus Davidi regnū decreuerat: ex tribu Simeonis septem millia & centum eo amplius: ex tribu Lenitica quatuor millia septingenti cum principe suo Iodamo, cum his erat pōtifex Sadacns cum viginti duobus cognatis principibus: ex tribu Beniamitide armati quater mille. Hæc enim tribus adhuc sustinebat credens aliquem ex genere Sauli regnaturum. Ex tribu Ephraim viginti millia et octingenti, viri animis & viribus præstantes. Ex dimidia tribu Manassitide millia decem & octo. Ex tribu Isachar ducenti futurorum præsci, & armatorū viginti millia. Ex tribu Zabulon armatorum lectissimorum quinquaginta millia: hæc enim tribus sola vniuersa ad Dauidem conflavit: hi omnes eadem armatura utebātur, quæ tribu Gad. Ex tribu Nephthaliti de insigniores & ductores mille, scuto & hæsta armati, quos sequebantur reliqui tribules eorum, multitudo penè innumerabilis. Ex tribu Danitide selectorum viginti septem millia: ex tribu Aseri quadraginta millia, ex duabus autem tribubus

trans

trans Iordanem habitantibus & reliquo tribus
 Manassitidis armatorum scuto & hasta ga-
 lea; ac gladio vigintiduo millia. Reliquæ quo-
 que tribus gladijs utebantur. Ha fuerunt copia
 quæ in Hebronē ad Dauidem sunt collecta cum
 magno cōmeatu frumenti & vini, cæterorumq;
 ad victum commodorum, omnesq; communi sen-
 tentia regnum ei ratum ac firmum esse volue-
 runt cumq; triduo illic festa celebrassent, epu-
 lisq; operati essent, Dauid cum omnibus his co-
 pijs Hierosolyma est profectus. Iebusei verò III.
 qui tum urbem incolebant, Chananaeorum &
 ipsi generis, clausis ad eius aduentum portis, &
 in mœnibus quotquot erant cæci vel claudi, aut
 alioqui mutili in cōtemptum regis collocatis, di-
 citabant hos ad arcendum hostem sufficere,
 freti munitionū firmitate. Quo ludibrio ad iram
 concitatus, oppugnationem aggreditur: & cum
 strenua militum opera vteretur, omnibus adni-
 tentibus ut nix urbis expugnatione cæteris se
 qui similiter pertinaces essent metus incutere-
 tur, vi inferiorem urbis partem occupat. Resi-
 stente autem sola arce, decrevit propositis hono-
 ribus ac præmijs militem ad rem alacriter ge-
 rendam excitare: promisitq; ei qui per subiectā
 vallem in arcem euasisset, totius exercitus impe-
 rium se commissurum: & cum eò certatim om-
 nes eniterentur, cupiditate summa præfectura
 accensi, Saruis filius Ioabius alios prauenis,

& conscensa arce clamore sublato à rege promissum copiarum imperium repoposcit.

Dauid vi captis Hierosolymis Chananzos inde populariter eiicit. vrbemque Iudæis vicioribus inhabitandâ tradit. C A P. III.

Electis deinde ex arce Iebusæis, & instauratis Hierosolymis, rex eam ciuitatem Dauidis appellauit, ac per omne regni sui tempus domiciliū inibi habuit: ceterum tempus quo apud Hebronem solus tribus Iudæ rex fuit, septem anni fuere, & menses sex: postquam autē Hierosolymis regiam sibi optauit, in dies magis ac magis res ei ex voto succedebant, Deo providente vt ea vrbis egregijs accessionibus quàm celebrissima redderetur. Per idem tempus Iramus legatione in hoc missa in amicitiam ac societatem Dauidis est receptus: misitq; ei dono materiam cedrinam, & architectos ac fabros, qui regiam ei Hierosolymis exadificarent. Dauid autē superiorem vrbis partem & arcem in ea cōditam in vnum corpus redegit, cingendumq; eisdem munitionibus Ioabo demandauit. Igitur primus Dauid Iebusæis inde eiectis, à se ciuitatē denominauit. Nam tempore Abrahami generis nostri auctoris Solyma vocabatur: nec desunt qui affirmēt etiam apud Homerum Solymorum nomini hāc urbem intelligendam: templum enim iuxta Hebræarum linguam nominatum est hac voce, securitatem significante. Totum autē hoc tempus

ex quo Iesus Hebraeorum aduersus Chanaanos imperator, deniclae regionis agros suis diuisit, post quem Israelitae nunquam barbaros ex Hierosolymis eicere valuerunt, usque ad hanc Davidis expugnationem anni fuerunt quingenti & quindecim. Nec pratermittendus est per silentium Orphonas vir inter Iehusaeos opulentus, cui in expugnatione Hierosolymorum parcitum est à rege, tum propter perpetuam eius erga Hebraeos beneuolentiã, tum quia priuato quodam officio demeritus est eum, ut paulo post magis opportuno loco indicabimus. David deinde alias quoque uxores duxit, & concubinas sibi adiunxit: filias etiam undecim suscepit, quorum nomina, Annas, Ellus, Sebas, Nathan, Solomon, Iebar, Eliel, Phalna, Ennaphem, Ienas, Eliphai, & praterea filiam Thamaram. Horum nouem ex legitimis coniugibus nati sunt, duo uero postremi è concubinis Thamara autem Abesalomi germana fuit.

David Palestinorũ bello impetitus apud Hierosolyma uictoriã illustre consequitur. C.III.

P Alestini autem cognito quod Hebraei Dauidem regem creassent, collecta contra eos exercitu, & occupata conualle quae dicitur Gigantiũ, non procul Hierosolymis sita, castra ibi posuerunt. Iudaorum uero rex nihil inconsulto Deo solitus agere, iussit pontificem quid tunc quoque de euentu belli polliceretur predicere. A quo postquã leta omnia didicit, incunctanter

Et ipse exercitū contra hostes eduxit: Et com-
 misso pralio, ipse à tergo eos ex improviso ador-
 tus, partim occidit, partim in fugam cōpulit. Ne-
 mo autē suspicetur modicū aut ignauū fuisse Pa-
 lestinarū exercitū, qui tum Hebraeos inuaserat,
 coniecturā inde faciens, quod nō magno negotio
 sit profligatus, nulla prius memorabili re gestas-
 sed sciat vniuersam Syriam ac Phœnicen conso-
 ciatis armis auxilium illis tulisse: quæ causa fuit
 vt toties victi, tam multis milibus desideratis,
 denuò bellum maioribus viribus redintegrarent:
 quandoquidem post præsentē quoq; cladem tri-
 plicato exercitu Dauidis ditionē inuaserunt, Et
 eodē quo prius loco castrametare sunt ansi. Rege
 verò iterū de euentu oraculum cōsultente, respon-
 dit pontifex, in sylua quæ fletus cognominata
 non longe ab hoste aberat, exercitum continen-
 dum, nec prius ad pugnam educendū, quàm sylua
 nullo perflante vento suapte sponte agitaretur.
 Quod vbi primū obseruatū est, Et Deus maturē
 præsentia suæ signū dedit, nihil moratus ad pa-
 ratam iam Et indubitata victoriā est progres-
 sus: nam ne primū quidē impetum hostilis acies
 sustinuit, sed mox vt ad manus ventū est, terga
 vertit: nec segnius Hebraeus institit, fodiendoq;
 terga fugientium, Et multos prosternendo, vsq;
 Gexara, quod oppidum in vtrorumq; confinio
 situm erat, victos est insecutus. Itum est deinde
 2. Reg. 6 ad castra expugnanda, vbi non magno labore
 ingenti

ingenti prada potiti, deos etiam eorum contractos diripuerunt. Et quia iam iterum contra hostem res feliciter gesta erat, visum est regi de communis seniorum & optimatum ac tribunorum consilio omne sua tribus robur ex tota eorum ditione convocare, & iidem sacerdotes ac lenitas, atque ita profectos una ad oppidum Cariathiarim, arcam Dei ex eo loco Hierosolyma transportare, omnemque divinum cultum cum sacrificijs & ceremonijs à maioribus acceptis, in posterum in hac urbe celebrari. Si enim sub Saulo sacra non fuissent neglecta; nunquam talem cladem populum accepturum fuisse. Conventu igitur sicut decretum fuerat habito, rex ad transferendam arcam accedit: quam sacerdotes ex adibus Aminadabi elatam, in plaustrumque novum impositam, subiungentibus fratribus eius & liberis ducendam permiserunt. Præcedebat rex, & cum eo multitudo, sacros hymnos canentes & omne genus patriarum carminum, & ad variorum instrumentorum musicorum pulsum saltitantes, accedentibus & tubis & cymbalis, atque ita arcam Hierosolyma deducentes. Postquam autem ventum est ad locum cui nomen Chidonis area, manifesta nuntius ira Oxa quidam exanimatus est: bubus enim exorbitantibus plaustrum & arca inclinata, Oxa cum non esset sacerdos ausus manum sustinendi. causa admoliri, in vestigio exspiravit, & loco nomen reliquit, qui inde usque hodiernum Oxa percussio

cussio vocatur. Tum Dauid territus & cogitans
 se fortè idem passurum quod Oxa, si ad se in vr-
 bem arcam reciperet, quando quidem ille manu
 tantum in eam extensa morte mulctatus sit, su-
 perfed it illam Hierosolyma inducere: diuertensq;
 paulum in villam hominis cuiusdam iusti nomi-
 ne Obadami, genere Leuita, apud hunc eam de-
 posuit, quæ per tres integros menses hoc hospitio
 vsa, reni Obadami familiarem auxit, eiusq; do-
 mum multis felicitatibus cumulauit. Rex autem
 cognito quòd Leuita is ex paupere & humilis re-
 pentè vsq; ad inuidiam eorū qui incremēta eius
 viderunt felix extitisset, nihil amplius mali ve-
 ritus arcam in urbem suam transtulit hac pom-
 pa; vt à sacerdotibus deportaretur, deducero-
 turq; à septē choris à se in hoc institutis & or-
 dinatis, & rege ipso interim citharam pulsante
 ac plaudente, ita vt Michole vxor eius. Sauli
 prioris regis filia, factū hoc improbaret: quæ ubi
 intra urbē illata est, reposuerunt eam in taber-
 naculum à Dauidè in hunc vsum erectū. In ea
 festiuitate sumptuosè ac splendide sacrificatum
 est & totus populus exceptus conuiuio, vt tam
 mulieribus quàm viris ac pueris in singulos di-
 stribueretur libum panis subcinerici, & laganū
 fruxum, & frustū de victima: atq; his epulis po-
 pulo pasto, ipse domū reuertitur, Huic occurrens
 Michole vxor, filia Sauli omnia precata est illi,
 quacūq; Deus propitiū largiri solet: repre-
 hendit

hendit tamen quòd præter decorum tantus rex saltasset, ita ut in cōspectu seruorū suorū & ancillarū partes quasdā inter saltandum demudarit. At ille non pudere se huius facti respondit, quòd sciret gratū esse Deo qui eū & patri ipsius mulieris & alijs omnibus prætulisset: cantaturūq; se ei sapius ac saltaturū, nihil curantem, quā indecorum hoc aut ipsi aut ipsius ancillis videatur. Hæc Michole ex Davidis cōiugio nullos filios peperit, sed ex alio marito, cui pater à priore abstractā tradidit, quinque liberos genuit, ut suo loco diceretur. Caterū rex videns res 2. Reg. 7 suas quotidianis successibus per Dei sanorē proficere, peccare se putavit, quòd cum ipse habitaret in alta regia cedrinis trabibus extructa, & omni exornata artificio, arcē pateretur in tabernaculo iacere: itaq; decrevit exedificare Deo templum, quemadmodū Moyses prædixerat: cōmunicatq; super ea re consilio cum Nathane propheta, cū is autor esset proposita exsequendi, pollicereturq; Deū opē ad hoc laturū, avidior etiā struēdi tēpli factus est. Sequēti verò nocte Deus Nathani per visionē apparuit, iubens ut Davidi nuntiaret, gratā quidē sibi esse eius voluntatē, quòd primus omnium de edificādo templo cogitauerit: non tamē se permittere, ut is qui multis bellis implicitus hostili sanguine manus polluerat, sacratissimum fanū construeret. Verūtanē postquā longam vitā rex ad ultimā senectutē

B proue

proneſtus ſelici ſine clauſerit, extruendum eſſe templū à filio eius & ſucceſſore, qui vocandus eſſet Solomon cuius nō aliter quā filij curā ſe habiturum pollicebatur, regnumq; per poſteros eius continuaturū: quōd ſi quid peccauerit, penā non vltra morbos & terra ſterilitatem proceſſuram. His ex propheta cognitis Dauid letus, quōd, iam ſciſet poſteris ſuis imperiū permanſurum, & familiā ſuam fore illuſtrē ac celebrem, ad arcam ſe contulit: procidensq; in faciē adorauit Deū, gratias agens pro omnibus beneficijs, acceptis, quōd ſe ex humili paſtore ad tantū rerum faſtigiū tantamq; gloriam euexiſſet: proq; promiſſa poſteris etiam ſuis felicitate, perpetuaq; providentia, qua res Hebraeorum augere atque ornare non deſineret: atq; ita gratijs actis, hymnoq; decantato è tabernaculo digreſſus eſt.

Dauid ſubactis finitimis geneſibus tributa illis imponit.

CAP. V.

V. **N**on multo deinde interiecto tempore expeditionem in Palaſtinos decreuit, ablegato omni otio & ſegnitie, vt quemadmodum Deus predixerat, deſictis hoſtibus pacatum regnum ſucceſſoribus relinqueret. Et indiſta die militibus ad conueniendum, iuſſuq; omnibus vt quā inſtructiſſimi ad bellum eſſent, vbi ſatis omnia parata exiſtimauit, proſeſtus Hieroſolymis in Palaſtinam peruenit, hoſtibusq; magno praelio victis, & bona agrorum parte mulctatis, hūq; agros

agri Iudeorū terra cōtributis, in Moabitas bellum traduxit: eorū copias ita concidit, vt tertia tantū pars superesset, quam in deditionem accepit. His quoque annuo tributo imposito contra Adraxarum Arachi filium mouit, Sophenorū regem: cum quo ad Euphratem congressus, viginti pedum milia, equites quinquies mille occidit: currus etiam mille cepit, ex quibus incensis reliquis, centum solos sibi reſeruaui.

Damaſceni à Dauidē vincuntur. CAP. VI.

Interim Adadus Damaſci & Syrorū rex auditū quòd Dauid Adraxaro bellum intuliſſet, cum eſſet eius amicus ac ſocius, cū valido exercitū in auxiliū eius properat, ſperans ſe bellū ab eo depulſurū: cumq; & ipſe non procul Euphrate cum Dauidē confluiſſet, praliō victus magnam exercitus partem amiſit. Deſideratis enim rex eius acie viginti milibus, reliqui fuga ſaluti ſue conſuluerunt. Huius Adadi etiam Nicolaus in quarto hiſtoriarū ſuarū libro, in hac verba meminit. Longo deinde poſt tēpore indigenarū quidam nomine Adadus, cateris potentior, Damaſci & reliqua Syria præter Phœnicē regnū obtinuit. Hic bello inter eum & Dauidē Iudeorū regē exorto, crebris pralijs cum eo conſeſtatus, in poſtremo quo apud Euphratem victus eſt, multis editis facinoribus regē ſe et viriū & animi robore præſantiſſimū declarauit. Idē de poſteris quoq; eius narrat, quòd quaſi per ma-

nus alius ab alia regnū simul & nomen accepe-
 rint. Illo, inquit, defuncto, posteri eius decimā rēq;
 generationē regnū obtinuerunt, quisq; a suo pa-
 tre cum imperio nomen accipiens, quemadmodū
 apud Aegyptios Ptolemæi. Ex his potentissimus
 ordine tertius instaurato bello, abolere volens
 ignominiam aui temporibus acceptā, expeditio-
 ne contra Iudeos facta Samariā vastauit. Nec
 à verò aberrauit hac parte: hic est enim ille
 Adadus, qui Achabo apud Israëlitis regnante,
 Samariā inuasit, de quo suo loco dicturi sumus.
 Porro David peragrata cum victore exercitu
 Damasco & reliqua Syria, totam sub imperium
 redegit, dispositiq; opportunis in locis presidijs,
 & tributo imposito, domum est reuersus: & cen-
 trophæum aureas satellitum Adadi pharetras
 reliquasq; eorum armaturā Deo Hierosolymis
 consecrauit: has postea Susacus Aegyptiorū rex,
 victo Roboam huius nepote, spoliata vrbe cum
 multis alijs diuitijs exportauit. Sed hac postquā
 ad ea tempora ventum fuerit dicentur. Hebræo-
 rum autem rex fauore numinis utens, & fortu-
 nam belli sequens, præcipuas Adraxari vrbes
 aggressus est, Bettaam & Machonem: easq; vi
 expugnatas diripuit: in his magna vis auri &
 argenti reperta est, & præter hac auri genus,
 quod auro pretiosius est habitum, ex quo postea
 Solomon fecit magnū illud vas mare appellatū,
 & pulcherrima posultra, cū templū adornaret,

Amathenorum autem rex audita Adraxari clade quodq; exercitum amisset, timens sibi decrevit in fidem et amicitiam Davidis ultro ventremisitq; ad eum Adoramum filium, qui victoriã de communi inimico ei suo nomine gratularetur, & in societate atq; amicitiam recipi peteret, & munera offerret, antiqui operis vasa aurea & argentea & area. David verò inita amicitia cum Theno (sic Amathenus vocabatur) & acceptis muneribus, filium eius pro utriusq; dignitate tractatũ dimisit: munera verò illa cum alio auro ex manubijs captarum vrbiũ redactõ mtori victoriã Deo dedicauit: qui nõ solũ quoties ipse rex bellum administraret rem prosperabat, verũ etiam misso in Idumæã Abiseo Ioabii summi copiarũ duci fratre, illius ductu Idumæos perdomari concessit. Decẽ enim & octo ex illorũ exercitu milia in acie ceciderunt: & occupata prasidijs recẽs capta regione, rex non ex agris tantũ, sed viritim etiam tributa exigit. Erat autẽ natura iustus, & in reddẽdo iure verũ tantũ & aquũ respiciebat: exercitui verò vniuerso Ioabii prefecerat: à commentarijs habuit Iosaphatum Achili filium. Designauit etiã ex Phineesi familia Sadocum pontificem cũ Abiatharo. amicus enim ei erat. Scribam verò Sisam constituit. Banaiã Ioradæ filiũ satellito suo preposuit: omnes regis seniores filij inter patris satellites versabatur. His ita ordinatis venit illi in mentem amici 2. Reg. 9

quondam Ionatha, fœderisq; mutui quod inter eos intercesserat: nã inter ceteras omnes virtutes hanc quoq; habuit, quod egregiè meminerat beneficiorũ qua vnquã accipisset. Igitur scitatus est, num quis superesset ex amici genere, cui gratiã referre pisset pro incũdissima olim cum Ionatha acta cõsuetudine: cumq; adductus esset ad eum quidam è libertis Sauli, qui poterat superstites noscere, percõtatus est, num posset aliquem indicare ex Ionatha genere viuiũ, cui pro beneficijs à veteri amico perceptis gratiã repone-re quiret: quo respõdente superesse filium eius Memphibosthũ, pedibus claudum: eo quod nutritrix audita clade in qua pater eius & anus ceciderant, dum rapto puero trepidè fugit, prolapsum ex humeris læserat: diligenter peruestigauit, vbi nam & apud quos educaretur: quo comperto misit in Labatham oppidũ ad Machirum (id altoris nomen fuit) qui eum adducerent. Mẽphibosthus verò postquam ad regem peruenit, procidens in faciẽ adorauit illum: moxq; iussus est bono animo esse, & omnia qua cuperet de benignissimo rege sibi polliceri: et auitã domum cũ prædijs ad illã pertinentibus accepit: iussusq; est ad eandem cum rege mẽsam accumbere, & nulla die cõiuiuo nõ interesse. Cumq; adolescens letus promissionibus & muneribus regis gratias agens adorauisset, rex accito Siba, ait se a-
dolescenti paternam domum cum omnibus ani-

is possessionibus donasse: iussitq; cum villicatione agrorum suscepta, omnes redditus Hierosolyma referre. Post hac singulis diebus cum mensa adhibuit: & Sibā cum quindecim filiis & vigintī servis Mēphibostho largitus est. His ita ordinatis, Sibā adorato rege, omnia se facturum pollicitus, discessit. Ionatha verò filius posthac Hierosolymis habitavit, convictor regis, nec aliter quam si ipsius filius esset tractatus, filiū etiam ex se genitum Michanum nominavit. Atque hoc honore Ionatha posteri à rege fuere affecti.

Ceterum cum per idem tempus Ammanitarum rex Naasses, socius & amicus defunctus 2. Re. 19 esset: filiusq; in regnū paternum successisset, David per legatos officiose eū consolatus est, hortatus ut aquo animo patris obitū ferret, eandēq; quā pater expertus fuerat, amicitiam à se expectaret. Priores verò Ammanitarum, secus quam de Davide suspicari par erat, malitiose hanc legationē missam interpretati sunt, cōcitaverūtq; regem, dicentes Davidem speculatores regionis & opti eius sub officiū prætectu misisse: proinde cavendum ab illis, & verbis eorum non credendum, ne fortē deceptus in aliquam immedicabilem cladem sese coniiciat. At rex Ammanitarum Naasses ab optimatibus contra rei veritatem persuasus, cum iniuria legatos Davidis reiecit. Rasis enim media ex parte eorum barba, præcisq; dimidia vestimētū factis, non verbis

animum suū declarauit. Quam rem David indignissimè tulit, nihil dissimulās non neglecturum se iniuriam cum cōtumēlia coniunctam, sed bello vindicaturum in Ammanitas, & pœnas violatæ cōtra ius gentium legationis à rege eorum exacturum. Quod posteaquā perlatum est ad regis barbari necessarios, & copiarum eius perfectos, conscij sibi violatæ fœderis, ac debitam pœnam metuentes, & ipsi ad bellum se parabāt. & missis legatis ad Syrum Mesopotamiorum regem cum mille talentis societatis eius hac mercede impetrauerunt, adducto in suas partes & Suba. Hi reges habebāt peditum viginti milia. conduxerunt etiam regem Micha regionis, & quartum nomine Istobum, qui & ipsi vigintiduo milia militum in armis habebant.

Quomodo David Mesopotamios deuicit. C.VII.

NON terruit tamen Davidem Ammanitarum apparatus & iuxta cū regibus societas, Deo fretum, & scientē quod bonam causam haberet, insūq; armis iniuriam sibi illatā vlcisceretur. Itaq; Ioabo cōmissa belli administratione, cum lectissimā milite eum cōtra hostem misit: qui mox ad primariam eius gētis urbem castra admonit. Hostilibus verò urbem egressis, & duas seorsim acies explicatibus: alterā quæ ex auxilijs constabat, in patentē tūpo; alteram verò quæ Ammanitarum gentis erat: pro portis quæ Hebræos spectabant: Ioabem hoc animad-
uerso

verso & ipse ad militares artes confugit: et as-
 sumptis fortissimè militum, ipse Syro alijsq; re-
 gibus se opposuit: reliquis Abisao fratri tradi-
 tis, iussit ut contra Ammanitas acie dirigeret:
 Admonito prius, ut si videret Syros sibi prava-
 lere, adducto properè suo milite succurreret: idem
 se facturum si ipsum Ammanitas egrè sustinere
 contingeret. Cum his mandatis dimisso fratre,
 hortatusq; ut generose & alacriter rē gereret,
 daretq; operā ne quam ignominiam acciperet,
 ipse Syros aggreditur: qui cum aliquātisper ma-
 gna vi restitissent, multis suorū cadētibus terga
 vertere sunt coacti: quo viso Ammanita terri-
 ti, Abisaum tam suo milite aduentantem non
 expectauerūt, sed moti sociorum exemplo intra
 mœnia refugerūt: atq; ita Ioabius male multa-
 tis hostibus victorem exercitū Hierosolyma re-
 duxit. Nec tamen ea clades Ammanitarū effe-
 cit, ut experti se impares in posterū quiescerēt:
 sed missis nuncijs ad Chalamā Syrorum trāsEu-
 phratēsum regē, eius auxilia mercede conduxe-
 runt. Huius vicem in exercitu gerebat Sabecus,
 qui constabat ex octuaginta peditum, equitum
 verò decem milibus. Tum Hebraorum rex intel-
 lecto quod denuo tā magnas copias Ammanita
 contra se paruissent, nolēs amplius per legatos
 cū eis bellū gerere, ipse cū vniuerso exercitu Ior-
 danē trāsgressus illis occurrit: & cōmissio praelio
 victor enasit, casis peditū quadraginta, equitū

verò septē milibus. Sabecus quoq; hostium impetator in eo praelio vulnus accepit à rege, ex quo postea curā non admittente mori eum contigit. Mesopotamita deinde cognito tam tristi pugnae eventu, sine mora legatione ad Davidem cum muneribus missa, deditionem fecerūt: atq; ita appetente iam hyeme Hierosolyma est reuersus. Vere autē ineunte, Ioabum ad bellum Ammaniticum misit. Is longe lateq; vastatis hostium agris compulsos eos in Rabatham gentis metra-

VII. *polim obsidione cinxit: quo tēpore David tætes*
 2. Reg. II *vir iustus ac pius, & patriarum legum obseruator diligens, in graue tamen peccatum incidit.*

Cū enim vergente iam die in solario regia more solito deambularet. prospexit in vicinis adibus mulierem frigida lauātem, insigni forma præcellentem, cui nomen Bethsabe: victuq; eius pulchritudine, & à concupita sibi temperare non valens, accitam ad se complexus est. Paulò post mulier gravidā se sentiēs, nūciat regi ut dispiciat quomodo factū hoc latere posset, alioqui publicis legibus adulterij damnatā supplicium daturam. Rex itaq; accersitum ad se ex castris Ioabi armigerū maritū mulieris, Uriam nomine, de exercitu, & quomodo oppugnatio procedat, percoīatur: quo referente, omnia cedere ex sentētia, partes ei de sua cena obtulit insitq; ut profectus ad uxorem apud illam pernoctaret. At ille non ita fecit, sed inibi in regia &

inter

inter satellites regis noctem eam exegit: quo cognito rex, scitatus est ex eo, quamobrè tãto post tempore dñum reuersus, ad vxorem nõ iuisset, idq; præter communem omnium hominum morem, quicumq; peregrè ad suo redeunt. Respondit ille, non esse aquũ vt interim dũ imperator suus & commilitones in hostili solo in castris humi cubitant, ipse in vxoris amplexibus se oblectet. Hac locutũ manere inibi ea quoq; die iussit, sequenti ad vicariũ suum ducem dimissurus. Vocatus deinde ad cenã, & rege de industria crebrioribus propinationibus inuitante ad ebrietatem vsq; progressus, nihilominus tum quoq; proforibus regij cubiculi pernoctauit, nullo vxoris desiderio tactus. Hãc ob rem indignatus rex scripsit Ioabo vt in Vriã penã meritũ animaduerteteret: modũq; puniendi indicauit, ne manifestũ fieret suo iussu hoc factũ; insit enim, vt qua plurimũ periculi esset hosti opponeret, moxq; à socijs, quo facilius opprimi posset, destitueret. His ita scriptis, & proprio sigillo obsignatis, epistolam Vriã cõmisit ad Ioabum perferẽdã: qui receptis literis, & cognita regis voluntate, quem locum maximè ab hostibus infestari sciebat, in eo collocaturus Vriam, adiunctis illi lectissimis aliquot militibus, pollicitus est se cũ toto exercitu affore, si qua parte muri suffossa aditum intra urbem patefecissent: hortatus eum vt existimationi quam tum apud regem, tum apud commilitones

litones sibi parauerat respondens libenter. potius
 quã grauatim iussa capefferet. Cumq; Vrias ma-
 gna alacritate demandatum munus suscepisset,
 manipulo illi adiungendo clãm imperauit, vt cũ
 primum occurrentibus hostibus virgeri homi-
 nem viderent, deserto illo in tutum se reciperet.
 Itaq; cũ Hebraei fecissent assultum ad mœnia,
 veriti Ammanitæ ne ab illa parte hostis murũ
 occuparet, fortissimus quisq; reclusa repente por-
 ta magno impetu erumpunt. Quod vbi viderũt
 qui circa Vriam versabantur, memores Ioabi
 mandatorum, vno agmine sese retrorsum rece-
 perunt. Solus Vrias quòd puderet contra quã
 promiserat assignatum locum nõ tueri, in se rue-
 tes sustinuit ferroq; exceptos interemit non pau-
 cos, donec circumuentus cum aliquot alijs, quos
 ignaros cõsiliij pudor idem in officio cõtinuerat,
 non inultus occubuit. His ita gestis Ioab regi
 per nuncium significat, quòd non ferens obsidio-
 nis moras, oppugnatione adortus mœnia, amissis
 aliquã multis infecta re in castra redire sit com-
 pulsus: mandarat autem nũcio, si regem hoc fa-
 ctum agrè ferre sentiret, vt de Vria quoq; morte
 renunciaret: id quod etiam euenit. Rex enim his
 cognitis male factũ aiebat, quod aperta vi mœ-
 nia tentassent. oportuisse enim machinis ac cu-
 niculis aditum moliri, maxime cum Abimele-
 chus Gedeonis filius domesticum exemplum il-
 lus esse debuerit, qui Thebis turrim vi capere co-
 uatus

natus, saxo ab auricula misso ictus turpiter vitam amisit, vir alioqui fortissimus, quod inconsulte difficillimum oppugnationis genus esset aggressus. Utillissimū autē in re militari quid alijs bene aut secus cesserit considerādo, cū simile periculum incidit, hæc sequi illa fugere. Postquā autem indignabūdo de Uria quoq; morte relatum est: irasci desijt: iussitq; Ioabo renunciari, vulgare esse id incōmodum, nec à natura belli alienū, cuius hæ sint vicissitudines: debere tamē cum in posterū cautius rem administrare, & aggeribus ac machinis expugnatā urbem solo equare, & habitatores eius ad vnum neci dedere. Cum his mandatis nuncius ad Ioabum properē se recipit: ceterum Bethsabe audita mariti morte per aliquot dies eū luxit: vbi verō à mœrore ac lacrymis destitit, sine mora eā rex coniugē sibi ascivit: ex qua mox puer masculus ei natus est. Hæc nuptiis Deus nequaquam equis oculis inspexit, sed iratus Davidis, cū propheta Nathani per visum nocturnū se obtulisset, regē grauitè uicusa uit. Propheta verō qui esset vir festiuus ac prudens, reputās reges quoties suis affectibus rapiūtur, non magnū iuris respectū habere solare, cōminatione numinis ad iēptā dissimulata, maluit illum blāda oratione aggredi, in hunc modū sentētiam eius exploraturus. Duo viri, inquit, eandem urbē incolēbāt: alter pradines, multorumq; armentorū & gregū dominus: alter vnius tantum

tum ouicula possessor: eā vnā cum pueris suis domi quotidianis cibus alebat, nō alio affectu quā si esset filia: cū verò hospes diuiti superuenisset, ille parcens suis pecoribus, nullum in amici gratiā mactare voluit, sed abstracta per vim ouicula pauperis, ingulatā et apparatus hosti apposuit. Fin verbis rex grauiter commotus, scelustum hominē illum facinus hoc ausum pronunciauit, iustumq; esse vt quadruplū pro adēpta ouicula restituatur, & ipse insuper capite plectatur. Tā Nathān incunctatē subiecit, ipsum esse qui hac pēna dignus sit, suo pte iudicio nefarij sceleris dānatus: ac tum demū illi exposuit in quantā indignationē numinus incurrisset cuius fauore vnuerse gētis Hebraorū rex cōstitutus, circumquaq; vicinarū etiam gentiū earumq; multarū & magnarū dominū cōsecutus esset, non semel antea liberatus ē Sauli manibus: nūc cū eiusdem benignitate aliquot legitimas vxores habeat, cōtēpto omni humano simul atq; diuino iure, alienam eum duxisset vxorē, marito ipsius interfecto & hosti prodito. Igitur affore diuinā vltionem, & ipsius quoq; mulieres ab vno ē filijs per vim cōstuprandas, & ipsum insidijs ab eodē appetendū, vt pro clā admissō peccato, in propatulo pēnas persoluat: quin & puerum ex ea natū sine mora esse interiturū. Territo autē per hanc denunciationem rege, vehementerq; perturbato, et cū lacrymis fatēte se peccasse in Deū: erat enim

vir pius, & qui, hoc vno excepto, in tota vita ni-
 hil admiserat: placatus Deus recepto in gratiam
 promissit, & regnum & vitam ei servaturū se
 esse, post penitentiā enim non amplius se irasci.
 Atq; ita Nathan postquam futura regi aperuis-
 set, domum reuertitur. Porro infans ex uxore
 Vria natus David, immittente Deo gravi mor-
 bo corripitur, cuius vicē mœstissimus pater do-
 lenter ferens per septē dies à familiaribus indu-
 ci nō potuit ut vllum cibū degustaret: sed atra-
 tus & sacco amictus, humi prostratus iacebat,
 & à Deo salutē pueri precabatur. Numis enim
 eius matrem diligebat. Septima verò die mortuo
 puero, familiares non audebant hoc regi indica-
 re, veriti ne re cognita ptinacius etiā à cibo re-
 liquaq; cura corporis abstineret desiderio defun-
 cti infantis, cuius morbum tam impotēter tulis-
 set: qui cū turbatā familiā sentiret, & aliquid
 mali calari, facile intellexit extimētum puerū:
 accitoq; vno è famulis postquā veritatē cōperit,
 confestim surrexit: lotus dein de sumptaq; veste
 cādida, ad Dei tabernaculū properavit. posthac
 iussu famulis ut cenā sibi apponerēt prater o-
 mnē opinionē, admirationis fuit omnibus cogna-
 tis & domesticis, stupētibus, quòd cum nihil ho-
 rum agrotante puero fecisset, nūc post eius obitū
 omnia simul faceret: impetrataq; prius licētia,
 causam sciscitabātur. Tū illi: nō intelligitis, in-
 quit, quòd dū puer viueret, de salute eius sperās,
 nihil

nihil non faciebã quo Deum flecterẽ? nunc post-
 quã is obijt, supernacaneũ sit inaniter mure
 cõfici. His auditis omnes sapientiã eius laudave-
 runt: nec ita multo post Bethsabe grãvida ex-
 actis legitimis natura mēſibus filium ei peperit,
 quẽ Nathania monitu Salomonẽ nominavit. In-
 terea Ioabns Ammanitas acri obſidione preme-
 bat, præciſis aquaductibus, & com meatibus in-
 terceptis, ita vt fame ſimul & ſiti laboraretur:
 ab uſico enim puteo ſpes eorũ pēdebat, ac ne hoc
 quidẽ ad ſatietatem utebantur, parcẽ aquã diſ-
 pensantes, ne fortẽ in totũ deſiceret. Hac Ioabns
 per literas regi ſignificauit, hortans vt ad exci-
 dium vr̄bis ipſe veniret, et hũc quoq; titulũ vi-
 ctorijs ſuis apponeret. Qui collaudato duci offi-
 cio ſideq; aſſumpto ſecũ exercitu ad deſtandã
 Rabatã proſiſcitur, eãq; mox vi captã militi
 diripiendã pmiſit: ipſe verò ex prada nacl̄us eſt
 Ammanitarum regi aureã coronã talentũ pen-
 dentem, et precioſo ſardoniche inſignẽ: quã poſt
 ea capite geſtare ſolitus eſt: necnò et alia multa
 ac magni precij pda in ea vr̄be potitus eſt: viros
 verò eius excruciatos prius ad rñũ interemit:
 neq; mitius alias Ammanitarũ vr̄bes tractauit,
 VII I. pari modo expugnatas. Poſt hãc victoriã domũ
 2. Reg. 1. reuerſo graus: quiddã accidit ex tali cauſa: Filiã
 habebat adhuc virginẽ, formoſiſſimas quaſque
 mulieres pulchritudine vincẽtem: Thamarã no-
 mine, ex eadẽ qua Abſalomus: genitrice natã.

Huius amore correptus Ammon filiorū Davidis
 natus maximus, cum propter virginitatē ipsius
 & asseruationē potiri ea nō posset, adeo passiōe
 hac cōflictabatur, ut nō aliter quā ex morbo len-
 tā tabē ac pallorē sibi cōrraheret. Id malū depre-
 hēdit Ionathas quidā eius cognatus & amicus,
 vir prudēs & magni cōsiliū: vidēs enim Ammonē
 à nativa corporis habitudine indies magis ac
 magis deficere, accessit illū, rogās ut causam sibi
 indicaret. Susplicari enim se amatoriā quandā
 esse hāc passiōē: quo fatente sororē germanā
 sibi adamatā, cōsiliū dat quomodo optatis potiri
 valeat: suāsit enim ut simulata aegritudine, si-
 mulatq; pater visendi causa illum accessisset, ro-
 get ut sororē ad se mittat, cuius ministerijs re-
 leuatus eo citius cōualefcere possit. Paruit Am-
 mon, & cū nihil cunctatus decubuisse, simulare
 morbū cepit. Dein cum pater officiose inuisens
 percōtaretur de valetudine, petijt sororem ad se
 mitti: ea postquam iussu patris accita venit, po-
 stulauit ut suis manibus colyphia frixa asser-
 ret. Sic enim libentius se comesturū, quae in cō-
 spēctu fratris farina subacta, formatiq; coly-
 phijs ac frixis, iuueni obtulit. At ille non ea gu-
 stauit, sed famulus mādauit, ut quotquot pro fo-
 ribus cubiculi obuersarētur, submouerent, dicens
 se absq; strepitu quiescere cupere: quo facto, in-
 sit sororē in intimū cōclauē paratā cenā infer-
 re: quod cum puella scissēt apprehensa suadere

cepit ut sui copiam faceret. At puella exclamat,
 Abstine vim frater, abstine, nefas est te re tam
 turpe perpetrare. Desine à tam flagitiosa concu-
 piscètia, quæ nihil præter dedecus & infamiam
 toti familiæ nostræ asferre potest: aut si resiste-
 re ei non vales, à patre tibi hoc impetrandū est,
 non per vim extorquendū. At ille amore feruens
 non paruit, sed libidinis æstro percitus reluctan-
 tem per vim opprimit: atq; post oblatū vitium, in
 contrariū mox affectū vertitur, & exosam ac
 fastiditā cōiutys aggressus, iubet ut euestigio se
 inde facessat. Quæ cum hæc iniuriā priorē gra-
 uiorē diceret, quod constupratum vel vsq; noctē
 illic manere non patiatur, sed cōfestim extrudat
 clara adhuc luce, ut turpitudinis suæ testibus
 occurrat: mandauit famulo ut eam eijceret. Illa
 verò scissa talari tunica, qualibus tū regia puellæ
 ex more velabantur, & cinere caput sparsa,
 per mediā urbē discedebat, vim sibi illatā qui-
 ritando. In quam sic affectam cum Abesalomus
 frater incidisset, sciscitatus est, quid mali habe-
 ret, quod ita sese affligeret: cumq; illa de stupro
 re totā ei denarrasset, solatus eā, hortabatur ut
 aquo animo factū hoc ferret, nec ad iniuriā suā
 pertinere putaret, cū à fratre sit vitata: quibus
 verbis placata puella vociferari ac queritari de-
 sinit: & deinde aliquāmulto tēpore in celibatu
 apud Abesalomū fratrem perseuerauit. Huc cogni-
 tus David pater vehemēter indoluit: sed quia di-
 ligebat

Ugebat Ammonem ut filiorum natu maximus, non
sustinuit illi molestus esse. Porro Abesalomus
grauē odium eius in pectore calabat, opportuni-
tatem vindictæ expectans. Iamq; alter annus
adierat, ex quo pudicitia sororis eius illusum est:
Et cum esset iturus in Belsephon, quod est oppi-
dum tribus Ephremitica, ad tondendos suos gre-
ges, inuitauit patrem ac fratres ad solenne conui-
uium: quo excusante quod nollet eum grauari, roga-
uit ut pace eius liceret filiis proficisci: quo impe-
trato suis iniunxit, ut quamprimum animaduer-
tissent Ammonem temeto grauatum, neminem re-
giti ad nutum suum illum trucidarent.

Quomodo per intestinū familiæ dissidiū David
à filio regno pulsus est. CAP. VIII.

VT verò perpetratū est quod mandauerat,
stupor & trepidatio fratres occupat: &
sibi quisq; timēs, correptis equis cursu ad patrem
ferebatur. Interim quidā praueniēs, oēs ab Abe-
salomo casos nūtiat. qui nō aliter quā par erat
amissis simul tot filiis, idq; fratris scelere, graui
dolore ictus, ne causam quidem rogauit: neque
expectato nūtio in re propter facinoris magni-
tudinē incredibili, totum se luctui tradens, cō-
fissa veste humi prostratus iacebat, deplorans
non magis quos peremptos acceperat, quā
ipsum interfectorem. Ionathas verò Samia fra-
tris eius filius hortabatur ut moderatius dola-
ret, negans se de morte caterorum credere: nec

enim causam facti inuenire posse: de solo Ammone dicens diligentius perquirendum: nam de hoc probabile esse, quòd memor iniuria sororis frater in eum tale aliquid ausus sit. Interea sonitus aduētantiū equorū, & quorundā eos praecurrētū, oēs in se conuertit: hi fuere filij regis, qui relicto cōiuiio profugerāt. Ibi pater occurrit flens flentibus, et ex insperato vidēs quos paulo antè extinctos acceperat: denuoq; gemitus ac lacrymae instauratur, his fratrem, rege filium saxe trucidatū deplorātibz. At Absalomus in Gesura ad maternū auū fugit, eius regionis dynastam, ibiq; 2. Reg. 14 toto triēnio permāsit. Cū autē Dauidi animus esset Absalomū ad se reuocare, nō ad suppliciū, sed ut eū apud se haberet, iam enim ira resederat: vltro huc propensum Ioabz imperator suis artibus impulit: mulierculā enim quandā grādis natu subornat, quae lugubri cultu ad regē accedēs, aiebat inter duos suos filios ruri agētes rixā exortam adeò incruduisse, ut cū soli essent, ac nemo adesset qui dirimeret, alter ab altero ictus exspirauerit: rogabatq; hāc gratiā, ut quoniam cognati eius qui interfectus est alterū ad eadem expeterēt, salutis eius cōsuleret, ne reliqua spe sua senectutis orbaretur: neq; enim aliud remedium superesse, si nullū apud regē inueniret: nam nihil esse quod illos cōpescere queat, prater maiestatis regia reuerentiā. Cumq; rex postulatis eius annuisset, hac verba subiicit: Tuae quidem benignitati

gnitati rex gratias ago, quòd senectutē meā & tantū non orbitatē miserari: sed quo certior sim de tua clementiā, tuū ipsius filiū prius in gratiā recipe, & indignationē contra eū deponere: alioqui quomodo possem de cōcessa hac mihi gratia nō dubitare, cum ipse adhuc ob similē iniuriam filio infensus esse pergās. At cuius est prudentia, vno cōtra voluntatē amisso, vtrò necē alterius addere? Igitur mox regis animū suspitio, personam à Ioab esse subornatā: & cognito ex ancilla rem ita se habere, accersit Ioabum, dicēs eiū assecutū quod cupiebat, licereq; vt Abesalomum reducat. Nam enim amplius se in eum stomachari, sed totam indignationem prateriisse. At ille adorato rege, et verbis eius libēter acceptis, euestigio. Gesura properavit, & assumptum secum Abesalomum Hierosolyma reduxit. Rex verò audiēs filiū aduētaret, misit qui ei denuntiaret, ne ad ipsū accederet: nōdū enim, ita se affectū, vt reuerfurus videre statim sustineat. Ille ita vt iussus est denitato patris conspectu, intra domesticos parietes cū suo famulatio se cōtinebat: nec tamen aliquid eius pulchritudini decessit, vel propter macrorē, vel quòd nō ea tractatione vertetur, quarti regiū iuvenē par erat: sed tam forma quā statura quosū in maximis delictis agētes superabat. Tanta autē fuit eius caesaries, vt intra octauū quēq; mēsem ad ducētos siclos, hoc est ad quinque pondo accresceret. Ad hunc

modum priuato cultu per biennium Hierosolymis habitauit: natiq; sunt ei filij tres, & vna filia formosissima, qua Solomonis filio Raboamo postea nupsit, & filium ei nomine Abiam peperit. Deinde misit ad Ioabum rogans, vt se penitus in paternam gratiam reducat, & impetret vt sibi liceat patrem inuisere & alloqui: quod cum Ioabus facere cunctaretur, agrum eius vicinum per quosdam è suis incendio vastari iussit. Is quum re cognita ad Abesalomum venisset, exposulanti quo suo merito damnum ab eo accepisset: respondit, se hoc stratagemate illum ad se elicere voluisse, quandoquidem mandata de conciliando sibi patre negligeret: quamobrem, inquit, nunc te praesentem obsecro, vt placatū mihi reddas genitorem, quandoquidem molestior est mihi reditus in patriam, quam exilium fuerat si ille in indignatione sit pertinax. Tum Ioabus his verbis inductus, & vicem eius miseratus, deprecatus est regem pro illo, & tam accuratè & feliciter eius causam egit, vt flexus ad pietatem confestim eum acciri inberet. Qui cum supplicet illi ad genua veniam peccati petens protidisset, sua manu erecto obliuionem omnium anteuolatum est pollicitus. Porro Abesalomus in integram gratiam patris receptus, breui magnam equitatum & multos currus sibi comparauit, & satellitum armatorum quinquaginta: & per singulos dies mare regiam frequentans, eas

quē

IX. rum est pollicitus. Porro Abesalomus in integram gratiam patris receptus, breui magnam equitatum & multos currus sibi comparauit, & satellitum armatorum quinquaginta: & per singulos dies mare regiam frequentans, eas

2. Reg. 5

quæ ius illuc petentes causa cadebant, comiter appellabat: distitansq; malos adesse patri consularios, aut etiam ipsum in ferenda sententia lapsum, popularem auxilium ita captabat. His artibus conciliatis sibi populi studiis, certus iam de eius favore, quarto post reconciliationem anno orauit patrem. ut cum bona eius gratia Hebronem ad vota quæ in exilio conceperat persolueda abire sibi liceat: permissuq; eius profectus, mox undiq; plurimos ad se acciuit, ita ut cateruatim illò conflueret. Inter ceteros affuit etiam Davidis consiliarius Achitophel Gelmonæus, & ducenti Hierosolymita, non quidem conscij conspirationis, sed quasi ad sacrificium euocati, ne mora stratagemate succedente, rex ab vniuersis consalutatur. Ceterum David audita ex insperato filij tyrannide, impia hominis audacia percussus, qui immemor condonatae prioris noxæ, multo sceleratiora consilia cepisset, primum vsurpandi regni quod patri diuinitus datum sciret, deinde ipsius genitoris tollendi, decreuit ultra Iordanem in loca tutiora se recipere: conuocatisq; amicorum intimis, & collocutus cum eis de insolentia filij, totum negotium iudici Deo committens, reliquit regie custodiam decem pelli-ebus, & Hierosolymis excessit, cum alia multitudine magna alacritate prosequente, tum præcipue sexcentorum cohorte, quæ etiam regnante Saulo à latere fugitantis nusquam discesserat.

Abiathiarum verò & Sadocū pōtīfices & quic-
 quid Levitici generis aderat simul abire cupien-
 tes, arcamq; asportare, bonis rationibus manere
 persuasit, dicens sine arca praesidio divina ope è
 periculis se seruandum : simulq; mandauit vt de
 omnibus quæ inciderēt per clancularios nuntios
 se certiore facerent: fidelē enim operā in talibus
 negotijs praestiterūt filij pontificū, Sadoci Achī-
 mas & Abiathari Ionathas. Est quoq; Git-
 teus nullus regis monitis adduci potuit, vt ma-
 neret, quò magis illustris fuit eius erga regem fi-
 des ac beneuolentia. Ascendenti autē per cliuum
 Oliueti mōtis, omnibus circa eum lacrymātibus,
 renuntiātū est, etiam Achitophelem mutatis stu-
 dijs in partes Abesalomi concessisse: quo vix
 aliud tristius ei in hac calamitate accidit: quā-
 obrē precatus est Deum, vt Abesalomi animum
 ab Architophèle alienaret: verebatur enim ne
 eius cōsilijs contra se vteretur, viri prudētissimi
 & occultatissimi in dispiciendo quid facto opus
 esset. Cūq; in verticem montis peruenisset, re-
 spiciebat ciuitatem, & cum multis lacrymis non
 aliter quā regnō eiectus Deum precabatur: ibi
 offendit virum in amicitia constantem, nomine
 Chusim: hunc conspicatus scisso amictu & ca-
 pit cineribus oppletum, & mutabilitatem rerū
 deplorantē, solatus est pro tempore iussu a quo
 animo praesentem statum ferre: ac postremo ob-
 mūtē precatus est, vt simulato Abesalomi par-
 tium

tui studio, diligenter secreta eius perscrutaretur,
 & Achitophelis consilijs semper se opponeret: sic
 enim eum magis partibus profuturum, quàm si
 una maneret: atque ita persuasus à Davide, eo
 relicto Hierosolyma se contulit, quo paulo post
 etià Abesalomus pervenit. Interim David pau-
 lum progressus obviam habuit Sibam Memphi-
 boothi servum, quē ipse ad curā pradiorū amici
 filio, donatorū miserat, agentē prae se duos asinos.
 necessarijs ad victum ornatos. Is obtulit ei ut 2. Reg. 16
 quicquid vellet sibi ac suis acciperet, simulq; ro-
 gatus ubinā Mēphiboothū reliquisset, Hieroso-
 lymis relictu respondit: sperare enim cū rebus tur-
 batus, fore ut ob Sauli meritorū memoriam ipse
 suffragijs populi rex crearetur: quamobrē indi-
 gnatus, omnia quae prius domino eius concesser-
 rat, Siba est largitus: dicēs hunc digniorē quam
 illū ut talibus possessionibus firmatur. Hac libe-
 ralitate Siba gavisus est. Davide verò iuxta locū
 Bachorā supervenit cognatus Sauli nomine Se-
 meis, filius Gera, sumpsit eū simul & cōitij im-
 petens: cumq; amici eum protegerent, magis etiā
 exasperatus ad cōitia, sanguinariū & multo-
 rum malorū causam appellabat, jubēs ut impu-
 rus ac execrabilis regione excederet: gratiasq;
 agebat Deo, quòd per propriū filiū poenā pecca-
 torū ab illo exigeret, & corū quae olim in domi-
 num suum commiserat. Hac tam sua petulan-
 tia concitatis omnibus ad indignationem, Abi-

ſao verò etiã interficere Semeim volente, David
 eos colibuit, negãs addendã ad præſentia mala
 noui alicuius motus occaſionem. Nihil, inquit,
 moror hũc rabiðũ canem, & Deo cedo, qui cũ in
 nos immiſit. Mirũ verò ſi hac ab iſto patimur,
 quãdo etiã filius pietatis eſt oblitus. Sed hac mi
 ſericordi Deo cura erũt, cuius fauore tandẽ ini
 mici nobis ſuccumbẽt. His dictis cõtinuabat iter,
 cõtẽpto Semei parte alia mōtis curſim cũ cõuitijs
 aſſectante. Delatus deinde ad Iordanem, ſuos ex
 itinere fatigatos ibi recolligebat ac reficiebat.
 Int̃rim Abesalomo cum Achitophèle conſilia
 rio Hieroſolyma ingreſſo, cõcurſu populi ſalutan
 tis ad eos factõ, inter ceteros etiã Davidis ami
 cus ad eos venit, & adorato nouo rege, precatũs
 eſt illi perpetuũ hoc imperiũ. Rogatus deinde ab
 eo, quid ita cũm hæcenus inter præcipuos ac fi
 diſſimos patris amicos eſſet habitus, nũc deſerto
 illo ad ſe tranſiret : cordatè reſpondit, Non eſſe
 Dei voluntati & populi conſenſui repugnandũ.
 Hos, inquit, tibi ſtudẽtes, ego quoque meritò ſe
 quor: à Deo enim regnum hoc accepisti : quòd ſi
 in tuorum numerum recipere dignatus fueris,
 quam fidẽ & beneuolentiam patri tuo me præ
 ſtiſſe noſti, eandem tibi præſtabo. Nemo enim
 præſentem ſtatũ iniquè ferre debet, quando non
 in aliam familiam regnum tranſlatũ eſt, ſed in
 eadem manet, filio ſuccedente. His verbis iuneni
 omnem ſuſpicionem exemiſ. Aduocato deinde
 Achitoph

Achitophèle consultabatur quidnam esset agendum. Is suavit ut cum paternis pellicibus congrederetur. Sic enim populum constantius in partibus perseneraturum, sublata reconciliatio- nis spe: & promptè contra patrem militaturum. Nam hæcenus non libenter eos inimicos se illi profiteri, veritos ne pax inter patrem & filium eoëat. Paruit iuuenis, iussitq; famula, ut in regia tentorium sibi erigerent, inspectante populo, in quod ingressus cum pellicibus patris concubuit. Idq; totum iuxta Nathanis propheta vaticinium enuenit, quod David futurū, ut ab uno è filiis oppugnaretur prædixerat.

Abesalomus contra patrem profectus cum exercitu perit.

CAP. IX.

Hoc Achitophelis consilium exsecutus, ite- 2. Reg. 17
rum postulat quid de belli ratione cen-
seat. Respondit ille, oportere sibi attribui decem
millia lectorum militum. Cum his se profectum
interfecturū patrem, atq; ita partibus suis incol-
umitatē, & ipsi securum imperium eadē operæ
Dauidē sublato pariturum. Hac sententia dele-
ctatus accersit Chusim Davidis amicorum prin-
cipem, (sic enim eum ille vocabat) & exposito
Achitophelis consilio, quid ipsi videretur qua-
rebat. At ille intelligens, quòd hoc modo Da-
uid in potestatem redactus facile occidi posset,
contrariam sententiam attulit. Scis, inquit, recte
virtutem patris & eorum qui illum sequuntur,
quod

quòd in multis cōflictibus semper victor euasit. Profectò veteranus bellator artibus contra nos utetur, & intellecto nostrorum aduentu, noctu vallē aliquā cum parte militū insidebit, aut post rupē aliquā delitescet. Deinde nostris exercitum eius inuadentibus paulatim illi pedem referent, expectantes occasione dum regi propiores facti totū viribus in pugnā redeant: interim ille ex improviso superueniens, suis auxilium addet, nostris verò metum ac consternationē afferet. Expende igitur meum quoq; consilium, sanē melius, & Achitophelis opinionem missam fac: ac potius edicto per totam Hebraorum regionē copias contra patrem collige: quæ ubi in unum conuenerint, imperiū earum tu ipse assume, neue alterius fidei committas. Facile enim illum deuincēs, si in aperto campo assequaris, quòd ille paucos circa se habeat, tu verò tam multa millia virorum, qui dari sibi occasione cupiunt declarandi quā sint tui nominis studiosi. Quòd si pater intra mœnia cuiuspiam oppidi se conclusērit, machinis ac cuniculis id expugnabimus. In huius sententiam itum est, Abesalomo autore consilio Achitophelis prælato: sed hoc ipsum Deus effecit, ut Clusis consultor magis placeret: qui propere ad pontifices Sadocum & Abiatharum veniens, suum & Achitophelis consilium ei exposuit, quodq; ipsius comprobatum sit: petijt deinde ut hac Davidi per nuntios significarent,

adhuc

adhortarenturq; eum, vt sine mora Iordanem transiret, ne fortè filius mutata sententia persequatur eum, & priusquam in tutù se recipiat, comprehendat. Pontifices autem iam antè curauerant, vt extra urbem laterent filij, renuntiaturi Dauidi quid in vrbe agatur. Ad hos igitur fidam famulam miserunt, afferentem quid Absalomo decretum sit: mandaruntq; vt quantum possent properarent Dauidi hac indicaturi: qui euestigio cum patrum mandatis, vt pios ac fidos ministros decebat, nihil sibi ad summam celeritatem reliquum facientes, ad Dauidem properabant. Vix duo stadia promouerant, quum à quibusdam equitibus conspecti, apud Absalomum deferuntur, qui mox ad capiendum eos misit. Senferunt hoc maturè pontificum filij, & diuertentes à via publica, in propinquum vicum agri Hierosolymitani nomine Bocchuram se dederunt, ibiq; mulierè quandam rogauerunt vt se absconderet: ea mox demissu per funem in puteum, os eius velleribus contextit: rogataq; à superuenientibus persecutoribus num eos vidisset, conspectos sibi nō negauit, accepto enim à se potu statim abuisse dicebat: & si modò alacriter persequantur, fore vt eos cōprehendant. Illi disfrustra persequuti, retro sunt reuersi. Mulier verò vbi hoc animaduertit, & non esse amplius periculum iuuenibus ne capiantur, per funē rursum extractos captū iter continuare iussit. Illi
quanta

quanta potuerunt festinatione ad Dauidē per-
 uenerunt, & omnes Abesalomi conatus illi re-
 uertantauerunt: qui suos cōfestim Iordanē transi-
 re edicit, quamuis nox esset nihil cunctari pas-
 sus. Porro Achitophel ubi suum alterius consilia
 posthabituū uidit, conscenso iumento Gelmonem
 patriam petijt. Ibi conuocatis omnibus domesti-
 cis, exposuit eūque Abesalomo consulerat, ad-
 dens quoniam non persuasset, certō se breui pe-
 riturum. Dauidem enim omnino superiorem hac
 bello fore, & amissum regnū recepturū esse. Præ-
 stat igitur, inquit, magno animo, ut virū inge-
 nuum decet, e vita exire, quā Dauidi ob filio
 uanata contra eum operā, excarnificandū se præ-
 bere. His dictis in penitissimas adū digressus,
 seipse suspendit: atq; ita Achitophelē, suo pte in
 dicio tali morti addictum, cognati eius laqueo
 demptum funerauerūt. Caterum Dauid supera-
 to ut diximus Iordane, peruenit Castrū, pulcher-
 rimā ac munitissimā eius tractus urbē. Ibi cum
 summa beneuolentia ab omnibus eius regionis
 optimatibus exceptus est, partim presenti homi-
 nis necessitate motu, partim reuerētia pristina
 felicitatis. Fuerunt autē hi Berzellens Galadita,
 & Siphar Ammanitidis dynastes, & Machirus
 Galaditidis regionis primas. Hi quicquid ad
 victum pertinebat, largiter regi cum suis præ-
 bebant, ut nec lecti strati eis deessent, nec panis
 ac vinum, quin & carniū copia semper aderat,

Et quicquid vel ad alimoniam, vel ad lassitudinis refectioem opus esset. Interim Abesalomus x. coacto grandi contra patrem exercitu, & traiecto Iordane amne, constituit non longe à Castro oppido Galaditidis, loco Ioabi praposito exercitus cognato eius Amasa: prognatus enim erat patre Iotharsa, & matre Abigae. hac vero & Saruia Ioabi mater sorores erant Dauidi. Rex 2. Reg. 18. autem recensitis qui circa se erant, comparatoq; numero circiter quatuor millium, decreuit non expectare dum Abesalomus prior ipsum aggrediretur, sed creatis tribunis, diuisoq; in tres partes exercitu, vnam Ioabo imperatori attribuit, alteram fratri eius Abisao: tertiã tradidit Esbao, amico quidem & familiari, sed è Gitta oriundo. Ipsum autem volentẽ adesse in exercitu amici prohibuerunt: idq; prudentissima ratione. Sã enim eo p̄sente vincerentur, nihil spei reliquũ fore: quod si vna parte exercitus victi, cum cetera ad ipsum refugissent, reparandarum virium facultatẽ non de fore: alioquin etiam hastẽ suspicaturũ, alium exercitũ circa regẽ esse. Placuit hoc consiliũ: itaq; persuasus apud Castrũ mansit. Sed dum amicos ad pugna dimitteret, obtestabatur vt memores omnium acceptorũ beneficiorũ strenuã ac fidelem operam sibi nauarent: & vt post victoriã filio parcerent, ne occiso illo, aliquid mali in seipsum statueret: atq; ita precatus illis victoria, exercitũ emisit. Ceterũ cum
Ioabũ

Ioab ex aduerso hostiū aciem suam explicuisset in planicie syluam à tergo habente, Abesalomus quoq; suos cōtrā eduxit : & cōgressi, acriterq; pugnantes multa vtrinq; praelara facinorosa edebant. his dummodo David regnū recipiat, quiduis periculi magno animo contemnentibus : illis contra, ne Abesalomus & hoc priuetur, & patri insuper audacia poenas det, nihil, non vel facere vel pati parati. Iidem cum numero longe praeſtare, ignominiosum ducebant tanto paucioribus Ioabi militibus succumbere, Contra regē vt tot millia proſtigaret omni ope cōiuxi : tandē vt erat dignū veterani, & rei militaris peritissimis, hostem terga vertere cōegerūt : fugientes deinde per saltus & abrupta insequendo, alios captiuabant, alios trucidabāt, ita vt multo plures in fuga caderent quā in praelio. Interfecta sunt enim ea die ferme viginti millia. Plurimi autē in Abesalomū ferebantur, insignē tam pulchritudine quā statura corporis. Is veritus ne viuus caperetur, conscensa mula regia effuso cursu fugiebat. Cumq; per agitationē ventilaretur capillitium, aspera arboris prominenti ramo inopinatē implicitū iuuenem suspendit. Iumentum enim vehementi impetu ferebatur, nō aliter quā sessorem gerens. At ille sublimis in ramo retinebatur, ne hostē effugeret. Quod animaduersum quidā ē militibus Davidis indicauit Ioab : eoq; quinquaginta siclos promittente si illum confo-
deret,

deret, respondit, Nec si duo millia daturus esses, facere hoc domini mei filio, maximè cū omnibus nobis audientibus parci iuueni sit precatus. At ille insit ut indicaret vbinam pendentē viderit, moxq; defixo in cor telo eum interemit. Armigeri verò Ioabi circumstantes ab arbore eum detraxerunt, & proiectū in hiatū profundum ac obscurū congestis saxis obruerunt, ita ut tumuli forma extaret. Deinde quam receptui cecinisset Ioabus, suos à persequendo cohibuit, parcendum ciuili sanguini ratus. Porro Abesalomus erexerat sibi in valle regis columnā marmoream cum inscriptione, duobus stadijs à Hierosolymis distantem, quam voluit vocari Manum Abesalomi, dicens quòd etiam si liberos eius perire cōtingat in hac tamen nomen ipsius esset mansurum. Habuit enim tres mares, et vnā filiam Thamarā quemadmodū iam antè diximus: quæ Davidis nepoti Roboamo nupta, Abiam eius successorem peperit: sicut post loco suo copiosius dicetur.

Quomodo Dauid regno restitutus feliciter
vixit.

CAP. X.

DEfuncto Abesalomo populus eius domum quisq; suā dilapsus est. Achimas verò Sacerdoti pontificis filius adito Ioabo, rogauit ut sibi permetteret ad Dauidem ire, nuntiaturū lata omnia, quodq; diuina ope ac prouidentia victoriam sit consequutus. Negauit hoc vnperator, dicens non conuenire ut antehac asferre lata so-

G

litus

litus, nunc de morte filij regem certiorẽ faceret,
 iussitq; eũ ibi manere, sed vocato Chusi illi man-
 dauit, vt omnia qua sciret ad regem perferret.
 Achima verò deuoto rogante, vt ipse mitteretur,
 victoriã tantũ nuntiaturus, non etiam Abesa-
 lomi mortem, passus est eum hoc facere. Is viam
 compendiosam ingressus soli sibi notam, Chusim
 anteuertit. Sedente autem rege in porta, & expe-
 ctante aliquem de pralio nuntium, speculatorum
 cunctis conspecto. Achima corrente, necdum valẽs
 eum agnoscere, ait ad regem, videre se quem-
 piam accurrentem. Cumq; rex bonum esse nũ-
 tium ominaretur, paulò post sequi illum alterũ
 quendã indicauit. Respondente rege, hunc quoq;
 bonum fore nuntium, speculator iam propiorem
 Achimam noscens, Sadoci pontificis filium ab
 curriculo aduentare. Tum Dauid, profectò hunc
 bonum & optatum nuntium asserre de pralio.
 Vix hæc verba fmierat, dum Achimas, regem
 adoratum salutat: & scitante de pugna, latam
 victoriã annuntiat. Rogatus deinde quid fi-
 lio factum sit, ait se versis in fugam hostibus
 confestim iter arripuisse, audisse tamen clamorẽ
 militum Abesalomum persequentium: nec præ-
 terea quicquam comperti habere, quod iubente
 Ioabo propere discodendum fuerit, vt victoriã
 renuntiaret. Iamq; & Chusis aderat regẽ ado-
 rans, & victoriã annuntians: qui similiter de
 filio rogatus: Ininquit, tuu eueniat idem
 quod

quod Abesalomo. Hæc verba in causa fuerunt, ut nullâ ex ea victoria voluptatē nec rex perciperet, nec milites. Ipse enim cōscensa editissima vrbis parte deflebat filium, plangens pectus, & capillitium lacerans, & modis omnibus sese afflictiōis, ac vociferans: Fili mi, utinam mihi tecum mortem oppetere cōtingeret. Cum enim esset natura suorum amantissimus, præ cæteris hunc maiore affectione prosequēbatur. Exercitum autem & Ioabum, audito quod rex filium ita lugeat, puduit triumphabundos in oppidum ingredi: sed demisso capite lacrymantes, non aliter quàm clade accepta veniebant. Cæterum cū rex operto capite gemere desiderio filij perseueraret, Ioabius consolandi causa ad eum ingressus: Quid facis, inquit, ô rex? an nescis quod hoc pacto tibi ipse calumniam struis, quasi amicos pro tua salute periculis se exponentes, atque adeo te ipsum & familiam tuâ oderis: ames verò tibi infestissimos, & iustissima pœna absumptos desiderare non desinas? Nam si Abesalomus vicisset, & regnum suum constabilisset, nihil ex nobis omnibus reliquum fecisset: sed à te ac tui liberis initio factò, ad vnum miserabiliter in modum perdidisset, non desistentibus nos inimicis, sed gaudentibus & graviter punientibus eos qui nostram vicem miserarētur. Te verò nō pudet hæc facere propter hominē inimicissimum, qui quam esset tui filius, tantopere in te fuit impius? Da-

sine igitur ab iniusto tactu, & date in conspe-
 ctu tuorum militum, & gratias illis age, quod sua
 virtute hanc victoriam nobis pepererim: alioqui
 si quā cepisti pergas, hodie regnū ac exercitum
 alteri tradam, efficiamq; ut iam grauius ac ve-
 rius quam ante iugeas. Talibus verbis Ioabus
 regi mortificatū excussit, eumq; ad curam reipubl.
 adduxit. Sumpto enim habitu alio, quo gratior
 esset militum conspectus, praeforis porta con-
 fedit, ita ut hoc audito vniuersus populus ad
 saluandum eum concurreret. Dum hac ita
 geruntur, qui ex Abesalomi exercitu cladi su-
 persuerunt, domum reuersi nuntios oppidatim
 dimiserunt, admonentes quantum beneficiorum
 à Davide accepissent, & quomodo post multa ac
 magna bella in libertatem ab eo vindicati fuif-
 sent: & quā iniquè hoc erecto alteri regnū
 commississent. Itaq; debere eos, extincto quē ele-
 gerant, Davidē rogare, ut omīssa ira in gratiā
 populū suū recipiat, et quemadmodū antea cu-
 ram reipublice suscipiat. De hac re crebrinuntij
 veniebant ad regem: mox Sadoco & Abia-
 tharo pontificibus per literas mandauit, ut prin-
 cipes tribus Iudæ compellerent, turpe illis esse, alias
 tribus ante eos in regnū Davidē reponere, ma-
 iorē enim cum is tribulis sit ac consanguineus. Pari
 modo Amasam imperatorem eos alloqui iussit,
 qui fieret quod cum esset ipsius ex sorore nepos,
 exercitus non persuaderet, ut Davidi regnū in
 manne

manus reddat. Sperandam autem illi non solum
 veniam, quæ iam cōtigisset, verum etiā vniuer-
 sarum copiarū præfecturā, quam Abesalonius ei
 concesserat. Pōtiffices verò tū principes dicta tri-
 bus sunt alloquuti, tum Amasam ostentata regis
 pollicitatione in partes ipsius traduxerunt. Ac
 primum contribules Dauidis incunctanter per le-
 gatos cum in regnum reuocant: quorū exemplo
 simul & Amasa auctoritate moti ceteri Israeli-
 ta & ipsi idem faciunt: atq; hæ legationes ad eū
 Hierosolymis excipiendū confluebant. Sed singu-
 lare Iudæ tribus officium extitit, quæ vsq; Ior-
 danē amnem illi occurrit: eodē præsto fuit Se-
 meis filius Gera, sequentibus mille viris è tribus
 Beniamitica: necnon Siba libertus Sauli comita-
 tus quindecim filijs & seruis viginti. Hi vnā cū
 tribu Iudæ ponte ripas fluminis iunxerunt, vt
 rex cū suis absq; negotio transire posset. Vt verò
 ad Iordanē peruenit salutat⁹ est à tribu Iudæ:
 & Semeis in pontē progressus, accidensq; ad re-
 gis pedes, rogabat veniā commissorū, utq; infor-
 mus sibi esse desineret, nēue recepta potestate in
 se primum animaduerteret: reputaretq; id quo-
 que, quòd erroris penitentia ductus, primus ipse
 reuertenti occurrisset. In hunc modū supplicanti
 ac misericordiam implorāti Abisaius Iobi frater:
 Satin, hoc, inquit, putas ad effugiendum sup-
 plicium, quod maledico in regem diuinitus elat-
 um ore es conueritus? Tum rex ad eum, ven-

fus: Desinite Saruia filij, néve nouas turbas ac se-
ditiones excitate. Sic enim vos existinare volo,
hanc esse mihi aditalem regni diem: quomobré
iuro me omnibus omnem poenam remittere, qui
quocunq; modo in maiestatem meam peccave-
rint, neq; in quenquã ea de causa animaduerso-
rum esse: tu quoq; Semei bono animo esto, nihil
de supplicio sollicitus. At ille adorato rege, caput
eum pracedere. Post hac Memphisosthus Sauli
nepos ei venit obuiam, sordidatus & promisso
ac neglecto capillitio: ex quo enim rex profuge-
rat, neq; comam totondit, neq; vestem purganit,
calamitatem eius non secus quàm propriam fe-
rens: ad hæc à suo procuratore apud regem falso
delatus fuerat. Is post salutatem & adoratum
regē interrogatus ab eo, qua de causa non simul
exisset, socius fuga futurus: respondit Sibam esse
in culpa. Hanc iussu parare ad profectiõem ne-
cessaria, verba sua nõ aliter quàm alicuius man-
cipij contēpsisse: alioquin, inquit, si pedibus inte-
gris fuisssem, & ad profectiõem hu vii. potuis-
sem, nunquã abs te relinqui passus fuisssem. Nec
contentus meã erga te domine pietatē impedissē,
insuper maliciose ac mendaciter me detulit. Sed
bene noui quod tua prudentia tales calumnias
non admittat, quum sis iustus, & Deum ac ve-
ritatem, cui tantopere studes, diligas. Cum enim
in grauissimis periculis ani mei temporibus ver-
satus sis, liceretq; tibi de tota familia nostra ep
nomine

homine penas sumere: quæ tua bonitas est ac ma-
 destia omnes acceptas iniurias oblivioni tradidi-
 sti, recenti etiã tum earũ memoriã summã po-
 testatẽ affectus. præterea in amicorũ ordinem
 allectũ, & mensa tua quotidianũ conuiuũ ad-
 habitum, nihilo deteriore conditione quàm vnũ
 quemuis è maximè necessarijs apud te esse vo-
 luiti. His auditis neq; Nephibosthum punire
 libuit, neq; an ciba calumniator fuerit cognoscere:
 sed præfactus cuncta se eius bona Siba largitum,
 veniam tamen illi & dimidia partis restitutio-
 nem promisit. Tum Mephibosthus: Habeat sibi
 totũ Siba, mihi satis est te in tuum regnum resti-
 tutum esse. Berzellaum deinde Galaditã virum
 magnũ ac bonum, cuius benignitate belli tempo-
 re adiutus fuerat deducentem se Iordanem vsq;
 rex rogauit vt simul Hierosolyma proficiscere-
 tur, pollicens eum parentis loco se habiturũ, ni-
 hilq; illi defore, quæ extrema eius ætati refouẽ-
 da sit opus. At ille excusauit, rem domesticam
 consilij tui regio præferens: dicens, se iam octuago-
 nariam nõ posse regia voluptatibus perfrui, iam
 de absolendo extremo vitæ actũ & sepultura
 sollicitum: rogansq; vt sibi cũ bona regis gratia
 liceat suo more domi viuere: quandoquidem iam
 per ætatẽ non amplius vllam è potu aut cibo vo-
 luptatem capiat, & aures obturatas habeat ad
 sonos tibiarum ceterorũq; instrumentorũ, qui-
 bus antea regij se oblectare solens. Quo ita in-

stanter rogante : Te, inquit, dimitto. hunc verò
 Achimanium filium meū abire sinito. Omnium
 enim bonorum meorum particeps erit. Tum Ba-
 xellans relicto filio, & adorato rege, omniaq;
 fausta illi precatus, domum est reuersus. Dauid
 autē Galgala peruenit, iam dimidium totius po-
 puli circa se habens & Iuda tribum integram.
 Eò venerunt ad illum primores eius regionis, se-
 quentē magna hominū multitudine: inensabātq;
 Iuda tribū, quòd in scyis cateris ad regē se con-
 sulisset, cui omnes simul vnanimiter occurrere
 debuerint. Principes verò tribus Iuda rogabant
 vt aequo animo ferrent quòd prænēti essent. Ex-
 hibiti enim hoc officium propter cognationem,
 qua deuinctum sibi feruentioribus studijs prose-
 querentur: neq; enim se hac de causa vlla mune-
 ra accipisse, vt meritò agrè ferre debeant, serius
 se ad illum peruenisse. Non tulerunt hoc dictum
 caterarum tribuum principes: Demirantur, in-
 quunt, fratres, quòd regem vobis propriè cogna-
 tum vindicatis, ac si non omnium nostrū cogna-
 tus sit habendus, quem omnibus nobis ex aequo
 Deus praeesse valuit: erga cūm totus populus vo-
 decim partes habeat, vos vnicam, tantoq; portio-
 nes finis, prater equum fecistis, quod nobis ne-

2. R. 20 scientibus ad regem venistis. In hac principum
 altercatione exortus est vir quidē malus ac se-
 ditiosus, Sabau filius Bachoria, tribus Bēiamiti-
 dis: qui sublata voce in media multitudinis ex-
 clam

clamavit, Non est nobis pars apud Dauidem,
 nec hereditas apud Iessai filiū: simulq; cornici-
 ne iusso canere bellicum, omnes relicto Dauide il-
 lum sunt secuti sola Iuda tribu circa eum manē-
 te, à qua mox in regiam Hierosolymorū est de-
 ductus: vbi concubinis, cum quibus filius Abesa-
 lomus cōgressus fuerat, in alias ades traductis,
 omnia benignè vt antè administrari iussit: ipse
 verò posthac non amplius eis est vsus. Amasam
 deinde exercitui preposuit, dignitate in hunc
 collocata, quæ prius Ioabi fuerat: iussitq; vt colle-
 ctis quantis posset è tribu Iuda copijs post tri-
 duū ad se veniret, vt eum tradito exercitu cum
 imperio contra Bochoria filiū mitteret. Quo ad
 colligendum militem profecto, quum in ea re oc-
 cupatior maturè non rediret: tertia die rex Ioa-
 bo dixit, non esse in rem publicā dilationem Sa-
 bao cōcedi: ne fortè instructior factus plus dāni
 det, plusq; exhibeat negotij, quàm modò Abe-
 salomus exhibuisset. Nō est, inquit, vltius expe-
 ctandum, sed cum his quæ nunc ad manum sunt
 copijs, & sexcentorū cohorte, cum Abisao fra-
 tre hostē persequere: Ex vbianq; illum adeptus
 fueris, da operam vt praelio decernatur: & cane-
 ne occupatis muniti vrbibus multorū nobis ce-
 taminiū & laborum materiam prabeat. Ioabius
 nihil cunctatus paruit, & assumpto fratre ac co-
 horte, reliquisq; qui tum Hierosolymis aderant
 militibus, contra Sabæum raptim exercitū du-

cit. Cumq; Gabaonē, qui vicus quadraginta stā-
 dīs à Hierosolymis abest, peruenisset, obuiam ei
 factus est Amasa magnum exercitum adducens.
 Ibi Ioab thorace munitus, accinctusq; gladio,
 accedente ad complectendum Amasa, de indu-
 stria gladium sibi è vagina elabi passus est: eoq;
 mox à terra sublato, & altera manu barba A-
 mase cœ deosculandi prehensa, improviso ictu
 ventrem ei perfodit, hominēque confecit: fa-
 cinus sanē impium, quod bonum & cognatum
 iuvenem inmerentem propter emulationē sum-
 ma prefectura & regia gratia sustulit. Hac
 enim de causa iam ante Abeneri quoque cadem
 perpetraverat. Sed illud facinus propter honestū
 pretextū fraternae ritionis dignius venia vide-
 batur: in Amasa verò cades nihil tale habuit
 quod pratenderet. Cæso autem imperatore perge-
 bat ad Sabæum debellandum, mox relicto apud
 cadaver: hunc inssit proclamare ad exercitum,
 Amasam iure casum meritis pœnas dedisse: qui
 verò partes regni foverent, Ioabum & fratrem
 Abisæum enim duces sequi debere. Iacēte verò in
 via corpore, & tota multitudine ad id consuen-
 te, & ut fieri solet cū admiratione circumstāte,
 custos trāslatum illud in villam quādam longe
 à via remotam deposuit, & veste contexit: quo
 facto omnes Ioabum sunt secuti. Is quum per to-
 tam I fræliticā regionē Sabæū esset persecutus
 indicio cuiusdā cognovit eū esse in munita quo-
 dam

dam vrbe nomine Abelmachea : qua obsessa & circumuallata, iubet militem muros eius suffodera et euertere, valde enim irascebatur quod portas ei clausissent. Mulier autem quaedam honesta & prudens, videns patriam in extremo periculo, confectis manibus Ioabum per milites ad colloquium euocat, qui postquam processit: Deus, inquit, reges & imperatores creat, ut deletis Hebraeorum hostibus in pace Israelitas contineant: tu vero nulla in re laesus, primariam Israelitarum urbem expugnatum venisti. Tum ille abominatus eius Verba, et meliorem sibi mentem precatus, negauit se vel vnum e plebe occisum cupere, tantum abesse ut urbem tam egregiam excisam velit: & si ad supplicium dedatur Sabas Bochoria filius, regi rebellis, ommissa oppugnatione confestim se inde exercitum abducturum. His auditis mulier Ioabum rogat ut paulisper sustineat, pollicita illi caput hostis statim e manibus deiciendum: moxque ad ciues reuersa: Vultis, inquit, mali male perire cum liberis ac coniugibus propter hominem malum & ignotum, cumque pro Dauide, cuius tanta in vos extant beneficia, regnare: & unam hanc urbem tam valido exercitui resistere? Quibus rebus persuasi, praefixo capite Sabas, ad milites Ioabi hoc deiciunt: confestimque signo receptui dato dux obsidionem soluit, & Hierosolyma reuersus denuo vniuersis copiis imperator praeficitur: Banaias quoque satellitibus et sexcentorum cohorti a rege praepo-

preponitur: Adoramus quæstor tributis recipiendis constituitur: Sabathes & Achilais Commentariensium sunt principes: Susa scribis prepositus, pontificatus quoque Sadoco & Abia-

- XII. tharo mansit. Post hac fame regionē premens.
2. Re. 21 te, rex supplex à Deo petijt, vt populum miseratus causam atq; remedium tanti mali ostendere dignaretur. Responsum est per prophetas, postulare Deum vt Gabaonita vidicerentur, quos Saul rex deceptos præter ius & fas interfecerat, & iusiurandum quod illis olim Iesus imperator & senatus iurauerat, violauerat. Quamobrē si Gabaonitis pro cæsis ciuibus pœnas quas ipsi voluerint exigere permittat rex, fore vt placatus Deus populum è præsentī calamitate eximat. Quòd posteaquam ex prophetarū relatione compertum est, accitis Gabaonitis percontatus est, quid ad se peteret: qui cum septem è Sauli proge nie deposcerent ad supplicium; rex perquisitos eis tradidit, Mēphibostho tamen Ionathæ filio parcens. His acceptis Gabaonita, vt libitū est in eos animaduertērūt: confestimq; pluyente Deo terra posito squalore ad pristinam felicitatem redijt, populusq; copia rerum vt antè fruebatur. Aliquāto post rex bello Palestinos adortus, et prælio cū eis cōgressus, dum victos anidus persequitur, ultra ceteros solus est longius puectus. Hūc iam lassulum cōspuit Acmon filius Araphi, vnus è gigantum sobole, indutus lorica circū-
- confertam

confertam, & lanceâ gerēs trecentos siclos pendentem, accinctusq; gladio, & conuersus è fuga haud dubiè confecisset regem, ni Abisæus loabi frater repente superueniens eum protexisset iam prostratū, & hostem trucidasset. Quo regis periculo grauitè cōmotus est exercitus, & duces in reuocando eum deuixerunt, ne in posterum cum alijs interesset pralio ne si propter fortitudinē et audaciam humanū aliquid ei contingeret, populus ea felicitate quam ex ipsius administratione percipiebat orbaretur. Cumq; post hanc pugna Palæstini ad Gazarā urbem cōuenissent, rex quamprimū hoc cognouit, exercitum contra eos confestim ire inquit: in hac expeditione egregiā laudem ob præclara facinora edita meruit Sobacchis Chettæus, unus è fortissimis Dauidis militibus: cōplures enim qui se de giganteum genere iactabant, & viribus eximijis insolecebāt, orco tradidit, præcipuus autor victoriæ quā tunc Hebræus de hoste reportauit. Redintegrantibusq; bellum Palæstinis, & nouo exercitu in eos missō à rege, optimè se gessit Nephannus cognatus ipsius: singulari enim certamine cū fortissimō Palæstinorū congressus, occiso illo effecit vt reliqui terga verterent: multiq; hostiū in ea pugna sunt desiderati. Nec ita multo post rursus castrametati sunt ad quoddā oppidū non procul Hebræorum finibus: fuitq; in eo exercitu vir statura exhibitorū sex: cui seni digiti erāt in manibus ac pedibus.

dibus. Huic ex regis exercitu Ionathas Sama filius solus se opposuit, stratoq; adversario maximum momentū ad victoriā attulit, & ipse fortissimū viri laudem retulit: nā & hic barbarus oriundum se à zigātibus iactabat. Hoc prælium cum gēte fuit ultimum, non ausa postea se cōtra

2. Re. 22. I. raelitas mouere. Caterum David perfunctus iam bellis ac periculis, & in altissima pace degens, vario genere carminū odas & hymnos in honorem Dei composuit, partim trimetro versu, partim pētrametro: instrumentisq; musicis cōparatis docuit Leuitas ad pulsum corū laudes Dei decantare, tam subactis dietis, quā in ceteris festiuitatibus: species autē instrumentorum habuere: Cinnysa decem chordis intenditur, & plestro pulsatur: Nabla duodecim sonos continet, sed digitis carpitur, cumq; his aderant & cymbala erea, bene magna atque lata: quod sanē de pradiectorum instrumentorum natura ne prorsus

2. Re. 23 ignorentur, dixisse sufficit. Porro rex fortissimos viros circa se habuit sed maximē insignes praeclaris facinoribus XXXVIII, quorū quinq; tantū virtutē cōmemorabo facili ex his de reliquis cōiectura: tales enim erāt hi qui possent vel regiones subigere, vel magnas gētes debellare. Primus Issamius filius Achemai, qui non semel in acie hostiū irruēs non prius à cade abstinit, quā non gētos occideret. Post hunc Eleazarus filius Dodeia, qui fuit cū rege in Arasamo: hic in quodam

dam praelio Israelitis multitudine hostiū territio-
is, & in fugam versis, solus locū suū nō deseruit, et
cōgressus cū hostibus multos interfecit, adeo ut
ernore gladius eius ad dexterā adglutinaretur:
quo viso reuersi in praeliū Israelita cedentē iam
hostē urgendo admirandam ac celebratā victo-
riam retulerunt, Eleaxaro sternente, vulgo verō
militū prostratos spoliāte. Tertius erat Ili filius
Sebas: hic quoq; cum bello Palaestino in loco qui
Maxilla dicitur, acies ex aduerso constitissent,
Hebraeiq; rursus territi loco cederent, solus in
acies ruem hosti se opposuit: & nō pauci letho
dati, reliquos impressionē eius non sustinentes,
& in fugā effusos infectatus est. Hac fuerūt fa-
cinora qua hi tres in praelijs ediderunt. Eo verō
tempore, quo rege Hierosolymis agente Palaesti-
norū exercitus vsq; ad urbē accessit, & dū ille
cōsulturus Deū de bello, arcē ascendit, in ea val-
le castrametatus est, quae x. stadiorum spacio
vsq; Bethlema pertinet. dicēte ad amicos: O quā
bonam aquā habemus in patria mea, maxime
in cisterna porta vicina: o si quis eā mihi asser-
ret id certe mallem, quā multū argēti accipere:
tres isti his auditis enstigio excurserūt, & cū
per media hostium castra Bethlema peruenis-
sent, hausta aqua per eandē viam ad regē sunt
reuersi, attoniti audacia tāta barbaris, nec au-
sis paucitatē eorum cōtemnere. Eam aquam rex
libere noluit, dicens periculo sanguinis emptam,
& ob

Et ob hoc sibi non conuenire: sed Deo inde libat
uit, gratias agens pro virorū incolumitate. Post
hos erat Ioab's frater Abisaius, qui una die o c.
hostes interemit. Quintus Banaius, genere sacer
dos., hic pronocatus a duobus fratribus virtute
inter Moabitas illustribus. utrūq; confecit. Rur
sum ex prouocatione cū mura statura Aegyptio
certans, inermis cū armato, hasta ex ipsius ma
nibus extorta hominē cōfodit: quo insignior fuit
victoria, quod adhuc viuēt. adēptis armis, prius
eū spoliauit, mox proprijs armis occidit. Est et
aliud eius facinus, quod iam dictū, quantum ad
animositatem vel preferri potest, vel certē cōser
ui. Quum enim ningeret, leo in quendā puteum
illapsus est: cuius os quod angustū esset, videbat
breui fore ut id nubibus oppleretur: atq; ita despe
rato exitu, et salute rugire occēpit. Banaius
autē fortē fortuna iter faciens, accurrit ad rugi
tum bestia: et cū descēdisset in puteū, repugnan
tem ictu baculi quem gerebat examinauit: Nec
deteriores virtute fuerūt reliqui triginta tres.

- XII. I. Caterū David volens cognoscere quāto mil
2. Re. 24 lium numerus recenseri posset in populo, oblitus
praeceptorū Moysi, qui praedixerat quoties cen
seretur populus in singula eius capita pēdendū
Deo s. missum, iussit Ioabum imperatorem ut
iret ad censum peragendū: qua excusante, nihil
opus esse: nihil motus, coēgit, sine mora ad impe
rata exequenda proficisci. Ioabus autē assumptis
ad hoc

ad hoc negotiū principibus tribuum & scribis,
obita tota Israëlitarū regione. & cognito quan-
ta esset populi multitudo, post nouē mēses & vi-
ginti dies Hierosolyma reuersus ad regē nume-
rum ei populi reddidit, absq; tribu Beniamitica,
quā nondū ad cēsum vocauerat, sicut nec Le-
uiticam. Rex enim interim paenituit, agnoscens
in Deū se peccasse. Erat autē reliquorū Israëlita-
rū numerus nōgenta millia, dūtaxat eorū qui
ad militiā essent idonei. In Iuda verò tribu qua-
dringēta millia cēsebantur. Prophetis deinde re-
ferentibus ad Dauidē quòd Deū offendisset, sup-
plex orare cepit, vt propitiū redditus facti hu-
ius daret veniā. Qui exoratus Gadū prophetam
ad eū misit, tres optiones offerētē, vt ex his quā
mallet eligeret, aut famē per septēniū duraturā,
aut bellū per tres menses iniquo Marte cū hoste
gerēdū, aut pestilētiā per tridū inter Hebræos
sauiuram. Illo verò hærente ac turbato præpter
difficilē inter hæc mala electiōē, & propheta
urgēte ad celerē responsionem, vt Deo renūtiare
posset: rex cogitās quòd si famē peteret, suo ma-
gis quā aliorū rationē habuisse videri posset:
quandoquidē ipsi nihil periculi esset multū fru-
mētī in horreis habētī, illis non item: quòd si per
tres mēses ab hoste vinci elegisset, sic quoq; sibi
cōsultuisse, qui arces & fortissimā circa se cohō-
rē haberet: optauit malum regnātibus aquē ac
regnatis cōmune, in quo omnibus par meus im-

minet: praefatus melius esse incidere in manus Dei, quam in manus hostium. Hac ita ut audire propheta Deo renūtiante, pestibētia in Hebraeos ingruit, ita ut varijs modis absumeretur, nec facile esset morbum cognoscere. Mors enim una erat, sed plurimis & incōpertis causis homines rapiebat: alius enim post aliū efferebatur, & clanculum obrepens malū celeriter exitium afferebat. Quidā enim repente cum vehementi dolore, & amaro cruciatu animā exhalabāt: alij paulō lētiore vexati malo, ne curationē quidē ferre poterant, sed inter officia medicorum exspirabāt: alij subito tenebris ob oculos obortis, ceu praefocati exanimabantur: nonnulli interim dum aliquem domesticorū funerant, sepultura nondum absoluta cōmoriebantur: quo factū est ut à matutina hora vsq; ad prandium hac peste septuaginta millia hominum sint absumpta: iamq; genius à Deo missus Hierosolyma petebat, eā quoque urbē simili malo afflucturus. Tum rex sacrum indutus & humi prostratus, supplex orabat Deum ut pestē sedaret, & iam mortuis contentus de cetero quiesceret. Inter has preces sublatis oculis, cernens geniū per aërem stricō gladio Hierosolyma petentē, exclamat ad Deum, fuisse pastorem poena dignū, ceterū greges nihil commenuisse: effunderet iram in se, ac suam familiam, & innocenti populo parceret. Deus autem admissa supplicatione pestē repulit: missōq;
ad

ad eum Gado propheta, mandauit vt confestim
ascenderet in aream Oronna Iebusai, & extru-
cto altari, inibi sacrificaret. Qui mandatum hoc
non neglexit, sed mox ad destinatum locum se con-
tulit. Oronna verò circa trituram frugum occu-
patus, vt regem vnà cum omnibus filiis acceden-
tem vidit, occurrens adorauit eum. Erat autem
genere quidē Iebusæus, sed inter precipuos ami-
cus Dauidis, quæ causa fuit, vt capta vrbe nihil
illi molestum acciderit, quemadmodum superius
diximus. Hoc percontante, quamobrē herus ad
seruū accederet : ait, se velle aream eius emere,
vt in ea domino altare construeret, & sacra fa-
ceret. At ille & aream, & aratra, & boues, &
holocausta gratis largiri se dixit, precariq;
vt Deus libens ac propitius hoc sacrificium ad-
mittat. Rex verò gratiā sibi eius simplicitatem
ac magnanimitatem professus, voluit vt pretiū
acciperet, iniquum enim esse de gratuitis offerre
sacrificium. Oronna verò dicente facturum se
quicquid rex vellet, aream hanc de eo quinquaginta
siclis emit, extructoq; ibi altari, sacrificia
& holocausta super eo perfecit, & hostias
pacificas obtulit : quo festo Deus placatus, pro-
pitius vt antè est redditus. Erat autem is locus,
in quem olim Abrahamus filium vt holocausto-
ma faceret adduxerat, & cū iam iugulanda
esset puer, aries repente astans altari appa-
ruerat, qui pueri vice fuerat mactatus, vt iam

ante scripsimus. David autem cum animadu-
tisset se exauditu, & gratū fuisse sacrificiū, de-
creuit totum illud lacum altare vniuersi populi
XIIII. appellare, & Deo tēplum ibi exedificari: quā-
eius vocem Deus in futurum vntam esse voluit:
mox enim propheta ad eū misso, illic tēplum ex-
struendum praedixit à filio, quem regni successo-
rem esset relicturnus. Post hanc prophetiā ius-
sit rex numerari inquilinos, & inuenta sunt eo-
rum centum octuaginta millia: ex his constituit
lapidarii octuaginta millia: reliquos ad conue-
hentos lapides deputauit, ex quibus tria millia
& quingētos operarijs praefecit: magnam quoq;
vim ferri ac aru ad horū operū vsū congeffit,
materiamq; cedrinam multam & praeagrādem,
Tyrijs & Sidonijs hanc suppeditantibus, à qui-
bus huius copiam impetrauerat: dicebatq; suis
amicis, hac ideo se apparare, vt filio successuro
materiam ad adificandum relinqueret, & non
tum densā eam cōportare necesse habeat, adhuc
per atatem rudis talium negotiorum, sed omni-
bus in promptu sitis facile opus perfoluat.

David se vivente Solomonem filium sum-
regnum auspiciari voluit. CAP. XI.

Accio deinde Solomoni filio mandauit, vt
quamprimum regnum adeptus esset, tem-
plum Deo construeret, dicens se id voluisse qui-
dem, sed oraculo prohibitum, quod propter cre-
bra bella cruentus haberetur: praedictumq; sibi
id

id ædificium à fatis destinatum filiorū natu minimo, qui Solomon esset appellandus : quem non aliter quā filium patri, ipsi Deo cura futurū : atq; etiam totam Hebræorum regionē hoc principe felicem fure : & inter cetera bona, id quod omnium est potissimum, pacem habituram, utpote alienam non tantum ab externis bellis, verumetiam ab intestinis seditionibus. Ergo, inquit, quandoquidem à Deo designatus es rex, antequam natus, da operā ut alioquin etiam dignus sis eius providentiā, pietatem colens, & iustitiā, atq; fortitudinem, & præcepta eius legesq; per Moysen traditas observans, & ab alijs eas violari non permittens : & insuper templum quod te regnante strui sibi voluit, cura ut sicut debes ei reddas, nihil deteritus operis magnitudinē : omnia enim ante editū parata tibi relinquam. Scito sanē auri quidem collecta decem millia, ærgenti verò talentorum centum millia : auri item ac ferri tantum congeßi, quantum vix numero comprehendere possit : & ad hæc lapidū ac lignorum materiam copiosissimam. Habes præterea multa millia fabrorum lignariorum & camenariorum : & si quid hu defuerit, tu supplabis. Quapropter hoc opere absoluto carus eris Deo, eumq; perpetuum protectorem habebis. Post hæc adhortatus est principes populi, ut in ea strenua filium adiuvarent, & securi de omnibus adversantibus, culoni tantum divino vacarent :

percepturos enim pro hoc pacem & bonum ac
legitimum reipub. statum, quæ præmia pijs ac
iustis Deus solet reddere. Postquam autem ab-
solutū fuerit templū, iussit arcam in eo reponi,
ceteramq; sacram suppellectilem, cuius recepta-
culo iam pridem templū debuerat exstare, nisi
patres mādatum Dei neglexissent: qui præcepe-
rat, vt quamprimū hostilem terrā occupassent,
templum illi exadificarent. Hæ fuerunt Davidis
adhortationes, tam ad filiū, quàm ad principes.

XV. Prægrauate autem iam senio, & corpore per-
g. Reg. I etate frigescente, alio sus factus est, vt ne inie-
ctis quidem multis stragulis calefieret: cumq; ex
communi medicorū consilio decretū esset, vt le-
tissima è formosis totius regionis virginibus cū
rege cubaret: hoc enim fore contra frigus reme-
diū, fouente eum puella: inuenta est in vrbe ma-
fœmina omnium eius ætatis pulcherrima, Abisace
nomine, quæ cum rege cubitās, nihil aliud quàm
recalfaciebat eum: iam enim præ senio ad vene-
reas res elāguerat: sed de hac virgine paulo post
accidet mentio. Ceterum quartus filius Davidis
iuuenis pulcher & magnus, ex vxore Aegisthæ
ei natus, nomine Adonias, Abesalomo quod ad
ambitionem attinet similis, de occupando regno
cogitare cepit, & cum amicis egit vt sibi prin-
cipatum deferrent: parauitq; sibi currus multos
& equas, & quinquaginta viros stipatores: id
quod pater videns, nec obiurgauit eum, nec com-
pescuit,

describit, ac ne scitatus quidē est, quid sibi vellet talis apparatus. Adintores autem habebat Adonias Ioabū imperatorem & pontificē Abiatharū. Soli autē conatibus eius resistebāt, pontifex Sadochus & propheta Nathan, & Banaias praefectus satellitum, & Semeis Davidis amicus, & manus fortissimorum. Porro Adonias paratis in suburbano epulis, ad fontem qui est in horti regis, & inuitatis illuc omnibus fratribus excepto Solomone, assumpsit secum & imperatorem Ioabū & Abiatharū & principes tribus Iudae. Eos verò, qui pontificis & Nathanis prophetae, & Banaia satellitū praefecti partium erant, ad hoc conuiuium non vocauit. Hoc Solomonis matris Bethsaba propheta Nathā indicauit, Adoniā regnare insciente Davide : suasisq; ut tam propriae salutis, quā filij regno consuleret : ingressaq; ad Davidē sola diceret ei: quòd ipse quidem iurasset post se regnaturum Solomonem, & interim Adonias regnum occupasset. Hac loquenti cum rege se quoq; supervēturū propheta pollicitus est, & verbum eius testē futurū. Paruit Bethsabe, & regē adiit. Quo adorato, impetrataq; discendi copia, omnia sicut propheta submonuerat indicauit, exposuitq; ordine quē admodum Adonias epulū adornauerit, & Abiatharū pōtificem Ioabūq; principē exercitus vocauerit, & filios regios absq; Solomone ac eius necessarijs amicis: addebat etiā, totū populū suspensum expectare,

quēnam esset successorē declaraturus: ut cogitet
 rogans, quod se defuncto mori necesse esset tam
 ipsam quā Solomonē filium. Adhuc ea loquēte
 cubicularij nuntiant Nathanē venisse ut regem
 videret: statimq; admissus percontabatur, nū ho-
 die regē declararet Adoniam, & principatū suum
 in illam transferat. Parato enim splendido con-
 uivio, vocatos ab eo filios eius omnes excepto
 Solomone, & prater hos Ioabū imperatorē: hos
 omnes suauiter epulantes cū plausu & alacri-
 tate fastis acclamationibus perpetuū imperiū
 nouo regi ominari. Sed neq; mo, inquit, vocauit,
 neq; Sadocum pontificem aut Banaiam satellitio
 tuo prapositum: quare aquū est ut ab omnibus
 sciatur, nam hac gerantur ex tua sententia. His
 auditis rex iubet acciri Bethsaben, excesserat
 enim cubiculo propheta veniēte: qua introgres-
 sa: Iuro, inquit, tibi maximū Deū, regnaturum
 tuum filium, ut iam antē iuravi, eumq; in solio
 meo sessurum, idq; hac ipsa die. Ad qua verba
 cum mulier adorato rege longam ei vitam esset
 preuita, Sadocū accersit pontificē, & Banaiam
 prefectū satellitū: quibus mox veniētibus iubet
 ut assumpto Nathane propheta & cohorte re-
 gia, impositaq; filio ipsius Solomone in mulam
 regiam, extra urbem illum deducerēt ad fontem
 qui vocatur Gion, vinctumq; sacro oleo regem
 declararent. hoc autē munus Sadoco pontifici &
 Nathani propheta iniunxit: mandauitq; ut co-
 uecto

uēflo per mediam urbem praecinente tubicine
prosequentium multitudo acclamaret, In aeternum
Solomon rex in folio regio sedeat: ut notum fiat
uniuerso populo, regem eum à patre declaratum.
Solomoni verò praecepta imperandi dedit, ut iustè
ac piè praeſtaret tum Iuda tribui, tum uniuerso He-
braeorum populo. Post hac Banaias Dei Solomoni
propitiū fieri precatuſ, cū ceteris ſine mora eum
in regiā mulam imponit, & deductū extravrbē
ad fontē oleoq; vinctum, rurſum in eam cū ſan-
ctis acclamationibus introduciſ, ut multos an-
nos in hoc principatu feliciter exigat: moxq;
adductū in regiā in folio paterno collocant. Quo
facto populus totus ad conuiuia feſtiuitatemq;
animū aduertit, choris & tibijs ſeſe oblectans,
ut praecōcentiſ inſtrumētōrū terra ſimul ac aēr
reſonaret. Ut verò haſ voces Adonias & eiſ
coniuia audire, vehemētē ſunt perturbati, &
Ioabſ imperator negauit ſibi placere vel ſoni-
tum illū vel tubā. Cūq; nemo frueretur appo-
ſitu, ſed omnes cogitabūdi accumberēt, accurrit
ad eoſ pōtiſciſ Abiathariſ filiuſ Iomathas: & cū
Adonias libenter viſum iuuenem bonum nuntiū
ominatuſ eſſet, ordine illiſ rem totam de Solo-
mone & regiſ voluntatem expoſuit: quo audito
proripiunt ſe omneſ è conuiuiſ, & ſuam quiſque
domum diſſugiunt. Adonias autem verituſ ne
rex factū eiſ iniquo animo ferret, ſupplex ad
altare cōſagit, & hoc apprehenſo ſe tutabatur.

Quod ubi ad Solomonem est perlatum, quodq; rogaret fidem sibi dari de oblivione huius iniuria, & securitate impunitatis: clemēter simul ac prudenter prateriti quidē errati veniam ei concessit, sed pramonito ut caueret in posterū: alioqui si amplius aliquid novare deprehenderetur, ipsum sibi causam exitij futurum: misit deinde qui illū ex asylo educerent: qui cum venisset, novumq; regem adorasset, iussit eum domū suam abire nihil sollicitū, ac in relinquū curare, ut vir bonus sit, quandoquidē hoc ipsi maximē expediat. David autē volens eū totius populi regem declarare, convocat principes Hierosolyma, unā cum sacerdotibus ac Levitis, quibus recessitis inuenit eorum qui trigessimam annum excederent XXXVII. millia: ex quibus designauit curatores aedificij templi ter mille supra viginti millia: iudices verò populi & scribas eorū sex millia: ianitorum verò domus Dei quatuor millia, tantundemq; eorum qui hymnos Deo canerent & instrumentis musicis à Davide ut diximus in hoc preparatu vterentur. Hos diuisit in cognatiōes: & separatis à reliqua tribu sacerdotibus, vigintiquatuor eorū cognatiōes inuenit: ex Eleaxari familia sexdecim, ex Ithamari octo: instituitq; ut vna cognatio ministraret Deo per dies octo, à sabbato vsq; sabbatū: atq; ita sortitio facta est omnium cognationum in praesentia Davidis, & Sadoci, ac Abiathari pontificum, & omnium

omnium principum: & cuius prima sors exijt, descripta est cognatio prima, & post hanc secunda, deincepsq; vsq; vicesimamquartā: quae quidem diuisio durat vsq; in hodiernū diē. Leuiticā quoq; tribum in partes vigintiquatuor diuisit: & sortitione facta, & illis quemadmodum sacerdotibus octoni ministerij dies obnumerūt. Praecipuus autem honor Moysis posteris est habitus. Constituit enim eos custodes thesaurorum Dei, & donariorum quae reges solent dedicare instituitq; vt vniuersa Leuitarū tribus & sacerdotes per suas quisq; vices interdū noctūq; circa cultum diuini numinis versarentur sicut olim à Moysē praescriptum fuerat. Post hac totas copias in duodecim partes digessit, eūq; tribunos, centuriones & praefectos assignauit: cōtinebat quaeq; pars millia vigintiquatuor: voluitq; vt singula singulis mēsis stationē agerēt circa regiā Solomonis, vnā cum tribunis suis ac centurionibus: cuiq; suū ducē praefecit, virū iustū & spectata bonitatis. quin & thesauris & vicis & agris, eorūq; cultoribus, & armētis eū suis pastoribus praefectos attribuit, quos nominatim recensere necesse nō habeo. Postquā autē omnia sicut diximus ordinauit, aduocatis in cācionē magistratibus Hebraeorū & tribunū principibus & ducibus quos singulis exercitus suis partibus praeposuerat, adhuc omnibus qui negatijs & facultatibus regijs praerant, è suggestu celsiore in hunc

hunc modum multitudinē est allocutus: Fratres
 & populares, notum vobis esse volo, quod cum
 voluissē templū exstruere, multū auri cum in-
 usum & argenti centū millia talentorum cōpa-
 ravi: sed Deus ipse per prophetā Nathaneim me
 vetuit, eo quod bellis quae pro libertate vēstra
 gessi, dextram hostili cruore contaminauerim,
 & filium meum regniq; successorē templum sibi
 insit exstruere. Nunc igitur quandoquidē scitis
 quod etiam maiores nostri Iacobi filij cum duo-
 decim essent, Iudas tamen consensu omnium prin-
 cipatū obtinuit, & mihi cum sex fratres essent,
 posthabitis illis Deum ad me regnum detulisse,
 nec eorū quengquam id factum miq; tulisse: ita
 ego quoq; postulo, ut Solomone imperiū conse-
 crato, ceteri mei filij nec cōtra illum, nec inter fa-
 inimicem seditiones agitant: sed scientes hunc di-
 uinitus electum, libetē eius dominio sint subie-
 cti. Cum enim aq̄ sit si Deus ita velit vel ex-
 ternos ferre dominos, quāto magis gratulari &
 favere decet fratri, non focus quā eisdem ho-
 noris participes. Ego sanē nihil magis in votis
 habeo, quā ut promissiones Dei deducātur ad
 effectum, & felicitas quae hanc regionē sub So-
 lomoni regno manet, quamprimum totam eam
 occupet, & in perpetuū in ea duret. Quod qui-
 dem dubio procul ita futurum est, & omnia re-
 cte evenient si tu fili mi pietatis & iustitia, pa-
 triarumq; legum custodem geras: alioquin si ha-

non seruentur, nihil nisi triste est expectandum. Hoc sermone finito inspectantibus omnibus Solomon templi descriptionē ac formā dedit, in qua fundamenta & cella tam inferiores quā superiores, earumq; numerus & quātitas ac capacitas designabatur: tum quo pondere quāq; vasa tam aurea quā argentea fieri deberēt præfiniuit, hortatūq; est eum ut summā diligentia ad hoc opus adhiberet: simulq; principes & tribum Leuiticā, ut eum adiunarent, tum propter etatē nondum sat naturam, tum quia diuinitus & ad regnū esset electus, & ad templum aedificandum. Quam quidem fabricā nequaquam fore difficilem, preparata per se iam autē materia multis auri talentis, plurimis item argenti, & arabibus fabrorumq; ac camentariorū multitudine, & smaragdīs alijsq; omnis generis gemmis. Postremo nunc se in hunc usum ex proprio fisco erogare alia tria millia talentorū auri purissimi, ad exornandū adytum & currum Dei cherubinos, quos oporteret supra arcā stare, eamq; protegere. Postquam autē David finem loquendi fecit, secuta est magna alacritas principū & sacerdotum, & tribus Leuitica, de suo quoq; conferentiū, & multa liberaliter ac magnificē pollicentiū: obtulerūt enim se cōtributuros talentorum auri quinq; millia, & stateres decem millei argenti verō centum millia, ferri quoq; talentorum multa millia: & si cui lapillus aliquis erat pretio

pretiosus, afferebat & tradebat in thesauros reponendum: quorum cura praepositus erat vnus è Moysis posteris nomine Ialus. Ea res magna voluptate affectit totū populū, & maxime Dauid visa principū ac sacerdotū, reliquorūq; omnium promptitudine, elata voce Deum laudauit, patrem ac conditorem huius vniuersitatis appellans, fabricatoremq; rerum tam humanarum quā diuinarū, & praesidem ac gubernatorem generis Hebraeorum, eorumq; felicitatis & regni ab ipso sibi commissi. Post hac precatus omni populo bona omnia, priuatimq; filio mentē bonam & iustam, omniq; virtute praeditam: insit vt populus quoq; Deo laudes persolueret. Illi verò prostrati humi Deum adorauerunt: versi deinde ad Dauidem, pro omnibus ei bonis, quae ipso regnate perceperant, gratias egerunt. Sequenti verò die sacrificia sunt instaurata, mille vitulis, mille arietibus, mille agnis in holocausta oblatis, ad pacifica quoq; sacrificia multis millibus vitularū mactatis: & tota ea die rex vnā cum omni populo festiuitati operam dedit: Solomonq; denuo est inunctus & legitimus rex declaratus: simulq; Sadocus potifex totius multitudinis designatus. Deducto deinde in regiam Solomone, & in folio paterno collocato, ex ea die in posterum obediētes ei fuerunt.

Mors dauidis, & quantum filio ad struendam templi reliquerit. CAP. XII.
Paulo

Paulò autem post David accedēte ad senium XVI.
morbo, videns iam instare sibi mortem, ac- 3. Reg. 2
cito Solomone sic illum est affatus: Ego, fili fato
vocante ad patres meos abeo, & viam omnibus
qui nunc sunt, quine post erant communem in-
gredior: quam remetiiri non licebit, ne quid in
hac vita geratur remiscere. Quapropter viuens
adhuc & morti vicinus iterū atq; iterū te mon-
neo qua & antè consului, vt iustus sis erga sub-
ditos; & prius erga Deum qui te hoc regno co-
honeſtauit: vtq; custodias precepta eius & le-
ges, quas nobis per Moysen demisit: & caue ne
vel gratia, vel assentatione: aut cupiditate,
aliāue affectione ad neglectum earum deflectas.
Nequaquam enim Dei fauorē poteris retinere,
nisi seruatis eius legibus, alioqui suā providen-
tiam à te auertet. Quòd si talem te erga eum ex-
hibueris, qualem docet, & qualē optamus, effi-
cies vt regnū in familia nostra maneat, & nul-
la vnquam alia domus prater nostram in He-
braeos dominationem obtineat. Memento etiam
iniquitatis ioabi. qui propter emulationem duos
duces iustos ac bonos interemit, Abenerum Nerā
filium, & Amasam filium Iethranis: in eum tua
arbitratu animaduertes, quandoquidem haſte-
nus poenā euasisti, quòd me ipso esset potētior, Con-
mendo tibi etiā Berzelai Galadita filios, quos
mea causa omni honore ac studio prosequeris, nā
conferēs in eos beneficium, sed referens, pro offi-
cijs

cūjs qua pater illorum in me exulem liberaliter
 concessit, & per qua nos sibi debitores effecit.
 Præterea Gera filiū Semeim Beniamitā, qui me
 pulsum multis affecit cōiūjs quādo Castrū pe-
 tebam, moxq; ad Iordanē occurrens fidē incolu-
 mitatis tūc à me impetrauit, nunc occasione ra-
 tionabile naclius punito. His mādatis filio de Re-
 pub. & amicis, & eis quos punitos volebat, ex-
 spirauit, exactis septuaginta vite annis, post quā
 regnasset apud Hebronē tribui Iudæ imperitans
 annos septem, & menses sex, Hierosolymis verò
 vniuersa regionis rex annos triginta tres, vir
 optimus, & omnibus virtutibus pradius, quas
 regē tot gentiū incolamitati prospicientē habere
 oportebat. Nam fortis erat vt nemo alius, & in
 certaminibus pro subiectorum tutela susceptis
 primus se periculis obieciebat, exemplo suo milicē
 ad præclara facinora excitans, & non tanquā
 dominus pro imperio ad officium cogens. Idem in
 consilijs prudentissimus, & egregie callens quid
 in præsens, quæ in futurum conduceret: adhuc
 sobrius, mitis, benignus erga calamitosos, iustus,
 humanus, quæ quidem præcipua sunt regum vir-
 tutes. Nec in tanta potestate vquam ab equi-
 tate deflexit, nisi quod ad Vriā uxorem attinet.
 Tantas præterea diuitias heredi reliquit, quan-
 tas nullus alius rex vel Hebræorum vel alia-
 rum gentium. Sepeliuit autē eum filius Solomon
 Hierosolymis magnificē, præter solennia illa in
 regum

regum funeribus, inlatis etiam in monumentum
eius maximis diuitijs, quarum magnitudinē facile
sit cōiectare ex hoc quod dicemus. Nam post
nos MCCC. Hyrcanus pontifex oppugnatione
Antiocho, cognamine Pio, Demetrii filio, volens
pecuniam ei dare, ut abducto exercitu obsidionē
solueret, nec valens aliunde sumere, aperta cella
monumenti Danidis, & prolatis inde tribus ta-
lentorum millibus, eorumq; parte Antiocho nu-
merata, oppugnationis periculo se exemit, sicut
& alibi indicauimus. Ac rursum post multos
annos elapsos Herodes rex alia cella aperta ma-
gnam pecuniam sustulit: ad loculos tamen qui
regum cineres continent, neuter eorum peruenit:
singulari enim arte ita erant sub terrā conditi,
ut ab ingredientibus monumentum inueniri ne-
quirent. Sed de his hactenus dixisse sufficit.

FL. IOSEPHI ANTI-
QVITATVM IVDAI-
CARVM, LIBER
OCTAVVS.

Quomodo Solomon regnum adeptus inimi-
cos expulit.

CAP. 1.

DE Danide igitur & eius virtute, 3. Reg. 2
quantorumq; bonorū sua gēti au-
tor fuerit, & quantis bellis felici-
ter gestis senio cōfectus decesserit,
in proximo volumine docuimus. Ceterū postea-

quam Solomō eius filius, etate etiā tum iuuenis,
 regnū adeptus ex sentētia patris & decreto di-
 uminis in solio cōsedit, pōpulus quidē rotus
 ut nouis regibus solet, faustis acclamationibus
 precātus est ei perpetuā rerū felicitatem, & post
 regnū bene administratū diuturnā senectutem.
 Adonias verō qui etiā viuēte patre occupare co-
 natus est regnū, accessit ad regis matrem, eamq;
 blandē salutauit. Qua quārēte nūquid venisset
 quod opera sua opus haberet, omniaq; benignē
 pollicēte, orsus est dicere, ipsam quoq; nosse, quod
 tam etatis prerogatiua, quā populi cōsensu re-
 gnū sibi deberetur: sed quoniā Deo visum sit id
 trāsferre in filiū eius Solomonē, se quoq; libēter
 ferre illius dominationē, & cōtentū esse præsenti
 conditione. Rogauit deinde ut apud fratrem pro
 se intercederet, eiq; persuaderet, ut bona eius pa-
 ce liceat sibi ducere Abisacen cū patre cubare so-
 litā. Esse enim adhuc virginē, quod pater pra se-
 nio congrēdi cum ea non valuisset. Bethsabe ve-
 rō promissit operā suā in hoc negotio, & de hoc
 coniugio bene eū sperare voluit, tum quod rex
 vltro fratri gratificari cuperet, tū quod eō pre-
 ces matris essent accessuræ: atq; ita plenē spe ho-
 minem dimisit: moxq; ipsa ad filium properauit
 colloquutura de eo quod Adonia petenti promi-
 rat. Cui cū rex occurrisset, cōplexuq; eam ex-
 cepisset, deducta in cubiculum in quo tum erat
 regia sella, sedit, iussitq; alterā matri à dextris
 ponē

poni. Quæ postquã confedit, Vnam, inquit, gratiam fili petenti mihi annue, neq; tuo renutu tristiores facias. Respondit ille, iuberet quicquid vellet, pium enim esse, matri quidlibet concedere: nec oportuisse eam sic præsari, ac si negaturũ suspicaretur, sed certã impetrandi spem habere. Tum illa rogat, vt virginem Abisacen Adoniæ fratri nuptum tradat. At rex iratus dimisit matrem, dicens Adoniam maiora moliri, mirariq; se quòd non eadẽ opera postularet, vt regnum ei tanquã natu grandiori cederet, quando Abisacæ coniugium expetat, habens amicos potentes, Iobum imperatoriẽ copiarum & Abiatharum sacerdotem. Moxq; accito Banaia præfecto satellitum, mandauit ei vt Adoniam fratrem interficeret. Vocato deinde Abiatharo sacerdote, Te, inquit, supplicio eximunt tui alij labores acti cũ meo patre, tum illud præcipue, quòd vult cum eo arcam transtulisti. Hæc autem pœna tibi erit Adoniæ partes sequuto, vt neq; hic maneat, neque in conspectum meũ venias: sed abi in patriã tuam, & illic ruri viue, atq; ibi vsq; ad mortem dege, quandoquidẽ talia comissisti propter quæ indignus es vt honoribus fruaris. Ob hanc itaq; causam ablatu est sacerdotalis honor à domo Ithamari, sicut Deus Eli prædixerat auo. Abiathari, & translatus est in genus Phineesis ad Sadocum. Caterum eo tempore quo pontificatus in Ithamari domo fuit, post Elim primum ex ea

familia pontificō, ex Phineessu gente primatam
 ritā egerunt hi: filius Iosephi pontificis Boccias,
 & huius Ioathannus, Ioathanni verò Marco-
 thas, & Marcothi Atrophas, Atrophai Achito-
 bus, cuius fuit Sadocus, qui primus Davide re-
 gnante pontifex est creatus. Porro Ioabus impe-
 rator audita voce Adonias, valde extimuit: eius
 enim amicitiam magis quā regis coluerat, &
 ideo non immeritō male suspiciens ad alcare eum
 fugit, impunitatem se inde quæsiturum existi-
 matus, propter notā regis erga Deum pietatem.
 Qui posteaquā de Ioabo renuntiatum est, misit
 Banaiam qui citaret eum ad suū tribunal cau-
 sam dicturū. Ioabus autē negabat se faciū reli-
 cturū, sed ibi potius quā aliās moriturū. Hoc
 eius responso per Banaiam accepto, rex iussit, ut
 inibi caput eius ita ut vellet absideretur, &
 hanc penam lueret pro duobus imperatoribus,
 quos cōtra omne fas ac nefas peremerat. Corpus
 verò sepeliri, ut peccata eius apud posteros ma-
 nerent, ipse verò ac pater innocentes essent quod
 ad Ioabi mortē attinet. Banaias verò exsequen-
 tis mandatū, ipse in imperiū copiarū ei successit.
 Post hac abrogata Abiatharo pōtificatu, rex
 solū Sadocū id sacerdotiū obtinere voluit. Semei
 & inde imperauit, domo Hierosolymis exstructa
 inibi apud se manere, interdicta cedronis torrentis
 transire: aut si secus fecerit esse capite mul-
 tandū, nec cōgentis interminatione, mortuū da-
 homi.

hominē ad id mandatū seruandū adegit. Semeis
 verò professus sibi gratissimū hoc regiū manda-
 tum, & iuratus facturū se imperata, patria re-
 licta Hierosolymis domicilium habuit. Triennio
 dein exacto, cū audisset duos fugitivos suos apud
 Gittam agere, retracturus eos illuc proficiscitur.
 Rex autē posteaquā intellexit eū vna cū illis re-
 uersum, agrē tulit nō præsriptū modō suū con-
 temptum habitū, sed sacramentū etiā Dei viola-
 tū: attitoq; max, Nōne tu, inquit, iurasti te nū-
 quam me derelicturū, neq; ex hac urbe in aliā
 comēaturū? non euades pēnā periurij, vir pessī-
 me, sed lues etiā illa quæ olim per petulantia in
 patrē meū eieclū es debachatus: ut scias quod
 nihil lucrētur nocētes, etiā si nō statim post pec-
 catū puniātur, sed per omne tēpus quo propter
 impunitatē securi sibi vidētur, crescit illorū pē-
 na quam iamdadū sunt promeriti: atq; ita Se-
 meis iussu regis Banaias interfecit. Solomon. I. I.
 autē sublati iam inimici, regnōq; constabilito, 3. Reg. 3
 Pharaonis Aegyptiorū regis filiā duxit uxorem:
 instauratūq; Hierosolymorum manibus maiori-
 bus multo & munitionibus, in trāquilissima pa-
 ce Rēpublicā deinde administravit, nihil im-
 peditus inimicī atate, quo minus vel iustitiā ca-
 leret, & leges custodiret, vel mādāta, quæ à pa-
 tre mortuo acceperat, exsequeretur: sed nō se-
 cus ac si grādis natus esset, maturaq; iam prudē-
 tia, omnibus rebus diligentissimē prospiciebat.

De sapientia Solomonis & prudentia & diuitiis,
quodque primus Hierosolymis templum ædi-
ficauit.

CAP. II.

VIsu[m] est autem ei Hebronē petere, & su-
per altare areum, à Moyse fabricatum sa-
crificare, mille victimarum holocaustis cæ-
lesti numini oblati: qui honor Deo fuit acce-
ptissimus: illa ipsa enim nocte cum in somnis ei
conspiciendū se præbuisset, iussit eum postulare
quicquid donorū pro hac pietate repēdi sibi cu-
peret: Solomon verò pulcherrimum quiddam ac
maximum petijt, quod & Deus libentissimè lar-
gitur, & homini est vtilissimum. Non enim au-
rum, aut argentum, aut alias id genus diuitias,
vt homo inuenis petijt: nam hac sola vulgo ho-
minum videntur expetēda, hac sola diuina mu-
nificentia digna. Sed da mihi, inquit, domina
mentem sanam, & intellectum bonū, vt his ac-
ceptis populum hunc verè ac iustè iudicare va-
leam. Hac postulatione delectatus Deus, pollici-
tus est se etiam alia quæ non petierat, additu-
rum, diuitias & gloriā: sed ante omnia talē in-
tellektū ac sapientiā, qualem antehac nemo ha-
buerit, vel regū, vel priuatorū. Adhac conser-
naturū regnū in eius familia p multas atates,
modò iustus, esse pergat, Deoq; per omnia parere
et paternis vestigijs incedere, p̄cipuas eius vir-
tutes imitando. His diuinitus auditis Solomon è
stratis se proripit, & adorato Deo Hierosolyma
est reuer

est reuersus: & mactatis ante tabernaculū plurimis victimis, epulū omnibus suis exhibuit. Per eosdem dies iudicium ad eum delatū est arduū, cuius exitum inuenire fuit difficile. Rem autē cōtrouersam de qua lis erat necessarium duci indicare, vt qui hac legent difficultatem decernendi intelligant, & si quando tale quippiam inciderit ad exēplar solertia regia difficultatē dissquirendi sibi comparent. Duae mulieres quastus meretricij venerūt ad eum, quarū altera quae iniuriam pati ridebatur, sic est exorsa: Ego, Rex, & mulier hac habitamus in eodem cubiculo: accidit autē vt amba eadē die, eademq; hora infantes masculos pareremus: post tridū ista iuxta cubantem suum infantem per somnū oppressit, & sublato ē meo gremio infante meo, mortuum illum dormienti mihi in sinum imposuit: illucescente die mammam prabere volens infanti, meū non inueni, sed istius mortuū vidi iuxta me iacentē, id quod certissimis indicijs deprehendi: & quia repentes meum filium nihil profeci, ad tuum auxilium domine confugi: nā quia propter solitudinē nemo est qui coarguat, pertinaciter quod meū est abnegat. Tum rex interrogat alteram, eaquid habeat quod accusationi huius opponat. Illa negante se hoc fecisse, & asseuerante suū esse superstitē infantē, alterius verò mortuū: neminēq; inueniete quid decerni posset, sed omnibus vt in re obscurissima caciuetibus, solua

Rex tale quidam excogitauit. Iussu afferrī infantibus, tam uiuo quam mortuo, vocat quendā ē satellitibus, imperatq; ut stricto gladio puerū vtrumq; secet in duas partes, quō vtraq; dimidium accipiat tam viui quam mortui. Hāc sententiam totus populus tacitē dānabat ut puerilem: sed interim cū vera mater exclamasset, non ita faciendum, sed potius alteri addicendum infantē: sibi enim sat esset si vitium videat etiā si alienus existimetur: altera verō parata esset, ex alieno dolore crudelem voluptatem capere: animaduertens rex has postremas voces non fingi, ei quae exclamauerat infantē adiudicauit, quōd hac re vera mater esset: alterius verō malitiam damnauit, quōd & suum perdidisset, & amica infantē perdere conaretur. Visum est hoc populo insigne argumentū regia prudentia simul et sapientia, & ex illa die non secus quā diuina mēte praecepto obtemperabant. In tota autem sua diuisione praefectos & duces habuit hos: Toparchiae Bethlemus, quae sortē Ephraimī complectebatur, praerat Vres. Ea verō in qua Dora sunt & regio maritima, parebat Aminadabo Solomonis genero. Magnus campus erat sub Banaiā filio Achili, cuius praefectura contributa erat, & ea regio quae vsq; Iordanem pertinet. Galaditicam & Gaulaniticam vsq; montem Libanū, vrbesq; in eis sexaginta magnas ac bene munitas Gabbai administrabat. Achinadabus Galilaea toti Sidon

Sidonem & ſque præerat, habens & ipſe in ma-
 trimonio Solomonis filiâ nomine Baſſamam, Ma-
 ritimam verò quæ eſt circa Arcem Banacates
 obtinebat: Saphates Itabyrium môtẽ & Car-
 melum, totamq; inferiore Galileam. Sub ea Ben-
 iaminica ditio fuit commiſſa. Tabares regionem
 trans Iordanem ſitam ſub ſe habuit: & rurſum
 his omnibus vnus præerat princeps. Mirandũ
 autem in modum per id tempus aucta ſunt res
 Hebræorum, & tribu Iuda, populo ad agrorum
 colendorum ſtudium conuerſo. Pace enim potiti,
 & nullis bellicis tumultibus diſtracti, ad hæc
 optatiſſima libertate anidẽ perfruentes, in hoc
 potiſſimũ erãt intenti, vt ſuas quiſq; facultates
 augetet, & maioris præij faceret. Erãt præter-
 ea regi alij perfecti, qui Syrorũ caterorũq; bar-
 barorum Euphratẽ inter & Aegyptum incolen-
 tium gubernabant regiones, tributa ex eis colli-
 gendo. Hi barbari cõferebant in quotidianos re-
 gie mēſa ſumptus ſimila coros triginta, farina
 ſexaginta, ſaginatoſ bones decem, & paſcuales
 viginti, & ſaginatoſ agnos centum. præter ca-
 pturas venationum, quæ conſtabant ceruis ac
 bubaliſ, præterq; aues & piſces. Tãtam etiam
 currum multitudinẽ habebat, vt quadraginta
 milia præſepium numerarentur, in quibus equi
 ingates alabantur: & abſq; hiſ equitatuſ ei fuit
 duodecim millium, quorũ media pars Hieroſoly-
 mis circa regẽ verſabatur, reliqui verò ſparſim
 I 5 per

per villas regias degebant: & qui regijs impēsis
 praeerat, idem etiam equis necessaria suppedita-
 bat, eò conuehendo ubicunq; rex habitaret. Tāta
 autē fuit sapientia & prudentia, quā Solomon
 diuinitus acceperat, vt omnes priscos superaret,
 atq; etiam Aegyptios, qui omnium sapiētissimi
 habentur, longē post se relinqueret. praecelebat
 etiā eos qui per idem tēpus in maxima opinione
 sapientia fuerunt apud Hebraeos, quorum nomi-
 na non tacebo. Fuerunt autem hi: Athanas, Ae-
 manus, Chalceus, Dodanus, filij Hemaonis. Com-
 posuit etiā libros Odarum & Carminum quin-
 que supra mille, & parabolarum ac similitudi-
 num libros ter mille: cuiuslibet enim speciei plan-
 tarum suam adhibuit parabolam, ab Iryso vſ-
 que cedrum: idem fecit de pecoribus & ceteris
 terrestribus animantibus, natatilibusq; & qua
 per aerem feruntur: nullius enim horum naturā
 ignorauit, aut inscrutatam reliquit: sed circa o-
 mnes philosophatus est, & scientiam proprietat-
 um earum summam pra se tulit. Quin & eam
 rem diuinitus consecutus est ad vtilitatem &
 medelam hominum, qua aduersus demones est
 efficax. Incantationes enim cōposuit, quibus mor-
 bi pelluntur: & cōiurationis modos scriptos reli-
 quit, quibus cadētes demones ita fugatur, vt in
 posterū nunquā reuerti audeāt: atq; hoc sana-
 tionis genus nūc vsq; plurimum apud nostrates
 pollet. Vidi enim ex popularibus meis quendam

Eleaz,

Eleazarū, in praesentia Vespasiani & filiorum
 & tribunorum reliquorumq; militū, multos arreptitios percurrētē. Modus verò curationis erat hic: Admoto naribus demoniaci anulo, sub cuius sigillo inclusa erat radici species à Solomone indicata, ad eius olfatū per nasum extraheretur demonium: & collapsō mox homine, adiurabat id ne amplius rediret, Solomonis interim mentionē faciens, & incantationes ab illo inuentas recitans. Volens dein Eleazarus his qui aderant ostendere suae artis efficaciam, non longe inde ponebat poculum aut polubrū aqua plenū imperabatq; demonio hominē exeunti ut his subuersis signū daret spectantibus quòd reliquisset hominem: quo facto nemini dubiū erat quāta fuisset Solomonis scientia & sapientia: quamobrem libuit hoc quoq; narrare, ut omnibus nota sit eximia regis huius natura, quamq; charus deo fuerit, & in omni genere virtutum excellentissimus. Porro Tyrionū rex Iromus audito quòd Solomō 3. Reg. 5 patri in regnū successisset, vehemēter est gaudius: nā Davidis amicus fuerat, & p legatos salutato gratulatus est praesentem felicitatem: per quos Solomō scripsit ad eū in hunc ferè modum.

Solomon Iromo regi. Scito patrem meum cum voluisset adificare templū Deo, bellis assiduīs impeditum: neq; enim prius à subiugandis hostibus destitit, quā omnes sibi tributarios redderet. Ego verò gratias habeo pro pace qua nunc fruimur, & pras

Et presenti otio decreui uti ad destruendum
coelesti numini domicilium, id enim à me fa-
bricandum, iam antè patri meo Deus pradixit:
quapropter rogo, ut aliquos vnà cum meis mis-
sas in montem Libanum ad materiem cadenda-
dam: quandoquidem hanc artem Sidonij melius
callent quàm nostrates: mercedis autem quanta
huiusmodi operarijs persoluenda sit, te arbitrum
facio. Eam epistolam Iromus libenter legit, So-
lomonij; in hunc modum rescripsit. Rex Iromae
regis Solomoni. Gratia Deo quòd tibi paternum
principatũ tradidit, viro sapienti & omni vir-
tutũ genere preedito. Quare cum nihil mihi gra-
tius accidere potuerit, voluntati tua libè obse-
quar. Excisis enim multis & magnis trabibus
cedrinis atq; cyparissinis, p̄ moos ad mare dedu-
cendas curabo: eosdemq; iubebo ut compactis ra-
tibus ad quemcunq; volueris tuae regionis locum
eas appellat, unde post per tuos Hierosolyma de-
portentur. Tu verò hanc nobis gratiam repones,
ut exportandi ad nos frumenti potestatem facias,
quo utpote insulares maxime indigemus. Ha-
rum literarum exemplaria hodieq; durant, tam
in nostris quàm Tyriorum annalibus: & si cui
libuerit haec certius cognoscere, impetrata à pu-
blicorũ cõmentariorum confirmatoribus visendi
copia, comperiet eorum scripta cõsonare cum his
quae à nobis prodantur. Quod ideo admonuit, ut
qui has legunt, seiant nos nihil veris affingere,
neq;

neq; verisimilia quadam et ad delectationē accommodata narrationi nostra interfere, atq; deinde postulare, vt lector nihil amplius disquirendo fidē nobis habeat : quādoquidem in hac commentatione à decoro discedere absq; nefario scelerē non licet : qua propter non recusamus quin scripta nostra reiciantur, nisi talia sint vt eorū veritas validissimis argumentis approbari possit. Caterū Solomō rex acceptis regis Tyriorū literis, & facilitatē eius & beneuolentiam collaudauit. & insuper quibus ipsum cupere intellexit, premijs eum est remuneratus, frumētī annuos bis mille coros mittēdo, & tatidē olei baddos: baddus autem capit sextarios LXXII. pārem quoq; vini modū illi exhibuit. Et ab his inijs amicitia regum horum exorta, maioribūq; incrementis aucta, in tantū adoleuit, vt in perpetuum firma durauerit. Solomon autem à populo suo millia XXX. operariorum exegit, prudenter inter eos operas partitus, quā minus labor sentiretur. Decem enim millia iussit in Libano syluam per mensem integrum cadere, ac deinde per duos alios dami inarquescere, dum reliqua viginti millia suum opus absolunt, ita vt quarto demum mense labor ad primos illos decies mille rediret. His omnibus Adoramus est prepositus. Præter hoc erāt in opere inquilini illi quos Dauid eā destinauerat, conuectores saxorum cate-
raq; materia LXXM, & camentarij LXXXM.
magist

magistriq; horum ter mille & CC. ijs mandatū fuerat vt saxa prægrandia exciderent in vsum fundamentorum templi, eaq; in monte prius in quadrum dedolata, ita demum in urbem conueherent: idq; non modò indigenis, sed & missis ab

III. Iromi opificibus erat iniunctum. Exorsusq;

3. Reg. 6 est Solomon fabricam hanc anno regni sui quarto, secundo mense, quem Macedones artemisium vocāt, Iar verò Hebraei, annus DXC. duabus postquam Israëlita ex Aegypto excesserant: mille & xx. annis post Abrahami ex Mesopotamia regione in Chananaam migrationem: post diluvium verò annis MCCCCXL. quòd si ab Adamo creato vsq; templi adificationem tēporum ratio subducatur, cōperiētur anni MMCCII. Initium verò fabricādi tēpli in annū undecimum regni Iromi incidit, apud Tyrū regnantis, quæ condita est CCXL. annis antequā templum extrueretur. Iecit igitur rex in altissimā terræ profunditatem fundamenta templi e saxis validissimis, quæ contra omnem temporum iniuriam resistere possent, ita vt cum cōtigua terra coalita solum ac firmamentum imponendis substructionibus praberent, & propter inconcussam soliditatem facile molem adificij cum paratu ornamentorum sumptuosissimo perferrent, nō minorem admirationem habitura, quā quæ superne ad amplitudinem, pulchritudinem & magnificentiam operis per artifices elaborata sunt:

extrux

æstruxeruntq; illud vsq; lacunar ex albo lapide. Huius adificij altitudo fuit cubitorum sexaginta, & totidem longitudo, latitudo vero viginti. Super hoc autem erat aliud adificium parimensura, ita vt tota altitudo templi centum viginti cubitis constaret. versum autem erat ad Orientem. Et porticus in aditu eius erat viginti cubitorum longitudinis, iuxta mensuram latitudinis templi, lata cubitos decē, surgens in altum cubitis centum viginti. In circuitu deinde tēpli construxit triginta cellas, quæ inter se cōstipatae externe parietes templi fulciebant. erātq; inter se peruia, & patebant singula in longum vigintiquinq; cubitos, ac totidem in latum, & viginti cubitis attollebantur. Super has alia series cellarum erat exstructa, super quā rursus alia, omnes inter se numero & amplitudine pares, ita vt cōiuncta inferius adificium aquarent altitudine. Nam superius non erat circumadificatum. fuerunt autem omnia cedro contecta. Et cella quidem suam quaq; tectum habebant, non proximo contiguum: reliquum ex longissimis trabibus erat confertum, ad vtrunq; latus pertingētibz, ita vt ipsi parietes hoc pacto consibulati firmiores redderent. Hi trabibus subnexa erat laquearia politissima, calaturis & bracteis aureis ornata. Parietes etiam cedrinis tabulis auro illitis erant incrustati, ita vt omnia reniderent. Auro, & intrantium oculos fulgor undique
occur

occurrere perstringeret. Tota verò structura ex lapidibus politissimis constabat, ita ad vnguem inter se quadrantibus, & commissuris oculos fallentibus, ut intuentibus nullum usquam mallei aut cuiuslibet fabrilis instrumenti vestigium appareret sed connata potius omnia quam arte congesta viderentur. Porro ascensum in superiorem templi partem sic commentus est rex, ut cochleam in hunc usum crassitudinis parietis includeret. Hac enim pars non habebat oriente magnam ianuam ut inferior, sed à lateribus intrant parua hostiola: nec parum ad firmitatem conferbant tabulae cedrinae se invicem complectentes, & crassis catenis inter se constrictae. Divisio deinde in duas partes facta, penetrabile eius viginti cubitorum nullo fecit accessibile, reliquum quadraginta cubitorum spatium in usum sacerdotum consecrauit: & in pariete adytum à reliquo corpore separante fores apposuit cedrinās, has quoque calatas & inauratas. eas pratexuit velu picturatis, hyacintho, purpura, cocco, byssoque splendidissimo ac mollissimo distinctis. Post has in adyto viginti cubitos quaquaersum patente dedicavit duos cherubinos ex auro folido, utrumque quinque cubitorum altitudine. uterque duas alas habebat ad quinque cubitos protensas quapropter non longo seiunctos intervallo statuit, ut una ala australem parietem attingeret, altera septentrionalem: reliquae duae sese

contin

contingentes in medio si tam arcam protegeret.

Hæ cherubica effigies quânam specie fuerint, nemo vel conijcere potest, vel eloqui. Pavimentum etiâ templi constravit laminis aureis. Ianua domum fores altitudini parietis pro portione cõuenientes addidit, latas cubitos viginti, & auro illitas. Atq; vt cõpẽdio dicã, nihil tã intus quàm foris omisit, quod non inauraret. Oppansum est præterea aulaum & huic ianua, simile illi quod interior ianua habuit. Caterum porticus nihil tale habebat. Post hæc Solomon accersuit Tyro 3. Reg. 7 ab Iromo artificem nomine Chiramum, filiũ mulieris Nephthalitidis, patre Tyrio ab Isrãelitis oriundo, operarium insignẽ in quavis materia, sed præcipuẽ in auro & argento ac ære. Huius opera vsus est in omnibus quæ artificiose in templo fieri voluit. Is fecit duas colũnas areas crassitudine quatuor digitorum, altas decẽ & octo cubitos, quarũ circumferentia duodecim cubitos complectebatur: his imposita erant capitelli fusilia liliata proceritate quinq; cubitorũ, quibus circumdata erant retiacula area quæ operiebant lilia, dependebantq; inde duæ series malorũ puniceorum ducentorum numero. Has columnas posuit in aditu vestibuli, alteram à dextris nominatam iachin, alteram à sinistris nominatam boz. Fecit etiam vas aheneum fusile semiorbis specie, quod propter capacitatem appellatum est mare. Erat enim labrum patens per dimetten-

tem lineam in cubitos decem, crassitudine pal-
 mari, eius meditullium sustinebatur spira decies
 replicata, cuius dimetiens linea fuit cubitalis. Id
 labrum circūslabant duodecim iuuenti ad tra-
 ctus quatuor ventorum obuersi terni, quorū po-
 stica subsidebant vt eis orbiculare illud vas in-
 cumberet, in medio sui depressius. Capiebat autē
 hoc mare congiorum tria millia. Fecit praterea
 laborum decem bases areas quadrangulas: ba-
 rum quaq; longitudine fuit cubitorum quinq;
 latitudine quatuor, altitudine trium: lminis ope-
 ris partes seorsim fabricata sic compingebantur.
 Quatuor erant columella per totidem angulos
 disposita quadrangula, quibus latera basium
 vtrinq; inferiebantur: erant autem haec triparti-
 ta, & inter iuncturas calaturis distincta, alibi
 leonis effigie, tauri alibi aut aquila. Columella
 quoq; eisdem calaturis erant ornata. Totū verò
 apus quatuor rotis suspendebatur, qua fusiles
 erant, habebantq; modiolos & radios, sesqui-
 cubitali inter vtramq; extremitatē intervallo:
 eratq; mirū videre rotarū circumferētias, quo-
 modo lateribus basium coaptatae cantis suis insi-
 stebant. Angulos autem supernè continebant fu-
 siles humeruli manuum extensarum: his imposita
 erat spira, cui labrum inferebatur, ita vt mani-
 bus sustineri videretur: qua parte effigies leo-
 num & aquilarum sic erant adaptata, vt con-
 uatas putares, interuenientibus inter eas pal-
 marum

marum arbusculis. Atq; hæc fuit decem basium structura. Deinde ex eodem are fecit decem labra rotunda concha specie, quorum quodq; capiebat cōgios quadraginta: erat enim altitudo quatuor cubitorum, & tantundem spatij patebat inter margines. Ea labra decem illis basibus imposuit, quas mechenoth sua lingua appellabant: horum quinque ad sinistrum latus templi septentrionale collocavit: totidem ad dextrum australe, ita ut orientem spectarent, quo loco etiā mare illud dedicavit. Omnibus deinde aqua repletis, mare quidem in eum usum assignavit, ut inde sacerdotes templum ingredientes manus ac pedes abluerent, ad altare ascensuri: labra autē ut eorum aqua purgarentur intestina ac pedes animalium ad holocaustoma destinatorū. Fabricavit etiā altare æreum viginti cubitorum longitudine, totidem latitudine, altitudine decē, in quo holocaustoma incenderentur. Fecit item vasa eius ex ære omnia, lebetes & amulas, tenacula & harpagones, & reliqua, auri fulgore referentia. Mensas quoq; multas dedicavit rex, & in his unam magnam auream, in qua proponebantur sacri panes: reliqua nonnulla deteriores diverso modo facta sustinebant. Candelas & pateras, aureas vigesses mille, argenteas quadraginta mille. Laborum item fecit decem millia iuxta preceptum Moysis: ex quibus unū in templo dedicavit, ut interdiu luceret

iuxta legē: & mensam vnā impositos panes habentem, sitā ad septentrionale tēpli latus ex aduerso candelabri: id enim ad australe latus collocauerat: mediū autē intervtrunq; locū obtinebat altare illud aureum. Hac omnia continebat anterior illa tēpli pars quadraginta cubitos longa, & vello disparata ab adyto: illò enim arca erat inferenda. Cantharorū autem vinariorum octuaginta millia rex cōparauit, & phialarum aurearū millia decem, argentearum verò alterū tantum. Lancium item aurearum, ad offerendā in eis similitudinem maceratam ad altare, octuaginta millia, duplum verò argentearum. Craterarum quoque in quibus similitudinem oleo subigebant, sexaginta millia aurearum, & alterū tantum argentearum. Mensurarum verò quales Moysi hinc vocātur, & assaron, aurearū erant viginti millia, & duplicatus numerus argētearū. Acerre quoq; aurea quibus odoramenta in templum inferri solent, erant numero viginti millia: & alia, quibus deferabatur ignis à magno altari in paruum intra templum situm, quinquaginta millia. Parata erant & sacerdotales vestes in usum pontificū, annumeratis talaribus & epomidijs atq; logio cum suis gemmis in vniuersum mille. Corona verò in qua Moyses Dei nomen inscripsit, vnica fuit, & vsq; in hodiernum permāsit. Stolas autē sacerdotales è bysso fieri curauit, cum doctēs mille zonis purpureis, & tubarum

barū quales Moyses præscripſit C C M. Itē alias
 ſtolas byſſinas Leuiti hymnorū cantoribus, nu-
 mero ducēta millia. Inſtrumētōrū praterca mu-
 ſicorū, quæ nauſa & cithyra vocātur, in uſum
 hymmodiarum ex electro confecit quadringenta
 millia. Quæ omnia Solomon ad honorē Dei ma-
 gniſicē parauit, nullis parcens ſumptibus : ſed
 omni liberalitate uſus hac in theſauris Dei con-
 didit. Circumdedit deinde tēplo ſeptū quoddam
 trium cubitorum altitudine, quod noſtra lingua
 giſon uocamus, excluſurū profanā multitudinē,
 & ſolos ſacerdotes admiſſurum. Extra hoc ſe-
 ptum erat fanū, porticibus magnis ac latis cin-
 ctum, & portis altis patens, quarū ſingula ſin-
 gulos vētos ſpectabant, & foribus auratis clau-
 debantur: in hoc fanū cuilibet ē populo, puro mo-
 dō ac caſto, & præscriptorum legis obſeruantī,
 accēſſus patebat. Dici autem non poteſt, ac uix
 etiā oculis credi, quā mirandū fuerit illud ex-
 terius fanū: vallibus enim expletis, tam profun-
 dū, ut ad proſpectum oculi caligarent & agge-
 ſta ad quadringentos cubitos terra, eam vertici
 montis in quo templū exſtrūctum eſt æquauit:
 atq; hoc modo factum eſt ut area ſani cum ſolo
 tēpli æquaretur: hanc cinxit duplicibus portici-
 bus, quas colūna à natiuo ſaxo ſuſtentabāt, &
 laquearia cedro expolita tegebant. Fores uero
 habebant omnes ex argento fabricatas. Huius
 tam magnis ac pulchris operibus & donarijs ſe- 3. Reg. 8

ptemio perfectis, non ad opulentia modò, sed & celeritatis ostentationem: quæ enim ætatem integram hominis pascere videbantur, tam breui sibi ad magnitudinem conferatur tẽpore erant absoluta: Solomon rex per literas iussit magistratus ac seniores Hebræorum totũ populum Hierosolyma congregare, ad spectadũ templum, & ad transferendam illuc arcam Deo sacratam denuntiataq; omnibus profectioe Hierosolymitana, septimo demum mense conuenerunt, qui nostra-
tibus est thuri, Macedonibus hyperberetæ: inciditq; in idem tempus scenopegia, festum apud Hebræos sanctissimũ & maximũ. Tollentes igitur arcam, & tabernaculum quod Moyses construxerat, & omnia vasa ad ministerium sacrificiorum Dei parata, transportauerunt in templum: accesseruntq; illo cum victimis tam res quam vniuersus populus ac Levitæ, libaminibus & multo hostiarũ sanguine viam perfundẽtes, & infinitam vim odoramentorum adolentes, ut circumquaq; totus aër suauitate repletus etiam longè remotis sentiretur, constanti omnium opinione, aduentare Deum ad inhabitandum recens exstructum ac dedicatum sibi locum: nam neque hymnos canentibus, neq; choreas ducẽtibus, lassitudo est oborta, dum ad templum peruenirent: atque in hunc modum arca est translata. Cum verò iam in adytũ inferri deberet, reliqua quidẽ multitudo abcessit, soli verò bailantes sacerdotes

dores inter duos cherubinos eam deposuerunt: quæ
 effigies coniunctis alarum extremitatibus (sic
 enim artifex eas fecerat) arcæ velut sub umbel-
 la aut tholo protexerunt: continet at hæc nihil
 aliud quàm duas tabulas lapideas, quæ decem
 præcepta, Dei ore in monte Sina prodita, inscul-
 pta eis conseruabant. Candelabrū autē & men-
 sam & altare aureū statuerunt in templo ante
 adytū, eisdē locis in quibus in tabernaculo prius
 sita fuerant: ubi quotidianas hostias offerebāt.
 Caterū altare æreum pro foribus tēpli est po-
 situm, ut apertis illis in cōspectu esset sacrificio-
 rum magnificentia, reliquum verò vasorum in-
 strumentū omne in vnum congestum, intra tem-
 plum est reposuū. Postquam autē omnibus quæ
 ad arcæ attinebant rite peractis sacerdotes san-
 ctuarium exiuerunt, repente glotus nebula, non
 asper, nec qualis hiberno tēpore gravidus pluvia
 condensatur, sed diffusus ac tēperatus in tēplum
 influxit: et primò sacerdotū visum ut vix se in-
 uicem cernerent obscurauit, deinde in omnibus
 eam cogitationem excitauit, quòd Deus in tem-
 plum descendens, præsens ac libens hoc domici-
 lium sibi optaret. His talia volentibus animo,
 rex qui tum forte sedebat, assurrexit: verbūq;
 & se & Deo dignis caeleste numen est allocu-
 tum. Tu quidem, inquit, sempiternam domum, ha-
 bes domine, nec ignoramus te tibīpsi hanc vni-
 uersi molem condidisse, quæ calo, aëre, terræ &

uari constat, quàm totam implet, nec tamen ab ea caperis: hoc verò tēplū ideo tuo nomini adornauimus, vt in hoc sacrificijs ac precibus in caelum missū tibi propitio litaremus, certò persuasi quòd & huic ades, & nusquam interim abes. Cùm enim omnia videas, audias omnia, nihil obstat hac ades quo minus vbicūque te dignū est habites, à nemine alienus, & omnibus proximis, præcipuè his, qui te desiderāt nocte dieq;, præsens ac propitius. His vocibus Deum, precatus vertit orationem ad populum, docens eos de potentia Dei simul & providentia. Hanc Dauid suo patri futura, quaq; iam euenerint, quaq; euentura sint prædixisse: hunc ipsi nondum nato nomen imposuisse, quo vocandus esset: quodq; paterni regni successor templum ei edificaturus esset prænuntiasse. Ergo cū vaticinium magna ex parte euentu sit comprobatū, debere eos Deo laudes offerre cum gratiarum actione, & de promissionibus futura felicitatis nihil dubitare, quibus iam nunc fidem adstrui conspicerent. His affatus multitudinem rex, rursum ad templum uertit oculos, & extensa ad multitudinē dextera: Operibus quidē, inquit, impossibile est hominibus gratiam Deo pro acceptis beneficijs reddere. Nullus enim rei diuinum numen indiget, nimirū maior quàm cui tales retributiones conueniant: sed hoc vno quo nos ceteris animantibus præstantiores voluisti, laudare nos maiestatem

statē tuā decet, & pro his quibus familiā meā atq; Hebraorū populum dignatus es, necesse est gratias agere. Qua enim re magis vel parū propitiū placandus, vel in favore es retinēdus, quā voce? quā ex aëre haurimus, & per hunc rursum ascendere nonimus. Quapropter gratias tibi ago, primum quod patrem meum ex obscuro loco ad tantam gloriam euexisti: deinde quod mihiipsi in praesentem diem omnia quacunque promiseras praestitisti: precorq; ut in posterum largiaris quae Deus hominibus caris largiri potest, & familiam nostram in sempiternum augeas, quemadmodū patri meo & uiuo & mortuo es pollicitus, quod apud nos regnum sit permansurum, & per innumeras successiones propagandum. Has igitur nobis concede, simulq; meis omnibus virtutē qua potissimū delectaris. Adhuc supplex oro, ut aliquid de tuo spiritu ad hoc templum insolendū deducas, ut nobis appareat, in terris quoque te degere. Alioquin tibi parū est domiciliū: uniuersum hoc cali cōnexū, nedum hoc quaecunq; templū. Tu tamē hoc ut proprium integrum seruato à vi hostium, oro, & tanquam possessionis tuae curam gerito. Et si quando populus in peccatum prolapsus, ob hoc te affligente aut sterilitate terrae, aut pestilētia, similiue malo mulctatus fuerit, qualibus in pietatis prauaricatores soles animaduvertere: ac deinde affluens ad tuū templum supplex consu-

gerit, salutē votis expetens: exaudi tanquā præsens, & miseratus eos ē calamitatibus eripe. Nec solis Hebræis errantibus hanc opem à te precor: sed etiam si ab extremis orbis finibus aliqui venerint, aut undecūq; profecti in hoc loco boni quippiā impetrare à te voluerint, exoratus illis largire. Sic enim omnibus erit evidens, quod & tu hāc adē apud nos tibi exstrui voluisti, et nos nec inhumani sumus, nec alienigenis iniqui, sed libenter ferimus te cōmuniter omnibus tum opitulatorē esse, tum bonarū rerum omniū largitorem. Hec locutus & pronus humi stratus, cū aliquandiu adorauisset, surrexit, hostiasq; ad altare adhibuit: cūq; id solidis victimis repleuisset, litatum Deo manifesto argumento cognouit. Ignis enim ex aëre emicans, omnibusq; inspectantibus in altare delapsus, correptas victimas assumpsit: ad quod prodigiū populus haud dubiam coniecturam fecit, in eo templo numen esset habitaturū & prae gaudio procidens in solum, vnanimiter adorauit. Rex autē ad laudes Dei versus, multitudinem ad idem hortabatur, quandoquidē signa vidissent eius beneuolentia: precandum admonens, vt perpetuò talem se exhibeat, & mentē eorum puram ab omni peccati labe custodiat in iustitia & religione, quo possint praecepta per Moysen diuinitus tradita constanter obseruare. Sic enim fore genus Hebræorum felicissimum omnium, & ceteris mortali-

bus

bus longè beatius. Simulq; iubebat eos meminisse,
 quòd quibus artibus parauissent tanta bona,
 eisdem & hac retenturi essent, & alia maiora
 atque cumulationa quasituri. Neq; enim aliter
 existimadum, quàm iustitia ac pietatis merito
 hac illis contigisse: esse autè facilius parare qua
 desint, quàm parata tueri, & cauere ne ullum de-
 trimentum admittatur. His affatus multitudinē
 rex concionem dimisit, sacris primum factis tam
 pro se, quàm pro populo: mactauitq; vitulorum
 duodecim millia, agnorum centū & viginti mil-
 lia: nam tum primum templū victimarū cruore
 imbutum est, & omnes Hebraei cum liberis ac
 vxoribus epulo sunt excepti. Præterea scenope-
 giæ festum ante templum splendide ac magni-
 ficè rex per quatuordecim dies celebravit cum
 vniuerso populo epulatus. Peractis autem his
 omnibus, & nullo pietatis officio prætermisso,
 dimissi sunt suam quisque domum, actis prius
 regi gratijs, pro bene curata republica, & pro
 tantis operibus absolutis, precati q; vt eis omni-
 potens Deus in longū tēpus Solomone rege frui
 cōcederet. Faciebāt autè iter gaudētes ac gestiē-
 tes, hymnosq; sacros canentes, ita vt præ gaudio
 nullū vitæ tediū in reuertēdo sentiret. Caterum. 3. Reg. 9
 illata in tēplū arca, & spectaculo tā elegātis &
 ampli edificiū publicè exhibito, festisq; diebus in-
 ter sacra & epulas exactis cū iā singuli ad suas
 vrbes essent reuersi, rex in somnis est admonitus,
 gratum

gratū Deo fuisse eius sacrificiū, & vota exau-
 dita esse: quodq; seruaturus esset suum templū,
 & semper inhabitaturus, donec ipsius posteri cū
 subiecto populo iustitiam colerent: in primisq;
 ipsum si à paternis praeceptis nusquā discederet,
 ad summum felicitatis fastigiū euehendum, &
 genus eius per continuatas successiones ei regio-
 ni praefuturū, nec unquam è Iuda tribu regē da-
 fore. Quòd si prodito & obliuioni tradito pieta-
 tis studio, ad exteruarum religionum ritus se
 transferret, radicitus eum excidendum: & neq;
 generis ipsius reliquias māsuras, neq; Israelitas
 calamitatē euasuros: sed bellis & alijs innume-
 ris cladibus afflictos, & è patrio solo extorres,
 peregrè apud exterarum gentes obstraturos. Tem-
 plum verò quod tum recens extructū esset, Dei
 permissione à barbaris direptum atq; incensum
 iri, vrbe insuper hostili manu diruta: ita vt
 ubiq; sparsa earū calamitatū rumore, & multis
 ob earū magnitudinē agrè credentibus, finitimi
 demiraturi sint, & interrogaturi, qua de causa
 Hebraei in tātā nunc indignationē incidissent,
 quum antea eius ope ad maximas diuitias, ma-
 ximamq; gloriā essent euecti. Quibus reliquias
 gentis responsuras, quòd propter peccata sua &
 patriarum legum prauaricationem hac omnia
 contigissent. Hec illi per somnium denuntiata
 V. sacra litera continent. Absoluta autem tem-
 pli fabrica, qua septēnio, vt dictum est, durauit,
 regia

regia structuram est aggressus, quàm vix ter-
 tiodecimo anno cōsummanit : neq; enim tantam
 curam huic operi, quantā adificando tēplo im-
 pendit. Sed illud quidem amplum licet, & plus
 quàm credi possit celebre, cooperanti Deo intra
 iam dictum tempus perfectum est: regia verò ta-
 met si multū magnificentia templi cederet, quòd
 neq; materia eius tanto ante preparata fuisset,
 & regi nō Deo strueretur domiciliū, eò tardius
 ad finem est perducta. Et hac tamen pro digni-
 tate fortunarum regis ac gentis est exadificata.
 Operapretium autem fuerit totū eius ordinem
 ac dispositionem indicasse, vt ex eius descriptio-
 ne totam amplitudinem lector colligere ac con-
 siderare possit. Basilica erat magna & pul-
 chra, multis columnis suffulta, quam ad causas
 forenses agitandas, & lites decernēdas cōdidit,
 capace multitudinis quæ eò ius peteret, longam
 cubitos centū, latam quinquaginta, altam tri-
 ginta: hanc sexdecim columna quadrāgula su-
 stinebant, tectam opere Corinthiaco, additis pa-
 rilibus postibus cum valuis calatis ad ornamen-
 tum loci simul & munimētū. In eius medio fuit
 ades alia, quadrata, lata triginta cubitos, co-
 lumnis validis suffulta : & in ea tribunal ma-
 gnificū, vbi Rex iura solebat reddere. Huic edi-
 ficio cōiuncta erat domus in vsum regine facta,
 & alia aula quò se negotijs peractis animi cau-
 sa conferebant, omnes cedrinis tabulis constratae:
 partim

partim saxo quadrato decemcubitali cōstructa, partim ita vt solent regia vel templa, mcrustata pretioso marmore, quod ē locis eo nomine celebribus apportatur. Et tribus quidem ordinibus auleis Babylonicis pratexebantur: quartus vero sculptorū admirabile artificium ostentabat, in quo efficta erant varia arborum ac plantarū species frondibus & folijs tanta subtilitate expressis, vt agitari quodammodo viderentur. Reliquū verò quod supererat vsq; ad lacunas, opere albario tectū, & discoloribus picturis erat variegatum. Præter hæc erant & alia cubicula ad voluptatem facta, & porticus ad ornatum regia longissima, in quibus splendidissima triclinia referta auro, vt quæ aurea supellectili ad omne regij conuiuij ministeriū erant instructissima. Difficile est enumerare amplitudinem ac varietatē aularum, tam maiorum quàm mediocriū, tum quæ sub terra latebant, quæ ve in aërem elegantissimè attollebantur. In summa totū edificiū ē marmore candido & cedro, & auro atq; argento cōstabat: dispositis per parietes & laquearia varijs lapillis auro inclusis, quemadmodū & in ornatu templi factū fuerat. Quin & ex ebore factū erat prægrande folium calatrum, specie tribunalis, quod sex gradibus ascendebatur, in quorum singulis in extremitatibus leonū effigies erant impositæ, totidē alijs superne imminuentibus: qua verò parte rex insidebat,

manu effigies eum excipiebāt: & quā reclina-
batur, dimidiatus erat iuuenus tergū suū re-
spiciēs: totumq; tribunal auro coagmentatū erat.
Hæc opera Solomon viginti annis perfecit, confe-
rente magnā auri vim, maiore argenti Iromō Ty-
riorū rege, & præter hæc cedri atq; pinus ma-
teriē. Sed & ipse maximis donis Iromū est remu-
neratus, singulis annis frumentum ei mittens &
vinum atq; oleū, quibus maxime opus habebat,
ut diximus, eo quod insulā incoletet. Præterea
Galilææ oppida numero viginti nō procul à Ty-
ro disita ei donavit: quæ cum ille perlustrata sa-
tis cōsiderasset, & non valde probasset, renūcia-
ri iussit Solomoni, sibi non esse opus eis oppidis:
& ex eo terra Chabalō est appellata, voce Phœ-
nicū lingua id quod displicet significante. Qua-
stiones etiā anigmaticas Tyrius rex ad Solomonē
trāsmisit, rogās ut eas explicaret: & dubitatio-
nem sibi omnē eximeret. At ille callēs huiusmodi
terū ac natura prudentissimus, nihil inexplica-
tum relinquebat: sed omnia ratione pervincens,
& perscrutatus eorū intellectū, apertissimē de-
clarabat. Meminit horum duorū regum & Me-
nander, qui ē Phœnicū lingua annales Tyriorū
in Gracū sermonē est interpretatus, in hunc mo-
dum scribens: Defuncto Abibalo successit in re-
gnū filius Iromus, qui vixit annos quinquagin-
ta tres, & regnavit annos XXXIII. hic ag-
gressus ad insulā agrum qui dicitur amplus, &
auream

auream columnā in Iouis delubro dedicauit: idē
 materiē multā in monte Libano excidit ad con-
 tegenda templa, & demolitus antiqua templa,
 Herculi & Astarta noua instaurauit: primūq;
 Herculi statuā erexit mense peritio. Deinde ex-
 peditione cōtra Eyceos suscepta, quod debita tri-
 buta nō persoluerēt, subactis illis victor est domū
 reuersus. Huius tēporibus erat Abdemonus ado-
 lescens, qui problemata à Solomone Hierosoly-
 morum rege iniuncta dissolvebat. Meminit &
 Dims sic scribens Abibalo defuncto filius eius
 Iromus regnū excepit. Is orientale vrbis partē
 aggeribus auxit, & eo pacto pomeria protulit:
 templū quoq; Iouis Olympij, quod antē separatū
 erat, medio spatio repleto aggeribus cū vrbe con-
 iunxit, & aureis donarijs ornavit: cōscēso deinde
 Libano materiē ad structurā templorū cecidit.
 Additq; Solomonē Hierosolymorū regē ad hunc
 Iromū enigmata misisse, solutionē eorū postu-
 lantē: quod cū ille non valuiſſet, magna pecunia
 mulctatū esse. Deinde per Abdemonē quendam
 virū Tyriū proposita explicuiſſe, & ipsam alia
 proposuiſſe: in quibus soluēdis cum Solomon hæ-
 reret, maiorem etiam pecuniam eum illi remi-
 ſſiſſe. Et Dims quidem ita scribit. Ceterum rex
 cū videret mania Hierosolymorū turribus &
 propugnaculis ad securitatē egere, nec ea digni-
 tati vrbis satis respondere, & muros instaura-
 uit, & turres magnas in eis erexit. Condidit
 etiam

etiam vrbes vel precipuis annumerandas, Aso-
rum & Magedonem, & tertiam Gazara Pala-
stina urbem, quā Pharaon rex Aegypti bello ag-
gressus expugnauerat, occisisq; ad vñ habita-
toribus diruerat, ac deinde filia sua Solomoni nu-
pta dono dederat : quamobrē deueno rex eam ex-
adificauit, quod esset natura munita, & ad bel-
la rerumq; nouitates opportuna. Nec procul in-
de alias duas vrbes condidit, quarū altera Beta-
chora, altera Baleth vocabatur : necnō & alias
ad secessus voluptarios aptas ob aeris temperiē
fructuumq; vbertatē, & perennibus aquis irri-
guas. Ingressus deinde in desertū quod est super
Syriam, eiusq; regionis potitus, urbē ibi maxi-
mam condidit, duorum dierū itinere à superiore
Syria distantē, ab Euphrate verò vñus : ad ma-
gnam autē Babylonem inde sex dierū via pro-
tendebatur. Quare autē à reliquis culta Syria
partibus hac vrbs tam procul habitetur, causa
est hac, quod mediterranea per desertū petenti-
bus ibi demum fontes ac putei reperiuntur. Hac
igitur vrbe exstructa, & mœnibus validissimis
cincta, Thadamorā eam appellauit, quo nomine
etiam nunc à Syris vocitatur. Graeci Palmiram
nominant. Atq; hac fuerunt per id tempus Solo-
monis opera. Nunc quoniam video multos qua-
rere, quī factum sit, vt omnes Aegyptiorum re-
ges à Mineo illo qui Memphim condidit, quiq;
multis annis auum nostrum Abrahamum pra-
cessit

cessit, vsq; ad Solomonis tempora, per mille trecentos & amplius annos Pharaones dicti sint, à quodam rege nomine desumpto: operapretium existimo eorum ignorantia mederi, & manifestam huius appellationis causam reddere. Pharaon regem Aegyptijs sonat. Opinor autem ipsos à pueritia nominibus alijs discretos, quàm primò reges creati fuerint, potestatis eius nomē patria lingua vernaculum assumere. Nam & Alexandrini reges alijs prius nominibus vocati, post assumptum regnū vocati sunt Ptolemai à primo eius urbis rege: & Romanorū imperatores aliquin gentilia nomina habentes, Caesares appellantur, principatus & honoris vocabulo, posthabito illo priore quod à parentibus hereditariū in eos demanauit. Et hinc est, ni fallor, quòd Herodotus Halicarnasens cū CCCXXX. reges post Minæum Memphis conditorem deinceps successisse dixerit, nomina eorum non recensuit, quia Pharaones vocati sint omnes. Cū enim post hos mulier imperiū arripuisset, nomē eius ponit Nicaulen: nimirū ea de causa, quòd soli mares huius appellationis essent capaces, & nō etiā fœmina, oportuit peculiare ipsius nomē dicere. Ego verò in nostræ gentis commentarijs reperi, quòd post Solomonis socerū Pharaonē, nemo Aegyptiorum regum amplius hoc nomine sit vocatus: & quòd post illum venerit ad Solomonē iam dicta mulier, quæ tum Aegypti simul ac Aethiopia regnum

regnum obtinebat. Sed de hac paulo post dicemus: nunc verò ideo hac memoravi, ut ostendere nostris libros & Aegyptiorum in multis consentire. Solomon autem rex reliquias Chanaanæorum quæ Libani montem usque ad urbem Amathien colebant, & imperium eius detrectabant, sub ditione suam redactas tributa pendere coegit, & per singulos annos certum numerum servorum & colonorum, qui per agros distribuerentur, exegit. Hebræorum enim nemo ad serviles operas adigebatur: nec erat equus, ut cum tam multas gētes Deus sub eorum imperium subdidisset, ex his potius quam devictis eiusmodi conditionis homines censerentur: sed omnes arma, & currus, atque equos, & rem militare tractare malebant. Chanaanæi verò quos ad servitutem abduxit, sexcentos præfectos præposuit, qui procuratores essent regis, & sua cuique opera atque negotia præscriberent. Quin & classem rex in Aegypto sinu edificavit, in quodam loco ad mare rubrum, qui nominatur Asiongaber. Hæc nunc Berenice vocatur, non procul ab Elana urbe, quæ regio tum in Hebræorum ditione censebatur. Et in hac quoque classe munificentia Iromi regis amici fuit usus. Viros enim gubernatores & nautica rei peritos ei misit quotquot voluit, qui navigantes cum regis procuratoribus in regionem India, olim Sophiram, nunc Auream terram nominatam, aurum illi adferrent: hi collectis circiter quadringentis

3. Reg. 10 gentis talentis retro ad regē sunt reuerſi. Inter-
rim ad Aegypti Aethiopiaq; reginam, mulierem
ſapientia ſtudioſam, & cetera quoq; egregiam,
Solomonis virtutum ac ſapientia fama delata,
cupiditas eam inceſſit coram hominē viſendi: ſic
eum fore vt experimento, non rumoribus crede-
ret, qui ſapenumero falſi eo quod toti à fide re-
nuntiantiū pendeant, paulo poſt euaneſcunt: de-
creuitq; ſuſcepta longinqua peregrinatione il-
lius ſapientia perſcui, & de rebus arduis cum eo
diſſerere. Venit igitur Hieroſolyma ſplēdida &
opulenta paratu, Adducebat enim ſeciō camelos
onſtaſ auro & varijs aromatibus lapilliſq;
pretioſis. Rex verò honorificentiffimè excepta,
& in ceteris comiter ac liberaliter habuit, &
propoſitiones illius pro ſua prudentia facilè ex-
plicans, opinione citius diſſoluebat. At illa ſtu-
pebat ad regia ſapientiā, tanta maiorē experta
quàm audierat: magniq; etiam admirabatur re-
giā tam elegantē ac magnificā, & tam bellè
diſpoſitum ad ſciorū ordinē, quod hic quoq; in-
genium regia contemplaretur. Sed niſiū magis
mirata eſt quàm aulā, cui cognomē Saltus Li-
bani, & quotidianos conuiuiorū ſumptus tam
dapsiles, apparatusq; miniſterij: nam & cultu
erant decētiffimo, & perquā ſcitè omnia mini-
ſtrabant. Nec minor fuit admiratio dū quotidia-
na ſacrificia videret; quantaq; cura & religione
ſacerdotes ac Levitae circa ea verſarentur. Hac
quotidie

quotidie contemplando vehementer admirabatur, id quod nec dissimulare potuit, sed apud regem ingenuè fassa est, quantopere huiusmodi spectaculis afficeretur. Omnia, inquit, rex, quæ auditu percipiuntur cunctantius credere solemus: sed de tuis bonis, quæ vel intra te sunt reposita, sapientia videlicet ac prudentia, vel tam amplius regnum tibi suppeditat, non vana fama ad nos perlata est: sed quum esset vera, non respondisse tamen eam tuæ felicitati nunc præsens video. Quamvis enim auribus persuadere conabatur, non potuit tamen res ita pro dignitate representare, sicut nunc oculis nostris subiiciuntur. De me quidem fatendum est, quod cum de fide eius hæsitassem, ne fortè aliquid affingeret, nunc longè maiora eis conspexi. Macli tanta felicitate Hebræi, macli amici ac familiares tui, quibus perpetuo sapientia tua frui datum est. Laudandus Deus qui regionem hæc & habitatores eius adeò dilexit, ut te regem eis præficeret. Nec contenta verbis indicasse quanti regem faceret, etiam numeribus suam erga illum observantiam testari voluit. Viginti enim auri talenta ei donavit, & aromatum vim magna æstimationis, lapillorumque preciosissimorum. Aiunt etiam quod balsami plantam, cuius hodieque ferax est nostra regio, illius regina munificentia ferri acceptans oporteat. Nec minora fuere quæ ipsa à rege recepit, optione etiã illi permissa. nihil enim roganti

negatū est, sed libētius quā illa peteret largiens, insignē prae se tulit liberalitatē. Atq; ita Aegyptiorum regina datus simul & acceptis amplif-

V I I. simis muneribus in patriū solum reuertitur. Per idē tempus allatis ex Aurea (sicut vocant) terra gemmis & lignis pineis, ex hac materie rex sulcra tēpli ac regia fecit, eiusq; parte vsus est ad instrumenta musica, cymyras & nabla, quibus Levita diuinos hymnos solent accinere: nunquā enim antehac tā elegans apportata fuerat. Sed nemo sic cogitet, quae nūc pinea ligna vocantur, quaeve ad alliciendos emptores hac appellatione mangonix aut negotiatores, illis esse similia: illa enim aspectu ficulnā materiē referūt, nisi quod cādidiōra sunt, & fulgētiora: id quod admonere officij nostri duximus, ne quis per ignorantia in his discernēdis fallatur, quādoquidē res Solomonis in huius materiei mentionē nos induxerunt. Eadē classis attulit regi anni talenta D C L X V I. non annumerato quod primatim negotiatores mercati sunt, nec eo quod toparchae & reges Arabia dono illi miserunt. Ex eo fecit ducenta sicut a fusilia singula sexcētos siclos pēdētia, & trecētos clypeos, quorum singuli trecētas minas pēderēt: atq; hac omnia in aula Saltus Libani vocata reposuit. Sed & pocula ex auro solido parauit, & è lapide pretioso, in vsu coniunq; singulari arte fabrefacta, reliquāq; omniē supellectilē regiā ex auro fieri curant. Nullum enim

tum argento in commercijs erat precium. Multa
 enim navigia rex in mari quod vocatur Tarsis-
 cū habuit, quæ ad remotas gētes merces varias
 deferre iussit, pro quibus exportatis aurū & ar-
 gentum regi referebant, multūq; eboris, & mā-
 cipia Aethiopica & simias. Ea navigatio in itu
 ac reditu triennium integrum absumebat. Fa-
 ma etiam celeberrima per omnes circūqua; re-
 giones de Solomonis virtutibus ac sapientia di-
 uagabatur: qua exciti pleriq; reges, quo certio-
 res de iam dictis fierēt, visendi eius cupidine fla-
 grabant. & exquisita munificētia studiosos eius
 se declarabant. Mittebantur vasa tam aurea
 quàm argentea, & vestes purpureæ, & omne go-
 nus aromata: equi præterea, currusq; & nulli
 subuehēdis sarcinis, qui vel robore, vel purchritu-
 dine regi placituri videbant: ut ad eū equorū ac
 currus numerū, quē iā antè habuerat, ex dona-
 tijs quadringēti currus accederēt. Habuit enim
 prius currus mille, equorū viginti millia: hi quō
 pulcherrimi fuere, tū ad cursū exercitatisimi,
 ut collati ad ceteros oēs post se relinquerēt. His
 decus addebāt equites flos innētutis, procera sta-
 tura, pmissioq; capillitio conspicui, & tunicas è
 sarrana purpura induti: adhuc ramētis auri ca-
 pillū quotidie spargebāt, ut ad solariū radiorū
 cōtactū fulgor à capitibus eorū reflecteretur. Hi
 armati et pharetris succincti regiū currū stipa-
 bāt, quo sublimis inuolutus, et amictus veste cā-

dida, mane solebat urbem egredi. Aberat ab
 Hierosolymis duorum schoenorū spacio pradium
 nomine Hettā, hortu & inductis fontibus amæ-
 num simul ac opulentum. in eum locum vectari
 delectabatur. Diuina autē quadam diligentia
 ac providentia rebus in omnibus utebatur, &
 cum esset elegantiarum amator, ne viarū quidē
 curam pratermisit, sed & harum quotquot Hie-
 rosolyma regia sedem ducebant, silice cōstravit,
 tum vt vltro citroq; cōmeantibus essent faciles,
 tum ad ostentandam hac quoq; parte principa-
 tus sui magnificentiam. Distributisq; oppidatim
 curribus, & in singula certo numero ad alen-
 dum præsmito, circa se quidem paucos reserua-
 uit: loca verò vbi alebātur, currū oppida appel-
 lauit. Argenti etiam tantā copiam Hierosoly-
 mis esse fecit, quanta fuit saxorū: & cedros ar-
 bores antehac nunquā in Iudæa visas, in cāpis
 eius adeo multiplicauit, vt moros numero equa-
 rent. Mandauit etiam negotiatoribus Aegyptia-
 cis vt equos venales ad se adducerent, in singu-
 las bigas sexcentarū argenti dragmarum pre-
 cio cōstituto: quos demde ad Syriæ reges et trās-
 euphratēses mittere solebat. Cuiq; esset omniū
 regum gloriosissimus & pōssimus, & opibus ac
 prudentia omnes superasset qui ante illum rem
 Hebræorum administrauerant, deterior factus
 est ante obitum, & à patrīs moribus desciscen-
 do, indignū antē gestū rebus vita exitū habuit.

Nam

Nam insaniens in mulieres, et in rebus veneris 3. Reg. II
 immodicus, non contentus sua regionis mulieribus, multas externae originis duxit, Sidonias, Tyrias, Ammanitidas, Idumaeas: atque ita contemptis semel Moysi institutis, quae non nisi gentis eiusdem coniuges permittebant, illarum deos colere cepit, amoris earum hoc tribuens. Atqui hanc ipsam rem legislator praecavere voluerat, ne per hanc occasionem peregrinis implicaretur ritibus, neque relicto patris numinis cultu, ad illarum religiones se transferrent. Sed hac Solomon contempsit, voluptate irrationabili victus: ductusque uxoribus et principibus virisque illustribus prognatis septingenti numero, et concubinis trecentis, et in his Aegyptiorum regis filia, adeo consuetudine earum est captus, ut ritus earum imitaretur, quo magis illis hoc argumento fidem amoris ac benevolentiae faceret. Aetate deinde prouectior, et mente iam paulatim senescente, magis etiam patria religionis oblitus cultum Dei sui neglexit, et mulierum exterarum ritibus assuevit: quamvis iam antequam a praescripto legum discesserat, quando aras bovm effigies basi maris illius addiderat, sicut solio suo leonum post apposuit: nam neque illa fas erat facere. Cumque domesticum haberet exemplum pulcherrimum parentis virtutem, et gloriam quam propter pietatem ad posterum reliquerat, discedens ab eius imitatione, idque bis in somnis monitus sequi paterna vestigia, indignum

inglorius oppetiit. Venit itaq; ad illum propheta
missus à Deo, dicens neq; clam esse eius impieta-
tem, neq; diutius impunita fore: viuo tamen re-
gnum non auferendum, quando patri eius diuini-
tus sit promissum, non alium successorẽ futurũ:
sed post hũc defunctum, filium p̃nas daturum:
ita tamen vt non vniuersum regnũ deficeret, sed
decem sola tribus seruo ipsius cederent, reliqua
dua p̃enes nepotẽ Dauidis remanerẽt, idq; ipsius
aui respectu, & vrbis Hierosolymorum in qua
Deus templum sibi elegisset. His auditis Solomon
vehementer perturbatus indoluit, omni felicitate,
qua hactenus suspiciebatur, in contrariũ ver-
gente. Nec multum temporis post hanc propheta
denunciationem est elapsus, dum hostis ei, Deo
sic volente, exortus est, cui nomen Aderus, regi
insensus ob causam hanc. Idumæus fuit genere,
& è regio stemmate: cumq; Ioabius copiarum
Dauidis imperator Idumæam subigeret, omni-
bus eius gẽtis, qui per atate arma ferre possent,
internecione intra semestre deletis, hic etiãnum
adolescentulus ad Pharaonem Aegyptiorum re-
gem euasit, ab eo comiter exceptus, & domum
& agros, ex quorum redditibus viueret, muni-
ficientia illius est consecutus: & postquam ado-
leuit tam carus ei factus est, vt rex coniugis sue
sororem nomine Taphinem, nuptum ei traderet:
ex qua filius natus, cum regis liberis est educa-
tus. Porro accepto in Aegypto de Dauidis &

Ioabi

Ioabi morte nuncio adiuit rogans ut filii in patriam reuerti permitteret. Rege autem percontante quid illi deesset, quare sua iniuria prouocatus relinquere amicum benemeritum cuperet, & si non semel id petitum, impetrare tamen tunc nequaquam valuit. Sed cum iam res Solomonis labare inciperent, Deo impietatem eius non amplius ferente, cuius nutu Pharaos difficilem se hactenus praeberat, Aderus impetrato à suo rege comitatu in Idumaeam reuertitur: & cum non posset gentem suam ad defectionem à Solomone percellere, eo quod validis praesidijs impositis in officio contineretur, nec liceret impunè res nouas ibi moliri, profectus inde in Syriam se contulit. Vbi cum incidisset in quendam Razarum, qui descuerat à Sophienae rege Adrazaro, et eas terras cum latronum manu inuersionibus populabatur, societatem cum homine iniit: cuius ope occupata ea parte Syria, rex declaratus, Israelitarum dominationem crebro irrumpendo, viuis adhuc Solomone rapinis omnia miscebat & cadibus. Et quasi parum esset Hebraei vnus hostis externus, domi exstitit qui Solomonem infestaret Hieroboamus Nabathai filius, veteri quodam oraculo ad res nouandas excitatus. Cum enim patre orbatus adulescens adhuc à matre educaretur, Solomon animaduersa generosa eius indole praefecit eum fabricae murorum, quando Hierosolyma moenibus cingebat. Eius operis curam tanta solertia

gessit

gessit, ut rex cōprobata hominis industria, præ-
 mio dignum ducens, eum Iosephi tribui præfice-
 ret. Ad quam dum Hierosolymis egressus iter
 faceret, obuiam ei fit propheta nomine Achia,
 Silunte oppido oriundus. Is salutatu eum de via
 paulum seduxit in rus quoddam diuertens, in
 quo tum nemo alius aderat: scissoq; in duodecim
 frustra pallio quo ipse amiciebatur, iussit Hiero-
 boamum decē inde sumere præfatus Deum hoc
 iubere. Ille, inquit, scisso imperio Solomonis, eius
 filio propter promissionem Dauidi factam tri-
 bum vnā cum altera ei contigua daturus est:
 tibi verò decem propter Solomonis peccatū, qui
 mulieribus & dijs earū totum se deuouit. Qua-
 re sciens causam propter quam Deus ab illo est
 alienatus, iustitiam colito, & legum perpetuis
 cūstos ac conseruator esto, cum pietatis ac reli-
 gionis præmium maximum tibi sit propositum,
 nimirum ut tantus euadas, quantum scis Da-
 uidem prius fuisse. His propheta verbis reclus
 ad spes magnas Hieroboamus, cū esset aliqui
 ambitioso & inquieto ingenio, quamprimū in
 suam provinciam peruenit, non immemor præ-
 sagij prophetici, sollicitare populum cœpit, ut à
 Solomone deficeret, ipsiq; principatum deferret.
 Cuius conatibus & insidijs cognitis Solomon,
 volebat eū cōprehensum occidere. At ille ad Su-
 succū Aegypti regē profugus & præsens pericu-
 lum euasit, & manēdo illic vsq; Solomonis obi-
 tum

tum regno se Israëlítico incolumem seruauit.

Solomone defuncto populus à Roboamo eius filio deficiens, Hieroboamum decem tribuum regem fecit. CAP. III.

Solomon autem iam admodum senex moritur, ex actis regni annis octuaginta, vitæ uero nonagintaquatuor, sepelliturq; Hierosolymis, omnium regum felicissimus & opulentissimus atque prudentissimus, excepto peccato ad quod iam senescēs à mulieribus est pertractus, de quo, & consecutis mox Hebræorum calamitatibus, satis dictum est. Caterum defuncto Solomone, VII 1. & succedente in principatū eius filio Roboamo, 3. Reg. 12. quem è Noma Ammanitici generis muliere suscepserat, mox quidam è proceribus in Aegyptū miserunt, qui Hieroboamum renocarent: qui cum ad eos in urbem Sicima venisset, etiam Roboamus eodem peruenit. Placuit enim conuentui Israëlitarum illic habito, regnum de populi consensu accipere. Accedunt itaque illum principes populi vnā cū Hieroboamo, rogātes ut aliquid de seruitio remitteret, & patre suo uellet esse micior. Graui enim illius iugo se pressos fuisse. Sic enim firmitus ei fore imperiū si amari mallet quàm metui. Ille post triduum ad postulata responsurum se pollicitus, statim in suspicionē reuit, quod sine mora uotis eorum non annuisset. Decere enim eius atatem putabant procliuem esse ad benemerendū: nōnihil tamē spei suberat quod

quòd non statim essent repulsam passi. Interim ille cōuocatis paternis amicis, cōsultabat qualare sponsum populo dari oporteat, qui quū benè ipsi cuperèt, & vulgi naturam probe callerèt, suaserunt vt comiter populum alloqueretur, & posito aliquantisper fastu regio ad captandā multitudinis gratiam se accommodaret, hac enim arte captos faciliè illum amatuos, quòd natura ita cōparatum sit, vt subiecti delectètur regibus mansuetis, & de suo fastigio nōnihil se dimittētibus. Ibi Deus sine dubio mentē ademit homini, cui tam vtilis in omne tempus sentētia, certè ad præsens ambienti regnum necessaria non probabatur: sed accitus aequalibus suis iuuenibus, & exposito seniorum consilio, quid ipsis videretur, proferre iussit. Illi, quia nec per atate poterant, nec Deus sinebat, vtiliora cernere, autores ei sunt sic ad populum respondendi: minimum digritum ipsius crassiorē esse quā patris lumbi fuerint: & si ab illo duriter habitos se putarēt, durius etiā in posterū tractādos esse: & si ab illo scuticis cāsi fuissent, expectandum vt ab ipso scorpionibus flagellarentur. His delectatus rex, & ratus decere maiestatem principatus tale responsum, postquam tertia die populus ad audiendum cōuenit, omnibus expectatione suspēsis: & existimantibus benignū aliquid sibi proponendum, omisso amicorum cōsilio, ex iuuenū sententia respondit, non sine Dei voluntate, vt Achæ

patigi

vaticiniū suus cūctus sequeretur. Iſti enim velut ferro tā duris verbis, nō secus ac si à minis ad rem iam eſſet peruentum, per indignationē vno ore exclamāt, nihil ſibi futurū amplius cū Dauidis pgenie, haberet ipſe tēplum quod pater exſtruxiſſet, manifeſtē defectionē præ ſe ferentes. Adcoq; pertinax ira fuit, vt Adoramū quaſtorē regiū, miſſum ad excuſandum iuuenilis lingua petulantiam, placandosq; concitati vulgi animos, ne auditū quidē lapidibus obruerint. Quo factō Roboamus ratus, id quod erat, ſe in ſanctulo ſaxis impetiturū, veritūq; ne cōceptum ſemel odium in ipſius caput effunderetur, trepide conſcenſo curru quantū potuit Hieroſolyma properauit. Et Iude quidem ac Beniamin tribus communibus ſuffragiis regem eum eligunt: reliqua verò multitudo, ex illo die alienata à progenie Dauidis, Hieroboamo imperiū detulit: id Roboamus egre ferens, cōuentu duarum tribuum ſibi ſubdictarum indiſto, & delectu CLXXX. millium habito, conaturus erat reliquas decem vi ad officiū retrahere, niſi Deus per prophetam interceſſiſſet, admonens neſas eſſe civile bellum mouere, præſertim cū Deo volente populus ab eo defeciſſet. Nunc prius Hieroboami Iſraelitarum regis geſta, ac tum demum res Roboami duarum tribuum regis dicemus, ſerie narrationis ita poſtulante. Ergo Hieroboamus regia ſticipin conſtructa, inibi domicilium optauit: nec

eo contētus, Apud Phanelam urbem aliud adificauit. Nec multo pōst instante Scenopegia, cogitans secum, quōd si permitteret populo Hierosolymitanam profectiōē, & festi illic celebrandi potestātē faceret, populus captus religione tēpli & ceremonijs facile mutata voluntate, seq; reli-
cto ad priorē regem accedere posset, idq; non dominationi suae tantum. verumetiam vitae periculum foret, statuit hoc modo rebus suis cōsulare. Duas vitulas ex auro fecit, & constructis totidē delubris, altero apud Bethela, altero apud Danam, quod oppidum situm est ad minoris Iordanis fontem, effigies illas vtrobiq; consecrauit: & annuētū indicto decē tribuum quibus ipse praeerat, pro cōcione in hūc modū eas est allocutus. Viri populares, notū vobis existimo, quōd nullus locus Deo est vacuus, & quōd is nullo certo loco includitur, sed vbiq; vota exaudis, vbiq; cultores suos respicit. Quare non placet mihi hoc tempore vos Hierosolyma urbem insensam longa itinere proficisci religionis ergō. Homo illud templum statuit, quemadmodum & ego duas aureas vitulas consecraui, alteram in Bethelis, alteram in Dana, vt pro locorū opportunitate ex propinquiōribus oppidis ad eas confluentes, illis Deum rite adoretis. Nec deerunt sacerdotes ac Leuitae ex vobis per me designati, ne quid Leuiticam tribum & Aaronis progeniem desideretis. Ergo quicumque ex vobis sacerdotium ambit, vit

bit, vitulū & arietem Deo maclet, quo ritu ferunt etiam primum sacerdotem Aaronem creatum esse. His verbis populum decipit, autor ei factus patriæ religionis deserenda: quæ causa fuit Hebræis omnium calamitatum, ut bello ab exteris gentibus devicti, postremo in captivitatem abducerentur, sicut suo loco dicitur. Porro appetente iam septimi mensis festiuitate, volens & ipse apud Bethela eam celebrare, sicut à duabus tribubus Hierosolymis celebratur, ante vitulam altare posuit, moxq; assumpta pontificis persona cum suis sacerdotibus ad illud ascendit. Cumq; iam holocausta in conspectu totius populi pararet incendere, Deo mittente superuenit à Hierosolymis propheta; nomine Iadon: is in medium multitudinem progressus, audiente rege ad altare sermonem vertit: Altare, altare, hæc dicit dominus, Exorietur quidam de genere Danidis, Iosias nomine, is maclet super te falsos sacerdotes illius temporis, & impostorum ad impietatem populum seducentium ossa super te incendet. Et ut nemini dubium sit prædictionem hanc non esse vanam, prodigio confirmabitur. Rumpetur altare hoc, & adipes victimarum in eo congesti in humum effundentur. His prophetæ verbis irritatus rex, intendit in eum manum, iubens hominem comprehendi: moxq; sideratum brachium dirigit, ut redacere manum non posset, torpente membro haud secus quam si esset

exanime. Altare quoq; disruptum impositas vltimas effudit, ita vt vates Dei prädixerat. Ibi rex videns hominē veridicū esse ac diuinum, rogauit eum, vt Deū exoraret, quò affecta dextera vigore pristinū redderet: quod cum ita factū esset, laus recepta sanitate, rogabat prophetam vt cū eo prandere dignaretur. Excusauit Iadon, negans se in ea vrbe panem aut vinum sumpturum. id enim sibi contra interdictum Dei non licere: vetitum etiam ne per eandem viam reuertatur qua venerat. Rex autē miratus viri continentiam, eo magis de se cepit esse sollicitus, ex his qua viderat & audierat, parum felicē rerū

IX. suarum exitū augurans. Erat in ea vrbe malus quidam pseudopropheta, quē Hieroboamus in honore habebat, seductus ab illo omnia ad gratiam loquente, hic tum decūbebat, quò esset senio languēdus: cumq; audisset à filijs de aduentu prophete à Hierosolymis, & prodigijs per eum patratis, & quòd Hieroboamus emortuam dextram ad illius preces sanam recepiisset: veritua ne rex de hospite melius quàm de se opinaretur, mandauit filijs vt euestigio asinū stratū ad iter sibi expedirent: quibus impigrē iussa exsecutis, confuso iumento per vestigia prophete properabat: quem affecutus interquiescentē sub quercu patula & vmbrosa, primo salutauit: deinde exposulauit cum eo quòd non ad se diuertisset, hospitalitate fruiturus. Quo referēte vetitū se à

Deo,

Deo, ne apud quenquam in ea vrbe cibū sumeret : Certē apud me, inquit, licuit sumere : nam ego quoq; propheta sum eiusdem cuius tu cultor numinis, & nūc ipsius iussu venio, te ad nos adducturus, & prandio hospitali excepturus, tum vates mentienti credens reuertitur. Adhuc autē illis prandentibus, & familiari sermone se oblectantibus, Deus apparuit Iadoni, pœnam inobedientia, pœnaq; modum denūtians: fore enim ut in itinere à leone discerpatur, nec in paternum monumentum inferatur. Hæc autem Deo volente contigisse opinor, quo minus apud Hieroboamum Iadonis verba fidem inuenirent, de mendacio suspecti. Nam redeunti Hierosolymam leo factus obuiam, detractum de iumento necauit, nihil laeso asino: imò & illum & propheta cadaver seruabat accubans, donec viatores quidam rem visam pseudopropheta renuntiauerūt. Tum ille filijs in hoc missis corpus eius in urbem reportauit, inibiq; magnificè sepeliūt, monitis filijs ut se quoque post mortem in idem monumentum inferrent. Vera enim esse quacunq; ille præcecinisset, de vrbe illa & altari, & sacerdotibus ac pseudoprophetis : ad se autem nullam post mortem iniuriam peruenturam, propter communem cum illo sepulturam confuso ossium discrimine. Post iusta funebria propheta reddita, et iniusta filijs mandata, cum esset vir malus & impius, Hieroboamum adit : & quid ita, inquit, istius

fatui turbatus es sermonibus? Illo verò de altari
 & sua ipsius manu referente, ac verè hominem
 Dei, vatemq; optimū vocitante, cepit hanc eius
 opinionem malitiose labefactare, & probabili-
 bus rationibus rei veritatem offuscare. Aiebat
 enim præ lassitudine manū eius obtorpuisse, dum
 altari infert victimas, ac deinde post quietem
 pristinum vigorem recepisse. Altare quoque re-
 centis etiam tum structura, quòd tot ac tantarū
 victimarum mollem nō ferret, disruptum concidi-
 disse. Postremò vatis mortē indicat, à leone esse
 necatum : adeo nihil diuinum nec in vita nec in
 verbis eius fuisse. His dictis regi persuasit, &
 mentem eius à Deo & iustis ac pijs operibus in
 totū auersam in extremam impietate præcipi-
 tauit. In tantum enim posthac contra omne ius
 ac fas debacchatus est, vt nihil aliud quæreretur.
 quàm quomodo indices magis ac magis semetipse
 x. nouis sceleribus superaret. Sed hoc omissio de
 Solomonis filio Roboamo iam dicendum. Is dua-
 rum tribuum regno potitus, vrbes munitas &
 magnas concludit, quarum nomina hæc: Bethleē,
 Ethame, Thecos, Bethsur, Socho, Odolam, Ipa,
 Marefa, Zipha, Adoram, Lachis, Azeca, Saram,
 Elom, Hebron, omnes in tribu Iudæ sitæ. Alias
 deinde aque magnas in Beniamitica sorte mu-
 niuit, singulisq; sua præsidia & præfectos impo-
 suit, frumento, vino, oleo, cæterisq; commecatibus
 at nūde instructis. Scutorum etiam & lancea-

rum tantū numerum fabricari curauit, quantus multis milibus sufficeret. Ad hunc Hierosolymis degentē ē tota Israelitarū ditione cōfluxerūt sacerdotes & Leuitae, & quotquot ē reliqua plebe erant boni ac iusti patrias suas relinquebāt, vt Hierosolymis Deū colere liceret, offensi Hieroboami tyrannide, qui eos ad suarum vitularum adorationem vi adigere volebat: quo factum est vt Roboami regnū integro triennio talibus accessionibus cresceret. Qui cū ex priore matrimonio cognatæ cuiusdam mulieris tres liberos suscepisset, superduxit postea cognatam aliam Macham ē Thamare Abesalomi filia primogenitam, ex qua Abiæ pater factus est: & quamuis etiam ex alijs vxoribus liberos haberet, præ omnibus tamen amauit Macham: erant enim ei legitime vxores octodecim, concubinae verò triginta: & ex his vigintiocto filij filia verò sexaginta. Abiam verò Machæ filium successorē sibi designauit, eiusq; fidei thesauros suos & munitissimas quasq; vrbes credidit. Sed vt plerunq; solent mortales fortuna blandiente corrūpi, Roboamo quoq; idem accidit. Vidēs enim sui regni tanta incrementa, ad iniustas & impias actiones deflexit, factus contēptor veræ religionis, ita vt etiam populum in imitationem sui pertraheret: quandoquidem ea est rerū humanarum natura, vt cum principum ac magistratuum moribus etiam subditi deprauentur, quorū modestia

cen norma corrigi debebant, & pro virtutibus vitia eorum sequantur: alioquin nisi eadem quæ reges faciant, improbare facta illorum videtur: sicut sub Roboamo contigit: populo leges ac pietatem egregiè contemnente, ne iustitia studijs regem suum offenderet.

Susacus Aegyptiorum rex captis Hierosolymis diuitias eius vrbs in Aegyptũ trans-
portauit. CAP. IIII.

Hanc cõtumeliam Deus per Susacũ Aegyptiorũ regẽ ultus est, cuius res gestas Herodotus per errorem Sesostri adscribit: hic enim Susacus quinto anno Roboami regi numerosissimũ exercitũ cõtrea illum adduxit, in quo fuisse ferunt currus M C C, equitum L X, M, peditum C C C C, M, eius miles maxime ex Afris cõtabat ac Aethiopibus. Irrumpens igitur in Hebraeorũ regionẽ munitissimas Roboami vrbes sponte deditionẽ facientes in fidem suam recepit, quibus presidio firmatis postremo Hierosolyma est aggressus. Roboamus verò vnà cum suis à Susaci exercitu obsessus, versus ad supplicationes exorare Deũ non potuit, vt victoriam annueret. Sameas quoq; propheta eos terruit, dicẽs Deũ minari deserturum se illos qui cultũ ipsius priores deseruerant: quamobrẽ consternati, & videntes nullam salutis spem reliquã, omnes confiteri cœperunt, iure se à Deo propter impietatẽ ad legẽ neglectum destitutos. Deus autem videns eos sic affectos,

affēctos, & peccata sua confitentes, per prophetam denuntiavit, nolle se eos perdere: subditurū tamen Aegyptijs, vt experiantur, vtrum commodius sit: Deo servire an homini. Susacus autē Roboamo propter metum dedente urbem, conditiones non seruauit: sed depradatus tēplum, thesauros tum Deo sacros tum regio expilauit. exportata innumera auri atq; argenti multitudine, ac ne scrupulo quidē relicto. Detraxit etiam aurea scuta & clypeos, quos Solomon rex fecerat: ac ne pharetras quidē aureas reliquit, quas Dauid dedicauerat à Sophena rege acceptas: atq; ita cum opima prada domum est reuersus. Meminit autem huius expeditionis etiam Halicarnassensis Herodotus, in nomine tantū errans, & quod peruasus multis alijs gentibus etiā Palaſtinam Syriam subiugarit. hominibus nō expectata vi deditionem facientibus. Apparet autem satis, quod noſtram gentem dicere velit ab Aegyptio subactam: narrat enim hunc columnas reliquiſſe apud eos, qui prius quā martem experirentur deditionem feciſſent, in quibus pudenda muliebria inſculpta fuerint. Roboamus autem is fuit rex noſter, qui urbem antequam oppugnaretur deditit. Idem ait Aethiopus quoq; ab Aegyptijs circumciſionem virilium didiciſſe: Phoenicas enim & Syros Palaſtinos fateri ſe hanc ab Aegyptijs accepiſſe. Conſtat autē quod nulli alijs circumcidantur in Palaſtina Syria

præterquam nos. Sed de his quisq; suo arbitratu
sentiat. Post Susaci discessum Roboamus pro scu-
tis & clypeis aureis parē æteorū numerum refe-
cit, eaq; scutarijs & excubitoribus suis assigna-
uit : & sine ulla memorabili expeditione, aut
præclaro facinore, quietus regni sui tēpora elabi
passus est, metu cohibēte, eo quod perpetuum illi
esset cū Hieroboamo dissidiū. Vixit annos LVII.
ex quibus decem & septē in principatu exegit,
vir arrogās ac insipiēs, vt qui propter spretum
paternorū amicorū cōsiliū tantā ditionē amisit.
Sepultus est Hierosolymis in regijs cōditorijs. In
regnū paternū Abias successit octauum iam su-
pra decimū annū, Hieroboamo apud decē tribus

- x.1. regnū obtinente. Et quoniam huius regis exi-
2. Reg. 14 tum diximus, superest vt quis Hieroboami finis
fuerit consequenter subnectamus. Is nullum neq;
modum neque finem impietatis faciens, singulis
diebus aras in excelsis lucis exstruebat, & sa-
crificos his è vulgo assignabat. Hanc suam con-
tumeliam, dignamq; tanta impietate poenam, nō
multo post Deus in caput ipsius atque familia
vertit. Cumq; filius eius Obimes illo tempore
agrotaret, iussit uxorem suam mutato cultu,
sumptoq; priuato habitu ad Achiam prophetam
proficisci : esse enim hunc virum in predicendis
futuris mirificum, à quo ipse olim regnum sibi
deberi cognouisset : mandauitq; vt quasi pere-
grina de filio percontaretur, esset ne præsentem
morbum

morbum euasurus. Illa habitu mutato, ita ut à marito iussa fuerat, in Siluntē ubi tum Achias degebat, peruenit. Iamq; aduentante ad illius ades muliere, caciueti prae senio Deus apparuit, indicans & quod Hieroboami vxor ad eum veniret, & quid ad interrogata respondendum sit. Et cum iam pro foribus esset priuatam hospitē simulans, exclamat: Ingredere Hieroboami coniux, quid te ipsam calas? Deum certe latere non potes, qui me de aduentu tuo prae monuit, mandauitq; quid tecum loqui debeam. Vade igitur ad maritū, & hac Dei verbis ei renuntia: Quoniam te magnum ē paruo & nihil reddidi, & abscisso à Dauidis familia regno, tibi illud dedit: tu contra immemor horum beneficiorum fusiles Deos quā me colere maluisti: ideo delebo te & tuum genus, & cadauera vestra à canibus atq; alitibus deuorabuntur: constituam enim regem super populum meum, qui neminem ē Hieroboami genere superstitem est electurus. Nec populus erit expers ultionis, sed excidet ē terra bona hac, & in transeuphratenses regiones dispergetur, quia regis impietatem est imitatus, & Deos ab illo factos adorat, relictis meis ceremonijs. Tu verò mulier ad maritum propera, hac illi renuntiatura. Filium enim mortuum reperiēs: nam te urbem inuente, ille ē vita exiturus est: sepelieturq; defletus à toto populo, & publico luctu honoratus. Solus enim hic ē Hieroboami fami-

dia bonus existit. Hoc oraculo mulier territa se proripit, & toto itinere futura filij montem iam tū deplorans plagensq; misera, properat propter maritū, eadem opera filio fatum accelerans, quē non nisi mortuū visura erat : reuersaq; domum illum quidē ita vt propheta prädixerat, exanimem reperit, regi vero cuncta ordine renūtiavit.

Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio & clades, & quōd Basanes Hieroboami generis extirpator, ipse regnū occupaverit.

CAP. V.

AT Hieroboamus nihil his motus, magnis delectibus habitis contra Abiam filiū Roboami, duarū tribuum regem, qui tum patri successerat, duxit exercitū, propter aetatem eius nō satis administrandis rebus maturam sperans se facilem victoriam reportaturum. Ille verò audito aduētū Hieroboami haudquaquam est perterritus: sed supra aetatem, & supra quam hostis sperauerat, impigrē collecto ē duabus tribubus exercitu, occurrit Hieroboamo in quodam loco, qui appellatur mons Samaron, & prope illū castra metatus ad praliū se & suos parabat. Habebat autē in castris quadringenta millia militum: Hieroboami copia duplo numerosiores fuisse. Vt verò pugnandi studio acies instructa ex aduerso constiteret, Abias occupato editiore quodam loco, manu mota silentium ab hoste petijt. Inpetrato, sic orsus est dicere: Quōd Dani-

di

dis atque eius posteris regnum in multas aetates
duraturum diuinitus sit concessum, ne ipsi qui-
dem ignoratis: quò magis miror cur deserto meo
patre, Hieroboamo eius seruo adherere malueri-
tis, & nunc ab illo contra nos stetis iusto Dei
suffragio principatum obtinentes, impugnaturi
nos, & reliqua regni parte depulsuri: maiorem
enim eius partem Hieroboamus iam nunc iniu-
sta vi occupat. Sed nò diu fruetur sua tyrannide,
dabit Deo poenas perpetratorum scelerum, qui
finem imponet eius nefarijs facinoribus, quan-
doquidem ipse nò vult imponere, atq; etiam vos
ad omnem iniquitatem incitare non desinit. Hoc
enim autore nulla iniuria prouocati à meo pa-
tre, tantù quia malis consilijs seductus, parùm co-
miter vos allocutus est, irati deseruistis, nò tam
illum quàm Deum optimù maximù, legesq; eius
omnium quæ vnquam fuisse sanctissimas. Atqui
equù erat venià dedisse, nò solum verbi durioris
homini iuueni & cõcionandi nò admodù perito,
sed etiam si re aliquid per aetatem peccasset, vel
propter Solomonè patrè, & illius in hanc gentè
beneficia. Par enim est parentù meritis postero-
rum errata condonari. Vos verò nullà eorum ra-
tionem habuistis, ac ne nunc quidem habetis, sed
tam numeroso exercitu contra nos venitis: quæ
quaso re freti? num aureis illis vitulis, & aris
ac lucis celsioribus? quæ non religionis, sed im-
pietatis vestra argumenta sunt. An fortè mal-
tudo

*ritudo qua potiores estis, spem vobis facit victo-
 ria? At nihil pollet quantumlibet innumera vis
 exercitus, pro iniustitia contra ius arma feren-
 tis. In sola enim pietate ac iustitia spes victoria
 sita est, qua profectò penes nos est, qui constanter
 in seruandis legibus & veri numinis cultu per-
 seueramus: quæ nõ manus artificis è materia fra-
 gili sculpsērūt, neq; scelestus rex commentus est
 ad imponendum vulgo ignobili: sed qui conditor
 est omniũ, & principiu huius vniuersitatis si-
 mul & finis. Quamobrem nunc quoq; suadeo vt
 resipiscatis, & secuti meliora consilia desinatis
 cõtra instituta patria bellũ gerere, per quæ ad
 tantam felicitatẽ peruenistis. Dum in hanc sen-
 tentiam Abias verba facit ad Israëliticum po-
 pulũ, interim à Hieroboamo pars copiarũ occul-
 te missa à tergo Abianorum conspicitur, qui
 circumuentos se videntes non mediocriter sunt
 territi. Ibi Abias bono animo suos esse iubet,
 omnemq; fiduciã in Deo ponere, illũ certe nullis
 hominum insidijs circumueniri. Ad hanc regis
 vocẽ redditus est militi animus, et inuocata ope
 numinis, ad sacerdotum classica ingenti clamore
 sublato alacritatis indice in hostem irruunt. Nec
 defuit caeleste auxiliũ, quod hostium vigorem
 retudit, Abianis longe prapollentibus. Tantam
 enim stragẽ ediderunt, quanta in nullis vel Græ-
 corum vel Barbarorum inuenitur commentarijs.
 Cæsi enim quingētis millibus memorabilẽ apud
 omnes*

omnes posteros victoriam retulerunt: & vrbes
eorū munitissimas vi captas diripuerūt, Belhe-
len cum sua ditione, itemq; Isanā & huic con-
iunctam ditionem. Post eam cladem Hierobo-
ami vires omnino fracta fuere, quandiu Abia
fuit superstes. Defunctus enim est nō multo post
victoriam, exacto tertio principatus sui anno,
sepultusq; est Hierosolymus in maiorū suorū con-
ditorijs, relictis filijs viginti duobus, filiabus sex-
decim: is liberorū numerus ē mulieribus XIII.
ei susceptus est. In regnum successit filius Asa-
nus, matre Machaa genitus, quo regnāte Israē-
litarum regio decenni pace potita est. Atq; hac
sunt quæ de rebus Abia sunt prodita. Mortuus
est deinde etiam Hieroboamus rex decem tri-
buum, cū regnasset annis vigintiduobus, secun-
do iam anno regni Asauci exacto. Eius locō im-
peravit filius Nadabus, paternæ malitiæ ac im-
pietatis amulus, eoq; in principatu bienniu ex-
egit. Quo tēpore ducto exercitū ad Gaba'ho Pa-
lestinorū urbem, putabat se eam obsidione posse
capere: interim quidam ē domesticis eius amicis
Basanes Macheli filius insidijs interceptum occi-
dit, & arrepto regno totam eius stirpē excidit,
euenitq; iuxta propheta vaticinium, ut qui ex
Hieroboami cognatis in vrbe trucidabātur à ca-
nibus laniati absumerētur: qui verō in agris, ab
alutibus. Atq; in hunc modū Hieroboami fami-
lia debitas impietatis et scelerū poenas exsoluit.

Aethiop

Aethiopum irruptio in Hierosolymitanū agrū
sub Asano, & exercitus eorum interitus. C.VI.

XII. **A**sanus autem Hierosolymorū rex vir erat
moribus honestissimis praeclitus, & cele-
stis numinis observantissimus: quiq; nihil vel co-
gitaret vel faceret, nisi pietati ac naturae legi-
bus consonum: is correxit quicquid erat in suo
regno vitiosum, sublatis omnibus exoticis im-
munditijs, habuitq; in exercitu lectissimorum
virorum scutorum ac hastatorum ex tribu
Iuda trecenta millia: ex tribu item Beniamitica
scutorum & sagittariorū ducenta quinqu-
aginta millia. Eius regni anno decimo Zareus
Aethiopum rex cum maximo exercitu contra
eum venit, ducens peditū nongenta millia, equi-
tum centum millia, adiunctis trecentis curribus.
Huic progressu vsq; Marasam, quae est vrbs di-
tionis Iudae, occurrit Asanus & instructa con-
tra eum acie non procul ab vrbe in quadā val-
le, cui nomen Saphatha, ut vidit ingentem Ae-
thiopum multitudinem, exclamavit, Deum in-
vocans, oransq; ut victoriam sibi contra tam
multa hostium millia dignetur annuere. Venis-
se se ad dimicandum cum Zareo sola illius ope
fretum, qui paucos plurium, & imbecilles for-
tius victores posset reddere. Hac peccati Deus vi-
ctoriae signum obtulit: quo viso rex alacris cum
hoste conflictit, cassisq; plurimis, reliquos terga
vertentes vsq; in agrum Gerarenum pers-
equebatur.

tus est. Versi deinde à caedibus ad rapinas Gera-
ra capiunt ac diripiunt : idem & in castris ho-
stium factum est, vnde multum auri egestū est,
pradaq; abacta camelorū, iumentorum, & gre-
ges pecorum. Tanta victoria diuinitus parta di-
tati omnes reuertuntur Hierosolyma: iamq; non
longe aberant, quum illis propheta Azarias sit
obuiam : is posteaquam agmen consistere iussit,
orsus est dicere, hanc victoriā diuino favore eis
contigisse propter seruatam iustitiam ac piete-
tem, & quia semper Dei voluntati obtempera-
uissent. Quod si ita ut cœperant pergerent, in po-
sterum quoq; victorias de hoste & vitam for-
tunatam eiusdem favore illis expectandam : sin
vero à religione descuerint, omnia cōtraria il-
los manere: sequenturūq; tale tēpus, in quo neq;
propheta verax in populo reperiatur, neq; sacer-
dos iustitiæ cultor. Tuncq; & vrbes eorū sub-
uertendas esse, & gentē per omnes terras disper-
gendam, erronūq; more vitam acturam nullis
certis sedibus. Quapropter hortabatur vt dum
tempus esset probitati studerent, & diuinū fauo-
rem sibiipsis non inuiderent. His auditis rex vnā
cum populo gauisi sunt, dederuntq; operā & pu-
blice & priuatim vt religio facta tecta mane-
ret, dimissis à rege per totam regionē à quibus
hoc negotium diligenter curaretur. Nunc reli-
ctis in hoc statu Asani duarum tribuum regia-
rebus, reuertit ad Basanem Israhëitarum regem,
qui

qui Nadabo Hieroboami filio caso regnum eius occupauerat. Hic in Tharse vrbe electo domicilio vigintiquatuor annis regnauit, scelerator, magisq; impius quam vel Roboamus vel illius filius, afflictor populi, & aduersus Deum con-

3. Reg. 16 tumax.

Quapropter misso ad eum Gimone propheta prædixit se totum ipsius genus excisurum, & eiisdem quibus prius Hieroboamum claudibus profligaturum, eo quod rex à se constitutus ingratus fuisset, nulla in administrando regno pietatis aut iustitiæ ratione habita, quibus virtutibus nulla vel utilior populo, vel Deo gratior: sed sceleratissimi Hieroboami factus imitator, omnibus eius vitijs sese contaminasset: cui cum similis esse voluerit, meritò etiam similem exitum habiturum. At Basanes posteaquam cognouit imminentes pro scelere sibi ac suo generi calamitates, non hoc curauit vt correctior in posterum & anteactorum poenitēs placato numine vitaret exitiū: sed velut proposito præmio si strenuè pergeret, ac si per prophetā ampla spes proposita, non calamitas denunciata esset seipso factus nequior, indies data opera scelus scelere cumulabat. Postremo cū exercitu aggressus est urbem non ignobilem Ramathonē, distantē quadraginta stadys à Hierosolymis: quā captā munebat, vt eam sedem bellī faceret, vnde sui milites excursionibus regnū Asani vastarent. Veritus autem eius conatum Asanus, & cogitans quā

quàm multa damna sua regioni relictus apud Ramathonē exercitus inferre posset: misit ad regē Damascenorū legatos cum pecunijs, ambiens eius societate, & admonens quòd paterna inter ipsos intercederet amicitia. At ille & pecuniā libeter accepit, & societate cū eo inijt, relictā Basanis amicitia: moxq; suos duces iubet cū exercitu in illius ditionē proficisci & vrbes hostiliter infestare: qui sine mora alias incenderūt, alias diripuerūt, videlicet Achionē, Danam, & Abelmaen. His auditis Ifraëuitarum rex, omīssa munitione Ramathonis, ad suas res tuendas reuersus est. Asanus autem è conuecta ab illo materia duo firma oppida in eo loco condidit, quorū alteri nomē Gaba, alteri Maspha. Nec postea Basanes bellū instaurare valuit, fatali morte praeventus: sepultusq; est in Arsane oppido. In regnū successit filius Elanus: hic post alterū regni annum perijt, per insidias casus à Zamare sui equitatus dimidia partis magistro: epulantem enim apud Osam suum procuratorem, immissa equitū turma facile oppressit, per absentiam tam praefectorum quàm militum, qui tum omnes in obsidione Gabathonis Palaëstinorū vrbis occupati fuere.

Basana stirpe sibi: ta apud Ifraëlitas Zamares, & post hunc Amarinus & Achabus filius, regnum obtinent. CAP. VII.

Dinde ex magistro equitum factus rex, totam Basana stirpē iuxta Gimonis va-

N tici

ticiuū extinxit. Eodē enim modo eius familia
 radicitus interijt propter impietate, quo Hicro-
 boami progeniem internecione absumptam di-
 ximus. Interea qui Gabathonē obsidebat exerci-
 tus, audito regis casu, & quod Zamares occisi à
 se regnū inuasisset, & ipse Amarino imperato-
 ri suo regnum detulit: qui soluta Gabathonis ob-
 sidione ad Tharsen regiam properat, eaq; expu-
 gnata vi potitur. Zamares videns urbem sine
 prasidio, in intimā regiam se recepit, subiectoq;
 igne simul cum ea se quoq; concremavit, regni
 sui die septimo. Quo facto confestim populus in
 diversa studia scissus est, alijs Thamanū, alijs
 Amarinum regnare volentibus: cuius factio
 quum tandem vicisset, occiso Thamano solus to-
 tius populi regnum obtinet. Trigesimo anno re-
 gni Asani regnavit Amarinus annis duodecim,
 sex Tharsa, reliquos sex Mareone, qua à Grecis
 Samaria dicitur. Ipse Samaraum vocavit à Sa-
 maro, de quo montem emerat, in quo vrbs sita
 est. Hic nihil à prioribus regibus differebat, nisi
 quod illis fuit sceleratior. Omnes enim hoc tan-
 tum agebant, vt populum quotidianis impieta-
 tibus à Deo abalienarent. Quapropter iratus
 Deus, effecit vt alius alium tolleretur, & cum to-
 to suo genere extirparentur. Hic Samaria diem
 suum obiit, succedente Achabo filio. Hinc certē
 videre licet, quā cura sint Deo res hominum,
 & quomodo bonos diligit, malos contrā fundi-

ius eradicet. *Israëlitarū* enim reges propter impietatem brevi tempore alius ab alio cum totis familijs sublatis sunt. *Asanus* verò *Hierosolymorum* duarumq; tribuum rex ob pietatē ac iustitiam feliciter Dei favore vivens ad extremam pervenit senectam, et post unū & quadraginta regni annos bona morte decessit: cui mox *Iosaphates* successit filius, ex *Abida* matre natus, omnium testimonio pro avita pietatis ac fortitudinis amulus, quibus *Davidem* sanctissimum regem retulit, quemadmodū paulò post dicetur.

Ceterum *Achabus* *Israëlitarum* rex habitavit *Samaria*, ubi vigintiduobus annis regnum tenuit, nihil de priorum regū institutis mutans, nisi si quid forte deterius commētus est. Omniū enim impietates representavit ac scelera, sed *Hieroboami* precipue: nam & vaccas ab eo consecratas adoravit, & alias super hanc impietates addidit. Vxorem præterea duxit filiam *Ithobali*, *Tyriorum* ac *Sidoniorum* regis, cui nomen *Iezabela*: moxq; ab ea domesticos illius deos colere dedicit. Erat hæc muliercula audax & temeraria, adeoq; impotentis insania, ut non verita sit templum *Beli* deo *Tyriorum* exedificare, & lucum omnis generis arborum plantare, cui etiam sacerdotes & falsos vates instituit. Quin & ipse rex hoc genus hominum frequens circa se habere delectabatur, demētia & malitia omnes ante se reges superās. Hunc propheta

XIII.

3. Reg. 17

quidam Dei maximi è Thesbone Galaditica
 vrbe oriundus adiit, dicens eū prænūtiare, quòd
 nec pluuiā illis annis daturus sit, nec rorem, do-
 nec ipse vates non compareret. Additoq; inreiu-
 rando quo magis rē confirmaret, secessit, ad tra-
 ctum australem, vbi ad torrentē quendā dege-
 bat, vnde potum haberet, nam cibus ei quotidie
 per coruos afferebatur: qui postquā ob inopiam
 imbrium exaruit, iubēte Deo profectus est Sare-
 ptam, quod oppidū Tyrū inter & Sidonem situū
 est. Illic enim se mulierē viduam inuēturū prae-
 monitus fuerat, quā alimēta suppeditaret. Iamq;
 non longe à porta aberat, quum videt mulierem
 operariam ligna colligentem, & significante
 Deo hanc fore eius altricem, salutat eam prius ro-
 gavit vt aquā potabilem afferret: abeuntemq;
 iam reuocans, & panē portare iussit. Iurauit illa
 nihil sibi domi esse prater vnicū farina pugil-
 lum, & olei paululum: venisseq; se eò vt calle-
 ctis lignis sibi ac filio panem coqueret, quem vbi
 comedissent fame absumerentur, quandoquidem
 nihil superesset aliud. Tum propheta, Vade, in-
 quit, bono animo letiora sperans, & primū mi-
 hi paululum paratum affer: polliceor enim tibi,
 nunquam in vase illo farinā defore, nec oleū in
 fidelia, donec Deus det pluuiam. Paruit mulier,
 & quacūq; propheta petierat fecit: deincepsq;
 & sibi & filio & hospiti sat alimentorum ha-
 buit: neutrum enim horum defecit, quandiu du-
 rauit

vauit siccitas. Meminit autē huius inopia plu-
 uiarū etiā Menander in gestis Ithobali Tyrionū
 regis, sic scribens: Hoc regnāte etiā pluuiarum
 defectus fuit ab Hyperberetæo mense vsq; ad
 insequentis anni Hyperberetæum continuus. qui
 cū supplicationes indixisset, sequuta est magna
 vis tonitruum. Hic Botrym in Phœnice condidit
 & Auxatem in Africa. His verbis dubio procul
 siccitatē factā sub Achabo, cuius tempore Icho-
 balus apud Tyrū regnavit, Menāder in suos cō-
 mentarios retulit. Mulier autē illa propheta ho-
 spes cū filius eius morbo prævalente expirasset,
 eiulans & voces quas dolor exprimebat emit-
 tens, querebatur de aduentu hominis qui pecca-
 ta eius detexisset, ideo mulctatā se filij morte dī
 Etitās. Ille cōsolabundus iubet eam sibi tradere
 filiū, breui recepturā viuū: acceptūq; mox in pro-
 priū cubiculū detulit: quo deposito super suū le-
 ctulū, exclamauit ad Deū, nō bonā hospitij gra-
 tiā altrici relata, extincto ipsius puero: roga-
 batq; vt remisso spiritu vitā ei restitueret. Itaq;
 Deo genitricē miserāte, & propheta gratificāte
 ne videretur infortunium secū in hospitium intulisse,
 præter omnē expectationē recepit puer spiri-
 tū. At illa gratias egit vati, dicēs, nūc demū se
 agnoscere diuinā metis interpretē. Paulo deinde I. Reg. 18
 post Dei iussu ad Achabū proficiscitur, indicatu-
 rus ei venturā pluuiā. Erat tūc fames per totā
 regionē, & magnā rerū ad victū necessariarū

penuria, vt nō solū hominibus panis deesset, verum etiā equis ceteriq; iumentis terra negaret pabulū: tanta erat vbiq; siccitas. Rex igitur vocato dispensatore Obedia, cui iumentorū curam mādauerat, iussit vbiq; fontes & torrentes perquirere, sicubi inueniretur herba ad secandū iumentis pabulum. Cumq; multū quasitus propheta Helias nusquam compareret, iussit Obediam quoq; se sequi. Partitis deinde itineribus, aliam rex, aliam dispensator viā ingreditur. Erat autem pius, & quo tēpore Ixabel regina in prophetas sauebat cadibus, centū ex eis in caernis subterraneis abdiderat, pane & aqua sustētandos. Hinc à rege digressa Helias occurrit, & ex percontatione agnitus à venerabundo salutatur. Mox propheta mandante vt aduentū suum regi nunciet: quo, inquit, meo merito me mittis ad eum qui te vbiq; gentiū ad necem perquirit? Quis enim locus est ad quem attracturos te non miseris? Nunc fieri potest, vt dum ego regē adeo, te Dei spiritus quo agitaris aliō rapiat, & rex te non reperto frustratus in caput meū sauiat. Noli esse in meo periculo tam securus, quā scire possis quā sim studiosus tui similiū, qui centum Dei homines furori Hie xabelis eripui, & nunc eis in latebris alimenta suggero. Propheta contrā iubet, vt nihil metuens regem adeat, sacramento interposito se quoq; eadem die in eius conspectum venturum. Quo iudicio postquam Achab

Achabus Heliã adesse didicit, in occursum eius properat: & cum indignatione, Tuu'ille es, inquit, Hebraorum turbator? tunc sterilitatis huius autor? At ille nihilo blandior, ipsum & eius familiam cum suis externis sacris causam malorum omnium asseuerat, inuictis peregrinis numinibus, & pro abrogato veri Dei cultu suppositis. Mox iubet ut eat, & totum populum in Carmelum montem ad se conuocet, simulq; suos & uxoris vates, quorum numerum etiam non tacuit: praterea lucorum prophetas quadringentos plus minus. Ut verò omnes acciti à rege ad constitutum locum confluerent, Helias in medio consistit, & Quousq; inquit, inter utrumq; vacillabitis? Si enim Deum nostrum verum & solum creditis, hunc, & mandata eius sequimini: quòd si non huic, sed externis diuinos honores debere existimatis, illos igitur recipite. Populo verò nihil ad hæc respondere, Helias postulat, ut quo certiore argumento vel proprij vel alienorū probetur potētia, solus ipse Dei sui vates cōtra illorū trecetos contendat, accepto boue, et in lignorū struem imposito, sed nullo igne subdito: idē oportere & illos facere, atq; ita inuocare suos deos, ut ligna velint accedere. Hoc enim pacto verā Dei naturā dignosci posse. Quæ sentētia postquā placuit iubet Helias pphetas illos electo boue priores sacrā rem facere, & sua nominatim inclamare numina. Cūq; suis precibus et inuocationibus nihil profi-

cerent, ludens Helias altius eos iubet vocem at-
 tollere, si fortè aut peregrè absint aut dormiant.
 Illis verò à mane vsq; meridiem frustra incla-
 mantibus, & more patrio cultris ac lanceolis
 sua corpora incidentibus, cùm iam suæ vices sa-
 crificandi venissent, amotis sacrificiis illis sanati-
 cis iussit vulgũ propius obseruare, ne fortè clam
 ignem admoueret: qui postquã accessit, acceptis
 duodecim lapidibus iuxta numerũ tribuum Is-
 raeliticarum altare ex eis instaurauit, foditq;
 circũ illud fossam bene profundam: & coapta-
 ta super altare strue lignorũ, victimaq; desuper
 imposita, quatuor hydrias fontana aqua plenas
 super altare iussit effundi, ita vt fossa quoq; re-
 pleretur aquis superfluentibus. Quibus peractis,
 cœpit inuocare Deum, precariq; vt erranti iam
 diu populo ostendat suã potentiam: & ecce ad-
 huc illo errante, ignis repẽte de calo in altare la-
 psus inspectante populo, tum victima, tũ aquã
 omnem circumfusam absunxit ita vt locus fieret
 aridus. Quo viso Israëlite prostrati in terram
 vnum Deum adorant, hũc maximum & solum
 verũ cõfitando: ceteros nihil aliud esse quàm no-
 mina vanis stultorũ hominum opinionibus con-
 fecta: moxq; comprehensos eorũ prophetas in-
 terficiunt. Helias sic iubente: qui & regem abire
 ad prandium iussit, nec esse amplius sollicitum,
 breui enim visurũ pluuiam. Quo abeunte Helias
 verticẽ Carmeli conscendit, & cùm humi dese-
 disset,

disset caput genibus applicuit, insitq; famulum
 ascenso quodam scopulo ad mare prospicere, &
 indicare sicubi nubē excitari viderit. Paruit ille
 non semel ascenso scopulo, sed nihil se videre re-
 tulit. Tandem septimo reuersus ait se vidisse in
 aëre neicio quid nigricans, humano vestigio non
 amplius. Quo audito Helias mittit eum mox ad
 Achabum, iubens vt rex properè in urbem re-
 deat, prius quàm profusus imber occupet. Qui
 postquā ad Iesraēlam urbem cœpit tendere, sine
 mora offuscato aëre & inuoluto nubibus pro-
 cella mixtus imber superuenit, & propheta cor-
 reptus immine regium currū vsq; Iesraēlā Axa-
 ri urbem currens prosequutus est. Iexabel vero 3. Reg. 19
 Achabi vxor audito prodigio per Heliam pa-
 trato, quodq; prophetas ipsius omnes interfecis-
 set, misit ad eum nuncios minando se illum occi-
 suram, quēadmodum ipse prophetas occiderat:
 & Helias territus, fugit in urbem Bersabe, quæ
 est in extremis tribus Iudæ finibus, Idumæa cō-
 termina: relictoq; ibi famulo, ipse in desertum
 abiit. Cumq; precatus esset mortem, quod nō es-
 set ceteris melior, vt illis absumptis ipse vita cu-
 pidus esse debeat, sub arbore quadā obdormiit:
 & excitatus à quodā, surgens inuenit aquā ac
 cibum oppositum & cum comedisset collectis ex
 hoc cibo viribus, ad Sineū vsq; montē peruenit,
 in quo Moyses à Deo legem accepisse proditur:
 vbi nactus amplum quendam specum, ingressus
 N S habit

habitare illic decreuit. Allapsa deinde ad aurem
 eius voce incertum vnde profecta, percontante
 quamobrem relicta vrbe desertum coleret: ait se
 occisis externorum deorum vatibus persuasisse
 populo, quòd vnicus sit Deus qui ab omnibus co-
 li debeat: & ob id factū ad supplicium se à re-
 gina expeti. Mox eadem voce iussus in crasti-
 num sub diuum prodire, auditurus quid opus fa-
 cto sit. Sequenti luce è spelunca prodijt, ibi &
 terramotus eius aures percussit, & oculus se can-
 dens ignis fulgor obtulit. sequutoq; mox silēti-
 o, diuina voce, nihil terreri presentibus, iussus est:
 neminem enim inimicorū fore illius compotem:
 mandatumq; mox, vt domum reuersus, declaret
 populi regem, Ieum Nemessai filium apud Da-
 mascum verò Syrorum Azaclem: & pro se pro-
 phetam Helisæum constituat, ex Abela vrbe o-
 riundum: impios enim pœnam duros, alios Ieu
 regi, alios Azaceli. His auditis Helias in regio-
 nem Hebraeorum reuertitur: & quum offendis-
 set Saphati filium Helisæum arantem cum qui-
 busdā alijs impellētibus iuga duodecim, accessit
 & ei pallium suū iniecit: qui euestigio prophete-
 tare occæpit, relictiq; bubus, sectator Helie fa-
 ctus est. Rogauit tamē vt prius sibi liceret parē-
 tibus valedicere, quo impetrato illū sequutus est,
 indiuiduus postbas minister ac comes. Et prophe-
 ta quidem huius res ita se habuerunt. Caterum
 3. Reg. 21 Nabuthus quidam cuius vrbs Azari, quū præ-
 dium

diu haberet regis fundus contiguus, sepe rogatus ab Achab ut ei quātolibet precio venderet rus finitimum, adiungendū regio: aut si mallet vnum aliquod ē regis pro eo sibi eligeret: negavit se id facturum, gratius enim sibi esse, ē paternis agris fructus percipere. Rex non aliter quā si suam possessionem amisset, quia non licebat alienam occupare, contristatus, nec lauare voluit, nec cibum sumere. Ixabela verò citante quid acciderit, ut nec balneum admittat, & cenam aequē ac prandium fastidiat. quā rusticus sit Nabuthus ei denarrat. Vsum se apud eū comi sermone, & infra regiam maiestatem demisso, pro qua humanitate nihil nisi repulsam retulisse. Mulier contrā hortatur ut magno sit animo, & mœrore misso ad consuetā corporis curam redeat, sed daturam operam, ne Nabuthus hanc contumeliam impunitē auferat, Moxq; literas Achabi nomine scriptas mittit ad Israëlitarum principes, hoc argumento: Iubebantur indicto ieiunio concionem aduocare, & in ea primū locum Nabutho propter illustre genus attribuere. Deinde subornatis tribus viris nihil non ausuris, horum testimonio conuictum eum blasphemie populo lapidandum obicere, atq; hoc modo de medio tollere. Id quod ita ut regina scripserat factum est: & Nabuthus tali testimonio conuictus Deo ac rege fecisse conuiuium, à populo est saxis obrutus. Quod ubi Ixabela relatum est, regem accedit, suadetq;

suadētq; vt sine suo sumptu vinetorum Nabuthi hereditatem capeſſat : & ille exiliens præ gaudio , ad viſcendum id prædium euēſtigio ſe confert. Deus autem iratus Heliam mittit, vt regi in eo rure occurrat, rogētque, Quid ita occiſo vero domino eius prædij hereditatem iniuſtè ſibi uſurpet. Quem ubi ad ſe venientem vidit, turpe ratus obiurgari, prior ſaſſus erratum, ad ſatiſfaciendum ipſius arbitratus ſe obtulit. Tum vates prædicit, eo loco ubi Nabuthi cadauer à canibus abſumptum eſt , fundendum & regis & reginae ſanguinem, & totum eorum genus delendum propter tam crudele ſcelus , quo ciuem contra ius per calumniā oppreſſerat. Tum demum Achabum eius facinoriſ pœnitentia ſubiit , & indutus ſaccum, nudisq; pedibus à cibo abſtinuit, peccatum conſitens. & Deum ita placare cupiens. Deus verò per prophetam denūciat , ſe quidem uſq; poſt eius obitum dlaturum vindictam, quandoquidem ſcleris pœniteat: minas tamen vanas non fore , ſed Achabi filium pro commiſſis pœnas daturum.

Adadiſ Damafci & Syriæ rex bis contra Achabū ducto exercitu proſtigatur. C.VIII.

3. Reg. 20

D Vm hæc circa Achabum geruntur, eodem tempore Adadiſ filius Syrorum & Damafci rex, contractus è toto regno ſuo copijs, aſcitiſq; vltra Euphratem triginta duobus ſocijs regibus, contra Achabum duxit , qui intelligens ſe imparem

imparē eius copijs, à congressu quidē abstinuit, sed coactis ex agris in vrbes munitissimis omnibus, ipse māsīt intra Samariā : cincta enim erat mœnibus firmissimis, & alioquin videbatur expugnatu difficilis. Syrus autem cum exercitu ed venit, & obsessam urbem oppugnare cœpit missoq; caduceatore ad Achabū, petijt vt sibi liceat legatos ad eum mittere, proposituros quidnam peteret. Quo impetrato quum venissent legati, ita vt illis mandatum erat, aiunt Achabi diuitias & liberos & vxores esse Adadi : quod si ipse quoq; fateatur, & permittat ei quicquid libuerit ex his sumere, adducto exercitu regē obsidionē soluturum. Achabus verò iubet legatos regi suo renunciare, & ipsum & suos omnes facultatesq; vniuersas in potestate illius fore. Post hanc legationē rursus aliam Syrus misit, postulans vt quandoquidem ipsius confessione omnia sua essent, admitteret crastina luce mittendos in hoc famulos, eisq; liberum faceret regiā & amicorum ac cognatorū domos scrutari, & auferre quicquid in eis inuentū fuerit pulcherrimū. Reliqua quæ illis non placuerint, sibi haberet. Achabus letus secunda legatione Syri, aduocata concione, dicit se libenter pro pace & ciuium incolumitate vxores ac liberos suos, omnesq; facultates proprias fuisse traditurum. Hoc enim prima legatione Syrum petijisse. Nunc verò misisse eum famulas qui omnium ades scrutētur, et nihil in

nil in eis quod sit pulcherrimum relinquunt, ni-
 mirum belli ansam querentē: vt quandoquidem
 sciat propter amorem ciuium paratū rebus suis
 non parcere, occasionem belli ex illorū rebus ar-
 ripiat: facturum se tamen, quicquid ipsis visum
 fuerit. Reclamauit tota concio contēnendum esse
 cum suis mandatis insolētem barbarum & bel-
 lum alacriter gerendum. Accitis igitur legatis
 hoc responsum referendum dedit, quod primis po-
 stulatis nunc quoq; consentiat securitatis ciuium
 gratia posteriora non admittat: atq; ita eos di-
 misit. Hoc responso commotus ad iram Adadus
 tertio legatos mittit cum minis: ferocē eum esse
 fiducia manium, se verò parē illis aggerem ex-
 citaturum, si vel pugillum terra singuli milites
 conferāt, volēs eum copiarum multitudine per-
 terrefacere. Achabo verò respondente, inter ar-
 matos non verbis sed factis decernendum, legati
 reuersi cōnāti tum fortē cum triginta socijs re-
 gibus respōsa referūt. Ille euestigio mandat cir-
 cumvallari urbem & aggerem erigi, & nullam
 oppugnādī rationē pratermitti. Interim Achab-
 us cum omni populo munimum à desperatione
 aberat, sed hunc timorē ei propheta quidam su-
 perueniens exemit, dicens, Deū polliceri, daturū
 se victoriam de tam multis hostiū millibus. Ro-
 gatus deinde per quos hac victoria cōtinget: Per
 filios, inquit, principum, sed te regente illorū im-
 peritiam. Accitis igitur principum filijs, qui tri-
 ginta

ginta duo erant supra ducētos, cognito quòd Syrus ad epulas & luxū se dedisset, puterfactus repente portis emittit iuvenes. Id postquā ei per speculatorem est significatum, mittit quosdā eis obviam cum his mandatis, ut siue paccati veniāt, siue pugnatum, viros illos ad se pertrahāt. Interim Achabius etiam reliquum militem intra mœnia paratū cum armis habuit. Filij verò principum congressi cum excubijs, multis occisis reliquos usq; ad castra persequuti sunt. Quod ubi succedere Israëlitarum rex animadvertit, vniuersum reliquū exercitum emittit. At illi repente impetu in Syros delati, facile eos profligāt, nihil tale expectātes: quo factū est ut in ebrios et inermes impingerent, ita ut relicta in castris armatura fugerēt, & rex ipse praeleri equo vix evaserit, Achabius verò longo spacio Syros persequutus est, cadendo quotquot assequi datum est. Direptis deinde opulentis castris, auro & argento refertis, captis etiā equis Adadi & curribus, domū in urbē reuersus est. Ceterū propheta monente ut in sequentē etiam annū paratus sit, & exercitū in prœptu habeat, reuersurū enim Syrū iterū: rex omni ope bellū apparat. Porro Adadus servatus ē clade cū reliquijs exercitus, aduocatis amicis consultabat quomodo cum Israëlitis bellū gerere debeat. Illi suaserūt nō esse posthac cum eis in montanis confligendū, Deū enim eorū in talibus locis poliere, & ideo se nunc ab eis vi-

ctos

Etos: sed si in campestribus committatur praelium,
facile se superiores fore. Præterea consuluerunt,
ut dimissis regibus, quos secum in expeditionem
duxerat, copias eorum retineret, & satrapas il
lis præficeret, supplementumq; in sua ditione tam
equitum quam peditum conscriberet. Placuit regi
consilium, deditq; operam ut talis apparatus fie
ret. Mox ubi primum veris signum se protulit, ex
ercitum in Hebræos duxit, & quum peruenisset
prope oppidum Apheca in magno campo castra
posuit. Achabus verò cum suis copiis obviam illi
progressus, castra cum castris contulit, quamvis
numero militum longe inferior, Superueniente
deinde propheta, & victoriam pollicente, ut ho
stis contra quam opinabatur sentiret Deum Israë
litarum non minus potentem in campis quam in
montibus, per sex dies à neutris castris quicquā
motum est. Septima verò quum hostis pro castris
aciem explicuisset, Achabus quoq; suos ex ad
uerso instruxit, Nec mora collatis signis acriter
utrinq; pugnatum est, donec Syri non ferentes He
bræorum vim terga verteret: quibus impigre vi
ctoriam prosequentibus, confusum agmen trepidè
fugientium equitum peditum, curruum, à seipsis
proculcatum obterebatur: non multis pro tanto
numero in Aphecam amicam urbem euadenti
bus, qui et ipsi murorum ruina oppressi sunt cir
citer viginti septem millia: in plio verò centum mil
lia hostium ceciderunt, Adadus aliquot fidissimis
famulis

famulis comitatus in quandā subterraneā cellā se abdidit: quibus clemētiā Iſraēlitici regis pradicantibus, & ſpem venia facientibus ſi cōſueto ſupplicū habitu ad eū mitteretur, permiſſi ſunt hoc facere. Illi induti ſaccos, & reſtibus capita redimiti, qui tū priſcus apud Syros ſupplicandū mos fuit, Achabum adeunt, & ſalutis tantū gratiam petere Adadum ſignificāt, dedititium eius in perpetuū futurū. Tum ille gratulari ſe ei dixit, quod ē pugna euafiſſet, ſratriſq; loco eum ſe habiturū pollicitus eſt. Famuli accepta ſacramēti fide nihil mali paſſurū, producūt ē latebris hominem, & adducunt ad Achabū, qui tum ſublimis curru vehabatur. Et quum adoraffet, Achabus porrecta dextra in currū eum ſuſtulit, exceptumq; oſculo iuſſit eſſe bono animo, & nihil ſe indignum timere, Adadus actis gratijs quā longa ſibi vita daretur memorē ſe fore huius beneficij profeſſus eſt, redditurumq; Iſraēlitici iuris vrbes, quas maiores eius armis occupauerāt: & facturū ei liberā poteſtatem commeandi Damascum, ſicut pater ipſius idem ius Samaria habuerat. Fœdere deinde ic̄to, & iureiurando firmato, Adadus egregiē donatus in ſuum regnum remiſſus eſt. Poſt talem Syrorū contra Iſraēlitas expeditionis exitum propheta quidam, nomine Micheas, acceſſit ad quendā Iſraēlitam, iuſſitq; eū vt vulnus ſibi in caput infligeret, addens Deum ita velle. Qui cum parēre noller, daturum inobedientia

diētia pēnā prādixit, et leonis incurſu periturum. Quod cū ita eueniſſet, alterum propheta adijt, idē imperās. A quo incunētanter iētus, & verticē ſaucius, obligato capite venit ad regē, dicens ſe comſilitonē eius eſſe, & à tribuno captiuū quēdā aſſernandū accepiſſe: quo fuga elapſo periclitari ſe nūc ne interficiatur ab eo qui illū tradiderat, quādoquidē hoc interminatus ſit ſi captiuus effugeret. Reſpondente verō Achabo merito id paſſurū, ſoluto capite agnoſcendum ſe Michæas prābuit. Hac autem arte vſus eſt, quo maiore vim verbis ſuis adderet. Aiſ enim Deum in regem animaduerſurū, quōd Adadū hominem impium & cōtra diuinitatē contumelioſis dictis furentē elabi permiſiſſet. Futurū enim ut ipſe ab eo cui pepercit interficiatur, & populus eius ab exercitu. Rex libertate propheta offeſſus, iubet eum in carcerem conijci, & vehementer ea prādictione contriſtatus domum ſe recepit.

De Iofaphato rege Hieroſolymorū. C. I X.

H Aſtenus de Achabi rebus: nunc ad Iofaphatū Hieroſolymorū regē reuertor: qui aucto ſuo regno, & praſidijs per vrbes ditionis ſuae diſpoſitis, ne illas quidem ſine praſidio reliquit, quas Abias auus in ſorte Ephremitica de Hieroboamo decē tribuū rege ceperat. Hic rex perpetuo propitiū & auxiliatorē Deū habuit, quōd eſſet vir iuſtus ac pius, et per ſingulos dies dabat operā ut aliquid gratū Deo faceret. Quo
factum

factum est, ut & ipsi à circumquaq; vicinis re-
gibus multus honos haberetur, id quod missitan-
dis ad eū muneribus declarauerūt, ut hinc quoq;
tam diuitiæ regis quàm fama non mediocre in-
crementum caperent. Anno autem regni sui ter-
tio conuocatis principibus & sacerdotibus eius
regionis, iussit eos edire vniuersam ditionem, &
populum oppidatim leges Moysis, earumq; obser-
uantiam atque religionis cultum docere: quod
adeò libenter ciues complexi sunt, ut certamen
huius studiū inter eos susceptum videri posset.
Finitimæ quoque gentes constantè hunc regem
amabant, pacem inuiolatam cum eo seruantes.
Palæstini etiam ordinaria tributa persolue-
bant, & Arabes annuos sexcentos triginta
agnos, paremque hædorum numerum. Munivit
etiam magnas vrbes ac validas, & exercitus
armis bene instructos contra hostem aluit: ex
tribus Iudæ scutorum trecenta millia, quibus
præerat Edraus, Ioannes verò ducentis millibus.
Idem dux habebat ex tribu Beniamitica sagit-
tariorum peditum ducenta millia: alius præter-
ea dux nomine Ochobatus ducebat centum
octuaginta scutorum millia, absque militibus
qui per oppidorum præsidia fuere dispositi. Du-
xit deinde filio suo Ioramo Achabæ decem tri-
buum regis filiam Gotholiam. Cumque libuisset
ei Samariam inuisere, benignissimè ab Achabæ
exceptus est, atque etiam militia quæ suum re-

gem comitabatur, publice exhibito frumēto, vino & carnibus. rogatusq; est ab Achabo, ut contra Syrorum regem arma cum eo cōiungeret, ad recipiendam urbem Ramathā in regione Galaditica, quam de ipsius Syri patre ceperat. Iosaphato verò auxiliū pollicito, quod nō minorē haberet exercitū, & Samariā accitis à Hierosolymis copijs progressi extra mœnia duo reges & sedēte in suo quisq; solio, stipendia militibus numerabant. Iosaphatus verò censebat si qui propheta essent accersendos, & cōsulēdos de expeditione quæ contra Syrū parabatur, an & illis videretur eo tempore suscipienda. Et enim Achabo amicitia cū Syro intercedebat triennio cōtinuo, ex quo captū eū dimiserat vsq; in illam diem.

Achabus à Syris bello lacesitis in prælio victus occiditur. CAP. X.

Achabus verò accitis suis prophetis numero quadringētis, iussit eos ex Deo scitari, an daturus sit regi bellum contra Adadum mouenti victoriā, & urbis dominiū propter quam bellum instaurare placuit. Prophetis verò bellū suadentibus, vincendum enim Syrum, & in potestatem venturum, quemadmodū antea: Iosaphato suboluit fucus ex eorum verbis, & quod falsi vates essent: percontatusq; est Achabum, num quem alium præterea prophetam habeat, ut certius etiā futura præscire valeant. Respondit ille, Esse quidem & alium, sed sibi iniusum, quod

quòd malū euentū prædicat, foreq; , vt ipse à Sy-
 rorum rege occisus pereat : & ob eam causam
 in carcerē eum nunc esse inclusum : eum vocari
 Michæam Iemblea filium. Iosaphato verò postu-
 lante eum produci, missus cubicularius propheta
 adduxit: qui inter eundem ei indicauerat, cate-
 ros omnes prophetas victoriam regi prædicere.
 Respondit vates, sibi non licere cōtra quam Deus
 moneat mentiri, sed dicturum se quicquid ex eo
 de rege cognouerit. Vbi verò ad regem peruenit,
 adiuratus vt vera loqueretur: ait sibi Deū osten-
 disse Israëlitas fugientes, & insequentibus Syris
 dispersos, non aliter quàm greges sublatis pasto-
 ribus. Hoc quoq; significare Deum dicebat, quòd
 ceteris incolumibus redeuntibus, solum Achabus
 in prælio cadere debeat. Hæc loquēto Michæa,
 versus ad Iosaphatum Achabus: Nomine, inquit,
 modò tibi dixi quàm male mihi velit iste? Mi-
 chæa verò constanter asseuerante, se nihil nisi
 iussu Dei prædicere, illum verò spe victoria so-
 licitari à pseudopropheta ad bellum, in quo ipsi
 cadendū sit, rex attētius cogitare cœpit. Interea
 Sedecias quidā vnus è pseudopropheta in mediū
 progreditur, negās curandū quid Michæas gar-
 riat: nihil enim veri eum prædicere: argumento
 esse prædictionem Helie, qui sine dubio melius
 quàm iste futura cerneret. illum enim prædixis-
 se, apud Ierusalem in Nabuthi suburbano lam-
 bendum à canibus regis sanguinē, quemadmodū

Lampfissent cruorem Nabuthi opera ipsius lapidati à populo. Perspicuum igitur esse istum mentiri, qui longè præstantiori propheta non vereatur contrarium dicere, quòd periturus sit rex ab hinc die tertia: sed mox fore euentum, etiam quàm verax sit, aut afflatus diuino spiritu. Percussus, inquit, à me in facie, arefaciat mihi dexteram, sicut Iadon fecit Hieroboamo, cum apprehendi eum prophetam iussisset, puto enim te audiuisset, quòd hoc ita factum sit, & cum dicto inflixit ei lapam: cumq; ei nihil mali propter hoc accideret, securus iam Achabus non amplius dubitauit copias contra Syrum ducere: vincebat enim, opinor, fati vis, plus fidei falsis quàm veris prophetis astruens, & causas ad futurum euentum præstruens. Sedecias verò aptatis sibi ferreis cornibus, dicit Achabo, Deum significare ventilandum cornibus vniuersam Syriam: Michæa contrà asseuerante, breui fore, vt Sedecias è cella in cellam fugiat latebras queritans, ne luat poenas vaniloquii: iratus rex, iubet eum apud Achamonem magistratum vrbs haberi in custodia, nec aliud quicquam præter panem &

XV. aquam ei præberi. Atq; ita duo reges versus

3. Reg. 22 Ramatham cum copijs profecti sunt: quo audito rex Syria cum exercitu eis occurrens, non procul à Ramatha castra posuit. Conuentum autè erat inter reges socios, vt Achabus priuato habitu versaretur in pralio, Hierosolymitanus verò sumpto

sumpto Achabi cultu staret in acie, quo facilius Michææ vaticinium eluderent: sed inuenit eum jatum etiā signis insignibus. Adadus enim mandauit per tribunos militi, vt neminem alium occiderent, sed solum regem Israhelitarum. Syri vero primo congressu videntes Iosaphatum stantem ante aciem, rati esse Achabum, impetu facto eum circumuenerunt: sed postquam e propinquo cognouerunt esse alium, omnes se retro receperunt: à mane autē vsque ad vespertinam pugnantibus & vincentes occidebant neminem, sicut eis mandatū fuerat, solum Achabum ad necē querēdo, nec tamen inueniendo. Tandem viuis ex Adadi famulis Amanus nomine. missa in incertum sagitta, regem per thoracem in pulmonem fauciat. Achabus autem noluit hoc scire suū militem, ne terga verteret: sed aurigam iussit currum extra pralium euehere, quod graue ac lethale vulnus acceperit. Cumq; vehementer cruciaretur, perstitit tamen in curru vsque ad solis occubitum, & tandem proflusio sanguinis virilus deficiens interijt. Iamq; appetēte nocte Syri se in castra recipiunt, & quamprimum per caduceatorem de Achabi morte cognitum est, solutis castris domū quisq; reuertitur. Cadauer regis Samariam relatu, illic sepultura traditur. & cū currus regius cruore fixatus ad lexare fontem esset ablutus, veritatē Helie predictionis erientis comprobauit. Canes enim lambēbant eius

sanguinem, & meretrices posthac ex eo fonte
 aquabantur. Mortuus autē est apud Ramathā,
 iuxta Michea vaticinium. Ergo quoniam vtri-
 usq; propheta predictionē euentus cōsecutus est,
 veneranda sunt illorū oracula; eisq; semper plus
 oportet tribuere, quā eorū qui ad gratiam lo-
 quūtur sermonibus: nec aliter existimare, quā
 quod nihil sit illis vtilius, quādoquidē per ea di-
 uinitus monemur quid cauere debeat. Quin &
 ea reputatio hoc loco subit animū, quod insupe-
 rabilis sit fati necessitas, quae etiāsi praesciatur,
 praecaueri tamē non potest: sed tam diu homines
 sibi vana spe blandiuntur, donec in illius rasses
 incidant: nam hoc quoq; Achabo fatale fuerat,
 vt praenuntiantibus cladē nō crederet, & à pro-
 phetātibus ad gratiā deceptus in mortē rueret:
 cui in principatum Ochozias filius succedit.

FL. IOSEPHI ANTI-
 QVITATVM IVDAI-
 CARVM, LIBER
 NONVS.

Ioramus Achabi filius Moabitas bello pe-
 titos superat.

CAP. I.

4. Reg. 3
 2. Par. 19

IOSAPHATO autem regi post
 supplicias contra Adadum Achabo
 latas Hierosolyma reuertenti pro-
 pheta Iesus occurrens, reprehendit
 eum, quod cum homine impio & scelerato arma

coniunxit

coniunxisset: Deū enim indignè tulisse hāc societate, seruasse tamē eū propter suā bonitatē, licet malē, quod nō debuerat fecerit. Post eā admonitionē rex supplicationibus & sacrificijs Deo conciliato, vniuersam suā ditionē perlustrauit, populū leges diuinitus per Moysen traditas, & cultum pietatis docēdo: cōstitutūq; oppidatim magistratibus, hortatus est eos, vt solius iustitia respectu habito ius populis dicerēt, nec muneribus corrupti, nec magnatū aut diuitū captantes gratiā: omnibusq; quod equū est redderēt, scientes quod etiam occulta Deus inspiciat. Hec cum per singulas duarū tribuū vrbes docuisset, Hierosolyma reuersus, hic quoq; iudices ē sacerdotū ac Leuitarū ordine, & ē primatibus optauit, & hos prius monitos, vt iustē & accuratē iura populo redderēt. Quod si grauiores cōtrouersiae deferrentur ad eos ex alijs cognatis vrbibus, de horū negotijs maiore etiā diligētia decerni voluit: quod eam vrbe maxime equitatis seruante esse deceat, in qua & templum simul haberetur & regia: eis summos magistratus ex amicorū numero praposuit, Amasiam sacerdotē, et ex Iuda tribu Zabadiam. Per idem tempus Moabita & Ammanita cum Arabum auxilijs bellum inferunt, & ad Engaddam urbem Asphaltita lacui vicinā castra metantur, trecentis stadijs à Hierosolymis distitam, cuius ager egregia palmeta fert, & balsamum. Iosaphatus autem cum au-

disset

diffet hostes superato lacu in regnum suum iam irrupisse, territus concione advocat, & ad templum versus Deum inuocat, ut tantum virium & roboris ei suggerat, quantum satis sit ad sumendam de hoste penam audaciae. In hoc enim templum id exstructum à maioribus, ut quoties ab externo hoste immineat periculum, ibi populus coram numen praesens inuocet, diuinamq; ope adiutus inuasores suos male mulctatos arceat, volentes quae semel diuina munificetia contigere, per vim ad se retrahere. Sic precatus est lacrymans, accedente eodem totius populi cum vxoribus & liberis supplicatione. Ibi Iaxiel quidam propheta exortus à media concione exclamat, Deum preces exaudiuisse, & ipsum pugnaturum se polliceri pro sua religionis hominibus. Moyses edicit ut in crastinum se parent, ituri obviam hostibus, & occursuri eis. Engaddam inter & Hierosolyma, ad quendam cliuim, cui nomen Sis, voce Hebraeis significante eminentiam. Ibi non fore opus ut cum hoste confligant, sed pugnante tantum pro se Deum quieti ipsi spectatores considerent. Post hoc oraculum rex & totus populus prostrati in faciem gratias agendo adorabant Deum, & Levitae organis suis hymnos cantabant. Diluculo vero progressus rex in solitudinem subiectam oppido Thecuae, admonuit multitudinem, credendum esse praedictioni prophetae, & non struendam quidem aciem, sed in
primo

primo agmine constituendos sacerdotes cum tubis, & Levitas cum cantoribus, agendasq; Deo gratias, non aliter quam liberata iam ab hoste patria. Placuit omnibus regis cōsiliū, idq; mox etiam executi sunt. Deus verò terrorem & consternationem inmisit Ammanitis & eorum socijs, ita ut alij in alios ruentes hostiliter in se invicem debaccharētur tanto furore, ut ne unus quidem ex tot millibus reliquus fieret. Isaphatus verò prospiciens in vallem in qua castra hostium fuerant, cum totam videret refertam cadaveribus, latus tam in opinato Dei auxilio, quod sibi citra sudorem & sanguinem victoria contigisset, permisit suo militi castra diripere, & spoliare cadavera: tantaq; fuit multitudo, ut agrē per integrum triduum omnia spolia legerent. Quarta vero die congregatus totus populus in quandam conuallem, potentiam & auxilium Dei debitis concelebravit laudibus: à quo facto postea locus nomen inuenit, ut in perpetuum Conuallis laudationis appellatus sit. Inde reuersus cum exercitu rex Hierosolyma, per aliquot dies in sacrificijs occupatus fuit, ac epulis. Quin & in exteris gentes tam mirifice victoria fama perlata, eam regi sanctitatis ac pietatis opinione conciliauit, ut res eius sub diuini numinis tutela esse pro comperto crederent: mansitq; vsque extremū eius diē hac persuasio. Erat autē amicus & Achabi filio, qui tum Israelitis praeerat:

cum

eum quo inita societate parādarum nauū, quæ merces in pontū peterent, ac emporia Thracia, iacturā fecit haud minimā. Navigia enim absumpta sunt naufragijs, quod non bene regerentur præ magnitudine. Quo factū est vt hac cura vacauerit in posterum. Atq; hætenus de Iosaphato.

I I. Achabi verò filius Ochoxias regnavit

4. Reg. I apud Israëlitas, & regiam Samariam, vir pessimus, & utriq; parēti omnino similis, & Hieroboami primi Israëlitarum seductoris amulus. Eius regni anno secundo Moabitarum rex defecit, & tributa quæ patri eius solitus erat, pendere amplius detrectauit. Accidit autē vt Ochoxias de solarario domus suæ descendens per gradus prolaberetur, morboq; ex hoc casu contracto Accaronem ad Myiodis (id Deo nomē erat) oraculum scitaturus de incolumitate mitteret. Hebraorum verò Deus Helia propheta mandauit, vt nuntijs ab eo missis occurrēs percōtaretur, an Israëlita propriū Deū nō haberent, quandoquidem rex ad alienum mitteret de salute interrogaturos: iuberetq; eos reuerti, & regi dicere, eū non renaliturū. Quod cum Helias fecisset, nuntij his auditis confestim ad regē reuersi sunt. Quo demirāte celeritatē reditus & causam quærentes, aiunt sibi occurrisse virū quendā, & vetuisse ulterius progredi: iussisseq; renuntiarēt suo regi Israëlitarum Dei nomine, quod morbus in peius proficiet. Rege verò iubente vt sibi figurā homi-

nis illius designarent, dicebāt hominē esse hispidum, & cingulo coriaceo praecinctum. Qui cum intellexisset Heliam per hac descriptū à nūtijs, misit ad eum attrahendū centurionē cum quinquaginta militibus. Is repertū in montis vertice descendere iussit, & ad regē venire. In hoc enim se missum, ut nī sponte sua faciat, vi coactum eō pertrahat. Ille praefatus se prodigium editurum, quo verus propheta nosceretur, & igne ad suas preces calitus misso, ipsum vnā cū militibus conflagraturū, malū hoc eis imprecatus est: moxq; candens turbo delatus centurionem & eius comitatum perdidit. quorum clade ad regem perlata, iratus alium centurionē cum totidem militibus ad Heliam mittit: qui & ipse cum propheta minatus vim esset, nī volens sequeretur, & hunc ad preces eius ignis absumpsit quemadmodum alterū. Quo cognito rex misit tertium: Is quod esset cordatus et māsuetis moribus, postquam peruenit ad locū vbi tum erat Helias & amice eum salutauit: Non ignoras, inquit, quod ut regis mādato paream, inuitus ad te venio, sicut & illi qui ante me venerunt. Misertus igitur mei & horum militum volens ac libens descende, nosq; ad regem sequere. Tum Helias delectatus viri ciuilitate & modestis moribus, descendit ac secutus est. Perductus deinde ad regem, afflatus numine, Hac, inquit, dicit dominus: Quia me pro Deo nō habuisti, quē de morbo

bo tuo veri nihil prädicare posse putasti, & ad eum qui Accaronitis colitur de valetudine consulendū mittere maluisti, scito te moriturū. Nec multum exinde tēpus elapsū, dum ita vt Helias prädixit decedēs, quod liberis careret, Ioram fratri succedenti locum fecit, homini patrem cum alys vitis, tum maximè impietate referēti: Omisso enim sui Dei cultu, totū se externis religionibus dedit, vir alioqui non ignauus, & ad res gerēdas satis industrius. Hoc regnāte Helias ex hominibus exēptus est, nec in hodiernū vsq; mortalium quisquā scire potuit, quisnam fuerit eius exitus. Discipulum reliquit Eliseum, sicut iam antè diximus. De hoc Helia & Enocho qui fuit ante vniuersale diluuium, in sacris libris legimus quidem exēptos esse ē consuetudine mortaliū, mortuos tamē esse nemini inquā fuit cognitum. Caterū Ioram accepto post fratrem

4. Reg. 3. regno, Moabitarū regi Misa bellum inferre statuit, tributū nolenti reddere, quod Achabo patri antea soluebat intōsarum pecudū annua ducēta milia. Ergo postquā domi parauit exercitum, Iosaphatū quoq; per nuntios sollicitauit, vt quādoquidem amicus esset paternus, auxilia mitteret parāti bellū contra Moabitas, qui tum recēs à suo regno defecerāt. At ille non se solum venturū auxilio promisit, sed Idumaeorū etiā regē, sibi obnoxiiū, in eam expeditionē pertracturū. Ioram ubi renuntiātū est ei de talibus auxiliis.

reuit

venit Hierosolyma, & splendide ab eius loci re-
ge exceptus, cum de cōmuni sentētia visum esset
per Idumaeae desertā, quā minimē hostis expecta-
ret, iter facere, cum alijs duobus regibus Hiero-
solyminis profectus est, videlicet cum hospite, &
cum rege Idumaeorū: & circuitū factō, die septi-
ma ducibus itineris aberrātibus, in tantā iumen-
ta & milites aquarū penuriā inciderunt, ut o-
mnibus tantū nō desperantibus, Ioramus doloris
impatiens exclamaret ad Deū, quāniā sua culpa
tres reges sine pratio in Moabitarum regis ma-
nus traderet? Iosaphatus cōtrā, ut virū piū de-
cebat, consolabatur eū: iussitq; perquiri, nunquid
in exercitu propheta adesset, per quem quid fa-
ciendū Deus posset cōsuli: & indicante quodā sa-
milo, vidisse se ibi Heliae discipulū Heliseū Sa-
phati filiū, iussu Iosaphati tres reges ad illū va-
dant: quumq; ad illius tabernaculum venissent,
quod fortē extra castra fixerat, rogabant quid
futurum esset de exercitu precipue Ioramus. At
ille iussit ut absisteret, nec molestus esse perge-
ret, sed potius patris ac matris prophetas consu-
leret, illos enim esse veridicos: rex precibus vr-
gebat, ut responsum daret, & periclitātes serva-
ret. At ille iuravit, se ei nō fuisse responsurū, nisi
hoc faceret in gratiam Iosaphati viri probi &
pij. Accito deinde psalte quodam, sic enim vates
postularat, eo psallente correptus divino spiritu,
iussit reges in alueo torrentis multas fossas fa-
cere,

cere, nam absq; vento & pluuia visuros alueum
 repletū aquis, ita vt militi & iumentis abunde
 potu suppetēte, nullum amplius à siti periculum
 timeatur. Nec hoc solū, inquit, vobis à Deo con-
 tinget, sed & copias hostium eius ope profliga-
 bitis, & arbores excidetis, & regionē vastabitis
 & fontes ac riuos obturabitis. Hac loquuto pro-
 pheta, sequenti die prius quā sol oriretur tor-
 rens magno impetu ferri cœpit, auctus imbribus
 qui in Idumæam trium dierum itinere inde di-
 stantem demissi fuerant, vt & iumentis & mi-
 liti largissima adesset potus copia. Rex autem
 Moabitarum vt audiuit tres reges contra se ad-
 uentare, à deserto inuasuros, excita omni sua mi-
 litia, iussit eos in finibus occurrere, ne clam in-
 ditionē suam impetū facerent: qui videntes exo-
 riente sole aquā in torrētē (nō procul enim à ter-
 ra Moabitide aberat) colore sanguineā, quodd eo
 tempore maximè aqua radijs ic̃ta rutilet, falso
 opinati sunt hostes propter sitim in semetip sos
 arma vertisse, & eorū sanguinē per torrētē de-
 fluere: & cum hac persuasione regē suū aduen-
 tes, rogabant vt eos ad diripiendā hostilia ca-
 stra ire permetteret: quo impetrato ruētes velut
 ad paratā pradam ad Hebraorū castra perue-
 nunt. Sed valde eos sua spes frustrata est: Cooriē-
 tibus enim in eos vndiq; hostibus partim ca-
 si sunt, partim dispalati fugiendo egrē in terram
 suam euaserunt. Reges verò agros Moabitarum
 ingressi,

ingressi, dirutis oppidis totam regionem prae-
 abactis exhausserunt, & rura eorum glareae tor-
 rentis operierunt, & optimas quasque arbores ex-
 ciderunt, fontesque aquarum obturauerunt, man-
 bus ubique solo aquatis. Rex ipse compulsus in
 quandam urbem, & obsessus, veritus ne expu-
 gnata illa caperetur, erumpere cum septingentis
 equitibus tentavit, qua parte negligentiores ex-
 cubia visa sunt: quod ubi prae ter spem non suc-
 cessit, in urbem reuersus rem extremae necessita-
 tis & desperationis aggreditur: seniore enim fi-
 lium, qui regni successor destinatus fuerat, pro-
 ductum in mania, toto hostili exercitu inspe-
 ctante holocausto Deo sacrificat. Reges vero
 hoc viso tantam necessitate miserati, & huma-
 narum vicissitudinum memores, soluta obsidio-
 ne domum quisque suam reuersi sunt. Iosaphatus
 vero post hanc expeditionem pacatus quidem, sed
 non diu Hierosolymis superuixit, exacto vita
 anno sexagesimo, regni vigesimoquinto: sepul-
 tusque est in ea urbe magnifice, quemadmodum
 Davidis imitatore sepeliri decuit.

Iorannis Hierosolymorum rex principatum ade-
 ptus fratres & paternos amicos interfecit, C. II.

E Filijs quos coplures reliquit superstites, Io-
 rannus natus maximus patris voluntate in
 regnum successit, cum Israelitarum rege comune
 nomen habens, uxoris suae fratre, qui Achabi
 fuit filius, & tum recens à Moabitico bello Sa-

mariam reuersus Helisaum secum adduxerat.
 Eius propheta res memorabiles è sacris libris huc
 transcriptas inserere nostra narrationi opera-
 pretium duximus. Obedia vxor, qui Achabi di-
 spensator fuerat, tunc vidua Helisaum adiit, di-
 cēs nec ipsum ignorare quòd ea persecutione quæ
 Iezabelæ in prophetas seuebat maritus eius cen-
 tū ex eo numero seruauerat: quos vt alere clam
 posset, multum æris alieni contraxerat: nūc illo
 defuncto, creditores & ipsam & liberos in ser-
 uitutē velle rapere: quapropter orabat vt ob hoc
 mariti benefactū eius misertus opem aliquā præ-
 sentē afferret. Quo scitante, ecquid domi habe-
 ret: nihil se habere ait, præter olei paululū in fi-
 delia. Tum propheta iubet illā ire, & acceptis
 cōmodato à vicinis vacuis vasis cōpluribus, fo-
 ribusq; cubiculi clausis, in omnia oleū id indere,
 Deum enim repleturum omnia. Paruit mulier,
 & repletis ad vnum omnibus, ad prophetam re-
 uersa, rem totā illi retulit. Ille consuluit vt diuē-
 dito oleo, debitum creditoribus redderet, aliquā-
 tum enim de olei pretio supersore, quod ad libe-
 rorum alimenta valeat: atq; in hūc modum mu-
 lier à creditorum molestia liberata est. Idē lo-
 ramum per nuntios aduenit, vt locū quendam
 caueret, in quo à Syris, occidere eum volentibus,
 insidie posite fuerant. Quo factū est, vt ille præ-
 mouitus venatum non iret. Adadus autē fru-
 stratis insidijs indignatus est, ratus à suis dete-
 ctus

Etas: & vocatis domesticis per conuitium proditores appellauit, minatus etiā mortem, eo quod rem solis creditam hostis per eos cognouerit. Quodam autē respondente, non rectē eum facere, quod proditiōis amicos insimularet, & suspicaretur ab ipsis detectos qui ad hostem intercipiendum missi fuerāt: sed scire debere, quod Heliseus propheta nihil nō iudicet proditiō: vel occultissima cōsilia: iussit eos per nūtiōs explorare: in quānā vrbe Heliseus habitet: renūtiatumq; est ei apud Dothaim hominem dēgere. Ac mox illuc aliquot equitū turnas misit cum curribus, qui Helisēū comprehēderent, qui noctu vrbe circumuentam circumquaq; custodiebant. Diluculo autē minister propheta re cognita, quod hostes vellēt eum capere, trepidē accurrens hoc illi indicat. At ille famulum parere metū, & bono animo esse hortatus est, & ipse interim securus & fidens diuino auxilio, rogauitq; Deum vt ad confirmādum famulum præsētem se & auxiliatorem ostenderet. Tum Deus exoratus speciem magni equitatus & curruum circa Helisēum famulo videndam exhibuit, ita vt animatus his suppetijs, nec ipse quicquam timeret amplius. Post hac vates iterū Deum orauit, vt obscuraret oculos hostium, caligine immissa prae qua agnoscere ipsum nequeant: & impetrato hoc quoq;, dedit se in medium illorum, interrogans quem quarent: quibus respondētib; Helisēum prophetā

se querere, pollicitus est hunc se traditurū eis, si ad urbē in qua esset ipsum sequerentur: atq; ita ut qui & oculis & mente à Deo cecati fuerāt, ducentē incunctanter secuti sunt: quos ubi Samariā perduxit, Ioramū regē iussit portas claudere, & Syru suum militē circumdare: precibus deinde rursus ad Deum missis impetrat, ut hostium oculis caliginē illam tolleret: at illi recepta oculorū acie, conclusos se animaduertunt in medijs hostibus: cumq; attoniti & mopes consilij haerent in tam prodigioso negotio, rege quarente ex propheta, an iaculis eos deberet configere, id quidem facere vetuit: solos enim bello superatos hostes occidi fas esse: at hos ne laesa quidem ipsius ditione, Dei voluntate & potentia ignaros omnium eò loci esse productos: consuluit igitur ut hospitali mensa refectos incolumes abire permetteret. Itaq; Ioramus prophetae monitis obsequens, liberaliter ac splendide tractatos Sy-

III. ros, ad regē eorum Adadum remisit. Illi reuersi omnia quae eis contingere suo regi renuntiant: quò in tanto prodigio manifestam Dei potentiā admiratus, simulq; vatis diuinitatē, nihil posthac contra Israelitarū regē clam molitus est, sed decreuit aperto Marte rem gerere, potentiorē se ratus, & numerosioris exercitus dominū: comparatisq; ingentibus copiis, vniuersas contra eum educit: qui putans se imparē, si collatis signis res ferro gerenda sit, intra Samariā se cōmunit, fre-

tus vrbis munitionibus. Adadus verò cogitans,
 si non machinis fame tamen eam se in potestate
 redacturū, oppugnationē aggreditur. Tanta au-
 tem Ioramus laborabat rerū inopia, vt propter
 nimiam indigentiam intra Samariam veniret
 octuaginta denarijs argenteis caput asini, &
 quinque denarijs Hebraei colubini stercoris sex-
 tarium vice cōdimenti emerēt, nihilq; magis ve-
 rebatur rex quā ne quis fame adactus, & non
 ferens inopiā, vrbe hostibus proderet: quamobrē
 per singulos dies obibat ipse mœnia & excu-
 bias, dispiciens, ne quis in vrbe clam admittere-
 tur, & singulari diligētia huiusmodi occasiones
 aduēs. Cūq; mulier quadā exclamasset, Mi se-
 rere domine, putans eam aliquid cibi petere, cō-
 motus ira malè precatus est ei, negans sibi esse
 vel areas vel torcularia, inde ipsi impartiri
 posset aliquid. Illa verò dicēte nihil se eiusmodi
 petere, nec ob cibū molestā esse, sed vt litē inter
 se & aliā mulierē fmiat: iubet quid rei sit expo-
 nere. Mulier ait se cū amica quadā vicina pacta
 vt quandoquidē nullū aliud adsit cōtra famem
 remediū, iugulatis infantibus (nam vtriq; erat
 filiulus) vnū atq; alterum diem hoc cibo se ale-
 rent. Se prius suū occidisse, quo hesternā die con-
 sumpto in cōmunem alimoniā, alterā illā mulie-
 rem à pacto discedere, & suū abscondisse filium.
 Percussus vehemēti dolore Ioramus vestem sibi
 conscidit, & exclamans hoc demum defuisse ad

calamitatū summā, ira cōtra prophetam accenditur, tollendū dictitās qui in tantis malis nullū dignaretur à caelesti numine impetrare subsidū: confestimq; mittit qui caput illi amputet. Et ille quidē ad cadē eius properabat, Heliſaū verò regis ira nō latuit: sed domi sedēs cum discipulis, Ioramus, inquit, homicida filius misit qui caput mihi adimat: nunc aduentum eius obseruate, ut dum erit pro foribus opponatis vos, & obiectis foribus illum remoremīni, mox enim rex ipse aderit, mādati iam pœnitēs. Illi ita ut iussī sunt, hominē venientē excludunt: moxq; Ioramus ad se reuersus, et veritus ne cades acceleretur. quātum potuit, ad Heliſaū properat, interuētū suo cohibiturus missum à se hominē, & vatē periclitantē seruaturus. Quò ut ventū est, incusare eum cepit, quòd in tantis calamitatibus se cū cū nibus despiceret nec ullū à Deo peteret remediū. Tum propheta promittit, in crastinum eadē hora, qua tum rex ad se venerat, futurā magnam rerum ad victum necessariarū abundantiam, ita ut publicē in foro vno siclo veniret satū simila, et vno aque siclo duo sata hordei. His dictis rex cum suo comitatu supra modū exhilaratus est, propter expertam toties predictionum fidē, tum quoq; nihil addubitās, & præsentiē difficultatē spe futuri subleuās. Amicus autem quidam regis, tertia copiarū eius parti præpositus, cui tū rex fortē familiariter incūbebat, Nō credibilia, inquit

inquit, polliceris mi vates, & sicut absurdum sit sperare similia ac hordei pluviam, ita nec quod tu dicis mihi sit verissimile. Tum propheta: Videbis 4. Reg. 7 ipse, ne dubita, sed videbis modò, nò fruëris etià. Hac prædictio effectum talem habuit. Mos erat apud Samaritas, vt lepra impurati extra mœnia degeret: & tum quoq; quatuor numero hac de causa extra portas habebant domicilium. Hic cum propter famientē famem nihil ex vrbe ciborum acciperent, & siue in urbē reditus daretur, siue domi se continerent, fame sibi per eundē certò intelligerent, decreuerunt, se hostibus committere: vt siue eis parceretur, viuerent: siue sauire hostis mallet, certè leuius mortis genus incurrerent. Hac sententia postquàm cōprobata est, noctu eunt ad castra hostium. Ea nocte Deus Syros exterruit, immisso in aures eorū sonitu quasi currum & armatorum aduentantium, adeò vt crescente magis ac magis suspitione consternati è totis castris ad regem suum cōcurrerent, dicentes adesse reges à Ioramo conductos, regē Aegypti & regem insularum: iam enim exaudiri eorum strepitum. Hac nuntiantibus Adadus credidit, quòd & ipsi aures inani sonitu pulsaretur vt ceteris, & per summā trepidationem omnes sine ordine ad fugam se expediunt, relictisq; intra castra & equis, & iumentis, & diuitijs maximis totam spem salutis in fugiendulo collocant. Leprosi verò illi Samaritæ venientes in

castra Syrorū in ipso valli aditu ingens silentiū
 & magnā rerum copiam deprehendūt, progres-
 siq; ulterius, & ad vnum quodpiam tentorium
 delati, postquā ne vnum quidē adesse viderant,
 reſecti primum cibo ac potu, veſte & multo au-
 ro ſe onerant, eam prædā extra vallum elatā in
 quodam loco abdunt: mox alterū tentorium ag-
 greſſi faciūt ſimiliter vt prius: idq; quater ſece-
 runt, nemine interim cōſpecto. Vnde facile conie-
 ctantes de ambitu hoſtium, damnabant ſuā ne-
 gligētiam, quōd non hæc loramo & ciuibus in-
 dicaſſet mox à principio: quapropter ad moenia
 Samaria properant, & inclamatis cuſtodibus
 diſceſſum hoſtium eis ſignificant: illi porro excu-
 bitoribus regijs idem renūciant. Rex cognito ne-
 gotio amicorū & ducum conſilium aduocat: ait
 rem ſibi ſuſpectam, ne aſtu ſimulato abitu Syri
 ſibi inſidias ſtruāt, desperantes fame urbem ex-
 pugnari poſſe: vt ſi ad diripienda caſtra quaſi
 fuga deſerta procurant, repente coorti caſis di-
 reſtoribus urbem etiam facile occupent: quare
 ſuam ſententiā eſſe, vt diligenter eam contra in-
 ſidias muniant, & cauti ſint, neq; temerè credi-
 ta fuga hoſtiū procurrendo periculo ſe obijciāt.
 Hoc conſiliū quidam laudauit vt prudens, addi-
 ditq; , ſibi videri mittendos duos equites qui o-
 mnia Iordanē vſq; explorēt: qui ſi fortè interci-
 piātur, cautioreſ fore ceteros, ne & ipſi temerè
 progreſſi circūueniātur: nec duorū equitum fore
 grauem

gravē iacturā, quos fortassu alioquin fames ab-
 sumeret. Id regi placuit, & euestigio misit qui
 omnia dispiceret: illi renūciant, nihil se per viā
 reperisse hostium, sed passim iacere arma iacta-
 ta, & frumentum, reliquasq; sarcinas, quo expe-
 ditiores fugerent. His auditis, rex multitudinem
 ad castrorum direptionē emittit: nec fuit vulga-
 ris prada, sed auri & argenti plurimū, & va-
 ria iumentorū genera: praterea tantum invene-
 runt frumētī atq; hordei numerū, quantum nec
 in somnis sperare poterant, vt mox omnes prate-
 rita famis obliuio caperet: tanta enim fuit abū-
 dantia, vt duo sata hordei siclo emeretur, & eo-
 dem precio satum simila, iuxta Helisei vaticini-
 um: satum autē continet modium Italicum &
 dimidium. Solus autem hac copia nō est adiutus
 praefectus ille tertiae partis militia. constitutus
 enim ad portā à rege, vt coliberet proruētis mul-
 titudinis impetū, ne se inuicē conculcādo obtere-
 rent, ipse hoc passus est: atq; ita interijt, quemad-
 modū Heliseus praedixerat, cū prauūciantī an-
 nona abūdantiā nollet credere. Rex autē Syro- 4. Reg. 8
 rum Damascū reuersus incolumis, vbi cognouit
 diuinitus immisso terrore, se vnā cū exercitu in
 fugā coniectū, & vanum fuisse quod de aduētū
 hostium crediderant, ratus omnino aduersum se
 habere numē, per animi agitudine in morbum
 etiam corporis incidit: cumq; per idē tempus He-
 liseus Damascum inuiseret, hoc cognito fidi-

mum è familiaribus suis Axaëlem honoris cau-
 sa & misit obuiã, non sine muneribus, scitaturũ
 quisuam fulurus esset morbi exitus, & nũ eua-
 surus esset hoc periculũ. Axaël assumptis XI. ca-
 melis quicquid optimum ager Damascenus fert,
 & quicquid in regia fuit eximium, in eos im-
 posuit, & obuiã factus Helisao, reuerenter eum
 sultat, dicens se ab Adado rege missum, vt of-
 ferret ei munera, & de morbo consuleret, num
 quod leuamẽ sperare debeat: propheta nũcio ni-
 hil mali renunciare iussu, tantũ moriturũ regem
 indicat: id famulus regius dolenter accepit. Heli-
 saus verò flebat, & multis manebat lacrymis,
 prospiciens quanta mala passurus esset suus po-
 pulus post Adadi obitum. Axaële deinde rogau-
 te causam tristitia, Fleo, inquit, quòd me Irae-
 ditarũ miserat, tam multis à te afficientur cla-
 dibus: nã optimos ex eis interficies, & munitissi-
 mas eorũ vrbes incendes, & infantes ad saxa al-
 lides, & dissecabis pręgnãtes mulieres. Axaële
 verò dicente, & vnde mihi vires vt hac faciã?
 ait sibi diuinitus significatũ, quòd ipse regnatu-
 rus sit in Syria. Itaq; Axaël reuersus ad suum
 dominum, melius eum habiturũ nunciat: & se-
 quenti die reti vuido in eũ iniecto, prefocari à se
 regiã occupat, vtr alioquin strenuus & gratio-
 sus apud Syrorũ ac Damascenorum multitudi-
 nem: qui factũ est vt vsq; in presens tam Ada-
 dus quàm Axaël eius successor diuinitis apud Sy-
 ros

ros colantur honoribus, tum propter aliā bene-
 ficentiam, tum quia magnificē templis exstructis
 Damascenorū urbem ornatiorē reddiderint: eorū
 enim effigies quotidianis pōpis honorāt, & an-
 tiquitatē iactant nescientes quōd non admodum
 sint veteres, & nondum centū supra mille annī
 ab eorū etate intercesserint. Ceterū Ioramus
 Israhēitarum rex audita morte Adadi, à conti-
 nuis paoribus respiravit, letus tandē aliquan-
 do licere sibi in pace vivere. Alter verō Ioramus
 qui Hierosolymis imperitans eodem ut dixi no- v.
 mine censebatur, mox ut principatum inijt, à 4. Reg. 8
 cadibus fratrum & paternorum amicorum pote-
 statem auspicatus, videbatur cū Israhēliticis re-
 gibus certamen suscipisse, ne inferior haberi pos-
 set, quantū ad impietate attinet, nactus ad hoc
 magis: ram idoneam Gotholiam uxorem, quæ
 fuit Achabi filia, à qua externorum numinum
 cultū didicit. Et quāvis Deo certum esset serva-
 re quæ Davidi promiserat, Ioramus tamē indies
 novis superstitionibus irritare eū, & populi re-
 ligionem depravare non destitit. Accidit interim
 ut Idumæi ab eius imperio deficerent, caso rege
 suo qui Iosaphato hætenus paruerat, & no-
 vo in eius solium imposito: quam iniuriam ultu-
 rus Ioramus cum equitatu, qui tum ad manum
 erat, & curribus in Idumæam noctu irrupit:
 & exustus vicis finitimis non est ausus ulterius
 progredi, nec tamen hac expeditione quicquam
 profecit

profecit, nisi quod plures defectiões secuta sunt, excutientibus eius iugum & illis qui Labianam regionē incolunt. Tanti autem fuit hominis furor, ut adigeret populum lucos in editis mōtibus sitos conscendere, & aliena numina colere. Cui sic insanienti, & prorsus oblito instituti patrij, affertur ab Helia propheta epistola, vindictam Dei minitans, quod contempto patrum suorum exemplo, ad sectandam Israhēlicorū regum impietatem se contulerit: nec hoc contentus etiam Iuda tribum & Hierosolymorū ciues impulerit relicta patria religione ad externos ritus desciscere, & effigies hominum colere, quemadmodum & Achabus sibi subditos compulerat: ad hac quod fratres & alios viros bonos ac iustos interfecisset: poena etiam qualis immineret in eisdem significabatur literis, hostilis manus qua in populum regis & domesticam familiam desauiret, nec liberis parcens nec vxoribus. Ipsum quoque lento ventris profluuiō vexatum, intestinis simul paulatim effluentibus, sero per hoc peccatum agnoscentem, miseram efflaturum animam. atque hoc fuit argumentum epistolae, quae illi Helia nomine est reddita.

Exercitus Iorami deletur ab hostibus, & filij perimuntur, vnico excepto, postremo ipse misera morte tollitur. . CAP. III.

NEc multo post exercitus Arabum qui versus Aethiopiam incolūt, cum alijs Barbaris Ior

ru Iorami regū inuadit: qui & regionē omnem,
 & ipsam regiam diripuit, iugulatis etiam vxoribus eius ac liberis: vnicus tantū fuit superstes, agre elapsus ē manibus hostiū, Ochozias nomine. Post hāc publicā calamitatē & ipse in morbum incidit, sicut ei iā antē prādictū fuerat: id malum in ventrē eius ingruit, vt manifesto diuina ira indicio miserabiliter periret, vidēs quotidiē per ventrē intestina defluere. Quin & populus insultauit eius cadaueri, facile inde coniectans, quā inuisus Deo fuisset homo nefarius, nec eum regio funere dignatus est, nec paterno monumento intulit. Vixit annos quadraginta, regnauit octo: populus Hierosolymitanus Ochoziam in paternum solium imposuit.

Damascenorum rex Isrāelitarum regem bello impetit. CAP. II II.

Isrāelitarum autem rex Ioramus sperans post v. 1.
 Adadi mortem Ramatham Galaditicā urbē se posse recipere, magno prius factō apparatu exercitum ei admonet. In ea oppugnatione sagitta ictus à quodam Syro non letaliter, in Axaram urbem se recepit curā diuulneris gratia, relicto in obsidione Ramathæ toto exercitu, cui Ieum Amasias filium prafecerat, qui illam vā expugnatam recepit: erat autē ei propositū percurato vulnere Syros bello aggredi. Interim He 4. Reg. 9
 liseus dato vni ē discipulis suis sacro oleo, misit eum Ramathā, vt eo delibutū Ieum regem ap-
 pellaret,

pcellaret, diceretq; se autoritate diuina regē eum
 eligere, mādatis etiā quibusdā alijs, inſit eū ſu-
 gientis more iter facere, nemine abitus eius con-
 ſcio. Ille ubi ad deſtinatā urbē peruenit, offendit
 Ieum fortē ſedentē mediū inter duces exercitus,
 ita vt Heiſaius ſcre prädixerat: accedās; ad il-
 lum, ait ſe cum eo velle colloqui: & cum ſurgens
 ſecutus ipſum eſſet in conclauē, iuuenis deproptū
 oleū caput eius effudit: Deus, inquit, te regē
 elegit in perniciem Achabi generis, & vt viciſ-
 caris prophetarum eius ſanguinē, qui à Iezabe-
 la contra omne fas occiſi ſunt: vt quemadmodū
 prius Hieroboanicū ſiliū ipſius Nabadi, ac mox
 Baſani familia propter impietatem interiере
 funditus, ita nunc vllum ſemē maneat reliquū
 ex Achabi genere. Atque hæc locutus ē conclauē
 ſe proripuit, nolens à quoquā conſpici: Ieus autē
 ſtatim in cōſeſſum ducū rediit. Percontātibus au-
 tem illis, qua de cauſa veniſſet iuuenis, et inſanū
 videri dicētibus: Rectē, inquit, coniecturā faci-
 tis: nam inſani verba locutus eſt. Illis verò magis
 etiā exponi ſibi quid eſſet orātibus, regnū popu-
 li ſibi à Deo delatū, ait illū dixiſſe. Hæc ubi pro-
 locutus eſt, vnusquiſq; ſuū detraxit ſibi pal-
 lium, quibus cōgeſtis in ſpeciem ſolij, & ipſo ſu-
 perimpoſito, tubis & cornibus uſſerūt ſigna ca-
 nere, Ieum nouum regē conſalutātes ſauſtus ac-
 clamationibus. Ille decreuit cū exercitu Iezra-
 lam vel ē petere, ubi tum, vt iam diximus, lo-

ramus curabat vulnus quod in Ramatensi oppu-
gnatione acceperat: veneratq; eò per officium co-
gnationis etiam Hierosolymorū rex Ochozias,
quod esset sororis eius filius, vt quò se habeat
vulnus inuisceret. Quos vt Ieus repētino accessu
opprimeret, edixit vt è suis militibus nemo Iora-
mo indicium faceret: hoc enim e ximium fore ar-
gumētum, quòd bona fide regnū sibi detulerint.

Ioramus à Ieo magistro equitum cum tota
stirpe occiditur, & cum eo Hierosolymita-
nus rex Ochozias. CAP. V.

Milites verò lati imperata faciunt, & o-
mnes vias obsident, ne quis ad Iora-
mum illis inuiscis peruenire, & quid agatur re-
nunciare valeat. Ieus interim stipatus equi-
tum lectissimis, ad Iesraēlam suolūis curru
properè vehitur: quo iam appropinquante, spe-
culator à rege constitutus vt venientes in vr-
bem obseruet: vbi vidit Ieum cum turmis ad-
uehi, renunciauit Ioramo aduentare agmen e-
quitum. Ille enēstigio mittit quendam equi-
tem qui occurrat & cognoscat quisnam veniat.
Ad quos vbi accessit eques, rogat quid agatur
in exercitu, regem enim scire cupere. Ieus iubet
illum nihil de hac re esse sollicitū, & vt sequatur
se cum agmine: hoc speculator cum vidisset, renun-
ciat Ioramo equitē illum admixtū agmini iter
facere cum illis. Mox & alterum à rege missum
Ieus idē iubet facere: vt verò et hoc per specula-
torem

torem Ioramus didicit, postremò ipse conscenso
 curru cum Ochozia Hierosolymorum rege, què
 vt cognatum inuisendi gratia illò venisse dixi-
 mus, exiuit illi obuiam: nam lente & composito
 agmine leus incedebat. Hunc Ioramus in subur-
 bano Nabuthi nactus, rogat satim salua sint res
 in exercitu: à quo amarulento cōicio exceptus,
 & venifica meretricis filius appellatus, facile co-
 gitans nihil sani cum habere in animo, flexis ha-
 beuis cœpit fugere, dicēs Ochozia, circumuentos
 se dolo ac insidijs: leus verò sagitta per cor trās-
 fixum de curru eum præcipitat, mox Badaco ter-
 tiæ partis exercitus præfecto imperat, vt cada-
 ver Iorami in Nabuthi agrū proyiciat, prophe-
 tiam Helia in mentem ei reuocans, qua patri-
 buius Achabo prædixerat, fore vt aliquādo ipse
 & eius familia in eo loco pereat: id enim se tum
 ex ore prophetae audisse, cū post tergum Achabi
 in eodem curru sederet: id quod etiam ita vt
 prædictum fuerat euenit. Cæso autem Ioramo,
 Ochozias suæ quoque saluti metuens, currum in
 aliam viam deflexit, latere se Ieum existi-
 mans. At ille affecutus eum ad quendam cliuē,
 sagitta ictum sanciat: qui relicto curru equum
 propere conscendit, & continuatōe delatus
 est in Magedonem oppidum, vbi post ex eo
 vulnere mortuus, relatusq; Hierosolyma, illis se-
 pultus est, cū regnasset anno vno, patre suo
 longe sceleratior.

Ieus inter Israëlitas regnat apud Samariam;
 & post eum vsque quartam generationē
 eius progenies. CAP. VI.

IEu verò veniente Iesraëlä, Iexabela ornatu
 regio stans in turri, O seruū egregiū, inquit,
 qui dominū suū occidit. Ille suspiciens rogauit
 eam quæ nā esset, iubens ad se descendere, tandē
 eunuchus ipsius imperat, vt eā de turri dent pra
 cipitē: quæ inter cadendū cruentatis manibus,
 vbi solū attigit ab equitibus conculcata & ob
 trita perijt. Post hac Ieus ingressus regiā cū ami
 cis refecit se ab itinere, mandantq; Iexabela fa
 mulis vt eam sepelirent in honore generis, quod
 nata esset è regibus: qui nihil reliquū inuenerūt
 de cadauere, præter manus & faciem, cōsumptis
 cæteris à canibus. his auditis Ieus admiratus est
 Helia mentē diuinā, qui eam reginā in hac ipsa
 vrbe male periturā prædixerat. Et quia septua
 ginta liberi Achabi apud Samariam educaban
 tur, binas eò literas Ieus, alteras ad eorū peda
 gogos, alteras ad vrbis magistratū misit: in
 quibus hortabatur, vt quandoquidē arma, viri,
 equi, & currus illis nō deessent, creato ex eo nu
 mero rege qui per atate maximē videri posset
 idoneus in domini interfectores vindicent. Id fa
 ciebat, vt experiretur quomodo Samaritæ erga
 se animati essent. Magistratū autem & pe
 dagogi lecti literis eximuerunt, & cogitantes
 se hinc qui duos maximos reges oppresserat, esse
 impares,

4. Re. 10

impares, rescripserunt ipsum esse dominum, se vero
imperata eius paratos facere. Ille rursus rescrip-
psit, ergo Achabi filiorum capita precisa ad se mit-
terent. Tum magistratus accersitis adolescentium
altioribus impetrat, ut occisis illis perfecta capi-
ta ad leu transmittant. Illi nihil miseri iussa per-
egerunt, & coepta in vasis quibusdam plexilibus
capita Iesraela miserunt. Quae cum eo perlata es-
sent, renuntiatur cenanti cum amicis regi, adesse
Achabi filiorum capita. Ille ante portam ex utroque
via latere acervos ex eis iussit construere: quo facto
diluculo ad ea visenda progressus, vertit se ad
populum: Et si ego, inquit, cum coniuratis dominum
meum interfeci, istos omnes quis interfecit? Vole-
batque eis persuasum quicquid Achabi generi acci-
disset, non volente solum, sed praenunciante etiam
Deo factum, qui hoc fore iam ante per Heliam
ratum ostenderat. Deinde occisis quotquot etiam
apud Israelitas ex ea cognatione inuenirentur,
versus Samariam iter ingressus est. Et cum inci-
disset in cognatos Ochoxia regis Hierosolymo-
rum, rogavit quod nam tenderent. Aiunt se ve-
nire salutatum Ioramum, & cum eo regem suum
Ochoxiam, nesciebant enim utrumque ab eo nece-
tuum: ille hos quoque comprehensos iubet interfici,
duos & quadraginta numero. Paulo post oc-
currit ei vir bonus & iustus, nomine Ionada-
bus, vetus amicus ipsius: qui post mutuam salu-
tationem multis verbis predicavit eius facinora,
quod

quod ex sententia Dei fecerit omnia, dum impiã Achabi familiam exstirpat radicibus. Ieus verò suavitati ei, ut consensu currus quo ipse rehebatur, simul intraret Samariam: visurum enim quod nemini malo parceret, sed falsos vates ac sacerdotes, qui populo seducto autores fuerint, relicta patria religione externa sacra suscipiendi, ad unum omnes supplicio dederet: iucundissimum spectaculum fore viro bono, inspicere malos dantes meritis poenas anteactorum scelerum. Paruit regi Ionadabui, & eodem currum cum eo Samariam peruectus est. At Ieus quantum cognatorum Achabi diligenti inquisitione facta inibi reperit, omnes ad mortem adegit: cumque cuperet neminem è falsis prophetis & sacerdotibus profanis evadere, dolo universos circumvenit. Convocato enim populo, ait se omnes Achabi religiones duplicare velle, idque ut ex sententia sacerdotum ipsius & prophetarum fiat, debere omnes eius ordinis ad se convenire: celebrandum enim solennibus victimis diem festum Bali, quo nomine Achabi Deus vocabatur: ab ea festinitate si quis sacerdotum absuerit, capitale fore: Dimissis deinde per omnem Israëlitarum ditionem qui sacerdotes ad statum diem Samariam deduceret, iussit omnibus vestes donari: eas cum accepissent, venit in eadem ubi erant, Ionadabo etiam comitatus, & adhibuit qui scrutarentur, ne quis alienus admixtus sit: nolle se dicens ut sacris eorum alienus

ac profanus vltus sese ingerat. Illis verò negatibus quengquā talē adesse, & iā sacra sua parentibus aggredi, foris octuaginta viros è sidiſſimis armat, quibus mādāt vt pseudopphetas omnes interimant, & patrios ritus tam diu neglectos vlciscantur, interminatus quicumq; aliquē eorū elabi permiserit, vicariū pro illo moriturum. Illi verò omnes ad vnū necauerūt, & regia ipsa incensa vrbe externis sacris profanatā purificauerunt. Iste Bal Tyrionū Deus erat, quē Achabius in gratiā Ithobalis Tyrionū ac Sidoniorum regis socii sui coluit, templo ei Samaria dedicato. & prophetis cum reliquo cultu assignatis: huius sacris abrogatis Ieus, aureas tamen vaccas Israëlitis adorare permisit. Nec tamen ingrata Deo fuit eius in impios animaduersio, qui per propheta suū significauit, per quatuor generationes posteros eius apud Israëlitas regnāturos.

Gotholia per summū nefas Hierosolymis regnū occupat, qua post sextum annū eāsa pontifex Ochozix filiū regē constituit. CAP. VII.

VII. **D**Vm Ieus homines nefarios in hūc modum
4. Reg. II persequitur, Gotholia regis Achiabi filia comperta filij morte & generis sui pernicie, decreuit etiam è Dauidis familia neminem superstitem relinquere, ne quis huius sanguinis posthac Hierosolymis regnū obtineat: id quod quantū in ipsa fuit perfecit. Seruatus tamen est vnus Ochoxia filius ad hūc fermē modū: Erat Ocho-

*xia germana soror, Iosabetha nomine pontifici
 Ioado nupta. hac regiam ingressa, cum inter ca-
 surum cadauera latente nutricis opera anniculū
 puerum Ioasum deprehendisset, ablatum furtim
 domi in suo cubiculo abdidit & solo marito con-
 scio sex annis in templo clam aluit, quam diu
 Gotholia Hierosolymorum & duarum tribuum
 regnum tenuit. Septimo demū anno Ioadus cum
 quinque centurionibus coniurat, ut communicatis
 operis ademptum Gotholia regnum ad puerum
 transferant: dataque & accepta silentij fide spei
 pleni negotium hoc modo aggrediuntur: Centu-
 riones Ioado ad hoc facinus adsciti peragrata
 tota regione sacerdotes ac Levitas, & aliquot
 in suis tribubus potentiores Hierosolyma nomi-
 ne pontificis euocatos secum adducunt. Ille habe-
 re se utile reipub. cōsiliū ait, aperturūque eis,
 si id apud se continere velint: opus enim esse non
 silentio tantum, sed etiam auxilio. Cumque sa-
 cramentum ab eis accepisset, tuto se posse quic-
 quid vellet dicere, producto puero Danidici ge-
 neris quem aiebat: Hic est, inquit, rex vester,
 ex illa natus familia, quam scitis Deum predi-
 xisse regnaturam in perpetuum. Itaque censeo
 tertiam vestrum partē custodiam eius in tem-
 plo agere, tertiam item omnia templi loca appor-
 tuna occupare: eam vero quae superest, patentem
 portam quae itur in regiam servare: reliqua vero
 multitudo in templo inermis sit, neque quaquā-*

cū armis intrare sunte, qui nō sit sacerdos praeterea certos ē sacerdotibus ac Leuitis selectos mandauit satellitū more strictis gladijs regē stipare, & si quis armatus in templum irumpere ausit, incunctanter occidere, & posito omni metu seruandi tantū regis curā gerere. Illi approbato pontificis cōsilio rem statim aggrediuntur. Ioasus verò aperto armamentario, quod Dauid in tēplo instruxerat, distribuit cēturionibus & sacerdotibus ac Leuitis quantū ibi hastarum inuenit & pharetrarū, & si quod aliud armorum genus aderat: atq; ita armatos tēplo circumdedit cōsertis inuicē manibus, vt ab ingressu quos intoresse non oportebat excluderent. adductoq; in mediū puero, corona regia caput redimitū, & in vñctū sacro oleo regē pronuntiat: populus quoq; gaudens simul & plaudens faustis acclamationibus vitā & victoriam nouo regi congeminat. Tumultus hic & acclamationes prater spem ad aures Gotholia venientes effecerūt, vt vehementer perturbato animo cum satellitio profugiret à regia. Venientem deinde in templum ipsam quidem sacerdotes admittunt, sed armatos eam sequentes arcuerunt illi, qui ad hoc ipsum templo à pontifice circumdati fuerant. Ceterum Gotholia postquam puerum vidit in suggestu stantē redimitūq; corona regia, discissa veste sua, magno clamare iubet interfici infidatorem, & occupatorem tyrannidē. Ioasus contra accitis cen-

purio

centurionibus iubet mulierē arripī, duciq; in torrentē Cedronis, atq; illic parricidare: neq; enim fas esse templum venefica supplicio pollui: mādauit etiā, si quis ei conētur ferre suppetias, & ipsum pariter interimi. Illi igitur quibus hoc demādanum est, eductam extra portā mulorū regis illic interficiunt. Vt verò cōspiratio cōtra Gotholiam successit, Ioahus cōvocato populo ac militibus in templū, omnes sacramēto ad fidem regis adiecit, incolumitati ipsius tuenda, regnoq; augendo daturus operā: eodem inireiurando mox regē astrinxit ad diuini numinis reuerentiam: & ad obseruationem legum quas Moyses cœlitus acceptas ad populum pertulit. Post hac ad eadem Bali sacram concurretur, quā Gotholia cum marito Ieramo cōstruxerat in veri Dei contumeliam, & ad Achabi gratiam, eam populus à fundamentis diruit, & Mathanem qui tum sacerdotium eius tenuit, trucidauit. Templi verò curam & custodiam sacerdotibus ac Leuitis iuxta Davidis regis institutum Ioahus commisit, iussitq; ut bis singulis diebus solenne offerrent sacrificium, & suffitum iuxta præscripta legis facerent. Deinde quosdam è Leuitarum numero ianitores ad custodiam templi cōstituit, ne quis pollutus posset intrò subrepere. Hac ubi ad hunc modum disposuit, cum centurionibus & ductibus totoq; populo ex templo Ioasum in regiam deduxit: cumq; collocato in solio domino alacriter

acclamatus esset, populus ad epulas conuersus festiuitate per aliquot dies egit, omnibus scelerata
 4. Reg. 11 mulieris cadē libenter ferentibus. Erat Ioas cum
 in regnum adsciretur, annorū septē, matre natus
 Sabia, ex oppido Bersabe oriūda: fuit autē legū
 & diuini cultus obseruatissimus, toto tēpore qua
 Ioasus fuit superstes; duxitq; uxores duas post-
 quam etate maturuit, cōciliante coniugis eodē
 pōtifice: ex quibus vtriusq; sexus liberos suscepit.
 Atq; hactenus de Ioaso quomodo elapsus ex in-
 fidijs Gotholia, tandem regnum assecutus est.

Azaēlis Damascenorum regis contra
 Israēlitas, ac mox contra Hierosoly-
 mitas expeditiones. CAP. VIII.

VIII. 4. Reg. 12 **A** Zaēl autē Syrorū rex bellū cum Israēlitis
 & Ieo rege eorū gerēs regionis trans Ior-
 danē sita orientales tractus vastauit, qui à Ru-
 benitis & Gaditis atq; Manassitis colebantur:
 necnō Galaditicā & Batanaam, omnia rapinis
 miscēs, & incendijs, ac ne ab hominū quidē cade-
 tēperās quotquot in eius manus incidērēt. Neq;
 anim leuis arcere eū à populationibus potuit, cō-
 remptor & ipse nummū religionūq; & legum
 à maioribus per manus acceptarum toto regni
 sui tēpore, quod fuit annorū x x v i i. quo ex-
 acto mortuus apud Samariā est sepultus, Ioasus
 filio suocessore principatus relicto. Ioasum autē
 Hierosolymarū regem insinuandū ēplī cupidō
 fuit: vocatq; pontifice Ioasus: q; cū peractū
 suam

suam ditionem Leuitas & sacerdotes dimittere, qui in singula capita semisicliū argēti exigerent in vsum eius instaurationis, eò quòd sub Ioramo & Gotholia, & eorū liberis tuendi & sartiendi tēpli cura penitus abiecta fuerat. Pontifex verò hoc non fecit, sciens neminem libenter argentum erogaturum: sed anno regni vigesimoterzio rege incusante quòd voluntati suae nō obtēperasset, & iubente in futurum templi reparationi prospicere, tale quiddam ad colligendam pecuniam commentus est, quod non grauatum tulit populus: Arcam parauit ligneā, in qua bene clausa vnum tantum foramē superne reliquit: eā cum in templo iuxta altare deposuisset, iussit quemq; pecuniae quantum liberet per foramen inmittere, in tēpli instaurationē confcrenda. Id populus tulit equissimo animo, & multum auri atque argēti certatim cōtulit: arcā verò singulis diebus praesente rege exinaniebāt scriba gazophyllacij & sacerdos eius, custos, numerataq; pecunia & recōdita, rursus vnde sustulerant reponebāt: & cū primū videretur collatū quantū sat esset, pōtifex & rex conduxerunt fabros & camentarios, & trabes magnas pulcherrima materiei cōparauerūt. Instaurato deinde templo, quicquid ex collato auro & argento superfuit (superfuit autē non parum) id totū in crateras, cantharos, pocula, & alia vasa insumptum est: in superq; quotidianis sacrificijs altari adolebatur: atque

hæc tãti; per dñ loadus vixit diligēter accurata
 fuerunt: illo autē post annū atatis centesimū &
 trigessimū defuncto, & ob probitatē ac iustitiā
 insignē, tū quòd Davidici generis servator fuis-
 set, in regū monumēta illato rex Ioas à pristina
 religionis cura faciliē descivit: moxq; & prima-
 res populi ad eundē modū depravati sunt, vt ni-
 hil apud eos potius haberetur, quàm cōtemptus
 iuris ac iustitiæ. Deus verò indignatus propter
 hanc regis & caterorū mutationē misit prophe-
 tas qui contestarētur eos & à presenti malitia
 compesterent. Illi verò tam insano affectu eam
 cōplectebantur, vt neq; exemplis maiorum, qui
 propter cōtemptū legū cum totis familijs perie-
 rant, neq; prophetarū cōminationibus moti resi-
 piscerent, & ad relicta honesta studia reuerte-
 rentur. Quin & Zachariā pontificis Ioadi filium
 rex in ipso templo saxis iussit obrui, oblitus pa-
 tris eius beneficiorū, tantū quia propheta diu-
 nitus constitutus, pro concione populum & regē
 adhortatus ad iustitiā, graues, pœnas illis mina-
 tus est, si moniti parere condererēt. Moriens ta-
 men Zacharias testē & iudicē Deū invocauit,
 quòd pro bono consilio & patris sui beneficijs, à
 Ioa mortis amarū præmiū sibi repēderetur. Nec
 diu debita regi pœna dilata est: Axæ enim Sy-
 rorū rex impressione in regnum eius facta, &
 Gitta primum direpta atque eversa, mox ipsum
 Hierosolymū desiderenter aduenit est. Tum Ioas

conterritus omnes thesauros Dei priorumq; regū exhaustis, & cū eis detracta templo donaria misit ad Syriū, tanti pacē redimens & securitatē, ne oppugnatus in extremū rerū suarū discrimen adduceretur. Ille tam ingēti pecunia corruptus, vim exercitus à regia vrbe abstinnit. Ioas tamen graui morbo implicitus, amicus Zacharia pœnas dedit, qui ne filius pōtificis maneret inultus, per insidias eum sustulerūt. Sepultusq; est Hierosolymis, nec tamen propter impietatem dignus habitus, qui regis monumentis inferretur, cum vixisset annos quadraginta & septem.

Amasias rex Hierosolymitanus exercitu contra Idumæos & Amalecitas ducto victor euadit.

CAP. IX.

IN regnū successit ei filius Amasias. Anno aut. 4. Re. 14
Item Ioasi vigesimoprimo apud Israëlitas & Samaritan Ieo successit filius Ioaxas, in quo principatus exegit annos XVII. patri nequam similis, sed magis primū eius regni regibus impijs, qui palam omnem contemptum celestis numinis pra se tulerunt. Huius copias rex Syria tantopere attriuit, vt ex numerofo exercitu nō plus quā decem millia perditum, equites quingenti superessent: qua expeditione multas magnas vrbes illi ademit, & hostium non mediocres strages edidit. Hac autem Israëlitis acciderunt secundum Helisai vaticinium, quo tempore Axacilī etiam prädixit, quod necato domino

domino Damasci ac Syria regnū esset occupaturus. In hac tēporū difficultate Ioaxas ad preces & supplicationes confugit, orans Deū, vt se ē manibus Axaclis liberet, nec ab eo subigi patiatur. Deus autē qui nō solum perpetuā innocentiam, verumetiam resipiscētiā favore cōplectitur, & cū perdere possit si velit, castigare mauult, exoratus eripuit eū ē belli periculis, & regio pacē nacta ad pristinū felicitatis statum breui rediit. Post obitū Ioaxe Ioas filius regno Israelitarū apud Samariā potitur, trigesimo septimo anno regni Ioas regnātis in tribu Iuda: nam & iste eodē quo Hierosolymitanus nomine vocabatur, tenuitq; regnū annis x v i. Hic optimus vir erat, nihil paterni ingenij referēs: et cū Helisaeus iam admodū senex in morbu incideret, visendi causa eū adiit: quē animaduertēs extremū spiritū ducere, flere cepit, & lamentari, patrē & clypeū appellitās: quod eo viuo armis cōtra hastē opus nō fuerit, sed ipsius praedeliouū beneficio semper inuicti euaserint. Nūc illum ē vita discedere, se verò exarmatos Syris & alijs hostibus obijci, quamobrē adempto tali praesidio, sibi quoq; optabilius vna cū illo hanc vitā relinquere. His querimonijs motus Helisaeus, regē cōsolatus afferrē arcū postulat. eumq; regē iubet intēdere, deinde iniecta in eum manu iubet iaculārī: & cū emissis tribus telis destitisset, Si inquit, plura misisses, poteras totū Sy-

rorum

eorum regnum exscindere. nunc quia tribus solis
 potentus fuisti, totidem praelijs vinces Syros, &
 regionē quam tuo patri admerunt recipies. His
 auditis rex abiit, & propheta paulo post defun-
 ctus est, vir incljta iustitia, & citra controuer-
 siam Deo longe charissimus: multa enim & mi-
 randa diuina mentis argumenta exhibuit, quo-
 rum memoria apud Hebraeos durat clarissima:
 sepulcro etiā honoratus est magnifico, quale do-
 cuit hominē nummi diuino acceptissimū. Conti-
 git autem aliquando vt latrones occisi à se via-
 toris cadauer in monumentū eius abderent, quod
 mox reuixit à contactu prophetae corporis. Atq;
 hac fuerunt & vini & defuncti vatis opera.
 Azæle autem rege extincto, ad Adadū filium
 Syria regnum hereditario iure peruenit. Huic
 Ioas Israëuitarum rex tribus praelijs victo omnē
 eam regionem abstulit, quæ vrbes ac vicos de
 patre ipsius captos complexa est: quod & ipsum
 Helisæus iam ante prædixerat: postquam verò
 etiam Ioas fato functus est, Hieroboam eius fi-
 lius excepit imperium.

Amasie victoria de Israëlitis & Ioa rege
 eorum reportata.

CAP. X.

Secundo autē anno Ioa regis Israëlitarū, re- I X.
 gnū accepit Amasias Hierosolymis & in
 tribu Iudæ, matre natus vrbi regia ciue, appel-
 lata Iudan: mirum autem in modum iusticiam
 colebat, tamen si atate adhuc inuenis. Regni ad-
 ministra

ministrationem exorsus à necis paterna vindicta qui amicorum insidijs sublatu fuerat: corq;
 omnes in potestatem redactos affecit supplicio, parcens tamē ipsorū liberis, iuxta leges à Moyse praescriptas: qui iniquū censuit pro parentum culpis à liberis eorum penas repositere. Post hac delectu habito in tribu Iuda & Beniamitica, conscripto flore iuventutis, ut pote aetatis annorū plus minus viginti, centuriones his copijs idoneos attribuit: deinde misit ad Israēlitarū regem qui viginti scutatorū millia conducerēt stipendio talentorū argenti centum annumerato, decreverat enim contra Amalecitarum & Idumaeorū atq; Gabilitarū gentes exercitū ducere: iamq; propediem moturus erat in eos, cū interueniēs propheta dimittere Israēlitas consuluit, esse enim hoc hominū genus impium, & cladē certā imminere oraculo se monitum, si talibus rex utatur auxilijs: alioqui Deo fauente vel modica manu devinci posse hostiles exercitus. Rege autē agrefere, quia iam publicē stipendiū Israēlitis numeraverat, hortatus est propheta ut Dei voluntatē sequeretur, quo propitio non de fore pecuniā. Illos itaq; dimisit, praefatus se donare illis quicquid mercedis nomine accepissent, & cū domesticis tantū copijs contra praedictas gētes profectus est. Quibus vno pralio victis interfecit x. millia, & totidem millia captivorū abducta in magnam petram, qua imminet Arabia, eo loco per

per rupes precipitata necavit : atq; ita victor cum opima praeda domū rediit. Interea viginti illa Israelitarū mercenariorum millia, ignominiosam rati suā missionē, ac si pro inutili dāna-
ta esset eorū opera, impetū in eius regnū faciūt. Et progressi vsq; Bethsemera, regionē populatī sunt, abactō magno iumentorū numero, casisq; tribus colonorum millibus. Amasias verò post vīctoriā factus insolens, autore eius Deū cepit habere contēptui, Et pro eo venerari asportata de Ameliciis numina. Quamobrē à propheta commentus est mirari se dicēte si hos Deos crederet, qui cultoribus suis nihil opis asferre valuerint, nec eos ab Hebræorū vitutos præstiterint, sed tanquam ad se nō pertinentes cadi Et captivos trahi passi sint: quin Et ipsas belli iure abductos inter reliquā captivorū turbā Hierosolyma peruenisse. Rex his verbis ad irā percitus insit illū hac de re esse quietū, minatus suppliciū si negotijs alienis miscere se pergeret. Tum ille, se quidē quieturum dixit, Deum tamē ultorē huiusmodi ponitatus non de fore. Nec multo post Amasias felicitatē suam, cuius tamen autore Deum nō agnoscebat, non capiēs, sed fastu inflatus, scripsit Ioā regi Israelitarū, vt ipsius imperata faciat cum suo populo, sicut antehac idem populus maioribus eius Davidi Et Solomoni paruit: quod si noluit vltro facere officium, bello esse decernendum de imperij iuribus. Ad hoc Ioas in
hac

hæc verba rescripsit : Rex ioas regi Amasia:
 Olim in eodem monte Libano cupressus erat &
 carduus: hic à cupresso filiam petijt filio suo dari
 coniugem, interim bestia quadam superveniens
 conculcavit caribû. Hoc exemplum te moneat,
 ne maiora quàm par est appetas, nèue propter re-
 centem de Amalecitis victoriã elatus, & te &
 regnũ tuum incerta committas alea. His lectis
 Amasias magis etiã ad bellũ cõcitatus est, Deo,
 sicut fas est credere, instigante, vt tandẽ meri-
 tis impietatis pœnas exsolueret. Vbi verò in con-
 spectum hostium venit, instructa vtrinq; acie,
 tantus repente pavor ac consternatio diuinitus
 milites eius inuasit, vt priusquàm manus confere-
 rentur iam terga verterent : & alijs aliud diffu-
 gentibus, desertus à suis Amasias in hostis po-
 testatem veniret: qui mortẽ illi minatus est, nisi
 efficeret, vt Hierosolymita apertis portis se cum
 victore exercitu admitterent: ea necessitate, &
 vita amore adactus, persuasit ciuibus vt hostẽ
 reciperent. At ille dirutis ad trecentorũ cubito-
 rum spatiũ moenibus, curru per id interstitium
 triumphabundus inuectus est, captiuum præse-
 agens Amasiam : & hoc modo factus vrbis do-
 minus, Dei thesauros abstulit, & quicquid auri
 vel argenti in regia repertũ est, totũ asportauit:
 ac tum demum dimisso rege reuersus est Sama-
 riam. Hæc Hierosolymitis contigerunt anno
 regni Amasia decimoquarto Appetitus tan-
 dem

dem amicorū insidijs fugit in urbē Lachēis : nec tamē euasit, illuc quoq; insecutis insidiatoribus, à quibus interfectus est. Corpus Hierosolyma relatum, & regia magnificētia funeratū est. Tam miserum autē exitū habuit propter nouatas religiones & pietatis contemptū, post exactum annum uita quinquagesimum, regni uero uicesimumunum, Ozia filio regni successore.

Quomodo Ozias vicinas gentes subegerit. C. XI.

Décimoquinto autem anno regni Amasia, x i. Hieroboamus Ioa filius apud Israëlitis 4. R. 6. 14 regno potitus est, quod per annos quadraginta obtinuit in eadē qua maiores eius Samaria regia. Hic rex cum esset vehementer impius, totusq; idolis deditus, nihil sibi nō permittēs, Israëlitis etiā innumeras calamitates attulit. Ei propheta Iona prädixit, quod deuictis Syris ditio- nem suā esset ampliaturus, prolatis eius terminis ad septētriones usq; Amathē urbem, ad meridē uero usq; Asphaltitem lacū: his enim olim terminis Chanaan a terra finiebatur, iuxta Iesū imperatoris definitionē. Quo oraculo excitatus Hieroboamus, totos eos tractus adeptos Syris ad suū regnum addidit, nihil fallēte Iona uaticinio. Sed quoniā pollicitus sum me bona fide res Hebraorū proditurum, non dissimulabo quid de hoc propheta in sacris codicibus inuenerim. Inf- Iona i. sus enim à Deo proficisci in regnū Nini, & illic predicare, quod imperiū illud periturū esset, non

ausus est hoc facere: sed putans se posse Deum ef-
 fugere, consenso apud Ioppen nauigio petebat
 Tarsum Cilicia: exorta autē vehementi tempe-
 state, ita ut periculū esse ne nauis mergeretur,
 gubernator & nauta, atq; ipse etiā nauclerus
 vota pro incolumitate faciebāt: Ionas verò solus
 operto capite iacebat, nihil quemadmodū alij fa-
 ciens: cumq; turbantibus procellis fluctus magis
 ac magis crescerēt, suspicati aliquē ē rectoribus
 esse in causa; decreuerunt sortito querere quisnā
 ille sit: quo facto, fors propheta obtigit: percon-
 tantibus quisnam esset, vel quid haberet nego-
 tij, ait se Hebræū esse, & prophetam Dei maxi-
 mi, consulitq; ut ipsum in mare iacerēt, si vel-
 lent præsens periculū enadere, se enim esse pro-
 pter quē tempestas sauiat. At illi primū quidem
 nō audebāt hoc facere, impiū facinus ducentes,
 hominem hospitē, qui vitā suā fidei concredidisset,
 in tam manifestū exitiū mittere: tandē vr-
 gente periculo & nauim tantū non mergente,
 partim propheta autoritate, partim suapte me-
 tu compulsi, in mare eum projiciunt. Et tempe-
 stas quidē sedata est. Ionā autem fertur à ceto
 deuorātū post tridui in Euxinū pontū reuomi-
 tū, viuū & toto corpore illesum. vbi impetrata
 à Deo erratorū venia, ad Nini urbē profectus
 est: & cū in loco vnde exaudiri poterat consti-
 tisset, predicauit quod paulo post amissuri es-
 sent imperiū Asia: & cū hoc dicto alijt. Hac de

eo sic retulimus, ut inuenimus in commentarijs. 4. Reg. Hieroboamus autē exactis feliciter in suo principi 14. 15 patu XL. annis mortuus apud Samariā sepelitur, Zacharia filio successore. Ozias itē successit Amasia anno regni Hieroboami decimoquarto, & apud Hierosolyma duabus tribubus præsuit, natus matre Achia, cive & ipsa Hierosolymitana. Hic erat natura bonus ac iustus, & magnanimus, providendisq; rebus solers & industrius: is suscepta expeditione in Palestinos, praelio victor vrbes eorū vi cepit, Gittā & Iammiā, & earum moenia diruit. Alia deinde expeditione duxit in Arabas Aegypto vicinos, & condita vrbe ad mare rubrum, præsidium in ea posuit. post hac Ammanitis subactis, tributoq; gēti præsuito, & omnibus locis vsq; ad Aegypti terminos in potestatem suam reductis, in posterum ad curam vrbiū se contulit: quicquid enim magnium vel vetustate labefactum erat, vel superiorū regum incuria, totū inſtaurauit: atq; eā etiā partem, quā Israelitarum rex Amasia patre huius capto diruerat, quādo vrbe victor ingressus est. His addidit nō paucas turres centū quinquaginta cubitorū altitudinis, & arces aliquot in locis minus frequentatis ad tutelā disposuit: aqueductus quoq; nō paucos exstruxit: habuit etiā iumentorum aliarumq; pecudū infinitā penē multitudinem, quod regio esset apta pascuis: cumq; admodū esset agricultura studiosus, terrā varis

arborum ceterarumq; plantarū generibus ex-
 coluit: habuit praterea selectorū militum trecen-
 ta septuaginta millia, quibus praeerant centurio-
 nes ac tribuni viri generosi & immenso robore
 pradii ad duo milia numero: edocuitq; exercitū
 phalangis ordinem struere in acie, & arma sin-
 gulis distribuit, gladios, clypeos, & thoraces
 aereos: arcus etiā & fundas: praterea machinas
 fecit multas ad expugnanda oppida, quibus vel
 saxa vel tela emitteret, harpagones quoque &
 alia instrumenta his similia. Dumq; in his stu-
 dijs & paratibus versatur, corruptus est arro-
 gantia, & inflatus mortali potētia, immortalē
 illā ac sempiternā cepit non magni facere; nec
 religionis nec pietatis admodū observans, ita ut
 ad paternā impietatem videretur proclivior, ad
 quā & ille prolapsus fuerat, quod fortuna fauo-
 re & perpetuos successus in rebus maximis mo-
 deratē ferre nesciret. Et cū venisset solēnis festis
 celebritas, sumpto sacerdotali habitu, ingressus
 templum ad aureū altare Deo suffitum facturus
 astitit. Accurrit eò mox Azarias pontifex octua-
 ginta sacerdotū globo stipatus, & regem compe-
 scuit, vociferans ac negans hoc illi fas esse, sed
 solis sacerdotibus datum suffire, qui sint ex Aa-
 ron's genere: iubebatq; ut exiret, & Deum tali-
 bus factis pronocare ad iram desineret. Tum rex
 commotus, mortem illis nūquiescerent minatus
 est: et ecce tibi terra vehementer concutitur, fissioq;
 superne

*Superne templo radias solis os regis improbum
 ferit, quod cūestigio lepra contactū est. Accessit
 huic & aliud prodigium, quòd eodē terramotu
 ante urbem in loco qui dicitur Eroge, dimadium
 montis ad occidentem vergētis reuulsum, & per
 quatuor stadia volutum, obiectū demū oriētalis
 montis cōstitit, abstructa via publica, & oppres-
 sis ruina hortus regis. Sacerdotes verò postquā
 in facie regis lepram animaduēterūt, diuinitus
 inflictam ei plagam indicauerunt, & ut tan-
 quā pollutus & impuratus vrbe cederet ad-
 monuerunt. At ille pudore calamitatis iam mode-
 stior, paruit, superbia cū impietate cōiūcta tam
 miserabili pūna mulctatus: & cum aliquandis
 priuatus extra urbē vixisset, filio Iothamo rem-
 public. administrante, morore tandem confectus
 obiit anno atatis sexagesimo octauo, regnī quin-
 quagesimo secundo, sepultusq; est in suis horeis
 in monumēto solitario. Israelitarum autem rex
 Zacharias Hieroboami filius vix sexto regnī
 mense exacto, ab vno ē suis purpuratis per do-
 lum occiditur. Selesmus is fuit Iabessi filius, qui
 occupata vacua Zacharia cade regia, trigesi-
 ma post die male partum regnī male perdidit.
 Manaēmus enim dux exercitus, qui per id tem-
 pus apud Thapsam urbem erat, audito Zacha-
 ria casu, cum omnibus copijs properare venit Sa-
 mariam, & pralio victam Selesmum interfecit:
 dein auctoritate propria sumptis regni insignibus*

Thapsam cum exercitu victore profectus est. Oppidani verò obfirmatis portis noluerunt regem admittere: at ille ut in defectores saues totum circumquaq; agrum vastavit, & postremo urbem quoq; vi cepit: & quòd esset Thapsensibus insensius, omnes ferro cõfecit, ne tenera, quidẽ atati parcẽs, & nihil sibi ad extremã crudelitatem reliquum faciens. quæ enim ne in barbaros quidẽ denictos perpetrare fas fuerit, ea in sui generis homines sibi permisit: nec mitior fuit postea toto decennio quo Israëlitis præsuit. Petitus deinde bello ab Assyriorũ rege Phullo, non ausus est cũ eo in certamen descendere, sed factus M. talentis argenti, maturè se ab ea vexatione redemit hæc summã Manaẽmo populus contulit, exactis L. drachmin in singula capita. Nec multo post mortuus, Samaria sepultus est, Phaceia regni hærede relicto: in patri crudelitate perfessus, duobus tantũ annis regnavit. quibus exactis in cõiunio cum amicis trucidatus est, in filijs Phaceia tribuni, qui Romeliæ fuit filius: obtinuit autẽ hic Phaceias principatũ annis XX. dubium impie magis, an iniustus. Huius tempore Tiglathalassar Assyriorum rex. Israelitas aggressus, subacta Galadica regione, & quicquid trans Iordanem colitur, vicinãq; Galilæa, & Cydida, & Asora; colonos abstractus in suum regnum traduxit, de quo hoc loquo hæcenus. Porro Ioelannus Oziæ filius regnavit in tribu Iuda

Iuda & Hierosolymorum regia, natus mater vrbani generis nomine Ierasha. Huic regni nulla virtus defuit, erga Deum pio, iusto erga homines, & Reipublice studio. quicquid enim instauratione opus habebat, diligenter sarcendum curauit: in templo vestibulum refecit & porticus: moenium partem labentem restituit, & additis magnis ac firmis turribus communiuit. Ammanitas etiam praelio deuictos tributa pēdere coēgit, annua talenta centum & tritici coros decies mille, & totidem hordei. In tātumq; regnum auxit, vt tam domus felix esset, quā foris formidabilis. Hoc XII. regnāte propheta quidam extitit, Naumus nomine, qui de Assyriorum & Nini subuersione haec verba vaticinatus est: Ecce Ninive piscina aquarum fluctuans, ita & populus eius omnis turbatus & fluctuās fugiet dicentq;: Stare, staret, eripite aurū, eripite argētum. & nemo valet, mallent enim vitā seruare quā facultates: occupabit enim eos graue dissidium, & lamentatio, & dissolutio membrorum, & facies eorū praepaore sient lurida. Vbi erit posthac domicilium leonū, & mater catulorū leoniorum? Dicit tibi Ninive dominus: Delebo te, nec posthac amplius leones ex te egressi mūdo imperitabunt: & alia multa de Ninive in hanc sententiam prophetauit, quae nūc nō est necesse repetere, alioquin molestus videri possem lectorem plus aequo operari. Exonerant autem omnia quae de Ninive praedicta

dicta sunt, post annum C X V. Et de his quidem haftenus.

Rase Damascenorū rege Hierosolymita s bello vexante, Achazes eorū rex coactus est Assyriorū regem in Damascenos immittere. C A P. XII.

XIII.

Iothamius autē ē viuis abijt etatis anno X L I. Cum regnasset annos sexdecim: quo in regijs conditoris deposito, regnū ad Achazen eius filium hereditario iure peruenit. qui erga Deū impiissimus omnium, & patriarū legum desertor, ad imitationē Israeliticorum regum se contulit, aras Hierosolymis erigens, & in eis idolis sacrificās, quibus etiam proprium filiū holocaustoma obtulit ritu Chanaaneorum, et his similia multa perpetravit. Hunc ita insauientem duo simul reges, Rases Damascenorū & Phaceias Israelitarum, bello aggrediuntur, erant enim amici & socij: & cōpulsum Hierosolyma multū duq; frustra oppugnauerūt, quod vrbs esset munita egregie. Interea Syria rex ad mare rubrū Elam urbem occupat, & necatis eius habitatoribus Syrorum coloniam eō deduxit. Multis itē arcibus expugnatis, & magno Iudeorū numero interfecto, cum exercitu ex manubijs ditato domum reuersus est. Hierosolymitanus autē rex postquam cognouit Syros abiisse domum, putans se Israelitarum rege nō inferiorem viribus, eduxit cōtra eum copias: & cum irato Deo commisisset praelium, propter tot impia facinora victus est, centum

tum enim & viginti millia tunc ceciderunt de
 Hierosolymitarum exercitu. In eodem pralio Za-
 charias supremus dux Israëlitarum cum Amia
 filio Achaze congressus, superatum occidit, &
 pari modo Ericam pratorianorum præfectum ade-
 ptus interemit. & Elcanam tribus Iudæ copia-
 rum ducem viuum in potestatem suam redegit, ma-
 gnum præterea captiuorum vtriusque sexus nume-
 rum è Beniamitica tribu abegerunt. & optima
 præda ditatis reuersi sunt Samariam. Obelias au- 4. Re. 16
 tem quidam qui in ea urbe per id tempus propheta
 erat occurrens illis ante munia, magna voce hæc
 victoriam non ipsorum virtute partam asseuera-
 bat, sed quod Deus regi Achaze irasceretur:
 incubabatque eos quod non contenti præsentis fe-
 licitate, ausi sint homines ex tribus Iudæ ac Bēia-
 mitica cōsanguineos suos captiuos abducere, &
 suadebat ut hos illos domum remitterent: quod
 ni faciāt, Deum ab illis poenas ex acturum. Post
 hanc admonitionē Israëlita in concionem conue-
 nientes deliberant quid facto opus esset. Exsur-
 gens autem quidam magna inter suos authorita-
 tis, Barachias nomine, cum alijs tribus, negabāt
 se passuros ut ciues sui captiuos in urbem intro-
 duceret, ne forte omnes ex a quo diuina ultio per-
 deret: satis esse præteritorum peccatorum, in quæ
 propheta clamitent, etiam si nulla noua accedat
 impietas. His auditis milites, permiserunt illos,
 quicquid vellent, arbitrati suo agere. Tum præ-

dicti viri assumptos captivos exemerunt vinculis, & curati eorum corporibus, adutos viatico remiserunt domum incolumes: nihilo minus quatuor hi deduxerunt eos vsq; Hierichuntem & ulterius, cumq; non longe abessent à Hierosolymis, repetierunt Samariam.

Assyriorū rex vi expugnata Damasco, & occiso rege, populū traducit in Mediā, alijs gētibus Damascum in coloniam deducit. CAP. XIII.

1. Reg.
16. 17

Achaxes autē rex hac clade ab Israëlitis affectus, missa ad Assyriorum regē Theglaphalassarē legatione, auxilium ab eo petiit cōtra Israelitas & Damascenos atq; Syros, magnam pecuniam illi pollicens, in præsens etiam magnifica munera mittendo. Quam legationem postquam audiuit, ipse in auxilium Achaxe profectus est, & vastata Syria, expugnatāque Damasco, Rasem quoq; regē occidit. Damascenos verò in superiore Mediā populariter traduxit: & pro illis quasdam Assyriorum gentes in agrū Damascenū reposuit: Israelitarū deinde terram populatus, multos ex ea captivos comprehendit. Post Syros ad hunc modum tractatos, rex Achaxes sublato quantum erat auri & argenti in regis thesauris, atq; etiam in ipso templo & donarijs quotquot erat pulcherrima, hac secum deferens venit Damascum, & sicut antè pactus fuerat, omnia regi Assyriorum tradidit, alijsq; pro beneficio gratijs reuersus est Hierosolyma.

Erat

Erat autē hic rex tam stultus & incogitans, ut quāvis hostiliter cum Syris dissideret, illorum tamen deos colere non desineret, sed in eorum ceremonijs, tanquā victoriam inde sibi pollicens, pietatem collocare pergeret. post cladem verò acceptā, Assyriorum venerari cepit numina, quidvis potius adoraturus, quā verū & à maiori- bus acceptum Deum, cuius indignatione ut tum vinceretur factū est. In tātum autē religionis cōtemptum prolapsus est, ut spoliatum prius donarijs templum clauderet, ne illud solemibus sacrificijs honorare liceret: post has insanas impietates tādē moritur, cū vidisset annos triginta-sex, & ex his regnasset sedecim, relicto herede Execia filia. Quo tēpore etiam Phaceias Israhēlitarum regnum cum vita amisit, casus per insidias cuiusdam ex charioribus sibi aulicis, cui nomen Oseas, qui cū regnum scelere quæsiv per annos 1 X. obtineret, vir fuit pessimus, nihil pietatis Deo deferens. In hunc duxit exercitum Assyriorum rex Salmanasarus, & quia Deum non habebat propitium, destitutum eius auxilio facile subiugavit, & prae finita tributa coegit pendere. Quarto autem anno regni huius Osea Execias Hierosolymis regnum adeptus est, Achaz ex Abia Hierosolymitana muliere filius: is erat ingenio bono, & iusto, ac pio prae ditus: nā statim ab inito principatu nullam magis necessariā vel utilem tam sibi quā subditū curam existim

existimauit, quàm religionis ac diuini cultus: quamobrè aduocata populi et sacerdotum Leuitarumq; concione, sic fertur ad eos verba fecisse: Ne ipsi quidem ignoratis quòd propter peccata patris mei, & nò redditos Deo debitos honores, in multas & magnas calamitates incidistis, quia per extremam dementiam passi estis vobis persuaderi, vt eos quos ille deos putabat coleretis. Ergo quandoquidem vestro malo didicistis quàm perniciosa res sit impietas. hortor vt illa obliuioni tradita purificetis vos à prateritis pollutionibus vnà cum sacerdotibus & Leuitis, ac tum demum conuenientes aperiatis tēplum, & lustratum prius expiatumq; sacrificijs legitimis in pristinum honorem & reuerentiam restituatis, hoc enim pacto placatum Deū & propitiū habebimus. His regis monitis accēsi sacerdotes templum aperiunt, & eiectis inquinamentis, adornatiq; sacris vasis, victimas patrio ritu in altare inferunt. Rex verò dimissis per totā ditionē suam nuncijs, populum Hierosolyma ad Axymorum celebritatē conuocat multo iam tempore intermissam propter impiam superiorum regum incuriam. Quin & Israēlitas per nūcios hortatus est, vt relictis consuetis superstitionibus ad priscam illam pietatem & veri Dei cultū redirent. Se enim illis permissurum vt Hierosolyma venientes axymorū festum vnà cum suis ciuibz celebrent. Hac autē se suadere, non vt suum negotium

gotium ageret, sed ipsorū utilitatis gratia, quos beatos fore, si huic cōsilio paruerint. Israelita verò audito quid legati à suo rege afferrent, adeo mentē nō adhibuerūt, ut eos ludibrio habuerint, & prophetas quoq; eosdem cohortantes, & promouentes quanta calamitates instarent, ni maturē ad pietatē redeūtes respuerint: quos postremo cōprehensos necauerunt: nec his facinoribus contenti ad peiora etiā sunt prolapsi, ita ut non prius desisterēt, quā ob extremā impietatem Deus ultor in potestatē hostiū eos tradidit, sicut suo loco dicitur. Multi tamē ē manassitica tribu & Zabulonis atq; Isacharis prophetarum monitis parentes ad pietatem sunt conuersi, atq; hi omnes Hierosolyma ad Execiā confluxerūt, ut Deū adorarent. Postquā autem ea multitudo conuenit, rex ascenso tēplo vnā cum principibus & populo, immolauit pro se tauros septē, & totidem arietes, paremq; hircorum numerum. & cum primum manus in capita victimarū impussissent tū rex quā principes, sacerdotibus mandandas reliquerūt: illi verò iugulabant, & solidas concremabant, Levitarum corona circumstante cum instrumentis musicis, & diuinos hymnos canente, quemadmodum olim David eos psallere docuerat: reliqui verò sacerdotes accinebant buccinis. Interea populus & multitudo humi in faciem prostrati Deū adorabant. Post hac sacrificauit boues septuaginta, arietes, ca-

agnos. C C. populo verò ad epulã largitus est bo-
 nes D C. & reliqui pecoris tria millia. Cumq; o-
 minia ritè sacerdotes perfecissent, rex letus epu-
 labatur cum populo, agētes Deo gratias. Instāte
 verò axymoram festo, paschale sacrum facien-
 tes, alias deinceps victimas mactabāt per conti-
 nuos dies septem: populo etiā prater eum nume-
 rum quē ipsi mactauerunt, taurorū duo millia:
 pecorum septē millia rex de suo largitus est: hāc
 liberalitatem imitati principes mille tauros eis
 dederunt, & pecora mille quadringenta. nec vl-
 lum festū tam magnificè est celebratum à Solo-
 monis tēporibus in eum vsq; diem: peracto festo
 urbem egressi totam regionem lustrauerūt, ipsa
 quoq; Hierosolyma ab omni idolorum spurcicie
 munda reddiderūt. Quotidiana deinde sacra iux-
 ta legem rex de suo fieri mādauit, & sacerdo-
 tibus ac Lenitis à populo decimas reddi cum pri-
 mitijs fructuum, ut possent esse circa diuinū cul-
 tum assidui. Quo factum est ut populus omne ge-
 nus fructuum conferret Lenitis & sacerdotibus:
 rex verò horum apothecas & promptuaria cō-
 didit, unde singulis partes distribuerent eis vxo-
 ribus & liberis: atq; in hunc modū pristinus cul-
 tus restitutus est. His ita cōstitutis rex Palesti-
 nis bellum intulit, & parta victoria omnes eo-
 rum vrbes à Gitta vsq; Gazam suæ ditioni ad-
 iecit. Interea res Assyriorum per oratorem ei
 denunciāt, omnem eius regionem se subiugatu-

ram, nisi tributa, qua prius pater ipsius, penderet. Execias vero minas eius non magnificet, fretus Deo suâque pietate, ac propheta Esaia, per quem futura cognoscebat: & hæcenus de hoc rege.

Salmanasar capto Israëlitarum rege, & decem tribubus translatis in Mediam, Chutzos in eorum regionem migrare iubet.

CAP. XIII.

SAlmanasar autem Assyriorum rex comperto xv. quod Israëlitarum rex misisset clam legationem ad Soam Aegyptiorum regem, inuitatis cum ad societatem contra ipsum ineundam, iratus duxit exercitum contra Samariam, anno Osee regni septimo, & non receptus ab eo, post tertium obsidionis annum urbem vi cepit, anno eiusdē regis nono, Execiae vero Hioro Olymorum regis anno septimo: extinctoq; funditus Israëlitarum imperio, populum traduxit in Mediam et Persidem, cum quo etiam Oseas rex viues captus est. Deinde migrare iussa quadam Persica gente ex eo tractu qui ab anne Chutho denominatur, sedes ei designauit in agro Samariae, ceteraq; Israëlitarum regione. Migrauerunt igitur decem tribus Israëlitarū ex suis sedibus post annos DCCCC XLVII. ex quo maiores eorum Aegyptum egressi armis ea loca sua ditionis fecerunt: post principatum Iesu annis octingentis. post defectionem vero à Roboamo Davidis nepote

40 ANTIQ. IN DATICA RVN
nepote ad Hioroboamum, de qua supra diximus
annis CCXL. mēſibus ſeptē, diebus ſeptem. atq;
hic fuit ſinis Iſraēlitarum, qui neq; legi ſubditi
eſſe voluerūt, neq; prophetas audire, prænuncian-
tes adeſſe pro ſoribus hanc calamitatē, ni ab im-
pietate deſiſterent. Omnium autē horum mīalo-
rum initiū fuit illa ſeditio, per quā à Roboamo
defecerunt, ſeruo ipſius in locū eius rege conſti-
tuto, qui contēptis diuinis legibus, & populo per
ſuum exemplum ad eandem iniquitatē pertra-
cto, indignationem caeleſtis minimis eis concilia-
uit, & ipſe quoq; meritas poenas nō effugit. Por-
rō Aſſyr. orum rex cum armis totā Syriam &
Phœnicem peragrauit, & nomen eius in Tyrio-
rum annalibus ſcriptū inuenitur: Bellauit enim
contra Tyrum regnante ibi Elulao, atteſtante
etiam Menandro, qui in ſuis chronicis, ex Ty-
riorum annalibus in græcam linguam trāſlatis
ſic ſcribit: Is deind: qui Eluleus nominabatur,
regnauit annos trigintaſex: hic deficientes Gi-
taeos cum claſſe eō profectus ſub imperium ſuum
retraxit: cōtra quos miſſo exercitu Aſſyriorum
rex Phœnicen totā inuaſit: facta deind pace, cū
cōpſiſ domum reuerſus eſt: paulō poſt Sidon, Ar-
ce, Palatyrus cū multis alijs oppidis à Tyrijs ad
Aſſyriorum regē defecerunt: & cū ſoli Tyrii
facere eius imperata detractarent, reuerſus eſt
contra eos cum ſexaginta nauibus, quas Phœ-
nices inſtruxerunt, impoſitis etiam octingentis
remig

remigibus. Quibus occurrentes Tyrj cum duodecim naubus, disiecta hostili classe, quingentos ex ea captiuos abduxerunt, quo facinore non mediocrem rei naualis gloriam sibi comparauerunt. Reuertens autem rex Assyrius, custodes ad fluiuium & aquæduclus disposuit, qui aquari Tyrjos prohiberent: quod cum per continuos quinque annos fieret, coacti sunt effossu puteis inde se sustentare. Hæc sunt quæ in Tyrriorum annalibus de Salmanasare Assyrio scripta inueniuntur. Cæterum noui Samariæ coloni Chuthai (sic enim tum appellabatur, quod à Persidis regione Chutha, & flumine Chutho essent traducti) cum quinque gentium essent, totidem Deos patrios secum attulerunt, quos ritu suo colentes Deum maximum ad indignationem irritauerunt. Exorta est enim saua pestilentia, à qua cum popularentur, nullam inuenientes opem, oraculo admoniti sunt, ut Deum maximum colerent, nam hoc illis præsentem salutem allaturum esse. Missis igitur ad regem Assyrium legatis, petierunt ut sacerdotes aliquot à captiuis Israëlitis ad eos remitteret, quo facto legem & Dei colendi rationem ab eis edocti diligenter eum coeperunt colere, moxq; cessauit pestilentia: permanentq; nunc quoq; in ea religione, Chuthai vocati Hebræis, Græcis verò Samaritæ, qui pro præsentis semper conditioe temporum mutabiles, quoties feliciter degere Iudeos viderint, cognatos se eorum s appellant,

appellant, utpote à Iosepho oriundos, & hac ratione sanguine illis cōiunctos quando verò in rebus aduersis eos aspiciunt, nihil ad se pertinere aiunt, nec illis quicquā deberi beneuolentia, cum ipsi ex lege remotis gentibus ad ea loca venerint: de quo alias dicitur opportunius.

FL. IOSEPHI ANTI-
QUITATVM IVDAL-
CARVM, LIBER
DECIMVS.

Senacheribi Assyriorū regis expeditio Hierosolymitana, & Ezechie regis oppugnatio. C. A. I.

EZECHIAE duarū tribunum regis anno quartodécimo Senasheribus Assyriorū rex cum instructissimo exercitu eū aggressus est, omnesq; urbes vi cepit, quotquot sunt in Iuda tribu & Beniamitica. Iamq; ducturus erat Hierosolyma, cū ad illum venit legatio, imperata facturum, & tributa soluturum promittens. Senacheribus verò auditū legato decreuit omisso bello postulata regi admittere, & pollicitus est, si argenti talenta trecenta, auri triginta acceperisset, pacatum se abiturum, iuramentum interposito, quod ab omni iniuria temperaturus esset. His persuasus Ezechias exhaustus thesauris mittit eam pecuniam, satus hoste remoto posthac sine periculo se regnaturum. Accepit Assyrius pecuniam,

sed

sed pacta non prastitit: nam profectus ipse cum
copijs contra Aegyptijs & Aethiopes, Rapsacē
ducem cum duobus alijs ad continuandum Hierosolymitanum bellum reliquit: collegarum nomina erant Tharata & Anacharis. Ut verò ad-
moto manibus exercitu castrametati sunt: per
munium postulauerunt, ut Execias ad se prodiret
in colloquium. Ille quòd sibi metueret prodire
nolens, tres intimos amicos misit, Eliacinum
procuratorem, & Somnaum, & Ioachū à com-
mentarijs. Hi cum prodijissent, ante duces cōsti-
terunt. quos intuitus Rapsaces iussit regi suo re-
ferre hac: quòd magnus rex Senacheribus scire
vult, quo fretus dominū suum refugiat, & obe-
dire nolens exercitū in urbē non recipiat: an for-
tè Aegyptijs, sperans ab illis posse exercitum re-
gium deleri: id quidem si speret, dubio procul eū
desipere, & simile esse homini qui fragili arun-
dini inuititur, qua non solum nō sustinetur, sed
lapsus etiam manum transfigitur. Scire autem
eum oportere, quòd non sine Dei voluntate facta
sit hac expeditio, qui sicut ante de Israëlitis vi-
ctoriam dedit, ita nunc quoque Execiam cum suis
subditis Assyriorum armis velit succūbere. Hac
Rhapsace Hebraicè dicente, cuius lingua peri-
tus erat, Eliacinus timens ne multitudo his au-
ditis pauore consterneretur, rogauit eum ut lo-
queretur Syriacè, Ille satis intelligens quid alter
metueret, maiore etiam voce Hebraicè respōdit:

debere eos audire mādāta regis, & quod in rem
 ipforum sit, deditiōem facere. Satis, inquit, scio
 quōd vos & vester rex populū vana spe sedu-
 cētes, vt resistat suadetis. quōd si quid audetis,
 & putatis vos posse exercitū nostrū à manibus
 repellere, promptus sum vos duobus equorū mil-
 libus instruere: vos datis totidē sessoribus vires
 vestras ostendite: sed nō potestis dare quos nō ha-
 betis. Quid igitur cunctamini dedere vos vali-
 dioribus, qui vos possunt vel multos vi capere?
 maxime cum spontanea deditio tuta sit: contra
 cum sit à coactis, periculo calamitatis nō careat.

4. Reg. 19 Hec cū audissent ex duce tam legati quā po-
 pulus, ad regem etiā perlata sunt. Ille percul-
 sus habitum regalem exiit, & saccum indutus
 humili specie, vt mos est patris, in faciē proci-
 dens Deo supplicat, vt cū alia spes nulla adsit,
 opem & salutē afferat. Misit etiā ad Esaiam
 prophetam amicos aliquot & sacerdotibus, ro-
 gavit vt pro communi salute precibus Deū so-
 licitet ac sacrificijs, vt frangens nimias spes ho-
 stium, misereatur sui populi. Paruit propheta,
 & monitus oraculo insit regē atq; amicos bono
 esse animo, pradicens hostem sine pralio victum
 discessurum cum ignominia, & positurum fero-
 ces animos: Deū enim ei moliri perniciem. Ipsum
 quoque Senacheribū non succedente expeditione
 Aegyptiaca domum reuersum, ferro esse interi-
 turum. Fortē autem acciderat vt eodem tempore
 venirent

venirent ab eo litera ad Ezechiam, in quibus
 stultum eum dicebat, quod putaret se posse ser-
 uitutem effugere eius qui tam multas gentes
 perdomuerit: minabaturq; internecionem omni-
 bus, nisi sponte pat. factis portis exercitum intra
 Hierosolyma reciperent. Has lectas contempsit
 propter fiduciam quam in Deo collocauerat, &
 epistolam complicatam in templo reposuit. Ite-
 ratis deinde supplicationibus quibus urbis salus
 Deo commendata est, Esaias exoratu esse retu-
 lit, nec esse ea tempestate oppugnationē metuen-
 dam ab Assyris. Instare enim feliciora tempora,
 quibus securi possint agros suos in pace colere,
 & possessionum suarum curam habere timentes
 neminem. Procedente autem tempore Assyriorū
 rex frustrari suos conatus videns infectis rebus
 redit ex causa tali. Multum temporis contriuit
 in apparanda oppugnatione Pelusij: iamq; agge-
 rem penè manibus aquauerat, & videbatur as-
 sultum prope diem facturus, cum audiuit aduen-
 tare Tharsicem regem Aethiopum, Aegyptus la-
 tarum suppetias, & per desertū copias ducere;
 ut impropisus adoriatur Assyrios. Territus igi-
 tar hoc rumore Senacheribus properē inde cum
 suis abiit. Herodotus autem hunc cōtra Vulcani
 sacerdotem bellum gessisse dicit, nimirum quod
 idem & rex esset & sacerdos. Oppugnans, in-
 quit, Pelusium, hac de causa obsidionem soluit.

Rex Aegyptius implorauit opem sui numinis, I I.

quod exoratum magnum Arabi incommodum attulit : nam & in hoc errat quod pro Assyrio scribit Arabem. Vna, inquit, nocte murium vis tanta extitit, vt hostium arcus & reliqua arma corroderent : quo factum est vt exarmatus rex à Pelusio suum exercitum abduceret. Berosus autem Chaldaicarum rerum scriptor Senacheribi regis meminit : & quod apud Assyrios regnauerit, totamq; Asiam atq; Aegyptum bello infestauerit, his verbis narrat.

Quod Assyriorum exercitus vna nocte peste absumptus est, & quod rex eorum domum reuersus filiorum insidiis periit. CAP. II.

Senacheribus autem ab Aegyptiaco bello reuertens offendit ibi exercitum, quem sub Rasacis imperio reliquerat, peste diuinitus immissa deletum, prima nocte posteaquam urbem oppugnare ceperat, absumptis cum ducibus & tribus CLXXXV. millibus militum: qua clade territus, & de reliquis copijs sollicitus, maximis itineribus in regnum suum contēdit, ad regiam qua Ninus dicitur. Vbi paulo post per insidias seniorum è filijs suis, Adramelech & Sennari, vitam amisit, occisus in ipso templo Arasci, quē praeipuo cultu dignabatur : quibus ob patricidium à popularibus pulsus, & in Armeniam fugientibus, Assarachodas minor filius in regnum successit. Atque hic fuit huius expeditionis exitus.

Execlias

Ezechas ab infestatione Assyriorum liberatus
cum aliquandiu vixisset in pace, decedens
Manassæ filio regnū reliquit. CAP. III.

Ezechas autem præter omnem opinionem li-
beratus periculo, vota pro incolumitate
Deo persoluit, quandoquidem manifestum erat
huius solius ope hostem partim peste deletum,
partim metu similis exitij ab oppugnatione vr-
bis absterritum. Dumq; totus circa Dei cultum 4. Re. 20
occupatur, paulò post in grauem morbum inci-
dit, ita vt à medicis pro deplorato haberetur, nec
amicis quidquam melius sperantibus: nec tam
vita periculum agebat regem, quàm quòd si-
ne liberis decedente generis successio in eo defice-
re videbatur, & regnū sine legitimo hærede fu-
turum. Hoc igitur mærore potissimum cōfectus,
supplex cum lacrymis Deū rogauit, vt tantisper
differretur vita terminus, donec procrearet so-
bolem, nèue nondum factus pater eximeretur
numero viuentium. Misertus autem Deus, idq;
eò libentius quòd non sibi doleret regni volu-
ptates adimi, sed successorem tantum germanū
principatus quæreretur, misso ad eum propheta
Esaia, iussit nuntiari quòd post triduum morbo
evaderet: & superuivens annos quindecim, non-
nisi relicto hærede filio decederet. Hac cum pro-
pheta ita vt iussus erat ad regem perferret ob
magnitudinem morbi & inopinatum nuntium
dubitans, prodigiosum aliquod signum ab Esaia
postulat,

postulat, ut certò posset credere, missum illum ad
se à Deo nuntium. Qua enim supra spem & ra-
tionem esse videntur, eorum solet hoc pacto con-
firmari veritas. Et rogante propheta quòdnam
signum exhiberi sibi postulct, voluit ut quando
umbra in suo solario iam ad decimam lineam
processerat, per totidem lineas reuertì eam face-
ret. Et cum Deus hoc dedisset propheta precibus,
viso ita ut voluit tam insigni prodigio, còfestim
recepta sanitate ad templum ascēdit, & adora-
to Deo vota persoluit, Circa eadem ferme tem-
pora imperium Assyriorum per Medos dissolui
contigit. de quo dicemus alibi. Babyloniorū au-
tem rex Baladis missis ad Execiam legatis cum
muneribus, inuitauit eum ad societatem & ami-
citiā. Ille exceptis legatis comiter, & conuiuio
regali adhibitis thesauros etiam ostēdit, & ap-
paratum armorum, & quicquid pretiosum au-
ro constabat ac gemmis, atque ita cum donis re-
misit ad Baladam. Aditus deinde ab Esaia, ro-
gatusq; quinam essent qui venerant: ait è Ba-
bylone missos à rege venisse, ostēdisseq; se illis
omnia, ut visis diuitijs colligentes ex his ipsius
potentiam, regi suo renuntiare possent certius:
tum propheta respondens, Scito, inquit, quòd hæ
diuitie paulo post transferentur in Babyloniam,
& posteri tui virilitate amissa eunuchi seruiēt
regi Babylonio: hac enim prædicat domus,
Execias cōtristatus hac prædictione, ait se qui-
dem

dem malle gentem suam in eam calamitatē non incidere, sed quando aliter visum sit Deo, precari ut saltem ipse possit in pace quod reliquum vita exigere. Huius quoque Balada Babyloniorū regis Berosus meminit. Caterum propheta hic cū esset diuinus, & vsq; ad miraculum veridicus, certus se nihil à vero alienum dixisse, omnia sua vaticinia scripto tradita reliquit posteris, ut ex euentu certitudo eorum posset intelligi: nec hic solus id fecit: sed alij præterea duodecim: & quicquid vel mali vel boni nobis euenit, totum illorum respondet oraculum: sed hos aliās singillatim percensebimus. Execiās porro cum quantū iam diximus superuixisset in pace, obijt post annum vitæ quartum & quinquagesimum, regni verò nonum & vigesimum. I I I I.

Manasses à Chaldæorum ac Babyloniorum rege captus post aliquantū temporis ab eo rursum in regnum suum restituitur. CAP. I I I I.

Huius successor Manasses filius, ex matre Achiba Hierosolymitana ciue natus, ommissis paternis studijs contrariū vitæ institutum tenuit, nullam impietatem prætermittēs, sed per omnia iniquitates Isrælitarum imitans, quos Deus propter peccata perdidit. ausus est etiam scelerstus templū, Dei profanare, atq; adeo totam urbem & reliquā ditionem quā late patuit. Exorsus enim à Dei contemptu, in omnes quotquot erant in Hebræis iustos grassabatur cædibus, 4.Reg.21
bus,

bus, ne à prophetis quidem cruentas manus abstinens: nam & ex horum numero per singulas dies aliquem afficiebat supplicio, ut Hierosolyma inundarentur sanguinibus. His tam nefarijs facinoribus concitatus Deus ad iracundiam, mittebat unum post alium prophetam ad regem simul atque populum, per quos easdem illis comminabatur calamitates, quas propter contemptum religionis fratres ipsorum Israëlita aliquando ante perpessi fuerant. At illi nolentes fidem habere illorum sermonibus, per quos moniti si paruissent imminetia mala vitare poterant, retardandam veritatem eorum experti sunt. Cum enim in eisdem perseverarent moribus, hostem illis Deus immisit regem Chaldaorum & Babyloniam: is misso in Iudaeam exercitu, regionem totam depopulatus, Manassem quoque dolo interceptum & abductum, perpetuè pœna habuit obnoxium. Tum demum miser malo suo doctus admissam culpam agnovit, & ut hostem humanum ac clementem experiretur, à Deo precibus petijt. Nec Deus se præbuit inexorabilem, sed misertus exaudivit supplicem: quem post aliquantum temporis spatium Babylonis domum remissum in pristinum principatum restituit. Ceterum clementia victoris postliminio reuersus Hierosolyma, dedit operam si posset abolere priorum peccatorum etiam memoriam, mutatis moribus oecum cōuersus ad religionis studia. Nam & ut-

dem

bem iustravit, & templum consecravit denuo,
 & in reliquum totus fuit in eort gratitudinem
 Deo posset approbare, & quoad viveret eius re-
 tinere benevolentiam. Idem facere populū quo-
 que docuit, memor in quale incidisset infortu-
 nium ob perperam administratā tempub. Ador-
 nato etiam altari, ex praescripto Moysis solemnes
 obtulit super eo victimas. Restituit in veterem
 statum religionis ritibus, ad munienda Hieroso-
 lyma curam transtulit, ita ut reparatis antiquis
 mœnibus, nova illis circumdaret, & turres exci-
 taret altissimas, suburbanasq; arces cum alijs
 necessarijs tum in primis comitatibus muni-
 ret. Adeoq; in melius mutatus est, ut ex quo Deum
 colere cepit, toto vita tempore predicatus sit
 beatissimus. Cumq; vixisset annos LXVII. in
 viuis esse desit, exactis in regno annis quinque
 & quinquaginta. Sepultus est in hortis proprijs:
 regnum excepit Amos filius, natus matre Emal-
 sema, oriunda ex Iabate oppido. Hic imitatus
 iuvenilia sui patris opera, & à simulibus non
 abstinens facinoribus, maturè dedit poenas, do-
 mi à suis oppressis familiaribus vix dum exacto
 anno vita quarto & vigesimo, regni vero se-
 cundo. In eius interfectores animadvertit po-
 pulus, ipsum in paternum monumentum intulit,
 & regnum eius filio Iosia nominato tradidit,
 oſte tum annorum puer.

De Iosia rege.

CAP. V.

Hum.

Huius mater fuit ex oppido Boscetha, Ieda nomine, ipse indole optima, & ad virtutem natus, Dauide rege exemplari & regula totius vite sibi proposito: quamprimū enim duodecimū annū ætatis attigit, egrediū edidit pietatis ac iustitiæ specimen. Autor enim fuit populo, vt abiectis erroribus, & relicta de falso creditis dijs persuasione, conferrent se ad cultum patrij numinis. Et retractatis maiorū suorū institutis, quicquid peccatum esset corrigebat, tam prudēter adhibitis remedijs, quā si esset ætate maturissima: quæ verò decenter se habere inuenit, immota seruauit, & imitatus est. Hæc autē faciebat tū per innatā sapiētiā, tum etiā seniorū monitis & cōsilijs. Sequēdo enim legū ductū in ordināda repub. & cultu diuini numinis aberrare non potuit, à quibus recedentes priores aliquot reges seipsos perdiderāt. Itaq; obeūdo tam urbē quā regionē totā, lucos externis dijs dedicatos excidebat, & aras eorū diruebat, & donaria quæ eis à maioribus cōsecrata fuerant, per ludibriū detrahebat: atq; ita populū à vana opinione ad verum Dei cultū conuertit: & consuetæ holocaustomata ceteraque sacrificia super altare obrulit. Cōstituit etiam certos magistratus, & morū cēsores, qui priuata quoq; negotia sic disponerēt, vt in omnibus nā minorē iustitiæ quā vite ipsius rationē haberent. Dimissis deinde per totā suam ditionē nuntijs, iussit vt quicunq;

cumq; vellent cōferrent aurū & argentū in re-
parationem templi, idq; suo quisq; arbitratus, vt
nemo grauaretur: & allatis pecunijs curā sum-
ptuū in templū sartū tectū prestandū commisit
Amasi prefecto vrbi, et Saphani scribæ, et Ioa-
tha cōmentariensi, & pōtifici Eliacia: qui omis-
sis moris & dilationibus, adhibitis architectis,
& supeditatis omnibus rebus ad reparationem
necessarijs, incūbebant operi, atq; ita instauratū
est templū, & ipsum regia pietatis argumētum
futurum. Anno deinde regni sui x v i i i. inſit
Eliaciam pontificem pecunia quæ instauratiōi
superfuit in massas conflata crateras inde & li-
batoria plūlasq; ad ministeria tēpli conficere:
præterea quicquid auri argentiue in thesauris
esset, id quoq; prolatū in eoſdem vsus cōuertere:
pontifex autē dum promit aurum, fortē incidit
in sacros libros Moysis in templo repositos: eos
prolatos dedit scribæ Saphani: qui cum eos per-
legisset, regē adiūt, & quæ imperasset omnia fa-
cta indicauit: præterea libros recens inuentos ei
legit. Qua lēctione audita rex scidit sibi vestem,
& conuocatis intimis aliquot amicis, ipsoq; scri-
bæ & Eliacia pontifice, misit eos ad prophetiſ-
sam Oldam, vxorem Sallumi, viri clari ac no-
bilis, vt persuaderent ei Deum placare, & pro-
pitium genti suæ reddere: timendum enim esse
ne propter neglectas à maioribus leges Moysis
grauis casus immincant, nēne eiectione patrio so-
lo

lo in externis regionibus destituti omnibus commodis miserè vitam fiant. Auditis regijs mandatis prophetissa iubet ei renuntiari, quòd Deus semel contra eos sententiã tuleris, quæ nullis supplicationibus irrita fieri possit, vt populus eijciatur proprijs sedibus, & omnibus presentibus commodis propter nō seruatas leges mulctetur: quãdoquidem concessio ad respiscendum tanto temporis spatio, ne prophetarum quidem hortatibus ad saniorē mētē renocari potuerit, debitas impietatis poenas pradisentiū: & ideo decretum id mutari non posse, vt ipso euentu discant esse Deum, & in prophetarū eius prædictionibus nihil inesse mendaciū, quibus certā suam voluntatem hominibus indicare solet: attamen propter bonitatem regis dilaturum Deum aliquantisper imminuentem calamitatē: sed ab eius obitu præfinita iam antè mala in populū missurum. Hoc mulieris vaticinium regi renuntiant qui ad eam missi fuerant. Ille circū omnia oppida missis nuntijs, iussit Hierosolyma conuenire sacerdotes ac

4. Reg. 23 leuitas, & omnes omnis ætatis homines: & cū cōgregati essent omnes, primum eis sacros libros legit: deinde stans in editiori loco in medio populi, sacramento adegit vniuersos ad cultum diuini numinis, & seruandas leges Moysæas: quod illi magno consensu facturos se receperunt. mōxque sacra facientes, & mactantes victimas Deum precabantur vt propitius adesse digno

dignaretur. Postremo iussit pontifex, si quod
vas in templo superesset à maioribus dicatū ido-
lorum externorum vsui, vt inde eijceretur: &
eum non pauca essent collecta, omnibus incensis
cinerem eorum dispersit: deniq; sacerdotes idolo-
rū à genere Aaronis alienos interfecit. His apud
Hierosolyma peractis exiit peregrè, & qui-
quid per totam regionem in honorem externo-
rum numinum à Hieroboamo dedicatum inue-
nit, delens funditus, & ossa pseudoprophetarum
super altare, quod primus Hieroboamus extru-
xerat, cōbussit: sicut superius diximus, iam tum
cum super eo Hieroboamus sacra faceret, inter-
uenisse prophetam, & in presentia totius popu-
li prænuntiassse, quod vnus ex Dauidis progenie,
nomine Iosias, hoc esset facturus: cuius pradi-
ctionis euentus post annos trecentos sexaginta-
annū fecutus est. Post hæc inuissit & alios Israëli-
tas, qui captiuitatem & seruitutē Assyriorum
euitauerant, eiq; persuasit, vt omissis impijs
actionibus, & religionibus externis, Deum ma-
ximum ritu patrio colerent eiq; soli adhererent.
Nec hoc contentus oppidatim ac vicatim per do-
mos scrutatus est, ne quid suspectum intus deli-
tesceret: quadrigas etiam solis, quas superiores
reges in vestibulo templi consecrauerant, & si
quid aliud diuinis honoribus vulgus imperitus
dignabatur, de medio sustulit. Ceterum iustrata
ad hunc modum regione vniuersa, populum Hie-
rosol

rosolyma conuocauit ad celebrandum festū axymorum, quod dicitur Pascha, deditq; populo ad epulum de suo triginta hadorum & agnorum millia, & boum tria millia. Principes quoq; sacerdotum contulerunt sacerdotibus ad idem festum agnorum duo millia, & sexcentos: & similiter lenitis eorum primarū dederunt agnorū quinq; millia, boues quingentos: cumq; tanta esset victimarū copia, immolabātur omnes iuxta leges Moÿsis, sacerdotibus ei cura praepositis, & exēplo suo reliquo populo praeiungentibus. Et quod à Samuelis propheta tēporibus in eam vsq; diem nulla talis festiuitas celebrata fuerit, causa est, quia tum omnia iuxta praescripta legū & antiquas consuetudines peragebant. Post hac Iosias cum pace, diuitijs & gloria florisset, vite finem habuit huiusmodi.

Nechabo rege Aegypti contra Babylonis per Iudzam exercitū ducere volente, Iosias vetare conatus praelio viāus occiditur. C.VI.

NEchatos Aegypti rex magnis delectilibus habitis copias ad Euphratem duxit cōtra Medos & Babylonios, qui Assyriorum imperium euerterant, volens sibi Asia regnum quærere. Cumq; processisset vsq; Menden oppidum ditionis Iosiae, opposuit se ei, vetans per sui iuris regionē iter contra Medos facere, tum Nechaos caduceatore misso, ait se non illum petere bello, sed ad Euphratem properare: nō esse sibi imponen-

nendam necessitatem præter propositum cum ob-
stante dimicandi. Iosias autem verbis Aegyptij
nihil mouebatur, sed perseverabat in ea senten-
tia, ut per suam ditionem volenti ducere transitum
pernegaret, fato opinor ad hanc arrogantiam vr-
gentem hominem, ut occasione aduersus eum in-
ueniret. Dum enim aciem instruens curru ab uno
cornu ad alterum vehitur, Aegyptius quidam sa-
gitta ictu bellandi studium exemit. saucius enim,
& cruciatum non ferens, iussu exercitu deflectere,
Hierosolyma reuertitur: ubi ex eo vulnere est
mortuus. Sepultus est magnifico funere in monu-
menti paternis, cum vixisset annos triginta no-
uem, regnasset trigintaunum. Luxit eum popu-
lus multis diebus lamentis, & tristitia mortem
eius prosequens. Hieremias etiam epicedium ei
scripsit lugubri carmine, quod nunc quoque exstare
videmus: hic propheta & instantem urbi capti-
uitatem Babyloniæ, & nostri etiam seculi clades
predictas mandauit literis. Nec solus ille hæc va-
ticinatus est multitudini, sed & propheta Eze-
chiel, qui primus duos libros hoc argumento scri-
ptos reliquit: erant autem in duo sacerdotalis ge-
neris, quorum Hieremias vixit Hierosolymis,
ab anno decimo tertio regni Iosiae usque dum tem-
plum una cum urbe est dirutum: cuius suo loco men-
tionem faciemus. Porro mortuo quemadmodum
diximus Iosia, regnum suscepit filius eius Ioa-
as, anno ætatis vigesimo tertio, regiam habens

Hierosolymis. Hic matre natus Amethala, in-
¶ 1. pjs & impuris fuit moribus. Hunc Aegyptio-
rum rex à bello reuertens accersitum ad se in
urbem Syria Samatham vinxit, & fratri eius
seniori, eodem patre nato, Eliacimo nomine re-
gnum tradidit, Ioacimi nomine prius illi indito:
regioni verò eius centum argenti talentorū tri-
butum imposuit, & vnius talenti auri. atq; ita
Ioacimo tributario facto, Ioaxum secū in Aegy-
ptum abduxit, vbi mortuus est cum regnasset
menses tres, dies decem. Mater autem Ioacim vo-
cata est Zabuda, nata ex oppido Abuma: hic
quoq; malitioso fuit ingenia, nec erga Deū pius,
nec mitis erga homines.

Nabuchodonosorus inuadens Syriam Ioacimum
ad amicitiam & societate suā pertraxit. C.VII.

ANno autem quarto ex quo is regnare in-
cepit, quidā Nabuchodonosorus apud Ba-
bylonem regno potitus, cum instructissimo exer-
citu Carchabesam ad Euphratem sitam petijt,
bellum inferens Aegyptio Nechao, qui tum totā
Syria dominabatur. At ille cognito Babylonij co-
natu, non contempsit hostem, sed cum validis &
numerosis copijs ad Euphratē ei se opposuit, &
collatis signis cū eo congressus amissis multis mil-
libus coactus est cedere, Babylonius autem su-
perato Euphrate, totam Syriam, Pelusium vsq;
subegit Iudaa sola excepta. Quarto deinde re-
gni Nabuchodonosori anno, Ioacimi verò octauo,
Bab

Babylonij Iudais bellum inferunt magnis viribus, dira minantes nisi tributa pendant quemadmodum reliqui Syria habitatores. At ille timore I. Re. 24 suadente pacem mercatus pecunijs, integro triennio imperata tributa persolvit. Inductus dein- V I I I., de ad vanas spes rumoribus expeditionis Aegyptiorum contra Babylonios, & negato tributo, expectatione sua frustratus est: nam Aegyptij bellum instaurare non ausi sunt, id quod propheta Hieremias quotidianis monitis predicere non destitit, frustra eos spem in Aegyptiorum praesidio ponere. Imminere enim urbi certam subversionem à Babylonijs, & Ioacimo regi captivitatem. Sed hac vaticinia quod nemo eis moueretur, nemini proderat. Etenim tam vulgus quam procures contemptim hac audiebant, & irati male ominanti, prophetam apud regem accusabant, deposcentes eum ad supplicium. Delata demum re ad regium senatum, maxima pars ut improuida calculis suis eum damnanit: pauci vero quidam sapientiores à regia prophetam dimiserunt, autoresque fuerunt etiam alijs, ne in eum sequi pergerent. Adducebantque rationem, non hunc solum mala urbi predicere, sed & Micham antea talia praedixisse, & multos alios, quorum nemo à sui temporis regibus aliquid esset passus, sed omnes ut Dei vates habiti sint in pretio: atque hoc pacto lenitis animis diuersa sentientium, effecerunt ut renouatis suffragijs propheta eximere

meretur supplicio : qui conscriptis omnibus suis prophetijs, ieiunāti populo & in templū congregato, nono mēse quinti anni regni Ioacimi legit eum librū, continentē quid tēplo & vrbi eiusq; populo deberet accidere. His auditis principes ei librum adimunt simulq; iubēt tam ipsum quā eius scribam Baruchum ē medio secedere, vt omnes latet ubi sint : librū verò ad regē pertulerunt, qui praesentibus amicis iussit scribam librum sumere & legere: quo lecto iratus conscidit eum, & iniectum in ignem exussit: iussitq; Hieremiam & Baruchum ad se adduci daturos suppliciū: sed illi iam se ira eius subdlexerant.

Nabuchodonosorus Ioacimū rursū Aegyptiorum rebus studentē interfecit, & Ioacimū eius filiū pro eo regem constituit. CAP. VIII.

NON multo post venientē cum exercitu Babylonium regem excipit in vrbe, territus propheta predictionibus : quòd enim ab eo sibi non timeret, neq; exclusit, nec ad bellum se parauit. At ille receptus non seruauit fidē, sed florem iuuentutis Hierosolymitana vnā cum ipso rege interfecit. quem etiam insepultum extra mœnia iussit proijci: & pro eo Ioacimū filium regē vrbis & regionis constituit: eorū verò qui in aliqua dignitate fuerunt, in captiuitatem abduxit. Babylonē tria millia, in quibus fuit etiam tum puer Ezechiel, Hic finis fuit Ioacimi regis, quē vixit annos triginta sex, regnavit undecim Successor

cessor autem eius Ioachimus, natus matre Hierosolymitana nomine Notha, regnavit menses tres, dies decem.

Babylonius mutata sententia Ioachimū obsidet, deditūq; ultro captivū Babyloniā abducit. C.IX.

Babylontum autem regem statim dedisse re- I X.
gnum Ioachimo poenituit. Verebatur enim 4. Re. 23
ne memor patris per iniuriam occisi, regionē ad
defectionē perpelleret. Misso igitur exercitu Hierosolymis eū obsedit, qui cum esset natura bonus
& iustus, non sustinuit periclitantem propter
se urbem despicere, sed matrē & cognatos mis-
sis à rege ducibus tradidit obsides, iēto in hoc cū
eū fœdere, quod nec vrbi mali aliquid inferrent,
nec ciuibus. Sed tum quoq; ne per interrum- qui-
dem annum fides servata est, Babylonio rege
violante eam, & mandante per literas suis du-
cibus, ut omnem iuventutem captivam ex vrbe
abducerent, & quicquid inesset artificum, &
vinctos ad se adducerēt: fueruntq; hi omnes de-
cem millia numero, & octingenti triginta duo,
& in his Ioachimus cum amicis ac matre, qui à
rege in custodia sunt habiti.

Sedecias Hierosolymorum rex à Babylonio
constituitur.

CAP. X.

Pro Ioachimo autem Sedeciam eius patrū
regem constituit, iureiurando astrictum
quod nihil in ea regione esset novaturus, nec iu-
uaturus Aegyptios. Is erat annorum viginti &

vnus cum principatū acciperet, natus eadē ma-
 tre qua frater Ioacimus, sed iusti ac decori negli-
 gens, vt qui aequales quoq; circa se haberet im-
 pios: quin & totus populus in eādē solutus est
 licentiā. Quamobrē saepe numero Hieremias pro-
 pheta illum adiit, obtestās vt omīssis impietati-
 bus iustitia curā gereret: neue aut ducibus men-
 sem adhiberet, quod essent mali pleriq;, aut fal-
 sis prophetis crederet, eū decipientibus, & polli-
 centibus nō oppugnaturū amplius urbem Baby-
 lonium, vincendumq; bello petitū ab Aegyptijs:
 hac enim non verē dici, nec euentura esse vnquā.
 Sedecias verō tantisper dum audiebat propheta-
 tam, agnoscebat eū vera dicere, & in rem suam
 esse, si illi fidem adhibeat: sed per amicos rursus
 deprasabatur, & abducebatur à propheta consi-
 ljs in diuersum quocunq; vellent. Sed & apud
 Babylonem Exechiel eodem tēpore vastationem
 templi prae dicebat, eamq; praedictionē etiā Hie-
 rosolyma transmisit: quibus vaticinijs Sedecias
 hac potissimum de causa noluit credere. In ca-
 tis enim omnibus inter se concinebant, quod &
 vrbs vr̄ capietur, & Sedecias ipse captivus abdu-
 setur, in hoc vero discrepare videbatur Iexechiel
 quod negaret Sedeciam visurum Babylonē, cum
 Hieremias asseneret omnino futurū vt capti-
 uum eum Babylonius rex secū abduceret. Qua-
 re cum hic diuersa dicere eos videret, ne illa qui-
 dem vera putabat, in quibus cōsentirēt: etiam si
 euentus

eventus omnia vera fuisse cōprobanit, sicut aliās
 opportunius dicetur. Igitur cū per octo annos
 focus Babyloniorum fuisset, violato, fardere ad
 Aegyptios defecit, sperans si cum illis vires con-
 iungeret, Babylonium necessariō subcūbere. Quo
 cognito Babylonius exercitum contra eum du-
 xit: vastatāq; regione, & occupatis arcibus ad
 ipsa Hierosolyma oppugnanda accessit. Aegy-
 ptius autem audito in quibus angustijs esset Se-
 decias focus, assumpto valido exercitu Iudam
 petijt, volens obsidionē solvere. At Babylonius
 intermissa obsidione, obviam illi profectus, vno
 pralio victum tota Syria expulit. Mox verō ut
 obsidio soluta est, pseudopropheta Sedeciam de-
 ceperunt, vana iactātes quod à Babilonijs regi-
 eiusq; subditis inflaret belli periculum, quod ve-
 trāsferendi essent ē sui sedibus in Babyloniam:
 imō etiam captivos reddituros esse cum omni-
 bus vasīs quibus rex templum spoliauerat. At
 Hieremias audito rege, omnia vera & his con-
 traria prænuntiat, dicens eos regem decipere,
 nihilq; commodi sperandum ab Aegyptijs: sed
 victis illis Babylonium copias ad Hierosolyma
 adducturum, & quotquot oppugnationi ac fa-
 mi supersuerint, captivos abducturum: dire-
 ptisq; omnium facultatibus, & exhaustis tem-
 pli divitijs, in urbem simul & templum ferro ac
 flammis sanituram, nullo sacri aut profani di-
 scrimine. Et servietis, inquit, ei posterisq; eius

per annos LXX. à qua seruitute Persæ & Medos eripient, extincto Babylonorum imperio: quorū opē dimissi, & huc reuersi templum adificabimus denuo, & Hierosolyma restituemus. Hæc dicēs Hieremias plerisq; persuadebat: principes verò & impj velut furiosum cõtenebant. Cumq; aliquando libuisset ei natale solū Anathoth reuifere, quod à Hierosolymis XX. stadijs est dissitū, quidā è magistratibus in itinere fortè obuius cõprehẽsum detinuit, calūniās quod ad Babylonios vellet trāsfigere. Prophetæ cõtā negauit eum verū crimen afferre, sed ire se in patriā. Ad ille nihil eius verbis motus, duxit eum ad magistratus in iudiciū, à quibus diu tortus & excruciatus seruabatur ad supplicium, & aliquanto tēpore coactus est viuere in his afflictionibus. Anno autē nono regni Sedecie, decima die mensis decimi, Babylonius rex iterum exercitum admouit Hierosolymis & continuata per XVIIII. menses obsidone, modis omnibus expugnare urbē conatus est. Præter externam autem oppugnationē duobus grauibus malis intus impugnabatur ciuitas, fame simul & pestilentia vehementer grassantibus. Interim Hieremias in carcere nō quiescebat sed clamabat ad multitudinē, apertis portis recipiendū Babylonium: nam hoc factō seruādos esse vñ cū totis familijs, alioquin sine remedio perituros: addebat manētib; in urbe hostili ferro aut fame percundū: quæ

verū

verò ad hostē perfugerint, mortem evasuros. At principes ne malis quidē pressi audire volebāt, sed irati ad regē omnia deferebāt, incusabantq; prophetā vt furentē, & frāgentem sibi animos, & obnunciandis calamitatibus omnem populi promptitudinem & alacritatem eneruantem: illos enim paratos pugnare pro patria, hunc verò minari tristitia, & dicere expugnatam urbem omnino subuertendam esse. Rex verò suopte quidem ingenio non exacerbabatur: sed ne in principū invidiam tali tempore incurreret: voluntati eorum resistēs, permisit eis vt de propheta quicquid liberet facerēt: quo impetrato cōfestim carcerem petentes, exēptum inde in quendam cœno sum puteum per funē demiserūt, vt ibi praefectus moreretur: ille verò vsq; collūmersus ibi manebat. Interim quidam ē seruis regis charioribus genere Aethiops, renūciat domino quid propheta acciderit, dicens non rectē principes statuisse & amicos, quòd vatem in cœnū demerserint, & grauiorē quàm qua in vinculis erat expectāda, mortem hominī excogitauerint. His auditis rex poenitentia prioris consilij, quòd principibus prophetā in potestātē tradiderat, iubet Aethiopem triginta socios ē suo famulatio sibi assumere, funesq; capere & quicquid ad viri incolumitatē opus sit, & quantū potest propere ē puteo Hieremiam extrahere. Tum Aethiops assumptis quēadmodū iussus erat, socijs, extractū ē cœno per-

T 5 misit

misit abire liberum. Accitus deinde clam ad re-
 gem, interrogatus est ecquod posset diuinitus as-
 ferre ad rem praesentem remedium. Ille habere se
 ait, sed neminem crediturum sibi, aut praeceptis
 suis obtemperaturum. Sed omnes inquit, amici tui
 quasi maleficū captunt me perdere: & ubi nunc
 sunt impostores illi qui negabant Babylonium
 amplius redditurum? Quamobrē vereor apud te
 veritatē promere, ne forte in vitā meam scuias.
 Sed cum rex iureiurando confirmasset, nec se il-
 lum interfectorum, nec amicos id facere passu-
 rum fretus accepta fide, consuluit ut urbem Ba-
 bylonijs dederet: ita enim se internuntio iubere
 Deum, si modò velit incolumis esse, & imminens
 periculum euadere, & cauere ne vrbs solo aque-
 tur, templumq; tradatur incendio. Nisi faciat,
 ipsum fore omnium malorū causam tam sibi ac
 suae familiae, quā vniuerso populo. Tum rex, se
 quidem cupere facere quae vates in rem cōmunē
 consuleret: sed timere amicos, qui iam ad Baby-
 lonios transfugerant, ne ab illis accusatus apud
 regem traderetur supplicio. At propheta adde-
 bat illi animum, vanum eum timorem esse dictū
 rans: nihil enim mali passurum, si ciuitatē dede-
 ret, ac ne uxores quidem eius & liberos: mansu-
 rum etiam templum incolumē. Haec locutū Hie-
 vemiam rex dimisit, iussū nemini cuius com-
 munitatem inter ipsos consilium prodere, ac ne
 principibus quidē indicare, si cognito collocatos
 se

se esse, percontarentur cūrdam esset à rege accersitus : sed pratexendum quòd venerit rogatum, ne posthac amplius haberetur in vinculis : id quod factum est à propheta, volebant enim scire quānam de causa accessisset ad Sedeciam.

Captis Hierosolymis Nabucodonosorus populum traducit in Babyloniam. CAP. XI.

Interea Babylonius pergebat in oppugnandis Hierosolymis, extructis aggeribus, & erectis turribus, è quibus acerbatur propugnatores stātes in manibus : multos enim aggeres circum quaq; excitauerat, vrbis muro altitudine pares. Nec segniter interim defendebatur vrbis, ciuibus nec fami nec pesti succumbentibus, sed obduratis animis omnia mala perferentibus : ac ne machinis quidem hostium territi, alias contra machinas excogitabant, vt inter se vtriq; non viribus solum certarent, verumetiam artibus, dum illi his potissimam sperant se urbem posse capere, hi salutem suam in eo putant consistere, si non cessent noui commentis illorum conatus ludificari : atq; id certamen durauit per menses decem & octo, donec tandem succubuerit, partim inedia victi, partim superne è turribus telorum multitudine oppressi. Capta est autem vrbis vndecimo anno regni Sedecia, quarti mensis die nona : ceperuntque eam duces Babyloniorum, quibus Nabuchodonosorus oppugnationem commiserat, dum ipse apud Reblatha
drge

degeret: quòd si quis requirat eorū ducum etiam nomina, sunt hæc: Nergelcar, Arcmantus, Emergar, Nabosaris, Echiarampsaris. Vrbe autē capta circa mediam noctem, & ducibus ac reliquis hostibus in tēplum ingressis. Sedecias rex ubi hoc sensit, assumptis vxoribus, liberis, ducibus & amicis fugam arripuit per fauces quasdam angustas in desertum: quod cum Babylonij cognouissent transfugarum indicio, sub auroram aggressi sunt eos persequi, et assecuti eos nō procul a Hiericāte circumuenerunt. Amici verò & duces fuge comites visis è propinquo hostibus, relicto Sedecia dissipati sunt quā quemque tulit spes effugij. Ipse penē desertus cū vxoribus ac liberis & paucis amicis in hostium potestatem deuenit, & mox ad regē perductus est. Quē postquam in conspectu habuit Nabuchodonosorus, impium & sceleratū vocare coepit, promissionum immemorē, quòd regi seruare illam regionē esset pollicitus: exprobrabat etiam ingratitudinem, quòd cū à se accepisset regnū Ioacimo fratri debitū, accepta potestate abusus esset in auctore beneficiij. Sed magnus est, inquit, Deus qui te propter mores tuos pessimos in manus meas tradidit. His verbis cum Sedeciā increpuisset, euestigio iussit ipso & alijs captiuis inspectantibus filios eius & amicos trucidari: deinde ipsum excacauit, Babylonem secum abducendum. Atq; ita vtriusq; propheta predicationes, tñ Hieremia

quām

quàm Ierexielis, quamvis ab illa contēpta, euen-
tu non vana fuisse cōprobata sunt: quòd captus
abducetur ad Babyloniam, & coràm cum eo lo-
quetur, & oculis suis faciem eius videbit, Hiere-
mias prædixit: quòd verò cecatus primo cum
Babylonē perductus esset vider: eam nō: potuit,
Execielis fuerat vaticinium. Quæ quidē ignorā-
tibus satis declarare possunt Dei naturā, quàm
varia sit & multimoda, omnia tēpestivē dispo-
nens, & futura præsignificās: sicut humana in-
sitiæ & incredulitatis insigne exēplum hic emi-
net, per quā non licuit eis futurā calamitatē eui-
tare, vt ne cauerent quidem fatum ineluctabile.
Atq; hic fuit Dauidici generis regū exitus, qui
vnus & viginti regnauerunt deinceps: idq; tēpo-
ris spaciū quingentos & quindecim annos con-
tinet, & mēses insuper sex cū diebus decē: annū
meratis viginti annis primi regis Sauli, qui fuit
tribus alterius. Caterūm Babylonius post victo-
riam Nabuzardanē ducem misit Hierosolyma-
cum mādatis, vt tēplum spoliatum incēderet, re-
gia quoq; similiter cremata urbē à fundamen-
tis dirueret, populum in Babyloniā traduxeret.
Qui cū eò peruenisset vndecimo Sedecia regnū
anno, è tēplo vasa omnia tam aurea quā argen-
tea sustulit, & labrum quoq; illud grande quod
Solomō dedicauerat: p̄terea colūnas illas areas
cum suis capitulis, & mensas aureas atq; can-
delabra. His sublaps templum incend: mensis
quinta

quinti die prima, anno regni Sedecia undecimo,
regni verò Nabuchodonosori XVIIII. deinde &
regiam incendit, & urbem diruit. Incensum est
autem templum annis ex quo exstructum fue-
rat elapsis CCCCLXX. mensibus sex, & die-
bus decem additis: exaltis à transmigratione ex
Aegypto annis M. LXXII. mensibus sex, diebus
decem: à diluvio autem vsq; ad templi denasta-
tionem intercesserunt anni M. DCCCC. men-
ses sex, dies decem: ab Adamo item condito vsq;

Annū mū ad hunc templi casum tria millia annorum ela-
p-
di. **di.** p-
psa sunt, & insuper DXXII. menses sex, dies
decē. Tantus censetur annorū numerus, quo tem-
poris spacio quid & quando gestū sit, suo quaq;
ordine explicauimus. Dirutus Hierosolymis &
populo migrare iusso, dux regius captiuos fecit
hos: pontificem Saream, & qui post hunc secun-
dum inter sacerdotes locum tenebat, Septemiam:
tres praefectos custodiae templi, eunuchū prima-
rium regis cubicularium, cum septem alijs regijs
amicis: praeterea scribam regium, & alios prin-
cipes viros sexaginta, quos omnes una cum spo-
lijs templi perduxit ad regem suam agentē tunc
Reblathis, quae est Syria ciuitas. Rex verò pōti-
ficē & principes in ea vrbe iussit capite plecti,
reliquam captiuorū multitudinem & in his Se-
deciam ipse Babylonē perduxit. Iosadocū etiam
pontificem vinctum secum duxit, Sarea pōtificis
filium, quem modo Reblathis affectum supplicio
dixim

diximus. Nunc quoniam regum genus & eorum
 successionem ordine recensimus, cōueniens duci
 etiam pontificum enumerare nomina, qui regum
 tempore per continuatas successiones summum
 administrauerunt sacerdotium. Ergo primus
 omnium in templo recens à Solomone constructo
 pontifex fuit Sadocus, cui filius Achimas suc-
 cessit: post Achimam Azarias, & post hunc Io-
 rannus: post Iorannum Isus, & deinceps Azia-
 rannus, Phideas, Sudeas, Iulus, Iothannus, Vrias,
 Nerias, Odeas, Saldumus, Elcias, Sareas, Iosa-
 docus qui captiuus Babylonem pertractus est: hi
 omnes quasi per manus traditu sacerdotium filij
 parentum successores acceperunt, cōtinuata ge-
 neris serie. Ceterum Rex Babylonē reuersus Se-
 deciam in carcere vsq; ad mortem eius detinuit,
 mortuum tamen regia funeris pompa elatum se-
 peli: vasa quibus Hierosolymitanum templum
 spoliauerat, suis consecrauit numinibus: populo
 in Babylonia sedes attribuit: pontificem è vincu-
 lis exemit. Nabuxardanos autē dux qui po- XL
 pulum captiuum abduxerat, trāsugas & pau-
 peres illis reliquit, duce illis preposito nomine
 Godolia, Aicami hominis nobilis filio, viro equo
 & bono. His imperauit, vt pro agris quos ad-
 culturā acceperant, certum tributum regi pende-
 rent. Prophetæ quoq; Hieremia è carcere exem-
 pto suasisit vt iret secum Babylonē: iussu enim
 se à rege, vt ei necessaria omnia prabeat. Quod

si sequi nolit, diceret vbinā habitare cuperet, vt
de hoc regē per literas certiorē possit reddere.
Prophetā verō neq; ducem sequi voluit, neq; aliō
ad habitandum ire, contentus habitare in ruinis
patriæ, & eius miseras reliquias colere. At dux
voluntate eius cognita. Godolia quem ibi relin-
quebat commendauit hominē, mandans ne quid
ei deesse pateretur: donatoq; vate magni precij
muneribus, ipse quoq; domum profectus est. Hic
remias autem domicilium elegit apud oppidum
Masphatā, impetrata prius à Nabuzardanē
gratia vt secum ē carcere dimitteretur etiā Ba-
ruchus Nerī filius, insigni familia natus, & in
patria lingua egregiē doctus: Nabuzardanes
itaq; his peractis Babylonē reuertitur. Illi autē
qui obsidionis Hierosolymitanæ tempora diffuge-
rant, posteaquā in Babylonios res-sisse audie-
runt, vndiq; collecti venerūt ad Godoliam Mas-
phathā. Eorum principes erant, Ioannes Careā
filius, & Iexanias & Sareas, & nonnulli alij:
præterq; hos Ismaël quidā ortus regio genere, vir
alioquin malus & dolosissimus, qui tēpore obsi-
dionis profugerat ad Bathalem regem Amma-
nitarū, & apud eum per id tempus moratus fue-
rat. His igitur ad se veniētibus, Godalias suasisit
vt ibi manerēt, nihil timētes à Babylonijs: posse
enim eos impune regionem colere, interpositoq;
iurciurādo paratum fore suum auxilium si quis
molestaretur, consuluit vt vnusquisq; habitaret
in quo

in quo vellet oppido, dicēs missurum se vnā aliquot è suis, & daturū operam vt diruta instaureretur, & habitētur denuo: illos verò debere donec tempestiuum est curare ne frumentum & vinum ac oleum desit in futuram hyemem quo sustentētur: hæc locutus permisit quemq; arbitrato suo quem liberet locū incolere. Quæ fama postquam ad circumuicinas Iudææ gētes peruenit, quòd profugos ad se venientes Godolias magna humanitate exciperet, & agros eis colēdos assignaret, imposito certo tributo quod pendere-tur Babylonio, vndiq; concursus est ad eum, & coeperunt regionem colere. Ioannes autem cum alijs principibus vidētes regionem coli, multum amauerunt Godoliam propter bonitatē eius & humanitatē: admonueruntq; eum quòd Bathales Ammanitarum rex ideo misisset Ismaēlem, vt ipsum clam dolo interficeret, & principatū inter Israēlitas occuparet, cum sit e genere regio: securum autem fore ab insidijs, si eis permittat Ismaēlē clam occidere. Vereri enim se, ne si ipse insidijs præoccupatus fuerit, reliquæ Israēlitarum in totum pereant. Ille vero respondit se non dissimulaturū talēs insidias aduersum hominem affectum à se beneficio: non enim esse verisimile eum qui in tanta inopiæ necessitate nihil malī fecerit, nunc contra omne fas erga benefactorem tam ingratum esse, vt cui circumuento insidijs non posset sine scelere non succurrere, eum sua

manu interimere conetur. Attamen etiamſi vera eſſent quæ deferrent, emori eſſe ſatius, quàm hominem qui ſalutem ſua fidei commiſiſſet, opprimere. Itaque Ioannes cum cæteri fruſtra hoc conatus perſuadere abijt. Poſt dies inde triginta venit ad Godoliam in Maſphata Iſmaël comitatus amicis decem: vbi inter hoſpitales epulas dum ſe comiter poculis inuitant, hoſpitē me- ro grauem & ſomnolentum aduertens, cum decem illis ſocijs adortiꝝ interfecit, nec difficile fuit cæteros conuiuas ſimiliter affectos confodere: quibus necatis adiuvante nocturno tempore per totum oppidum graſſati ſunt promiſcuis cadibus tam in Iudaos quàm in Babylonios milites ſecuros & paſſim dormientes. Sequenti verò die venerunt cum muneribus ex agris ad Godoliam circiter octuaginta, omnium in ſcij quæ ac- ciderant: quos videns Iſmaël intrò vocavit ad Godoliam, & introgreſſos claſſo palatio trucidavit, cadaueratq; eorum in puteum quendam, ne eſſent conſpicua, demerſit. Soli autem ex co- pumero ſervati ſunt, qui rogauerunt ne ſe prius occideret, quàm ei quædam occultata in agris traderent, ſupelleſtilem & veſteꝝ atq; frumentum: quibus promiſſis motus, aliquot ex eis pepercit: plebem verò Maſphatensem cum mulieribus & pueris abduxit, & in his etiam Sedecie filias, quas Nabuxardanes apud Godoliam reliquerat. Hiſ perſeque ad Ammanitarum re-

gem profectus est. Ioannes autem cum ceteris ducibus audita Masphatensium clade, & morte Godolia, indignissime tulerunt, & assumptis suis quisque militibus, Ismaëlem hostiliter persecuti sunt, eumq; apud fontem Hebronensem deprehenderunt: quibus visis captiui Ismaëlis lati, rati id quod erat auxilium sibi venire, omnes ad Ioannem transiuerunt, Ismaël autē cum octo tantum comitibus ad Ammanitarum regē perfugit. Ceterum Ioannes assumptis quos Ismaëli eripuerat, cum eunuchis & mulieribus atque pueris peruenit in locum qui Mandra dicitur, ibiq; ea die manserunt. Voluerunt inde proficisci in Aegyptum, timentes Babylonios, ne irati propter eadem praefecti in ea regione à se constituti, in illos sauirēt: prius tamē consulendum Hieremiā rati, accedentes eum rogauerūt ut hesitantibus oraculū expediret quidnam faciendū sit, iurati facturos se quicquid ille iusserit. Cumq; propheta operā suam esset pollicitus, decima demum die Deus apparens insit ut Ioanni & ceteris ducibus diceret, Si māserint in ea regione, auxilio futurū, & prouisurum ne quid incōmodi à Babylonijs quos timebant accipiant. Sin in Aegyptum mallent iter facere, curam eorum relicturū, insensumq; tali calamitate affecturum eos, quali paulo ante fratres eorum castigatos esse viderint. Hac diuinitus monenti propheta noluerūt credere, quod ex Dei sententia inberet

eos manere: sed putauerunt eum falso verbis suis Deū prætendere, re autem vera loqui in gratiam Baruchi discipuli, ne possint Babyloniorū iram effugere. Contempto igitur Dei consilio quod per prophetā dederat, Ioannes & reliqua multitudo in Aegyptū abiit, abducto simul Barucho & Hieremia. Quò postquam peruentum est, Deus significauit propheta fore ut Babylonius exercitum ducat in Aegyptum: iussitq; predicere populo, quòd capietur Aegyptus, & ibi partim interficientur, partim captiui Babylonem abducentur, id quod etiā factū est: quinto enim post excidium Hierosolymitanum anno, qui fuit regni ipsius Nabuchodonosori vigesimus tertius, cum magnis copijs inuasit Caelē Syriā: qua subacta bellum gessit contra Ammanitas & Moabitas, & his quoq; perdomitis Aegyptum hostiliter est ingressus: occisoq; qui tunc regnabat, & alio rege constituto, repertos ibi Iudeos rursū captiuos Babylonem abduxit. Hæc fuit fortuna Hebræorū, ut accepimus, his ultra Euphratem traductorū: nam per Assyrios decē tribus è Samaria sunt abductæ, regnante Osea, deinde reliquæ due per Nabuchodonosorū Chaldeorum & Babyloniorum regem captis Hierosolymis. Sed Salmansar in vacuas Israëlitarum sedes deduxit gentem Chuthæorū, qui prius in intima Perside & Media fuerant, Samaritæ deinde vocati à regione in quam demigrauerūt: rex vero Babylonis

lonius pro abductis duabus tribubus nullam gentem in eam regionē reposuit: quo factū est, ut Iudaea cum Hierosolymis ac tēplo per LXX annos deserta maneret: tempus autem totū quod inter decē tribuum captiuitatem & duarū reliquarū transmigrationem intercessit, anni fuere centum triginta, & menses sex, dies decem. Caterūm XLI. Nabuchodonosorus selectus nobilissimus Iudaorū Dan. I. pueris, & Sedecia regis cognatis, qui & flore etatis & decore forma fuere conspicui, pedagogos eorū cura assignauit, ex selectis quibusdam ex eo numero, quemadmodum solitus est facere & aliarū gentiū deuictarū formosis adulescētibus: praebebatq; eis de sua mensa victū, & Chaldaeorū disciplinis instituendos curabat ac literis, in quibus sanē profecerunt plurimum. In his erant quatuor de Sedecia genere, admodū pulchri & egregio praeediti ingenio, quorū nomina, Daniel, Ananias, Misael, Azarias: his Babylonius mutauit nomina, & pro Daniele Balthasarem, pro Anania Sodrachem, pro Misaele Misachem, pro Azaria Abdenago appellari iussit eosq; ob egregiam indolē & nō mediocrē eruditionem vehementer charos habuit. Cumq; visum fuisset Danieli cum cognatis victitare durius, & à regia mensa abstinere edulij, atque adeo ab animantibus omnibus, accesserūt Aschanem eunuchum qui cura eorū erat praepositus, rogantes ut quae mittebantur à rege in suos vsus conuerteret, ipsi

V 3 legumina

legumina tantū & palmutas in alimenta præberet, & si quid aliud præterea vellet inanime: se enim alijs fastiditis talem victum appetere. Ille verò ait se gratificari eis cupere, sed vererī ne hoc rex deprehendat extenuati ipsorum corporibus, & immutata specie, quòd necesse sit ut habitudo & color rationi victus respòdeat, idq; magis fore conspicuum ex collatione aliorū qui alantur delicatis, atq; ita propter eos adduci se posse in capitis periculum. Itaq; nactus Aschanem non admodū difficilem, persuadent ut saltē per decem dies hoc eis permittat experiendi gratia: quod si corpora eorū nihilo deterius, inde habuerint, in eodem victu perseverare, qui compertus sit innoxius: sin autē detrimentum aliquod inde acceperint, minus speciosi facti quā alijs, ad pristinam diatam eos reduceret: ut verò apparuit non solum nō ladi eos talibus, sed habitiores præ alijs & maiores inde fieri, ut cum eis non essent conferendi qui cibi vesciebantur regijs, sed Daniel cum focys potius delicatā vitam agere videretur ex eo tēpore securē Aschanes partes quæ de regiā mensa mittebantur pueris, sibi retinebat, & illis apponebat quæ iam diximus. Illi verò utpote puros iam habētes animos, & ad percipiendas disciplinas idoneos, atq; etiam firmiora ad laborem corpora, quòd neq; illi lederentur aut gravarentur varietate deliciarum, neq; hac simili de causa emolirētur facile omne perdidicerunt

cerunt doctrinam tam Hebraicam quam Chal-
 daicā : sed precipuè Daniel peritus talium artium, Dan. 2
 cōiectādis quoq; somniorū significationibus stu-
 duit, visiones etiā diuinas videre solitus. Exacto
 autē biennio post Aegypti populationē Nabucho-
 donosorus cum vidisset mirandam visionē, cuius
 etiā euentū Deus ei in somnis indicauerat, mox
 ut è stratis surrexit eius oblitus est. Accersitis
 igitur Chaldeis, & Magis ac Vatis, ait se so-
 mniū vidisse, & quoniam oblitus sit quale fue-
 rit, velle ut & somniū sibi indicēt, & eius signi-
 ficationē. Illis autē respōdētibus hoc supra huma-
 nas vires esse, quod si exponeret visionē somni,
 pollicētibus interpretationē, minatus est mortem
 nisi somniū etiā indicarent: & cū negarent se id
 posse, necari omnes imperat. Tum Daniel audito
 quod omnes sapiētes iussisset occidi, & inter hos
 se quoq; cum suis cognatis esse in periculo, adiit
 Ariochū regis praefectū satellitiū, rogauitq; cau-
 sam, cur ita rex statuisset in omnes sapientes, &
 Magos, atq; Chaldaeos animaduertere: & cogni-
 to quod cū oblitus esset somniū, iussissetq; eos id
 sibi indicare, nec illi potuissent, ad iram cōmotus
 sit, impetrauit ut praefectus vnius noctis dilatio-
 nē Magis à rege peteret: spē enim sibi esse, Deum
 ea ipsa nocte exortū, indicaturū esse id somniū.
 Quae Danielis postulata cum per Ariochum re-
 gi essent renuntiata, iussit eadem Magorū dif-
 ferri, tantisper dum huius promissi fidē experi-

retur. Puer verò cū socijs digressus in suū cubi-
culū, per totā noctē supplex Deū precibus soli-
citavit, vt rem sibi aperiret, & Magos cū qui-
bus & ipsi periclitaretur, ab ira regis eriperet,
manifestata sibi visione quā rex praterita no-
cte visam elabi ē memoria passus sit. Deus autē
& periclitātes miseratus, & Daniēlis sapientia
delectatus, tam somnium quā eius interpreta-
tionē ei notā reddidit, vt hanc per eū rex cogno-
scret. Ille hac reuelatione latus, surgens fratri-
bus eā indicat, iam desperantibus vitā, & tan-
tū de morte cogitātibus: hortaturq; vt trāquillo
sint animo, & de vita melius sperare non dubi-
tēt: cū quibus actis Deo gratijs quod atātē eorū
esset miseratus, Ariochū adit initio diei, rogans
vt se ad regē ducat, indicaturū ei somniū quod
proxima ante hāc nocte viderat. Ad quē ingres-
sus, primū deprecatus est eā opinionē, quasi ipse
Chaldeis & Magis esset sapiētior, quod nemine
illorū valente inuenire somniū, ipse id esset indi-
caturus: nō enim sua peritia, vel quod intellectu
alios praeccellat, id fieri: sed Deus, inquit, nos de
vita periclitantes miseratus est, rogantiq; mihi
pro mea populariumq; vita, & somniū & eius
significationē aperuit: neq; enim tam me sollicitā
habuit ea tristitia, quod à te indigni vita esse-
mus iudicati, quāmetus de existimatione tua
gloria, cū tot viros bonos & honestos necari
inberes, idq; iniuria, quod non esset humana sa-
pientia

pientia comprehensibile quod mādabas, solo Deo
 valente prestare quod cuperes. Ergo cum hac te
 cura teneret, quisnā post te potiturus esset orbis
 imperio, dormienti tibi Deus volens omnes re-
 gnaturos ostendere, tale innuit somniū: Vide-
 baris tibi videre statuam grandem stantē, cuius
 caput erat aureum, humeri ac brachia argētea,
 vēter & femora area, crura ac pedes ferrei: de-
 inde saxum vidisti abruptum à monte in statuā
 illā incidere, & hanc delectā conterere, vt nulla
 eius pars maneret integra, sed aurū, argentū, as
 & ferrū abiret in minutiorē farina puluerem,
 eumq; ingruente venti vi difflatum in terras di-
 uersissimas. Saxum verò illud tam magnū acce-
 pisse incrementū, vt quantū est terrarū sua mole
 opprimeret. Et hoc quidem est quod vidisti so-
 mnium, quod in hunc modum interpretari opor-
 tet: Aureum illud caput te significat, & alios re-
 ges ante te Babylonios: dua verò manus & hu-
 meri duo portēdunt, quod à duobus regibus ve-
 strū imperiū delebitur, illorum quoq; imperium
 alius ab occidente veniēs tollet è medio, amictus
 armis areis. Huius quoque vires debellabuntur
 ab alio ferro simili, cui propter naturā ferri ni-
 hil poterit resistere, quod ea sit auro, argēto, ac
 ere validior. Adiecit & de saxo interpretationē
 Daniel, sed mihi hoc narrare non libuit. cuius
 propositū est praterita, nō etiam futura, scribere.
 quod si quis veritatis avidus non desistit, inqui-

rere futurorū quoq; obscuros euentus cupiēs discere, det operā vt Danielis librū perlegat, qui habetur inter sacras literas. Porro Nabuchodonosorus his auditis agnosces suū somnium, attonitus est Danielis indole, & procidens in faciem, cum non aliter quā Deum adorauit, diuinis inuenē dignatus honoribus. Nec hoc contentus imposito ei Dei sui nomine, vniuerse ditioni sua prepositum esse voluit, cum eoq; simul eius consanguineos: qui ob hoc inuidiosi facti in periculū inci-

Dan. 3. derunt, offenso rege propter causam talem: Rex fabrefacta aurea statua, alta sexaginta lata sex cubitos, in campo magno Babylonis eam statuit: quā dedicaturus cōuocauit ex omni sua ditione principes, eisq; mandauit: vt quamprimum tuba dari signū audierint, procidentes in faciem adorarent statuam: quod qui non fecerit, pœnā proposuit, vt conijciatur in ardentis fornacis incendiū.

Cum igitur omnes audito tubæ signo adorarent eam statuā, Danielis cognati negauerunt se hoc facturos, quod nollent patrias leges transgredi: moxq; delati, & in ignē coniecti diuina seruari sunt prouidentia, & præter omnium opinionem euaserūt mortis periculum. Ignis enim eos nō attingit, sed quasi sentiens iniuctē in fornacem coniectos, pepercit, & nō exernit vim suam in iuuenes, Deo inuicta flammis faciente horū corpora: quæ quidē res magis etiam eos regi cōmendauit, quā probos & Deo charos esse animaduertet:

quo

quo factū est ut semper in maximo apud eum honore haberentur. Non multo deinde post, rur- Dan. 4.
sum aliud dormiens rex vidit insomnium, quod priuatus regno vitam acturus esset inter bestias & post exactū eo modo septennium, denuo restitutus esset in pristinū imperium. Quo viso rursum cōuocatis Magis percontatus est quid significet. Eius intellectū nemo alius inuenire, & regi indicare potuit, solus Daniel quid portēderet coniectura assecutus est: & qualē hic prädixit, talis etiam euētus affuit: nam cum in solitudine tempus prädictū exegisset, nemine septēnio toto audente inuadere dominium, exorato Deo rursum in regnum suum restitutus est. Nemo autem mihi vitio debet vertere, quod hac ita ut in antiquis libris inuenio, scriptis meis infero. Talibus enim criminatoribus dudum occurri in initijs huius hystoria: palam profitens, me tantū Hebraicorum voluminum in Græcam linguam interpretem, & quæ illic continentur bona fide relaturum me promisi, nec addentem quicquam de meo, nec auferentem etiam. Caterum Nabuchodonosorus cum regnasset annos X L I I I. vitam finijt, vir industrius, & prioribus regibus longe fortunatior. Meminit eius & Berosus in tertio rerū Chaldaicarum libro his verbis: Pater au- X I I I.
tē Nabuchodonosorus audito quod Satrapa quē Aegypto & caua Syria Phœniacq; præfecerat, à se defecisset, sum non posset amplius ferre labores

bores militiae, tradita iuniori Nabuchodonosoro copiarū parte, iussit hunc contra illū proficisci: qui collatis signis cum defectore congressus, & ipsum deuicit, & regiones eius ad suū imperiū retraxit. Interea pater Nabuchodonosorus apud Babylonem morbo absumptus est, cum regnasset annos xxi. Nabuchodonosorus verò non multo post patris morte cognita, & constitutis Aegypti ac reliquarum regionum negotijs, demandatq; amicis cura captiuorū Iudeorum, Syrorum, Phoenicum & Aegyptiorum traducendorum in Babyloniam cum exercitu & impedimentis, ipse cum paucis per desertum Babylonem properauit. Et cum assumpsisset regni administrationem, quae interim penes Chaldaeos fuerat, & ab eorū primo seruata erat in eius reditum, factus est totius paterni imperij dominus: ac primū omnium captiuos recens adductos per opportuna Babyloniae loca in colonias distribuit: deinde spolijs bello partis Beli templum & alia quaedam magnifice exornauit: auxit etiam & reparauit antiqua urbis aedificia, munito & fluminis alueo, ita ne hostes eo possent uti ad ciuitatis incommodum. Tres quoque murorum ambitus intra urbem exstruxit, & totidē foris circūdedit, omnes ē coctilibus laterculis, cumq; memorabilibus operibus ciuitatem munisset, & portas in templorum modum ornasset, paterna regia contiguam exstruxit aliam regia, cuius substructiones & reli

reliquā magnificentiā forte supernacaneū esse
dicere: vnū silere nō possum, quōd tam amplum
& superbū adificiū intra quindecim dies ab-
solutū est. In hac regia moles saxeas fornicibus
suspendit, montiū speciē referētes, superne consi-
tas varijs arborū generibus, atq; ita celebratos
illos pensiles hortas absoluit, eo quōd vxor edu-
cata in Media concupisset quandā patriā suā si-
militudinē, Horū hortorum etiā Megasthenes in
quarto rerū Indicarum volumine meminit, vbi
ostendere conatur quōd hic rex virtute & rerū
gestarum magnitudine Hercule longe à tergo re-
liquerit: subiugasse enim eum & urbem Africa
primariā, & bonam partem Hispaniā. Sed &
Dioctēs in secundo rerum Persicarum libro eius
regis mentionem facit, & Philostratus tam in
Phanicū quā in Indorū historijs: quōd hic rex
per tredecim annos Tyrū oppugnauerit, regnan-
te apud eam urbem Ithobale. Atq; hac sunt quae
de hoc rege apud historicos inuenio.

De successoribus Nabuchodonosori, & quōd
Cyrus eorum imperiū in Persas transtu-
lit, & quomodo se tum rex Iudaeorū apud
Babylonicos habuerint. CAP. XII.

C Aeterū post Nabuchodonosori obitū Abi-
lamarodachus eius filius regnum suscepit,
qui mox Hierosolymorum regem Iechoniam ē
vinculis dimisit, & inter necessarios amicos ha-
buit, multis muneribus donatum, & apud Ba-
b, lo

bylonem regia sua praefectū. Pater enim eius si-
 dem nō seruauerat Iechonia, qui se ei cū vxori-
 bus & liberis totaq; cognatione sponte tradide-
 rat, respectu solius patriae, quā nolebat per vim
 expugnatam dirui, sicut ante diximus. Abimata
 rodacho post decimumoctauum regni sui annum
 defuncto Niglisar filius successit, cumq; regnasset
 annos quadraginta, vitam cum morte mutauit:
 cōtinuata deinde successione ad Labosordachum
 filium regnum peruenit: apud quem cum nouem
 tantum mēsis hāsisset, post mortem eius tran-
 sijt ad Balthasarem, qui Babylonij Naboandel
 nominatur. Huic bellum intulerunt Cyrus Per-
 sarū rex, & Darius Medorū, à quibus dum in-
 tra Babylonē oppugnatur, mirabilis quedam &
 Dan. 5. prodigiosa visio ei contigit. Discumbebat cœnans
 in ampla quadā aula, magno apparatu vasorū
 argenteorū quæ regia mensa adhiberi solent, ac-
 cumbentibus etiā concubinis & purpuratorum
 præcipuis. Deinde cū ita collibuisse, iubet è suo
 templo afferrī vasa Dei, quæ spoliatis Hierosoly-
 mis Nabuchodonosor in vsum suum veritus ver-
 tere, in Dei sui templo reposuerat. Ipse verò iam
 mero calens ausus est ex eis potare, verba in-
 terim contumeliosa in Deum proferens: & ecce
 tibi videt manum è pariete prominentem, & in
 eo syllabas quasdam scribentē. Quæ visione ter-
 ritus conuocauit Magos & Chaldaeos, & totum
 hoc genus quod apud Barbaros prodigiorum &
 somnior

ſomniorū interpretationē proſitetur, poſtulanſ ut ſibi enarrent id quod erat ſcriptū. Magis autem negantibus ſe eius intellectū inuenire, rex ob rei nouitatē mœſtus ac ſolicitus præconis voce per totā ſuam ditionē publicauit : quicumq; mentem earum literarū interpretari poſſet, daturū ſe ei torquem aureū, & purpurea veſtis uſum, quali Chaldeorum reges utuntur, atq; inſuper tertiam regni ſui partē. Poſt hoc præconium maior etiam ſit Magorum concurſus, certatim ſenſum literarum ſcrutātibus, nihil tamen proſicientibus. Videns autē triſtē hac de cauſa regem eius auia, ſolari eum cepit, dicens eſſe quendā captiuū ludæum per Nabuchodonosoſorū vaſtatis Hieroſolymis adductū, virum ſapientē, qui poſſit obſcura & ſoli Deo nota perquirere : hunc Nabuchodonosoſoro quæ opus erat interpretatū, cum ideo tempore poſſet alius nemo : rogabatq; ut accito illo percontaretur quid ſibi velint hæc literæ, ut coarguta caterorū inſcitia, etiam ſi triſte ſit, prodigium id intelligatur. His auditis Baſar accerſit Daniele, & præſatus ſe reſciuiſſe de eius ſapientia, deq; ſpiritu diuino quem habeat, & quod ſolus ſit idoneus interpretandis quæ aliorum cognitionem effugiunt, rogauit ut ſibi enarret quid ſcriptura illa ſignificet, pollicens operæ præmium uſum veſtis purpureæ torquemq; aureum, & ditionis ſuæ partē tertiam, ut ſapientia eius inſignita talibus honoribus, illuſtris ſit apud

apud omnes qui honoris causam sciscitando cognoverint. Daniel autem recusatis numeribus, quod hīs diuinitus concessa sapientia corrūpi nequeat, sed indigentes gratis iuuare parata sit, ait scripturā hanc vita suam predicere: eò quod ne proavi quidē calamitate, quam ille incurrit ob contemptū numinis doctus sit pietatē colere, & nihil moliri quod sit supra naturā hominis Nabuchodonosorū enim ob impietatē damnatū ad victum ferinū, post multas preces miserāte Deo restitutū ad hominū cōversationē & pristinū imperiū (ac deinde per totam vitā agnouisse & laudasse Dei virtutē & providentiā. Hūc vero oblitū domesticī exēpli, voces impias iactasse in Deum, & potasse ē sacris vasis vnā cū suis pellicibus. Ob hac iratū Deū per has literas denun-
 tiare qualē sit habiturus vita exitum. Sic enim interpretanda singula. Mane, hoc est numerus, significat dinumeratum esse iam dierū tuae vitae ac regni numerū, & perbreue tempus superesse: Thecel, quod est pondus, appensum à Deo regni tui tempus iam ad finē vergere: Phares, quod est fragmē fracturū Deum tuū regnum, & partes eius in Medos ac Persas distribuēdas. Hac interpretatione accepta, rex nō poterat nō vellemēter trīstari, attamē Daniel suam munificentīā non subtraxit tanquā malorum prænuntio, sed dona quae pollicitus est exhibuit, sic cogitans, quod nō bona audierit, sui sati culpam esse, nō propheta:
 imò

imò illum boni viri officio functum esse, qui sic interpretatus sit, ut erat euenturū, tametsi parū latius euentus sequeretur. Non multū autē abijt temporis, dum & ipse & vrbs in Syri Persarū regis potestate deuenit. Sub Baltasare enim capta est Babylon, anno regni eius decimo septimo. Hic finis fertur posterorum Nabuchodonosori. Darius autem cūm extingueret Babyloniorum imperiū, adiutus à Cyro suo cognato annū agebat sexagesimū secundum, qui fuit Astyagis filius, apud Græcos alio vocatus nomine. Hic etiam Danielelem prophetam assumptum secum duxit in Mediam, eumq; in maximo honore apud se habuit: erat enim vnus è tribus summis satrapis, qui sub se habebant alios CCC LX. satrapas, tot enim à Dario primum instituti sunt.

Itaq; cū tam charus & honoratus apud regē XIII. esset, ut qui ei tanquam diuino libenter de quo- Dan. 6. uis negotio consulenti parēret, nō effugit ceterorum inuidiā, quemadmodum fieri solet inter eos qui aliquē sibi à rege præferri nō patiūtur equo animo: cumq; æmuli occasione calumnie contra eum quærerent, nullā vnquam eis præbuit: cūm enim esset contēptor pecuniarū & omniū munerum, turpe sibi ducens etiā pro beneficio licitam gratiam recipere, nullā accusandi ansam inuenire poterant: nec tamen destiterunt quærere quomodo honore deiectum è medio tollerent. & cūm animaduertissent Danielem quotidie ter

Deo supplicare precibus, commenti sunt occasionem qua eum possent perdere : aditoq; Dario renunciant ei, visum esse satrapis eius & principibus, per triginta dies populo dari intermissione, quibus nec ab ipso, nec à quoquā hominum aut deorum quicquam precari liceat: & si quis cōtra hoc cōmune decretum faxit, eum in foueā leonum conijci. Rex verò non perspiciēs eorū malitiam, quòd Daniel hoc cōmento peteretur, ait sibi placere hoc decretum : pollicitusq; se id confirmaturum, edictum proposuit in publicum quo satraparum decretum promulgabatur. Id cū omnes pra metu seruare conarētur, magnū fuit ubiq; silentium. Daniel verò nihil hac curabat, sed more solito stans in cor. spectu omnium, adorabat Deum suum & deprecabatur. Tum satrapa nacti occasionem quam dudum captauerant regē adeūt properè, Danielemq; accusant, quòd contempto edicto solus ex omnibus deos precari ausus sit, idq; non ob pietatē, sed ob hoc ipsum quod ol. seruari se sciret ab emulis. Et cū regem ob nimiam erga Danielem beneuolentiam etiā mandati sui contēptori facitē veniam datum crederet, hoc ipso magis accēsi ad inuidiā, inflexibiles ad clementiā, postulauerūt vt iuxta latā legē conijceretur in leonum foueam. Darinus autē sperans ope diuina eripiendum à bestijs, hortatus est eum vt praesentē casum equo ferret animo: & postquam eo coniectus est, cū obstruisset

gnasset lapidem qui ori foveæ incumbēbat vice
 hostij, domum reuersus est: totamq; eam noctem
 sine cibo & somno exegit de amici salute soli-
 citus: diluculo autē surgēs ad foveā se contulit,
 & inuento illaso signaculo quo lapidem obsigna-
 uerat, per apertam fenestram supernè Danielelem
 inclamauit, quarens an adhuc saluus sit. Ad quā
 vocem cū ille responderet illasum se & inco-
 lumen, iussit eum è fovea bestiarum extrahi.
 Inimici verò eius videntes ei nihil mali accidis-
 se, noluerūt hoc Dei prouidentia tribuere, sed cau-
 sam referētes in leonum saturitatem, ausi sunt
 etiā apud regē hoc asserere. At ille offensus eo-
 rum malitia, iussit multum carniū obijci leo-
 nibus, & illis iam saturitatis inimicos Danielis
 in foveā conijci, vt appareat si propter saturita-
 tem eos non attingant, ac tū demum euiden-
 tissimum fuit vatem ope diuina esse seruatum:
 nam nemini ex eis pepercerunt, sed non secus ac
 si fuissent fameliui, & alimentis caruissent, sine
 mora eos dilaniauerunt. Acuit autem ferarum
 rabiem non vexatio famis quæ iam eis exempta
 fuerat, sed obiectorum malitia, Deo sic volente,
 vt ne bruta quidē eam impunitā sinerent. Cū
 igitur ad hunc modum vatis insidiatores peris-
 sent, Darius rex per totum suum imperium nū-
 tios dimisit qui Danielē Deum predicarent,
 hunc esse solum verum & omnipotētem Deum
 asseuerādo: ipsum deinde vātē in maiore etiam

quàm antè honore habuit, primū inter amicos
locum ei tribuens: qui cū ab omnibus Deo cha-
rus existimaretur, & propter hanc de se opinio-
nem esset illustrissimus, adificauit apud Echa-
tana Media, turrim, opus pulcherrimum, & sin-
gulari admiratione dignum, quod in hodiernum
vsq; durat, & spectantibus recentissima stru-
ctura videtur, ac si ea ipsa die qua spectatur ef-
set absolutum: tantam nouitatis speciem, & tam
integram pulchritudinem habet, nihil omnino
à tam longo tempore lasam, præter aliorū adi-
ficiorum consuetudinem, quæ aquè atq; homines
vetustatis iniuriam sentiunt, nec firmitatem so-
lum, sed etiam decorem sensim deperdunt. Mos
autem durat vsq; in præsens tempus, vt in ea
turri sepeliuntur Medorum reges, & persarum,
atq; Parthorum: cuiq; custodia sacerdoti In-
dici generis hodieq; conceditur. Quod autem
in hoc viro præcipua dignum est admiratione,
silentio non præteribimus: omnis enim eximia fe-
licitas vt propheta excellentissimo ei contigit,
& viuenti tam apud reges, quàm apud popu-
lum gratioso, & post obitum sempiternam me-
moriam consecuto: Libri enim eius quos conscri-
ptos reliquit, etiam nunc apud nos leguntur, qui
nobis certam fidem faciunt, quòd Deus cum eo
colloquia miscuerit: nò solum enim futura præ-
dixit quemadmodum alij propheta, verum etiā
rebus quo euentura essent præsumt: & cū alij
prophæ

propheta calamitates predixerent, ideoq; malam gratiam apud reges & multitudinem vulgarem inirent, hic bonorum rerum vates fuit, ut propter faustam ominationem quidem benevolentiam omnium sibi conciliaret, propter eventuum verò certitudinem fidem sibi apud uniuersum mortalium genus compararet. Exstat enim in eius scriptis vnde maxime illius prophetie certitudo potest colligi: ait enim se apud Susa primariam Persidis urbem cum sodalibus prodidisse in campum. & ibi terramotu repentino exorto, diffugientibus metu amicum solum esse relictum, seipsum quoq; consternatum in faciem & manus procidisse: ibi accessisse quendam excitantem se & iubentem ut surgeret ac videret quae post multa secula euentura essent suis ciuibus: surgenti deinde ostensum esse arietem magnum, enata habentem multa cornua, & in his Dan. 8. ultimum ceteris celsius: versis deinde ad occidentem oculis, vidisse se hircum delatum per aërem concurrisse cum ariete, & his cornibus ictum prostravisse humi & conculcasse pedibus: deinde vidisse enatū e fronte hirci cornu maximum, quo defraeto erupisse pro eo quatuor alia, obuersa inuentos singulos: & ex his etiam aliud minus exortum scripsit, quod postquam esset adultum, Deus qui hac ostendebat dixi gesturum bellum contra gentem ipsius, & urbem vi expugnaturum, & ceremonias templi cōturbaturum,

sacrificiaq; vetitum per dies M.CC.XCVI.
 hac est visio quam in campo apud Susa se vidit
 scripsit : eamq; Deum sic interpretatum esse:

Artem significare Persarum & Medorum re-
 gna, cornua verò futuros in his reges, & horum
 ultimum designari per cornu ultimum, hunc
 enim fore diuinitis & gloria præstantissimum.
 Per hircum verò indicari, fore aliquem è Græ-
 corum regibus, qui cum Persa bis congressus cum
 pralio superet, totumq; eius imperium occupet.
 Per cornu verò illud magnum ex hirci fronte
 extans primum regem significari, & per alio-
 rum quatuor pro illo pullulationem, & ad qua-
 tuor terra tractus singulorum versionem, succes-
 sive ostendi, post primi regis mortem, & regni
 inter eos partitionem : hos neque filios eius neq;
 alioqui ad cognitionem ipsius pertinentes, multis
 annis per orbem habitatum regnatos : ex hisq;
 exoriturum quendam regem, qui bellum gerat
 cum gētem Iudaorum & legibus, & formā in-
 stitute iuxta has Reipublice auferat: spoliatoq;
 templo victimas in id induci per triennium pro-
 hibeat: quæ quidem calamitas genti nostræ sub
 Antiocho Epiphane accidit, ita vt futurum
 Daniel ante multos annos scripserat. Eodem au-
 tem modo scripsit & de Romanorum imperio,
 & quantam vastitatem illaturi essent nostris
 hominibus. Hec omnia diuinitus sibi demonstra-
 ta scripto tradidit, & posteris legenda reliquit.

ut videntes euentum non discrepare à prædictio-
 nibus, Daniele mirentur ob tam insignem ho-
 norem illi à Deo habitum : simulq; Epicureo-
 rum error coarguatur, qui providentiam è vita
 eiiciunt, & Deo regimen rerum nolunt permit-
 tere, nec credunt vniuersitatem à beata illa &
 immortalì essentia vel conservari vel governa-
 ri, sed sine rectore & curatore mundum suapte
 impetu ferri assueverant : qui si ita, ut illi autu-
 mant, careret præside, quemadmodum naues sine
 gubernatoribus videmus procellis & fluctibus
 obrui, currusq; aurigis destitutos euerti ac con-
 fringi, ita & ipse perderetur immoderato im-
 petu. Quamobrem Dum Danielis vaticinia con-
 sidero, non possum non damnare istorum insci-
 tiam, qui Deo negant curæ esse res mortalium:
 qui enim fieri potuit ut prophetis eius responde-
 ret euentus, si temerè in mundo gererentur
 omnia? Verùm ego hæc ita ut inueni
 in literas retuli, quòd sequi
 mauult diuer sam opinio-
 nem sequi, id per me
 quidem erit illi
 integrum.

*